РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

МІСЦЯ,

а) в'язни

у в'язн

міст Ук

б) камери

сьогод

Драбів

Калигі

Бабанк

в) місця

ДЕ УТРИМУВАЛИСЬ В'ЯЗНІ ПІД ЧАС СЛІДСТВА:

ці: Умань, Черкаси, Звенигородка (крім того, утримувались
ицях Гайсина, Вінниці, Лубен, Полтави, Києва та інших
раїни);

попереднього ув'язнення (КПУ) в райцентрах (крім існуючих
ні райцентрів Гельмьязів Золотоніського р-ну, Ковалівка
ського р-ну, Ротмістрівка Смілянського р-ну, Мокра
рка Катеринопільського р-ну, Буки Маньківського р-ну,
а і Ладижинка Уманського р-ну);

масових страт і поховань - Умань, Черкаси, Чигирин (1921 р.)

Отак і ви прочитайте!
Щоб не сонним снились
Високі могили
Перед вашими очима,
Щоб ви розпитали
Мучеників кого, коли,
За що розпинали!

Тарас Шевченко

„І мертвим, і живим..."
(Повне зібрання творів у 6 томах. - К., 1969. - Т.І. – С. 335)

Національна академія наук України. Інститут історії НАН України. Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг „Реабілітовані історією". Служба безпеки України. Всеукраїнська спілка краєзнавців. Українське культурно-просвітницьке товариство „Меморіал" імені В. Стуса. Черкаська обласна державна адміністрація. Черкаська обласна рада.

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

У ДВАДЦЯТИ СЕМИ ТОМАХ

ГОЛОВНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ТРОНЬКО П. Т. (голова)
ДАНИЛЮК Ю. З. (заступник голови)
РЕЄНТ О. П. (заступник голови)
БОГУН С. М.
БОГУЦЬКИЙ Ю. П.
БОРЯК Г. В.
ВОЙНАЛОВИЧ В. А.
ГОРБИК В. О.
ЖУЛИНСЬКИЙ М. Г.
ЗЯБЛЮК М. П.
КОКІН С. А.
КРЕМІНЬ В. Г.
ЛИТВИН В. М.
ЛОЗИЦЬКИЙ В. С.
МАКОВСЬКА Н. В.
МАРЧУК Є. К.
МОТРЕНКО Т. В.
НОВОХАТЬКО Л. М.
ПАПАКІН Г. В.
ПРИСТАЙКО В. І.
ПИРІГ Р. Я.
ПШЕННИКІВ О. М.
РЕПРИНЦЕВ О. Ф.
РУБЛЬОВ О. С.
СКЛЯРЕНКО Є. М.
СМИРНОВ Ю. О.
СМОЛІЙ В. А.
СОХАНЬ П. С.
ЧИЖ І. С.
ШЕМЧУШЕНКО Ю. С.

ЧЕРКАСИ
2006

Національна академія наук України. Інститут історії НАН України. Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг „Реабілітовані історією". Служба безпеки України. Всеукраїнська спілка краєзнавців. Українське культурно-просвітницьке товариство „Меморіал" імені В. Стуса. Черкаська обласна державна адміністрація. Черкаська обласна рада.

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга п'ята

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ГАМАН П. І. (голова)
ПОЛІЩУК В. Т. (заступник голови)
ЖУК П.М. (секретар редакційної колегії)
ЗАХАРЧЕНКО В.І.
КЛИМЕНКО Т. А.
КУЛЕША В. О.
ЛЕВИЦЬКА Е. А.
МАНЬКОВСЬКА Р. В.
МАСНЕНКО В. В.
МОРОЗОВ А. Г.
ПРОКОПЕНКО І. І.
ТОМІЛЕНКО С. А.
ШПАК В. Т.

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА ГРУПА ПІДГОТОВКИ ТОМУ

ЖУК П. М.
ЗАХАРЧЕНКО В. І.
КРИВЕНКО С. І.
РУБЦОВА В. Г.
ДАВИДЕНКО В. О.

Видавництво „Черкаський ЦНТЕІ"

ББК 63.3 (4Укр)6-49
Р-96

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга п'ята

ISBN 966-8120-43-4

П'ята книга тому „Реабілітовані історією. Черкаська область" містить відомості про реабілітованих громадян Шевченкового краю, які з тих чи інших причин не потрапили до попередніх книг. Це, зокрема, довідки про черкащан, реабілітованих прокуратурою м. Києва та Київської області, військовою прокуратурою КВО, дані про наших земляків, які перебували в концтаборах Казахстану тощо.

Книги „Реабілітовані історією" – це своєрідний реквієм за невинно убієнними, замученими в концтаборах серед засніжених просторів Колими, Заполяр'я, у безкрайніх степах Казахстану. Про все це ми повинні пам'ятати, щоб зберегти наше Майбутнє.

Редакційна колегія вдячна всім, хто брав участь у підготовці видання, проводив пошукову роботу, а також висловлює впевненість у тому, що Книга Пам'яті жертв тоталітарного режиму служитиме благородній справі пізнання Правди, застереже від повторення трагедій у сьогоденні й майбутньому.

ББК 63.3 (4Укр)6-49
Р-96

ISBN 966-8120-43-4
ISBN 966-8120-43-4

Розділ І

Назвемо всіх поіменно

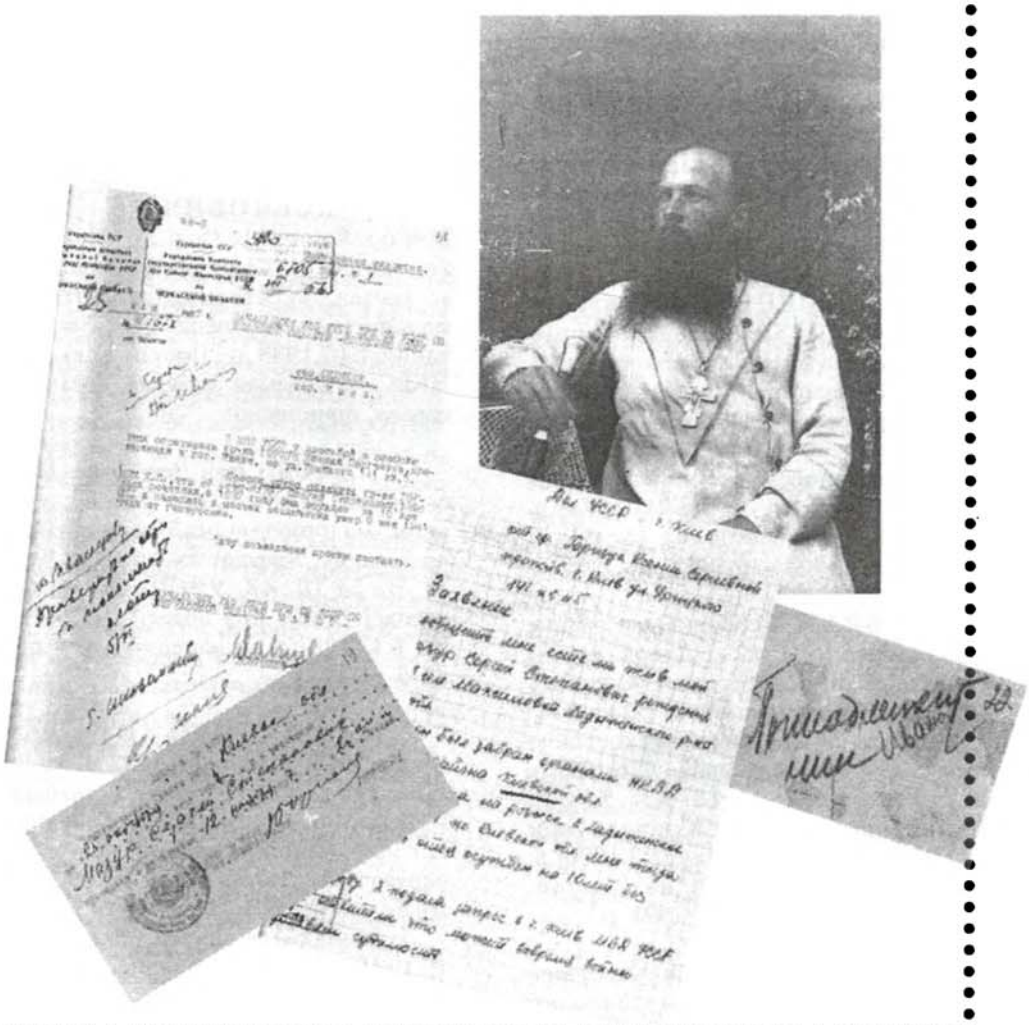

Біографічні довідки
про реабілітованих черкасців, які не потрапили
у попередні видання

АВЕРЧЕНКО (Оверченко) Мотрона Іванівна, 1882 р., с. Батьків (Білорусія), мешканка с. Майданець Тальнівського району, українка, безпартійна, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 21.11.1933 р. за ст. 54-7 і 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора Тальнівського району 25.12.1933 р. справу припинено.

АВЕРУК Аполінарій Степанович, народився 1874 р., с. Глядовичі (Білорусь), мешканець м. Умань, білорус, архімандрит, активний тихоновець. Арештований 14.06.1927 р. РВ ДПУ за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР від 15.08.1927 р. з-під варти звільнений.

АВРАМЕНКО Григорій Антонович, 1885 р., с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-глитаїв. Заарештований 31.01.30 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 21.02.1939 р. засланий на Північ на 3 роки. Реабілітований 24.10.1989 р.

АВРАМЕНКО Олександр Васильович, 1884 р., с. Дубові Гряди Харківської області, мешканець м. Золотоноша, українець, безпартійний, освіта вища, завідувач першою трудшколою. Заарештований 17.09.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 3.02.1930 р. висланий в Казахстан на 3 роки. Реабілітований в грудні 1991 р.

АВРАТОВИЧ Яків Карпович, 1895 р., с. Юрківка Звенигородського району, мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, із службовців, малописьменний. Заарештований 16.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 27.09.1933 р. ув'язнений на 3 роки у ВТТ. Реабілітований 29.07.1989 р.

АКЕРМАН Захар Давидович, 1895 р., м. Грива (Латвія), мешканець м. Черкаси, єврей, малописьменний, безпартійний, безробітний. Заарештований 5.12.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Даних про засудження немає.

АКСЕНОВИЧ Віктор Миколайович, 1885 р., с. Ксаверове Городищенського району, мешканець м. Сміла, українець, безпартійний, малописьменний, пенсіонер. Заарештований 8.07.1938 р. Постановою ГУДБ НКВС по Одеській залізниці 13.05.1939 р. справу припинено.

АЛАБІН Іван Денисович, 1899 р., с. Демки Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 09.10.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 6.12.1932 р. ув'язнений в концтабір на 5 років.

АЛЕКСЕНКО (Олексенко) Федір Севастьянович, 1892 р., с. Бойківщина Драбівського району, мешканець с. Білоусівка, українець, із селян, малописьменний, колгоспник, одружений. Заарештований 7.09.1937 р. Драбівським РВ НКВС, утримувався у Лубенській в'язниці. Засуджений 16.10.1937 р. трійкою при ХОУ на 10 років ВТТ. Реабілітований 15.06.1989 р.

АЛЕКСЄЄВ Іван Кіндратович, 1906 р., с. В'язівок Городищенського району, українець, безпартійний, столяр-кустар. Заарештований 18.06.1938 р. за ст.ст. 54-6 „а", 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС по Одеській залізниці від 14.08.1938 р. справу припинено.

АЛЕКСЄЄВ Юхим Павлович, мешканець м. Черкаси, освіта домашня, безпартійний. Заарештований 16.07.1919 р. за участь в Григор'євському бунті. (Даних більше немає).

АЛЕКСЄЄНКО Іван Вакулович, 1907 р., уродженець і житель с. Городецьке Уманського району, українець, безпартійний, повар, одноосібник. Заарештований 20.04.38 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 4.05.1938 р. засуджений до ВМП. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований 6.08.1957 р. військовим трибуналом КВО.

АЛЕКСЄЄНКО Іван Кирилович, 1871 р., уродженець і житель с. Чорнобай Черкаської області, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ від 12.07.1929 р. висланий на Північ на 3 роки. Даних про реабілітацію немає.

АЛЕКСЄЄНКО (Олексієнко) Іван Олексійович, 1882 р., уродженець і житель с. Ропотуха Ладиженського (нині Уманського) району Черкаської області, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 16.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 8, 11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 11.04.1938 р. засуджений до ВМП. Розстріляний 26.05.1938 р. Реабілітований 31.10.1957 р. військовим трибуналом КВО.

АЛЕКСЄЄНКО Йосип Іванович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Ропотуха Ладиженського (нині Уманського) району, українець, безпартійний, працював у колгоспі, хлібороб. Заарештований 16.02.1938 р. за ст.ст. 54-11 і 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.10.1938 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований 21.06.1957 р. Черкаським обласним судом.

АЛЕКСЄЄВ. Даних немає. Заарештований 16.08.1919 р.

А-ЛИН-ЧАН Алексей Лі-Він-Чакович, 1898 р., уродженець Китаю, мешканець м. Сміла, китаєць, безпартійний, малописьменний, помічник машиніста депо ст. ім. Постишева Одеської залізниці. Заарештований 21.07.1937 р. за ст.ст. 54-6 і 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС УРСР від 8.06.1938 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований ВТ КВО 4.03.1958 р.

АМПІЛОВ Михайло Тихонович, 1907 р., с. Бубнівська Слобідка Золотоніського району, українець, безпартійний, малописьменний, син колишнього стражника, зав. складом Гладківського пункту „Заготзерно". Заарештований у 1937 р. за ст. 54-7 КК УРСР. (більше даних немає).

АНАНЧЕНКО Корнилій Трохимович, 1887 р., с. Бирлівці, мешканець с. Демки Драбівського району, українець, малописьменний, працював у колгоспі „Комінтерн". Заарештований 5.11.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 17-19.11.1937 р. засуджений на 8 років позбавлення волі. Реабілітований 10.11.1989 р.

АНАНЧЕНКО Петро Трохимович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Слобода Борисівка Ковалівського (нині Драбівського) району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований в листопаді 1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Драбівського РВ ДПУ УРСР 8.04.1932 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

АНДРЄЄВА Олена Онуфріївна, 1902 р., уродженка м. Умань, українка, безпартійна, освіта - 6 класів, службовець. Заарештована 29 серпня 1921 р. за розпорядженням уповноваженого Надзвичайної комісії Уманського повіту. Засуджена до 2 років концтаборів 5 грудня 1921 р. рішенням малої колегії Надзвичайної комісії Уманського повіту. Реабілітована 1989 р. Прокурором Черкаської області.

АНДРІЙЧУК-РЯБОКІНЬ Андрій Прокопович, 1897 р., уродженець с. Байбузи Черкаського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища незакінчена, економіст Черкаського деревопромгоспу, член ВКП(б) з 1920 р. по 1933 р. Заарештований 7 вересня 1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 20 листопада 1937 р. приречений до розстрілу з конфіскацією майна. Розстріляний 15 грудня 1937 р. Реабілітований 5 березня 1958 р. Черкаським обласним судом.

АНДРІЙЧУК Кузьма Іванович, 1889 р., уродженець і житель с. Городище Жашківського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 16.03.1929 р. Звинувачений за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою Особливої наради при ОДПУ СРСР від 15 липня 1929 р. ув'язнений у концтабір терміном на 5 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області в квітні 1992 р.

АНДРІЙЧЕНКО Борис Іванович, 1919 р., уродженець с. Нехворощ Корсунь-Шевченківського району, мешканець м. Керч, українець, безпартійний, освіта нижча, з робітників, військовослужбовець. Заарештований 5 березня 1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 58-10, 19-58-1 п "б" КК РРФСР. Постановою начальника особливого відділу НКВС від 27 вересня 1939 р. звільнений з-під варти.

АНДРІЙЧУК Хтоман Наумович, 1890 р., уродженець і житель с. Берестовець Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 2.09.1932 р. Уманським РВ ДПУ за ст. 54-10. Постановою прокурора 15.12.1932 р. справу припинено.

АНДРЖЕВСЬКА Антоніна Сигизмундівна, 1880 р., уродженка м. Воля-Гославська (Польща), мешканка м. Корсунь-Шевченківський, полька, малописьменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 14.01.1937 р. Обвинувачувалася за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. приречена до заслання в Казахстан на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

АНДРІЄВСЬКИЙ Феодосій Андрійович, 1878 р., уродженець і житель м. Тальне, українець, малописьменний, безпартійний, працівник райспоживспілки. Заарештований 11 листопада 1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-1 о п. „а" КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 11.12.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 15.01.1938 р. Реабілітований ВТ Київського ВО 30.03.1957 р.

АНДРІЄНКО Опанас Сергійович, 1904 р., уродженець і житель с. Мліїв Городищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 9.07.1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою НКВС Київської області від 23.06.1939 р. справу припинено.

АНДРІЄНКО Євтихій Федорович, 1883 р., уродженець і житель с. Б'язівок Городищенського району, українець, тесляр, безпартійний. Заарештований 31.05.1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС по Одеській залізниці від 7.10.1938 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

АНДРІЙЧЕНКО Андрій Іванович, 1889 р., уродженець і житель с. Лебедин Шполянського району, українець, безпартійний, з бідняків, освіта - 2 класи, рахівник колгоспу. Заарештований 2.12.1937 р. Звинувачений за ст. ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області від 28.04.1938 р. приречений на розстріл. Реабілітований 33.09.1958 р. Черкаським обласним судом.

АНДРОСОВ Дмитро Микитович, 1901 р., уродженець і житель м. Кам'янка, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 30.03.1931 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 25.05.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований у 1989 р.

АНДРУСОВ Михайло Миколайович, 1878 р., уродженець м. Плоцьк (Польща), мешканець м. Умань, поляк, безпартійний, освіта середня, службовець. Заарештований 16.10.1930 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. 27.04.1931 р. особливою нарадою при колегії ДПУ звільнений з-під варти. Позбавлений права на проживання в 12-ти населених пунктах на 3 роки.

АНДРУЩАК Тимофій Якимович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Халаїдове Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 3.12.1937 р. Монастирищенським РВ НКВС. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням управління НКВС УРСР по Вінницькій області 9.12.1937 р. позбавлений волі на 10 років ВТТ.

АНДРУЩЕНКО Василь Михайлович, 1892 р., уродженець і житель м. Черкаси, українець, освіта вища, лісівник, безпартійний. Заарештований 15.07.1938 р. Звинувачений за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС від 26.03.1939 р. слідча справа припинена.

АНДРУЩЕНКО Федір Лаврентійович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Ясківці Монастирищенського району, українець, хлібороб, освіта нижча, безпартійний. Заарештований 17.11.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 29.01.1930 р. ув'язнений в концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

АНДРУЩУК Демид Іванович, 1888 р., уродженець с. Іванівка Уманського району, мешканець м. Умань, українець, освіта нижча, тесляр, безпартійний. Заарештований 19.12.1937 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 25.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.01.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.09.1961 р.

АНТОНЕНКО Іван Артемович, 1897 р., уродженець с. Будки Смілянського району, мешканець с. Костянтинівка Смілянського району, українець, освіта нижча, без певних занять. Заарештований 16.02.1938 р. Звинувачений за ст.ст. 54-2. 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.06.1960 р.

АНТОНЕНКО Іван Савелійович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Бубнівська Слобідка Золотоніського району, українець, колгоспник, безпартійний, розкуркулений. Обвинувачувався за ст. 54-1 „б" КК УРСР. Реабілітований 1989 р.

АНТОНОВ Олександр Петрович, 1901 р., уродженець і мешканець м. Звенигородки, українець, освіта середня, інспектор наросвіти, безпартійний. Звинувачений за ст. 54-11

КК УРСР. Постановою КОУ ДПУ від 11.04.1933 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

АНТОНОВ Максим Васильович, 1894 р., уродженець с. Дубіївка Смілянського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня, рахівник, безпартійний. Заарештований 20.10.1937 р. Звинувачений за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійкою УНКВС по Київській області від 5.11.1937 р. ув'язнений на 10 років. ВТТ. Постановою слідчої частини УНКВС по Київській області від 19.12.1939 р. слідча справа припинена, постанова трійки відмінена.

АНТОНОВ Мойсей Петрович, 1882 р., уродженець с. Молодецьке Маньківського району, мешканець Черкаського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 18.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11. 28.04.1938 р. трійка УНКВС Київської області прирекла до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.02.1959 р.

АНТОЩЕНКО Гаврило Васильович, 1896 р., уродженець і житель смт. Лисянка, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 17.12.1932 р. Звинувачений за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. позбавлений волі на 10 років ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

АНТОЩЕНКО Кирило Васильович, 1894 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 17.12.1932 р. Звинувачений за ст. 54-11 КК УРСР. Постанова трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 року – розстріл. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.03.1999 р.

АНТЮХ Іван Петрович, 1893 р., уродженець м. Охтирка Сумської області, мешканець м. Умань, українець, освіта вища, безпартійний, службовець, референт райплану. Заарештований 8.02.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постанова трійки УНКВС Київської області від 13.04.1938 р. – розстріляти. Вирок виконано 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.07.1956 р.

АПІЛАТ Андрій Гнатович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Грушківка Кам'янського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 7.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 10.09.1937 р. за постановою трійки НКВС приречений до розстрілу. Розстріляний 20.09.1937 р. Реабілітований 7.10.1959 р. Черкаським обласним судом.

АРКУША Семен Феоктистович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Єлизаветівка Катеринопільського району, українець, малописьменний, член КП(б)У з 1931 по 1933 р., колгоспник. Заарештований 12.04.1938 р. за ст. 54-10. Трійка при КОУ НКВС постановила розстріляти. Вирок виконано 19.05.1938 р. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

АРНАУТА Дмитро Йосипович, 1895 р., с. Колодисте Уманського району Черкаської області, українець, із селян-середняків, малописьменний. Працював на Рижавському цукрозаводі, хлібороб. Заарештований 9.07.1937 р. в с. Ладиженка Ладиженським РВ НКВС. Засуджений 26.08.1937 р. Постановою трійки за ст. 54-10 КК УРСР при КОУ НКВС УРСР – до розстрілу. Вирок виконано 22.09.1937 о 1 год. 20 хв. Реабілітований Прокурором Черкаської області 18.07.1989 р.

АРТЕМЕНКО Олексій Пилипович, 1901 р., уродженець і житель смт. Лисянка, українець, освіта нижча, безпартійний, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. Обвину-

вачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ 19.04.1933 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 17.05.1933 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

АРТЕМЕНКО Матвій Євгенович, 1905 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, освіта нижча, безпартійний, хлібороб. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постанова трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. – розстріл. Вирок виконаний 17.05.1933 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

АРТЕМЕНКО Федір Трохимович, 1909 р., уродженець с. Хижинці Лисянського району, без певного місця проживання, українець, безпартійний, освіта нижча. Заарештований 13.10.1934 р. Звинувачений за ст. 58-8 КК РРФСР. Постановою Московського відділення ДТО-ГУДБ НКВС М.-Казанської залізниці від 15.11.1934 р. слідча справа припинена.

АРТЮЩЕНКО Микола Романович, 1898 р., уродженець с. Василівка Козіївського району Харківської області, мешканець м. Канів, українець, службовець, безпартійний. Заарештований 8.09.1937 р. Звинувачений за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС УРСР Київської області від 27.11.1937 р. позбавлений волі на 10 років ВТТ.

АСАУЛЕНКО Андрій Кіндратович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Ксаверове Городищенського району, українець, малописьменний, старший стрілочник станції Цвіткове, колишній кандидат ВКП(б). Заарештований 05.03.1938 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Інші дані відсутні.

АТАМАНЕЦЬ-СТАРИК Гаврило Іванович, 1908 р., уродженець с. Хлистунівка, мешканець с. Дирдине Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 25.01.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 5.10.1938 р. позбавлений волі на 8 років ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.12.1964 р.

БАБАК Олександр Петрович, 1899 р., уродженець і житель с. Нехайки Ковалівського (нині Драбівського) району Черкаської області, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 22.02.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при НКВС по Полтавській області 27.09.1938 р. ув'язнений до 5 р. у ВТТ. Реабілітований ВТ КВО 17.05.1960 р.

БАБЕНКО Артем Никифорович, 1900 р., уродженець і житель с. Попівка Звенигородського району Черкаської області, українець, безпартійний, їздовий в колгоспі. Заарештований 22.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. 13.04.1938 р. трійкою КОУ НКВС приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 3.09.1958 р.

БАБЕНКО Павло Вікторович, 1896 р., уродженець і житель с. Журженці Лисянського району Черкаської області, українець, безпартійний, середняк, одноосібник. Заарештований 26.06.1932 р. за ст. 18-80 КК УРСР. Постановою ОН КОВ ГПУ від 9.12.1932 р. м. Київ - справу припинено.

БАБИЦЬКИЙ Олександр Григорович, 1902 р., уродженець і житель с. Санжариха Смілянського району, Черкаської області, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 21.02.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 26.04.1932 р. висланий у Північний край на 3 р. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БАБИЧ Олександр Іванович, 1896 р., уродженець і житель с. Тинівка Жашківського району Черкаської області, українець, безпартійний, працював на різних роботах. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 19.06.1930 р. приречений на 3 роки заслання на Північ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

БАБІЙЧУК Василь Федорович, 1866 р., уродженець і житель смт. Христинівка Черкаської області, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 9.02.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою КОВ ДПУ від 5.03.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАБІЙ Варфоломій Андрійович, 1886 р., уродженець і житель с. Нова Гребля Буцького (нині Жашківського) району Черкаської області, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 23.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при НКВС по Київській області 5.11.1937 р. приречений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БАБІЙ Євмен Север'янович, 1890 р., уродженець і житель с. Янківка Буцького району, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 14.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 5.05.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

БАБІЙ Іван Йосипович, 1913 р., уродженець і житель с. Нова Гребля Буцького (нині Жашківського) району Черкаської області, українець, безпартійний, шофер. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 13.07.1957 р. Черкаським обласним судом.

БАБІЙ Тимофій Маркович, 1915 р., уродженець с. Легедзино, житель с. Свинарки Бабанського (нині Уманського) району, Черкаської області, українець, безпартійний, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 14.12.1937 р. приречений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 11.08.1956 р. Черкаським обласним судом.

БАБІЙ Федір Михайлович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Ксендзівка (нині Піковець) Уманського району Черкаської області, українець, безпартійний, бухгалтер. Заарештований 5.04.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Справа 25.06.1931 р. за звинуваченням припинена.

БАБКО Іларіон Никифорович, 1876 р., уродженець і житель с. Дзензелівка Маньківського району Черкаської області, українець, безпартійний, землероб. Заарештований 25.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 10.05.1931 р. особливою нарадою при колегії ДПУ справу припинено.

БАБКО Трохим Андрійович, 1897 р., уродженець і житель с. Мехедівка Драбівського району Черкаської області, українець, безпартійний, робітник бурякопункту. Заарештований 31.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Драбівського РВ НКВС від 11.04.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАБКОВ Григорій Іванович, 1894 р., уродженець ст. Таганаша Джанкойського району Кримської АРСР, житель м. Черкаси, росіянин, бухгалтер цегельного заводу, безпартійний. Заарештований 24.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 20.01.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАБЧУК Фросина Петрівна, 1909 р., уродженка і жителька с. Піковець Уманського району Черкаської області, українка, безпартійна, колгоспниця. Заарештована 10.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС 1.04.1939 р. справу припинено, з під варти звільнена.

БАГИРЧУК Кирило Ількович, 1906 р., уродженець і житель с. Посухівка Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 23.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-9 КК УРСР. Розстріляний 3.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.07.1938 р. Реабілітований 25.02.1959 р. Черкаським обласним судом.

БАГІНСЬКИЙ Сава Андрійович, 1894 р., с. Павлівка Жашківського району, безпартійний, українець, малописьменний, хлібороб. Заарештований 6.10.1937 р. за ст.ст. 54-11, 54-7 КК УРСР. Розстріляний 25.11.1937 р. за рішенням Особливої наради НКВС СРСР від 10.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 6.03.1964 р.

БАДЬОР (Бадер) Георгій Дем'янович, 1890 р., с. Богодухівка Чорнобаївського району, безпартійний, українець, письменний, залізничник ст. Золотоноша. Заарештований 17.08.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 25.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 2.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.01.1963 р.

БАЖАН Семен Дмитрович (даних немає). Засуджений на три роки засіданням колегії ОДПУ.

БАЗАК Яким Антонович, 1900 р., с. Верещаки Олександрівського району Кіровоградської області, мешканець Матвіївського лісництва Чигиринського району, українець, освіта – 3 класи, безпартійний, лісник. Заарештований 10.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Смілянського РВ НКВС 17.09.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАЗИЛЕВ Олексій Васильович, 1911 р., м. Шпола, росіянин, освіта – 5 класів, безпартійний, партизанив у загоні Батенкова. Заарештований 11.02.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою Шполянського РВ НКДБ від 3.06.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений 29.07.1944 р.

БАЗИЛЕВСЬКИЙ Борис Клавдійович, 1883 р., с. Іваньки Маньківського району, росіянин, безпартійний, із селян, 4 класи духовного училища, завідувач клубом Іваньківського цукрозаводу. Заарештований 14.03.1945 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Прокурор Київської області справу припинив, з-під варти звільнений.

БАЗИЛЕВСЬКА Ганна Павлівна, 1925 р., с. Стецівка Звенигородського району, українка, безпартійна, студентка технікуму. Заарештована 31.05.1945 р. за ст. 63-1 КК БРСР. 20.09.1945 р. постановою УНКДБ по Брестській області справу припинено, з-під варти звільнена.

БАЗИЛЕВСЬКИЙ Іван Андрійович, 1880 р., с. Ботвинівка Христинівського району, безпартійний, українець, із глитаїв, малописьменний. Заарештований 4.04.1930 р. Затриманий по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 20.07.1930 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в жовтні 1991 р.

БАЗИЛЕВСЬКИЙ Сергій Дмитрович, 1901 р., м. Красноград Харківської області, мешканець с. Шрамківка Драбівського району, неповна середня освіта, безпартійний, фінансист-бухгалтер, працював фінансистом Шрамківського цукрозаводу. Заарештований 4.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 16.04.1938 р. за рішенням трійки при

КОУ НКВС від 21-23.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1956 р.

БАЗИЛЬСЬКА Надія Михайлівна, 64 роки, Конельські хутори, мешканка с. Соколівка Жашківського району, українка, безпартійна, неписьменна, із хліборобів. Заарештована (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ДПУ УРСР по Буцькому району 8.04.1931 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

БАЗИЛЬСЬКИЙ Сергій Семенович, 1900 р., с. Антонівка Маньківського району, українець, малописьменний, тесля колгоспу. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.07.1957 р.

БАЙБУЗ Орест Оникеєвич, 1882 р., с. Тубільці Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 22.06.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою 20.09.1930 р. ОДПУ Шевченківського округу з-під варти звільнений.

БАЙДЮК Василь Євтухович, 1895 р., с. Черповоди Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 4.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 26.04.1933 р. висланий на три роки на Північ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

БАЙРАКОВСЬКИЙ Валентин Матвійович, 1905 р., с. Бурківці Тетіївського району Київської області, українець, безпартійний, малописьменний, із селян, пасічник колгоспу. Заарештований 30.08.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 23.10.1937 р. за рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 12.10.1937 р. Реабілітований 6.09.1963 р. ВТ КВО.

БАЙРАК Григорій Данилович, 1898 р., с. Набокове Городищенського району, українець, безпартійний, хлібороб, малописьменний. Заарештований 15.04.1938 р. (Інші дані відсутні).

БАКАЛИНСЬКИЙ Олександр Петрович, 1894р., с. Талдики, мешканець с. Нечаївка Черкаського району, українець, безпартійний, середня освіта, священик. Заарештований 26.05.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при ОДПУ СРСР від 28.10.1929 р. ув'язнений в концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

БАКАЛИНСЬКИЙ Слава (В'ячеслав) Якович, 1908 р., с. Кобринова Гребля Тальнівського району, українець, безпартійний, син священика, н/с освіта, працював технікомнормувальником на Рижавському цукрозаводі. Заарештований 12.02.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-11 13.04.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.03.1959 р.

БАКАНОВСЬКИЙ Аполон Васильович, 1874 р., с. Свидівок Черкаського району, мешканець с. Трояновка Ново-Миргородського району, українець, безпартійний, освіта середня, священик. Заарештований 12.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 10.03.1930 р. ув'язнений в концтабір на 7 років. Реабілітований 9.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

БАКАРЕВИЧ Борис Іполітович, 1895 р., м. Черев (Білорусь), мешканець м. Шпола Черкаської області, білорус, безпартійний, із службовців, вища освіта, лікар-гінеколог, зав. відділенням Шполянської райлікарні.

Заарештований 8.03.1951 р. за ст.ст. 54-3, 54-10 КК УРСР. 22.09.1953 р. справу припинено Прокурором КВО.

БАКЛАЖЕНКО Василь Данилович, 1901 р., м. Сміла, мешканець м. Хабаровська, українець, освіта середня, із робітників, військовослужбовець. Заарештований 4.07.1938 р. за ст.ст. 58-11 п. „а", „б", 58-8, 58-9, 58-11 КК РРФСР. Постановою начальника ОВ в/ч 8/42 від 17.03.1939 р. з-під варти звільнений.

БАЛАГУР Василь, 1911 р., с. Нечаєво Шполянського району, українець, безпартійний, письменний, член ВЛКСМ, колгоспник. Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Справа направлена прокурором Златопільського району в суд. Дані про рішення суду відсутні.

БАЛАДИНСЬКИЙ Станіслав Павлович, 1882 р., с. Котлярівка Сквирського району Київської області, мешканець смт. Катеринопіль, поляк, безпартійний, малописьменний, майстер цеху. Заарештований 6.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 3.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.04.1957 р.

БАЛАКИРСЬКА Бруха Іхилевна, 1905 р., м. Умань, єврейка, безпартійна, середня освіта, хлібороб. Заарештована 2.09.1927 р. за ст.ст. 61, 72 КК УРСР. Постановою Уманського відділення ДПУ 4.11.1927 р. звільнена з-під варти.

БАЛАН Пантелеймон Йошкович, 1881 р., с. Лебедин Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, глитай. Заарештований 1.04.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 28 квітня 1930 р. з-під варти звільнений.

БАЛАНОВСЬКИЙ Георгій Іванович, с. Чеховка Орловської області, мешканець м. Черкаси, українець, письменний, безпартійний. Заарештований 20.03.1944 р. за ст. 54-10 ч.2 КК УРСР. 1.09.1945 р. справа припинена постановою УНКВС по Київській області. З-під варти звільнений 24.07.1945 р.

БАЛАННИК Кіндрат Семенович, 1891 р., с. Стебне Звенигородського району, українець, із селян-бідняків, безпартійний, малописьменний, голова Стебнянського бурякового товариства, позбавлений права голосу. Заарештований 23.01.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 25.05.1928 р. Особлива нарада при колегії ОДПУ постановила – ув'язнити на 6 місяців. Реабілітований 14.02.1997 р. Прокурором Черкаської області.

БАЛДА Пилип Назарович, 1900 р., с. Берестовець Уманського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.06.1938 р. за ст. ст. 54-2, 54-11. Знову заарештований 16.09.1949 р. КОУ МДБ за "гріхи" 1938 року. 9.10.1938 р. Особлива нарада при НКВС ув'язнила на 8 років у ВТТ. 4.02.1950 р. ОН при МДБ СРСР вирішила зіслати в Кустанай. Реабілітований 11.12.1993 р. Черкаським обласним судом.

БАЛИЦЬКИЙ Микола Антонович, 1885 р., с. Калюжне Сквирського району Київської області, мешканець м. Умань, українець, освіта вища, із духовенства, безпартійний, офіцер царської армії, учитель. Заарештований 8.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 3.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований 20.07.1956 р. Черкаським обласним судом.

БАЛИЦЬКИЙ Венедикт Станіславович, 1889 р., смт. Монастирище, мешканець с. Коритня Монастирищенського району, поляк, безпартійний, малописьменний, продавець магазину. Заарештований 18.10.1937 р.

за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 10.11.1937 р. за постановою НКВС СРСР від 29.10.1937 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 27.03.1959 р.

БАЛЛА Феодосій Никифорович, 1906 р., с. Богодухівка Чорнобаївського району, мешканець м. Золотоноша, українець, малописьменний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 5.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 7.06.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 7.05.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 4.12.1956 р.

БАЛЛО (Бало) Наум Євсейович, 1888 р., с. Сотники Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 31.01.1930 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 20.02.1930 р. ув'язнений на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20.01.1990 р.

БАЛУТА Прокіп Федорович, 1886 р., с. Руська Поляна Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 5.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС 8.12.1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області у вересні 1989 р.

БАЛУЦЬКИЙ Ілларіон Юхимович, 1891 р., с. Стойкове Катеринопільського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 5.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 03.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.07.1957 р.

БАЛЮК Сергій Карпович (даних немає).

БАНДУРКО Василь Федосійович, 1893 р., с. Васильків Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 8.10.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 18.01.1929 р. висланий на Північ на три роки. Реабілітований 4 лютого 1990 р. Прокурором Черкаської області.

БАНДУРКО Іван Іванович, 1891 р., с. Боровиця Чигиринського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян, колгоспник. Заарештований 26.11.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР зіслала на три роки на Північ. 1.12.1937 р. трійка при КОУ НКВС вирішила розстріляти. Вирок виконано 14.01.1938 р. о 24 год. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.02.1965 р.

БАНУЛА Леонтій – послушник Онуфріївського монастиря. Затриманий в березні 1919 р. (Більше даних немає).

БАРАБАН Антін Макарович, 1893 р., с. Мошурів Тальнівського району, українець, безпартійний, малописьменний, служитель культу – диякон. Заарештований 12.09.1929 р. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 29.01.1930 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

БАРАБАШ Василь Костянтинович, 1890 р., с. Горшкове (Тернопільська область), мешканець м. Тальне, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-бідняків, колгоспник. 16.02.1938 р. заарештований за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. 3.10.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 19.09.1938 р. Реабілітований 16.04.1959 р. Черкаським обласним судом.

БАРАБАШ Омелько Панасович, 1900 р., с. Білоусівка Драбівського району, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, освіта середня,

бухгалтер артілі „Червоний харчовик". Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 16.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.04.1938 р. Реабілітований 18.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

БАРАБЕЙ Феодосій Олексійович, 1915 р., уродженець м. Звенигородка, житель с. Капустино Шполянського району, українець, безпартійний, вчитель. Заарештований 27.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою 4-го відділу КОУ НКВС від 22.01.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАБАНСЬКИЙ Іван Давидович, 1891 р., уродженець і житель с. Дядзиківка Тернівського району Київської області, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 28.12.1928 р. за ст. 56-21 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 27.03.1929 р. з-під варти звільнений.

БАРАННИК Кузьма Олексійович, 1891 р., уродженець і житель с. Коробівка Золотоніського району Черкаської області, українець, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області від 7.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.12.1956 р. Верховним судом УРСР.

БАРАННИК Анастасія Іванівна, 1900 р., уродженка с. Ревівка Кам'янського району Черкаської області, українка, безпартійна, службовець. Заарештована 24.08.1944 р. за ст. 54-3 КК УРСР. Постановою транспортного відділу НКДБ Одеської залізниці 28.10.1944 р. з-під варти звільнена.

БАРАН Микита Йосипович, 1906 р., уродженець с. Хажухівка (нині с. Берестовець) Уманського району Черкаської області, українець, безпартійний. Заарештований 17.02.1930 р. за ст. 54-1 КК УРСР. Постановою Уманського ОВ ДПУ від 14.03.1930 р. справу припинено.

БАРАН Дмитро Гордійович, 1870 р., уродженець і житель с. Журавка Златопільського (нині Шполянського) району Черкаської області, українець, безпартійний. Заарештований 19.01.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР від 24.02.1930 р. висланий на Північ на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в листопаді 1989 р.

БАРДАШЕВСЬКИЙ Мефодій Семенович, 1900 р., уродженець с. Яблунівка, житель м. Канів Черкаського району, українець, безпартійний, продавець Канівського магазину. Заарештований 29.11.1932 р. за ст. 54-4 КК УРСР. 1.04.1933 р. справу закрито КОВ ДПУ, з-під варти звільнений.

БАРЕНБОЙМА Борис Якович, 1909 р., уродженець с. Колодисте, мешканець м. Умань Черкаської області, єврей, безпартійний, без певних занять. Заарештований 26.05.1937 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС від 4.06.1937 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАРЛЕТ Костянтин Онисимович, 28 літ, с. Потоки Кременчуцького повіту Полтавської губернії, мешканець м. Черкаси, з козаків, студент Київського університету, безпартійний, українець, служив у Врангеля. Заарештований 31.01.1921 р. ОВ 6-ї армії 8.02.1921 р. вирішив направити в Херсонський трудтабір на 1 рік.

БАРИШЕК Федір Макарович, 1885 р., м. Сміла, українець, безпартійний, робітник, малописьменний, колишній машиніст. Заарештований 13.11.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 13.08.1936 р. прокурор Постишевського відділення Одеської залізниці справу припинив.

БАРТАЩУК Степан Романович, 1888 р., Польща, мешканець с. Собо-

лівка Полтавської області, поляк, безпартійний, закінчив церковно-приходську школу, колгоспник. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 2.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 27.09.1938 р. Реабілітований 17.05.1960 р. ВТ КВО.

БАРТОЩУК Леонтій Миколайович, 1885 р., с. Соколово Хмельницької області, мешканець с. Грушківка Кам'янського району, колишній член ВКП(б), працював у гебіткомісаріаті с. Олександрівка Кіровоградської області. Заарештований 2.06.1944 р. за ст. 54-10 „в" КК УРСР. Постановою Кам'янського РВ НКВС від 28.07.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАРТКО Роман Васильович, 1855 р., с. Владиславчик Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.12.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Трійка ВОУ НКВС вирішила розстріляти. Реабілітований 13.05.1961 р. Черкаським обласним судом.

БАРШУКОВ Всеволод Васильович, 1898 р., с. Шовляни (Польща), мешканець м. Могилів-Подільський Вінницької області, безпартійний, поляк, середня освіта, військовослужбовець. Заарештований 27.10.1937 р. за ст. 54-10 п. 1 КК УРСР. Розстріляний 21.12.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 15.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 9.05.1958 р.

БАС Григорій Іванович, с. Соколівка Жашківського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ВДПУ по Буцькому району 28.04.1931 р. справа припинена, з-під варти звільнений.

БАСКАКОВ Михайло Дмитрович, 1892 р., с. Городок (Тамбовська область), мешканець с. Аполянка Уманського району, росіянин, письменний, колишній кандидат в члени ВКП(б) з 1936 р., колгоспник. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 8.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 29.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.10.1956 р.

БАСОВИЧ Дмитро Федорович, 1892 р., с. Кропивна Золотоніського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, непрацюючий. Заарештований 19.10.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР як член к.-р. організації „Молоді визволителі України". Кременчуцький відділ ДПУ вирішив ув'язнити на три роки в концтабір. Реабілітований 27.07.1969 р. Черкаським обласним судом.

БАСОВСЬКИЙ Василь Опанасович, 1900 р., с. Радиванівка Кам'янського району, українець, безпартійний, малописьменний, механік Чигиринського млина. Заарештований 17.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 11.02.1937 р. трійка при КОУ НКВС вирішила розстрілять (дата розстрілу відсутня). Реабілітований Черкаським обласним судом 26.03.1962 р.

БАСС Іван Гаврилович, 1881 р., м. Сміла, українець, два класи ЦПШ, вагар ст. Бобринська, колишній член ВКП(б) (з 1918 по 1923 рр.) Заарештований 3.01.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 7.04.1935 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Дані про реабілітацію відсутні.

БАСС Павло Опанасович, 1873 р., с. Білозір'я Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 29.06.1936 р. за ст. 56-10 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР ув'язнений у ВТТ на 10 років. Дані про реабілітацію відсутні.

БАТКИЛИКА Хая Абрамівна, 1916 р., м. Умань, мешканка м. Одеси, єврейка, освіта вища, лікар, безпар-

тійна. Заарештована 19.02.1944 р. за ст. 58-1 "б" КК РРФСР. Особливою нарадою НКВС СРСР ув'язнена на 10 років у ВТТ. Реабілітована 29.03.1957 р. ВТ КВО.

БАТУРА Корній Васильович, 1893 р., с. Босівка Лисянського району, освіта середня, безпартійний, хлібороб. Заарештований 17.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ 3.09.1929 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. А Особлива нарада при колегії ОДПУ від 13.04.1932 р. позбавила права проживання на 3 роки в 12 пунктах і прикордонних областях. Дані про реабілітацію відсутні.

БАТУРА Сергій Петрович, 1854 р., м. Біла Церква, мешканець м. Червоний Луч, українець, сторож їдальні на шахті № 4-біс, безпартійний. Заарештований 9.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійкою при колегії ДПУ УРСР від 22.04.1933 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований 19.10.1960 р. Черкаським обласним судом.

БАТЮК Олександр Макарович, 1897 р., с. Коритня Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, моторист колгоспу. Заарештований 7.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9 і 54-11 КК УРСР. Розстріляний 10.11.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 29.10.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 26.02.1957 р.

БАХОВЕЦЬ Павло Олександрович, 1904 р., м. Ковель, мешканець с. Степанівка Драбівського району, українець, безпартійний, письменний, садівник колгоспу. Заарештований 4.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 2.10.1938 р. за рішенням трійки при ПОУ НКВС від 27.09.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 17.05.1960 р.

БАЧИНСЬКИЙ Іван Михайлович, 1897 р., с. Березці Самбірського району Львівської області, мешканець с. Верхнячка Христинівського району, українець, малописьменний, безпартійний, коваль Верхнячського цукрозаводу. Заарештований 22.12.1937 р. за ст. ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. за рішенням НКВС СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 7.05.1960 р.

БАЧИНСЬКИЙ Семен Макарович, 1899 р., с. Багва Жашківського району, із селян-бідняків, безпартійний, українець, малописьменний, сім'я – 6 душ. Заарештований 16.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ 5.07.1929 р. ув'язнила в концтабір на три роки. Реабілітований у квітні 1992 р. Прокурором Черкаської області.

БАЧИНСЬКИЙ Трохим Григорович, 1895 р., с. Розсошки Уманського округу, українець, освіта середня, безпартійний, службовець. Заарештований 26.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ст. уповноваженого 1 відділу Уманського окрвідділу ДПУ 20.11.1929 р. з-під варти звільнений.

БАША Степан Іванович, 1876 р., с. Лихоліти Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малописьменний, із глитаїв. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ДПУ УРСР від 10.12.1932 р. справу припинено у зв'язку зі смертю звинуваченого 24.06.1932 р.

БАШИНСЬКИЙ Франц Йосипович, 1905 р., с. Ново-Олександрівка Житомирської області, мешканець с. Дубіївка Черкаського району, поляк, малописьменний, із робітників, молотобоєць Смілянського машинобудівного заводу. Заарештований 26.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. 22.12.1937 р. Особлива нарада при НКВС СРСР вирішила ув'язнити на 10 років у концтабір. Реабілітований 5.08.1958 р. Черкаським обласним судом.

БАШЛИК Олександр Єпіфанович (Єфамович), 1917 р., с. Бужин Чигиринського району, українець, освіта – 5 класів, безпартійний, із селян, командир відділення 259 СП 94 СД, мол. сержант. Заарештований 29.08.1941 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 30.01.1943 р. з-під варти звільнений. Реабілітований 5.04.1990 р. ВТ Забайкальського ВО.

БАШМАКОВ Василь Федорович, 1877 р., Кам'янського району, росіянин, письменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 26.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 27.04.1931 р. засланий на Північ на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

БАШТАН Матвій Максимович, 1883 р., с. Михайлівка Драбівського району, мешканець м. Золотоноша, українець, малописьменний, із куркулів, безпартійний. Заарештований 15.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 25.05.1938 р. за рішенням особливої наради при НКВС від 2.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.01.1957 р.

БАШТЕНКО Олександр Михайлович, 1898 р., м. Черкаси, українець, безпартійний, малописьменний, із робітників, зав. товарним двором ст. Черкаси. Заарештований 22.07.1941 р. за ст.ст. 54-6, 54-10. 2.08.1941 р. опер. уповноваженим опервідділом НКДБ ст. Гребінка справу припинено, з-під варти звільнений.

БЕБЕШКО Іван Захарович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Бобриця Канівського району, українець, освіта початкова, безпартійний, власник хлібопекарні. Заарештований 29 грудня 1928 р. Обвинувачувався за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 12 липня 1929 р. висланий на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25 серпня 1992 р.

БЕВЗ Овсій Григорович, 1894 р., уродженець і житель с. В.Севастя-нівка Христинівського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 12 квітня 1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 20 квітня 1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 4 травня 1938 р. Реабілітований 4 березня 1959 р. Черкаським обласним судом.

БЕВЗ Іван Максимович, 1882 р., уродженець і житель с. Антонівка Маньківського району, українець, неписьменний, колгоспник. Заарештований Буцьким РВ НКВС за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС 13 квітня 1938 р. винесено постанову – розстріляти. Вирок виконано 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29 червня 1998 р.

БЕВЗ Макар Олександрович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Єрки Катеринопільського району, безпартійний, українець, малописьменний, робітник. Заарештований 10 квітня 1944 р. Обвинувачувався за ст. 54-2 „а" КК УРСР. Засуджений 20 січня 1949 р. за ст. 2 Указу від 4.06.1947 р. на 15 років ВТТ. Звільнений 15.08.1959 р. з ВТТ Хабаровського краю достроково. Вибув у Авдіївський район Донецької області.

БЕВЗЮК Никодим Савович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Роги Маньківського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 14 березня 1933 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 6 травня 1933 р. звільнений з-під варти.

БЕГЕКА Михайло Вавилович, 1889 р., уродженець і мешканець м. Жашків, українець, безпартійний, з робітників, малописьменний. Заарештований 12 лютого 1938 р. Жашківським

РВ НКВС. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-11, 54-4. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 23 квітня 1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконаний 19 травня 1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 2 квітня 1959 р.

БЕГЕКА Петро Вавилович, 1901 р., уродженець і мешканець м. Жашків, українець, безпартійний, освіта нижча, помічник механіка Жашківського цукрозаводу. Заарештований 22 листопада 1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС УУРСР і Прокурора СРСР від 19 грудня 1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований судовою колегією 16 січня 1960 р.

БЕЗВЕРХИЙ Данило Іванович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Тернівка Смілянського району, українець, освіта початкова, безпартійний, хлібороб. Заарештований 26 липня 1929 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 13 січня 1930 р. позбавлений волі на 6 місяців. Реабілітований у лютому 1990 р. Прокурором Черкаської області.

БЕЗВЕРХИЙ Тихін Федорович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Коробівка Золотоніського району, українець, освіта нижча, безпартійний, пасічник колгоспу. Заарештований 25 серпня 1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 4 вересня 1937 р. позбавлений волі на 10 років у ВТТ. Постановою президії Черкаського обласного суду від 19.07.1960 р. постанова трійки УНКВС по Київській області від 4.09.1937 р. відмінена, слідча справа припинена.

БЕЗДУГАН Прохір Якович, 1880 р., уродженець і житель с. Жовнино Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 4 жовтня 1929 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Колегія ДПУ УРСР 24 січня 1930 р. розгляд справи відклала. Даних про реабілітацію нема.

БЕЗІЄНКО Іван Потапович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Бабанки Уманського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст.54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 13 березня 1933 р. висланий у Північний край на 3 р. Судовою колегією з карних справ Верховного суду УРСР від 10 серпня 1960 р. постанова засідання трійки при колегії ДПУ УРСР від 13.03.1933 р. відмінена, слідча справа припинена.

БЕЗКРОВНИЙ Олексій Іванович, 1894 р., уродженець і житель с. Гречківка Смілянського району, українець, освіта нижча, машиніст депо ст. Постишева, з 1923 по 1935 рр. - член ВКП(б). Заарештований 26 лютого 1938 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області від 5 травня 1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 5 травня 1938 р.

БЕЗКРОВНИЙ Кузьма Михайлович, 1877 р., уродженець м. Олександрівка Шевченківського округу, мешканець с. Журавка Городищенського району, освіта початкова, українець, священик. Заарештований 13 травня 1929 р. Обвинувачувався за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при ОДПУ від 3 вересня 1929 р. висланий на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20 квітня 1992 р.

БЕЗКРОВНИЙ Наум Пантелеймонович, 1873 р., уродженець і мешканець с. Решітки Канівського району, українець, безпартійний, малописьменний, одноосібник. Заарештований 1 січня 1933 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 8 квітня

1933 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки умовно. З-під варти звільнений. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28 червня 1989 р.

БЕЗПАЛЕНКО Феодосій Харитонович, 1897 р., уродженець і житель с. Бабанки Уманського району, українець, освіта нижча, безпартійний, хлібороб. Заарештований 29 січня 1933 р. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 17 березня 1933 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований Верховним судом УРСР 10 серпня 1960 р.

БЕЗПАЛОВ Семен Іванович, 26 років, уродженець і житель м. Черкаси, українець, безпартійний, з міщан. Заарештований 12 січня 1921 р. Особливим відділом 6-ої армії направлений у Херсонський табір на 1 рік.

БЕЗПРОЗВАННИЙ Онисим Григорович, 1898 р., уродженець і мешканець м. Умані, українець, малописьменний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 12 червня 1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС від 12.09.1938 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

БЕЗРУК Клим Якович, 1883 р., уродженець і житель с. Дмитрівка Золотоніського району, українець, освіта вища, колгоспник, безпартійний. Заарештований 15 грудня 1937 р. Звинувачений за ст.ст. 54-10 ч.1, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Полтавської області від 8 жовтня 1938 р. позбавлений волі на 10 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 1 жовтня 1958 р.

БЕЗУГЛИЙ Автоном Дмитрович, 1892 р., уродженець с. Конело-Попівка, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, безпартійний, учитель школи. Заарештований 16.03.1933 р. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 6.05.1933 р. звільнений з-під варти. Справу припинено. Реабілітований 19.08.1963 р. Черкаським обласним судом.

БЕЗУГЛИЙ Іларіон Фокович, 1903 р., уродженець с. Слобода-Миронівка Черкаського району, мешканець м. Могилів-Подільський, українець, виключений із членів ВКП(б), освіта нижча, із бідняків, командир роти. Заарештований за ст.ст. 54-6, 54-7 КК УРСР 27 листопада 1937 р. 7 вересня 1938 р. особливою нарадою при НКВС СРСР з-під варти звільнений.

БЕЗУГЛИЙ Йосип Юхимович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 6 лютого 1930 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 7.04.1930 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

БЕЗУГЛИЙ Федот Іванович, 53 роки, уродженець і житель с. Соколівка Жашківського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Обвинувачувався в 1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ДПУ УРСР Уманського району від 8.04.1931 р. з-під варти звільнений. Справа припинена.

БЕЗШИЙКО Василь Якимович, 1903 р., уродженець і житель с. Кривець Маньківського району, українець, грамотний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 23 грудня 1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 16 січня 1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований судовою колегією Верховного Суду УРСР 17.02.1962 р.

БЕЗШКУРИЙ Григорій Давидович, 1879 р., уродженець і мешканець смт. Катеринопіль, українець, безпартійний, грамотний, хлібороб. Заарештований 7 квітня

1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ висланий у Сибір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

БЕКАЛО Василь Онуфрійович, 1879 р., уродженець і житель с. Охматів Жашківського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 13 квітня 1938 р. Звинувачений за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 21.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 19 квітня 1957 р.

БЕЛИНСЬКИЙ Іван Опанасович, 1905 р., уродженець с. Крачківка Маньківського району, мешканець с. Багви того ж району, українець, освіта вища, безпартійний, учитель, син священика. Заарештований 17 квітня 1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 25 квітня 1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 19 травня 1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13 липня 1957 р.

БЕЛІНСЬКИЙ Йосип Іванович, 1909 р., уродженець с. Горошки Паланського району Вінницької області, мешканець м. Сміла, поляк, малописьменний, робітник млина, безпартійний. Заарештований 12 лютого 1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС Київської області від 21 вересня 1938 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований ВТ Київського ВО 21 лютого 1961 р.

БЕЛІНСЬКИЙ Казимир Іванович, 1899 р., уродженець м. Красилів Вінницької області, мешканець сел. Березинського цукрового заводу Уманського району, поляк, освіта нижча, слюсар, безпартійний. Заарештований 6 серпня 1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 17 листопада 1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 4 грудня 1937 р. Реабілітований Військовим трибуналом КВО 24 червня 1958 р.

БЕЛІНСЬКИЙ Петро Олександрович, 1896 р., уродженець с. Сатанів Сатанівського району Хмельницької області, мешканець м. Тальне, поляк, освіта початкова, службовець, безпартійний. Заарештований 10 листопада 1937 р. Звинувачений за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 26 листопада 1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 19 грудня 1937 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 13 червня 1959 р.

БЕЛЬЦЕВИЧ Андрій Іванович, 1908 р., уродженець ст. Жабінка Пружанського повіту Гродненської губернії, мешканець м. Речиця, військове містечко, білорус, безпартійний, освіта середня, з робітників, військовослужбовець. Заарештований 13 вересня 1938 р. Звинувачений за ст. 63 п. 2 КК БРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 5 серпня 1939 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований ВТ БВО 5 червня 1956 р.

БЕЛЮШИН Іван Олександрович, 1895 р., уродженець і мешканець м. Сміла, росіянин, освіта нижча, безробітний, член КП(б)У з 1918 р. Заарештований 6.11.1936 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою Смілянського РВ НКВС від 10.06.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

БЕЛЯВСЬКА Аделя Іванівна, 1888 р., уродженка м. Тобольськ, мешканка м. Черкаси, полька, освіта середня, пенсіонерка, безпартійна. Заарештована 28.10.1937 р. Звинувачена за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. приречена на висилку в Казахстан терміном на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

БЕЛЕНЧУК Кирило Стратонович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Ро-

гова Уманського району, українець, освіта – 1 рік сільської школи, безпартійний. Заарештований 10.1937 р. Ув'язнений за ст. 54-10 КК УРСР постановою трійки при Київському УНКВС від 5.11.1937 р. до 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

БЕНДЕР Лейва-Іухок Аврумович, 1890 р., уродженець м. Гродзиск (Польща), житель м. Умань, єврей, сторож синагоги. Заарештований 10.11.1935 р. за ст.ст. 54-4 і 54-10 ч. II КК УРСР. В 1936 р. Київським УНКВС справу закрито.

БЕНДЮЖЕНКО Настя Оксентіївна, 1906 р., уродженка і мешканка с. Лозуватка Шполянського району Черкаської області, безпартійна, домогосподарка. 13.11.1937 р. звинувачувалась за ст. 54-12 КК УРСР. Не заарештовувалась через тяжку хворобу дітей. Постановою прокурора Шполянського району 20.11.1938 р. справу припинено.

БЕНДЮЖЕНКО Степан Федорович, 1900 р., уродженець і житель с. Лозуватка Шполянського району Черкаської області, українець, освіта незакінчена вища, вчитель, безпартійний. Заарештований 27.07.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 8.08.1958 р.

БЕНЕШ Параска Василівна, 1911 р., уродженка с. Нові Грейки Липовецького району Вінницької області, жителька с. Матусів Шполянського району Черкаської області, українка, малописьменна, безпартійна, безробітня. Звинувачувалась за ст. 54-12 КК УРСР 14.11.1937 р. Не заарештовувалась. Мала грудну дитину. Постановою прокурора Шполянського району від 21.11.1938 р. справу припинено.

БЕНЮХ Петро Лук'янович, 1901 р., уродженець с. Машов (Польща), житель с. Свинарка Уманського району Черкаської області, українець, грамотний, безпартійний, працював у колгоспі бригадиром. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 14.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований 11.08.1956 р. Черкаським обласним судом.

БЕРДАК Олександра Харитонівна, 1909 р., уродженка с. Севки Пятихатського району Дніпропетровської області, жителька с. Скотареве Шполянського району Черкаської області, українка, безпартійна, колгоспниця. 7.09.1944 р. - взята підписка про невиїзд. 5.01.1944 р. - чоловік за дизертирство і здачу в полон засуджений до ВМП. 4.07.1945 р. особлива нарада при НКВС СРСР вирішила – вислати в Актюбинську область на 3 роки з конфіскацією майна.

БЕРЕГОВЕНКО Трохим Борисович, 1883 р., уродженець і житель смт. Катеринопіль (Уманський округ) нині Катеринопільський район, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 19.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 7.04.1930 р. висланий на Північ на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в 1991 р.

БЕРЕГОВИЙ Антін Йосипович, 1907 р., уродженець і житель с. Сичівка Христинівського району Черкаської області, українець, безпартійний, службовець. Заарештований 13.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Звільнений з-під варти постановою Христинівського РВ НКВС від 19.09.1938 р.

БЕРЕЖКО Павло Григорович, 1883 р., уродженець і житель с. Васютинці Чорнобаївського району Черкаської області, українець, безпартійний, тесля в колгоспі. Заарештований

27.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 15.09.1937 р. засуджений до 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

БЕРЕЗА Юхим Пилипович, 1904 р., уродженець с. Чернявка Черкаського району, житель с. Матусів Шполянського району, українець, освіта вища, учитель школи № 1 с. Матусів, з 1929 по 1933 рр. був членом ВКП(б). Заарештований 27.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою 4 відділ. КОУ НКВС від 2.01.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БЕРЕЗЕНКО Олександр Григорович, 1926 р., уродженець і житель м. Шпола Черкаської області, українець, шофер у колгоспі ім. Сталіна. Заарештований 23.12.1957 р. за ст. 56-30 КК УРСР. Постановою Лінвідділу КДБ на ст. Шевченкове від 24.12.1957 р. з-під варти звільнений.

БЕРЕЗЕНКО Кирило Дмитрович, 1881 р., уродженець і житель с. Бабанка Уманського району Черкаської області, українець, малописьменний, одноосібник. Заарештований 15.03.1933р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. 6.05.1933 р. Особливою нарадою при колегії ДПУ висланий на Північ на 3 роки. Реабілітований 28.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

БЕРЕЗЕНКО Мефодій Лук'янович, 1865 р., уродженець і мешканець м. Шпола Шполянського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 24.02.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 14.03.1930 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БЕРЕЗЕНКО Тимофій Савович, 1912 р., уродженець і мешканець м. Шпола Черкаської області, українець, безпартійний, освіта середня спец., член ВЛКСМ, технік-механік. Заарештований 23.04.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 11.09.1935 р. - зарахувати в звинувачення строк попереднього арешту, з-під варти звільнений.

БЕРЕЗЕНКО Устим Павлович, 1894 р., уродженець і житель с. Бабанка Уманського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, працював нічним сторожем. Заарештований Бабанським РВ НКВС 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11. Трійкою КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 5.03.1958 р. Черкаським обласним судом.

БЕРЕЗОВИЙ Володимир Кононович, 1899 р., уродженець м. Звенигородка, житель м. Києва, українець, безпартійний, малописьменний, кустар. Заарештований 5.11.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 26.11.1930 р. висланий на Північ на 3 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Василь Петрович, 1895 р., уродженець с. Пенківці Збаражського повіту Тернопільської губ., житель м. Умань, галичанин, м/письменний, сторож. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 13.03.1933 р. ув'язнений до 5 р. ВТТ. Реабілітований 10.08.1960 р. Верховним Судом УРСР.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Іван Опанасович, 1884 р., уродженець с. Лютенівка Полтавської області, житель с. Прохорівка Канівського району Черкаської області, українець, освіта середня, безпартійний, священик. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою особливої наради при КВ ДПУ від 28.10.1929 р. ув'язнений до 3 р. ВТТ. Даних про реабілітацію немає.

БЕРЕЗНЮК Дорофей Гордійович, 1897 р., уродженець і житель с. Танське Уманського району Черкаської області, українець малописьменний, безпартійний, працював у колгоспі по ремонту доріг. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою при НКВС СРСР від 14.12.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 11.08.1956 р. Черкаським обласним судом.

БЕРЕСТИЖЕВСЬКИЙ Бень Нухимович, 1885 р., уродженець с. Хижняки, житель с. Соколівка Жашківського району Черкаської області, єврей, безпартійний, із міщан. Заарештований 11.10.1929 р. за ст.ст. 54-10, 127 і 135 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ від 23.02.1930 р. висланий на Північ на 3 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

БЕРК Іван (Йоганс) Карлович, 1912 р., уродженець с. Салатурн Саратовської області, житель м. Золотоноша, німець, малописьменний, безпартійний, робітник. Заарештований 9.01.1938 р. за ст. 196 КК УРСР. Справа направлена в народний суд Золотоніського району. Більше даних немає.

БЕРНАДСЬКИЙ Гнат Микитович, 1884 р., уродженець і житель м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, робітник цегельного заводу. Заарештований 5.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. 22.03.1933 р. з-під варти звільнений. Постановою прокурора м. Сміла від 3.09.1933 р. справу припинено.

БЕРНАДСЬКИЙ Микола Якович, 1890 р., уродженець с. Копієвата, житель с. Верхнячка Христинівського району Черкаської області, українець, безпартійний, працював на Верхняцькому цукрозаводі. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Помер в Уманській тюрмі 25.11.1937 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 7.06.1957 р.

БЕРШАДСЬКИЙ Гаврило Никифорович, 1877 р., уродженець і житель с. Боровиці Чигиринського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 27.12.1932 р. за ст.ст. 119, 54-10 КК УРСР. 31.12.1932 р. Чигиринським РВ ДПУ з-під варти звільнений.

БЕЗКРОВНИЙ Павло Микитович, 1891 р., уродженець і житель с. Гречківка Смілянського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, пом. машиніста ст. ім. Шевченко. Заарештований 2.01.1945 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. 25.05.1945 р. помер в тюремній лікарні №1 м. Одеса.

БЕЗКУПСЬКИЙ Олексій Леонтійович, 1905 р., уродженець і житель с. Володимирівка Доманівського району Хмельницької області, українець, безпартійний, практикант-контролер ощадкаси. Заарештований 23.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого ОВ 99 і УМРВ ДПУ від 5.06.1933 р. з-під варти звільнений. Справу закрито.

БЕСАРАБ Аристарх Трохимович, 1874 р., уродженець і житель с. Старі Бабани Уманського району Черкаської області, українець, грамотний, хлібороб. Заарештований 21.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 10.05.1931 р. висланий на Північ на 3 р. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БЄЛИХ Софія Яківна, 1894 р., уродженка м. Бердянськ Дніпропетровської області, мешканка смт. Драбів, українка, безпартійна, модистка, працювала дома. Заарештована 18 серпня 1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою слідчої групи НКВС УРСР від 6 січня 1943 р. в м. Казань справу припинено, з-під варти звільнена.

БЗЕНКО Максим Іванович, 1888 р., с. Бровахи Корсунського району, українець, із селян, малописьменний, колгоспник. Заарештований 29.11.1937 р. Приречений 1.12.1937 р. трійкою при КОУ до розстрілу. Вирок виконано 14.01.1938 р. о 24 год. Реабілітований 19.05.1989 р.

БЗЕНКО Микита Григорович, 1917 р., уродженець м. Корсунь-Шевченківський Черкаської області, українець, освіта вища, безпартійний, військовослужбовець. Заарештований 14.07.1942 р. за ст.ст. 58-1-б, 58-10 ч. 2 КК УРСР. 16.10.1942 р. постановою зам. нач. ОВ НКВС 6-ої армії ст. лейтенанта Афанасенко з-під варти звільнений.

БИДЮК Ілько Григорович, 1906 р., Шеченці (Румунія), українець, малописьменний, безпартійний, селянин. Заарештований 3.05.1940 р. за ст. 80 КК УРСР. 21.02.1941 р. постановою сліддільниці НКВС по Київській області справу припинено, з-під варти звільнений.

БИТЬКО (Бичко) Марія Іванівна, 1888 р., с. Первомайське Чорнобаївського району, українка, грамотна, акушерка Лящівської лікарні, безпартійна. Заарештована 13.11.1943 р. за ст. 54-10 ч.2 КК УРСР. Іркліївським РВ НКВС 20.12.1943 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

БИТНОЦЬКИХ Опанас Миколайович, с. Ново-Вільшана Нижньо-Девіцького району Воронежської області, росіянин, робітник, безпартійний. Заарештований за ст. 58-1 „б" КК РСФСР. (Інші дані відсутні).

БИЧЕВОЙ Семен Павлович, 1899 р., с. Стукалівка Оржицького району Полтавської області, мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, із глитаїв, хлібороб, робітник торфоартілі. Заарештований 5.08.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Розстріляний 21.09.1937 р. за рішенням трійки ХОУ НКВС від 10.09.1937 р.

БИГУЛЯ Павло Семенович, 1898 р., українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 7.02.1938 р. розстріляний за рішенням трійки КОУ НКВС від 19.04.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

БІДА Андрій Григорович, 1886 р., с. Мойсенці, мешканець с. Лукашівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 1.03.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 20.11.1932 р. засланий на Північ на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

БІДУНЕЦЬ Яків Сергійович, 1866 р., уродженець і мешканець с. Хацьки Черкаського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Дата арешту відсутня. Обвинувачувався за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою прокурора окружного суду Шевченківського округу від 29 травня 1929 р. слідча справа припинена.

БІЛАН Артем Денисович, 1906 р., уродженець і житель с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 6 лютого 1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Смілянського РВ НКВС від 4 квітня 1938 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

БІЛИЧУК Трохим Романович, 1892 р., уродженець с. Киселин Волинської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища, зав. навчальною частиною профтехшколи, безпартійний. Заарештований 26 листопада 1937 р. Ув'язнений за ст. 54-10 КК УРСР постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС 1 грудня 1937 р. на 10 р. ВТТ. Висновком слідчої частини УНКВС Київської області від жовтня 1939 р. постанову трійки від 1 грудня 1937 р. відмінено, з-під варти звільнений.

БІЛОБРОВ Микола Архипович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Рижавка Уманського району, українець, з бідняків, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-6, 54-11 КК УРСР. 13 квітня 1938 р. розстріляний за рішенням КОУ НКВС від 3 квітня 1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15 грудня 1997 р.

БІЛОУС Карпо Мойсейович, 1885 р., с. Корсунка Тальнівського району Черкаської області, мешкав у Тальному, українець, із селян, безпартійний, робітник радгоспу. Заарештований 27.11.1937. Перебував в Уманській в'язниці. 8.12.1937 р. постановою трійки НКВС Київської обл. за антирадянську діяльність приречений до розстрілу. Вирок виконано 20.01.1938. Реабілітований Прокурором Черкаської області 17.08.1989 р.

БІЛОУС Федір Андрійович, 1922 р., уродженець с. Бродецьке Катеринопільського району, українець, колгоспник, безпартійний. Працював у німецькій поліції. Заарештований 29.03.1944 р. Звинувачений за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Удруге заарештований 29.09.1950 р. Засуджений 29.09.1950 р. на 2 роки ВТТ.

БІЛОШАПКА Андрій Євгенович, 1885 р., уродженець і житель м. Корсунь-Шевченківський, українець, освіта нижча, робітник, безпартійний. Заарештований 1.06.1941 р. Звинувачений за ст. 58-6 КК УРСР. Постановою слідчої групи НКВС УРСР 9.03.1942 р. справу припинено у зв'язку зі смертю підсудного 22.02.1942 р.

БІЛЕЦЬКИЙ Олександр Костянтинович, 1891 р., уродженець м. Золотоноша, мешканець м. Астрахань (служба в армії), єврей, освіта вища, службовець, безпартійний. Заарештований 6 серпня 1942 р. Обвинувачувався за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Звільнений за ордером 1 спецвідділу УНКВС № 14463/2096 після припинення справи 20 жовтня 1943 р.

БІЛЕЦЬКИЙ Северин Васильович, 1888 р., мешканець м. Умань, українець, освіта нижча, рахівник шляхвідділу м. Умань, безпартійний. Заарештований 14 лютого 1938 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Відділом НКВС Одеської залізниці 31.05.1939 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

БІЛИК Купріян Іванович, 1889 р., уродженець с. Лозівок Черкаського району, мешканець м. Златопіль Кіровоградської області, українець, безпартійний, освіта – 4 класи, завідувач Златопільської контори „Коопптах". Заарештований 29.06.1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС 5 жовтня 1938 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 28 березня 1959 р.

БІЛИНСЬКИЙ Василь Опанасович, 1902 р., уродженець с. Саморідня К.-Шевченківського району, мешканець с. Антонівка Уманського району, українець, безпартійний, освіта вища, учитель, син священика. Заарештований 25.09.1937 р. (інші дані відсутні).

БІЛЄВ Адольф Сигизмундович, 1910 р., м. Київ, мешканець ст. ім. Т.Шевченка, німець, безпартійний, із службовців, освіта середня, техніклановик ст. Постишева. Заарештований ОДТО ГУДБ НКВС ст. Постишева за ст. 54-6. Трійкою УНКВС по Одеській області 4.12.1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. 31.05.1957 р. реабілітований ВТ КВО.

БІЛЕЦЬКИЙ Анатолій Іванович, 1890 р., с. Сарни Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 24.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-10 і 54-11 КК УРСР. Розстріляний

23.11.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 5.11.1937 р. Реабілітований 30.06.1958 р. Верховним Судом СРСР.

БІЛЕЦЬКИЙ Венедикт Феофанович, 1888 р., с. Червоний Кут, мешканець Кищенці Маньківського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 11.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Колегія ОДПУ від 27.05.1929 р. вирішила ув'язнити на 5 років у концтабір. Дані про реабілітацію відсутні.

БІЛІНСЬКИЙ Арсен Савич, 1919 р., с. Тишківка Златопільського району Кіровоградської області, освіта - 7 класів, українець, безпартійний, командир батареї 778 артполка. Заарештований 21.08.1941 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РСФСР. Постановою військового прокурора 247 СД 27.08.1941 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БІЛІЧЕНКО Григорій Семенович, 1919 (1911) р., с. Надлак, Новоархангельського району Кіровоградської області, мешканець м. Харкова, українець, освіта - 4 класи, член ВКП(б) з 1939 р., мінне відділення ст. Коростень. Заарештований 14.02.1944 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 6.01.1945 р. ув'язнений на 8 років у ВТТ. Реабілітований ВТ КВО 12.12.1961 р.

БІЛОЗІР (Білозор) Михайло Гаврилович, 1911 р., с. Зарубенці Монастирищенського району, українець, член ВЛКСМ, малограмотний, із селян-середняків, голова колгоспу „Заповіт Леніна". Заарештований 25.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11, 54-7 КК УРСР. 8.01.1938 р. розстріляний за рішенням НКВС СРСР від 19.12.1937 р. Реабілітований 21.02.1959 р. Верховним Судом УРСР.

БІЛОКУР Симен (Семен) Оксентійович, 1898 р., с. Леміщиха Жашківського району, українець, із селян-бідняків, малописьменний, працював у радгоспі. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-4, 54-11. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.04.1938 р. Реабілітований 20.04.1959 р. Черкаським обласним судом.

БІЛИК Ілько Митрофанович, 1892 р., с. Плеваки Черкаського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 23.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою НКВС СРСР від 5.10.1938 р. ув'язнений на 8 років у ВТТ. Реабілітований 19.07.1960 р. Черкаським обласним судом.

БІЛИК Петро Іванович, 1899 р., с. Киселівка, мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, колгоспник колгоспу ім. 20-річчя Жовтня. Заарештований 10.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 3.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

БІЛИК Яким Мефодійович, 1900 р., с. Доброводи Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, тесля, голова колгоспу. Заарештований 8.07.1941 р. за ст. 58-14 КК РРФСР. Постановою пом. прокурора БАРСР від 10.02.1942 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БІЛИК Яків Феодосійович, 1900 р., с. Маньківка (х. Желудьково) Маньківського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-бідняків, колгоспник. Заарештований 5.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. В 1933 р. був засуджений за крадіжку на 5 років. Розстріляний 4.09.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 30.08.1938 р. Реабілітований 5.03.1960 р. Черкаським обласним судом.

БІЛЬЧЕНКО Севастян Семенович, 1900 р., уродженець Чигиринського району, українець, робітник, безпартійний. Заарештований 28.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. 22.07.1942 р. постановою НКВС ТАРСР з-під варти звільнений, 21.07.1942 р. справу припинено у зв'язку зі смертю.

. **БІЛЬЧЕНКО Кузьма Іванович**, 1908 р., х. Горбані Золотоніського району, із селян-глитаїв, малописьменний, безпартійний. Заарештований 7.09.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 25.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 22.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.01.1957 р.

БІЛАН Філат Мефодійович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Танське Уманського району, українець, грамотний, безпартійний, у 1933 р. за контрреволюційну діяльність у колгоспі засуджений на 10 років. Заарештований 22.11.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 14.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

БІЛАШЕНКО Леонтій Мойсейович, 1892 р., уродженець с. Мошни Черкаського району, українець, безпартійний, малописьменний, рахівник радгоспу. Заарештований 20 березня 1929 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 5.05.1930 р. з-під варти звільнений.

БІЛЕНКО Юхим Макарович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Сталінівка Драбівського району, українець, безпартійний, освіта - 3 класи, колгоспник. Заарештований 24 травня 1946 р. Обвинувачувався за ст. 54-1 „б" КК УРСР. Військовим прокурором Полтавського гарнізону 20.07.1946 р. справу припинено.

БІЛОЗЕРОВ Микола Миколайович, 1907 р., уродженець с. Андріївка Новослав'янського району, мешканець м. Умань, українець, освіта - 7 класів, робітник, безпартійний. Заарештований 7 січня 1933 р. Обвинувачувався за ст. 54 11 КК УРСР. Рішення по справі немає.

БІЛОКОНЬ Прокопій Микитович, 1879 р., уродженець с. Шаулиха Тальнівського району, мешканець м. Умань, українець, освіта нижча, зав. пунктом міської станції Умань, безпартійний. Заарештований 5 серпня 1938 р. Звинувачений за ст.ст. 54-1 „а", 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС Одеської залізниці від 26.03.1938 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

БІЛОКУР Василь Сергійович, 1900 р., уродженець і житель с. Богданівка Драбівського району, українець, початкова освіта, безпартійний, колгоспник. Заарештований 4 березня 1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС Полтавської області від 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 16.04.1938 р. Реабілітований постановою Черкаського обласного суду 24.05.1956 р.

БІЛОКУР Семен Іванович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Богданівка Драбівського району, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 4 березня 1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС Полтавської області 21-23 березня 1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 16 квітня 1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 34 травня 1956 р.

БІЛОСТОЦЬКИЙ Іван Іванович, 1888 р., уродженець с. Вузол Малинського району, мешканець с. Мельниківка Смілянського району, поляк, освіта нижча, ст. стрілочник ст. ім. Постишева, безпартійний. Заарештований 5 лютого 1938 р.

Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Слідчу справу припинено за відсутністю складу злочину висновком ДТУ ГУДБ НКВС Одеської залізниці 22 липня 1938 р.

БІЛОУС Василь Юхимович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Турія Златопільського району Кіровоградської області, українець, малописьменний, куркуль, безпартійний. Заарештований 19 жовтня 1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР 25 жовтня 1937 р. приречений до 10 р. у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 3 квітня 1990 р.

БІЛОУС Денис Федорович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Городниця Уманського району, українець, безпартійний, із середняків, малописьменний, колгоспник. Заарештований 24 квітня 1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 22 травня 1938 р. за постановою трійки УНКВС Київської області від 3 травня 1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11 лютого 1959 р.

БІЛОУС Савастіян Юхимович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Хижня Маньківського району, українець, середняк, малописьменний, безпартійний, діловод колгоспу. Заарештований 30 жовтня 1937 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР від 5 листопада 1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24 листопада 1999 р.

БІЛИЙ-БІЛИК Олександр Петрович, 1880 р., уродженець с. Олексіївка (Молдова), мешканець м. Умань, українець, безпартійний, освіта середня, безробітний. Заарештований 11.03.1929 р. Ув'язнений в концтабір на три роки постановою особливої наради при колегії ДПУ 26 липня 1929 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25 серпня 1992 р.

БІЛИЙ Олександр Феофанович, 1919 р., уродженець і житель м. Христинівка, українець, безпартійний, освіта - 7 класів, шофер. Заарештований 18 березня 1944 р. Звинувачений за ст. 54-1 „а". Постановою Христинівського РВ НКВС від 14.04.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БІЛИЙ Ісаак Григорович, уродженець м. Тальне, мешканець м. Умань, українець, освіта парафіяльна школа, вагар на ст. Умань, безпартійний. Заарештований 21 листопада 1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС 25.11.1937 р. слідчу справу припинено через смерть звинувачуваного.

БІЛИЙ Митрофан Іванович, 1899 р., уродженець с. Ковалівка Драбівського району, мешканець селища Шрамківського цукрозаводу, українець, освіта початкова, безпартійний, коваль заводу. Заарештований 13.03.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання особливої трійки УНКВС Полтавської області від 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 16.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1956 р.

БІЛИЙ Степан Петрович, 1887 р., уродженець м. Вітка Гомельської області, мешканець м. Черкаси, білорус, малописьменний, тесля, безпартійний. Заарештований 27 лютого 1938 р. Звинувачений за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконаний 16.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11 лютого 1959 р.

БІНДАС Семен Якович, 1889 р., с. Велика Бурімка Чорнобаївського району, українець, грамотний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 13.03.1938 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою Чорнобаївського РВ НКВС 17.02.1939 р. справу припинено.

БІРКО Василь Микитович, 1911 р., с. Рацево, мешканець с. Вітове Чигиринського району, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, одноосібник. Заарештований 29.11.1932 р. Інші дані відсутні.

БІРКО Микита Павлович, 1876 р., с. Рацево Чигиринського району, українець, грамотний, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР від 17.02.1930 р. вирішила зіслати на Північ на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в жовтні 1991 р.

БІТОН Микола Іванович, 1899 р., с. Сухоліси Білоцерківського району, мешканець м. Умань, українець, безпартійний, із службовців, малописьменний, уповноважений Уманської міжрайзаготконтори. Заарештований 19.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.04.1938 р. Реабілітований 19.04.1958 р. Черкаським обласним судом.

БЛАЗИК Антон Севастянович, 1872 р., с. Ставище Київської області, мешканець смт. Лисянка Черкаської області, поляк, безпартійний, із селян, малописьменний, колгоспник. Заарештований 11.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 5.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 21.09.1938 р. Реабілітований 29.03.1960 р. ВТ КВО.

БЛИЗИК Вільгельм Антонович, 1904 р., смт. Лисянка, мешканець смт. Монастирище Монастирищенського району, поляк, безпартійний, із службовців, бухгалтер Монастирищенського відділення Держбанку. Заарештований 21.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 20.09.1938 р. за рішенням трійки при ВОУ НКВС від 20.09.1938 р. Реабілітований 4.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

БЛИЗНЮК Гаврило Антипович, 1891 р, с. М. Старосілля Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Ув'язнений рішенням трійки при КОУ НКВС від 27.11.1937 р. на 10 років у ВТТ. Звільнений в 1947 р. Знову заарештований 26.07.1949 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР (за гріхи 1937 р.). Особлива нарада при МДБ СРСР 26.10.1949 р. вирішила зіслати на поселення в Красноярський край. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

БЛИЗНЮК Іван Антонович, 1905 р., с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 15.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 1.11.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 22.10.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 8.08.1958 р.

БЛИЗНЮК ЙОВА (Гива) Михайлович, 1895 р., с. Топильна Шполянського району, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.05.1938 р. за рішенням особливої наради КОУ НКВС від 4.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 17.07.1990 р.

БЛИЗНЮК Олена Левківна, 1904 р., с. Липки Київської області, мешканка с. Лозуватка Шполянського району, українка, неписьменна, безпартійна, колгоспниця. Заарештована 2.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС Київської області 21.06.1938 р. вирішила вислати в Казахстан на 5 років. Реабілітована 19.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

БЛИНОВСЬКА Марія Іванівна, 1902 р., с. Завадівка (Поділля), мешканка м. Умань, полька, середня освіта, вчителька Уманської трудшколи № 18, безпартійна. Заарештована 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. 33.01.1938 р. Уманське РВ НКВС справу припинило, з-під варти звільнена.

БЛОНСЬКИЙ Станіслав Вікентійович, 1897 р., с. Пороги Ямпільського району Вінницької області, мешканець с. Цвіткове, Смілянського району, поляк, безпартійний, малописьменний, із робітників, зав. електростанцією ст. Цвіткове. Заарештований 30.12.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР 20.03.1938 р. Особлива нарада при НКВС СРСР вирішила ув'язнити на 10 років. Реабілітований 11.07.1963 р. ВТ КВО.

БЛОХІН Костянтин Йосипович, 27 літ, х. Кобильня Катеринославської губ., червоноармієць, грамотний. Заарештований 14.08.1919 р. за контрреволюційну діяльність. (Інші дані відсутні).

БЛОЩИНСЬКИЙ Кирило Михайлович, 1896 р., с. Вільшанка Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний, комендант Вільшанського радгоспу. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 3.05.1958 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітований 31.08.1958 р. Черкаським обласним судом.

БЛОЩИНСЬКИЙ Самуїл Захарович, 1887 р., с. Вільшанка Жашківського району, українець, малописьменний, із глитаїв, працював мірошником. Заарештований 16.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 12.07.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований 20.04.1992 р. Прокурором Черкаської області.

БОБИК Іван Петрович, 1896 р., (Галичина), мешканець с. Сарни Монастирищенського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малописьменний, токар колгоспу (інвалід без ноги). Заарештований 6.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 10.11.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 29.10.1937 р. Реабілітований 12.09.1959 р. Верховним судом УРСР.

БОБОШКО Макар Євминович, 1897 р., с. Носачів Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, бухгалтер депо ст. Бобринська. Заарештований 15.06.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. За рішенням ГУДБ НКВС Одеської залізниці 21.03.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БОБРИК Іван Омелькович, 1889 р., с. Маньківка Маньківського району, українець, незакінчена середня освіта, із глитаїв, хлібороб, безпартійний. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Колегія ОДПУ від 3.06.1929 р. вирішила ув'язнити в концтабір на 5 років. Дані про реабіліт. відсутні.

БОБРИЦЬКИЙ Ілько Петрович, 1872 р., с. Мала Яблунівка Смілянського району, мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, пенсіонер. Заарештований 05.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 31.12.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років, а 9.03.1938 р. - вирішила розстрілять. Рішення виконано 21.03.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОБРОВ Петро Сергійович, 22 роки, мешканець м. Черкаси, письменний, слюсар, безпартійний. Заарештований 1.08.1919 р. за участь у Григор'євському повстанні. (Інші дані відсутні).

БОБРОВСЬКИЙ Петро Аброзович, 1907 р., м. Володимир-Волинський, мешканець с. Глинське Ново-Георгіївського району Кіровоградської області, поляк, вища освіта, безпартійний, захисник нарсуду 2 дільниці. Заарештований 25.06.1941 р. Постановою УНКВС по м. Усть-Кам'яногорськ від березня 1942 р. з-під варти звільнений, амністований, як громадянин Польщі.

БОБИЛЬ Василь Михайлович, 1883 р., с. Коржова Уманського району,

українець, із селян-бідняків, безпартійний, неписьменний, хлібороб. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 р. вирішила ув'язнити в концтабір на п'ять років. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

БОБИР Яким Семенович, 1881 р., с. Степанці Канівського району, українець, безпартійний, малописьменний, із глитаїв, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Колегія ДПУ УРСР вирішила зіслати на Північ на 8 років. Дані про реабілітацію відсутні.

БОГАЄВСЬКИЙ Зіновій Кузьмович, 1889 р., смт. Лисянка, Лисянського району, українець, малописьменний, секретар спілки будівельників, безпартійний. Заарештований 22.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РСФСР. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 26.07.1929 р. засланий в Сибір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

БОГАТЧЕНКО Михайло Іванович, 1898 р., м. Городище, українець, безпартійний, із глитаїв, колгоспник. Заарештований 29.10.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 28.10.1938 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на п'ять років. Дані про реабілітацію відсутні.

БОГАЦЬКИЙ Андрій Семенович, 1898 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, рахівник механічного цеху ПРВЗ ст. Постишева. Заарештований 6.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 13.03.1938 р. за рішенням трійки при УНКВС Одеської залізниці від 7.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 2.07.1959 р.

БОГАЦЬКИЙ Яків Семенович, 1876 р., с. Набоково Городищенського району, українець, малописьменний, рахівник колгоспу, безпартійний. Заарештований 1.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 30.12.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС УРСР від 8.12.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.12.1961 р.

БОГАЧ Кузьма Йосипович, 1898 р., с. Шукайвода Христинівського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-бідняків, інспектор Держстраху. В 1935 р. як голова колгоспу був ув'язнений на 3 роки. Заарештований 10.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР вирішила позбавити волі у ВТТ на 5 років. 22.10.1950 р. Особлива нарада при МДБ СРСР вирішила зіслати в Красноярський край. Реабілітований 5.06.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОГАЧ Павло Герасимович, 1880 р., с. Шукайвода Христинівського району, українець, освіта середня, безпартійний, хлібороб. Заарештований 27.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням особливої наради при ДПУ УРСР від 2.08.1930 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БОГАЧЕВСЬКИЙ Іван Юхимович, 1889 р., с. Вотилівка Лисянського району, українець, середня освіта, безпартійний, хлібороб. Заарештований 15.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РСФСР. Особливою нарадою при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. висланий в Сибір на 3 роки. Реабілітований в липні 1992 р. Прокурором Черкаської області.

БОГАЧЕВСЬКА Ганна Євстафієвна, 1905 р., уродженка с. Маньківка Маньківського району, мешканка с. Побійна Жашківського району, українка, освіта середня, вчителька. Зарештована 14.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітована ВТ КВО 28.09.1956 р.

БОГАЧИК Тарас Андрійович, 1872 р., с. Верхівка (Поділля), мешканець смт. Христинівка, українець, грамотний, не працював, безпартійний. Заарештований 20.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 8.01.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 22.12.1937 р. Реабілітований 20.06.1959 р.

БОГДАН Дмитро Павлович, 1891 р., с. Криштопівка, мешканець с. Кононівка Драбівського району, українець, середня освіта, зав. навчальною частиною Кононівської НСШ, безпартійний. Заарештований 24.10.1937 р. Трійка при КОУ НКВС УРСР 25.11.1937 р. вирішила позбавити волі на 8 років. Реабілітований 28.02.1962 р. Черкаським обласним судом.

БОГДАН Никін Васильович, 1896 р., с. Поселяновка Олександрійського району Кіровоградської області, українець, безпартійний, із службовців, малописьменний, рахівник 2-го Петровського цукрозаводу. Заарештований 16.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 26.12.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 11.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 23.01.1959 р.

БОГДАН Тимофій Якович, 1889 р., с. Танське Уманського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-8, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР від 14.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

БОГДАНОВ Антін Олександрович, 1896 р., с. Лейкіно Смоленської області, мешканець м. Звенигородки, росіянин, малописьменний, воєнрук технікуму, безпартійний. Заарештований 23.06.1935 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Звенигородське РВ НКВС 25.08.1935 р. справу припинило.

БОГДАНЮК Євген Михайлович, 1902 р., м. Челябінськ, мешканець м. Христинівка, росіянин, малописьменний, білетний касир ст. Христинівка, безпартійний. Заарештований 14.09.1938 р. за ст.ст. 56-10, 56-30 КК УРСР. Постановою НКВС Одеської залізниці 8.06.1939 р. справу припинено.

БОГИНСЬКИЙ Павло Трифонович, 1901 р., с. Павлівка Маньківського району, мешканець с. Бужанка Лисянського району, українець, із селян-глитаїв, малописьменний, безпартійний, не працював. Заарештований 2.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 30.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 10.04.1938 р. Реабілітований 3.09.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОГОРОДИЦЬКИЙ Микола Володимирович, 1888 р., с. Сигнаївка Шполянського району, українець, безпартійний, освіта вища, священик. Заарештований 11.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 10.04.1930 р. ув'язнений на 3 роки в концтабір. Реабілітований Прокурором Черкаської області 27.01.1992 р.

БОГОСЛОВЕЦЬ Григорій Григорович, 1916 р., с. Кантакузівка Драбівського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян. Заарештований 11.12.1943 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-1 „а", 206-6 „г" КК УРСР. 31.01.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БОГУНЕНКО Іван Степанович, 1910 р., с. Шендерівка К.-Шевченківського району, мешканець с. Єрки Катеринопільського району, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, машиніст паровоза ст. Звенигородка. Заарештований 26.10.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. НКВС і Прокурор СРСР 5.10.1937 р. вирішили - розстріляти. Реабілітований ВТ КВО 24.04.1959 р.

БОГУСЛАВСЬКИЙ Володимир Ісидорович, 1898 р., м. Кременець

(Польща), мешканець м. Христинівка, українець, малописьменний, слюсар депо ст. Христинівка. Заарештований 9.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 13.03.1933 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 3 роки. Реабілітований 19.10.1960 р. Черкаським обласним судом.

БОЙКО Антін Мартинович, 1886 р., с. Кирилівка Звенигородського району, мешкав у смт. Стеблів Корсунського району, українець, із селян, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 5.12.1937 р. Корсунським РВ НКВС. 8.12.1937 р. – трійка при КОУ НКВС постановила – розстріляти. Вирок виконано 30.12.1937 р. о 1 год. 10 хв. Реабілітований 31.06.1989 р.

БОЙКО Григорій Ісаакович, 1901 р., уродженець с. Сидорівка, житель с. Деренківець К.-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта - 2 класи, безпартійний, рахівник. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.01.1959 р.

БОЙКО Євтихій Сергійович, 1888 р., уродженець с. Івангород Уманського округу, мешканець с. Халаїдове Монастирищенського району Черкаської області, українець, освіта неповна середня, безпартійний, хлібороб. Заарештований 11.06.1929 р. за ст.ст. 54-10 і 58 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 13.01.1930 р. позбавлений волі на 3 роки. Реабілітований в лютому 1990 р. Прокурором Черкаської області.

БОЙКО Іван Митрофанович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Шрамківка Драбівського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, працівник цукрозаводу. Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області 1.11.1937 р. ув'язнений до 8 р. ВТТ. Реабілітований 8.04.1961 р. Черкаським обласним судом.

БОЙКО Нікандр Лук'янович, 1883 р., уродженець і житель с. Конельські Хутори Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 8.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 11.09.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 10.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БОЙКО Никифор Тодосійович, 1897 р., уродженець і житель с. Кочержинці Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 5.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Справу закрито 11.04.1933 р. рішенням ДПУ УРСР в зв'язку зі смертю обвинуваченого.

БОЙКО Никон Варфоломійович, 1899 р., уродженець і житель с. Пединівка Городищенського району Черкаської області, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка УНКВС Київської області від 25.04.1938 р. вирішила розстрілять. Реабілітований 26.11.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОЙКО Петро Григорович, 1882 р., уродженець і житель с. Ташлик Смілянського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 25.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 19.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 27.11.1989 р.

БОЙКО Петро Мартинович, 1892 р., уродженець м. Тальне Черкаської області, мешканець м. Харків, українець, безпартійний, службовець. Заарештований 19.08.1932 р. за ст. 54-3 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 7.05.1938 р. звільнений з-під варти.

БОЙКО Федот Юхимович, 1894 р., уродженець і житель с. Конельські Хутори Жашківського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, працював у колгоспі рядовим. Заарештований 5.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 11.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 29.09.1961 р. Черкаським обласним судом.

БОЙЦУН Микита Карпович, 1895 р., уродженець с. Текуча Ладиженського району, мешканець м. Умань Черкаської області, українець, освіта середня, безпартійний, технік мостошосейних доріг. Заарештований 8.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС Київської області від 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 23.04.1957 р.

БОЙЧЕНКО Василь Дем'янович, 1890 р., уродженець с. Хреновка Могилівського району, мешканець с. Матусів Шполянського району Черкаської області, українець, малописьменний, робітник Матусівського цукрозаводу. Заарештований 12.11.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. 7.05.1938 р. постановою прокурора Шполянського району справу припинено, з-під варти звільнений.

БОКОВИЙ Опанас Антонович, 1901 р., уродженець і житель с. Боярка Лисянського району Черкаської області, українець, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований в квітні 1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Постановою президії Черкаського обласного суду 4.01.1957 р. постанову трійки від 23.04.1938 р. відмінено, справу закрито.

БОКОВИЙ Василь Іудович, 1900 р., уродженець і житель с. Боярка Лисянського району Черкаської області, українець, письменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

БОЛЬБОТ Микола Артемович, 1909 р., уродженець і житель с. Бужин Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 20.06.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ Київського ОУ ДПУ УРСР справу припинено, з-під варти звільнений.

БОЛЬМОТ Юхим Андрійович, 1898 р., уродженець і житель с. Плискачівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб, одноосібник. Заарештований 1.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Більше даних по справі немає.

БОНДАР Маркіян Іванович, 1896 р., уродженець і житель с. Зелена Діброва Городищенського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради УНКВС від 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним судом УРСР.

БОНДАР-МОСЕЙЧУК Митрофан Євменович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Верхнячка Христинівського району Черкаської області, українець, безпартійний, одноосібник. Заарештований 9.07.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-8 КК УРСР. Постановою трійки НКВС від 14.08.1937 р. приречений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 29.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БОНДАР Пантелеймон Якович, 1894 р., уродженець і житель с. Ганжалівка Лисянського району Черкаської області, українець, грамотний, рахівник колгоспу. Заарештований 21.03.1933 р. за ст.ст. 54-10 КК УРСР.

Особливою нарадою при колегії ДПУ 6.05.1933 р. висланий на 3 роки на Північ. Реабілітований 28.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

БОНДАРЕНКО Акимф (Аким) Степанович, 1885 р., уродженець і житель с. Хирівка Корсунського району Черкаської області, українець, безпартійний, касир. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.05.1938 р. Реабілітований 28.01.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Олександр Антонович, 1897 р., уродженець і житель с. Гречківка Смілянського району Черкаської області, українець, безпартійний, нормувальник ПВРЗ ст. Постишева. Заарештований 03.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області від 5.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.05.1960 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Андрій Євлампійович, 1896 р., уродженець і житель с. Онопріївка Тальнівського району Черкаської області, українець, безпартійний, помічник бухгалтера Тальнівської сільгосптехніки. Заарештований 2.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР висланий на Північ на 3 роки. Реабілітований 24.11.1986 р. Прокурором Черкаської області.

БОНДАРЕНКО Андрій Федорович, 1905 р., уродженець і житель с. Сунки Смілянського району Черкаської області, українець, безпартійний, тракторист у колгоспі. Заарештований 13.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР; 10.02.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Смілянського РВ НКВС справу закрито 21.02.1938 р., з-під варти звільнений. Реабілітований 28.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БОНДАРЕНКО Архип Олексійович, 1900 р., уродженець і житель с. Мокра Калигірка Катеринопільського району Черкаської області, українець, безпартійний, грамотний, із селян, тесля у колгоспі. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 26.04.1938 р. Реабілітований 28.01.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Данило Оверкович, 1895 р., уродженець і житель с. Шестеринці Лисянського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 5.02.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Дементій Нестерович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Хирівка (нині Заріччя) Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.05.1938 р. Реабілітований 28.01.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Демид Мойсейович, уродженець і житель с. Хирівка (нині Заріччя) Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, колгоспник. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.05.1938 р. Реабілітований 28.01.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Дмитро Минович, 1891 р., уродженець і житель с. Гута Селищанська Корсунь-

Шевченківського району, українець, безпартійний, лісник Вільшанського лісництва. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 3.06.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Дорофій Самійлович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Сорокотяги Жашківського району, українець, безпартійний, малописьменний, під час окупації староста села. Заарештований 26.06.1944 р. за ст. 58-11 п. „б". Звільнений з-під варти 2.09.1944 р., справу припинено відділом контррозвідки „СМЕРШ" Рязанського спецтабору.

БОНДАРЕНКО Юхим Пилипович, 1844 р., уродженець і житель с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, безпартійний, із середняків, малописьменний, працював касиром ощадкаси. Заарештований 16 лютого 1938 р. Розстріляний 13.04.1938 р. за постановою трійки КОУ НКВС від 3.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.03.1959 р.

БОНДАРЕНКО Іван Кононович, 1894 р., уродженець і житель с. Доброводи Уманського району, українець, працював у колгоспі, безпартійний. Заарештований 22.11.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 14.12.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

БОНДАРЕНКО Іван Павлович, 1890 р., уродженець і житель с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, безпартійний, в 1906 р. був есером, малописьменний, з бідняків, колгоспник. Заарештований 8.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-6, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.04.1938 р. за постановою трійки КОУ НКВС від 3.04.1938 р.

БОНДАРЕНКО Гнат Маркович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Суха Калигірка Катеринопільського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 19.05.1938 р. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Каленик Макарович, 1879 р., уродженець і мешканець с. Онуфріївка Тальнівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 11.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Подальших даних про притягнення до судової відповідальності і долі підсудного в справі немає. Справа припинена 4.01.1950 р.

БОНДАРЕНКО Логвин Іванович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Кривець Маньківського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 22.03.1929 р. за ст. 56-21 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 5.07.1929 р. позбавлений волі на 3 роки в концтаборі. Реабілітований Прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

БОНДАРЕНКО Дмитро Петрович, 1891 р., уродженець с. Перемишль Волинської губ., житель с. Гордашівка Тальнівського району, українець, безпартійний, працював рахівником в колгоспі. Заарештований 16.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 27.04.1933 р. ув'язнений на 3 р. Реабілітований 20.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БОНДАРЕНКО Михайло Миколайович, 1886 р., уродженець с. Куцівка Смілянського району, житель м. Черкаси, українець, безпартійний, освіта - 3 класи, робітник. Заарештований 19.05.1944 р. за ст.ст. 54-1, 54-10

КК УРСР Постановою ОТО КДБ 21.06.1944 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БОНДАРЕНКО Порфирій Митрофанович, 1895 р., уродженець і житель с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 30.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 31.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 7.03.1962 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Самуїл Маркович, 1889 р., м. Умань, українець, безпартійний, із робітників, освіта вища, агроном Уманського райплану. Заарештований 4.11.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 14.11.1937 р. вирішила розстрілять. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.06.1959 р.

БОНДАРЕНКО Семен Пилипович, 1894 р., с. Кузьмина Гребля Христинівського району, мешканець м. Умань, українець, безпартійний, незакінчена середня освіта, учитель. Заарештований 9.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 4.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 16.04.1938 р. Реабілітований 25.02.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАРЕНКО Сергій Петрович, 1906 р., с. Пшеничники Канівського району, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, червоноармієць 978 СП, 261 СД. Заарештований 1.12.1941 р. за здачу в полон. 5.12.1941 р. пом. воєнпрокурора справу призупинив, з-під варти звільнив.

БОНДАРЕНКО Сільвестр Степанович, 1904 р., с. Дяківка Тернівського району Уманського округу, українець, безпартійний, хлібороб, малописьменний. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-21 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 22.06.1928 р. висланий в Казахстан на 3 роки. Дані про реабілітацію відсутні.

БОНДАРЕНКО Спиридон Захарович, 1884 р., с. Тарасівка Звенигородського району, українець безпартійний, грамотний, священик. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка ДПУ УРСР вирішила 13.04.1933 р. ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

БОНДАРЕНКО Степан (Стефан) Корнійович, 1875 р., с. Дяківка Тернівського району Уманського округу, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, хлібороб, єговіст. Заарештований за ст. 56-21 КК УРСР. 16.03.1929 р. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила з-під варти звільнити, справу здати в архів.

БОНДАРЕНКО Тимофій Митрофанович, 1900 р., с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, колгоспник. Заарештований 23.04.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 27.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 3.06.1959 р.

БОНДАРЕНКО Трифон Степанович, 1887 р., с. Кірове Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, освіта середня, службовець. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 10.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 17.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.01.1959 р.

БОНДАРЕНКО Федот Мартинович, 1894 р., с. Вільхівець, мешканець с. Стебне Звенигородського району, українець, безпартійний, середня освіта, учитель. Заарештований

24.10.1930 р. за ст.ст. 54-8, 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого ДПУ Звенигородського райапарату 28.02.1931 р. справа припинена.

БОНДАРЕНКО Пилип Іванович, 1881 р., смт. Чорнобай того ж району, мешканець м. Золотоноша, українець, з 1921 по 1935 рр. член ВКП(б), освіта вища, агроном артілі „Ощадність". Заарештований 27.01.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 7.06.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 29.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 7.05.1957 р.

БОНДАРЕНКО Яків Дементійович, 1878 р., с. Дяківка Тернівського району Уманського округу, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб, єговіст. Заарештований 15.05.1928 р. за ст. 56-2 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 8.10.1928 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. 23.10.1929 р. колегія ОДПУ УРСР замінила концтабір на 3 роки заслання в Казахстан.

БОНДАРЕЦЬ Семен Потапович, 1910 р., с. Вершаці Чигиринського району, українець, освіта - 4 класи, безпартійний, механізатор. Заарештований 15.05.1950 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. УМДБ по Кіровоградській області 1.08.1950 р. справу припинило, з-під варти звільнений.

БОНДАРЧУК Михайло Євтухович, 1897 р., с. Шарин, мешканець с. Рижавка Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, сторож Рижавської сільгосптехніки. Заарештований 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. за рішенням НКВС СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР.

БОНДАРЕНКО Андрій Аврамович, 1893 р., с. Шукайвода, мешканець с. Мала Севастянівка Христинівського району, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, без певних занять. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 4.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 16.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.10.1958 р.

БОНДАРЧУК Степан Федосійович, 1895 р., м. Христинівка, українець, безпартійний, малописьменний. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 13.03.1933 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Верховним Судом УРСР від 10.08.1960 р.

БОНДАРЧУК Федот Калістратович, 1889 р., с. Легедзино Тальнівського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-глитаїв, хлібороб. Заарештований 8.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 7.04.1930 р. справу припинила.

БОНДАР Олександр Артемович, 1895 р., с. Васильків Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, ватажник Прудянського кар'єру залізниці. Заарештований 25.01.1938 р. ст. 54-10 КК УРСР. 28.02.1938 р. заст. Прокурора Одеської залізниці справу призупинив.

БОНДАР Онуфрій Петрович, 1903 р., с. Попівка Смілянського району, мешканець м. Новочеркаськ, українець, освіта - 4 класи, член ВКП(б) з 1929 по 1934 рр., ст. технік 25-ї авіаескадрильї. Заарештований 1.07.1938 р. за ст. 58-11 КК РРФСР. Ротмистровським РВ НКВС 10.03.1938 р. справу припинено.

БОНДАР Арсен Михайлович, 1880 р., с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, грамотний, безпартійний, із селян, колгоспник. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний

26.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 5.04.1938 р. Реабілітований 13.11.1957 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАР Опанас Андрійович, с. Степанці Канівського району, українець, безпартійний, із селян-глитаїв, малописьменний, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила зіслати на Північ на три роки. Реабілітований 29.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БОНДАР Дмитро Пилипович, 1913 р., с. Шукайвода, мешканець х. Козачий Хутір Христинівського району, українець, безпартійний, малописьменний, стрілочник ст. Христинівка. Заарештований 5.08.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 25.11.1938 р. УНКВС по Одеській залізниці справу припинено, з-під варти звільнений.

БОНДАР Іван Мойсейович, 1897 р., м. Черкаси, українець, середня освіта, безпартійний, бригадир вагарів Черкаського цукрорафінадного заводу. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 2.11.1937 р. трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ.

БОНДАР Іван Федорович, 45 років, с. Капустино Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян, одноосібник. Заарештований 1.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 19.03.1930 р. вирішила вислати на Північ на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.08.1991 р.

БОНДАР Кіндрат Тимофійович, 1864 р., с. Велика Бурімка Чорнобаївського району, українець, неписьменний, безпартійний, із селян-глитаїв, хлібороб. Заарештований в 1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 19.03.1930 р. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила справу припинити, з-під варти звільнити.

БОНДАР Мефодій Павлович, 1889 р., с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, безпартійний, міське 2-х класне училище, рахівник. Заарештований 17.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 5.04.1938 р. Реабілітований 13.11.1957 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАР Никифор Никифорович, 1898 р., с. Текуча Уманського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, колгоспник. Заарештований 21.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАР Пантелеймон Олександрович, 1897 р., с. Полянецьке Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, службовець. Заарештований в лютому 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 31.12.1937 р. Реабілітований 22.08.1959 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАР Платон Якович, 1888 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, малописьменний, робітник. Заарештований 27.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 26.09.1937 р. о 2 год. 20 хв. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 15.09.1937 р. Реабілітований 18.06.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАР Сергій Васильович, 1889 р., с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, безпартійний, середня освіта, учитель початкових класів. Заарештований 6.02.1938 р. за ст. ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 5.04.1938 р. Реабілітований 13.11.1957 р. Черкаським обласним судом.

БОНДАР Феодосій Діонович, 1890 р., с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, виключений з членів ВКП(б) в 1933 р., письменний, слюсар МТС. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 5.04.1938 р. Реабілітований 13.11.1957 р. Черкаським обласним судом. Відновлений у партії 26.01.1990 р. рішенням бюро Черкаського ОК КПУ.

БАРАН Гнат Логвинович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Сарни Монастирищенського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малописьменний, колгоспник. Заарештований 29.09.1937 р., за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Приречений до розстрілу постановою НКВС і Прокурора СРСР від 29.10.1937 р. Реабілітований Верховним судом СРСР 6.01.1959 р.

БАРАК Макар Тихонович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Сарни Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 29.09.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Верховним судом УРСР 6.01.1959 р.

БАРАК Микола Тихонович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Сарни Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 6.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.11.1937 р. Реабілітований 12.09.1959 р. Верховним судом УРСР.

БОРГАН (Бортан) Іван Тимофійович, 1896 р., уродженець Румунії, мешканець с. Шаулиха Тальнівського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 14.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 14.02.1938 р. Реабілітований 31.01.1964 р. Верховним судом УРСР.

БОРДУН Іван Іванович, 1894 р., уродженець с. Жабокринь Шпиківського району Вінницької області, мешканець с. Ягубець Христинівського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 16.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.08.1960 р.

БОРДУНОС (Бурдонос) Яків Данилович, 1915 р., уродженець і мешканець с. Боровиця Чигиринського району, українець, освіта - 7 класів, обліковець колгоспу, безпартійний. Заарештований 24.07.1935 р., за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКВС від 15.08.1935 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

БАРЕЙЧУК Семен Платонович, 1880 р., уродженець с. Верхнячка Христинівського району, мешканець смт. Маньківка, українець, освіта нижча, робітник, безпартійний. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 26.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.04.1959 р.

БОРЕЙЧУК Петро Платонович, 1886 р., уродженець с. Верхнячка Христинівського району, мешканець с. Нестерівка Маньківського району, українець, малописьменний, безпартійний, працівник МТС. Заарештований 15.11.1937 р. за ст. 54-1 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР від 20.11.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

БОРИМСЬКИЙ Йосип Пилипович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 18(20).04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11. Трійкою при КОУ НКВС приречений до розстрілу 25.04.1938 р. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОРИМСЬКИЙ (Буримський) Прокіп Степанович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Ступичне Катеринопільського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 11.04.1939 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

БОРИС Андрій Іванович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Михайлівка Кам'янського району, українець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 20.03.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ОДПУ 12.07.1929 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в березні 1992 р.

БОРИСЕВИЧ Євтихій Іванович, 1887 р., уродженець с. Кам'янська Гребля Сквирського району Київської області, мешканець с. Гречківка Смілянського району, українець, письменний, безпартійний, слюсар, пенсіонер. Заарештований 2.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 21.10.1938 р. позбавлений волі на 5 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 12.08.1959 р.

БОРИСЕНКО Василь Григорович, 1898 р., уродженець м. Грайворон Воронезької області, мешканець смт. Драбів, українець, освіта нижча, уповноважений розшуку РВ РКМ, безпартійний. Заарештований 15.09.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою УДБ УНКВС Полтавської області 11.03.1939 р. слідчу справу припинено. З-під варти звільнений.

БОРИСЕНКО Іван Лаврович, 1910 р., уродженець с. Івангород Христинівського району, мешканець с. Голикове Кам'янського району, українець, безпартійний, малописьменний, курсант Київської артшколи. Заарештований 19.01.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ВТ КВО 11.03.1935 р. ув'язнений на 6 років у ВТТ. 28.07.1935 р. справу припинено. З-під варти звільнений 31.07.1935 р.

БОРИСЕНКО Назар Іванович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Каленики Золотоніського району, українець, освічений, безробітний, безпартійний. Заарештований 20.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки Полтавського управління НКВС від 25.11.1937 р. позбавлений волі на 10 р. у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

БОРИСЕНКО Филимон Гордійович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Гречанівка Драбівського району, українець, малописьменний, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постанова особливої трійки УНКВС Полтавської області від 21-23.03.1938 р. - розстріл. Вирок виконано 16.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1956 р.

БОРИСЛАВСЬКИЙ Іван Петрович, 1910 р., уродженець м. Житомир, мешканець м. Корсунь-Шевченківський, українець, освіта вища, директор середньої школи, безпартійний. Заарештований 30.04.1944 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-1 „б", 54-2 КК УРСР. Направлений у спецтабір НКВС.

БОРОВИК Іван Мокійович, 1901 р., уродженець с. Журавка Городищенського району, мешканець с. Петрики Городищенського району,

українець, безпартійний, із середняків, малописьменний, колгоспник. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради УНКВС Київської області 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 28.05.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 17.08.1990 р.

БОРОВИК Тиміш Іванович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Ліплява Канівського району, українець, освіта початкова, безпартійний, одноосібник. Заарештований 26.11.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 4.03.1933 р. позбавлений волі на 3 роки в ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.07.1989 р.

БАРОВСЬКИЙ Владислав Владиславович, 1898 р., уродженець Білорусі, мешканець ст. Звенигородка, поляк, безпартійний, з робітників, освіта нижча, машиніст паровоза ст. Звенигородка. Заарештований 27.07.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 5.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 24.04.1959 р.

БОРОДАВКА Данило Іванович, 1884 р., уродженець с. Піщана Золотоніського району, мешканець м. Золотоноша, українець, безпартійний, малописьменний, сторож артілі. Заарештований Золотоніським РВ ДПУ за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ від 23.12.1932 р. засланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1990 р.

БОРОДАТИЙ Микола Карпович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Рубаний Міст Лисянського району, українець, колгоспник, безпартійний, освіта нижча. Заарештований 18.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.09.1960 р.

БОРОДАЧОВ Семен Никифорович, 1870 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, росіянин, освіта нижча, просвітер молитовного дому, безпартійний. Заарештований 7.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки КОУ НКВС від 9.10.1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області у 1989 р.

БОРОДАВСЬКИЙ Филимон Васильович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Босівка Христинівського району, українець, безпартійний, освіта - сільська школа, із селян. Заарештований 18.12.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада ОДПУ СРСР постановила 16.08.1929 р. вислати в Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

БОРЧАН Йосип Павлович, 1885 р., уродженець і житель м. Золотоноша, українець, безпартійний, освіта середня, службовець. Заарештований 5.11.1921 р. Стаття не вказана. Постановою Кременчуцької ГубЧК 25.11.1921 р. з-під варти звільнений.

БОРЩ Юрій Степанович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Степанці Канівського району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР від 20.02.1930 р. ув'язнений на 3 р. в концтабір. Реабілітований 29.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БОРЩОВ Карпо Іванович, 1883 р., с. Матусів, житель с. Лозуватка Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 12.10.1937 р., за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 1.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 8.08.1958 р.

БОРЩ Яким Мойсейович, 1884 р., уродженець і житель с. Ташлик Смілянського району, українець, письменний, завгосп середньої школи, безпартійний. Заарештований 25.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 9.10.1937 р. приречений до 10 р. у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 27.11.1989 р.

БОРЩОВА Настя Филимонівна, 1889 р., уродженка і жителька с. Матусів Шполянського району Черкаської області, українка, малописьменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 2.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

БОЧКІВСЬКИЙ Франц Йосипович, 1909 р., уродженець с. Запруда Ємильчанського району Київської області, житель с. Іваньки Маньківського району, поляк, малописьменний, їздовий у радгоспі, безпартійний. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою Маньківського РВ НКВС 11.09.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БОЯК Петро Якович, 1901 р., уродженець м. Краків (Польща), без певного місця проживання, поляк, неписьменний, безпартійний, коногон. Заарештований 26.11.1934 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою КОУ НКВС від 27.06.1935 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БОЯРСЬКИЙ (він же Житницький) Ісаак Борисович (він же Лев Фраїмович), 1902 р., уродженець м. Канів Черкаської області, житель 74 роз'їзду Забайкальської залізниці, єврей, безпартійний, червоноармієць. Заарештований 27.10.1944 р. за ст. 58-1 п. „б" КК УРСР. Постановою Упр. контрозвідки „Смерш" Забайкальського фронту від 23.12.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БОЯРЧУК Степан Мойсейович, 1893 р., уродженець і житель с. Таганча Канівського району Черкаської області, українець, безпартійний, службовець. Заарештований 25.07.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки Київського НКВС УРСР від 27.11.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Даних про реабілітацію немає.

БРАГА Трохим Іванович, 1885 р., уродженець м. Бендери (Бесарабія) житель м. Сміла Черкаської області, молдаван, безпартійний, ваговик ст. Сміла. Заарештований 31.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОДТО ГУГБ НКВС ст. Єжова Одеської залізниці від 9.03.1939 р. з-під варти звільнений.

БРАГІНСЬКИЙ Самуїл Абрамович, житель м. Черкаси, письменний, приказчик. Заарештований 3.05.1919 р. Інших відомостей немає.

БРАЖНИК Василь Корнійович, 1900 р., уродженець і житель с. Гречківка Смілянського району Черкаської області, українець, безпартійний, робітник. Заарештований 6.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської області ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 26.09.1959 р. Черкаським обласним судом.

БРАЖНИК Омелян Павлович, 1905 р., уродженець с. Гречківка, житель с. Будки Смілянського району, українець, освіта - 4 класи, робітник рафінадного заводу, член ВКП(б) з 1929 р. по 27.07.1937 р. Заарештований 29.07.1937 р. за ст. ст. 54-7 і 54-10 КК УРСР. Постановою пом. прокурора Київської області від 19.12.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БРАЖНИК Кирило Семенович, 1889 р., уродженець і житель с. Гречківка Смілянського району, українець, освіта початкова, безпартійний, робітник. Заарештований 11.10.1937 р.

за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Одеській області 3.12.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.03.1958 р.

БРАЙКО Семен Трохимович, 1900 р., уродженець і житель с. Макіївка Смілянського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.03.1938 р. за ст. 54-2 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 25.05.1959 р. Черкаським обласним судом.

БРАЙЧЕНКО Прокіп Дмитрович, 1906 р., уродженець с. Попівка Звенигородського району, українець, безпартійний, малописьменний, червоноармієць. Заарештований 23.10.1941 р. ОВ НКВС ХВО за ст. 58-10 ч. 2 РСФСР до 3 р. позбавлення волі. 18.11.1941 р. уповноваженим ОВ НКВС Воронізького гарнізону справу закрито, з-під варти звільнений.

БРАЙЧЕНКО Филимон Маркович, 1904 р., уродженець і житель с. Вільхівець Звенигородського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.05.1933 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

БРАКІВСЬКА Софія Василівна, 1877 р., уродженка містечка Заквупи (Польща), жителька с. Хацьки Черкаського району Черкаської області, полька, освіта середня, безпартійна, акушерка. Заарештована 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 4.12.1937 р. ув'язнена до 8 р. ВТТ. Даних про реабілітацію немає.

БРЕЙКО Іван Іванович, 1909 р., уродженець і житель с. Стецівка Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 12.03.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКВС від 23.10.1944 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БРЕНДЕУС Прокіп Васильович, 1871 р., уродженець м. Одеса, житель м. Ново-Миргород, українець, освіта початкова, безпартійний, курсант. Заарештований 1.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 25.09.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 3.10.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.10.1959 р.

БРЕУС Арсентій Михайлович, 1886 р., уродженець с. Б-Слобідка Золотоніського району, житель с. Шабельники Золотоніського району Черкаської області, українець, безпартійний, письменний. Заарештований 10.11.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою НКДБ по Полтавській області від 8.04.1944 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БРЕХУНЦОВА-ПЕЧЕНІВСЬКА Оксана Трохимівна, 1909 р., уродженка с. Верхня Солтаєвка Харківської області, жителька м. Умань, українка, безпартійна, неповна середня освіта, лаборантка. Заарештована 9.11.1938 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 28.04.1938 р. - піддана нагляду за місцем проживання на 2 роки.

БРЖЕЗАНОВСЬКИЙ Броніслав Касперович, 1894 р., уродженець м. Ольшенці (Польща), мешканець с. Пеньківка Шаргородського району Вінницької області, поляк, робітник, безпартійний. Заарештований 15.06.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою комісії НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 31.08.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Верховним судом УРСР 21.05.1958 р.

БРОДАЦЬКИЙ Сак Никифорович, 1881 р., уродженець і житель с. Баштечки Жашківського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, одноосібник. Заарештований 29.12.1932 р. за ст. 54-14 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР від 7.05.1933 р. з-під варти звільнений, справу закрито.

БРОДОВСЬКИЙ Микола Михайлович, 1896 р., уродженець с. Охматів Жашківського району, житель м. Теплик Вінницької області, українець, безпартійний, освіта середня, працював зав. складом ССТО м. Теплик. Заарештований 28.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР 26.07.1929 р. Особливою нарадою при колегії ОДПУ ув'язнений на 3 роки. Реабілітований у квітні 1992 р. Прокурором Черкаської області.

БРОДОЩУК Корній Сергійович, 1897 р., уродженець і житель с. Воронівка Городищенського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, електрозварник на цукровому заводі. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою НКВС Київської області 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 28.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним судом УРСР.

БРУС Перо Федорович, 1891 р., уродженець і житель с. Піщане Золотоніського району Черкаської області, українець, освіта - 2 класи, безпартійний, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Постановою спецколегії Полтавського обласного суду від 5.02.1939 р. справу закрито.

БРУС Сава Іванович, 1903 р., уродженець х. Рудницький Черкаського району, житель м. Черкаси, українець, малописьменний, безпартійний, інспектор по заготівлі. Заарештований 23.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС від 15.10.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БРИЖАНЮК Іван Миронович, 1887 р., уродженець і житель с. Ропотуха Уманського району, українець, безпартійний, неписьменний, хлібороб. Обвинувачувався за ст.ст. 70-1, 54-1 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 1.02.1939 р. позбавлений волі на 3 роки. Реабілітований Прокуратурою Черкаської області в грудні 1991 р.

БРИЖКО Іван Саватійович, 1902 р., уродженець і житель с. Дубова Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, зав. торговим відділом Бабанської райспоживспілки. Заарештований 6.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 19.10.1938 р. ув'язнений до 8 років ВТТ. Реабілітований 31.08.1956 р. Черкаським обласним судом.

БОНКОВСЬКИЙ Антін Семенович, 1888 р., с. Аполоновка Житомирської області, мешканець с. Молодецьке Маньківського району, поляк, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. за рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітований 3.09.1960 р. Верховним судом УРСР.

БОНКОВСЬКИЙ Теофіл Семенович, 1895 р., с. Аполоновка Житомирської області, мешканець с. Молодецьке Маньківського району, поляк, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. за рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітований 3.09.1960 р. Верховним Судом УРСР.

БРИЖ Федір Степанович, 1882 р., с. Кочубіївка Уманського

району, мешкав у м. Умань, українець, із селян, малописьменний, працював на різних роботах у Ленторзі. Заарештований 18.12.1937 р. Уманським РВ НКВС. 25.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС приречений до розстрілу. Вирок виконано 14.01.1938 р. о 24 год. Реабілітований 27.05.1989 р.

БУБАС Пінкус Іукович, 1902 р., м. Умань, єврей, безпартійний, малописьменний, робітник. Заарештований 20.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 15.10.1938 р. вирішила ув'язнити на 5 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.10.1963 р.

БУБІС Леонід Адольфович, 1898 р.. м. Умань, єврей, безпартійний, малописьменний, службовець. Заарештований 20.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 15.10.1938 р. вирішила ув'язнити на 5 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.10.1963 р.

БУБЛЕЙКО Амбросій Іванович, 1902 р., смт. Лисянка цього ж району, українець, грамотний, із куркулів, колгоспник. Заарештований 9.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 23.04.1938 р. вирішила розстрілять. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.01.1957 р.

БУБЛЕЙКО Никон Іванович, 1891 р., смт. Лисянка Лисянського району, українець, безпартійний, грамотний, колгоспник. Заарештований 10.09.1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 23.04.1938 р. вирішила розстрілять. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.01.1957 р.

БУБЛЕЙКО Нифонт Іванович, 1894 р., смт. Лисянка Лисянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб, одноосібник. Заарештований 21.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 25.01.1930 р. вирішила зіслати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

БУБЛИК Григорій Петрович, 1898 р., уродженець с. Безпальче, мешканець м. Золотоноша, українець, малограмотний, безробітний. Заарештований (перший раз 18.10.1930 р. і висланий на Північ на три роки) 5.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 7.06.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 7.05.1938 р. Реабілітований 4.12.1958 р. Верховним Судом УРСР.

БУБЛИК Данило Свиридович, 1909 р., с. Жорнокльови Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 8.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РСФСР. Особливою нарадою при ОДПУ УРСР від 3.09.1929 р. засланий на Північ на три роки. Реабілітований 13.02.1992 р. Прокурором Черкаської області.

БУБЛИК Дмитро Іванович (Оксентійович), 1897 р., уродженець с. Аннівка Ново-Архангельського району Кіровоградської області, мешканець с. Глиняна Балка Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, робітник радгоспу. Заарештований 15.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

БУБЛИК Микола Сергійович, 1900 р., уродженець і житель с. Бирлівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, швець у колгоспі. Заарештований 10.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС Полтавської області 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 16.04.1938 р. Реабілітований 24.05.1956 р. Черкаським обласним судом.

БУБЛИК Петро Іванович, 1892 р., уродженець і житель с. Жорнокльови Золотоніського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 8.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ від 3.09.1929 р. засланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 19.03.1992 р.

БУГА Мина Федорович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Мошурів Тальнівського району, українець, малописьменний, бригадир колгоспу, безпартійний. Заарештований 4.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 10.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.03.1957 р.

БУГАЙОВ Євтихій Іванович, 1911 р., уродженець і житель с. Хлистунівка Городищенського району, українець, освіта нижча, складач поїздів ст. Цвіткове, безпартійний. Заарештований 25.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР постановою НКВС ст. ім. Єжова Одеської залізниці 5.10.1938 р. слідча справа припинена. З-під варти звільнений.

БУГАЄНКО Микола Іванович, 1903 р., уродженець сел. Капітанівського цукрозаводу Златопільського району Кіровоградської області, військовослужбовець, українець, безпартійний. Був оголошений всесоюзний розшук на Бугаєнка М.І. Обвинувачувався за ст. 58-1 п. „б" КК РРФСР. Більше даних у справі немає.

БУГАЙ Іван Андрійович, 1871 р., уродженець і житель смт. Чорнобай, українець, освіта домашня, хлібороб, безпартійний. Заарештований 10.03.1929 р. за ст.ст. 7, 67, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 12.07.1929 р. ув'язнений на 3 роки в концтабір. Постанови про реабілітацію в справі немає.

БУГАЙ Михайло Юхимович, 1875 р., уродженець і мешканець с. Нехайки Драбівського району, українець, безпартійний, малописьменний. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 7.05.1933 р. висланий у Північний край на 8 років.

БУГЕРЯ Григорій Федорович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Тернівка Смілянського району, українець, малописьменний, сторож колгоспу, безпартійний. Заарештований 10.07.1937 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 7.08.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 3.04.1990 р.

БУДКЕВИЧ Петро Трохимович, 1897 р., уродженець і житель с. Лозуватка Шполянського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, механік у колгоспі. Заарештований 24.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 19.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 4.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.03.1959 р.

БУЗДИЖАНОВ Северин Михайлович, 1909 р., уродженець с. Почапинці Лисянського району, мешканець м. Сміла Черкаської області, українець, освіта середня, студент, безпартійний. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Окрпрокурора Шевченківщини від 21.01.1930 р. справу закрито.

БУКАЧ Марк Дмитрович, 27 років, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, служив у Врангеля. Заарештований 31.01.1921 р. ОВ 6-ої армії 8.02.1921 р. вирішив направити в Херсонський концтабір на 1 рік. Дані про реабілітацію відсутні.

БУЛИГА Олена Денисівна, 1890 р., уродженка с. Шевченкове,

мешканка с. Боровикове Городищенського району, українка, неписьменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 14.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Вільшанський РВ НКВС 11.12.1937 р. слідчу справу припинив, з-під варти звільнив.

БУЛИГА Яків Михайлович, 1895 р., уродженець Польщі, мешканець с. Боровикове Городищенського району, українець, безпартійний, пасічник колгоспу. Заарештований 13.10.1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-6 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 14.11.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований ВТ КВО 20.06.1961.

БУНЬ Володимир Власович, 1898 р., с. Ладижинка Уманського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, завгосп місцевої школи. Заарештований 25.04.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11. Розстріляний 28.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований 11.02.1959 р. Черкаським обласним судом.

БУРАК Параскева Яківна, 1908 р., уродженка і мешканка с. Домантове Золотоніського району, українка, безпартійна, малописьменна, робітниця артілі по плетінню кошиків. Заарештована 3.11.1937 р. Обвинувачувалася за ст. 54-12 КК УРСР. За рішенням Полтавського обласного суду від 1.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

БУРБОН-БУРКОВСЬКИЙ Владислав Станіславович, 1886 р., уродженець Варшавського округу, мешканець м. Умань, поляк, безпартійний, середня освіта, майстер бурильної установки. Заарештований 31.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням Особливої наради при колегії ДПУ УРСР 22.09.1930 р. ув'язнений на три роки в концтабір. Реабілітований Прокурором Черкаської області в грудні 1991 р.

БУРБОТЬКО Уляна Юхимівна, 1912 р., с. Бубково, мешканка с. Сльозкіна Слобода Золотоніського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця. Заарештована 24.01.1944 р. Звинувачувалась за ст. 54 п. 1-а КК УРСР. (Інші дані відсутні).

БУРДОНОС Іван Пилипович, 1924 р., уродженець с. Дмитрівка Золотоніського району, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, рядовий 120 окремого протитанкового дивізіона, безпартійний. Заарештований 27.08.1945 р. Обвинувачувався за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою Військового прокурора 13 армії з-під варти звільнено, слідчу справу призупинено.

БУРДОНОС (Бордунос) Яків Данилович, 1915 р., с. Боровиця Чигиринського району, Черкаської області, 7 класів, українець, безпартійний, обліковець колгоспу „Більшовик". Заарештований 24.07.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Чигиринським РВ НКВС 15.08.1935 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БУРКАЦЬКИЙ Іван Іванович, 1909 р., уродженець с. Леськи Черкаського району Черкаської області, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, колгоспник. Служба в армії в м. Н.-Волинському. Заарештований 28.08.1932 р. Обвинувачувався за ст.54-10 КК УРСР. Уповноваженим ОВ ДПУ м. Малин 14.08.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БУРКОВСЬКИЙ Андрій Федорович, 1885 р., уродженець м. Тальне Черкаської області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, із службовців. Заарештований 11.11.1937 р. за ст. 54-1 п. „а" КК УРСР. Розстріляний 17.12.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 1.11.1937. Реабілітований 28.04.1959 р. Військовим Трибуналом КВО.

БУРКОВСЬКИЙ Іван Федорович, 1905 (1885, 1893) р., уродженець м. Золотоноша, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища, із міщан, безпартійний, завідуючий Черкаської райсанстанції. Заарештований 9.09.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Спільним рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 27.11.1937 р. розстріляний. Реабілітований 3.10.1958 р. Військовим Трибуналом КВО.

БУРКОВСЬКА Васса Михайлівна, 1902 р., уродженка і мешканка м. Черкаси, українка, безпартійна, малописьменна, робітниця. Заарештована 17.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Особлива нарада НКВС СРСР 2.09.1938 р. вирішила звільнити під таємний нагляд за місцем проживання на 2 роки.

БУРКАЛА Пантелеймон Миколайович, 1890 р., уродженець с. Мечиславівка Грушківського району Уманського округу, українець, безпартійний, малописьменний, із глитаїв, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 22.02.1931 р. вирішила зіслати на Північ на 3 роки. Реабілітований в листопаді 1989 р.

БУРЛАКОВ Микола Трохимович, 1894 р., с. Юзефівка Грушківського району Одеської області, мешканець с. Іваньки Маньківського району, українець, безпартійний, освіта вища, старший шляховий майстер Іваньківського цукрозаводу. Заарештований 14.02.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 30.09.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 21.09.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 7.09.1960 р.

БУРЛАЧЕНКО Никифір Купріянович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Косенівка Уманського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малописьменний, колгоспник. Заарештований 24(23).04.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 22.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований 5.03.1958 р. Черкаським обласним судом.

БУРЛАЧЕНКО Василь Маркович, 1884 р., с. Гереженівка Уманського району, мешкав у м. Умань, українець, із селян-куркулів, малописьменний. Заарештований 9.10.1937 р. Уманським РВ НКВС. 16.10.1937 трійкою при КОУ НКВС засуджений до розстрілу. Вирок виконано 31.10.1937 о 1 год. Реабілітований 19.06.1989 р.

БУТЕНКО Артем Ананієвич, 1911 р., уродженець і житель с. Почапинці Лисянського району Черкаської області, тимчасово не працював. Трійкою при КОУ НКВС УРСР 5.11.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

БУРМАГА Яків Дмитрович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Ліплява Канівського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 24.11.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада ДПУ УРСР 4.03.1933 р. вирішила ув'язнити умовно на три роки. Реабілітований 28.07.1989 р. Прокурором Черкаської області.

БУРТОВИЙ Єгор Федорович, 1888 р., уродженець і мешканець с. В'язівок Городищенського району, українець, безпартійний, неписьменний, робітник на пилорамі. Заарештований 7.04.1945 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. За постановою РВ НКДБ 28.06.1948 р. з-під варти звільнений.

БУРЧ Зінаїда Іванівна, 1903 р., уродженка м. Дубно, мешканка м. Сміли Черкаської області, українка, неповна середня освіта, безпартійна, бухгалтер Смілянського цукрозаводу. Заарештована 10.02.1938 р. за ст. 54-10

КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. 25.01.1940 р. КОУ НКВС вирішило слідчу справу припинити, з-під варти звільнена.

БУР'ЯН Микола Логвинович, 1893 р., уродженець с. Моринці Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, мешканець ст. Постишева (нині імені Т.Г.Шевченка), українець, малописьменний, безпартійний, бригадир колони служби зв'язку. Заарештований (дата відсутня), Обвинувачувався за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. ДТВ НКВС по Одеській залізниці 14.04.1938 р. слідчу справу припинило, з-під варти звільнений.

БУТ Лука Іванович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Безбородьки Драбівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 28.11.1932 р. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 8.02.1933 р. звільнений з-під варти.

БУТВИН Купріян Єфремович, 1894 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка, українець, безпартійний, освіта середня, колишній штабс-капітан. Заарештований 12.03.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Колегія ОДПУ постановила ув'язнити в концтабір на 5 років. Реабілітований 20.04.1992 р. Прокурором Черкаської області.

БУТВИН Микола Купріянович, 1920 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка, українець, освіта неповна вища, службовець, безпартійний. Заарештований 1.03.1944 р. за ст.ст. 58-1 а, 58-11 КК РРФСР. Звільнений з-під варти постановою слідчого 1 відділення 4 відділу упр. контррозвідки „СМЕРШ" 2-го Українського фронту 3.05.1944 р.

БУТЕЛЮК Йосип Федорович, 1892 р., уродженець с. Соколівка, мешканець с. Юстинград Жашківського району, українець, малописьменний колгоспник, розкуркулений, безпартійний. Заарештований 14.11.1937 р. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР 20.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

БУТЕНКО Артем Ананієвич, 1911 р., уродженець і житель с. Почапинці Лисянського району Черкаської області, тимчасово не працював. Трійкою при КОУ НКВС УРСР 5.11.1937 р. засуджений до 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

БУТКОВ Василь Миколайович, 31 рік, уродженець і мешканець м. Золотоноша, росіянин, з духовенства, не одружений, службовець. Заарештований 14.12.1920 р. Постановою військового слідчого особливого відділу при 46 стрілецькій дивізії 4-ої армії Дзюбенко від 13.01.1921 р. Бутков ув'язнений у концтабір м. Харкова на 3 роки, як політично неблагонадійний.

БУТОВСЬКИЙ Кузьма Петрович, 1882 р., уродженець і мешканець смт. Катеринопіль, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 25.04.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 26.07.1929 р. висланий за межі УРСР на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в липні 1992 р.

БУХАЛЬСЬКИЙ Станіслав Іванович, 1908 р., уродженець м. Звенигородки, мешканець м. Черкаси, українець, письменний, безпартійний, машиніст депо. Заарештований 28.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 20.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Прокурором Черкаської області 30.07.1991 р.

БУХАНЕВИЧ Сигизмунд Степанович, 1906 р., уродженець с. Володарка Київської області, мешканець м. Сміла, поляк, освіта нижча, фрезерувальник, безпартійний. Зааре-

штований 22.06.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ГУДБ НКВС від 15.03.1939 р. ст. ім. Єжова Одеської залізниці з-під варти звільнений, слідчу справу припинено.

БУХЕНСЬКИЙ Устим Омелянович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Нагірна Жашківського району, українець, освіта нижча, голова колгоспу, член ВКП(б). Заарештований 15.09.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою народного комісара внутрішніх справ СРСР і Прокурора СРСР 17.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 4.12.1937 р. Реабілітований 17.01.1958 р. судовою колегією з карних справ Верховного суду УРСР.

БУХОЛЬСЬКА Лідія Юхимівна, 1913 р., уродженка і мешканка м. Черкаси, українка, освіта неповна середня, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 16.11.1937 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 2.09.1938 р. переведена під таємний нагляд за місцем проживання на 2 роки.

БУХОЛЬСЬКА Параска Антонівна, 1910 р., уродженка і мешканка м. Черкаси, освіта початкова, українка, робітниця, безпартійна. Заарештована 16.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.04.1938 р. - під таємний нагляд за місцем проживання на 2 роки. Реабілітована Прокурором Черкаської області 30.07.1991 р.

БУХОЛЬСЬКИЙ Іван Іванович, 1900 р., уродженець м. Мінськ БРСР, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, робітник, член КП(б)У до 1930 р. Заарештований 24.10.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою УДБ НКВС м. Черкаси 22.11.1936 р. звільнений з-під варти.

БУХТА Антон Феофанович, 1900 р., уродженець с. Корсунка Тальнівського району, українець, освіта нижча, робітник, безпартійний, мешканець м. Тальне. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.06.1959 р.

БУХТІЙ Феодосій Гордійович, 1911 р., уродженець с. Баландине Кам'янського району, українець, освіта - 3 класи, швець, безпартійний. Заарештований 11.09.1948 р. за ст. 196 КК УРСР. Звільнений з-під варти 1.10.1948 р. постановою УМДБ Кіровоградської області за припиненням справи.

БУШЛЕР Аврам Йосипович, 1898 р., уродженець і мешканець м. Умань, єврей, член ВКП(б), із службовців, освіта - 3 класи. Заарештований 11.08.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою заступника прокурора Київської області справу припинено, з-під варти звільнений.

БУЯКІН Андрій Миколайович, 1896 р., уродженець с. Федорівка Знаменського району Херсонської області, мешканець с. Грушківка Кам'янського району, із службовців, безпартійний, освіта нижча, рахівник колгоспу. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 31.03.1933 р. позбавлений волі на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

БИК Лука Юхимович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 21.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.04.1938 р. згідно з постановою трійки КОУ НКВС від 3.04.1938 р. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

БИК Яків Левкович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району, українець, мало-

письменний, безпартійний, голова споживспілки. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 29.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 8.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.10.1956 р.

БИКОВ Герасим Леонтійович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 5.03.1958 р.

БИКОВА Ганна Петрівна, 1904 р., уродженка с. Черняхівка Яготинського району, мешканка с. Ковалівка Драбівського району. Заарештована 6.10.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Чорнухинського РВ НКВС від 11.03.1939 р. звільнена з-під варти.

БИСТРАНІВСЬКИЙ Гаврило Федотович, 1886 р., уродженець с. Свинарка Уманського району, мешканець с. Буки Маньківського району, освіта вища, райветінспектор, безпартійний. Заарештований 6.05.1934 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Постановою облуправління ДП м. Києва від 31.07.1934 р. з-під варти звільнений. Слідча справа припинена.

БИСТРАНОВСЬКИЙ Іван Микитович, 1899 р., уродженець с. Свинарка Уманського району, мешканець с. Доброводи Уманського району, українець, освіта середня, безпартійний, учитель. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 29.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 8.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.10.1956 р.

БИСТРОНОВСЬКИЙ-ОНИЩУК Пахом Никифорович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Свинарка Уманського району, українець безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 11.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського КОУ ДПУ від 3.03.1933 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

БИСТРОНОВСЬКИЙ Роман Михайлович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Свинарка Уманського району, українець, малописьменний, конюх колгоспу, безпартійний. Заарештований за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 17.07.1933 р. з-під варти звільнений, слідча справа припинена.

БИСТРИК Іван Іванович, 1892 р., уродженець м. Новомиргород Кіровоградської області, мешканець сел. Березинського цукрозаводу Жашківського району, українець, письменний, службовець, безпартійний. Заарештований 2.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 17.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 4.12.1937 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 23.01.1965 р.

БИЧЕВОЙ Яків Павлович, 1887 р., уродженець с. Стукалівка Оржицького району Полтавської області, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, малописьменний, тесля на будівництві мосту. Заарештований 10.03.1933 р. за ст. 54-110 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 29.04.1933 р. засланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований 28.06.1999 р. Прокурором Черкаської області.

БИЧЕНКО-ДРОБОТ Микола Андрійович, 1894 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, освіта середня, помічник бухгалтера. Заарештований 19.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ ув'язнений в концтабір на 3 роки умовно. З-під варти звільнений. Реабілітований

Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

БИЧЕНКО Степан Степанович, 1913 р., уродженець с. Чемериське Звенигородського району, українець, безпартійний. Заарештований 5.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 29.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 3 роки.

БЮХНЕР Софія-Маргарита Емілівна, 1914 р., уродженка с. Сердюківка Смілянського району, мешканка м. Сміла, німка, освіта середня, секретар Смілянської райгазети, безпартійна. Заарештована 10.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Смілянського РВ НКВС 7.01.1939 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнена.

БЕЛКОВСЬКИЙ Станіслав Володимирович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, поляк, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 6.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.09.1938 р. за постановою УНКВС по Вінницькій області від 27.09.1938 р. Реабілітований 22.04.1959 р. Черкаським обласним судом.

ВАВРЖИНА Ольга Захарівна, 1899 р., уродженка с. Дубові Махаринці Житомирської області, мешканка м. Сміла Черкаської області, грамотна, домогосподарка. Заарештована 15.11.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 14.03.1958 р. Військовим Трибуналом КВО.

ВАЙСБУРГ Яків, мешканець м. Сміла, Заарештований 18.06.1919 р. Обвинувачувався в агітації проти Радянської влади. Інших даних немає.

ВАКУЛЕНКО Карпо Корнійович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Чмирівка Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний, лісоруб. Заарештований 25.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Помер в Усть-Каменогорській в'язниці № 17. Справу закрито 11.09.1942 р. у зв'язку зі смертю.

ВАЛЮК Василь Макарович, 1889 р., уродженець с. Шукайвода, мешканець с. Мала Севастянівка Христинівського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 4.05.1938 р. Реабілітований Черкаським судом 15.10.1958 р.

ВАНИКОВСЬКИЙ Вацлав Антонович, 1897 р., уродженець м. Житомир, мешканець с. Єрки Катеринопільського району Черкаської області, поляк, безпартійний, працював машиністом під'їзних доріг Звенигородського цукротресту. Заарештований 30.06.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 5.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 24.04.1959 р. ВТ КВО.

ВАРА Семен Савович, 1885 р., уродженець с. Крачківка, мешканець с. Березино Жашківського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, працював на цукрозаводі. Заарештований 20.11.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-6, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 19.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 8.01.1938 р. Реабілітований 25.02.1965 р. Верховним судом УРСР.

ВАРАУТА Панас Іванович, 1894 р., уродженець і житель х. Варакута Кременчуцького району Полтавської області, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 2.03.1920 р. Звинувачення знято 24.03.1920 р. ОВ Південно-Західного фронту.

ВАРБАНЕЦЬ Марія Гнатівна, 1903 р., уродженка ст. Бирзул Одеської області, мешканка м. Сміла Черкаської області, українка, безпартійна, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 10.12.1937 р. за ст 54-10 КК УРСР. Постановою Особливої наради при НКВС СРСР від 16.03.1938 р. як член сім'ї зрадника Батьківщини засуджена до 8 р. позбавлення волі у ВТТ. Реабілітована 20.11.1956 р. ВТ КВО.

ВАРГУЛЕВИЧ Віра Олександрівна, 1897 р., уродженка м. Самара, мешканка м. Черкаси, українка, освіта середня, безпартійна, не працювала. Заарештована 14.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою 3-го відділу УДБ Черкаського РВ НКВС від 25.10.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ВАРИЧ Микола Пимонович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Дзензелівка Маньківського району Черкаської області, українець, безпартійний, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.08.1948 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою ООН МГБ СРСР від 26.02.1949 р. відправлений до примусового лікування в психіатричну лікарню. Від примусового лікування звільнений 12.12.1955 р. центральною комісією по перегляду слідчих справ.

ВАРИЧ Пелагея Миколаївна, 1855 р., уродженка с. Буки, мешканка с. Антонівка Уманського району, українка, малописьменна, працювала в колгоспі. Заарештована 29.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС від 3.09.37 р. ув'язнена до 10 р. у ВТТ. Реабілітована 29.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ВАРИЧ Семен Кіндратович, 1886 р., уродженець с. Бієвці Богуславського району Київської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня, безпартійний, вчитель, працював інструктором-статистом. Заарештований 3.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 27.11.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. 31.08.1939 р. рішенням трійки з-під варти звільнений.

ВАСИЛЕНКО Никифір Миколайович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Жорнокльови Драбівського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 28.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 17.04.1930 р. висланий на Північ на 3 роки. Реабілітований 30.08.1991 р. Прокурором Черкаської області.

ВАСЕЦЬКИЙ Кіндрат Данилович, 1881 р., уродженець с. Ново-Іванівна Полтавської області, мешканець м. Золотоноша, українець, безпартійний, освіта незакінчена вища, працював учителем. Заарештований 14.05.1923 р. Комісією НКВС 20.08.1923 р. позбавлений волі на 2 роки. Особливою нарадою НКВС СРСР 28.10.1925 р. достроково звільнений з забороною проживання в 6 пунктах СРСР. Місцем проживання назначили х. Марусино Золотоніського повіту.

ВАСИЛЕНКО Олександр Герасимович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Демки Драбівського району, українець, освіта - сільська школа, безпартійний, колгоспник. Заарештований 5.11.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 17-19.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований 10.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ВАСИЛЕНКО Олександр Устимович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Княжа Криниця Монастирищенського району, Черкаської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 27.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Монастири-

щенського РВ НКВС від 23.01.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВАСИЛЕНКО Данило Трохимович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Селище К.-Шевченківського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Дата арешту відсутня. Обвинувачувався за ст. 58-8 КК РРФСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 7.02.1930 р. висланий на Північ на 3 роки. Реабілітований 6.11.1991 р. Прокурором Черкаської області.

ВАСИЛЕНКО Юхим Кіндратович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району Черкаської області, українець, малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.11.1931 р. за ст. 54-8 КК УРСР. 20.03.1932 р. Уманським РВ ДПУ з-під варти звільнений, справу припинено.

ВАСИЛЕНКО Йосип Семенович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, працював у колгоспі. Заарештований 8.04.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 3.05.1938 р. Реабілітований 20.07.1956 р. Черкаським обласним судом.

ВАСИЛЕНКО Трохим Максимович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Селище Корсунь-Шевченківського району, Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Дата арешту відсутня. Обвинувачувався за ст. 58-8 КК РРФСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 7.02.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований 6.11.1991 р. Прокурором Черкаської області.

ВАСИЛЕНКО Федір Петрович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Геронимівка Черкаського району Черкаської області, українець, освіта середня медична, фельдшер, член ВКП(б). Заарештований 28.12.1943 р. за ст. 58-1 „б" КК РРФСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 18.03.1944 р. ув'язнений до 8 р. ВТТ. Реабілітований 24.11.1956 р. ВТ Воронежського ВО.

ВАСИЛИК Юхим Гаврилович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Посухівка колишнього Ладиженського району Київської області, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований 21.05.1938 р. Черкаським обласним судом.

ВАСИЛЬЄВ Дмитро Григорович, 1886 р., уродженець м. Одеси, мешканець с. Дубова Уманського району Черкаської області, росіянин, безпартійний, малописьменний, працював теслею в Дубівській МТС. Заарештований 3.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 25.05.1959 р. Черкаським обласним судом.

ВАСИЛЬЄВ Іван Костянтинович, 1883 р., уродженець Смоленської області, мешканець м. Черкаси, росіянин, освіта вища, вчитель. Заарештований 19.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР з-під варти звільнений. Реабілітований 29.06.1989 р. Черкаською обласною прокуратурою.

ВАСИЛЬЄВ Федір Гаврилович, 1892 р., уродженець с. Федорівка Одеської області, мешканець м. Умані, українець, освіта незакінчена вища, начальник шляхового відділення Христинівської МТС. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Поста-

новою трійки при УНКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 3.05.1938 р. Реабілітований 20.07.1956 р. Черкаським обласним судом.

ВАСИЛЬЧЕНКО Ілля Кузьмович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Зеленьки Тальнівського району Черкаської області, українець, безпартійний, їздовий у колгоспі. Заарештований 3.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Київській області 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 4.05.1938 р. Реабілітований 18.08.1962 р. Черкаським обласним судом.

ВАСИЛЬЧЕНКО Мина Омелянович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Топильна Шполянського району Черкаської області, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. РВ НКВС. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 28.05.1938 р. за рішенням особливої наради УНКВС по Київській області від 4.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним Судом УРСР.

ВАСИЛЬЧЕНКО Федір Микитович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Зеленьків Тальнівського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 13.03.1933 р. ув'язнений до 5 р. ВТТ. Реабілітований Верховним Судом УРСР 10.08.1960 р.

ВАСИЦЬКИЙ Леонід Борисович, 1915 р., уродженець м. Звенигородка Черкаської області, мешканець с. Златопіль Кіровоградської області, поляк, безпартійний, службовець. Заарештований 16.11.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 3.12.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 16.12.1937 р. Реабілітований 7.08.1959 р. ВТ КВО.

ВАСЬКІВСЬКИЙ Антон Степанович (Стефанович), 1898 р., уродженець с. Петраківка Катеринопільського району, мешкав у селищі Вільшанського бурякорадгоспу, українець, письменний, ветфельдшер, безпартійний. Заарештований 23.06.1941 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою трійки при НКВС СРСР від 23.09.1942 р. ув'язнений на 3 р. ВТТ. Дані про реабілітацію відсутні.

ВАСЮК Василь Миколайович, 1893 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний. Заарештований 12.09.1929 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 24.02.1930 р. ув'язнений на 3 р. ВТТ. Реабілітований у 1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ВДОВЕНКО Опанас Семенович, 1895 р., уродженець с. Гречківка Смілянського району, українець, безпартійний, малописьменний, молотобоєць ковальського цеху ПВРЗ ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченка). Заарештований 5.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 27.04.1939 р. ДТО НКВС Одеської залізниці справу припинило, з-під варти звільнений.

ВДОВЕНКО Митрофан Макарович, 1884 р., с. Трушівці Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний, робітник радгоспу Ново-Празького району. Заарештований 9.02.1944 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою відділу „а" УМДБ по Кіровоградській області справу припинено, з-під варти звільнений.

ВДОВИЧЕНКО Василь Филимонович, 1908 р., х. Вдовичин Чигиринського району, українець. безпартійний, із селян-глитаїв, працював головою колгоспу. Заарештований 25.4.1945 р. за ст.ст. 54-3, 54-10 КК УРСР. 21.8.1945 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВДОВИЧЕНКО Євген Іванович, 1913 р., с. Лука Таращанського району Київської області, мешканець м. Тетіїв, українець, безпартійний, із службовців, освіта середня, бджоляр Тетіївського райземвідділу. Заарештований 17.08.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-6, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 23.10.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 12.10.1937 р. Реабілітований 6.09.1963 р. ВТ КВО

ВДОВИЧЕНКО Петро Федорович, 1878 р., с. Легедзино Уманського району, українець, малописьменний, хлібороб. Заарештований 8.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 7.04.1930 р. вирішила вислати на Північ на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в грудні 1991 р.

ВДОВИЧЕНКО Прокіп Сидорович, 1905 р., с. Шамраївка, мешканець с. Майданець Тальнівського району, письменний, безпартійний, помічник головного інженера Майданецького цукрозаводу. Заарештований 28.08.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.12.1937 р. за постановою НКВС СРСР і прокурора СРСР від 26.11.1937 р. Реабілітований 5.11.1961 р. ВТ КВО.

ВДОВИЧЕНКО Харлампій Петрович, 1897 р., с. Козацьке Звенигородського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.04.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 21.04.1943 р. вирішила ув'язнити на три роки у ВТТ. 15.04.1946 р. знову був заарештований за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Особлива нарада при НКВС СРСР знову ув'язнила на три роки у ВТТ. Реабілітований 5.04.1990 р. Черкаським обласним судом.

ВЕЛИКИЙ Василь Климентійович, 1897 р., уродженець с. Тіньки Чигиринського району, українець, безпартійний, малописьменний, шофер колгоспу. Заарештований 1.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 15.01.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 4.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО у 1960 р.

ВЕЛИЧКО Кіля Олександрівна, 1921 р., с. Сталінівка (нині Яворівка) Драбівського району, українка, безпартійна, середня освіта, учителька, працювала на Шрамківському цукрозаводі. Заарештована 22.05.1946 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою УМДБ Полтавської області 18.10.1946 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВЕЛЬКО Євгенія Олександрівна, 1888 р., с. Васютинці Чорнобаївського району, українка, неписьмена, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 4.11.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Трійка при ПОУ НКВС 13.11.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітована 9.10.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ВЕНГЕРОВСЬКА Хася Менахимівна, 1891 р., уродженка м. Павлоград Дніпропетровської області, мешкала в Шполі, єврейка, малописьменна, робітниця, безпартійна. Заарештована 14.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою РВ НКВС м. Шполи від 30.06.1938 р. звільнена з-під варти.

ВЕРБА Іван Андрійович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 11.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 22.10.1937 р. розстріляний 4.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 8.08.1958 р.

ВЕРБА Іван Костянтинович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, колгос-

пник, безпартійний. Заарештований 18.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСС. Постановою НКВС СРСР 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 1.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 8.08.1958 р.

ВЕРБА Ілько Дем'янович, 1909 р., уродженець с. Бузьки Чорнобаївського району, мешканець м. Золотоноша, українець, безпартійний, служив у каральному загоні. Заарештований 26.09.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Відправлений у спецтабір.

ВЕРБА Мотрона Варфоломіївна, 1887 р., уродженка і мешканка с. Лозуватка Шполянського району, неписьменна, домогосподарка, українка, безпартійна. Заарештована 2.11.1938 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. приречена на заслання в Казахстан на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

ВЕРБА Ольга Павлівна, 1885 р., уродженка с. Козацьке Звенигородського району, мешканка с. Лозуватка Шполянського району, українка, малописьменна, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 2.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР зіслана в Казахстан на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

ВЕРЖАНСЬКИЙ Альфред Францевич, 1902 р., уродженець м. Київ, без постійного місця проживання, поляк, освіта середня, військовий керівник Городищенської школи, безпартійний. Заарештований 17.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою комісії НКВС СРСР і Прокурора СРСР 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 9.02.1938 р. Реабілітований 29.10.1957 р. ВТ КВО.

ВЕРЕМІЄНКО Василь Корнійович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Шубині Стави Лисянського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 30.08.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 9.10.1937 р. приречений до 10 років ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.10.1959 р.

ВЕРЕСНЯК Андрій Галактіонович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Попівка Звенигородського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 20.02.1938 р., за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 4.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 3.09.1958 р.

ВЕРЕТА Іван Савович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Ямпіль Катеринопільського району, українець, письменний, безпартійний, рахівник у колгоспі. Заарештований 22.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.12.1956 р.

ВЕРЕТІЛЬНИК Оксентій Степанович, 1880 р., уродженець с. Гладківщина Золотоніського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.03.1933 р. РВ ДПУ за ст. 54-10. Постановою особливої наради при ДПУ 27.04.1933 р. засланий на 3 роки в Північний край. Реабілітований 29.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ВЕРЕТЕЛЬНИК Євдокія Григорівна, 1903 р., уродженка м. Кам'янка, мешканка с. Лозуватка Шполянського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Обвинувачувалася за ст. 54-12 КК УРСР. Не заарештовувалась у зв'язку з вагітністю. Слідча справа 27.11.1938 р. була припинена.

ВЕРЕТІЛЬНИК Зіновій Микитович, 1891 р., уродженець

с. Білозір'я Черкаського району, мешканець с. Безпальче Драбівського району, українець, письменний, заступник директора Безпальчівської МТС, член ВКП(б). Заарештований за ст. 97, 54-10 ч. 1 КК УРСР. Рішенням облпрокуратури від 3.07.1939 р. з-під варти звільнений, 13.07.1939 р. під підписку про невиїзд. Постановою УНКВС по Полтавській області від 29.07.1939 р. слідча справа припинена, підписка про невиїзд анульована.

ВЕРЕТІЛЬНИК Пантелеймон Григорович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 7.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ВЕРЕТІЛЬНИК Макар Антонович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, конюх, безпартійний. Заарештований 15.09.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 1.11.1937 р. Реабілітований 8.08.1958 р. ВТ КВО.

ВЕРЕТІЛЬНИК Марко Григорович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 7.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ВЕРЗУН Григорій Петрович, 1889 р., с. Хижня Жашківського району, українець, освіта - 7 класів, фельдшер Воронинської лікарні. Заарештований 23.04.1938 р. Розстріляний 22.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1957 р.

ВЕРЗУН Варфоломій Іванович, 1909 р., с. Іваньки Маньківського району, мешканець смт. Маньківка, українець, безпартійний, малописьменний, син куркуля, працював каменярем. Заарештований 5.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити 8.12.1937 р. на 10 років ВТТ. Реабілітований 9.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ВЕРМАН Порфирій (Прохір) Антонович, 1895 р., с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, безпартійний, письменний, слюсар на заводі с. Ярошівка. Заарештований 10.03.1938 р. за ст.ст. 54-110, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 5.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.11.1957 р.

ВЕРНИГОРА Сава Павлович, 1902 р., м. Кам'янка, українець, малописьменний, безпартійний, із селян-середняків, пекар хлібопекарні Кам'янської райспоживспілки. Заарештований 29.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 25.04.1938 р. вирішила розстрілять. (Дата розстрілу відсутня). Реабілітований 30.08.1959 р. Черкаським обласним судом.

ВЕРОЗУБ Петро Антонович, 1895 р., с. Петраківка Катеринопільського району, українець, безпартійний, малописьменний, завгосп колгоспу. Заарештований 15.09.1938 р. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 21.06.1957 р.

ВЕРТЕЛЕЦЬКИЙ Дем'ян Андрійович, 1897 р., с. Топильна Шполянського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, колгоспник. Заарешто-

ваний 25(24).04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.05.1938 р. за рішенням особливої наради УНКВС Київської області від 4.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним судом УРСР.

ВЕРТЕЛЕЦЬКИЙ Порфіл Кононович, 1895 р., с. Топильня Шполянського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, бригадир колгоспу „Комуніст". Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний о 24 год. 28.05.1938 р. за рішенням особливої наради УНКВС Київської області від 4.05.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 17.07.1990 р.

ВЕСЕЛКІН Микола Іванович, 1903 р., м. Одеса, мешканець м. Корсунь, росіянин, малописьменний, безпартійний, електромеханік ст. Корсунь. Заарештований 17.04.1938 р. за ст. 54-7, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою військового прокурора 434 В.П. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВЕТЕР Петро Олександрович, 1892 р., с. Тимківка Золотоніського району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 13.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 25.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 2.04.1938 р. Реабілітований 28.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

ВЕТРЕНКО Єфрем Данилович, 1886 р., с. Христинівка Христинівського району, українець, безпартійний, малописьменний, слюсар депо ст. Христинівка. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 17.03.1933 р. вирішила розстрілять. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.10.1960 р.

ВИВАЛЬНЮК Семен Веремійович, 3.02.1876 р., с. Кочубіївка Уманського району Черкаської області, мешкав в Умані, українець, із куркулів, письменний, хлібороб, працював двірником міськвиконкому. Заарештований 19.10.1937 р. Уманським РВ НКВС. 14.11.1937 трійкою при КОУ НКВС УРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 27.11.1937 о 2 год. Реабілітований Прокурором Черкаської області 30.03.1989 р.

ВИНОГРАД Гордій Іванович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Софіївка Золотоніського району Черкаської області, українець, письменний, безпартійний, заготівельник продукції для їдальні. Заарештований 16.04.1921 р. за бандитизм. Постановою особливої наради від 29.04.1921 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. У 1943 р. знову заарештований за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Інших даних немає.

ВИНОГРАДОВ Василь Костянтинович, 1906 р., уродженець с. Суджа Курської області, житель с. Колодисте Тальнівського району Черкаської області, росіянин, службовець, освіта середня, член ВКП(б). Заарештований 21.11.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС 9.12.1939 р. з-під варти звільнений.

ВИРКО Іван Пилипович, 1869 р., уродженець і мешканець м. Корсунь (нині Корсунь-Шевченківський), українець, освіта неповна середня, безпартійний, із селян, хлібороб. Заарештований 22.09.1929 р. за ст.ст. 54-11, 54-13 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 26.02.1930 р. висланий на Північ на 3 роки. Реабілітований в грудні 1991 р. Прокурором Черкаської області.

ВИРКОВСЬКИЙ Ян Янович, 1904 р., уродженець с. Антонов (Польща), мешканець смт. Мархлевськ Житомирської області, поляк, освіта середня, редактор газети „Ударник полей", член ВКП(б) з 1928 р., виключений в серпні 1937 р. Заарештований 4.09.1937 р. за ст.ст. 97, 99 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 22.10.1937 р.

приречений до розстрілу. Вирок виконано 15.01.1938 р. Реабілітований 13.10.1956 р. Верховним судом СРСР.

ВИРОЦЬКИЙ Олександр Іванович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Шелепухи Черкаського району, українець, письменний, тесля, безпартійний, колгоспник. Заарештований 14.02.1938 р. за ст. 54-2 ч. 2 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС від 19.05.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВИХВАТНЮК Автоном Агафонович, 1887 р., уродженець с. Синиця, житель с. Ксендзівка Уманського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 10.04.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 10.05.1932 р. висланий на 3 р. у Північний край. Реабілітований прокуратурою Черкаської області в листопаді 1989 р.

ВИШНЕВСЬКИЙ Олександр Антонович, 1913 р., уродженець с. Беликівка, мешканець с. Сахни Ружинського району Київської області, українець, освіта середня педагогічна, директор Сахнівського дитбудинку, безпартійний. Заарештований 12.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС від 2.12.1937 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ВИШНЕВСЬКИЙ Анатолій Миколайович, 1917 р., уродженець і мешканець м. Корсунь (нині Корсунь-Шевченківський), українець, малописьменний, безпартійний, працював у буфеті станції Цвіткове. Заарештований 11.07.1938 р. за ст.ст. 54-10 і 54-11 КК УРСР. Посгановою помічника оперуповноваженого ст. ім. Єжова від 31.011.1939 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ВИШНЕВСЬКИЙ Антон Дмитрович, 1921 р., уродженець і мешканець с. Дмитрівка Золотоніського району Черкаської області, українець, освіта середня, безпартійний. Заарештований 23.09.1943 р. за ст. 54-11 „б" КК УРСР. Постановою УНКДБ Полтавської області від 2.05.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВИШТАЛЬ Микола Сергійович, 1899 р., уродженець с. Ксендзівка, мешканець с. Острівець Уманського району, українець, освіта середня, безпартійний, вчитель, директор н/с школи. Заарештований 7.10.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 14.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. 20.08.1938 р. постанову трійки відмінено, з-під варти звільнений.

ВІЗЕ Ернст-Вільгельм Іоганович, 1889 р., м. Катеринослав (нині Дніпропетровськ), житель м. Жашків Черкаської області, німець, до 1935 р. член ВКП(б), технорук млинкомбінату м. Жашкова. Трійкою УНКВС Київської області 8.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Прокурором Черкаської області 12.06.198 р.

ВІНІЧЕНКО Олександр Онисимович, 1907 р., уродженець м. Вапнярка Вінницької області, мешканець м. Шпола Черкаської області, українець, машиніст елеватора, колишній член ВКП(б). Заарештований 27.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою 4 відділу УДБ КОУ НКВС від 22.01.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВІНІЧЕНКО Федір Іванович, 1917 р., уродженець і мешканець с. Красенівка Чорнобаївського району, українець, освіта - 5 класів, хлібороб, колишній член ВЛКСМ. Заарештований 27.02.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 28.08.1935 р. ув'язнений на 3 р. ВТТ. Реабілітований 3.04.1090 р. Прокурором Черкаської області.

ВІНИЦЬКИЙ Василь Федорович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 1.03.1932 р. за ст.ст. 54-11, 54-14 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 19.09.1932 р. з-під варти звільнений. Реабілітований в серпні 1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ВІНЯВСЬКИЙ Степан Арсентійович, 1897 р., уродженець с. Зарубенці Монастирищенського району, мешканець с. Лебедин Шполянського району Черкаської області, українець, освіта початкова, священик української автокефальної церкви, безпартійний. Заарештований 14.05.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ОДПУ СРСР від 3.09.1929 р. висланий на 3 р. до Сибіру. Реабілітований Прокурором Черкаської області в квітні 1992 р.

ВІТВИЦЬКА Каміла Флоріанівна, 1897 р., уродженка с. Буйнівка Проскурівського району Вінницької області, жителька м. Умань, полька малописьменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 5.10.1937 р. за ст. 17-58 і 12. Постановою ДТВ ГУДБ НКВС Одеської дороги від 27.05.1938 р. з-під варти звільнена.

ВІТКОВСЬКИЙ Альфред Францевич, 1897 р., уродженець с. Котюженці Проскурівського району Вінницької області, мешканець Мар'янівського цукрорадгоспу Уманського району, поляк, малописьменний, безпартійний, слюсар радгоспу. Заарештований 7.08.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 17.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 15.12.1961 р. Верховним судом УРСР.

ВІТКОВСЬКИЙ Леонід Карлович, 1889 р., уродженець м. Анаполь Волинського повіту, мешканець м. Жашків Черкаської області, поляк, освіта середня, рахівник цукрозаводу. Заарештований 17.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 6.05.1933 р. висланий у Сибір на 3 роки. Реабілітований 28.08.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ВІТРАНЮК Федот Васильович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 12.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ВІТРЕНКО Данило Ларіонович, 1888 р., уродженець і мешканець хут. Кам'яноватка Шполянського району, українець, освіта початкова, безпартійний, колгоспник. Заарештований 11.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 1.11.1937 р. Реабілітований 8.08.1958 р. ВТ КВО.

ВІТРЕНКО Михайло Федорович, 1882 р., уродженець і мешканець хут. Кам'яноватка Шполянського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, помічник бухгатера колгоспу. Заарештований 11.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 1.11.1937 р. Реабілітований 8.08.1958 р. ВТ КВО.

ВІТЮК Семен Овсійович, 1869 р., уродженець і мешканець с. Ботвинівка Уманського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 5.02.1930 р. висланий в Сибір на 3 роки. Реабілітований в

грудні 1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ВІЧКАНЬ Йосип Петрович, 1878 р., уродженець с. Городниця, мешканець с. Рижавка Уманського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 10.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 14.08.1938 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований 13.03.1963 р. Черкаським обласним судом.

ВІЧКАНЬ Конон Данилович, 1873 р., уродженець і мешканець с. Городниця Уманського району Черкаської області, українець, малописьменний, колгоспник. Заарештований 19.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 5.11.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 10.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ВЛАСЕНКО Олександра Василівна, 1884 р., уродженка смт. Драбова, мешканка м. Золотоноша, українка, письменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 3.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою УДБ УНКВС по Полтавській області 1.12.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ВЛАСЕНКО Василь Харитонович, 1881 р., смт. Драбів, одноіменного району, українець, безпартійний, грамотний, механік електромонтер електростанції Драбівського РВК. Заарештований 21.02.1938 р. за ст. 54-10 ч.1 і 54-11 КК УРСР. Постановою Драбівського РВ НКВС 21.02.1939 р. з-під варти звільнений, 21.09.1939 р. справу припинено прокурором м. Полтави.

ВЛАСЕНКО Гордій Федосійович, 1899 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Роз-стріляний 7.04.1038 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 2.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ВЛАСЕНКО Одарка Тимофіївна, 1888 р., уродженка с. Писарівка, мешканка с. Боярка Лисянського району, українка, неписьменна, безпартійна, із селян-середняків, домогосподарка. Заарештована 15.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням особливої наради при НКВС СРСР 5.10.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області.

ВЛАСЕНКО Дмитро Петрович, 1887 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, неграмотний, безпартійний, із селян-бідняків, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 7.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 2.04.1938 р. Реабілітований 25.12.1956 р. Черкаським обласним судом.

ВЛАСЕНКО Іван Савович, 1901 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 9.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 7.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 2.04.1938 р. Реабілітований 25.12.1956 р. Черкаським обласним судом.

ВЛАСЕНКО Костянтин Дмитрович, 1891 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, безпартійний, неписьменний, колгоспник. Заарештований 31.03.1938 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 9.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.12.1956 р.

ВЛАСЕНКО Павло Пантелеймонович, 1889 р., с. Березино Чернігівського округу, українець, безпартійний, малописьменний, безробітний. Заарештований 16.06.1927 р.

за ст. 66 КК УРСР. Рішенням особливої наради при ОДПУ УРСР 16.09.1927 р. позбавлений права проживання на три роки в Москві, Ленінграді, Києві, Одесі, Харкові та Полтаві.

ВЛАСОВ Григорій Терентійович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Собківка Уманського району, українець, освіта - 2 класи, безпартійний, скляр в Уманському лісгоспі, колишній служитель культу. Заарештований 19.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 5.11.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 5.04.1990 р.

ВЛАСЮК Григорій Антонович, 1919 р., уродженець с. Чемериське Звенигородського району, мешканець м. Одеси, українець, безпартійний, освіта середня, службовець. Заарештований 27.09.1944 р. за ст. 63-2 КК БРСР. Постановою нач. відділу к/р „СМЕРШ" 31 армії 28.11.1944 р. справу припинено.

ВЛАСЮК Михайло Милентійович, 1888 р., с. Ботвинівка Христинівського району, українець, середня освіта, безпартійний, учитель. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.03.1933 р. вирішила розстрілять. Реабілітований Верховним судом УРСР 10.08.1960 р.

ВНУЧКА Тимофій Васильович, 1898 р., с. Рождественське Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, був старостою під час Великої Вітчизняної війни. Заарештований 1943 р. (інші дані відсутні).

ВОВК Антон Михайлович, 1886 р., смт. Чорнобай Чорнобаївського району Черкаської області, мешкав у Черкасах, українець, із куркулів, малописьменний, хлібороб. Заарештований 2.12.1937 р. Чорнобаївським РВ НКВС. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Ув'язнений трійкою НКВС по Полтавській області на 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 14.06.1989 р.

ВОВК Данило Юхимович, 1892 р., с. Сегединці Городищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-глитаїв, їздовий колгоспу 12-річчя Жовтня. Заарештований 6.09.1937 р. за ст. 54-10. Розстріляний 24.10.1937 р. о 1 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 9.10.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.04.1959 р.

ВОВК Денис Антонович, 1884 р., с. Куцівка Смілянського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 2.11.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при ДПУ УРСР вирішила 10.01.1933 р. ув'язнити на 3 роки у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ВОВК (Волк) Дмитро Пилипович, 1896 р., уродженець і мешканець смт. Христинівка, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-середняків, одноосібник. Заарештований 18.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. (У 1933 р. був засуджений на 5 років за приналежність до СВУ). Розстріляний 26.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 17.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.03.1959 р.

ВОВК Захар Яремович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Куцівка Смілянського району, українець, освіта середня, священнослужитель. Заарештований 13.02.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Рішенням особливої наради при колегії ДПУ УРСР 10.04.1930 р. висланий до Сибіру на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в грудні 1991 р.

ВОВК Никін Якович, 1907 р., уродженець с. Молодецьке Маньківського району, мешкав у м. Брест, українець, малописьменний, безпартійний, репатріант із Німеччини. Заареш-

тований 13.05.1946 р. за ст. 63-1 КК БРСР. Постановою УМДБ по Брестській області 9.10.1946 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВОВК Пантелеймон Гордійович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Надточаївка Шполянського району, українець, освіта - два класи, безпартійний, конюх колгоспу. Заарештований 24.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Прокурором Шполянського району 21.11.1938 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

ВОВК Федір Мартинович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Бирлівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 21-23.03.1938 р. Реабілітований 24.05.1956 р. Черкаським обласним судом.

ВОВКОТРУБ Матвій Карпович, уродженець і мешканець с. Поташ Маньківського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 27.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.09.1960 р.

ВОВЧОК Леонтій Аврамович, 1890 р., уродженець смт. Христинівка, однойменного району, мешканець м. Коростень, безпартійний, українець, малописьменний, мастильник депо. Заарештований 9.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 13.03.1933 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на три роки. Реабілітований 19.10.1960 р. Черкаським обласним судом.

ВОВЧЕНКО Олександр Йосипович, 1892 р., м. Сміла, українець, освіта - 2 класне училище, безпартійний, розмітник котельного цеху Смілянського машинобудівного заводу. Заарештований 22.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 15.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС 24.04.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

ВОВЧЕНКО Іван Володимирович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Варварівка Долинського району Криворізького округу, українець, середня освіта, безпартійний, учитель. Заарештований 14.01.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ СРСР 16.08.1929 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

ВОВЧЕНКО Іван Степанович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Лащова Тальнівського району, українець, із селян-середняків, освіта - 4 класи, бригадир колгоспної свиноферми. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 10.05.1938 р. вирішила розстрілять. Реабілітований 18.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ВОВЧЕНКО Кирило Омелькович, 1890 р., уродженець м. Сміла, мешканець ст. Помічна Одеської залізниці, українець, закінчив приходську школу, безпартійний, машиніст маневрових паровозів ст. Помічна. Заарештований 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 15.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1957 р.

ВОВЧЕНКО Пантелеймон Гордійович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Надточаївка Шполянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 31.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР справу припинено, з-під варти звільнений.

ВОВЧИНСЬКИЙ Єгор Іванович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, украї-

нець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 24.01.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 25.10.1932 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ВОДЯНИК Григорій Львович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Бузьки Чорнобаївського району, українець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 29.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. висланий до Сибіру на три роки. Реабілітований в лютому 1990 р. Прокурором Черкаської області.

ВОЗНИЙ Павло Ананійович, 1890 р., уродженець с. Хмільна Канівського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований 18.02.1931 р. за ст. 4-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 26.08.1931 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований прокуратурою УРСР з нагляду за слідством в органах КДБ 13.08.1990 р.

ВОЗНИЙ Семен Кирилович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Мельниківка Смілянського району, українець, освіта - 1 клас церковно-парафіяльної школи, голова колгоспу, безпартійний. Заарештований 8.07.1937 р. за ст. 54 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 28.08.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області 1.11.1989 р.

ВОЙВОЛА Захар Маркович, 1875 р., уродженець і мешканець с. Журавка Златопільського району Кіровоградської області, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 19.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 24.02.1930 р. з-під варти звільнений.

ВОЙНОВСЬКИЙ Георгій Іванович, 1898 р., уродженець м. Мловав (Польща), мешканець м. Корнин Житомирської області, поляк, освіта вища, перший секретар РК КП(б)У Корнинського району. Заарештований 2.07.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою комісії НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 31.08.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Верховним судом УРСР 21.05.1958 р.

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ Алезій Тимофійович, 1914 р., уродженець с. Уварівка Ємільчинського району Житомирської області, мешканець с. Молодецьке Маньківського району, поляк, освіта початкова, колгоспник, безпартійний. Заарештований 17.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 13.02.1938 р. Визначенням судової колегії з карних справ Верховного суду УРСР від 3.09.1969 р. постанова НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 16.01.1938 р. відмінена.

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ Володимир Миколайович, 1906 р., уродженець с. Попівка Полоненського району Вінницької області, мешканець м. Жашків, українець, безпартійний, освіта - 7 класів, електромонтер, завідуючий відгодівельним пунктом. Заарештований 13.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 11.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 5.05.1938 р. Реабілітований 21.10.1961 р. Черкаським обласним судом.

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ Степан Ілліч, 1904 р., уродженець с. Крутиця Пригородного району Мінської області (Білорусія), мешканець м. Золотоноша, білорус, малописьменний, коваль. Заарештований 21.01.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Утримувався в Черкаській тюрмі.

ВОЙЦИЦЬКИЙ Леонтій Максимович, 1894 р., уродженець с. Кашперівка Тетіївського району Київської області, мешканець смт. Катеринопіль, українець, безпартійний, освіта середня, учитель школи. Заарештований 17.06.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 25.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.11.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.03.1959 р.

ВОЙЧЕНКО Гордій Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Косенівка Уманського району, українець, освіта нижча, касир промгоспу, безпартійний. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.01.1957 р.

ВОЙЧЕНКО Олексій Олексійович, 1867 р., уродженець і мешканець с. Гродзево Уманського району, українець, із селян, малописьменний, колгоспник. Заарештований 29.11.1937 р. Бабанським РВ НКВС, утримувався в Уманській в'язниці. Трійкою при КОУ НКВС УРСР 4.12.1937 приречений до розстрілу. Вирок виконано 31.12.1937 о 1 год. (дані про реабілітацію відсутні).

ВОЛК Яким Опанасович, 1891 р., уродженець і мешканець смт. Христинівка Христинівського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР від 17.07.1933 р. звільнений з-під варти, слідча справа припинена.

ВОВК Михайло Артемович, 1912 р., уродженець і мешканець смт. Чорнобай, українець, член ВКП(б), малописьменний, працівник друкарні. Заарештований 5.02.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою військового прокурора зі спеціальних справ Полтавської області 11.10.1944 р. справу припинено, звинуваченого направлено в спеціальний табір НКВС.

ВОЛА Сергій Климентійович, 1901 р., уродженець і мешканець м. Христинівка, українець, освіта нижча, тракторист, безпартійний. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Верховним судом УРСР 10.08.1960 р.

ВОЛКОВ Валер'ян Костянтинович, 1876 р., уродженець х. Ганжалівка Лисянського району, мешканець с. Бужанка Лисянського району, українець, освіта вища, службовець, безпартійний. Заарештований 24.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського дільничного прокурора 11.12.1930 р. справу припинено.

ВОЛКОВ Сергій Павлович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, безпартійний, освіта нижча, службовець. Заарештований 16.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.04.1938 р.

ВОЛКОВИЦЬКА Надія Іванівна, 1924 р., уродженка м. Черкаси, українка, безпартійна, робітниця, грамотна. Заарештована 10.08.1944 р. Справа припинена 17.06.1946 р. транспортним відділом МДБ Киш инівської залізниці. З-під варти звільнена.

ВОЛКОТРУБ Юрій Микитович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Перегонівка Уманського району, українець, освіта нижча, безпартійний, хлібороб. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР 35.10.1937 р. засуджений на 10 років ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.08.1960 р.

ВОЛОВИК Микола Олександрович, 1892 р., уродженець с. Харківці Переяславського району Київської області, мешканець с. Гаврилівка Золотоніського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 16.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 1.04.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 30.08.1991 р.

ВОЛОДЧЕНКО Федот Демидович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Боярка Лисянського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 25.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 14.11.1937 р. позбавлений волі на 10 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.07.1964 р.

ВОЛОДЧЕНКО Прохор Маркович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Боярка Лисянського району, українець, освіта неповна середня, рахівник колгоспу, безпартійний. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.01.1957 р.

ВОЛОСОВИЧ Олександр Миколайович, 1878 р., уродженець м. Вільно, мешканець смт. Монастирище, українець, освіта вища, безпартійний. Заарештований 18.05.1945 р. за ст. 54-1 КК УРСР. Постановою слідчого відділу УНКДБ Вінницької області від 2.08.1945 р. слідчу справу припинено через смерть звинуваченого.

ВОЛОСОЖАР Михайло Єфремович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Софіївка Маньківського району, українець, грамотний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 16.09.1937 р. за ст.ст. 54-8, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР 9.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.10.1937 р. Реабілітований ВТ КВО від 28.09.1956 р.

ВОЛОШИН Дмитро Порфирович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 10.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. постановою трійки КОУ НКВС 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.11.1957 р.

ВОЛОШИН Іван Терентійович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.06.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС ув'язнений у ВТТ на 5 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.08.1963 р.

ВОЛОШИН Костянтин Мефодійович, 1888 р., уродженець с. Ново-Олександрівка Одеської області, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, робітник, безпартійний. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР Постановою трійки КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.02.1959 р.

ВОЛОШИН Пантелеймон Микитович, 1896 р., уродженець с. Тополькы Теплицького району Вінницької області, мешканець смт. Христинівка, українець, нормувальник на ст. Христинівка, безпартійний. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 17.03.1933 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.10.1960 р.

ВОЛОЩУК Іван Юхимович, 1883 р., уродженець і мешканець

с. Шукайвода Христинівського району, українець, грамотний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 27.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 2.08.1930 р. ув'язнений в концтабір на 3 роки умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований Прокурором Черкаської області 15.08.1991 р.

ВОЛОЩУК Микита Євтухович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Вільхівець Звенигородського району, українець, освіта початкова, робітник, безпартійний. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ВОЛОЩУК Петро Петрович, 1901 р., уродженець с. Волковиця, мешканець м. Умані, українець, освіта - 4 класи, безпартійний, їздовий свино-радгоспу №5. Заарештований 28.06.1941 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою слідчої групи НКВС УРСР 2.03.1942 р. слідча справа припинена. Помер у тюрмі м. Томськ 22.02.1942 р.

ВОЛЬФ Михайло Петрович, 1895 р., уродженець м. Гамбург (Німеччина), мешканець с. Юрківка Звенигородського району, німець, письменний, електротехнік, член ВКП(б) з 1919 р. по 1933 р. Заарештований 23.09.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою прокурора Звенигородського району 15.06.1939 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

ВОЛЯНСЬКИЙ Володимир Тихонович, 1886 р., уродженець с. Солотвин Житомирської області, мешканець м. Умані, українець, освіта вища, учитель с/школи, безпартійний. Заарештований 20.11.1937 р. Постановою НКВС СРСР 19.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 13.09.1957 р.

ВОРОБЕЙ Степан Іванович, 1885 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, освіта початкова, рахівник, безпартійний. Заарештований 15.05.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 15.03.1931 р. з-під варти звільнений. Реабілітований Прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ВОРОБКАЛО Микола Іванович, 1898 р., уродженець с. Адамівка Чигиринського району, мешканець м. Чигирин, українець, освіта вища, службовець, безпартійний. Заарештований 31.12.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКДБ 15.03.1944 р. з-під варти звільнений.

ВОРОБЙОВ Олександр Якович, 27 років, уродженець Гомельської губернії, мешканець Черкас, росіянин, безпартійний, освіта початкова, садівник графа Уварова. Заарештований 31.01.1921 р. ОВ 6-ої армії. 8.02.1921 р. направлений в Херсонський табір на 1 рік.

ВОРОБЙОВ Теофан Іванович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Коритня Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 29.09.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 10.11.1937 р. Реабілітований Військовим Трибуналом КВО 26.11.1957 р.

ВОРОЖБИЦЬКА Килина Василівна, 1881 р., уродженка с. Яблунівка Смілянського району, мешкала в с. Гречківка Смілянського району, українка, освіта початкова, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 10.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою 6-го відділення ДТВ ГУДБ НКВС Одеської області 27.05.1938 р. з-під варти звільнена.

ВОРОЖБИЦЬКИЙ Андрій Францевич, 1881 р., уродженець

с. Лапи Петербургсько-Варшавської залізниці, мешканець с. Гречківка Смілянського району, білорус, освіта нижча, службовець, безпартійний. Заарештований 23.08.1937 р. а ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 10.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.12.1959 р.

ВОРОЖБИЦЬКИЙ Михайло Францевич, 1884 р., уродженець м. Потуск (Польща), мешканець смт. Христинівка, білорус, освіта початкова, машиніст депо смт. Христинівка, безпартійний. Заарештований 13.05.1931 р., за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 13.04.1932 р. позбавлений права помешкання в 12 пунктах СРСР і Уральській області на 3 роки. 2.02.1938 р. заарештований за ст. 54-10. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 32.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 9.03.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 30.11.1963 р.

ВОРОНЕНКО Андрій Павлович, 1897 р., уродженець с. Москаленки Богуславського району Київської області, мешканець с. Тараща К.-Шевченківського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 29.04.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 29.10.1932 р. засланий у Північний край на 3 роки.

ВОРОНІН Леонід Данилович, 1914 р., уродженець с. Кищенці Маньківського району, мешканець ст. Поташ Маньківського району, українець, освіта середня, уповноважений по збиранню чорного металу. Заарештований 14.04.1951 р. за ст. 75, ч. 3 КК УРСР. (За підпал двох скирт у колгоспі). 26.07.1951 р. відправлений у тюрму № 1 УМВС м. Києва для лікування у тюремній лікарні.

ВОРОПАЙ Олексій, 38 років, мешканець Червоної Слободи Черкаського району, українець. Заарештований 20.01.1919 р. Постановою Надзвичайної комісії (ЧК) 19.04.1919 р. з-під варти звільнений за недоказовістю звинувачень.

ВОРОПАЙ Пелагея Іванівна, 1921 р., уродженка і мешканка с. Крутьки Чорнобаївського району, українка, малописьменна, колгоспниця. Заарештована, як член сім'ї зрадника Батьківщини. Постановою особливої наради НКВС 04.07.1945 р. заслана у Казахстан на 3 роки. Майно конфісковане.

ВОРОЩУК Пилип Веремійович, 1888 р., уродженець с. Кожухівка Теплицького району, мешканець с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Постановою судової колегії Верховного суду УРСР 10.08.1960 р. реабілітований.

ВОРСОВ Григорій Васильович, 1880 р., уродженець с. Городець Луцького повіту Волинської губернії, мешканець с. Сердюківка - Капітанівка Смілянського району, українець, освіта нижча, безпартійний, робітник залізниці. Заарештований 28.05.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ з-під варти звільнений, позбавлений права проживання в 12 пунктах СРСР на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в серпні 1991 р.

ВРОЧИНСЬКИЙ Цезар Людвигович, 1872 р., уродженець с. Багва Жашківського району, мешкав у с. Шуляки Жашківського району, поляк, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 3.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 24.03.1930 р. засланий у Північний край на 3 роки.

ВУРСАЧЕНКО Григорій Сидорович, 1911 р., уродженець с. Сунки Смілянського району, українець, без-

партійний, червоноармієць. Заарештований 8.12.1933 р. за ст. 54-14. КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 25.02.1934 р. позбавлений волі на 3 роки. Реабілітований 28.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ВИДАЙ Андрій Федорович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Івангород Христинівського району, українець, малописьменний, конюх, безпартійний. Заарештований 11.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 9.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.06.1960 р.

ВИДРАК Петро Львович, 1892 р., уродженець с. Мошурів Тальнівського району, мешканець ст. Звенигородка, українець, безпартійний, освіта - 2 класи, касир станції. Заарештований 23.05.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 31.05.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в 1989 р.

ВИКИДАНЕЦЬ Петро Нестерович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Сигнаївка Шполянського району, українець, малописьменний, безпартійний, телеграфіст. Заарештований 16.09.1929 р. за ст. 5-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 26.01.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 30.08.1991 р.

ВИСОКОЛЯН Леонтій Леонтійович, 1898 р., уродженець с. Лозуватка Шполянського району, мешканець м. Звенигородка, українець, освіта нижча, помічник бухгалтера, безпартійний. Заарештований 8.12.1934 р. за ст.ст. 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 27.02.1935 р. ув'язнений у ВТТ на 3 роки. Реабілітований 23.04.1958 р. Черкаським обласним судом.

ВИСОТЕНКО Василь Прохорович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Боярка Лисянського району, українець, грамотний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 6.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 14.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.07.1964 р.

ВИСОТЕНКО Іван Петрович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Боярка Лисянського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.03.1944 р. ОКР „СМЕРШ" 359 СК. 10.03.1944 р. ОКР „СМЕРШ" 6-ої танкової армії справу припинив, з-під варти звільнений.

ВИСОЦЬКА Ганна Стспанівна, 1893 р., уродженка с. Сотниківка на Полтавщині, мешканка Селищанського цукрозаводу Корсунь-Шевченківського району, українка, акушерська школа, безпартійна, фельдшер-акушер. Заарештована 14.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 21.06.1938 р. заслана у Казахстан на 5 років. Постановою особливої наради МДБ СРСР 16.10.1943 р. судимість знята.

ВИСОЦЬКИЙ Свирид Андрійович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Юрчиха Кам'янського району, українець, неграмотний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 18.07.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. У зв'язку з наближенням фронту був евакуйований у східні райони.

ВИХВАТЕНЬ Яким Федорович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Чемериське Звенигородського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 28.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 1.11.1962 р.

ВИШИНСЬКИЙ Трохим Олександрович, 1906 р., мешканець

Шполянського цукрозаводу, українець, малописьменний, безпартійний, робітник. Заарештований 29.11.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 13.01.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

ВИШКВАРКА Григорій Миколайович, 1896 р., уродженець с. Хижня Маньківського району, мешканець с. Побійна Маньківського району, українець, освіта середня учитель, безпартійний. Заарештований 7.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 18.11.1959 р.

ВИШТОКОЛЮК Герман Лазарович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Коржовий Кут Уманського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 13.03.1933 р. висланий у Північний край на 3 роки. Вдруге заарештований 10.02.1938 р. за ст. 54-4, 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.10.1958 р.

В'ЮНОВ Василь Дмитрович, 1886 р., уродженець с. Буда Макіївська Смілянського району, мешканець с. Терешки Шполянського району, українець, освіта нижча, безпартійний. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР 25.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.01.1938 р. Реабілітований 9.11.1960 р. Черкаським обласним судом.

В'ЮШКОВА Марія Василівна, 1925 р., уродженка м. Маріїнське Новосибірської області, мешканка с. Юрківка Звенигородського району, росіянка, безпартійна, робітниця, грамотна. Заарештована 26.07.1944 р. за ст. 5-33 КК УРСР. 12.07.1946 р. слідчим відділом МДБ МРСР справу припинено, з-під варти звільнена.

ГАБЕЛОК Петро Сидорович (Ісидорович), 1885 р., уродженець і мешканець с. Козацьке Звенигородського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 4.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 19.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.12.1958 р.

ГАВДЗИНСЬКА Валентина Олександрівна, 1883 р., уродженка ст. Водяна Харківської області, мешканка с. Мартинівка Канівського району, росіянка, середня освіта, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. вирішила заслати в Казахстан на п'ять років. Реабілітована Прокурором Черкаської області.

ГАВДЗИНСЬКИЙ Григорій Дем'янович, 1877 р., уродженець м. Балта, мешканець с. Мартинівка Канівського району, поляк, із дворян, вища освіта, хімік Мартинівського цукрозаводу. Заарештований 9.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. 14.11.1937 р. о 1 год. розстріляний за рішенням НКВС СРСР від 9.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 26.04.1963 р.

ГАВРИК Олексій Матвійович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.10.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

ГАВРИК Мелафін Якович, 1899 р., уродженець і мешканець х. Кашівщина Драбівського району, українець, малописьменний, із куркулів, безпартійний, хлібороб. Заарештований 17.07.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Драбівським КОО ДПУ 3.08.1932 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГАВРИЛЕНКО Микола Петрович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Гречківка Смілянського району, українець, безпартійний, малограмотний, робітник. Заарештований 22.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 1.10.1937 р. вирішила відправити в концтабір на 10 років. Реабілітований 2.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГАВРИЛЕНКО Петро Петрович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Гречківка Смілянського району, українець, безпартійний, малограмотний, робітник. Заарештований 19.05.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при ООУ НКВС 21.10.1937 р. вирішила відправити в концтабір на 10 років. Реабілітований 2.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГАВРИЛЮК Іван Євтухович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Вороне Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 31.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 25.11.1937 р. вирішила відправити у ВТТ на 10 літ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 12.06.1991 р.

ГАВРИШ Степан Федорович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Ташлик Смілянського району, українець, із селян, безпартійний, малограмотний, одноосібник. Заарештований 3.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 8.04.1933 р. вирішила заслати на Північ умовно на три роки, з-під варти звільнений. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ГАВРЮШЕНКО Руф Остапович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, із куркулів, безпартійний, малограмотний, одноосібник. Заарештований 6.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ 12.07.1929 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

ГАВРЮШЕНКО Федір Пилипович, 1899 р., уродженець с. Богодухівка Чорнобаївського району, мешкав у с. Франківка цього ж району, українець, із куркулів, малописьменний, машиніст, без постійної роботи. Заарештований 9.07.1937 р., звинувачений за ст.ст. 78, 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 23.08.1937 о 1 год. 40 хв. Реабілітований Прокурором Черкаської області 12.06.1989 р.

ГАЙДАЄНКО Іван Олексійович, 1889 р., уродженець і мешканець м. Шпола, українець, безпартійний, малограмотний, статист заготконтори. Заарештований 9.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 5.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 2.07.1959 р.

ГАЙДАЄНКО Костянтин Наумович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Онопріївка Тальнівського району, українець, безпартійний, малограмотний, садівник в колгоспі. Заарештований 3.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 10.04.1938 р. за рішенням трійки КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГАЙДАЄНКО (Гайдаченко) Михайло Панасович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Онопріївка Тальнівського району, українець, безпартійний, грамотний, із селян-

середняків, секретар-бібліотекар школи. Заарештований 11.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. У 1933 р. арештовувався як учасник контрреволюційної організації. Розстріляний 20.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 10.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ГАЙДАЙ Григорій Лукич, 1897 р., с. Семенівка Драбівського району, українець, безпартійний, освіта нижча, із куркулів, колгоспник. Заарештований 22.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 2.12.1937 р. ув'язнила у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 5.02.1963 р.

ГАЙДАЙ Іван Гаврилович, 1876 р., с. Коврай, мешканець с. Драбівці Золотоніського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Звільнений з-під варти 29.03.1938 р. за рішенням Полтавського обласного суду.

ГАЛАГАН Нестор Данилович, 1879 р., уродженець і мешканець с. Погреби Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 30.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 13.03.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.12.1976 р.

ГАЛАНЬ Федір Іванович, 1890 р., уродженець с. Пруся Рава-Руського повіту, Галичина, мешканець с. Павлівка Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 18.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 16.01.1938 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 13.02.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 10.04.1959 р.

ГАЛАТ Іван Олексійович, 1882 р., уродженець м. Дніпропетровськ, без певного місця проживання, українець, малописьменний, безпартійний, не працював. Заарештований 12.08.1949 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої наради при МДБ СРСР від 17.12.1949 р. направлений на примусове лікування з ізоляцією. 2 серпня 1952 р. постановою особливої наради МДБ СРСР рішення про примусове лікування відмінене, справу закрито.

ГАЛАЦАН Андрій Кирилович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Городище Жашківського району Черкаської області. Заарештований 2.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора по нагляду за органами ДПУ 19.06.1930 р. справу закрито.

ГАЛАЦАН Євдоким Якович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Городище Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР від 6.05.1933 р. звільнений з-під варти.

ГАЛАЦАН Каленик Кирилович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Городище Жашківського району, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора по нагляду за органами ДПУ від 19.06.1930 р. слідчу справу припинено.

ГАЛКІН Марко Абрамович, 1891 р., уродженець і мешканець м. Умань Черкаської області, єврей, безпартійний, службовець, юрисконсульт Уманьторгу. Заарештований 8.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Київській області від 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований Військовим Трибуналом КВО 23.04.1957 р.

ГАЛКІН Мирон Агафонович, 31 рік, мешканець м. Черкаси, без-

партійний, робітник, малописьменний. Заарештований 8.07.1919 р. Обвинувачувався за участь у Григор'ївській банді. 20.07.1919 р. справу закрито.

ГАЛЛОН Михайло Михайлович, 1880 р., уродженець м. Лідзь, Англія, мешканець м. Канів Черкаської області, єврей, малописьменний, робітник, безпартійний. Заарештований 16.06.1927 р. за ст. 66 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ від 16.08.1927 р. висланий на Урал на 3 роки. 8.05.1930 р. постановою особливої наради ДПУ позбавлений права проживання в Московській, Ленінградській областях, в Дагестані, СКК, УРСР. Даних про реабілітацію немає.

ГАЛУШКА Василь Іванович, 1881 р., уродженець с. Красне Ірклiївського району, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, безпартійний, робітник. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області від 10.09.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.07.1964 р.

ГАЛУШКО Йосип Оверкійович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Романівка Тальнівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 16.06.1936 р. за ст.ст. 54-10 і 67 ч. 1 КК УРСР. Звільнений під підписку про невиїзд. Постановою прокурора Тальнівського району від 26.08.1936 р. підписка про невиїзд відмінена. Справу припинено.

ГАЛУШКА Феофан Хомич, 1908 р., уродженець с. Мачуха Вінницької області, мешканець с. Собківка Уманського району Черкаської області, українець, лісоруб, малописьменний, безпартійний. Заарештований 9.06.1938 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС від 20.08.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГАЛЮКОВ Данило Кузьмович, 1876 р., с. Михайлово Воронезької області (РФ), мешканець м. Черкаси, росіянин, малописьменний, безпартійний, робітник майстерні при відділенні райсоцзахисту м. Черкаси. Заарештований 19.10.1937 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС 29.10.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 31.07.1989 р.

ГАМЗА Варвара Тимофіївна, 1907 р., уродженка с. Северівка Київської області, мешканка м. Шпола Шполянського району, українка, малописьменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 11.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Шполянського РВ НКВС від 27.10.1938 р. справу припинено, звільнена за відсутністю складу злочину.

ГАМЛЯВИЙ Петро Ісакович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Посухівка Ладиженського району Черкаської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 13.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР від 10.05.1931 р. на 3 роки ув'язнений в концтабір. Даних про реабілітацію немає.

ГАМЯНІН Іван Павлович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Бузьки Ірклiївського району Черкаської області, українець, із селян, освіта - 4 класи сільської школи, хлібороб. Заарештований 25.08.1937 р., звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 2.10.1937 о 2 год. 50 хв. Реабілітований Прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

ГАНЖА Дмитро Федорович, 1889 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка Лисянського району, українець, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 13.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Київській області від 23.04.1938 р. приречений

до розстрілу. Реабілітований 4.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

ГАНЖА Іван Тимофійович, 1893 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка Лисянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 21.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 26.08.1929 р. до 3 років ув'язнений у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області в липні 1992 р.

ГАНЖА Семен Єлисейович, 1907 р., уродженець с. Красенівка Чорнобаївського району, українець, малограмотний, безпартійний, військовослужбовець. Заарештований 13.09.1942 р. за ст. 58-1 „б" КК РРФСР. 27.11.1942 р. помер під слідством у лікарні від дизентерії. Відомості про реабілітацію відсутні.

ГАНЖА Тихін Дем'янович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Нехайки Драбівського району Черкаської області, українець, безпартійний, малограмотний, із селян, механік. Заарештований 6.11.1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. 17-19.11.1937 р. УНКВС по Полтавській області приречений до розстрілу. Реабілітований 16.09.1963 р. Черкаським обласним судом.

ГАНЖА Яків Миколайович, 1900 р., уродженець і мешканець х. Пустовіт Кременчуцького району Полтавської області, українець, освіта початкова, безпартійний, хлібороб. Заарештований 2.03.1920 р. Обвинувачувався за службу в петлюрівській армії в чині офіцера. 24.03.1920 р. обвинувачення знято ОВ окремого Південно-Західного фронту.

ГАНЗЮРА Павло Авксентійович, 1898 р., уродженець с. Кривчунка Жашківського району, мешканець с. Безпечне Жашківського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 16.02.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 22.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 19.05.1938 р. Реабілітований 25.05.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГАПИЧ Василь Тихонович, 1920 р., уродженець і мешканець с. Медведівка Чигиринського району Черкаської області, українець, освіта - 6 класів, член ВЛКСМ, працював трактористом в МТС. Заарештований 14.01.1944 р. Обвинувачувався в тому, що був членом „Просвіти". Постановою Чигиринського РВ НКВС 20.03.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГАПЧЕНКО Опатій (Патій) Євдокимович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Макіївка Смілянського району, українець, безпартійний, малописьменний, бригадир колгоспу „Червона Україна". Заарештований 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. 23.04.1938 р. рішенням трійки при КОУ НКВС приречений до розстрілу. Страчений 16.05.1938 р. Реабілітований 25.05.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГАРКАВЕНКО Ганна Матвіївна, 1898 р., уродженка с. Броховичі (Польща), мешканка м. Черкаси, полька, безпартійна, не працювала. Заарештована 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС від 30.12.1937 р. справу припинено, з-під варти звільнена. Відомості про реабілітацію відсутні.

ГАРКАВИЙ Матвій Захарович, 1886 р., 23.05.1989 р., уродженець і мешканець с. Босівка Лисянського району Черкаської області, українець, освіта вища, безпартійний, вчитель. Заарештований (дата відсутня), Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 20.02.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований 20.02.1990 р.

ГАРКУША Мина Кіндратович, 54 роки, уродженець і мешканець с. Сотники Корсунь-Шевченківського району, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня). Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 20.02.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований 20.01.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ГАЦАН (Радіна) Ольга (Лариса) Костянтинівна, 1918 р., уродженка м. Дніпропетровськ, жителька м. Най-Ружин (Німеччина), українка, освіта незакінчена вища, вчителька, безпартійна. Заарештована за ст. 58-1 „а" КК УРСР РРФСР 20.09.1950 р. З 6.10.1950 р. слідчим опер-сектора землі Брандербурга слідча справа була припинена з-під варти звільнена.

ГАЦАНЮК Яків Демидович, 1889 р., уродженець с. Бузуків, житель Конельських хуторів Жашківського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 18.03.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. ув'язнений до 3 років. Після відбуття терміну покарання постановою трійки при ОДПУ Північного краю 21.04.1932 р. направлений на спецпоселення Північного краю.

ГВОЗДИК Юхим Омелянович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Левченкове Золотоніського району, українець, грамотний, без певних занять, безпартійний. Заарештований 14.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Особливою трійкою УНКВС Полтавської області ув'язнений у ВТТ на 8 років. Реабілітований 9.04.1990 р.

ГВОЗДИК Михайло Прокопович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Ребедайлівка Кам'янського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою Кам'янської райпрокуратури 28.12.1938 р. слідчу справу припинено, звільнений з-під варти.

ГВОЗДИК Федір Зіновійович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 4.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Полтавської області 27.03.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.09.1959 р.

ГЕБЕЛЬ Йосип Францевич, 1885 р., уродженець м. Тальне, мешканець м. Звенигородка, грамотний, робітник, безпартійний. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. позбавлений волі у ВТТ на 5 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ГЕВЕЛЬ Григорій Єлисейович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Березняки Смілянського району, українець, освіта нижча, сторож ПВРЗ ст. ім. Т.Г.Шевченка, безпартійний. Заарештований 29.11.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою ТО НКДБ від 31.05.1945 р. слідча справа припинена через смерть звинуваченого 14.03.1945 р.

ГЕВЕЛЬ Ілля Минович, 1897 р., уродженець с. Оксанине, мешканець с. Бабанка Уманського району, українець, грамотний, плановик райспоживспілки, безпартійний. Заарештований 16.03.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР. 17.07.1933 р. приречений на три роки ув'язнення в концтабір. Реабілітований 24.01.1961 р. Черкаським обласним судом.

ГЕЙКО Дем'ян Лукич, 1875 р., уродженець с. Вереміївка Чорнобаївського району, мешканець с. Перше Травня Гребінківського району Полтавської області, українець, безпартійний, освіта нижча, робітник. Заарештований

24.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійкою УНКВС Полтавської області 31.03.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 25.05.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГЕЙТЧЕНКО Володимир Єлисейович, 1907 р., уродженець с. Майданецьке Тальнівського району, мешканець м. Звенигородка, українець, освіта середня, слюсар. Заарештований 9.09.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 12.03.1930 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГЕН Самсон Гаврилович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Вікнине Катеринопільського району, українець, грамотний, вантажник, безпартійний. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 26.10.1932 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в серпні 1991 р.

ГЕРАСИМЕНКО Захар Прокопович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Собківка Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.03.1933 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка ДПУ 6.05.1933 р. вислала у Північний край на три роки. Реабілітований 28.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ГЕРАСИМЕНКО Іван Власович, 1914 р., уродженець с. Сунки Смілянського району, українець, безпартійний, малописьменний. Заарештований 14.03.1942 р. за ст. 58-1 „б" КК РРФСР. Карна справа про зраду Вітчизни припинена за ст.ст. 4 і 204 КК УРСР.

ГЕРАСИМЕНКО Максим Якимович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Куцівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 18.04.1930 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 25.04.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ГЕРАСИМЕНКО Максим Омелянович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Гельмязів Золотоніського району, українець, грамотний, безпартійний, службовець. Заарештований 22.03.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особливою трійкою УНКВС 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 25.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.01.1957 р.

ГЕРАСИМЕНКО Петро Олександрович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Катеринівка Кам'янського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 14.04.1930 р. за ст. 56-17 КК УРСР. Постановою уповноваженого СОО Шевченківського відділення ДПУ 24.05.1930 р. слідчу справу припинено, підписку про невиїзд відмінено.

ГЕРАСИМЕНКО Тетяна Тимофіївна, 1916 р., уродженка с. Ливенки Лосівського району Воронізької області, мешканка с. Янич Чигиринського району, росіянка, освіта середня, без певних занять, безпартійна. Заарештована 29.03.1944 р. за ст. 54-1 п. „а" КК УРСР. Постановою УНКДБ Кіровоградської області 13.07.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ГЕРАСИМЧУК Дмитро Йосипович, 1896 р., уродженець с. Скоморохи Сокальського повіту (Польща), мешканець м. Златопіль Кіровоградської області, українець, освіта вища, вчитель, безпартійний. Заарештований 13.11.1937 р. Розстріляний 26.12.1937 р. за постановою НКВС СРСР від 15.12.1937 р. Реабілітований колегією Верховного суду УРСР 4.10.1957 р.

ГЕРКУЛЕНКО Олексій Петрович, 1872 р., уродженець і

житель с. Руська Поляна Черкаського району, українець, із селян, малописьменний, диякон, без певних занять. Заарештований 05.12.1937 р. Трійка при КОУ НКВС УРСР 9.03.1938 р. вирішила розстріляти, а 02.12.1938 - засудила до 10 років ВТТ. Розстріляний 23.04.1938 р. о 24 год. Реабілітований 10.05.1989 р.

ГЕРМАН Іван Максимович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Ліплява Канівського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 15.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Звільнений 8.01.1938 р. на підписку про невиїзд.

ГЕРМАН Онуфрій Аристархович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Прохорівка Канівського району, українець, безпартійний, освіта нижча, помічник капітана Дніпровського пароплавства. Заарештований 31.06.1941 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою УНКВС Новосибірської області 11.04.1943 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

ГЕРМАШЕВ Георгій Федорович, 1896 р., уродженець м. Лубни Полтавської області, мешканець м. Городище, українець, освіта вища, юрист, безпартійний. Заарештований 1.12.1927 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою Київського Прокурора 24.12.1927 р. слідча справа припинена.

ГЕРМАШЕВ Петро Помпейович, 1876 р., уродженець с. Піщана Золотоніського району, мешкав у м. Черкаси, українець, освіта середня, без певних занять, безпартійний. Заарештований 6.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.02.1959 р.

ГИРИЧ Микита Лукович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Грушківка Мокро-Калигірського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований (дата відсутня), Обвинувачувався за ст.ст. 54-8, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 24.01.1939 р. з-під варти звільнений.

ГИЧКО Гнат Леонтійович, 1874 р., уродженець і мешканець х. Желізків Золотоніського району, українець, малописьменний, безпар-тійний. Заарештований 21.11.1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Слідча справа припинена. Подальших даних немає.

ГИЧКО Трохим Максимович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Осітня Христинівського району, українець, колгоспник, освіта нижча, безпартійний. Заарештований 27.10.1937 р., за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 8.11.1937 р. позбавлений волі на 10 років у ВТТ.

ГІГЛАВИЙ Іван Гаврилович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Колодисте Уманського району, українець, освіта середня, безпартійний, хлібороб. Заарештований 27.08.1929 р. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою ДПУ УРСР 17.03.1930 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ГІРНИЧЕНКО Тимофій Сидорович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Піщане Катеринопільського району, українець, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Трійка КОУ НКВС прирекла 3.05.1938 р. до розстрілу. Страчений 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ГІТЕРМАН Абрам Давидович, 1892 р., уродженець і мешканець м. Умань, єврей, освіта неповна середня, безпартійний, бухгалтер. Заарештований 1.04.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 22.05.1938 р. Реабілітований 23.04.1957 р. Військовим Трибуналом КВО.

ГЛАДКИЙ Макар Теофанович, 1904 р., уродженець с. Мельники, мешканець с. Веселий Хутір Чорнобаївського району, українець, неграмотний, робітник радгоспу, безпартійний. Заарештований 26.08.1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою УНКВС Київської області 10.09.1937 р. приречений до 10 р. у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.03.1961 р.

ГЛАДУН Денис Аврамович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району, українець, неписьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 2.05.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ГЛАДЧЕНКО Фокій Прохорович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Веселий Кут Тальнівського району, українець, освіта нижча. 12.03.1929 р. заарештований по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада ДПУ 5.07.1929 р. ув'язнила у ВТТ на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 9.03.1992 р.

ГЛЕМБОЦЬКА Євгенія Андріївна, 1885 р., уродженка м. Києва, мешканка м. Чигирин, українка, безпартійна, домогосподарка, освіта середня. Заарештована 20.03.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особливою нарадою ОДПУ 25.05.1928 р. звільнена з-під варти, позбавлена права проживання на три роки в Москві, Ленінграді, Ростові, в Україні. Реабілітована 25.08.1992 р. Прокурором Черкаської області.

ГЛЕМБОВСЬКИЙ Броніслав Вікторович, 1890 р., уродженець с. Майдан-Войновецький Затонського району, поляк, освіта нижча, механік, безпартійний. Заарештований по звинуваченню за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ 19.05.1933 р. з-під варти звільнений.

ГЛИНЯНИЙ Йосип Гнатович, 1892 р., уродженець с. Суха Калигірка, мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району, українець, освіта нижча, конюх. Заарештований 15.04.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка КОУ НКВС 25.04.1938 р. прирекла до розстрілу. Страчений 19.05.1938 р. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГЛОБЧАК Тимофій Кіндратович, 1896 р., уродженець с. Іванівка Уманського району, мешканець с. Буки Маньківського району, українець, освіта вища, учитель, безпартійний. Заарештований перший раз 29.08.1937 р., вдруге - 11.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка КОУ НКВС 16.04.1938 р. прирекла до розстрілу. Страчений 4.05.1938 р. Реабілітований 29.08.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГЛУШКО Дмитро Харитонович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Литвинець Канівського району, українець, безпартійний, грамотний, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.05.1964 р.

ГЛУЩЕНКО Василь Федорович, 1903 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, працював в особистому господарстві, українець, освіта нижча, безпартійний. Заарештований 21.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 26.01.1930 р. висланий на три роки у Північний край РРФСР. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1990 р.

ГЛУШЕНКО Купріян Логвинович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Лукашівка Монастирищенського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 3.01.1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР.

ГЛУЩЕНКО Микола Митрофанович, 1911 р., уродженець м. Бєлгород Курської області, мешканець ст. Губніи, росіянин, незакінчена вища освіта, помічник виконроба Кам'янського кар'єру, безпартійний. Заарештований 22.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Одеської області 21.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований постановою начальника 2-го відділення ДТВ НКВС Одеської залізниці 21.01.1940 р.

ГНАТЕНКО Антон Архипович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Сунки Смілянського району, українець, освіта початкова, рахівник колгоспу, безпартійний. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС УРСР 5.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років.

ГНАТЕНКО Онисим Порфирович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Вільшана Городищенського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, конюх у колгоспі. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою НКВС СРСР 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним судом УРСР.

ГНАТОВСЬКИЙ Олексій Іванович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Розсішки Христинівського району, українець, комірник ст. Христинівка, безпартійний. Заарештований 19.05.1931 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою ДПУ УРСР 3.06.1931 р. засланий на 3 роки в Казахстан. Звільнений достроково 2.07.1932 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області в серпні 1991 р.

ГНАТОВСЬКИЙ Сергій Костянтинович, 1899 р., уродженець с. В.-Березівка Таращанського району Київської області, мешкав у м. Шпола, українець, освіта середня, інспектор шкіл, безпартійний. Заарештований 22.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 5.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 7.05.1957 р.

ГНАТЮК Аврам Дмитрович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Любашівка Уманського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Постановою Уманського райпрокурора 4.01.1934 р. справу припинено. З-під варти звільнений 27.05.1933 р.

ГНАТЮК Антон Дмитрович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Любашівка Уманського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 6.05.1933 р. за ст.ст. 99, 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського райпрокурора 4.01.1934 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГНАТЮК Юхим Філонович, 1897 р., уродженець і мешканець х. Михайлівський Уманського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований 14.02.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою начальника особливого відділу 2 КК ДПУ Макарова 7.03.1932 р. з-під варти звільнений.

ГНАТЮК Карпо Кузьмович, 1906 р., уродженець с. Ново-Качалинськ Приморського краю, мешканець с. Соколівка Жашківського району, росіянин, парторг колгоспу. Заарештований 6.02.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою НКВС СРСР 11.09.1935 р. ув'язнений у ВТТ на 3 роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.09.1959 р.

ГНЕННИЙ Антон Якович, 1879 р., с. Кам'янка Теплицького району Вінницької області, мешкав у м. Чигирин Черкаської області, українець, із селян, письменний, без певних занять. Заарештований 28.10.1937 р. за антирадянську діяльність, утримувався

в Черкаській в'язниці. Трійкою УНКВС Київської області 14.11.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 27.11.1937 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

ГНІДЕНКО Григорій Максимович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 7.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 7.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ГНІДЕНКО Пилип Павлович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 7.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ГНІДЕНКО Харитон Семенович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Баландине Кам'янського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 5.01.1933 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою КОУ ДПУ 7.05.1933 р. з-під варти звільнений.

ГОВОРКО Марія Давидівна, 1892 р., уродженка м. Кутаїс (Кавказ), мешкала в Умані, українка, грамотна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 9.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ГОГУЛЬСЬКИЙ Роман Романович, 1900 р., уродженець с. Цмелево (Польща), мешканець с. Шуляки Жашківського району, поляк, безпартійний, із робітників, вчитель. Заарештований 7.08.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС від 25.09.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.09.1937 р. Реабілітований 31.07.1964 р. Військовим Трибуналом КВО.

ГОЙДА Тимофій Маркович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Жаб'янка Лисянського району, українець, малописьменний, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 29.01.1930 р. ув'язнений в концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ГОЙСА (Гайса) Григорій Іванович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Оржиця Згуровського району Полтавської області, українець, малограмотний, безпартійний, працював на залізниці різноробочим. Заарештований 5.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області від 7.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 7.06.1938 р. Реабілітований 4.12.1956 р. Верховним судом УРСР.

ГОЛЯДНИЧУК Нестор Фомич, 1896 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 3.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 13.04.1938 р. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛЕОН Олександр Ілліч, 1905 р., уродженець Білої Церкви, мешканець м. Сміла Черкаської області, українець, освіта середня. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою окружного прокурора Шевченківщини від 24.01.1930 р. слідчу справу припинено.

ГОЛОБОЙЧЕНКО Григорій Сидорович, 1900 р., уродженець с. Дмитрушки Уманського району, мешканець с. Собківка Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, сторож лісництва. Заарештований 9.06.1938 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС від 29.08.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОЛОБОРОДЬКО Артем Петрович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Мощенка Хащеватського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 22.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 2.01.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ГОЛОБОРОДЬКО Євтух Ничипорович (Никифорович), 1890 р., уродженець і мешканець с. Антонівка Мокро-Калигірського (нині Смілянський) району, українець, малописьменний, безпартійний, середняк, одноосібник. Заарештований 15.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 25.04.1930 р. висланий на 3 роки у Північний край. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ГОЛОВАНЬОВ Олександр Дмитрович, 1884 р., уродженець с. Попівка, мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, безпартійний, їздовий Смілянського машинобудівного заводу. Заарештований 9.07.1937 р. за ст. 54-10 К УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 17.08.1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення у ВТТ. Реабілітований 3.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ГОЛОВАНЬ Омелян Корнійович, 1873 р., уродженець і мешканець с. Онопріївка Тальнівського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Засуджений 12.02.1938 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС від 10.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 3.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛОВАНЬ Леонтій Аврамович, 1894 р., уродженець с. Анівка Кіровоградської області, мешканець с. Ярошівка Катеронопільського району, українець, безпартійний, грамотний. Заарештований 1.04.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Відправлений 10.06.1944 р. в спецтабір НКВС.

ГОЛОВАНЬ Никін Павлович, 1860 р., мешканець с. Хоренське Покровської волості Полтавської губернії, ієромонах Корсунського монастиря. Заарештований 8.08.1920 р. Обвинувачувався в контрреволюційній діяльності. Постановою ревтрибуналу від 24.08.1920 р. з-під варти звільнений на підписку про невиїзд.

ГОЛОВАНЬ Петро Тимофійович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Л.-Слобідка Згуровського району Полтавської області, українець, малограмотний, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований 5.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС Полтавської області від 7.05.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 7.06.1938 р. Реабілітований 4.12.1956 р. Верховним судом УРСР.

ГОЛОВАТЕНКО Михайло Данилович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Богданівка Ковалівського району Полтавської області, українець, малограмотний, хлібороб, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований 4.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 4-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 21-23.03.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 16.04.1938 р. Реабілітований 24.05.1956 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛОВАТИЙ Юхим Вакулович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Молодецьке Маньківського району, українець, освіта вища, безпартійний, червоноармієць. Заарештований 12.05.1946 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою ОТВ МДБ ст. Вознесенськ Одеської залізниці слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОЛОВКО Олександр Кіндратович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Мельники Чигиринського району, українець, грамотний, безпартійний, із селян-куркулів. Заарештований 23.07.1941 р. за ст. 54-10 К УРСР. Інших даних у справі немає.

ГОЛОВКО Андрій Артемович, 1915 р., уродженець с. Рацево Чигиринського району, військовослужбовець в м. П'ятигорську, українець, освіта 7 - класів, безпартійний. Заарештований 17.03.1942 р. за ст. 58-1 „б" КК РРФСР. Постановою начальника ОН НКВС СКВО майора Козлова 15.06.1942 р. з-під варти звільнений.

ГОЛОВКО Петро Микитович, 1905 р., уродженець с. Соснівка, мешканець х. Н.-Шрамківка Драбівського району, українець, освіта - сільська школа, безпартійний, робітник, без певних занять. Заарештований 14.01.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 14.05.1938 р. Реабілітований 24.05.1956 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛОВЧЕНКО Всеволод Васильович, 1903 р., уродженець с. Дими-Боград колишньої Кустанайської губернії, мешканець м. Сквири Київської області, українець, безпартійний, із службовців, освіта середня, робітник. Заарештований 15.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР по Вінницькій області від 20.09.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 21.09.1938 р. Реабілітований 2.07.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛОВЧЕНКО Наум Васильович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Косенівка Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-середняків, працював каменотесом. Заарештований 3.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 25.05.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛОВЧИНСЬКИЙ Володимир Михайлович, 1905 р., уродженець с. Страдич Брест-Литовської губернії (Польща), мешканець с. Худяки Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, робітник. Заарештований 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 12.01.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 9.02.1938 р. Реабілітований 24.07.1962 р. Військовим Трибуналом КВО.

ГОЛОДНЮК Іван Авраамович, 1873 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Подальші відомості відсутні.

ГОЛОДНЮК Спиридон Семенович, 1910 р., уродженець м. Бендери (Румунія), мешкав у Києві, росіянин, малограмотний, безпартійний, токар цегельного заводу м. Ірпінь. Заарештований 23.10.1937 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 6.12.1937 р. приречений до страти. Розстріляний 31.12.1937 р. Реабілітований 7.01.1958 р. Військовим Трибуналом КВО.

ГОЛОСІЙ Яків Петрович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Кобиляки Звенигородського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ДПУ Звенигородського

району від 25.11.1930 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

ГОЛОСКОК Яків Романович, 1915 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, із робітників, рядовий 14 окремого мостозалізничного батальйону 19 окремої бригади. Заарештований 6.06.1942 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. 4.12.1942 р. ОВ НКВС 19 залізничної бригади справа припинена, з-під варти звільнений.

ГОЛОСУН Ераст Сергійович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Товста Городищенського району, українець, малограмотний, безпартійний, десятник Звенигородського рудоуправління. Заарештований 26.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням особливої наради при колегії ДПУ 28.04.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОЛОТА Никифір Іванович, 1881 р., уродженець с. Войниці Переяславського району Київської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта - 4 класи, безпартійний, конюх Черкаського цукрозаводу. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до страти. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 18.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛУБ Дмитро Васильович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Бурти Шполянського району, українець, малописьменний, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 25.10.1937 р. ув'язнений до 10 років у концтабір. Реабілітований 12.08.1986 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛУБ Єлисей Іванович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Вільшана Городищенського району, українець, малограмотний, безпартійний, без певного роду занять. Заарештований 16.02.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 5.04.1938 р. приречений до страти. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований 27.03.1963 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛУБ Іван Прокопович, 1873 р., уродженець с. Бурти, мешканець с. Сердегівка Шполянського району, українець, освіта - 2 класи, безпартійний, куркуль. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 25.10.1937 р. приречений до 10 років у ВТТ. Реабілітований 3.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ГОЛУБ Леонтій Никифорович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Зелена Діброва Звенигородського району, українець, малописьменний, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 10.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 26.11.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛУБ Павло Якимович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Шуляки Жашківського району, українець, малограмотний, робітник радгоспу в МТС. Заарештований 13.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС УРСР 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ГОЛУБЄВ Миленгій Іванович, 1899 р., уродженець ст. Вапнярка, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища, безпартійний, вчитель. Заарештований 8.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 27.11.1937 р. ув'язнений до 10 р. у ВТТ. Постановою

управління НКВС по Київській області від 11.10.1939 р. рішення трійки відмінено, з-під варти звільнений.

ГОЛУБЕНКО Захар Федорович, 1923 р., уродженець і мешканець с. Косенівка Уманського району, українець, освіта - 8 класів, член ВЛКСМ, курсант, молодший лейтенант. Заарештований 29.08.1942 р. ОВ гарнізону. 29.11.1942 р. з-під варти звільнений і направлений в ОВ Зак. ВО.

ГОЛУБЕНКО Феодосій Іванович, 1893 р., уродженець с. Бабанка, мешканець смт. Христинівка Христинівського району, українець, безпартійний, бухгалтер. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 17.03.1933 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 10.08.1960 р. Верховним судом УРСР.

ГОЛУБЕЦЬ Іван Миколайович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Балаклея Смілянського району, українець, безпартійний, робітник ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченко). Заарештований 28.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. З-під варти звільнений 3.06.1937 р. виїзним засіданням ВТ КВО в м. Черкаси.

ГОЛДУН (Голун) Микола Іванович, народився 1899 р. в Гусятинському районі (Галичина), мешканець с. Юрківка Звенигородського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малописьменний, шахтар. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ 28.04.1933 р. висланий У Північний край на 3 роки. Реабілітований 28.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ГОЛЬБЕРГ Бенуон Ізраїлович (Срулев), 1883 р., уродженець м. Корсунь, мешканець м. Шпола, єврей, безпартійний, освіта вища, лікар, завідуючий ренгенкабінетом. Заарештований 17.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР від 9.10.1938 р. вирішила ув'язнити на 5 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

ГОЛИМСЬКА Марія Стефанівна, 1889 р., уродженка с. Петраково (Петково) Польща, мешканка м. Чигирин, полька, безпартійна, неграмотна, із бідняків, домогосподарка. Заарештована 15.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 19.12.1937 р. трійка при КОУ НКВС вирішила заслати на 10 років у КАРЛАГ (м. Караганда). 5.12.1959 р. реабілітована Черкаським обласним судом.

ГОМБЕРГ Абрам Самойлович, народився 1911 р. в Черкасах, мешканець Дніпропетровська, єврей, малограмотний, колишній слідчий Військової прокуратури 196 СД 26 армії, кандидат в члени ВКП(б) з 1940 р. Заарештований 4.09.1942 р. за ст. 58-1 „б" КК УРСР. Військова прокуратура Воронезького фронту справу припинила, направила в спецтабір.

ГОМЕНЮК Артем Григорович, 30 років, уродженець і мешканець с. Кузьмина Гребля Христинівського району, малограмотний, українець, безпартійний, із селян. Заарештований 20.04.1919 р. по звинуваченню в бандитизмі. 27.04.1920 р. колегія РСЧА вирішила розстріляти.

ГОМЕНЮК Порфирій Євграфович, 1874 р., с. Маньківка одноіменного району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 13.08.1929 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Помічник уповноваженого ІНФО ДПУ УРСР 16.01.1930 р. з-під варти звільнив.

ГОЛОЛКО Стефан Матвійович, 27 років, уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, міщанин, керуючий Черкаським пивзаводом, безпартійний. Заарештований 16.04.1920 р. по звинуваченню в шпигунстві. Колегія РСЧА з-під варти звільнила.

ГОНЗА Настя Андріївна, 1913(1911)р., уродженка і мешканка с. Вільхи Золотоніського району, українка, малограмотна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 3.11.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-12 КК УРСР. УДБ УНКВС по Полтавській області 1.12.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ГОНЗА Уляна Платонівна, 1909 р., уродженка і мешканка с. Холодне Золотоніського району, українка, малограмотна, колгоспниця. Заарештована 3.11.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-12 КК УРСР. Звільнена з-під варти 15.02.1938 р. Реабілітована Прокурором Черкаської області 16.01.1992 р.

ГОНЕНКО Василь Миколайович, 1910 р., уродженець с. Мельники, мешканець с. Чорнобай Чорнобаївського району, українець, 4 класи, керуючий Чорнобаївським Держбанком, член ВКП(б) з 1939 р. Заарештований 20.11.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою ПОУ УРСР 10.08.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОНОР Федір Опанасович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 20.02.1938 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Справу припинено КОУ НКВС 28.02.1938 р. за ст. 197 ч. 2.

ГОНТАРЖ Франц Станіславович, народився 1900 р. у м. Житомир, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, поляк, безпартійний, малограмотний, ст. механік цукрозаводу. Заарештований 27.06.1937 р. по звинуваченню за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-7, 54 11 КК УРСР. НКВС СРСР і Прокурор СРСР 31.08.1937 р. вирішили розстріляти. Реабілітований 22.11.1957 р. Військовим Трибуналом КВО.

ГОНТАР Зіновій Опанасович, 1911 р., уродженець і мешканець с. Легедзино Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 22.11.1937 р. по звинуваченню за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 14.12.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований 11.08.1956 р. Черкаським обласним судом.

ГОНТАР Іван Іванович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Доброводи Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 22.11.1937 р. за ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 14.12.1937 р. ув'язнений в концтабір на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

ГОНТАР Надія Павлівна, 1913 р., уродженка с. Ковтунівка, мешканка с. Гонтарівщина Золотоніського району, українка, безпартійна, колгоспниця. Заарештована 13.11.1943 р. по звинуваченню за ст. 54-1 „а" КК УРСР. З-під варти звільнена.

ГОНТАР Палагея Андріївна, 1879 р., уродженка с. Соболівка, мешканка с. Коротино Шполянського району, українка, малограмотна, безпартійна, без певних занять. Заарештована 16.09.1934 р. по звинуваченню за ст. 174 п. 4 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР від 23.11.1934 р. ув'язнена у ВТТ на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 20.11.1989 р.

ГОНТАР Сава Семенович, 1899 р., уродженець і мешканець смт. Чорнобай одноіменного району, українець, безпартійний, із селян-куркулів, малограмотний, колгоспник. Заарештований 20.11.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 4-5.12.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 8 років. Реабілітований 4.11.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГОНЧАР Григорій Якович, 1872 р., с. Вознесенське Золотоніського

району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 28.07.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 17.08.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

ГОНЧАР Іван Лаврентійович, 1895 р., уродженець і мешканець м. Умані, малограмотний, із робітників, працював на цегельному заводі Південної залізниці. Заарештований у 1937 році (число і місяць не вказані). Реабілітований Прокурором Черкаської області 27.05.1961 р.

ГОНЧАР Костянтин Данилович, уродженець і мешканець с. Підвисоке Ново-Архангельського району Кіровоградської області, українець, безпартійний, малограмотний, єгер мисливського господарства „Зелена брама". Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР 17.07.1933 р. з-під варти звільнений, справа припинена.

ГОНТАР Микола Данилович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Селище Канівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 р. по звинуваченню за ст. 54-13 КК УРСР. Рішенням Шевченківського окрвідділу ДПУ 20.02.1930 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ГОНЧАР Павло Агейович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Вершаці Чигиринського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 19.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.03.1965 р.

ГОНЧАР Роман Михайлович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Синиця Христинівського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малограмотний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. по звинуваченню за ст.ст. 54-4, 54-11, 27.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 3.06.1959 р.

ГОНЧАР Семен Назарович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Михайлівка Кам'янського району, українець, безпартійний, малограмотний, без певних занять. Заарештований 7.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 15.06.1933 р. вирішила ув'язнити умовно в концтабір на три роки. З-під варти звільнений. Реабілітований 28.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ГОНЧАРЕНКО Вакула Давидович, 1863 р., уродженець і мешканець с. Павлівка-перша Тальнівського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, одноосібник. Заарештований 28.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ УРСР 16.08.1929 р. вирішила заслати в Казахстан на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 27.01.1992 р.

ГОНЧАРЕНКО Мануїл Спиридонович, 1894 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, безпартійний, малограмотний, слюсар паровозного цеху ПВРЗ ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченка). Заарештований 14.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка ООУ НКВС 5.05.1938 р. вирішила розстрілять. 4.05.1960 р. реабілітований Черкаським обласним судом.

ГОНЧАРЕНКО Михайло Антонович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Ганжалівка Лисянського району, мешканець м. Звенигородки, українець, безпартійний, малограмотний, конюх. Заарештований 26.04.1938 р. по звинуваченню за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 23.05.1938 р. розстріляний

за рішенням Трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.01.1958 р.

ГОНЧАРЕНКО Феодосій Георгійович, 1912 р., уродженець і мешканець с. Паланка Уманського району, українець, із селян-глитаїв, безпартійний, малограмотний, безробітний. Заарештований 9.03.1933 р., звинувачений за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила 27.03.1933 р. заслати на три роки на Північ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ГОНЧАРЕНКО Хома Федорович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Вівсяники Вільшанського району Одеської області, українець, неграмотний, розкуркулений, без певних занять. Заарештований 12.09.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при ООУ НКВС 28.09.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області в листопаді 1989 р.

ГОНЧАРОВ Михайло Дмитрович, 1891 р., уродженець с. Ново-Шрамківка Пирятинського повіту, мешканець ст. Лазо ДВК, українець, малограмотний, член ВКП(б), із селян, військовослужбовець. Заарештований 19.07.1938 р. по звинуваченню за ст. 58-1 п „б", 58-8, 58-9, 58-11 КК РРФСР. Постановою в.о. головного військового прокурора РСЧА 31.01.1940 р. з-під варти звільнений.

ГОНЧАРУК Леонтій Макарович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району, українець, безпартійний, із селян середняків, малограмотний, хлібороб, колгоспник. Заарештований 10.05.1932 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 19.09.1932 р. вирішила заслати на Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в серпні 1989 р.

ГОНЧАРУК Никифір Ананійович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 29.12.1928 р., за ст. 56-21 КК УРСР. З-під варти звільнений 30.01.1929 р. Уманським окрвідділом ДПУ, а 8.02.1929 р. прокурор Уманського округу справу припинив.

ГОНЧАРУК Парамон Нестерович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Дубова Уманського району, українець, грамотний, безпартійний, слюсар Дубівської МТС. Заарештований 1.03.1958 р. по звинуваченню за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.04.1938 р. Реабілітований 26.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

ГОНЧАРУК Юрій Йосипович, 1912 р., уродженець м. Умань, мешканець м. Шпола, українець, освіта вища, безпартійний, учитель Шполянської СШ №1. Заарештований 27.12.1937 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 4 відділ УДБ КОУ НКВС 22.01.1938 р. слідчу справу припинив, з-під варти звільнений.

ГЕРАЩЕНКО Микола Несторович, 1901 р., уродженець і мешканець м. Тальне, українець, освіта вища, безпартійний, училище, викладач Тальнівського технікуму полеводства. Заарештований 15.02.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС УРСР 1.12.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. УДБ КОУ НКВС від 26.05.1938 р. з-під варти звільнений.

ГОРБ Максим Васильович, 1883 р., уродженець с. Засулля Градизького району Полтавської області, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, тесля на будівництві мосту. Заарештований 10.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 р. вирішила заслати на Північ на три

роки. Реабілітований 28.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ГОРБАРЕНКО Сергій Миколайович, 1901 р., уродженець с. Кам'яниця Ново-Архангельського району Кіровоградської області, мешканець смт. Христинівка одноіменного району, українець, із селян, безпартійний, середня освіта, священик УАПЦ. Заарештований 22.03.1929 р. за ст. 5410 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ з-під варти звільнила, позбавивши права проживання в 12 населених пунктах СРСР і направила на проживання в м. Баку. Реабілітований Прокурором Черкаської області в серпні 1992 р.

ГОРБАТЕНКО Микола Дмитрович, 1890 р., уродженець с. Вишнополь Тальнівського району, мешканець с. Аврамівки Монастирищенського району, українець, із селян, безпартійний, малограмотний, десятник Монастирищенського цукрозаводу. Заарештований 5.12.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 7.12.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.12.1937 р.

ГОРБАТЮК Василь Спиридонович, 1920 р., уродженець і мешканець с. Бабанка Уманського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, червоноармієць 4 батальйону 46 окремої стрілецької бригади. Заарештований відділом контррозвідки НКВС „СМЕРШ" 22-ї армії за спробу перейти до ворога. 22.06.1943 р. начальник відділу „СМЕРШ" 42 армії справу припинив, з-під варти звільнений у зв'язку з психічним захворюванням і направлений на лікування в 685 госпіталь.

ГОРБАЧ Іван Федорович, 1900 р., уродженець і мешканець х. Головахівка Чорнобаївського району, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 24.03.1927 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Шевченківський відділ ДПУ 14.11.1927 р. справу припинив, з-під варти звільнений.

ГОРБЕНКО Василь Федорович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Лебедин Шполянського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малограмотний, скотар колгоспу. Заарештований 4.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 28.04.1938 р. трійка при КОУ НКВС вирішила розстріляти. 3.09.1958 р. реабілітований Черкаським обласним судом.

ГОРБЕНКО Юхим Микитович, 1887 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малограмотний, касир сільгосппостачу м. Черкаси. Заарештований 25.10.1937 р. без вказівки на статтю Карного кодексу. Трійка при КОУ НКВС 14.11.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований 20.02.1940 р. слідчою частиною КОУ НКВС, за іншими даними помер у в'язниці ВТТ 22.03.1938 р.

ГОРБЕНКО Йов Григорович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 14.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Смілянське РВ НКВС 6.04.1938 р. вирішило справу припинити, з-під варти звільнити.

ГОРБЕНКО Петро Федорович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Лебедин Шполянського району, українець, в 1931-1933 рр. член ВКП(б), із селян-середняків, малограмотний, бригадир польової бригади. Заарештований 4.03.1938 р. по звинуваченню за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 28.04.1938 р. вирішила розстріляти. Реабілітований Черкаським обласним судом 3.09.1958 р.

ГОРБЕНКО (Горбинко) Опанас Євминович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Топильна Шполянського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малогра-

мотний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 28.05.1938 р. о 24 год. розстріляний за рішенням КОУ НКВС від 4.05.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 17.07.1990 р.

ГОРБУЛІНСЬКИЙ Федір Васильович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Шукайвода Христинівського району, українець, безпартійний, малограмотний, бригадир колгоспу. Заарештований 12.06.1938 р. по звинуваченню за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 5.10.1938 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 12.10.1959 р.

ГОРДІЄНКО Авер'ян Григорович, 1885 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, в 1903-1907 рр. член партії есерів, малограмотний, слюсар депо ст. Постишева (нині імені Т.Г.Шевченка). Заарештований 3.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 13.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.10.1938 р. Реабілітований Військовим трибуналом КВО 20.06.1961 р.

ГОРДІЄНКО Іван Іванович, 1892 р., смт. Лисянка одноіменного району, українець, малограмотний, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при ДПУ УРСР 19.04.1933 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ГОРДІЄНКО Іван Лаврович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Свічківка Драбівського району, українець, безпартійний, малограмотний, бухгалтер колгоспу. Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. 18.03.1941 р. постановою Драбівського РВ НКВС справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОРДІЄНКО Іван Максимович, 1898 р., уродженець с. Юрківка Ставищанського району Київської області, мешканець м. Жашків, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малограмотний, токар Жашківського цукрозаводу. 12.02.1938 р. заарештований по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. 19.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 2.02.1959 р.

ГОРДІЄНКО Митрофан Мефодійович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Дібрівка Лисянського району, українець, безпартійний, грамотний, із селян-середняків, коваль колгоспу. 10.03.1938 р. заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 8.04.1938 р. о 24 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.03.1958 р.

ГОРДІЄНКО Павло Іванович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Плужники кол. Ковалівського району, українець, безпартійний, малограмотний, військовослужбовець. Заарештований 1.12.1941 р. за ст. 16, 54-1 п. „б" КК УРСР. 2.03.1942 р. ОВ НКВС 38 армії з-під варти звільнив, справу припинив.

ГОРДІЄНКО Петро Ілліч, 1897 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, безпартійний, малограмотний, столяр. Заарештований 25.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 31.01.1931 р. з-під варти звільнила, позбавивши права проживання в 12 населених пунктах СРСР на три роки. Реабілітований 6.08.1961 р. Прокурором області. Повторно був заарештований у 1937 р. і одержав 10 років ВТТ. Реабілітований ВТ КВО 19.07.1960 р.

ГОРДІЄНКО Петро Якович, уродженець і мешканець м. Сміла, українець, безпартійний, із робітників, малограмотний, бригадир депо ст. ім. Т.Г.Шевченка. Заарештований 20.02.1944 р. ОВ НКДБ за ст. 54-3 (за співробітництво з окупантами). 20.04.1944 р. транспортний відділ

НКДБ Одеської залізниці справу припинив, з-під варти звільнений.

ГОРДІЄНКО Федір Андрійович, 1910 р., с. Фарбовано кол. Ковалівського району, українець, безпартійний, малограмотний, хлібороб. Заарештований 4.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 15.12.1930 р. особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила заслати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20.22.1989 р.

ГОРДІЄНКО Федот Опанасович, 1885 р., уродженець с. Коврай Золотоніського району, мешканець Салтівських бараків №36 м. Харків, українець, безпартійний, із селян-глитаїв, малограмотний, грабар турбінбуду. Заарештований 23.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 27.03.1933 р. трійка при колегії ДПУ УРСР вирішила заслати в концтабір на 5 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ГОРДІЄНКО Пилип Васильович, 1882 р., с. Свічківка Драбівського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник колгоспу „Перемога". Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 29.09.1937 р. ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ГОРЕНИЧ Яків Михайлович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Рождественське Драбівського району, українець, грамотний, безпартійний, у 1939 р. засуджений за ст. 99 КК УРСР на 6 місяців. Заарештований 28.09.1943 р. за ст. 54-1 п. „а" КК УРСР. Направлений у фільтраційний табір НКВС.

ГОРЕНКО Костянтин Дементійович, 1895 р., с. Ладиженка Уманського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малограмотний, колгоспник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. 25.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.09.1938 р. реабілітований Черкаським обласним судом 3.06.1959 р.

ГОРИШНИЙ Микола Іванович, 1893 р., в с. Ладижинка Уманського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Даних про судимість і арешт не виявлено. 6.08.1959 р. управлінням КДБ по Черкаській області справу припинено.

ГОРЛАЧЕНКО Каліст рат Пилипович, 1882 р., с. Праїловка Онуфріївського району Кіровоградської області, мешканець с. Городецьке Уманського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малограмотний, десятник гранкар'єру військбуду. Заарештований 18.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 19.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 9.09.1958 р.

ГОРНИЦЬКИЙ Яким Володимирович, 1881 р., уродженець с. Харлампіївка, Київщина, мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, незакінчена вища освіта, робітник. Заарештований 11.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 14.11.1937 р. ув'язнити у ВТТ на 10 років. 3.01.1940 р. трійка при КОУ НКВС переглянула своє рішення і звільнила з ВТТ.

ГОРОБЕЦЬ Андрій Агафонович, 1898 р., с. Оксанине Уманського району, українець, із селян, малограмотний, колгоспник. 15.03.1933 р. заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. 6.05.1933 р. особлива нарада при колегії ДПУ вирішила заслати на три роки на Північ. 28.06.1990 р. реабілітований Черкаським обласним судом.

ГОРОБЕЦЬ Василь Андрійович, 1924 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, член ВЛКСМ, із службовців, мол. лейтенант комвзводу 1210 СП 362 КСД. Заарештований

19.10.1943 р. ОВ „СМЕРШ" 362 КСД за ст. 58-1 п. „б". 13.02.1944 р. начальник відділу контррозвідки „СМЕРШ" 3-ї армії справу припинив, з-під варти звільнений.

ГОРОБЕЦЬ Василь Петрович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, малограмотний, безпартійний, учень у МТС. Заарештований 12.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 10.05.1938 р. за рішенням трійки КОУ НКВС від 17.04.1938 р. Реабілітований 28.01.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГОРОБЕЦЬ Петро Михайлович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, малограмотний, із глитаїв, безпартійний, робітник Білоусівського торфопідприємства. Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 19.10.1937 р. ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 18.08.1962 р.

ГОРОВЕНКО Григорій Дмитрович, 1898 р., с. Юрківка Звенигородського району, українець, безпартійний, малограмотний, вагонник шахти „Жовтнева". Заарештований 10.04.1938 р. за ст. ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 13.04.1938 р. трійка при КОУ НКВС вирішила розстріляти. 19.04.1957 р. реабілітований Черкаським обласним судом.

ГАРАДЖА Іван Никифорович, 1893 р., уродженець с. Мотовилівка Вінницької області, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, із службовців, безпартійний, вища освіта, лікар Цибульської лікарні. Заарештований 29.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-4 КК УРСР. 28.02.1938 р. розстріляний за рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 9.02.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 19.09.1958 р.

ГОРОДЕЦЬКИЙ Семен Олександрович, 1909 р., в м. Умань, українець, малограмотний, безпартійний, столяр Христинівського депо. Заарештований 3.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований 3.08.1960 р. Черкаським обласним судом.

ГОРОДНИЧИЙ Іван Степанович, 1899 р., с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, малограмотний, із куркулів. Заарештований 5.02.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 7.06.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 27.03.1938 р. Реабілітований 15.03.1962 р. Черкаським обласним судом.

ГОРОХОВСЬКИЙ Андрій Лазаревич, 1886 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, малограмотний, безпартійний, 1905-1907 рр. - есер, інспектор Черкаського райфінуправління. Заарештований 17.05.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 2.11.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 літ. Реабілітований 10.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ГОРОШКО Петро Федорович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Леміщиха Жашківського району, українець, малограмотний, безпартійний, землероб. Заарештований 2.10.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особлива нарада при ОДПУ СРСР 18.01.1930 р. вирішила заслати в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

ГОРОШКО Самсон Михайлович, 1882 р., с. Тальянка Тальнівського району, мешканець м. Умань, українець, малограмотний, безпартійний, кочегар електростанції цегельного заводу. Заарештований 8.03.1938 р. за ст. 58-10 КК УРСР. ДТВ ГУГБ НКВС Одеської залізниці 19.03.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОРОШКО Христина Іванівна, народилася 1885 р., с. Леміщиха

Жашківського району, мешкала у м. Жашків, українка, безпартійна, неграмотна, розкуркулена, без певних занять. Заарештована в липні 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 15.09.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 8 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 20.11.1989 р.

ГОРЯНИНА Ніна Арефеєвна, 1908 р., уродженка і мешканка смт. Христинівка, одноіменного району, українка, безпартійна, освіта середня, безробітна. Заарештована 18.12.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 22.03.1938 р. ув'язнила у ВТТ на 5 років, як члена сім'ї ворога народу. 7.01.1939 р. Мокро-Калигірським РВ НКВС справу припинено.

ГОРЯЧКОВСЬКИЙ Михайло Емануїлович, 1893 р., уродженець с. Глибочок Тальнівського району, мешканець ст. Поташ Одеської залізниці, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, службовець. Заарештований 25 жовтня 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 17.12.1937 р. за рішенням трійки при УНКВС Одеської залізниці від 4.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 7.08.1962 р.

ГОЦ Федір Іванович, 1907 р., Польща, мешканець м. Звенигородка, українець, малограмотний, член ВКП(б), диспетчер автотранспортного підприємства. Заарештований 29.06.1941 р. за ст. 68-6 ч. 1 КК РРФСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 19.08.1942 р. вирішила з-під варти звільнити.

ГРАБЕНКО Павло Мойсейович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Ступичне Катеринопільського району, українець, малограмотний, безпартійний, вантажник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.05.1938 р. Реабілітований 22.06.1969 р. Черкаським обласним судом.

ГРАБИНА Панас Григорович, 1890 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, безпартійний, освіта середня технічна, службовець. Заарештований 23.02.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою заступника прокурора Південно-Західної залізниці 23.05.1936 р. з-під варти звільнений.

ГРАБИНА Василь Григорович, 1903 р., уродженець і мешканець м. Сміла Черкаської області, українець, безпартійний, освіта середня, службовець. Заарештований 23.02.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою заступника прокурора Південно-Західної залізниці 23.05.1936 р. з-під варти звільнений.

ГРАБИНА Юхим Федорович, 1895 р., уродженець м. Сміла, мешканець с. Антонівка Монастирищенського району, українець, 1920-1921 рр. - член ВКП(б), освіта вища, працював учителем. Заарештований 10.10.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 4.05.1938 р. Реабілітований 29.08.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГРАБИНЕНКО (Гребиненко) Устим Пилипович, 1895 р., уродженець м. Сміла, житель ст. Постишева Смілянського району, українець, малограмотний, завсклад паровозоремонтного заводу, член ВКП(б), виключений в 1933 р. Заарештований 10.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 3.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Постановою ОДТО ст. Одеса 31.12.1939 р. з-під варти звільнений.

ГРАБОВ Микола Ананійович, 1903 р., уродженець с. Майданець Тальнівського району, мешканець с. Нова Гребля Жашківського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював бухгалтером. Заарештований 16.08.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 5.11.1937 р. приречений до розстрілу.

Страчений 23.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 12.06.1959 р.

ГРАБОВСЬКИЙ Петро Володимирович, 1882 р., уродженець м. Ружин Бердичівського району, мешканець ст. Христинівка Черкаської області, українець, із робітників, безпартійний, малограмотний, працював машиністом на паровозі. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Справу припинено 24.08.1930 р. прокурором по нагляду за органами ДПУ.

ГРАБОВСЬКИЙ Вацлав Якович, 1898 р., уродженець с. Дзяни Люблінського повіту (Польща), поляк, малограмотний, безпартійний, робітник. Заарештований 17.02.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 7.03.1936 р. засланий на 5 років у Казахстан. Реабілітований 4.10.1963 р. Черкаським обласним судом.

ГРАБОВСЬКИЙ Віктор Іванович, 1895 р., уродженець с. Онягівка Володарського району, мешканець с. Багва Жашківського району, українець, безпартійний, малограмотний, із робітників, тесля, працював продавцем. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області від 11.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 5.05.1938 р. Реабілітований 21.10.1961 р. Черкаським обласним судом.

ГРАБОВСЬКИЙ Іван Адольфович, 1904 р., уродженець хут. Веселий Золотоніського повіту Полтавської (нині Черкаської) області, мешканець м. Смоленська, поляк, член ВКП(б), освіта середня технічна, військовослужбовець. Заарештований 25.06.1938 р. за ст.ст. 58 п. 16, 7, 8, 11 КК РРФСР. Постановою начальника ОВ НКВС від 27.04.1939 р. звільнений з-під варти.

ГРАБОВСЬКИЙ Федір Гнатович, 1900 р., уродженець і мешканець смт. Христинівка Христинівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 13.03.1933 р. ув'язнений до 10 р. у ВТТ. Реабілітований 10.08.1960 р. Верховним судом УРСР.

ГРАХОВЕЦЬКИЙ Микола Демидович, 1899 р., уродженець с. Ліпляве, мешканець с. Сушки Гельмязівського (нині Золотоніського) району, українець, освіта незакінчена вища, безпартійний, вчитель. Заарештований 17.09.1937 р. Помер в ДОПРі м. Черкаси під час слідства в серпні 1938 року. Справу припинено 13.04.1959 р. управлінням КДБ по Черкаській області.

ГРЕБЕНЮК Олексій Никифорович, 1896 р., уродженець с. Квітки Корсунь-Шевченківського району, мешканець м. Красний Луч Луганської області, українець, безпартійний, малограмотний. Заарештований 2.03.1942 р. за підозрою у шпигунстві. 6.11.1964 р. справу припинено за недостатністю доказів.

ГРЕБЕНЮК Мойсей Степанович, 1901 р., уродженець Польщі, мешканець с. Березино Жашківського району, українець, безпартійний, малописьменний, працював на цукровому заводі. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС від 15.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 1938 р. Реабілітований 16.04.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГРЕБЕНЮК Микола Макарович, 25 років, мешканець Царської Слободи Черкаського повіту, письменний. Заарештований 22.07.1919 р. Обвинувачувався в контрреволюційній агітації. Постановою Надзвичайної Комісії від 8.08.1919 р. справу припинено.

ГРЕБЕНЮК Семен Васильович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Орадівка Христинівського району,

українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Інші дані відсутні.

ГРЕБЕНЮК Трохим Семенович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Орадівка Христинівського району, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Інші дані відсутні.

ГРЕЙЧУС Олександр Олександрович, 1894 р., уродженець м. Рига, мешканець м. Черкаси, латиш, член партії з 1919 по 1937 рр., із робітників. Працював директором кар'єру „Союзспецстрой". Заарештований 31.08.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 18.10.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 25.11.1937 р. Реабілітований 13.05.1958 р. ВТ КВО.

ГРЕКАЛО Михайло Сазонович, 1907 р., уродженець і мешканець хут. Филів (нині Хвилівка) Золотоніського району, українець, безпартійний, малограмотний, рахівник колгоспу. Заарештований за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Рішення по справі відсутнє.

ГРЕКУЛ Василь Ілліч, 1912 р., уродженець і мешканець с. Шепинці Чернігівського повіту, безпартійний, грамотний, хлібороб. Заарештований 10.01.1940 р., Обвинувачувався за ст. 80 КК УРСР. Інші дані відсутні.

ГРЕКУЛ Сільвестр Йосипович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Шепинці Кіцманського району Чернівецької області, українець, грамотний. Заарештований 10.01.1940 р., обвинувачувався за ст. 80 КК УРСР.

ГРЕНЖОЛА Михайло Романович, 1861 р., уродженець с. Янич Чигиринського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Шевченківського ДПУ від 2.02.1930 р. з-під варти звільнений.

ГРЕЧАНИЙ Володимир Дмитрович, 1906 р., уродженець і, мешканець м. Сміла, українець, малограмотний, виключений з партії у зв'язку з арештом, працював помічником машиніста депо ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченка). Заарештований 28.08.1937 р. за ст.ст. 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС по Одеській області від 3.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований 31.08.1957 р.

ГРЕЧАНИЙ Іван Гнатович, 1874 р., мешканець с. Великі Коліна (Таврія), нині Херсонщина, псаломщик Корсунського монастиря. Заарештований 8.08.1920 р. по звинуваченню в контрреволюційній діяльності. Постановою ревтрибуналу від 24.08.1920 р. з-під варти звільнений.

ГРЕЧУХА Павло Корнійович, 1890 р., уродженець с. Дудницьке (нині Мошни) Черкаського району, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, малограмотний, ст. бухгалтер житлового управління. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 13.04.1838 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 9.05.1938 р. Реабілітований 17.12.1956 р. Черкаським обласним судом.

ГРЕЧАНОВСЬКИЙ Аркадій Семенович, 1900 р., уродженець с. Тарасівка Харківської області, мешканець с. Беспальче Драбівського району, українець, освіта середня, безпартійний, вчитель. Заарештований 2.10.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 14.12.1933 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ГРЕЧУХА Спиридон Андрійович, мешканець с. Мошни Черкаського району, освіта церковноприходська школа, грамотний, робітник. Заарештований 13.07.1919 р. за контррево-

люційну діяльність. Подальші дані відсутні.

ГРЖИМАЙЛО Віталій Станіславович, 1897 р., уродженець с. Цеценівка, мешканець с. Аврамівка Монастирищенського району, поляк, освіта середня, член ВКП(б) з 1926 по 1937 рр. Заарештований 31.07.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Справу припинено 10.08.1937 р. через смерть звинуваченого.

ГРИБ Андрій Степанович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Софіївка Золотоніського району, українець, освіта початкова, староста села в окупації. Заарештований 26.10.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою начальника Гельмязівського РВ НКВС 13.12.1943 р. відправлений у спецтабір НКВС № 258 у м. Харків.

ГРИБ Никанор Сидорович, 1885 р., уродженець і мешканець Золотоніського району, українець, грамотний, безпартійний. Заарештований 17.12.1937 р., звинувачений за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Помер у 1937 році. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.03.1995 р.

ГРИБЕНИК Андрій Іванович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Червона Слобода Черкаського району, українець, безпартійний, малописьменний, одноосібник. Заарештований 28.12.1920 р. Колегією Черкаської УЧК 6.02.1922 р. справу закрито.

ГРИБЕНИК Дем'ян Сидорович, 1871 р., уродженець і мешканець с. Червона Слобода Черкаського району, українець, безпартійний, малописьменний, одноосібник. Заарештований 28.12.1920 року. Колегією Черкаської УЧК 6.02.1922 р. справу закрито за недоведеністю звинувачення.

ГРИБЕНИК Параска Іванівна, 1898 р., уродженка і мешканка с. Червона Слобода, українка, безпартійна, грамотна, домашня господарка. Заарештована 28.12.1920 року. Колегією Черкаського УЧК 6.02.1922 р. справу закрито за недоведеністю звинувачення.

ГРИБИНА Данило Никифорович, 1893 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, освіта нижча, безпартійний, працівник лазні. Заарештований 22.06.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ДТВ НКВС Одеської залізниці 2.01.1939 р. слідчу справу припинили, з-під варти звільнили.

ГРИГОРАШ Варфоломій Гордійович, уродженець і мешканець с. Нове Місто Монастирищенського району, українець, освіта вища, кандидат у члени ВКП(б). Заарештований 1944 р. Направлений через місцевий військкомат у спецтабори для фільтрації.

ГРИГОРАШ Ілля Юхимович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Рейментарівка Златопільського району Кіровоградської області, українець, освіта початкова, одноосібник, безпартійний. Заарештований 17.07.1941 р. за ст. 58, п. 10 ч. 2 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 31.03.1942 р. позбавлений волі у ВТТ на 5 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області 3.04.1990 р.

ГРИГОРЕНКО Андрій Олександрович, 1910 р., уродженець м. Чигирин, українець, червоноармієць, рядовий 29 запасного кавалерійського полку. Заарештований 14.08.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Військовим Трибуналом Чорноморської групи військ 25.12.1943 р. справу припинено у зв'язку зі смертю на етапі 11.12.1941 р.

ГРИГОРОВИЧ Микола Іванович, 1897 р., уродженець с. Яринці Кременчуцького району Полтавської області, мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, освіта середня, безпартійний, священик. Заарештований 6.02.1930 р. Постановою особливої наради ДПУ УРСР позбавлений волі у ВТТ на 3 роки.

Реабілітований Прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ГРИГОР'ЄВ Михайло Федорович, 1990 р., уродженець і мешканець с. Молдаванка Грушківського району Миколаївської області, молдаванин, освіта нижча, монах, безпартійний. Заарештований 7.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 29.07.1930 р. приречений до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований Прокурором Черкаської області в 1991 р.

ГРИМАЛЬСЬКИЙ Яків Ісаакович, 1883 р., уродженець с. Яцюки Канівського району, мешканець с. Ротмистрівка Смілянського району, українець, освіта середня, безпартійний, священик. Заарештований 16.02.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-7, 59, 196 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 19.03.1930 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 15.08.1991 р.

ГРИНБЛАТ Асир Давидович, 1896 р., мешканець м. Києва, росіянин, освіта середня, студент Київського юридичного інституту. Заарештований 4.04.1920 р. Обвинувачувався в контрреволюційній діяльності. Постановою особливого відділу при реввійськраді 12 армії 9.04.1920 р. слідчу справу припинено.

ГРИНДЕЙ Олексій Теодорович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Борбешт, Румунія, українець, освіта - 4 класи, працював теслею, безпартійний. Заарештований 7.04.1940 р. за ст. 80 КК УРСР. Постановою УНКВС Київської області 10.02.1941 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ГРИНИК Роман Юхимович, 1869 р., уродженець і мешканець с. Шляхова Тернівського району Кіровоградської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 2.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 12.04.1930 р. з-під варти звільнений, слідчу справу припинено.

ГРИНЧУК Арсеній Гаврилович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Дубова Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 14.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. За постановою трійки КОУ НКВС 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 4.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 30.07.1959 р.

ГРИНЧУК Дмитро Михайлович, 1899 р., уродженець с. Крушино (Польща), мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, вантажник Цибулівського цукрозаводу. Заарештований 16.03.1938 р. Монастирищенським РВ НКВС за ст.ст. 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка УНКВС Вінницької області 28.09.1938 р. прирекла до розстрілу. Страчений 29.09.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.01.1960 р.

ГРИНЬ Іван Іванович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Кононівка Драбівського району, українець, малописьменний, коваль, безпартійний. Заарештований 3.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 21.01.1933 р. засланий на 3 роки у Північний край. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.09.1989 р.

ГРИНЮК Петро Вікентійович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Берестовець Уманського району, українець, малописьменний, колгоспник. Заарештований Уманським РВ ДПУ за ст. 54-10 КК УРСР 2.09.1932 р. Постановою Прокурора Уманського району 15.12.1932 р. справу припинено.

ГРИСС Симон Сергійович, 1901 р., уродженець с. Триліси Олек-

сандрівського району Київської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, безпартійний, помічник уповноваженого по заготівлях. Заарештований 2.10.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Черкаської районної прокуратури 14.12.1937 р. слідчу справу припинено, з під варти звільнений.

ГРИЦАЮК Яким Варфоломійович, 1962 р., уродженець і мешканець с. Сарни Монастирищенського району, українець, грамотний, безпартійний, тесля. Заарештований за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Монастирищенського РВ УНКВС 23.10.1934 р. звільнений з-під варти під розписку про невиїзд.

ГРИЩЕНКО Олексій Олексійович, 1902 р., уродженець м. Канева, мешканець м. Одеси, українець, освіта середня, військовослужбовець, безпартійний. Заарештований 23.06.1938 р. за ст.ст. 54-1 ч. „б", 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою військового Прокурора Чорноморського флоту 26.10.1939 р. звільнений з-під варти.

ГРИЩЕНКО Пантелій Іванович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Макіївка Смілянського району, українець, малописьменний, колгоспник. Заарештований Ротмистрівським РВ НКВС 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 16.05.1938 р. за рішенням трійки КОУ НКВС 23.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.05.1959 р.

ГРИЦЕНКО Семен Панасович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Топильна Городищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради КОУ НКВС 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 17.07.1990 р.

ГРИЧИНА Йосип Филимонович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Скибин Жашківського району, українець, малописьменний, голова колгоспу, безпартійний. Заарештований 12.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 21.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований постановою Черкаського обласного суду 19.04.1957 р.

ГРИШКЕВИЧ Олександр Вікентійович, 1889 р., уродженець с. Бондарі Віленської губернії (Польща), мешканець ст. Христинівка, литовець, освіта нижча, продавець, безпартійний. Заарештований 7.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОДТО ГУДБ НКВС ст. Христинівка 20.03.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ГЛУШКО Олександра Митрофанівна, 1919 р., уродженка с. Синьооківка Золотоніського району, мешканка м. Каунас Литовської РСР. Заарештована 20.02.1948 р. за ст. 58-1 п. „а" КК РРФСР. Постановою особливої наради при МВС СРСР 22.09.1948 р. ув'язнена у ВТТ на 10 років. Реабілітована Військовою колегією Верховного суду СРСР 5.09.1956 р.

ГРИШКО Нестір Феофілактович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Суботів Чигиринського району, українець, освіта вища, учитель, безпартійний. Заарештований 13.09.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 27.05.1929 р. - 5 років концтаборів.

ГРИШТОПА Микита Архипович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Соболівка Шполянського району, грамотний, українець, безпартійний, тракторист. Заарештований 10.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 19.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 4.05.1938 р. Реабілітований 9.03.1956 р. Черкаським обласним судом.

ГРИШТОПА Архип Сергійович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Соболівка Шполянського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 9.04.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 27.05.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області (дата не вказана).

ГРИЩЕНКО Іван Минович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Рижанівка Звенигородського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 17.03.1929 р. Постановою особливої наради ОДПУ 24.05.1929 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ГРИЩЕНКО Іван Якович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, безпартійний, освіта початкова, одноосібник. Заарештований 6.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особливою нарадою ОДПУ 13.07.1929 р. ув'язнений в концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

ГРИЩЕНКО Іван Якович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Іванівка Чорнобаївського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований 24.03.1927 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Шевченківського окружного відділу ДПУ УРСР 14.11.1927 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ГРИЩЕНКО Кіндрат Йосипович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Байбузи Черкаського району, українець, церковнопарафіяльна школа, швець. Заарештований 20.02.1938 р. за ст.ст. 54-2 і 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 7.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ГРИЦЕНКО Микита Дмитрович, 1913 р., уродженець с. Богачівка Звенигородського району, мешканець сел. Катеринопіль, українець, малописьменний, безпартійний, робітник лісової дільниці. Заарештований 24.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ГРИЦУНОВ Сава Спиридонович, 1883 р., уродженець с. Воргів Глухівського району Чернігівської області, мешканець м. Умань, українець, освіта нижча, завскладом ТСОАВІАХІМ, безпартійний. Заарештований 14.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманської опер-слідгрупи КОО ДПУ 14.04.1933 р. з-під варти звільнений.

ГРОДЗ Яків Іванович, 1876 р., уродженець с. Ксендзівка Кам'янець-Подільського повіту, мешканець м. Новомиргород, українець, малограмотний, безпартійний, знаходився на утриманні дітей. Заарештований 1.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 25.09.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 років. Реабілітований 15.10.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГРОДЗЬ Олександр Олександрович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Скибин Жашківського району Черкаської області, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 21.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 19.04.1937 р. Черкаським обласним судом.

ГРОЗА Андрій Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Мойсенці Драбівського району Черкаської області, українець, освіта вища, безпартійний, бухгалтер. Заарештований 23.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Поста-

новою трійки НКВС Полтавської області 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 26.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

ГРОЗИНСЬКИЙ Михайло Львович, 1884 р., уродженець с. Мойсеївка Хорольського повіту Полтавської області, мешканець с. Червоне Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта середня, безпартійний, священик. Заарештований 16.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 16.02.1930 р. ув'язнений у ВТТ на 8 років. Реабілітований в листопаді 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ГРОМ Григорій Кузьмович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району Черкаської області, українець, безпартійний, малограмотний, працював у колгоспі. Заарештований 14.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою КОУ НКВС від 3.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГРОНСЬКИЙ-ЖАБКО (Грондський) Олександр Михайлович, 1902 р., уродженець м. Охтирка Сумської області, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, завідувач спецчастиною Черкаської райспоживспілки. Заарештований 1.09.1938 р. за ст. 54-1 „а". 29.01.1940 р. справу закрито.

ГРОСМАН Давид Якович, 1912 р., уродженець м. Олхуча (Польща), мешканець м. Шпола Черкаської області, єврей, безпартійний, освіта - 7 класів, працював швецем Шполянської артілі. Заарештований 14.02.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Звільнений за ст. 197 ч. 2 УПК УРСР (за відсутністю складу злочину).

ГРОСМАН Мар'ян Якович, 1910 р., уродженець м. Олхуча (Польща), мешканець м. Шпола Черкаської області, безпартійний, із службовців, малограмотний, працював у Шполянській промартілі. Заарештований 15.02.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Звільнений за ст. 197 ч. 2 УПК УРСР (за відсутністю складу злочину).

ГРУБИЙ Андрій Максимович, 1895 р., уродженець с. Васютинці Чорнобаївського району, мешканець с. Бідозір'я Смілянського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 23.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київської області від 5.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований 25.06.1964 р. Черкаським обласним судом.

ГРУДНИЦЬКА Параска Андріївна, 1895 р., уродженка і мешканка м. Золотоноша, українка, із селян, освіта вища, працювала вчителькою в с. Антонівка і м. Золотоноша. Заарештована 14.05.1923 р. Особливою нарадою НКВС УРСР ув'язнена у концтаборі на 2 роки. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 15.10.1926 р. звільнена з концтабору із забороною проживання в 12-ти населених пунктах СРСР.

ГРУШЕВИЙ Іполіт Леонтійович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Піщане Золотоніського району, українець, малограмотний, безпартійний, тракторист. Заарештований у 1944 році. Направлений в спецтабір НКВС 10.07.1944 р., інших даних немає.

ГРУШЕВСЬКИЙ Григорій Миколайович, 1867 р., уродженець с. Шабельники Чигиринського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища, безпартійний, садівник дитячого будинку №2. Заарештований 10.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР від 16.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований 10.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ГРУШЕЦЬКИЙ Федір Савович, 1888 р., уродженець с. Берсенці (Польща), мешканець радгоспу „Акимовський" Дніпропетровської області, українець, малограмотний, безпартійний, робітник. Заарештований 11.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 1.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 13.02.1959 р. Верховним судом.

ГУБА Данило Петрович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Лебедин Шполянського району Черкаської області, українець, безпартійний, малограмотний, із селян, працював. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 3.09.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГУБАНОВА Поліна Михайлівна, 1895 р., уродженка с. Підгорне, мешканка ст. Постишево (нині ст. ім. Т.Г.Шевченка) Смілянського району Черкаської області, росіянка, освіта середня, безпартійна, акушерка у залізничній лікарні. Заарештована 19.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 3.12.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 років. Постановою ДТВ НКВС Одеської залізниці від 15.01.1940 р. з-під варти звільнена, справу закрито.

ГУБАТИЙ Лазар Йосипович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Зелена Діброва Городищенського району Черкаської області, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою УНКВС Київської області від 4.05.1938 р., приречений до розстрілу. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним судом УРСР.

ГУБЕНКО Аврам Тимофійович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Хлистунівка, Городищенського району, українець, малограмотний, безпартійний, черговий по вугільному складу ст. Цвіткове. Заарештований 6.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОДТО ГУДБ НКВС від 25.04.1939 р. справу закрито, підписка про невиїзд відмінена.

ГУБІН Григорій Семенович, 1898 р., уродженець с. Бабанка, мешканець с. Дубова Уманського району, українець, освіта - 2 роки училища, слюсар МТС, безпартійний. Заарештований 18.05.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. УНКВС по Київській області 15.06.1936 р. слідчу справу припинено.

ГУГА Архип Гаврилович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Громи Уманського району Черкаської області, українець, безпартійний, освіта середня, працював вчителем. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 13.07.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 19.01.1960 р. Черкаським обласним судом.

ГУГЛЯ Яків Потапович, 1878 р., уродженець с. Ташлик Ротмистрівського району, житель м. Черкаси, українець, безпартійний, освіта середня, працівник канцелярії. Заарештований 16.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 29.01.1930 р. засланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований в лютому 1990 р. Прокурором Черкаської області.

ГУДЗЕНКО Ганна Василівна, 1884 р., уродженка і мешканка с. Мудрівка Чигиринського району Черкаської області, українка, малограмотна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 6.07.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКВС від 31.07.1932 р. з-під варти звільнена, справу закрито.

ГУДЗЕНКО Федір Климентійович, 1919 р., уродженець і мешканець с. Янич Чигиринського району Черкаської області, освіта середня, безпартійний,

військовослужбовець. Заарештований 28.10.1940 р. за ст. 206-7 п. „г" КК УРСР. Інші дані відсутні.

ГУДЗЬ Яків Євтропович, 1878 р., уродженець і житель с. Шубині Стави Лисянського району Черкаської області, українець, із селян, закінчив сільську школу і школу прапорщиків у м. Києві, без певних занять. Заарештований 29.08.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 23.10.1937 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 03.08.1989 р.

ГУДОВИЧ Авраам Якович, 1908 р., уродженець с. Цибулів Монастирищенського району, мешканець с. Верхнячка Христинівського району, єврей, малограмотний, колишній член ВКП(б) (в 1937 р. виключений), працював майстром на цукровому заводі. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 9.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 років. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 2.02.1946 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ГУЛЬ Василь Михайлович, 1877 р., уродженець с. Кочержинці Уманського району, мешканець м. Умань, українець, малограмотний, безпартійний, сторож. Заарештований 26.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 4.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований 10.11.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ГУЛЬДШТЕЙН Бенламін Шлемович, 1901 р., уродженець і мешканець м. Умань, єврей, член КП(б)У з 1926 по 1936 рр., малограмотний, швець. Заарештований 22.08.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР прирекла до 5 років ув'язнення у ВТТ. Реабілітований 30.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГУЛЬКО Микола Григорович, 1911 р., уродженець с. Лесники Яготинського району, мешканець с. Андрунівка Київської області, українець, безпартійний, працював майстром маслозаводу. Заарештований 14.07.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 27.08.1937 р. приречений до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 15.10.1958 р. Черкаським обласним судом.

ГУЛЬКО Сазон Савович, 1887 р., уродженець с. Легедзино, мешканець с. Роги Маньківського району Черкаської області, українець, малограмотний, безпартійний, механік, працював у колгоспі. Заарештований 5.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-7, 54-9 і 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.12.1937 р. Реабілітований 16.08.1957 р. ВТ КВО.

ГУЛЯ Терентій Тарасович, 1897 р., уродженець с. Мошни, мешканець м. Черкаси, українець, освіта - 2 класи, працював у дитячому будинку, до 1935 року член ВКП(б). Заарештований 1.12.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 4.12.1937 р. приречений до ув'язнення у ВТТ на 10 років. Реабілітований 22.08.1936 р. Черкаським обласним судом

ГУМЕННИЙ Сергій Антонович, 1877 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, малограмотний, машиніст, у 1935 р. виключений із лав КП(б)У, працював завгоспом „Садвинтреста". Заарештований 15.07.1938 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою 3-го відділу УДБ Черкаського РВ НКВС від 14.09.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ГУНЕНКО Єлисей Михайлович, 1899 р., уродженець с. Лащова, житель с. Старі Бабани Уманського району, українець, безпартійний, освіта незакін-

чена вища, працював директором середньої школи в с. Ст. Бабаки. Заарештований 26.09.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС від 17.11.1937 р. приречений до ув'язнення у ВТТ на 10 років. Реабілітований 2.04.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГУНЬКО Максим Іванович, 1914 р., уродженець с. Конело-Попівка Монастирищенського району, українець, освіта нижча, безпартійний. Заарештований за ст. 58-1 „б" КК РРФСР.

ГУНЬКО Микола Тимофійович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Вільшанка Жашківського району, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 21.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 27.04.1933 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Звільнений 29.09.1935 р. і висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 3.04.1990 р.

ГУПАЛЕНКО Яків Степанович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Гречківка Смілянського району, українець, освіта нижча, службовець, безпартійний. Заарештований 30.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської області 3.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.10.1958 р.

ГУПАЛЕНКО Кіндрат Васильович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Мала Яблунівка Смілянського району, українець, освіта нижча, слюсар ремонтного цеху ПВРЗ, безпартійний. Заарештований 3.03.1938 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Одеської області 5.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.05.1960 р.

ГУПАЛО Максим Миколайович, 1872 р., уродженець с. Шоломей (Галичина), мешканець с. Доброводи Уманського району, українець, неписьменний, конюх колгоспу, безпартійний. Заарештований 5.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 16.11.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 29.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 24.12.1957 р.

ГУРАЛЬНИК Андрій Васильович, 1882 р., уродженець с. Паланка Уманського району, мешканець м. Умань, українець, освіта середня, безпартійний, учитель. Заарештований 7.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-1 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.07.1956 р.

ГУРАЛЬНИК Наум Григорович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Паланка Уманського району, українець, малописьменний, тесля, безпартійний. Заарештований 30.01.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.12.1957 р.

ГУРЕВИЧ Михайло Борисович, 1899 р., уродженець с. Деркачівка Золотоніського району, єврей, грамотний, службовець. Заарештований 29.07.1942 р. за ст. 58-10 п. 2 КК РРФСР. Помер 8.11.1942 р., в зв'язку з чим справу припинено 5.06.1943 р.

ГУРЖІЙ Олена Никифорівна, 1900 р., уродженка і мешканка с. Худяки Черкаського району, українка, неписьменна, домогосподарка, безпартійна. Заарештована за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ ДПУ 12.08.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ГУРИН Василь Іванович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Богодухівка Чорнобаївського району, укра-

їнець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області 27.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 7.06.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.09.1962 р.

ГУРІНЕНКО Карпо Єрмолайович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Биграїв Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 30.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 20.08.1931 р. з-під варти звільнений із забороною проживання в прикордонній смузі, в Україні, Московській і Ленінградській областях та ін. на 3 роки. Реабілітований у грудні 1991 р.

ГУРОВСЬКИЙ Онисим Сидорович, 1872 р., уродженець і мешканець с. Паланка Уманського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 4.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 30.08.1929 р. ув'язнений на 6 місяців. Реабілітований Прокурором Черкаської області в травні 1992 р.

ГУРСЬКИЙ Олександр Павлович, 1877 р., уродженець м. Корнін Попільнянського району Київської області, мешканець м. Сміла Черкаської області, українець, освіта нижча, робітник, безпартійний. Заарештований 11.10.1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 8.12.1937 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 4.01.1958 р.

ГУРТОВЕНКО Юхим Іванович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Єрки Катеринопільського району, українець, безпартійний, освіта нижча, робітник. Заарештований 24.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада ДПУ УРСР 14.01.1931 р. ув'язнила у концтабір на 3 роки.

ГУСАК Сава Олексійович, 1901 р., уродженець с. Текуча Уманського району, мешканець с. Суворова М. Березанського району Одеської області, українець, освіта вища, агроном, безпартійний. Заарештований 26.03.1932 р. за ст.ст. 54-10, 54-12 КК УРСР. Постановою Прокурора Уманського округу 4.06.1932 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ГУСАК Федір Григорович, 1883 р. у с. Бахчин Вінницької області, мешкав у м. Умань, в передмісті Звенигородки, українець, із священиків, бродячий піп. Заарештований Уманським РВ НКВС 10.10.1937 р., звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 31.10.1937 р. Реабілітований 26.06.1989 р.

ГУСЄВ Григорій Максимович, 1888 р., уродженець с. Клинці, мешканець м. Кам'янка, освіта неповна середня, росіянин, безпартійний, службовець. Заарештований 19.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 30.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГУТЕР Леон Давидович, 1912 р., уродженець м. Будапешт, мешканець м. Умань, єврей, освіта - 7 класів, кравець, безпартійний. Заарештований 30.06.1941 р. за ст.ст. 58-6, 58-10 КК УРСР. Постановою слідчої групи НКВС УРСР 3.02.1942 р. карну справу припинено, з-під варти звільнений на підставі Указу Верховної Ради СРСР від 12.08.1941 р.

ГУТІН Григорій Семенович, 1898 р., уродженець с. Бабанка Уманського району, мешканець с. Дубова Уманського району, українець, робітник, освіта нижча, безпартійний. Заарештований 17.11.1937 р. за ст. 54-10 КК

УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 27.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Постановою оперуповноваженого УДБ Бабанського району РВ НКВС 7.07.1939 р. з-під варти звільнений.

ГУЦАЛА Яким Амбросійович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Ладиженка Уманського району, українець, грамотний, тесля, безпартійний. Заарештований 10.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 24.08.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.03.1963 р.

ГУЦЬ Григорій Савович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Сичівка Христинівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 8.04.1929 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 19.06.1929 р. з-під варти звільнений.

ГУЦЬ Федір Савович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Сичівка Христинівського району, українець, малописьменний, в минулому офіцер петлюрівської армії, безпартійний. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 29.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років, висновком слідчої частини УНКВС по Київській області 25.10.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ДАВИГОРА Федот Львович, 1886 р., с. Івангород Христинівського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 9.07.1937 р. за ст.ст. 54-8, 54-10, КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 14.08.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ДАВИДЕНКО Андрій Емануїлович, 1927 р., с. Кочубіївка Уманського району, українець, освіта неповна середня, безпартійний, службовець 155-го залізничного батальйону. Заарештований 26.04.1945 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. ВТ залізничних військ УВВР-6 29.09.1945 р. з-під варти звільнив.

ДАВИДЕНКО Іван Васильович, 1878 р., с. Мала Смілянка Смілянського району, українець, безпартійний, освіта початкова, землероб. Заарештований 23.06.1927 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при ОДПУ 27.08.1927 р. висланий із Шевченківської округи на три роки, а 16.09.1927 р. особливою нарадою при ОДПУ позбавлений права на проживання в 12 населених пунктах СРСР на три роки.

ДАВИДЕНКО Василь Миколайович, 1914 р., м. Корсунь-Шевченківський, мешканець ст. Громи (Білорусь), українець, безпартійний, середня освіта, із селян-бідняків, військовослужбовець. Заарештований 22.08.1938 р. за ст. 72 КК БРСР. ОВ НКВС 13.02.1939 р. з-під варти звільнив.

ДАЛЕВСЬКИЙ Йосип Владиславович, 1897 р., м. Київ, мешканець м. Черкаси, поляк, малограмотний, у 1935 р. виключений з лав ВКП(б), машиніст депо ст. Черкаси. Заарештований 22.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 22.03.1938 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований 22.11.1956 р. Черкаським обласним судом.

ДАНИЛЮК Назар Микитович, 1878 р., с. Лащова Тальнівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 27.05.1931 р. вирішила з-під варти звільнити, слідчу справу припинити.

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Яків Олексійович, 1893 р., с. Кантакузівка

Драбівського району, українець, середня освіта, безпартійний, черговий ст. Кононівка. Заарештований 1.02.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 2.04.1932 р. вирішила вислати у Північний край на три роки. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАНИЛЕНКО Автоном Якович, 1877 р., с Синиця Христинівського району, українець (малорос), безпартійний, малограмотний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 19, 84 КК РРФСР. 13.04.1932 р. 5-й прикордонний загін ОДПУ з-під варти звільнив, справу припинив.

ДАНИЛЕНКО Олександр Трифонович, 1885 р., с. Лубенці Кам'янського району, мешканець м. Сміла, українець, малограмотний, слюсар Смілянського цукрорафінадного заводу. Заарештований 1.02.1938 р. за ст. 54-6 ч. 1 КК УРСР. Розстріляний 13.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 1.10.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 5.02.1957 р.

ДАНИЛЕНКО Ігор (Єгор) Васильович, с. Лузанівка Кам'янського району, українець, безпартійний, 7 класів, рахівник колгоспу. Заарештований 10.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 28.04.1938 р. Кам'янським РВ НКВС справу припинено, з-під варти звільнений.

ДАНИЛЕНКО Семен Якович, 1896 р., уродженець с. Карапиші Корсунь-Шевченківського району, мешканець м. Жашкова, українець, безпартійний, вища освіта, помічник директора Жашківського цукрозаводу. Заарештований 2.02.1928 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Прокурор Шевченківського округу 20.07.1929 р. справу припинив.

ДАНИЛОВ Арсентій Петрович, 1876 р., уродженець с. Помийники Маньківського району, мешкав у с. Сушківка Бабанського району, українець, із селян-середняків, малописьменний, працював у колгоспі теслею. Заарештований 16.11.37 р. в с. Бабанка, затриманий по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 15.12.1937 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 30.03.1989 р.

ДАНИЛЮК Володимир Петрович, 1887 р., уродженець Польщі, мешканець м. Умань, поляк, початкова освіта, безпартійний, перукар. Заарештований 14.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 7.06.1938 р. за рішенням НКВС СРСР від 19.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 9.05.1958 р.

ДАНИЛЮК Іван Філаретович, 1904 р., уродженець с. Горинград Рівненської області, мешканець м. Краматорськ, українець, неповна середня освіта, службовець, безпартійний. Заарештований у вересні 1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 26.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 25.11.1964 р.

ДАНИЛЮК Федір Григорович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Конельська-Попівка Монастирищенського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 1.02.1930 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області у жовтні 1991 р.

ДАНИЛЬЧЕНКО Іван Іванович, 1895 р., уродженець с. Шляхове Катеринопільського району, мешканець с. Віknине Катеринопільського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 22.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 5.07.1929 р. позбавлений волі на 3 роки у концтаборі. Реабілітований Прокурором Черкаської області в березні 1992 р.

ДАНИЛЬЧЕНКО Трохим Ілліч, 1897 р., уродженець с. Шляхове Катеринопільського району, мешканець с. Вікнине Катеринопільського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 22.03.1929 р., обвинувачувався за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ДПУ СРСР 5.07.1929 р. ув'язнений у концтабір на 3 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області в березні 1992 р.

ДАНИШЕВСЬКИЙ Володимир Пилипович, 1895 р., уродженець с. Нова Гребля Маньківського району, мешканець смт. Маньківка, українець, освіта нижча, електромонтер, безпартійний. Заарештований 16.02.1938 р., обвинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 1.09.1961 р.

ДАНЬКО Макар Пилипович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, освіта нижча, робітник лісництва, безпартійний. Заарештований 2.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС Полтавської області 2.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.05.1965 р.

ДАУКСТЕ Іван Петрович, 1893 р., уродженець м. Могилів, мешканець м. Умань, латиш, освіта нижча, шофер, безпартійний. Заарештований 10.09.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 10.11.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 25.11.1937 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 25.12.1958 р.

ДАУШКОВ Іван Костянтинович, 1908 р., уродженець м. Сміла, мешканець м. Кронштадт, українець, освіта нижча, військовослужбовець, член партії. Заарештований 29.01.1933 р. Обвинувачувався за ст. 58-10 КК УРСР.

ДАХНЕНКО Терентій Ірастович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Угловата Христинівського району, українець, неписьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 1.12.1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ДАХНО Іван Іванович, 1881 р., уродженець с. Піщане Золотоніського району, мешкав в м. Золотоноша, українець, із куркулів, закінчив агротехнікум, працював робітником. Заарештований 10.07.1937 р., звинувачений за ст. 78-3 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС УРСР 15.09.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 24.09.1937 р. Реабілітований 15.07.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЦЕНКО Сисой Григорович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Бабанка Уманського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 17.03.1933 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований Верховним судом УРСР 10.08.1960 р.

ДАЦЕНКО Федір Кирилович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Мойсеївка Драбівського району, українець, безпартійний, малописьменний, працівник Шрамківського спиртового заводу. Заарештований 28.09.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 9.12.1932 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області у листопаді 1989 р.

ДАЦКЕВИЧ Яків Андрійович, 30 років, мешканець м. Черкаси, конюх пивзаводу. Заарештований 16.04.1920 р., обвинувачувався у шпигунстві. Поста-

новою колегії РТЧК з-під варти звільнений.

ДАЦЮК Яким Микитович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Лукашівка Монастирищенського району, українець, малописьменний, хлібороб, швець, безпартійний. Заарештований 20.03.1929 р. Постановою особливої наради ДПУ 24.05.1929 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ДАШИЦЬКИЙ Андрій Михайлович, 1884 р., уродженець с. Щедрівка Летичівського району Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, грамотний, робітник, безпартійний. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР 5.11.1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 13.11.1989 р.

ДАШКІВСЬКИЙ Іван Олександрович, 1890 р., уродженець і мешканець м. Шпола, українець, освіта вища, учитель, безпартійний. Заарештований 16.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 26.01.1930 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ДВІРНИЙ Марко Терентійович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Лихоліти Чорнобаївського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований 20.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 20.08.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в листопаді 1989 р.

ДВОРЯНСЬКИЙ Всеволод Іустинович, 1881 р., уродженець с. Хацьки Шевченківського округу, мешканець м. Золотоноша, українець, освіта вища, безпартійний, у минулому поміщик. Заарештований 5.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 22.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ДВУКРАЄВ Костянтин Костянтинович, 1883 р., уродженець м. Тальне, мешканець м. Монастирище, українець, освіта нижча, безпартійний, робітник. Заарештований 4.10.1937 р. Трійкою УНКВС по Одеській області 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 2.12.1937 р. Реабілітований 30.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ДЕВ'ЯТКО Іван Васильович, 1893 р., уродженець с. Хижинці Лисянського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища, безпартійний, лікар. Заарештований 11.11.1937 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 27.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 3.10.1958 р.

ДЕВ'ЯТКО Феодосій Васильович, 1888 р., уродженець с. Хижинці Лисянського району, мешканець с. Дубова Уманського району, українець, освіта середня, фельдшер, безпартійний. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 27.04.1933 р. висланий на 3 роки в Казахстан. Реабілітований 29.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДЕГТЯРУК Василь Лукич, 1905 р., уродженець с. Волківці Волочиського району Вінницької області, мешканець м. Жашків, українець, освіта нижча, рахівник, безпартійний. Заарештований 29.09.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС 19.10.1937 р. слідча справа припинена через смерть звинуваченого. Реабілітований військовою прокуратурою КВО 3.04.1959 р.

ДЕДЕЛЮК Дмитро Михайлович, 1891 р., с. Мошурів Тальнівського району, українець, безпартійний, із

селян-бідняків, малограмотний, колгоспник. Заарештований 14.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 14.02.1938 р. за рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 12.01.1938 р. Реабілітований 31.01.1964 р. Верховним судом УРСР.

ДЕЙЧАК Ісак Йосипович, 1890 р., с. Мошурів Тальнівського району, мешканець м. Тальне, українець, малограмотний, безпартійний, робітник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 22.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ДЕЛИМАРСЬКИЙ Георгій Павлович, 1895 р., уродженець Вінницької області, мешканець м. Черкаси, українець, середня освіта, безпартійний, із духовенства, сторож Золотоніської заготівельної контори. Заарештований 25.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 14.01.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.07.1964 р.

ДЕМБОВСЬКА Тетяна Никифорівна, 1887 р., уродженка с. Небелівка Ново-Архангельського району Кіровоградської області, мешканка с. Молодецьке Маньківського району, українка, безпартійна, із духовенства, освіта середня, учителька. Заарештована 18.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляна 27.05.1938 р. о 24 годині за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітована Черкаським обласним судом 11.02.1959 р.

ДЕМБОВСЬКИЙ Ісаак Йосипович, 1878 р., уродженець м. Ільїнці Вінницької області, мешканець м. Умань, поляк, малограмотний, безпартійний, пенсіонер. Заарештований 17.03.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Рішенням ДТВ ГУДБ НКВС по Одеській залізниці 15.03.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ДЕМБОВСЬКИЙ Іван Никифорович, 1871 р., уродженець с. Небелівка Кіровоградської області, мешкав в м. Умань, українець, безпартійний, без певних занять. Трійкою НКВС Київської області 28.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 9.06.1989 р.

ДЕМЕНТЬЄВ Леонід Іванович, 1924 р., уродженець м. Ленінград, росіянин, освіта - 6 класів, безпартійний, робітник. Заарештований 20.07.1944 р. за ст. 54-1 п. „б" КК УРСР. Справу припинено у грудні 1950 р. УМДБ м. Кіровоград.

ДЕМЕРЗА Макар Іванович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Виноград Лисянського району, українець, малограмотний, безпартійний, бухгалтер цукрозаводу. Заарештований 20.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 20.01.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 22.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.06.1961 р.

ДЕМЕРЗА Петро Євдокимович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Виноград Лисянського району, українець, безпартійний, грамотний, хлібороб, без певного роду занять. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 7.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 2.04.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 30.01.1957 р.

ДЕМЕШКО Федір Павлович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Таганча Канівського району, українець, безпартійний, із службовців, малограмотний. Заарештований 5.09.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років.

ДЕМИДЕНКО Василь Григорович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Набокове Городищенського району, українець, освіта три класи, безпартійний, голова сільської Ради с. Набокове. Заарештований

17.05.1944 р. за ст. 98-101-54 „б" КК УРСР. З-під варти звільнений 26.01.1945 р. Городищенським РВ НКВС.

ДЕМИДЮК Феодосій Іванович, 1890 р., с. Кузьмина Гребля Христинівського району, мешканець м. Умань, українець, безпартійний, учитель. Заарештований 20.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 27.12.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 9.12.1937 р. Реабілітований Верховним судом СРСР 30.12.1956 р.

ДЕМИЦЬКИЙ Ананій Євдокимович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Скибин Жашківського району, українець, освіта - три класи, безпартійний, із селян-бідняків, завідувач хати-лабораторії. Заарештований 12.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 28.04.1938 р. вирішила розстріляти. Помер в лікарні 23.05.1938 р. від Т.В.С. легенів. Реабілітований 7.01.1956 р. Черкаським обласним судом.

ДЕМИЧ Іван Терентійович, 1893 р., уродженець с. Поташ Тальнівського району, мешканець Тернівського лісництва Кіровоградської області, українець, безпартійний, малограмотний. Заарештований 19.06.1938 р. за ст. 54-2, 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 15.10.1938 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на десять років. Реабілітований 22.06.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДЕНИСЕНКО Олексій Іванович, 1882 р., уродженець с. Хутори Коврайські, мешканець м. Золотоноша, однойменного району, українець, безпартійний, із духовенства, незакінчена вища освіта, завідуючий відділом соцвиховання Золотоніського райвно. 14.05.1923 р. заарештований. 23.06.1923 р. з-під варти звільнений Золотоніським РВ ДПУ.

ДЕМЧЕНКО Василь Митрофанович, 1895 р., уродженець с. Ямпіль, мешканець с. Петраківка Катеринопільського району, українець, безпартійний, малограмотний, бухгалтер МТС. Заарештований 23.10.1937 р. Розстріляний 15.12.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 27.11.1937 р. Реабілітований 7.09.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДЕМЧЕНКО Костянтин Кіндратович, 1909 р., уродженець с. Тарасівка Уманського району, мешканець м. Сімферополь, українець, малограмотний, безпартійний, червоноармієць. Заарештований 23.03.1932 р. за ст. 58-8 КК РРФСР. 13.04.1932 р. ДПУ Криму справу припинено, з-під варти звільнений.

ДЕМЧУК Арсен Іванович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Притики Христинівського району, українець, безпартійний, малограмотний, бухгалтер. Заарештований 2.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 4.12.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на десять років. КДБ по Київській області 17.07.1939 р. вирішило рішення трійки відмінити, з-під варти звільнити.

ДЕМ'ЯН Опанас Іванович, 1891 р., с. Деренківець Корсунь-Шевченківського району, українець, грамотний, безпартійний, рахівник колгоспу. Заарештований 2.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 15.01.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 4.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1961 р.

ДЕМ'ЯНЕНКО Олексій Трохимович, 1889 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, безпартійний, малограмотний, комірник заводу. Заарештований 12.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 8.12.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на десять років. 31.05.1958 р. Прокурор Черкаської області справу припинив.

ДЕНЕЖКО Антон Порфирович, 1878 р., уродженець і мешканець

с. Соколівка Маньківського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 22.09.1937 р. покараний (міра покарання не вказана). Реабілітований 20.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДЕНЕСЮК Антон Іванович, 1904 р., уродженець і мешканець м. Умань, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.03.1929 року. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 24.05.1929 р. приречений до ув'язнення в концтаборі на 3 роки. 3.11.1931 р. достроково звільнений постановою особливої наради ОДПУ СРСР. Реабілітований в червні 1992 року Прокурором Черкаської області.

ДЕНИСЕНКО Кіндрат Сільвестрович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Перервенці Драбівського району, українець, безпартійний, малограмотний, хлібороб, працював у колгоспі теслею. Заарештований 16.10.1936 р. за ст. 54-10 ч. і КК УРСР. Справу закрито 17.04.1938 р. Прокурором Драбівського району.

ДЕНИСЕНКО Павло Акимович, 1918 р., уродженець і мешканець с. Дудницьке Черкаського району, українець, освіта - 7 класів, колгоспник, колишній член ЛКСМУ. Заарештований 16.07.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Черкаського УДБ НКВС від 15.12.1935 р. справу припинено.

ДЕНИСЕНКО Павло Петрович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Крутьки Чорнобаївського району, українець, малограмотний, безпартійний, тесля. Заарештований 6.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області від 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 25.05.1938 р. Реабілітований 26.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

ДЕНИСЮК Гнат Іванович, 1913 р., уродженець с. Чайківка Христинівського району, мешканець с. Ліщинівка Христинівського району, українець, малограмотний, бепартійний, військовослужбовець. Заарештований 22.04.1945 р. за ст. 54-1 „б" КК УРСР. Постановою УНКДБ по Київській області від 9.01.1946 р. звільнений з-під варти, справу закрито.

ДЕНИСЮК Федір Йосипович, 1903 р., уродженець с. Зарубенці, мешканець м. Умань, українець, освіта - 7 класів, безпартійний, начальник охорони підприємств м. Умань. Заарештований 14.03.1933 р. за ст.ст. 54-11 і 54-6 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ 30.04.1933 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕ-ОБЕРН Сергій Іванович, 42 роки, уродженець м. Біла Седмицького повіту, мешканець м. Золотоноша, освіта - 5 класів кадетського корпусу піхотно-юнкерського училища, військовий, безпартійний. Заарештований 5.03.1920 р. Обвинувачувався у контрреволюційній діяльності. Інших даних немає.

ДЕРГАНТ Модест Іванович, 1910 р., уродженець і мешканець х. Порадівка Звенигородського району, українець, малограмотний, безпартійний, із селян-середняків. Заарештований 24.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою КОУ НКВС від 28.12.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 21.02.1938 р. Реабілітований 25.06.1964 р. Черкаським обласним судом.

ДЕРЕВИНСЬКИЙ Макар Петрович, 1897 р., уродженець м. Бендери (Молдавія), мешканець ст. Христинівка, болгарин, безпартійний, малограмотний, помічник машиніста ст. Христинівка. Заарештований 12.01.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-4 КК УРСР. Уповноваженим ст. Христинівка ДПУ від 25.03.1929 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕРЕВИЦЬКИЙ Василь Іванович, 1895 р., уродженець с. Панське Орловської області, мешканець м. Жашків, росіянин, освіта вища, безпартійний, безробітний. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1957 р.

ДЕРЕВО Андрій Полікарпович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Лазірці Канівського району, українець, освіта - 3 класи, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.11.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою УДПУ Київської області від 13.02.1934 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕРЕВО Іван Полікарпович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Лазірці Канівського району, українець, освіта - 3 класи, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.11.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою УДПУ Київської області від 13.02.1934 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕРЕВО Марко Полікарпович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Лазірці Канівського району, українець, освіта - 2 класи, безпартійний, виключений із колгоспу в 1933 році. Заарештований 14.11.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою УДПУ Київської області від 13.02.1934 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕРЕВ'ЯНКО Аврам Сидорович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Млїв Городищенського району, українець, безпартійний, працював у промколгоспі. Заарештований 24.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою УНКВС по Київській області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 16.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.11.1958 р.

ДЕРЕВ'ЯНКО-ВЕСЕЛІВСЬКА Ганна Валентинівна, 58 років, уродженка Одеси, мешканка м. Умань, полька, грамотна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 4.08.1937 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 11.12.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 4.01.1938 р. Реабілітована 30.08.1957 р. ВТ КВО.

ДЕРЕВ'ЯНКО Микола Кирилович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Косенівка Уманського району, українець, грамотний, безпартійний, каменотес. Заарештований 18.02.1939 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського ДПУ від 5.03.1933 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕРЕВ'ЯНКО Семен Йосипович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Гереженівка Уманського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 15.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 7.05.1957 р. ВС СРСР.

ДЕРЕВ'ЯНКО Семен Сергійович, 1887 р., уродженець с. Пеніжкове Христинівського району, мешканець м. Умань, українець, малограмотний, ковбасний майстер при Христинівській райспоживспілці. Заарештований 5.08.1937 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 11.12.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 4.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 30.08.1957 р.

ДЕРЕНЮК Дементій Олексійович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Черповоди Уманського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 26.03.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Вінницького обласного відділу ДПУ УРСР 17.05.1932 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕРКАЧ Іван Омелянович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Товсті Роги Лисянського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.02.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 5.04.1930 р. приречений до ув'язнення у ВТТ на 5 років. Реабілітований ВТ КВО 26.01.1960 р

ДЕРКАЧ Павло Олексійович, 1881 р., уродженець м. Лубни, мешканець с. Свічківка Драбівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 28.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений до ув'язнення в концтаборі на 3 роки. Реабілітований в лютому 1990 року.

ДЕСЯТНИК Микита Максимович, 1890 р., уродженець с. Оксанино Уманського району, житель сел. Христинівка Уманського району, українець, освіта незакінчена вища, пенсіонер, з 1926 р. член ВКП(б), виключений 23.09.1937 р. Заарештований 17.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Христинівського РВ НКВС 19.09.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕСЯТНИК Прокіп Павлович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, безпартійний, малограмотний, різноробочий, без певних занять. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Трійкою УНКВС Полтавської області від 27.12.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 9.01.1938 р. Реабілітований 7.08.1962 р. Черкаським обласним судом.

ДЕХТЯРЕНКО Никифор Степанович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Вишнопіль Уманського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Вінницького ОДПУ УРСР справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕХТЯРЕНКО Степан Андріанович, 1864 р., уродженець і мешканець с. Дмитрівка Золотоніського району, українець, безпартійний, малограмотний, хлібороб. Заарештований 7.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особливою нарадою ДПУ СРСР приречений до ув'язнення на 6 місяців. Реабілітований в липні 1992 року Прокурором Черкаської області.

ДЕХТЯР Андрій Степанович, 1887 р., уродженець с. Кусталово Харківської області, мешканець м. Кам'янка, українець, безпартійний, освіта - 4 класи, приймальник патоки на спиртовому заводі. Заарештований 8.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Кам'янського РВ НКВС 3.05.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЕЩИЦЯ Трохим Якович, 1896 р., уродженець і мешканець с. К.Слобода Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, рахівник. Заарештований 24.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 27.05.1938 р. Реабілітований 3.06.1959 р. Черкаським обласним судом.

ДЖЕМЕЛИНСЬКИЙ Василь Савович, 1888 р., уродженець с. Кропивна Золотоніського району, українець, грамотний, робітник. Заарештований 25.09.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Знаходився у тюрмі м. Лубни. Інших даних немає.

ДЖОЗОВСЬКИЙ Пилип Йосипович, 1870 р., с. Левківка Уманського району, мешкав у с. Петровське Кам'янського району Черкаської області, українець, малописьменний, тимчасово не працював. Заарештований 8.10.1937 р., утримувався у Черкаській в'язниці. Трійкою НКВС Київської області ув'язнений до 20 р. ВТТ за антирадянську діяльність. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.06.1898 р.

ДЖУЛАЙ Іван Пантелеймонович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Байбузи Черкаського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював у лісництві. Заарештований 13.02.1938 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 7.04.1938 р. Реабілітований 25.12.1956 р. Черкаським обласним судом.

ДЖУМИГА Олександр Васильович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Старі Бабани Уманського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.01.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС від 13.02.1935 р. з-під варти звільнений. Справу закрито 25.04.1935 р.

ДЖУС Мефодій Карпович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований 13.11.1957 р. Черкаським обласним судом.

ДЖУС Мина Степанович, 1872 р., уродженець і мешканець с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, грамотний, безпартійний, тесля, працював на цукрозаводі. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований 13.11.1957 р. Черкаським обласним судом.

ДЖУС Феофан Тарасович, 1874 р. уродженець і мешканець с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, малограмотний, безпартійний, сторож у колгоспі. Заарештований 10.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 26.04.1938 р. Реабілітований 13.11.1957 р.

ДЗЕВИЦЬКИЙ Вікентій Титович, 1879 р., уродженець с. Трояни Первомайського повіту, мешканець с. Сарни Монастирищенського району, поляк, освіта початкова, безпартійний, хлібороб. Заарештований 15.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при ОДПУ СРСР від 12.07.1929 р. приречений до ув'язнення в концтаборі на 3 роки. Реабілітований в березні 1992 року Прокурором Черкаської області.

ДЗЕРЖАНОВСЬКИЙ Іван Людвігович, 1880 р., уродженець с. Турськ Могильовського повіту, мешканець х. Ульянівка, м. Кам'янка, поляк, неповна середня освіта, касир Кам'янського спиртового заводу. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора Кам'янського району від 12.02.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДЗИКОВСЬКИЙ Павло Пилипович, 1886 р., уродженець і мешканець с. М. Балка Катеринопільського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований 20.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 27.05.1938 р. Реабілітований 7.09.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДЗЕЦИНА Олексій Матвійович, 1891 р., с. Федюківка Лисянського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, колгоспник. Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при ДПУ УРСР 25.02.1931 р. вирішила ув'язнити на три роки у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ДЗИСЬ Микола Андрійович, 1898 р., уродженець с. Доброводи (Га-

личина), мешканець с. Мошурів Тальнівського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, колгоспник. Заарештований 28.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 14.02.1938 р. за рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 12.01.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 31.01.1964 р.

ДЗЮМЕНКО Омелян Іванович, 1900 р., с. Вільшана Жашківського району, українець, у 1925 р. член ВКП(б), із селян, освіта середня, завідуючий школою. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 6.05.1933 р. особлива нарада при колегії ДПУ вирішила відправити у концтабір на три роки. 2.06.1990 р. реабілітований Прокурором Черкаської області.

ДЗЮБА Павло Захарович, 1883 р., уродженець с. Копієвате Канівського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня педагогічна, вчитель, безпартійний. Заарештований 20.10.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР засуджений до ув'язнення у ВТТ на 10 років. Рішення трійки слідчою частиною УНКВС по Київській області 7.01.1940 р. відмінено, з-під варти звільнений.

ДЗЮБА Степан Никифорович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Нечаєве Златопільського (нині Шполянського) району, українець, грамотний, безпартійний, голова колгоспу. Обвинувачувався за ст. 20-54-7 КК УРСР. Справу по звинуваченню направлено Златопільському райпрокурору. Дані про рішення суду відсутні.

ДЗЮБЕНКО Степан Романович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Христинівка, українець, безпартійний, кондуктор ст. Христинівка. Обвинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 17.03.1933 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 19.10.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДЗЮНЬ Степан Архипович, 1894 р., уродженець с. Ступичне Катеринопільського району, мешканець м. Звенигородка, українець, безпартійний, працював бухгалтером Звенигородського плодозаводу. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 3.05.1938 р.

ДЗИГАР Василь Олексійович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Худяки Черкаського району, українець, безпартійний, малограмотний, ветфельдшер, працював у колгоспі. Заарештований 3.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 4.12.1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований 17.12.1956 р. Черкаським обласним судом.

ДЗЯДОК Авксентій Федорович, 1910 р., уродженець с. Спиченці Київської області, українець, освіта середня, безпартійний, ст. касирплановик. Заарештований 10.09.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Христинівського РВ НКВС від 16.11.1937 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДІБРОВА Макар Семенович, 1900 р., уродженець с. Войнарівка Ставищанського району, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, середня освіта, бухгалтер Черкаського пединституту. Заарештований 19.10.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.11.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 29.10.1937 р. Реабілітований 26.02.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДИВНИЧ Демид Андрійович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Порадівка Лисянського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малограмотний, колгоспник. Заарештований 8.04.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований 3.09.1958 р. Черкаським обласним судом.

ДІДЕНКО Андрій Григорович, 1886 р., уродженець с. Демки колишнього Іркліївського (нині Чорнобаївського району), мешканець ст. Ганнівка Полтавської області, українець, освіта - 7 класів, безпартійний, майстер 3-ї буддільниці об'єднання №130. Заарештований 22.07.1941 р. за ст.ст. 196 і 54-10 ч. 1 КК УРСР. Помер 18.07.1942 р. у ВТТ №9 м. Казань. 31.12.1942 р. слідгрупа НКВС м. Казані справу припинила.

ДІДЕНКО Василь Гнатович, 1888 р., с. Березняки Смілянського району, українець, безпартійний, малограмотний, залізничник ст. Бобринська (нині ім. Т.Г.Шевченка). 28.02.1933 р. дав підписку про невиїзд за ст. 54-13 КК УРСР. 29.04.1933 р. ОДПУ ст. Бобринська справу припинила.

ДІДЕНКО Діоксій Іванович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Березняки Смілянського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, робітник ст. Бобринська. 26.01.1930 р. заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ 5.02.1931 р. вирішила заслати на Північ на три роки. 29.06.1989 р. реабілітований Прокурором Черкаської області.

ДІДЕНКО Григорій Іович (Іванович), 1909 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району, українець, грамотний, безпартійний, із середняків, колгоспник. заарештований 8.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. 26.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.07.1956 р.

ДІДЕНКО Пантелеймон (Пантелей) Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району, українець, малограмотний, безпартійний, із середняків, колгоспник. Заарештований 5.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 3.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований 20.07.1956 р. Черкаським обласним судом.

ДІДЕНКО Семен Устинович (Іустинович), 1904 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району, українець, грамотний, безпартійний, із середняків, колгоспник. Заарештований 8.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 3.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований 20.07.1956 р. Черкаським обласним судом.

ДІДКІВСЬКИЙ Степан Венедиктович, 1898 р., уродженець с. Петраківка Катеринопільського району, мешканець с. Гусакове Звенигородського району, українець, безпартійний, освіта неповна середня, священик. Заарештований 8.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада ДПУ УРСР 15.01.1933 р. вирішила заслати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

ДІДКОВ Іван Кузьмович, 1887 р., уродженець і мешканець м. Сміла, росіянин, малограмотний, з 1925 по 1933 рр. член ВКП(б), слюсар електростанції м. Сміла. Заарештований 2.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 15.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1957 р.

ДІДКОВСЬКА Марфа Іванівна, 1892 р., уродженка с. Сигнай Вінницької області, мешканка м. Умань, українка, малограмотна, безпартійна, без певного роду занять. Заарештована 22.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС Одеської області вирішила ув'язнити у ВТТ на 8 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ДІДКІВСЬКИЙ Степан (Стефан) Венедиктович, уродженець с. Петриківка, мешканець с. Гусакове Звенигородського району, українець, освіта середня, безпартійний, свяще-

ник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка ДПУ УРСР 19.04.1933 р. вирішила розстріляти. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ДІДУК Іван Минович, 1909 р., с. Суха Калигірка Катеринопільського району, українець, малограмотний, безпартійний, шофер. Заарештований 28.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 4.05.1938 р. Реабілітований 22.06.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДІДУРА Петро Єремійович, 1896 р., уродженець с. Краснопілки Уманського району, мешканець м. Умань, українець, з 1920 по 1924 рр. член ВКП(б), малограмотний, бухгалтер тракторо-ремонтного заводу. Заарештований 1.10.1937 р. за ст. 54-1 п. „а" КК УРСР. Розстріляний 31.12.1937 р. за постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 6.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 7.01.1958 р.

ДІДУХ Яків Микитович, 1882 р., уродженець с. Хижня Маньківського району, українець, неписьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 28.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 25.05.1931 р. вирішила вислати у Північний край на три роки. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДІДИК Олександр Федорович, 1877 р., уродженець с. Жаб'янка Лисянського району, росіянин, безпартійний, малограмотний, хлібороб. Заарештований 15.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 26.11.1931 р. вирішила вислати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в листопаді 1988 р.

ДИКИЙ Федір Пилипович, 1888 р., с. Городище Жашківського району, українець, із селян, малограмотний, одноосібник. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ 6.05.1933 р. вирішила заслати у Північний край на три роки умовно. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ДИКУН Петро Степанович, 1906 р., с. Житники Жашківського району, українець, із селян-бідняків, кандидат в члени ВКП(б), малограмотний, вантажник Архангельського порту. Заарештований 4.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 29.04.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ДИЛЕВСЬКИЙ Михайло Йосипович, 1900 р., с. Юзвин Житомирської області, мешканець м. Жашків Черкаської області, українець, малограмотний, безпартійний, залізничник. Заарештований 12.06.1944 р. за ст.ст. 54-3, 54-10 ч. 2 КК УРСР. 8.09.1944 р. у зв'язку зі смертю НКДБ Вінницької залізниці справу припинило.

ДІДЕНКО Андрій Олександрович, 1877 р., уродженець і житель м. Бузуків Смілянського району, українець, із куркулів, малописьменний, хлібороб, працював конюхом в ощадкасі. Заарештований 23.08.1937 р. за звинуваченням по ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР 19.10.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 16.10.1937. Реабілітований 27.04.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДІОГРИК Іван Юхимович, 1886 р., с. Попівка, мешканець с. Костянтинівка Смілянського району, українець, малограмотний, безпартійний, механік млина колгоспу ім. Затонського. Заарештований 31.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 5.11.1937 р. ув'язнити на 10 років. Реабілітований 20.04.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДИХТЯРЕВ Петро Пилипович, 1915 р., с. Кумейки Черкаського району, українець, член ВЛКСМ, червоно-

армієць 13 машинно-шляхового батальйону. 7 січня 1940 р. потрапив у полон до фінів. 28.08.1940 р. заарештований за здачу в полон. Особлива нарада при НКВС СРСР 27.09.1940 р. вирішила ув'язнити на п'ять років. Реабілітований 3.02.1958 р. Військовим Трибуналом Московського ВО.

ДІХТЯРЕНКО (Дегтяренко) Дмитро Петрович, 1891 р., с. Бабанка Уманського району, мешканець с. Легедзино Тальнівського району, українець, безпартійний, незакінчена вища освіта, учитель. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 13.03.1933 р. вирішила заслати в концтабір на три роки. Реабілітований Верховним судом УРСР 10.08.1960 р.

ДІХТЯРЕНКО Яків Петрович, 1894 р., с. Хиженці Лисянського району, українець, малограмотний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 27.12.1937 р. Розстріляний 21.02.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 31.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.03.1961 р.

ДИШЛЕВИЙ Софрон Григорович, 1904 р., уродженець с. Зелений Ріг Маньківського району, мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, із селян, малограмотний, тесля на заробітках у Владивостоці. Заарештований 25.01.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 25.04.1931 р. особлива нарада при колегії ДПУ вирішила заслати в концтабір умовно на три роки. Реабілітований 29.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ДИШЛЯЧЕНКО Мефодій Федотович, 1897 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, малограмотний, безпартійний, пенсіонер. Заарештований 10.02.1944 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. 29.03.1944 р. РВ НКДБ справу припинив, з-під варти звільнений.

ДМИТРАШ Леонтій Павлович, 1896 р., с. Балаклея Смілянського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 25.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. 15.10.1938 р. особлива нарада при НКВС вирішила ув'язнити у ВТТ на 5 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.09.1959 р.

ДМИТРАШ Сергій Васильович, 1892 р., уродженець і мешканець м. Сміла, росіянин, безпартійний, із робітників, малограмотний, слюсар збройної майстерні 64 стр. полку. 1.05.1921 р. заарештований за підозрою у шпигунстві. 4.06.1921 р. помер. 21.06.1921 р. колегія Кримської Надзвичайної Комісії (ЧК) справу припинила у зв'язку зі смертю.

ДМИТРЕНКО Яків Зиновійович, 1900 р., с. Миколаївка Смілянського району, українець, малограмотний, безпартійний, із селян, помічник слюсаря ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченка). Заарештований 6.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 9.12.1937 р. за рішенням трійки при УНКВС Одеської залізниці. Реабілітований Черкаським обласним судом 3.08.1960 р.

ДМИТРОВ Герман Григорович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Ліщинівка Христинівського району, українець, малограмотний, безпартійний, служитель культу. Заарештований 29.08.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 13.01.1930 р. вирішила заслати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

ДМИТРУК Адам Терентійович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Авраміївка Монастирищенського району, українець, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 31.03.1938 р. за ст.ст. 54-3, 54-4, 54-11, 54-18 КК УРСР. Розстріляний 17.05.1938 р. за

рішенням трійки КОУ НКВС від 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.04.1959 р.

ДОБРЕНКО Семен Трохимович, 39 років, уродженець і мешканець с. Оксанине Тальнівського району, українець, безпартійний, освіта нижча, хлібороб. Заарештований 22.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований 19.03.1992 р. Прокурором Черкаської області.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Борис Семенович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Капустинці Драбівського району, українець, безпартійний, грамотний, агроном. Заарештований 15.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС Полтавської області 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1956 р.

ДОБРОНОЖЕНКО Григорій Якович, 1891 р., уродженець с. М. Яблунівка Смілянського району, мешканець ст. Кемь Кіровської залізниці, українець, освіта нижча, безпартійний, слюсар паровозного депо ст. Кемь. Заарештований 20.08.1945 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою ТВ НКДБ Одеської залізниці 13.12.1945 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ДОБРОНОЖЕНКО Кузьма Ілліч, 1898 р., уродженець м. Сміла, мешканець м. Черкаси, українець, член ВКП(б) до 1935 р., працював на машинобудівному заводі слюсарем. Заарештований 21.09.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Вироком спецколегії Київського обласного суду 11.02.1937 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований Верховним судом 8.06.1955 р.

ДОБРОШТАН Андрій Йосипович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Загородище Черкаського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 23.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області 2.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 31.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 12.08.1959 р.

ДОБРОШТАН Онисим Самсонович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Савківка Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 23.08.1937 р. Трійка при КОУ НКВС ув'язнила у ВТТ на 10 років. Реабілітований 26.02.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДОБРЯНСЬКИЙ Яків Іванович, 1902 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, освічений, безпартійний, без певних занять. Заарештований 13.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

ДОВБНЯ Яків Федорович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Щасливе Липовецького району Вінницької області, до арешту мешкав у м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР.

ДОВБУШ Сила Ульянович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Молодецьке Маньківського району, українець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 13.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 12.07.1929 р. ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований у березні 1992 р.

ДОВГАНЮК Гаврило Павлович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Берестовець Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 2.09.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Прокурора Уманського району 15.12.1932 р. справу припинено.

ДОВГАНЬ Архип Радіонович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Лащова Тальнівського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.06.1959 р.

ДОВГАНЬ Іван Мойсейович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 21.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою КОУ НКВС 3.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ДОВГАНОВСЬКИЙ Йосип Михайлович, 1880 р., уродженець м. Жашків, мешканець с. Литвинівка Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 8.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 7.05.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області у вересні 1991 року.

ДОВГАНЬ Михайло Парфентійович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 19.02.1932 р. за ст.ст. 42-8, 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою прокурора Уманського району ув'язнений на 5 років. 18.06.1932 р. помер в Уманському БУПРі.

ДОВГАНЬ Фота Маркович, 1867 р., уродженець і мешканець с. Березівка Маньківського району, українець, неписьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 8.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 18.05.1930 р. з-під варти звільнений, слідчу справу припинено.

ДОВГОПОЛИЙ Артем Єрофейович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Оксанине Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгосяник. Заарештований 24.04.1938 р. за ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований 5.03.1958 р. Черкаським обласним судом.

ДОВГОШЕЯ Григорій Іванович, 23.04.1892 р., уродженець і житель с. Вишнополь Тальнівського району, українець, із селян, розкуркулений, малописьменний, одноосібник. Заарештований 19.12.1937 р. Трійкою при КОУ НКВС УРСР 22.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 20.01.1938 р.

ДОДЕНКО Андрій Євгенович, 1896 р., уродженець с. Неморож Звенигородського району, мешканець м. Корсунь-Шевченківський, українець, освіта нижча, головний бухгалтер державного банку, безпартійний. Заарештований 16.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 1.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 8.09.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.06.1960 р.

ДОДОР Марія Василівна, 1913 р., уродженка с. Чорнобай, мешканка х. Дібровка Золотоніського району, українка, малописьменна, робітниця, безпартійна. Заарештована 15.07.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Справу припинено 27.03.1939 р. Вислана на попереднє місце заслання наказом НКВС СРСР 21.05.1938 р. як таку, що втекла в 1930 р.

ДОДОРА Остап Григорович, 1893 р., уродженець і мешканець смт. Чорнобай, українець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 10.03.1929 р. за ст.ст. 7, 67,

54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 12.07.1929 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки.

ДОЛГОХАТЬКО Іван Каленикович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Ротмистрівка Смілянського райсну, українець, комірник колгоспу, малописьменний, безпартійний. Заарештований 9.02.1935 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 7.09.1935 р. ув'язнений у ВТТ на три роки.

ДОЛОБАН Єремей Григорович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району, хлібороб, українець, неписьменний, безпартійний. Заарештований 2.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 5.11.1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ДОЛУД Григорій Якович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Ліплява Золотоніського району, українець, освіта нижча, рахівник, безпартійний. Заарештований 3.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 3 березня 1938 р. слідчу справу повернуто на дорозслідування. 31 січня 1940 р. Полтавським обласним судом виправданий і звільнений.

ДОЛЬНИЙ (Мазиковський) Іван Михайлович, 1902 р., уродженець с. Залісся Золочівського повіту Львівської області, мешканець с. Гордашівка Тальнівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 1.06.1932 р. за ст.ст. 16, 80 КК УРСР. Постановою Тальнівського райапарату ДПУ 6.12.1932 р. справу припинено.

ДОМАЛЕВСЬКИЙ Густав Владиславович, 1918 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, поляк, малописьменний, безпартійний, молотобоєць депо ст. Черкаси. Заарештований 22.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 9.10.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.10.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 27.12.1960 р.

ДОМАР Іван Омелянович, 1923 р., уродженець і мешканець с. Антонівка Маньківського району, українець, освіта 5 класів, робітник, безпартійний. Заарештований за ст. 58-1 „а" КК РРФСР. Військовим Трибуналом 40-ї армії 14.05.1944 р. приречений до розстрілу.

ДОМАШЕНКО Данило Сафонович, 1901 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, грамотний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 19.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.01.1957 р.

ДОМАШЕНКО Семен Антонович, 1874 р., уродженець м. Чемер Чернігівської області, мешканець х. Ставицьке Козенецького району Чернігівської області, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований у червні 1929 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Ніжинського окремого відділу ДПУ УРСР 10.07.1929 р. звільнений з-під варти, слідчу справу припинено.

ДОНЕЦЬ Ісидор Іванович, 1894 р., уродженець с. Грушківка Кам'янського району, мешканець м. Москва, українець, освіта нижча, член ВКП(б), військовослужбовець. Заарештований 2.11.1938 р. за ст. 58 пп. 2,7,8,11 КК РРФСР. Постановою начальника ОВ НКВС 3.06.1939 р. з-під варти звільнений, слідчу справу припинено.

ДОНЧУК Кирило Максимович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Княжики Монастирищенського району, українець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 16.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 7.06.1929 р. ув'язнений у конц-

табір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ДОНЧУК Степан Максимович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Княжики Монастирищенського району, українець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 16.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при ОДПУ УРСР 7.06.1929 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки.

ДОПЕРЧУК Сергій Іванович, 1906 р., уродженець с. Війтівка Уманського району, мешканець с. Коритня Монастирищенського району, українець, освіта середня, безпартійний, садівник колгоспу. Заарештований 24.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою комісії НКВС і Прокурора СРСР 2.11.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 27.09.1957 р.

ДОРОШЕНКО Володимир Мойсейович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Ємільчинці Лисянського району, українець, грамотний, безпартійний, робітник лісництва. Заарештований 14.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.07.1956 р.

ДОСКАЧ Павло Леонтійович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 15.03.1933 р. за ст.ст. 54-11, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ 28.04.1933 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки.

ДОЦЕНКО Василь Іванович, 1895 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, освіта нижча, службовець, безпартійний. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. висланий на три роки в Казахстан. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ДОЦЕНКО Сисой Григорович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Бабанка Уманського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 17.03.1933 р. приречений на 5 років у ВТТ. Реабілітований Верховним судом УРСР 10.08.1960 р.

ДОЦЕНКО Федір Данилович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Нерубасілівка Уманського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 6.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ДПУ м. Умань 26.02.1933 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ДРАГОВСЬКИЙ Григорій Іванович, 1887 р., уродженець с. Хрещатик Черкаського району, мешканець с. Старосілля Городищенського району, українець, освіта середня, священик, безпартійний. Заарештований 11.03.1930 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 8.04.1930 р. ув'язнений на 3 роки в концтабір. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 24.11.1930 р.

ДРАЙ Василь Федорович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Мельники Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малограмотний, працював на будівництві в м. Макіївка. Заарештований 28.05.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ від 22.11.1932 р. висланий в Казахстан на 3 роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області в листопаді 1989 р.

ДРАНИК Юхим Андрійович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Василиця Черкаського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 22.12.1943 р. за

ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС від 29.06.1944 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДРАНИЙ Омелян Сазонович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Капітанівка Златопільського району (нині Кіровоградської області), українець, малограмотний, безпартійний, працював зав. базою „Заготскот" м. Черкаси. Заарештований 30.09.1946 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою ТВ МГБ Одеської залізниці від 4.12.1946 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДРАГ Олександр Семенович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, безпартійний, одноосібник. Заарештований 2.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 7.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області у вересні 1991 р.

ДРАЧЕНКО Степан Арсентійович, 1875 р., уродженець і житель смт. Лисянка, українець, із селян, розкуркулений, малописьменний, не працював. Заарештований 17.11.1937 р. Приречений 20.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 23.12.1937 р. Реабілітований 12.04.1989 р.

ДРАЧУК Степан Іларіонович, 1910 р., уродженець с. Рижавка Уманського району, мешканець смт. Катеринопіль, українець, освіта незакінчена вища, агроном МТС, виключений із членів ВКП(б) в 1934 р. Заарештований 3.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 3.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.04.1957 р.

ДРЕНЬ Тихін Іванович, 1868 р., уродженець і мешканець с. Скаливатка Звенигородського району, українець, грамотний, безпартійний, ветсанітар колгоспу. Заарештований 29.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 26.04.1938 р. Реабілітований 29.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

ДРИЖЕНКО Трохим Онисимович, 56 років, уродженець і мешканець с. Олянино Кам'янського району, українець, безпартійний, одноосібник. Заарештований 8.03.1929 р. за ст.ст. 54-11, 7-67 КК УРСР. 5.04.1929 р. уповноваженим Шевченківського ОВ ДПУ справу припинено за ст. 43 ч. 2 КК УРСР.

ДРОБЯГА Андрій Пилипович, 1917 р., уродженець с. Петропавлівка, мешканець м. Запоріжжя, українець, малограмотний, безпартійний, токар Запорізького паровозоремонтного заводу. Заарештований 21.08.1940 р. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 15.06.1942 р. ув'язнений у ВТТ. Військовою колегією Верховного Суду СРСР від 31.10.1956 р. справу припинено.

ДРОБОТ Микола Прокопович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Вознесенське Золотоніського району, українець, освіта середня, безпартійний, колгоспник. Заарештований 15.07.1938 р. за ст.ст. 54-10 ч. 1 і 54-11 КК УРСР. Постановою УНКВС Полтавської області від 31.12.1938 р. з-під варти звільнений, справу закрито.

ДРОБНИЦЬКИЙ Микола Михайлович, 55 років, уродженець і мешканець с. Кочержинці Уманського району, освіта вища, безпартійний, священик. Заарештований 5.11.1921 р. Обвинувачувався в контрреволюційній діяльності. Постановою малої колегії СОГ УМЧЕКА від 18.12.1921 р. ув'язнений в концтабір на 5 р. Дані про реабілітацію відсутні.

ДРОЗДЕНКО Андрій Іванович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Ладиженка Уманського району,

українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований 11.02.1959 р. Черкаським обласним судом.

ДРУГОБИЦЬКИЙ Ель Гершкович, 1870 р., уродженець с. Конела Жашківського району, мешканець м. Монастирище, єврей, малограмотний, безпартійний, торговець. Заарештований 17.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою УНКВС по Вінницькій області від 20.09.1940 р. справу закрито. Помер у 1939 р. (із довідки Монастирищенської сільради).

ДРИГА Андрій Гордійович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Вільшана Городищенського району, українець, малограмотний, безпартійний, тесля, працював у колгоспі. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 26.04.1938 р. Реабілітований 27.03.1963 р. Черкаським обласним судом.

ДРИГА Григорій Омелянович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Голов'ятине Смілянського району українець, безпартійний, малограмотний, швець. Заарештований 15.12.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-10, 54-7, 54-2 КК УРСР. Підлягає до розгляду трійкою КОУ НКВС. Інших даних у справі немає.

ДУБЕНКО Гаврило Власович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Псярівка (нині Піковець) Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, одноосібник, хлібороб. Заарештований 19.02.1932 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського прокурора від 22.05.1932 р. з-під варти звільнений.

ДУБИНА Ірина Калениківна, 1913 р., уродженка і мешканка с. Чаплинка Лисянського району, українка, безпартійна, малограмотна, колгоспниця. Заарештована 4.12.1944 р. за зраду Батьківщині чоловіка Дубини Миколи Костянтиновича. Особлива нарада при НКВС СРСР від 4.07.1945 р. постановила вислати разом з дитиною (3 роки) до Актюбинської області на три роки. Даних про реабілітацію немає.

ДУБИНЕЦЬ Наталка Семенівна, 1913 р., уродженка Полтавської області, українка, безпартійна, колгоспниця (при ній двоє дітей). Заарештована, як член сім'ї зрадника Батьківщини 2.02.1944 р. Постановою особливої наради при МВС СРСР від 6.05.1945 р. вислана на три роки. Дані про реабілітацію відсутні.

ДУБИСЬКА Настя Панасівна, 1901 р., уродженка Чернігівської області, мешканка с. Лебедин Шполянського району, українка, освіта середня, безпартійна, лаборантка на Лебединському насіннєвому заводі. Заарештована 14.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Шполянського РВ НКВС від 28.07.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ДУБИЦЬКА Гельма Вільгельмівна, 1890 р., уродженка Еляського повіту (Естонія), мешканка м. Сміла, естонка, освіта середня, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 5.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 9.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ДУБНЯК Степан Іванович, 1907 р., уродженець с. Козинці Київської області, мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, малограмотний, працював у Білозірському лісництві. Заарештований 16.07.1938 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС від 3.10.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітo-

ваний Черкаським обласним судом 12.08.1959 р.

ДУБОВИК Олександр Федорович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Чубівка Черкаського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований 18.03.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 14.11.1937 р. приречений до 10 р. ВТТ. Слідчою частиною УНКВС по Київській області 16.09.1939 р. рішення трійки відмінено, з-під варти звільнений.

ДУБОВИК Олексій Васильович, 30 років, мешканець с. Чубівка Жаботинської волості Черкаського повіту Київської губернії. Заарештований 14.03.1919 р., інших даних у справі немає.

ДУБОВИК Артем Мефодійович, 39 років, мешканець с. Чубівка Жаботинської волості Черкаського повіту Київської губернії. Заарештований 14.03.1919 р., інших даних у справі немає.

ДУБОВИК Григорій Ісидорович, 45 років, мешканець с. Чубівка Жаботинської волості Черкаського повіту Київської губернії. Заарештований 14.03.1919 р., інших даних у справі немає.

ДУБОВСЬКИЙ Дмитро Степанович, 1894 р., уродженець с. Дубовичі (Польща), мешканець хут. Гришківка Золотоніського району, білорус, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 20.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою УНКВС по Полтавській області від 13.05.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДУБЧАК Купріян Іванович народився в 1888 р. у с. Дмитрушки Уманського району, мешканець м. Умань, українець, безпартійний, двірник. Заарештований 19.10.1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 5.11.1937 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований 15 червня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДУДАР Микола Андрійович, 1898 р., уродженець с. Мешковичі (Польща), мешканець с. Бужанка Лисянського району, українець, із селян, малограмотний, завідуючий кагатним полем Бужанського цукрозаводу. 24.09.1937 р. заарештований за ст.ст. 54-7, 54-11 УРСР. 19.11.1937 р. розстріляний за рішенням НКВС СРСР від 4.11.1937 р. №217. Реабілітований ВТ КВО 29.09.1959 р.

ДУДЕК Андрій Йосипович, 1883 р., уродженець Радомської губернії (Польща), мешканець с. Виноградівка Златопільського району, поляк, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 25.04.1938 р. вирішила ув'язнити на 8 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.10.1959 р.

ДУДКЕВИЧ Іван Федорович, 1895 р., м. Київ, мешканець ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченка), українець, освіта нижча, безпартійний, десятник НЖЧ-5 ст. ім. Постишева. Заарештований 3.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. За рішенням особливої наради НКВС СРСР 5.02.1940 р. з-під варти звільнений.

ДУДНИК Кіндрат Павлович, 1879 р., с. Козацьке Звенигородського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малограмотний, колгоспник. 11.04.1938 р. заарештований за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. У 1931 р. судився за невиконання держпоставок. 4.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 19.04.1938 р. Реабілітований 4.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

ДУДНИК Макар Савович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Оксанино Уманського району, украї-

нець, із селян-бідняків, малограмотний, колгоспник. 23.04.1938 р. заарештований за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 22.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований 5.03.1958 р. Черкаським обласним судом.

ДУДЧЕНКО Василь Єгорович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Іркліїв Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малограмотний, із селян, бригадир Іркліївської МТС, рядовий 14 ОМ ЖОБ 19 ЖДБ. Заарештований 7.04.1942 р. за ст. 54-10 ч. 2 (зберігання листівок ворога) КК РРФСР. Начальник ОВ НКВС 19 ЖДБ 22.04.1942 р. справу припинив, з-під варти звільнив.

ДУДНИК Павло Оксентійович, козак 1-го комуністичного батальйону другої сотні. Затриманий у 1919 р. (інші дані відсутні).

ДУДНИК Сесой (Сосой) Михайлович, 1888 р., с. Шабельники Чигиринського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 12.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Колегія ОДПУ 24.02.1930 р. вирішила з-під варти звільнити, замінивши підпискою про невиїзд. 29.03.1930 р. ОДПУ слідчу справу припинено.

ДУКА Андрій Дмитрович, 1886 р., с. Худяки Черкаського району, українець, безпартійний, малограмотний, із глитаїв, хлібороб. Заарештований 11.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада колегії ДПУ УРСР 22.04.1931 р. вирішила заслати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в листопаді 1989 р.

ДУМА Яків Степанович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Софіївка Маньківського району, українець, малограмотний, безпартійний, із селян, кучер в промлісгоспі. Заарештований 16.09.1937 р. за ст.ст. 54-8, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 23.10.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 9.10.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 28.09.1956 р.

ДУМЛЕР-ШУЛЯЧЕНКО Ольга Іванівна, 1918 р., м. Сміла, полька, безпартійна, із робітників, неповна середня освіта, робітниця Смілянського цукрозаводу. Заарештована 21.02.1938 р. разом із чоловіком Шуляченко А.Н. за підозрою в шпигунстві. 1.11.1938 р. помічник начальника ОВ 58 стрілецької дивізії справу припинив за відсутністю доказів, з-під варти звільнив, за що одержав догану від заст. начальника відділу НКВС 2.06.1940 р.

ДУНАЄНКО Трохим Силович, 1896 р., с. Павлівка, мешканець с. Добрянка Тальнівського району, українець, безпартійний, грамотний, не працюючий. Дата арешту відсутня. 15.06.1934 р. за ст. 54-10 КК УРСР був висланий на п'ять років за межі України (інші дані відсутні).

ДУХОВСЬКА Олена Леонтіївна, 1902 р., уродженка і мешканка с. Лески Черкаського району, українка, неграмотна, безпартійна. Заарештована (дата відсутня) за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. 12.08.1931 р. Черкаським РВ ДПУ справа припинена, з-під варти звільнена.

ДУШЕНКО Андрій Наумович, 1906 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, у 1929-1936 рр. член ВКП(б), неповна середня освіта, бригадир цеху ВЧ-5 ст. Постишева (нині ім. Т.Шевченка). Заарештований 4.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 5.10.1938 р. ОДТО ГУДБ НКВС ст. Єжова (нині ім. Т.Шевченка) справу припинено, з-під варти звільнений.

ДУШКА Герасим Герасимович, 1889 р., с. Старий Коврай Чорнобаївського району, українець, малописьменний, у 1935 р. виключений з лав ВКП(б), колгоспник. Заарештований 27.06.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. 30 грудня 1939 р. ПОУ НКВС справу припинило.

ДЯЧЕНКО Єфросинія Яківна, 1870 р., уродженка с. Мурафа (Вінниччина), мешканка с. Виноград Лисянського району, українка, малограмотна, безпартійна, без певних занять. Заарештована за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 5.10.1938 р. вирішила заслати у Північний край на п'ять років. Реабілітована 3.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ДЯЧЕНКО Микита Андрійович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Заячківка Христинівського району, українець, безпартійний, малограмотний, шляховий майстер. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-1 „б" КК УРСР. 29.05.1945 р. Бабанським РВ НКВС справу припинено, з-під варти звільнений.

ДЯЧЕНКО Петро Никифорович, 1891 р., уродженець с. Павлівка Звенигородського району, мешканець с. Любиcток Шполянського району, українець, неграмотний, із глитаїв, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.10.1930 р. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 17.11.1930 р. вирішила заслати у Північний край на три роки. Реабілітований 17.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДИБКАЛО Кузьма Юхимович, 1901 р., уродженець с. Снігурівка Тетіївського району Київської області, мешканець с. Адамівка Жашківського району, українець, малограмотний, безпартійний, із глитаїв, стельмах колгоспу. Заарештований 7.07.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 30.08.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 30.08.1938 р. Реабілітований 26.07.1961 р. Черкаським обласним судом.

ДИШЛЕВИЙ Леонід Юхимович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Сердегівка Шполянського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, освіта нижча, священик. Заарештований 3.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ УРСР 15.12.1929 р. вирішила ув'язнити на три роки. 27.06.1941 р. знову заарештований і помер у в'язниці 6.05.1942 р.

ДИШЛЕВИЙ Созонт Федорович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Юрківка Звенигородського району, українець, безпартійний, освіта середня, кравець, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 3.11.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 16.10.1937 р. Реабілітований 25.12.1956 р. Черкаським обласним судом.

ДИШЛОВЕНКО Гнат Леонтійович, 1895 р., с. Ласунка Уманського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малограмотний, колгоспник. Заарештований 10.02.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.04.1938 р. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ДЯДИК (Дядинко) Семен (Сава) Микитович, 1910 р., с. Ташлик Смілянського району, українець, із селян-бідняків, безпартійний, освіта початкова, учитель. 8.09.1935 р. Смілянський суд виніс вирок - п'ять років ВТТ. 10.12.1937 р. заарештований за проведення серед ув'язнених контрреволюційної агітації. Особлива нарада при НКВС СРСР 5.10.1938 р. вирішила додати ще 5 років ВТТ. Реабілітований 6.08.1960 р. Київським обласним судом.

ДЯДЮК Яким Іванович, 1892 р., уродженець і мешканець м. Христинівка, українець, безпартійний, малограмотний, залізничник. Заарештований 9.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 13.03.1933 р. вирішила ув'язнити на п'ять років у ВТТ. Реабілітований 19.10.1960 р. Черкаським обласним судом.

ДЯДЮРА Іван Йосипович, 1896 р., с. Павлич Житомирської області, мешканець с. Іваньки Маньків-

ського району, українець, безпартійний, із селян, грамотний, головний бухгалтер цукрозаводу. 14.06.1945 р. заарештований за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Прокурор Київської області 24.11.1945 р. справу припинив, з-під варти звільнив.

ДЯДЮРА Станіслав Іванович, 1906 р., с. Гвоздов Київської області, мешканець м. Канева, українець, член ВКП(б) з 1929 по 1936 р., грамотний, робітник Канівського комунгоспу. Заарештований 9.10.1936 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний о 1 год. 20 хв. 16.12.1937 р. за рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 2.12.1937 р. Реабілітований 31.01.1964 р. Верховним судом УРСР.

ДЯДЮШ Анатолій Тимофійович, 1925 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, безпартійний, освіта – 9 класів. Заарештований 18.12.1943 р. за ст. 58-1 „а" КК РРФСР. З-під варти втік 19.12.1943 р. Відділення окр. „СМЕРШ" 23.01.1944 р. справу призупинило. УКДБ по Черкаській області 3.12.1960 р. справа припинена.

ДЯДЮШКІН Володимир Пилипович, 1900 р., с. Слоніськ (Польща), мешканець с. Плешкані Золотоніського району, поляк, із робітників, у 1927-1928 рр. член ВКП(б), грамотний, шофер Гельмязівської МТС. Заарештований 9.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 6.10.1938 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований ВТ КВО 25.07.1958 р.

ДЯДЯ Олександр Григорович, 1908 р., с. Станіславчик Шполянського району, українець, освіта - 2 класи, безпартійний, син глитая, робітник радгоспу. Заарештований 19.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 12.11.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.10.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 7.09.1960 р.

ДЯДЯ Логвин Григорович, 1908 р., с. Станіславчик Шполянського району, українець, безпартійний, малограмотний, із селян-глитаїв, робітник Матусівського цукрозаводу. Заарештований 11.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 10.10.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 29.09.1937 р. Реабілітований 23.10.1963 р. Черкаським обласним судом.

ДЯДЯ Петро Григорович, 1881 р., с. Станіславчик Шполянського району, українець, безпартійний, малограмотний, із селян-глитаїв, сторож радгоспу. Заарештований 12.10.1937 р. за ст.ст. 4-78, 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 25.10.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований 10.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДЯТЛОВ Костянтин Олексійович, 1891 р., м. Умань, мешканець с. Івангород Христинівського району, українець, середня освіта, безпартійний, учитель. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-4 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 23.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 4.05.1938 р. Реабілітований 6.08.1957 р. ВТ КВО.

ДЯЧЕНКО Антін Миколайович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Хлипнівка Звенигородського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 24.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.04.1938 р. Реабілітований 18.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ДЯЧЕНКО Віктор Кузьмович, 1923 р., с. Жаботин Кам'янського району, українець, безпартійний, із службовців, освіта середня, червоноармієць мінроти. Утримувався під вартою в КПУ Ухтомського РВ НКВС, направлений на судово-медичну експертизу (інші дані відсутні).

ЄВИЧ Микита Юхимович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Бот-

виївка Христинівського району, українець, освіта початкова, полевод колгоспу, безпартійний. Заарештований 16.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при ДПУ УРСР 17.07.1933 р. приречений до 3 р. концтабору. Реабілітований 24.01.1961 р. Черкаським обласним судом.

ЄВИЧ Павло Сергійович, 1875 р., уродженець і мешканець смт. Чорнобай, мешканець с. Савко-Прилипка Чорнобаївського району, малограмотний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 31.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 21.02.1930 р. приречений до 3 р. заслання у Північний край. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 4.07.1991 р.

ЄВТУШЕНКО Василь Антонович, 1910 р., уродженець с. Киселівка Катеринопільського району, мешканець бухти Находка Приморського краю, росіянин, освіта середня, безпартійний, військовослужбовець. Заарештований 23.11.1941 р., за ст.ст. 58-10 ч. 2, 193-17 п. „а" КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 31 березня 1942 р. ув'язнений у концтабір на 8 років. Реабілітований ВТ Дал. ВО 4.02.1957 р.

ЄГОРЦОВ Іван Романович, 1894 р., уродженець с. Воронезьке Рязанської області, мешканець м. Черкаси, росіянин, освіта середня, безпартійний, інтендант III рангу, начальник складу. Заарештований 21.06.1938 р. за ст.ст. 54-1 п. „б", 54-7 КК УРСР. Рішенням особливого відділу НКВС КВО 17.05.1939 р. слідство по справі припинено, звинуваченого з-під варти звільнено.

ЄДИНИЙ Ілля Стефанович, 1898 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЄДМИЦЬКА Альбіна Антонівна, 1883 р., уродженка і мешканка м. Умань, полька, грамотна, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 12.11.1937 р. за ст.ст. 20, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

ЄЛИНЕЦЬКИЙ Ілля Никифорович, 1890 р., уродженець м. Зіньків Полтавської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, священик, безпартійний. Заарештований 14.02.1930 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 22.03.1930 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в листопаді 1991 р.

ЄРЕМЕНКО Іван Іванович, 1911 р., уродженець с. Паліївка Маловиського району Одеської області, мешканець сел. Вільшанського цукрозаводу, українець, освіта середня, ст. хімік цукрозаводу, безпартійний. Заарештований 18.06.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою Вільшанського РВ НКВС у вересні 1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЄРЕМЕНКО Яків Мойсейович, 23 роки, уродженець і мешканець с. Гуляй-Городок Черкаського району, українець, неписьменний, безпартійний. Заарештований 29.06.1919 р. Обвинувачувався в контрреволюційній агітації. Звільнений з-під арешту 18.07.1919 р. під розписку.

ЄРЕМИЧ Василь Іванович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району Полтавської області (нині Черкаської), освіта нижча, українець, хлібороб, безпартійний. Заарештований 24.12.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою прокурора Драбівського району 18.03.1941 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЄРЕМЧУК Карпо Митрофанович, 1881 р., уродженець с. Літинська Ново-

селиця Вінницької області, мешканець с. Ротмистрівка, Смілянського району, українець, малограмотний, сторож лісного складу Ротмистрівської райспоживспілки, безпартійний. Заарештований 15.03.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Ротмистрівського РВ НКВС 3.06.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЄРЕСЬКО Іван Олексійович, 1890 р., уродженець с. Вороньки Лохвицького району Полтавської області, мешканець смт. Христинівка, українець, освіта нижча, машиніст, безпартійний. Заарештований 16.06.1927 р. Постановою Христинівського ОТВ ОДПУ 27.07.1927 р. справу припинено.

ЄРЖ Трифон Ілліч, 1894 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЄРМАКОВ Семен Георгійович, 1901 р., уродженець м. Погодино, м. Батумі, мешканець м. Черкаси, росіянин, освіта нижча, командир 2-го дивізіону 58 артполку, капітан. Заарештований 16.03.1938 р. за ст.ст. 54-1, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований 26.12.1958 р. ВТ КВО.

ЄРМОЛА Семен Пилипович, 1877 р., уродженець і мешканець м. Канів, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 16.08.1929 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

ЄРМОЛАЄВ Павло Петрович, 1891 р., уродженець с. Лебедівка Кам'янського району, мешканець с. Макіївка Смілянського району, українець, службовець, безпартійний, незакінчена вища освіта, учитель. Заарештований 30.12.1932 р. Рішенням оперуповноваженого КОУ ДПУ 16.05.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЄРМОЛЕНКО Кирило Дмитрович, 1867 р., уродженець і мешканець с. Дмитрівка Золотоніського району, українець, освіта середня, неграмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 7.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ДПУ 2.08.1929 р. ув'язнений на 6 місяців. Реабілітований Прокурором Черкаської області у липні 1992 року.

ЄРШОВ Олексій Семенович, 1889 р. уродженець с. Александрівка Воронізької області, мешканець м. Умань, освіта нижча, безпартійний, українець, механік артілі. Заарештований 6.07.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою Шполянського РВ НКВС 23.03.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений 27.03.1939 р.

ЄСИЛЕВСЬКИЙ Хайкель Елькович, 1907 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, єврей, освіта початкова, формувальник, безпартійний. Заарештований 31.07.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 26.03.1937 р. ув'язнений на 3 р. у ВТТ.

ЄСИПЕНКО-ГНАТЕНКО Михайло Гнатович, 1854 р., уродженець і мешканець с. Вергуни Черкаської області, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 6.05.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при ОДПУ СРСР 28.10.1929 р. позбавлений права проживання в УРСР, Москві, Ленінграді, Ростові з прикріпленням до певного місця проживання на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ЄФИМОВ Федір Федорович, 1909 р., уродженець с. Верхній Момон Воронізької області, мешканець ст. Хрис-

тинівка, росіянин, безпартійний, освіта нижча, машиніст депо. Заарештований 1.04.1944 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Заступник начальника НКДБ ст. Христинівка Васильєв справу припинив і як військовополоненого направив у спецтабір НКВС.

ЄФИМОВИЧ Ілля Кузьмович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Івангород Христинівського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Вінницького обласного відділу ДПУ УРСР 21.05.1932 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЄФИМЧУК Гаврило Филимонович, 1883 р., уродженець і мешканець м. Христинівка, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 18.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1933 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований Верховним судом УРСР 10.08.1960 р.

ЄФИМЧУК Павло Якович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Побійна Жашківського району, українець, освіта нижча, завгосп колгоспу, безпартійний. Заарештований 7.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою Тальнівського РВ НКВС 29.07.1938 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

ЄФИМЧУК Пилип Іванович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Нагірна Жашківського району, українець, освіта середня, учитель, безпартійний. Заарештований 5.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 17.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 4.12.1937 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 17.01.1958 р.

ЖАБИЦЬКИЙ Василь Мартинович, 1898 р., уродженець с. Дзенгелівка, мешканець с. Босівка Христинівського району, українець, безпартійний, освіта - 2 класи. Заарештований 18.12.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ СРСР постановила вислати у Північний край на 3 роки. Реабілітований 25.08.1992 р. Прокурором Черкаської області.

ЖАБОТИНСЬКИЙ Михайло Іванович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Несватово Кам'янського району (нині Олександрівського району в Кіровоградській області), українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 21.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР від 25.05.1931 р. на 3 роки висланий у Північний край. Реабілітований 28.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЖАБОТИНСЬКИЙ Яків Якович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Несватово Кам'янського району (нині Олександрівського району в Кіровоградській області), українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 20.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 15.04.1931 р. ув'язнений в концтабір на 5 р. Дані про реабілітацію відсутні.

ЖАГЛО Роман Юхимович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Дмитрівка Золотоніського району, українець, безпартійний, хлібороб, працював у колгоспі „Большевик". Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-7 і 97 КК УРСР. Звільнений з-під варти спецкомісією Золотоніського РВ НКВС у червні 1938 р. справу закрито.

ЖАДЬКО Іван Мойсейович, 1890 р., уродженець с. Ірклиїв Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, малописьменний, працював механіком колгоспу. Заарештований 23.11.1932 р. за ст.ст. 54-11, 54-10 КК УРСР. Постановою помічника уповноваженого ОВ 58 дивізії і Черкаського РВ ДПУ від

6.05.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЖАЛДАК Михайло Семенович, 1902 р., уродженець с. Суботів Чигиринського району, мешканець бази АКВФ м. Хабаровськ, українець, освіта вища, член ВКП(б), із селян-середняків, військовий лікар. Заарештований 10.06.1938 р. за ст.ст. 58-1 „б", 58-8, 58-9, 58-11 КК РРФСР. Постановою начальника ОВ 2-ої окр. КА від 4.04.1939 р. з-під варти звільнений.

ЖАЛЮК-ПЕТРУХА Христина Костянтинівна, 1895 р., уродженка с. Старосілля, мешканка м. Городище одноіменного району, українка, малограмотна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 21.06.1938 р. ув'язнена на 5 р. у ВТТ. Даних про реабілітацію немає.

ЖЕБАК Тимофій Федорович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Надточаївка Шполянського району, українець, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР (дата відсутня). Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 26.10.1932 р. висланий у Північний край на 3 роки, з-під варти звільнений. Реабілітований у вересні 1991 р. Прокурором Черкаської області.

ЖЕЖЕРУК Степан Якович, 1882 р. уродженець і мешканець с. Шевченково Звенигородського району, українець, безпартійний, освіта середня, вчитель. Заарештований 5.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 5.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований 27.03.1963 р. Черкаським обласним судом.

ЖЕЛДАК Федір Якович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Свидівок Черкаського району, українець, малограмотний, безпартійний, без певного роду занять. Заарештований 9.07.1937 р. за ст.ст. 78 ч. 3 і 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 10.09.1937 р. ув'язнений до 10 р. у ВТТ. Реабілітований 20.11.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ЖЕЛЕЗНЯК Яків Іванович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району, українець, безпартійний, освіта середня, хлібороб. Заарештований 23.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 22.05.1930 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЖЕЛТЯКОВ Василь Наумович, 1886 р., уродженець с. Райгород Кам'янського району, мешканець ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченка) Смілянського району, українець, малограмотний, із селян, з 1923 по 1932 рр. член ВКП(б), механік цеху ПВРЗ ст. ім. Постишева. Заарештований 26.06.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області приречений до 10 р. ув'язнення. Реабілітований 15.06.1956 р. Черкаським обласним судом.

ЖЕНЖЕРУХА Олександр Йосипович, 1883 р., уродженець с. Водяники Звенигородського району, мешканець смт. Лисянка, українець, безпартійний, малограмотний, технік райзв'язку. Заарештований 25.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 14.11.1937 р. приречений до 10 р. ВТТ. Реабілітований 5.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ЖЕРНОВИЙ Євтихій Антонович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Кирилівка району ім. Петровського (нині Городищенський), українець, безпартійний, освіта середня, вчитель. Заарештований 17.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ст. помічника окрпрокурора Шевченківського округу від 21.04.1930 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЖИВОТОВ Яків Васильович, 1903 р., уродженець с. Гречківка Смілянського району, мешканець с. Соколівка Тальнівського району, українець, безпартійний, малограмотний. Заарештований 14.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 12.01.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 14.02.1938 р. Реабілітований 21.01.1964 р. Верховним судом УРСР.

ЖИДЕНКО Григорій Іванович, 1877 р., уродженець с. Антипівка Золотоніського району, мешканець с. Трощин Канівського району, освіта домашня, священик, безпартійний. Заарештований 16.02.1930 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 19.03.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області у вересні 1990 р.

ЖИЛА Микола Сергійович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, безпартійний, малограмотний, робітник. Заарештовании 16.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Полтавській області 27.03.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 4.05.1938 р. Реабілітований 27.03.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЖИЛІНА Тамара Радіонівна, 1924 р., уродженка м. Черкаси, мешканка м. Сталіно, українка, освіта середня, член ВЛКСМ, училась в середній школі. Заарештована 17.12.1944 р. за ст. 54-1 „б" КК УРСР. Постановою управління контррозвідки МДБ Прикарпатського ВО від 4.09.1947 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ЖИХОВИЧ Юлія Людвигівна, 1889 р., уродженка м. Вільно (Литва), мешканка м. Умань, литовка, безпартійна, малограмотна, домогосподарка. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. 6.05.1946 р. постановою особливої наради при МВС СРСР судимість знято.

ЖОВТОБРЮХ Олексій Іванович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Любашівка Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, працював рахівником у колгоспі. Заарештований 6.05.1933 р. за ст.ст. 99, 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського райпрокурора від 4.01.1934 р. слідчу справу припинено.

ЖОВТОБРЮХ Яків Іванович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Любашівка, Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, працював у колгоспі. Заарештований 8.05.1933 р. за ст.ст. 99 і 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського райпрокурора від 4.01.1934 р. слідча справа припинена. А 15 лютого 1938 р. заарештований повторно за ст.ст. 54-10, 54-11, 54-6 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС від 3.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 13.04.1938 р. Реабілітований 11.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЖОВНОВАТИЙ Степан Йосипович, 1924 р., уродженець і мешканець с. Беринка Маньківського району, українець, освіта - 6 класів, безпартійний, колгоспник. Заарештований (дата відсутня) за ст. 58-1 „а" КК РРФСР. 14.05.1944 р. ВТ 40 Армії засуджений до розстрілу.

ЖУЖМАН Семен Іванович, 29 років, уродженець і мешканець с. Катеринівка Кам'янського району, православний, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 2.12.1930 р. по звинуваченню у контрреволюційній діяльності. Рішення по справі немає.

ЖУК Микита Григорович, 1884 р., уродженець с. Зюбриха, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював на цукрозаводі. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою

трійки УНКВС по Вінницькій області від 29-30.11.1937 р. ув'язнений до 10 р. у ВТТ. Реабілітований 3.04.1990 р. Черкаським обласним судом.

ЖУК Федір Леонтійович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Головківка Чигиринського району українець, малограмотний, безпартійний, військовослужбовець. Заарештований 6.10.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Довідка про рішення суду відсутня.

ЖУКОВА (Пашківська) Галина Павлівна, 1907 р., уроженка с. Білокоровичі Житомирської області, мешканка м. Черкаси, полька, малограмотна, офіціантка в санаторії Головсоцстраху. Заарештована 10.06.1938 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Прокурора Черкаського району від 27.09.1938 р. справа припинена.

ЖУКОВСЬКИЙ Онисій Іванович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Яблунівка Корсунь-Шевченківського району, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 12.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 10.05.1938 р. Реабілітований 28.01.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЖУКОВСЬКИЙ Володимир Станіславович, 1909 р., уродженець ст. Княжигір'я Тверського повіту, мешканець ст. Сердюківка Одеської залізниці, поляк, малограмотний, залізничник 5-ї вагонної дільниці ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Шевченка) Одеської залізниці, член ВКП(б) з 1931 по 1935 рр. Заарештований 4.03.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою ГУДБ НКВС по Одеській залізниці від 2.04.1939 р. справа припинена, з-під варти звільнений.

ЖУКОВСЬКИЙ Яків Пилипович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Коржовий Кут Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, із селян-бідняків, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 22.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 5.03.1958 р.

ЖУЛАВНИК Михайло Іванович, 1905 р., уродженець м. Монастирище, мешканець м. Омська, поляк, освіта середня, військовослужбовець, член ВКП(б) з 1925 до 1935 рр. Заарештований 13.03.1936 р. за ст. 58-4 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 19.07.1936 р. приречений до 5 р. ув'язнення у ВТТ. Реабілітований 6.03.1959 р. ВТ Сибірського ВО.

ЖУРАВЕЛЬ Антін Іванович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Нагірна Жашківського району, українець, безпартійний, малограмотний, із селян-куркулів, позбавлений виборчих прав, одноосібник. Заарештований 18.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ від 15.07.1929 р. приречений до 5 р. концтабору. Реабілітований Прокурором Черкаської області в квітні 1992 р.

ЖУРАВЕЛЬ Павло Федорович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Шабастівка Монастирищенського району, українець, безпартійний, малограмотний, одноосібник. Заарештований 21.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР приречений до 3 р. концтабору. Реабілітований 19.03.1929 р. Прокурором Черкаської області.

ЖУРАВЛЬОВ Василь Йосипович, 1915 р., уродженець с. Залісся Чорнобаївського району, мешканець м. Бобруйськ (Білорусія), росіянин, освіта середня, безпартійний, червоноармієць. Заарештований 17.04.1942 р. за ст. 72 п. „а" КК БРСР. Постановою НКВС САВО від 21.07.1943 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

ЖУЛИНСЬКИЙ Максим Єрихтеєвич, 1903 р., уродженець і меш-

канець с. Водяне Шполянського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 3.04.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР від 10.01.1933 р. ув'язнений до 3 р. з виселенням у Північний край. Реабілітований 29.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЖУЛИНСЬКИЙ Павло Тихонович, 1888 р., уродженець с. Водяне Шполянського району, мешканець м. Сміла, українець, малограмотний, безпартійний, інстр. холодтранспорту ст. Бобринська Одеської залізниці. Заарештований 12.07.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ДТО ГУДБ НКВС Одеської залізниці від 19.02.1939 р. слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

ЖУЛЯ Левко Григорович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Мліїв Городищенського району, українець, безпартійний, малограмотний, із селян-середняків, колгоспник. Заарештований 2.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 9.10.1938 р. приречений на 8 р. ВТТ. Реабілітований 6.01.1960 р. Черкаським обласним судом.

ЖУРАВЕЛЬ Іван Іванович, 1908 р., уродженець і житель с. Червоний Кут Жашківського району Черкаської області, українець, із куркулів, письменний, хлібороб, не працював. Заарештований 8.07.1937 р. Буцьким РВ НКВС по звинуваченню за ст.ст. 54-10 і 78 п. 3.4 КК УРСР. Приречений 14.07.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 28.08.1937 р. о 1 год. 30 хв. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25.05.1989 р.

ЖУРАВСЬКИЙ Юда Гнатович, 1905 р., уродженець с. Тіньки Чигиринського району, малограмотний. Заарештований у квітні 1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішення суду по слідчій справі відсутнє.

ЖУРАКІВСЬКИЙ Степан Григорович, 1904 р., уродженець с. Тіньки Чигиринського району, мешканець с. Лебедин Шполянського району, українець, освіта середня, безпартійний, директор школи № 1 с. Лебедин. Заарештований 26.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 5.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 7.05.1957 р.

ЖУРАКІВСЬКИЙ Дмитро Павлович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Тіньки Чигиринського району, українець, малограмотний, одноосібник. Заарештований 18.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 1.12.1930 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований 24.11.1989 р. Черкаським обласним судом.

ЖУРБА Михайло Васильович, 1921 р., уродженець і мешканець с. Богданівка (нині Яготинського району Київської області), українець, безпартійний, грамотний, до арешту без певних занять. Заарештований 20.10.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Слідча справа припинена 10.12.1943 р.

ЖУРИЛО Сергій Сільвестрович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Березівка Маньківського району Черкаської області, українець, малограмотний, хлібороб. Заарештований 9.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 19.04.1930 р. справа припинена, з-під варти звільнений.

ЖУРКОВСЬКА Юзефа Андріївна, 1889 р., уродженка і мешканка м. Умань, полька, освіта домашня, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.05.1938 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 9.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАБОЙ Микола Кузьмович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Сте-

панці Канівського району, українець, малописьменний, без певних занять, безпартійний. Заарештований 24.07.1937 р. за ст. 78 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС УРСР 29.10.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ЗАБОЄВ Федір Петрович, 1896 р., уродженець с. Тягинка Херсонського округу, мешканець с. Данилівка Миколаївського округу, колишній служитель культу, освіта середня, росіянин, сексот Херсонського окрвідділу ДПУ. Заарештований 8.11.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ ув'язнений в концтабір. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

ЗАБОЛОТНИЙ Денис Михайлович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Черепин Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 12.03.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Нарадою ОДПУ висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в березні 1992 р.

ЗАБОЛОТНИЙ Лука Андрійович, 1886 р., уродженець с. Оратів, мешканець с. Притика Христинівського району, українець, безпартійний, освіта середня, завідувач школою. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР як петлюрівський офіцер. 28.04.1933 р. особлива нарада при ДПУ УРСР звільнила з-під варти, лишивши права проживання в 12 населених пунктах СРСР. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ЗАБОЛОТНИЙ Михайло Трохимович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Петрівка Лисянського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 8.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 3.09.1958 р.

ЗАБАРОВСЬКИЙ Антін Юлійович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Корсунь-Шевченківський, українець, освіта нижча, бухгалтер держбанку, безпартійний. Заарештований 8.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 5.11.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 24.11.1937 р. Реабілітований Прибалтійським ВО 18.10.1957 р.

ЗАВАДСЬКА Лукерія Йосипівна, 1921 р., уродженка с. Дубіївка Смілянського району, військовослужбовець 783 евакогоспіталя у м. Волчанську, українка, освіта неповна середня, медсестра, безпартійна. Заарештована 23.08.1941 р. за ст.ст. 54-2, 54-10 КК УРСР. Ув'язнена вироком ВТ гарнізону м. Харкова 30.08.1941 р. на 10 р. у ВТТ. Реабілітована ВТ КВО 26.03.1957 р.

ЗАВГОРОДНІЙ Прохір Єлисейович, 1893 р., уродженець с. Надточаївка Шполянського району, мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, освіта нижча, голова колгоспу, член ВКП(б). Заарештований 12.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 22.10.1937 р. приречений до розстрілу з конфіскацією майна. Страчений 1.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 8.08.1958 р.

ЗАВГОРОДНІЙ Сава Андрійович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Васильків Шполянського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 16.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при НКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 8.10.1958 р.

ЗАВГОРОДНЯ Марія Василівна, 1906 р., уродженка с. Ново-Воскресенська Олександрівського району, мешканка м. Черкаси, українка, малописьменна, робітниця, безпартійна. Заарештована 11.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою прокурора Черкаського району 25.05.1938 р. слідчу справу припинено. З-під варти звільнена.

ЗАГОРОДНИЙ Володимир Захарович, 1919 р., уродженець і мешканець с. Аврамівка Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, шофер. Заарештований 26.04.1945 р. за ст.ст. 58-1. Начальником слідчого відділення окр. „СМЕРШ" Калінінського ПФЛ № 140 28.08.1945 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАГОРОДНЮК Маркіян Мартинович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 21.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 3.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 13.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.03.1959 р.

ЗАГОРОДСЬКИЙ Андрій Пилипович, 1888 р., с. Яворівка Драбівського району, українець, малограмотний, безпартійний, сепараторник молочного пункту. Заарештований у вересні 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 1.11.1937 р. трійка при КОУ НКВС вирішила розстріляти. 17.06.1961 р. реабілітований Черкаським обласним судом.

ЗАГОРСЬКИЙ Броніслав Павлович, 1880 р., уродженець м. Звенигородка, мешканець м. Черкеськ, поляк, малограмотний, колишній кандидат у члени ВКП(б), пенсіонер. Заарештований 12.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. 17.12.1937 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 1.12.1937 р.

ЗАГОРУЙКО Порфирій Васильович, 1874 р., с. Дяківка (Кіровоградська область), українець, малограмотний, безпартійний, із хліборобів. Заарештований 29.12.1928 р. за ст. 56-12 КК УРСР. 16.03.1929 р. особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила з-під варти звільнити.

ЗАГРАНИЧНИЙ Андрій Євстратович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Гусакове Звенигородського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, реемігрант з Німеччини (1930), колгоспник. 15.03.1933 р. заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. 6.05.1933 р. особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила ув'язнити умовно на три роки в концтабір. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.08.1989 р.

ЗАГРАНИЧНИЙ Віталій Порфирович, 1920 р., уродженець с. Виноград Лисянського району, українець, безпартійний. Заарештований 23.03.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Направлений для фільтрації в спецтабір НКВС СРСР.

ЗАГРАНИЧНИЙ Порфирій Арсенійович, 1897 р., уродженець с. Кочубіївка Уманського району, мешканець м. Умань, українець, безпартійний, студент 3 курсу Уманського інституту соцвиховання. Заарештований 19.03.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при ДПУ УРСР 8.04.1933 р. засланий у Казахстан на 3 р. Реабілітований 28.06.1990 р.

ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ Василь Іванович, 1875 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований 23.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 22.05.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ Іван Ульянович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Червоний Кут Маньківського району, українець, освіта нижча, колгоспник, член ВКП(б). Заарештований 27.06.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 23.09.1936 р. ув'язнений на 5 р. у ВТТ. Реабілітований 8.04.1961 р.

ЗАДВОРНИЙ Дмитро Леонтійович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Ярославка Катеринопільсь-

кого району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.06.1960 р.

ЗАДОРОЖНИЙ Демид Наумович, 1879 р., уродженець і мешканець с. Топильна Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради КОУ НКВС 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.07.1990 р.

ЗАДОРОЖНИЙ Дмитро Васильович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Матвіївка Чигиринського району, українець, освіта нижча, учитель, безпартійний. Заарештований 3.10.1929 р. за ст.ст. 59-3, 58-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 13.01.1930 р. ув'язнений в концтабір на 5 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області в лютому 1990 р.

ЗАДОРОЖНИЙ Аксентій Якович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 11.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Христинівського РВ Київського облвідділу ДПУ УРСР 12.02.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАДОРОЖНИЙ Василь Іванович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Стецівка Звенигородського району, українець, освіта – 3 класи, рахівник колгоспу, безпартійний. Заарештований 8.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. З-під варти звільнений, справа припинена постановою Звенигородського РВ НКДБ 15.10.1945 р.

ЗАДОРОЖНИЙ Іван Никифорович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Оксанине Уманського району, українець, безпартійний, хлібороб, освіта нижча. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР.

ЗАДОРОЖНИЙ Карпо Григорович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Легедзине Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, столяр у колгоспі. Заарештований 11.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-7, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою комісії НКВС СРСР і Прокурора СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 16.08.1957р.

ЗАДОРОЖНЮК Михайло Миколайович, 1894 р., уродженець м. Окна Красновапнянського району АМ РСР, мешканець с. Паланка Уманського району, українець, 2 класи освіти, безпартійний, працював у лісництві. Заарештований 24.07.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 21.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 5 років. Реабілітований 13.07.1957 р. Черкаським обласним судом.

ЗАЄЦЬ Микола Іванович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Телепине Кам'янського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 29.09.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 18.01.1930 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області у лютому 1990 р.

ЗАЖИВИЛОВ Анатолій Кирилович, 1910 р., уродженець с. Гельмязів Золотоніського району, мешканець с. Лапшінка Боровського району, українець, освіта нижча, червоноармієць, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 58-10 ч. 2, 19-58-1 „б" КК РРФСР.

ЗАЇКА Григорій Омелянович, 1919 р., уродженець с. Малі Канівці Чорнобаївського району, старшина 105 ТБ, українець, безпартійний. Заарештований 14.09.1942 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Військ. прокурор 6.10.1942 р. справу припинив, з-під варти звільнений.

ЗАЇКА Йосип Іванович, 1866 р., уродженець і мешканець с. Хацьки Черкаського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою прокурора окрсуду Шевченківського округу 29.05.1929 р. слідчу справу припинено.

ЗАЇКА Кирило Йосипович. 1900 р., уродженець і мешканець с. Хацьки Черкаського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований у грудні 1928 р. за ст. 54-8 КК УРСР. 13.12.1928 р. взято підписку про невиїзд.

ЗАЇКА Сидір Юхимович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Хацьки Черкаського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою прокурора окружного суду Шевченківського округу 29.05.1929 р. слідчу справу припинено.

ЗАЙКО Григорій Іванович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Шукайвода Христинівського району, українець, безпартійний. Заарештований 27.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 2.08.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАЙЧЕНКО Яків Федорович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Самгородок Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 12.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 3.03.1930 р. висланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в жовтні 1991 р.

ЗАЙЧЕНКО Федір Іванович, 1898 р., уродженець і мешканець с. М. Яблунівка Смілянського району, українець, освіта нижча, бухгалтер, безпартійний. Заарештований 4.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Одеської області 5.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.05.1960 р. Черкаським обласним судом.

ЗАКРЕВСЬКИЙ Василь Данилович, 1893 р., уродженець м. Олександрівка, мешканець с. Бужанка Лисянського району, поляк, освіта нижча, безпартійний, службовець. Заарештований 14.12.1937 р. за ст. 54-1 п. „а" КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 7.01.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.02.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 14.08.1959 р.

ЗАКРЕВСЬКИЙ Сергій Павлович, 1882 р., уродженець і мешканець м. Тальне, українець, грамотний, бухгалтер, безпартійний. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-1 п. „а" КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 11.12.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 4.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 30.08.1957 р.

ЗАКРЕНИЦЬКИЙ Влас Григорович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Сидорівка Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 25.03.1929 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 16.08.1929 р. з-під варти звільнений без права проживання в Москві, Ленінграді та інших губернських містах і округах УРСР. Реабілітований Прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

ЗАКРЖЕВСЬКИЙ Діонісій Антонович, 1876 р., уродженець с. Осична Оратівецького району, мешканець с. Лукашівка Монастирищенського району, малописьменний, українець, робітник, безпартійний. Заарештований 18.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 16.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.11.1989 р.

ЗАКУЗЕННИЙ Платон Семенович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Лазірці Канівського району, українець, малописьменний, безпартій-

ний. Заарештований 14.11.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ДПУ по Київській області 13.02.1934 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАЛИВАНСЬКИЙ Яків Матвійович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району, українець, освіта нижча, хлібороб, безпартійний. Заарештований 1.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 22.05.1930 р. висланий на 3 р. у Північний край. Реабілітований Прокурором Черкаської області в 1991 році.

ЗАЛІЗКО Аристарх Йосипович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Небелівка Ново-Архангельського району Кіровоградської області, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний, розкуркулений. Заарештований 17.03.1931 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 18.04.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 29.11.1989 р.

ЗАЛІЗНЯК Павло Матвійович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Попівка Звенигородського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 27.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 11.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 5.04.1990 р.

ЗАМЕДЯНСЬКИЙ Дем'ян Степанович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Дудницьке (нині Мошни) Черкаського району, українець, малописьменний, без певних занять, безпартійний. Заарештований 24.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 1.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Висновком слідчої частини КОУ НКВС 9.01.1940 р. постанову трійки від 1.12.1937 р. відмінено, з-під варти звільнений.

ЗАМИХОВСЬКИЙ Людвіг Антонович, 1890 р., уродженець с. Кальник Дашевського району Вінницької області, поляк, освіта середня, бухгалтер, безпартійний. Заарештований 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 7.01.1938 р. приречений до страти. Розстріляний 19.02.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 11.04.1959 р.

ЗАМЛИНСЬКИЙ Степан Михайлович, 1895 р., уродженець с. Беляновичі Мостиського пов., Галичина, українець, освіта початкова, робітник, безпартійний. Заарештований 18.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 13.02.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 17.10.1959 р.

ЗАМУЛА Трохим Клавдійович, 23 роки, уродженець і мешканець с. Велика Бурімка Чорнобаївського району, українець, малописьменний. Заарештований 18.02.1920 р. Слідчий особливого відділу 12 армії 6.03.1920 р. постановив: з-під варти звільнити, направити на службу в Червону армію, справу закрити.

ЗАМУЛА Яків Федорович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Велика Бурімка Чорнобаївського району, українець, безпартійний, освіта - три класи, із селян. Заарештований 2.06.1945 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Народний суд Чорнобаївського району 13.05.1946 р. виніс вирок - 6 років ув'язнення у ВТТ з ураженням в правах на 3 роки (позбавлення виборчого голосу). Не реабілітований.

ЗАНУЗДАНИЙ Федір Степанович, 1897 р., смт. Драбів одноіменного району, українець, малограмотний, безпартійний, бригадир польової бригади. Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. 10.12.1937 р. звільнений на підписку про невиїзд, 1.04.1938 р. Драбівський РВ НКВС справу припинив.

ЗАПЛИВАННИЙ Андрій Мусійович, 1905 р., с. Сушківка Уманського району, українець, освіта нижча, безпартійний, із хліборобів. Заарештований 3.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 21.02.1930 р. особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила ув'язнити у ВТТ на три роки. 11.06.1991 р. реабілітований Прокурором Черкаської області.

ЗАПЛИВАННИЙ Мойсей Павлович, 1873 р., с. Сушківка Уманського району, українець, освіта нижча, безпартійний, із хліборобів. Заарештований 3.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР від 21.02.1930 р. вирішила зіслати на Північ на три роки. 11.06.1991 р. реабілітований Прокурором Черкаської області.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Гнат Іванович, 1899 р. с. Новоселиця Чигиринського району, українець, із глитаїв, безпартійний, колгоспник. Заарештований 25.07.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Інші дані відсутні.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Петро Андрійович, 1887 р., с. Янківка кол. Буцького району, українець, освіта – 2 класи, безпартійний, колгоспний сторож. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 5.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 14.04.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Яків Гордійович, 1894 р., уродженець с. Столняги Київської області, мешканець с. Мала Смілянка Смілянського району, українець, освіта початкова, безпартійний, хлібороб. Заарештований 6.06.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ 16.08.1929 р. вирішила з-під варти звільнити, заборонивши прожи-вання в 12 населених пунктах СРСР, з прикріпленням до певного місця проживання на три роки. Реабілітований 25.08.1992 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАРВА Іван Васильович, 1903 р., уродженець с. Березин Київської області, мешканець м. Умань, українець, із службовців, член ВКП(б) в 1921-1928 рр., освіта початкова, механік Уманської МТС. Заарештований 17.07.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-8, 54-11 КК УРСР. НКВС СРСР і Прокурор СРСР 13.09.1937 р. вирішили розстріляти. Реабілітований ВТ КВО 14.03.1961 р.

ЗАРЕМБА Петро Іванович, 1891 р., с. Товсті Роги Лисянського району, українець, безпартійний, із глитаїв, освіта початкова, одноосібник. Заарештований 13.01.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований 25.08.1992 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАРЕЦЬКИЙ Антін Варлаамович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Станіславчик Шполянського району, українець, малограмотний, безпартійний, землероб. Заарештований 12.06.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ 16.08.1929 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області в березні 1992 р.

ЗАРЕМБА Мефодій Іванович, 1990 р., уродженець сел. Липовець, мешканець с. Якимівка Оратівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, безпартійний, рахівник Якимівської винокурні. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Уманським РВ ДПУ 13.04.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАРЖИЦЬКИЙ Олександр Павлович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, поляк, із службовців, безпартійний, початкова освіта. Заарештований 23.08.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.09.1937 р. за рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від

5.09.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 15.11.1957 р.

ЗАРЖИЦЬКИЙ Прокіп Михайлович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Босівка Христинівського району, українець (шляхтич), безпартійний, із селян (з попівства), малограмотний, голова колгоспу. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ вирішила позбавити права проживання в 12 населених пунктах УРСР на три роки. Реабілітований 28.04.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАРИЦЬКИЙ Антін Федосійович, 1886 р., уродженець м. Канів, мешканець м. Миронівки Київської області, українець, безпартійний, малограмотний, службовець Миронівського райвиконкому. Заарештований 13.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 26.03.1930 р. вирішила зіслати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

ЗАРИЦЬКИЙ Никифор Ісакович (Ісаакович), 1902 р., уродженець і мешканець с. Станіславчик Шполянського району, українець, малограмотний, безпартійний, із глитаїв, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 25.02.1930 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований 24.10.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАРИЦЬКИЙ Юліан Давидович, 1887 р., с. Кухарі Радомишльського району Київської області, мешканець м. Жашків, українець, безпартійний, із службовців, закінчив духовну семінарію, контролер Жашківського цукрозаводу. Заарештований 18.03.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ 6.04.1933 р. вирішила ув'язнити на три роки умовно. Реабілітований 28.09.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАРУДНИЦЬКИЙ Іван Юхимович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, член ВКП(б), грамотний, колгоспник. Заарештований 28.01.1938 р. за ст.ст. 54-9, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 25.03.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 7.03.1938 р. Реабілітований 20.04.1960 р. Черкаським обласним судом. Відновлений у партії Черкаським обкомом КП(б)У 9.09.1989 р.

ЗАРУДНИЙ Опанас Іванович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Віknено Катеринопільського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний. Заарештований 15.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований 10.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЗАСЛОНЮК Григорій Іванович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Синиця Христинівського району, із селян-глитаїв, безпартійний, малограмотний, ніде не працював. Заарештований 16.09.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ 13.02.1933 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований 28.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАТЕРЧУК Філарет Ісаакович, 1905 р., уродженець Рівненської області, мешканець с. Оксанина Уманського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малограмотний, працював у колгоспі „Червоний переможець". Заарештований 23.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 27.04.1938 р. о 24 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітований 5.11.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЗАСЛАВСЬКИЙ Дмитро Федосійович, 1901 р., с. Чемериське, мешканець с. Рубаний Міст Лисянського району, українець, безпартійний, із селян-бідняків, малограмотний,

бригадир тракторної бригади МТС. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований 3.09.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЗАСЛАНА Ісідор Степанович, 1897 р., с. Синиця Христинівського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малограмотний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 27.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.09.1938 р. Реабілітований 3.06.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЗАТОВСЬКА Олександра Германівна, 1881 р., уродженка і мешканка с. Шелепухи Черкаського району, українка, малограмотна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 13.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Відділ ДПУ УРСР Шевченківського округу 26.02.1930 р. з-під варти звільнив, а судова трійка при колегії ДПУ УРСР 10.03.1930 р. вирішила зіслати у Північний край на сім літ. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗАТОВСЬКИЙ Пилип Микитович, 54 роки (1876), уродженець і мешканець с. Шелепухи Черкаського району, освіта середня, безпартійний, священик. Заарештований 26.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 10.04.1930 р. вирішила зіслати у Північний край на сім років. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗАХАРЕВИЧ Юхим Пилипович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Кобринова Гребля Тальнівського району, українець, безпартійний, із селян-глитаїв, одноосібник. Заарештований 8.03.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 25.05.1928 р. вирішила зіслати у Північний край на три роки. Реабілітований 13.01.1992 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАХАРЕВИЧ Іван Павлович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Кобринова Гребля Тальнівського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, учитель. Заарештований 12.06.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 11.11.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.10.1937 р. Реабілітований 28.13 1959 р. Черкаським обласним судом.

ЗАХАРЕВИЧ Степан Степанович, 1868 р., уродженець Радонезького округу, мешканець м. Шпола, українець, освіта середня, безпартійний, священик. Заарештований 13.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада ДПУ УРСР вирішила 10.03.1930 р. зіслати в концтабір на три роки. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗАХАРЖЕВСЬКИЙ Сава Хирсантович, 1892 р., уродженець ст. Котовськ Одеської залізниці, мешканець м. Сміла, освіта початкова, безпартійний, головний бухгалтер ПВРЗ. Заарештований 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області 14.09.1937 р. вирішила ув'язнити на 8 років у ВТТ. Реабілітований 14.12.1957 р. Черкаським обласним судом.

ЗАХАРИК Михайло Дем'янович, 1896 р., Галичина, мешканець м. Умань, українець, середня освіта, безпартійний, учитель. Заарештований 9.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 4.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 16.04.1938 р. Реабілітований 25.02.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЗАХАРЧЕНКО Вікентій Федотович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Мошни, Черкаського району українець, безпартійний, малограмотний, каменяр. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 10.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 17.04.1938 р. Реабілітований 8.12.1956 р. Черкаським обласним судом.

ЗАХАРЧЕНКО Петро Дмитрович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Скородистик Чорнобаївського району, українець, із козаків, безпартійний, грамотний, працівник сількоопу. Заарештований 16.09.1920 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 13.12.1930 р. вирішила зіслати на Північ на три роки. Реабілітований 20.08.1992 р. Черкаським судом.

ЗАХАРЧЕНКО Яків Сергійович, 42 роки, с. Бондарі Лохвицького повіту, із козаків, безпартійний, закінчив учительську школу. Заарештований 24.03.1920 р. ОН відділу НЧК 3.04.1920 р. з-під варти звільнений.

ЗАХОЖИЙ Іван Андрійович, 26 років, уродженець с. Рівне Полтавської області, росіянин, із міщан, безпартійний, служив у Врангеля. Заарештований 31.01.1921 р. ОВ 6-ї Армії. 8.02.1921 р. ОВ 6-ї армії вирішив направити в розпорядження штабу 6-ї армії. Інші дані відсутні.

ЗАЦВЕНТАРНИЙ Павло Юхимович (Єфремович), 1894 р., уродженець і мешканець с. Попівка Звенигородського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював у колгоспі. Заарештований 14.02.1938 р. за ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Київській області 19.03.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.03.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 13.09.1957 р.

ЗАЯЦ Павло Павлович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Доброводи Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, із куркулів. Заарештований 22.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 25.02.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований в листопаді 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЗАЯЦ Самуїл Терентійович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Завадівка Корсунь-Шевченківського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-1 „б" КК УРСР. Постановою Військ. прокурора КВО від 4.09.1945 р. слідчу справу призупинено, з-під варти звільнений.

ЗАЯЧКІВСЬКИЙ Олександр Васильович, 1871 р., уродженець і мешканець м. Тальне Тальнівського району, українець, безпартійний, священик. Заарештований 23.01.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 7.05.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований у вересні 1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ЗБОРОВСЬКИЙ Марко Пантелеєвич, 1881 р., уродженець і мешканець с. Деренківець Корсунського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб-куркуль. Заарештований 23.02.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 9.05.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗБРОЙ Михайло Павлович, 1900 р., уродженець с. Ладиженка, мешканець с. Городниця Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, працював у колгоспі. Заарештований 15.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 22.10.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЗВОЛИНСЬКИЙ Костянтин Іванович, 1902 р., уродженець с. Крамлівка Ставищанського району Київської області (місце проживання не вказане), українець, освіта вища. Заарештований 22.06.1937 р. за ст.ст. 58-7, 58-10 ч. 1 і 58-11 КК РРФСР. Постановою трійки при УНКВС по Київській області ув'язнений до 10 р. у ВТТ. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗВОЛЯКА Франц Йосипович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Ягубець Христинівського району, поляк, малограмотний, безпартійний, працював у радгоспі. Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 12.04.1931 р. з-під варти звільнений, заборонене проживання в Москві, Ленінграді, СКК і прикордонних районах на 3 роки. Реабілітований в серпні 1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ЗГУРОВЕЦЬ Микола Пилипович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Сталінівка (нині Яворівка) Драбівського району Черкаської області, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Справу закрито постановою УНКВС від 14.02.1940 р. З-під варти звільнений в 1938 р. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗДАНЕВИЧ Розалія Федорівна, 50 років, уродженка с. Мар'янівка Васильківського району Київської області, мешканка м. Умань, полька, безпартійна, із міщан, домогосподарка. Заарештована 2.01.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОВ ДПУ по Київській області від 29.06.1931 р. з-під варти звільнена, справу припинено.

ЗДЕБ Михайло Мартинович, 1883 р., уродженець с. Увес (Польща), мешканець с. Теклине Смілянського району, поляк, м/грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений особливою нарадою при НКВС СРСР 22.12.1937 р. до ув'язнення у ВТТ на 10 років. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗДОРОВЕЦЬ Семен Артемович, 1905 р., уродженець с Троїцьке Акмолінської області, мешканець с. Безбородьки Драбівського району, українець, грамотний, безпартійний, бригадир у колгоспі. Заарештований 7.09.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Прокурора Гельмязівського району від 31.12.1935 р. слідчу справу призупинено, з-під варти звільнений.

ЗДОРЬЄВ Федір Омелянович (даних немає). Заарештований за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Військовий трибунал Київського ВО 30.10.1950 р. засудив до 25 років ув'язнення у ВТТ з конфіскацією майна з наступним позбавленням в правах на 5 років за ст. 29 п. „а", „б", „в" КК УРСР. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗДОХНЕНКО Григорій Васильович, 1895 р., уродженець і мешканець м. Канів, українець, малограмотний, безпартійний, службовець. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 16.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЗЕЛЕНЕНКО Іван Михайлович, 1805 р., уродженець с. Березняки Смілянського району, мешканець с. Гречківка Смілянського району, українець, малограмотний, начальник колісного цеху ПВРЗ, у 1917 р. був у партії есерів, з 1927 по 1935 рр. член ВКП(б). Заарештований 27.10.1935 р., в 1936 р. ув'язнений на 4 р.; 16.07.1936 р. був звільнений і знову заарештований 26.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області від 5.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.05.1960 р. Черкаським обласним судом.

ЗЕЛЕНЕНКО Яків Михайлович, 1897 р., уродженець с. Березняки Смілянського району, мешканець ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т.Г. Шевченка) Одеської залізниці, українець, малограмотний, майстер колісного цеху ПВРЗ, безпартійний. Заарештований 4.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОДТО НКВС ст. ім. Єжова Одеської залізниці від 20.05.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗЕЛЕНІН Костянтин Костянтинович, 1884 р., уродженець с. Вільшани Харківської області, мешканець с. Ірклїв Чорнобаївського району, українець, освіта середня педаго-

гічна, безпартійний, вчитель. Заарештований 16.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Виїзною сесією Верховного Суду ТАРСР від 4.11.1942 р. справу припинено в зв'язку зі смертю звинуваченого. Помер 23.09.1942 р. у тюрмі № 10 м. Мамадиш. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗЕЛИНСЬКИЙ Олександр Федосійович, 1904 р., уродженець с. Лихограй Подільської області, мешканець м. Тальне, українець, із робітників, у 1937 р. виключений із ВКП(б). Заарештований 27.11.1937 р. за антирадянську агітацію. 1.12.1937 р. трійка при КОУ НКВС засудила до ув'язнення у ВТТ на 10 років. Реабілітований 24.12.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЗЕЛИНСЬКИЙ Гаврило Іванович, 1883 р., уродженець і мешканець с. В.Яблунівка Смілянського району, українець, малограмотний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 10.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР від 10.06.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 28.06.1989 р. Черкаським обласним судом.

ЗЕЛЕНЮК Іван Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Демки Драбівського району, українець, малограмотний, безпартійний, виключений із КП(б)У, працював зав. клубом. Заарештований 13.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області 21-23.03.1938 р. засуджений до розстрілу. Страчений 16.04.1938 р. Реабілітований 24.05.1956 р. Черкаським обласним судом.

ЗЕЛЕНЮК Семен Павлович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Демки Драбівського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював у колгоспі ковалем. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Звільнений з-під варти 5.12.1937 р. Постановою Прокурора Полтавської області від 1.04.1940 р. слідчу справу припинено.

ЗЕНЬКОВСЬКИЙ Микола Юрійович, 1899 р., уродженець с. Ковалівка, мешканець с. Нехайки Драбівського району, українець, безпартійний, освіта вища, вчитель СШ. Заарештований 8.07.1946 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою УДБ Полтавської області від 18.10.1946 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЗЕТКОВЕЦЬКИЙ Фроім Гершкович, 1867 р., с. Юстинград Жашківського району, єврей, безпартійний, малограмотний, без певних занять. Затриманий по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Прокурор Київської області 20.02.1936 р. справу припинив.

ЗЕЦЕР Мойсей Абрамович, 1890 р., уродженець і мешканець м. Умань, єврей, безпартійний, домашня освіта, не працював. Заарештований 8.07.1932 р. за ст. 50-27 КК УРСР. Справу припинено 25.09.1932 р., з-під варти звільнений.

ЗОЗУЛЯ Дементій Прокопович, 1903 р., с. Доброводи Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, їздовий колгоспу. Заарештований 22.01.1937 р., за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 14.12.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років ВТТ. Реабілітований 11.08.1956 р. Черкаським обласним судом.

ЗОЗУЛЯ Іван Григорович, 1925 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, 7 класів освіти, безпартійний. Заарештований 24.12.1943 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Черкаський міськвідділ НКВС справу припинив, направивши у штрафбат. 25.12.1944 р. помер від поранення.

ЗОЗУЛЯ Ісаак Тихонович, 1887 р., с. Доброводи Уманського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при

НКВС СРСР 14.12.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 літ у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

ЗОЛОТАР Іван Яренахович, 1877 р., с. Велика Севастянівка Христинівського району, українець, безпартійний, малограмотний, колгоспник. Заарештований 18.11.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 13.01 1933 р. вирішила зіслати в Казахстан на три роки. ОН при колегії ДПУ УРСР 22.07.1933 р. вирішила відмінити покарання. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЗОРІН Григорій Федорович, 1903 р., с. Миколаївка Донецької області, мешканець с. Юрківка Звенигородського району, українець, освіта вища, безпартійний, головний інженер Юрківської шахти. Заарештований 23.09.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Прокурор Звенигородського району 15.06.1939 р. справу припинив, з-під варти звільнив.

ЗИКОВ Костянтин Якович, 1865 р., уродженець м. Бобруйськ, Білорусія, мешканець м. Чигирин, росіянин, освіта вища (юнкерське училище), безпартійний. Заарештований 30.06.1927 р. за ст. 66. Прокурор судонагляду Шевченківського окружного відділу 1.11.1927 р. справу припинив у зв'язку зі смертю звинуваченого (самострата через повішення).

ЗОФІЄВСЬКИЙ В'ячеслав Полікарпович, 1906 р., уродженець с. Ревівці (Волинська обл.), мешканець ст. Звенигородка, поляк, безпартійний, син священика, 7 класів освіти, диспетчер Звенигородських під'їзних колій. Заарештований 12.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. За рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.09.1938 р. розстріляний. Реабілітований Черкаським обласним судом 2.04.1959 р.

ЗИМА Іван Назарович, 1903 р., уродженець м. Христинівка, мешканець с. Юрківка Звенигородського району, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 9.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований 19.04.1957 р. Черкаським обласним судом.

ЗИМА Гнат Гнатович, 17 років, мешканець с. Леськи Черкаського району, українець, грамотний, безпартійний. Заарештований надзвичайною комісією. Інші дані відсутні.

ЗИМЕНКО Євдоким Якович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Кам'янець кол. Бабанського району Уманської округи, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, одноосібник. Заарештований 27.03.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ 10.05.1932 р. вирішила заборонити проживання в 12 населених пунктах СРСР на три роки. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗИМЕНКО Трохим Омелькович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Лебедин Шполянського району, українець, малограмотний, безпартійний, із глитаїв. Заарештований 1.04.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судова трійки при колегії ДПУ УРСР 28.04.1930 р. з-під варти звільнила, справу припинила.

ЗИМНИЙ Семен Іванович, 1896 р., уродженець с. Іскрине Шполянського району, мешканець ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Шевченка), українець, освіта незакінчена вища, безпартійний, завідувач технічною бібліотекою. Заарештований 10.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний за рішенням трійки при УНКВС по Одеській області 3.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.11.1956 р.

ЗИНЕВИЧ Михайло Йосипович, 1888 р., уродженець с. Гозети (Польща), мешканець ст. Христинівка, українець, грамотний, із робітників, інспектор руху Христинівського відділу Оде-

ської залізниці. Заарештований 26.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 14.06.1938 р. за рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 14.05.1938 р. Реабілітований Верховним судом УРСР 21.08.1960 р.

ЗІНЕНКО Петро Макарович, 1896 р., с. Босівка Лисянського району, українець, середня освіта, безпартійний, службовець. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада ДПУ УРСР від 27.04.1933 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.06.1990 р.

ЗІНЦЕВ Петро Максимович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Безбородьки Драбівського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 7.09.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Прокурор Гельмязівського району 31.12.1955 р. справу припинив, з-під варти звільнений.

ЗЕНЧЕНКО (Зінченко) Олександра Пилипівна, 1894 р., уродженка м. Гайсин Вінницької області, мешканка м. Умань, українка, із селян, безпартійна, сторож переїзду ст. Умань Одеської залізниці. Заарештована 17.07.1938 р. ОДТО ГУГБ НКВС ст. Христинівка. Особлива нарада при НКВС СРСР 29.09.1939 р. вирішила ув'язнити на 8 років у ВТТ. Реабілітована Верховним Судом СРСР 17.11.1954 р.

ЗІНЧЕНКО Андрій Якович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Іваньки Маньківського району, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Дата арешту відсутня. Обвинувачувався за ст. 70 ч. 1, 170, 174, 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 3.09.1937 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 8.02.1961 р. Черкаським обласним судом.

ЗІНЧЕНКО Василь Федорович, 1909 р., уродженець с. Бенівка Київської області, мешканець м. Золотоноша, українець, член ВКП(б), із службовців, начальник паспортного столу Золотоніської РВ НКВС. Заарештований 18.08.1937 р. Трійка при КОУ НКВС 1.12.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований 25.03.1958 р. ВТ КВО.

ЗІНЧЕНКО Михайло Михайлович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, безпартійний, малограмотний, сторож на Білоусівській торфорозробці. Заарештований 2.12.1937 р., за ст. 54-10 п. 1 КК УРСР. Особлива нарада при Поставському облуправлінні НКВС 19.08.1939 р. вирішила ув'язнити на 8 років у ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

ЗІНЧЕНКО Микола Максимович, 1901 р., уродженець с. Наровка (Полтавської обл.), мешканець с. Кантакузівка Драбівського району, українець, початкова освіта, розкуркулений, бухгалтер ст. Кутейниково Донецької області. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС Полтавської області вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 9.07.1958 р.

ЗІНЧЕНКО Трохим Іванович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Іваньки Маньківського району, українець, початкова освіта, безпартійний, хлібороб. Заарештований 22.03.1929 р. за ст. 54-10 КК РРФСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ вирішила вислати на три роки в Архангельську область. Реабілітований 25.08.1992 р. Прокурором Черкаської області.

ЗІНЧЕНКО Федір Іванович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 7.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при Харківському облуправлінні НКВС 25.10.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований 9.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ЗУБАХА Володимир Васильович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Жов-

нине Чорнобаївського району, українець, початкова освіта, безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.03.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 р. вирішила заслати у Північний край на три роки. Реабілітований 28.07.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ЗУБРИЦЬКИЙ Стефан Прокопович, 44 роки, уродженець і мешканець с. Студенець Канівського району, українець, безпартійний, малограмотний, одноосібник. Заарештований 20.08.1929 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Прокурор Шевченківської округи 28.08.1929 р. справу припинив.

ЗРАЙКО Семен Олексійович, 1896 р., уродженець с. Іваньї Рижики Тернопільської області, українець, освіта початкова, безпартійний, продавець. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.03.1933 р. вирішила розстріляти. Реабілітований Верховним Судом УРСР 10.08.1960 р.

ЗУБ Уляна Микитівна, 1894 р., уродженка с. Гольби (Польща), мешканка с. Майданець Тальнівського району, українка, малограмотна, безпартійна, вагар цукрозаводу. Заарештована 11.10.1938 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 29.10.1939 р. вирішила заслати в Казахстан на три роки. Реабілітована 3.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

ЗУЄНКО (Зусенко) Григорій Миронович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Ковалівка Драбівського району, українець, малограмотний, колгоспник. Заарештований 28.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР Особливою нарадою при колегії ДПУ від 4.03.1933 р. ув'язнений на три роки в концтабір. Реабілітований 28.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ЗУЙ Василь Ілліч, 1904 р., уродженець і мешканець с. Домантово Золотоніського району, українець, освіта - 3 класи, безпартійний, робітник. Заарештований 17.09.1937 р. за ст.ст. 54-11 і 54-7 КК УРСР. Звільнений з-під варти 7.03.1938 р. виїзною сесією спецколегії Полтавського суду в м. Черкаси. Постановою Золотоніського РВ НКВС від 11.01.1939 р. справу припинено. Дані про реабілітацію відсутні.

ЗУРЕР Овсій Ісаакович, 1906 р., уродженець і мешканець м. Золотоноша, єврей, малограмотний, безпартійний, бухгалтер Золотоніської міськради. Заарештований 16.01.1938 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою Золотоніського РВ НКВС від 24.02.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗМІЄВСЬКИЙ Максимільян Максимильянович, 1888 р., уродженець м. Рига, мешканець с. Дубова Уманського району, українець, освіта середня, член ВКП(б), ст. механік Дубівської МТС. Заарештований 18.05.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. УНКВС по Київській області 15.06.1936 р. справу припинило.

ЗРАЖЕВСЬКИЙ Борис Валер'янович, 1892 р., уродженець с. Нараївка Вінницької області, мешканець с. Колодисте Уманського району, поляк, освіта початкова, безпартійний, бухгалтер. Заарештований 18.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний о 24 год. 19.09.1938 р. за рішенням НКВС СРСР від 5.07.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 8.07.1958 р.

ІВАНЕЦЬ Петро Кирилович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Васютинці Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малописьменний, працював у особистому господарстві. Заарештований 25.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 6.03.1930 р. висланий у Північний край на 5 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 9.04.1990 р.

ІВАНОВ Авраам Іванович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Сту-

денець Канівського району, українець, грамотний, голова Студенецької споживчої кооперації. Заарештований 20.08.1929 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Прокурором Шевченківського округу 28.08.1929 р. справу припинено

ІВАНОВ Олексій Олександрович, 1921 р., уродженець і мешканець м. Умань, українець, освіта - 7 класів, робітник, безпартійний. Заарештований 27.07.1948 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою начальника управління охорони МДБ ПЗЗ 30.12.1948 р. звільнений з-під варти.

ІВАНОВ Анатолій Михайлович, 1902 р., уродженець м. Новий Оскол Курської області, мешканець м. Монастирище, росіянин, безпартійний, освіта нижча, військовослужбовець, капітан. Заарештований 28.10.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою помічника військового прокурора 437-ї Військ. Прокуратури 22.12.1938 р. звільнений з-під варти.

ІВАНЧЕНКО Олексій Пилипович, 1885 р., уродженець с. Медведівка Чигиринського району, українець, грамотний, безпартійний. Заарештований 17.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР 14.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ.

ІВАНЧЕНКО Іван Миколайович, 1889 р., уродженець с. Хижинці Уманського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, десятник житлодистанції ст. Черкаси, безпартійний. Заарештований 28.06.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою відділення НКДБ ст. Гребінка від 2.08.1941 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ІВАНЧЕНКО Феодосій Петрович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Медведівка Чигиринського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 10.05.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКДБ 8.08.1944 р. з-під варти звільнений.

ІВАНЧУК Олександр Ферапонтович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований 3.06.1959 р. Черкаським обласним судом.

ІВАНЧУК Іван Матвійович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, безпартійний, грамотний, колгоспник. Заарештований 25.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС 3.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.02.1959 р.

ІВАНЮК Гаврило Панкратович, 1894 р., уродженець с. Сенюхин Брод Первомайського району Миколаївської області, мешканець ст. Бобринська Смілянського району, українець, безпартійний, малограмотний, диспетчер. Заарештований 18.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Справу припинено 28.04.1933 р. уповноваженим ОДТ ООДПУ ст. Бобринська, з-під варти звільнений.

ІВАСІВКО Михайло Юрійович, 1900 р., уродженець с. Стебник Дрогобицького району, мешканець с. Мошурів Тальнівського району, українець, освіта початкова, колгоспник, безпартійний. Заарештований 10.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.12.1937 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 13.06.1959 р.

ІВАСЮК Дмитро Миколайович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Шепінці Кіцманівського району Чернівецької області, українець, грамотний, безпартійний. Заарештований 11.01.1940 р. за ст. 80 КК УРСР. Постановою слідчої частини УНКВС по

Київській області 24.10.1940 р. справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 29.10.1945 р. Засуджений 27.11.1945 р. ВТ Кишинівської залізниці на 6 р. у ВТТ. Звільнений 31.05.1948 р.

ІВАШКЕВИЧ Марія Миколаївна, 1894 р., уродженка і мешканка с. Ліплява Канівського району, українка, освіта середня, безпартійна, хлібороб. Заарештована 28.03.1930 р. за ст. 56-16 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 13.04.1930 р. вислана у Північний край на три роки. Реабілітована Прокурором Черкаської області 20.10.1991 р.

ІВАШКЕВИЧ-МИЩУК Янина Болеславівна, 1913 р., уродженка м. Городок Вінницької області, мешканка Вільшанського цукрозаводу, полька, освіта середня, безпартійна, працювала статистиком. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Вінницького РВ НКВС від 11.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ІВАЩЕНКО Василь Маркович, 10.04.1888 р., уродженець і житель с. Галаганівка Чигиринського району Черкаської області, українець, із куркулів, малописьменний, працював у колгоспі „Большевистський сигнал". Заарештований 24.12.1937 р. за звинуваченням по ст. 54-10 КК УРСР. Приречений 25.12.1937 р. трійкою КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 14.01.1937 р. о 24 год. Реабілітований Прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

ІВАЩЕНКО Василь Миколайович, 1910 р., уродженець с. Виноград Лисянського району, мешканець селища шахти № 16-6іс ім. „Известий", українець, малограмотний, безпартійний, прохідник. Заарештований 20.01.1942 р. за ст. 54-1 „б" КК УРСР. Постановою Військового Прокурора в/ч 1125 від 25.02.1942 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ІВАЩЕНКО Єфрем Филимонович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Орадівка Христинівського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Христинівського РВ ДПУ від 16.06.1932 р. слідчу справу припинено у зв'язку зі смертю заарештованого, помер 15.06.1932 р.

ІВАЩЕНКО Іван Федорович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Хвилівка Золотоніського району, українець, безпартійний, малограмотний, колишній член ревкомісії, у минулому есер. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Рішення по справі немає.

ІВАЩЕНКО Марко Никифорович, 1888 р., уродженець с. Круподеринці, мешканець м. Умань, українець, грамотний, безпартійний. Заарештований 14.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ від 14.04.1933 р. з-під варти звільнений. Постанови про закриття справи немає.

ІДО Віктор Костянтинович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Завалля Монастирищенського району, поляк, малограмотний, безпартійний, робітник. Заарештований 21.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Вінницькій області від 26.09.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 27.09.1938 р. Реабілітований 22.04.1959 р. Черкаським обласним судом.

ІЗУВІТ Гнат Хомич, 1881 р., уродженець і мешканець с. Доброводи Уманського району, українець, малограмотний, безпартійний, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 2.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР Постановою трійки УНКВС по Київській області 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 5.05.1938 р. Реабілітований 22.11.1956 р. Черкаським обласним судом.

ІЛЬЄНКО Євген Михайлович, 1873 р., уродженець с. Шабельники Золотоніського району, мешканець м. Золотоноша, українець, малограмотний, безпартійний, працював на різних роботах у школі №3. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-1, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 7.06.1938 р. Реабілітований 7.04.1957 р. Черкаським обласним судом.

ІЛЬЄНКО Никифір Пилипович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Шабельники Золотоніського району, українець, малограмотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 24.08.1937 р. за ст.ст. 54-10, 78 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 4.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований 22.06.1960 р. Черкаським обласним судом.

ІЛЬЇН Степан Миколайович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Малі Канівці Чорнобаївського району, українець, освіта неповна середня, безпартійний, вчитель. Заарештований 16.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 27.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 7.06.1938 р. Реабілітований 14.05.1958 р. Черкаським обласним судом.

ІЛЬЧЕНКО Дмитро Трохимович, 1890 р., уродженець і мешканець м. Жашків, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 13.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 21.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 19.04.1957 р. Черкаським обласним судом.

ІЛЬЧЕНКО Дмитро Федорович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Жашків, українець, малограмотний, безпартійний, конюх колгоспу. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 21.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 19.04.1957 р. Черкаським обласним судом.

ІЛЬЧЕНКО Микола Якович, 1900 р., уродженець с. Сокільчак Попелянського району Київської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня, безпартійний, священик. Заарештований 6.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при Київському НКВС від 31.12.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 14.01.1938 р. Реабілітований 7.05.1958 р. Черкаським обласним судом.

ІЛЬЧУК Олексій Миколайович, 1911 р., уродженець м. Люблін (Польща), мешканець с. Верхнячка Христинівського району, поляк, член ВЛКСМ з 1928 року, із робітників, токар Верхнячського цукрозаводу. Заарештований 12.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 1.12.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 17.12.1937 р. Реабілітований 27.06.1959 р. Верховним Судом УРСР.

ІЛЬЮЩЕНКО Михайло Іванович, 1903 р., уродженець м. Сміла, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, освіта вища, безпартійний, інженер-механік. Заарештований 25.09.1937 р. за ст.ст. 54-4. 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 10.11.1937 р. Реабілітований 27.03.1959 р. Верховним Судом УРСР.

ІЛЬЯЩЕНКО Корній Семенович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Гельмязів Золотоніського району, українець, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 7.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС від 2.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 25.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.01.1957 р.

ІОНЕНКО Омелян Максимович, 1882 р., уродженець с. Крилов Чиги-

ринського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, службовець, безпартійний. Постановою особливої наради НКВС СРСР 5.10.1938 р. позбавлений волі на 8 років ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.05.1959 р.

ІСАЄНКО Олексій Миколайович, 1919 р., уродженець і мешканець смт. Чорнобай, українець, освіта нижча, шофер, член ВКП(б). Заарештований 22.06.1942 р. Постановою Особливого відділу НКВС 37 армії звільнений з-під варти 30.06.1942 р.

ІСКРА Степан Петрович, 1879 р., уродженець і мешканець с. Кропивна Золотоніського району, українець, малописьменний, хлібороб. Заарештовний 19.10.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 18.01.1930 р. ув'язнений на 3 р. у концтабір. Реабілітований у лютому 1990 р. Прокурором Черкаської області.

ІТКІС Янкель Цалевич, 1908 р., уродженець м. П'ятигород Тетіївського району Київської області, мешканець м. Монастирище, єврей, малописьменнии, приймальник шкіри „Союзшкіра", безпартійний. Заарештований 19.02.1938 р. Звинувачений за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою пом. облпрокурора м. Вінниця 21.03.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ІЩЕНКО Андрій Олексійович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Рубаний Міст Лисянського району, українець, освіта нижча, безробітний, безпартійний. Заарештований 6.05.1934 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Постановою обл. управління безпеки м. Києва 31.07.1934 р. з-під варти звільнений. УДБ КОУ НКВС 1.10.1934 р. слідчу справу припинено.

ІЩЕНКО Андрій Макарович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Полонисте, кол. Бабанського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою СПО ДПУ Бабанського райапарату 10.04.1932 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ІЩЕНКО Герасим Іванович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Дяківка кол. Тернівського району Одеської області, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований за ст. 56-21 КК УРСР. Постановою особливої наради колегії ОДПУ 22.06.1928 р. висланий у Казахстан на 3 роки.

ІЩЕНКО Юхим Костянтинович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Шабельники Чигиринського району, українець, освіта початкова, хлібороб, безпартійний. Заарештований 28.02.1920 р. Звинувачений в тому, що служив у війську Симона Петлюри. Постановою особливого відділу Південно-Західного фронту 27.03.1920 р. ув'язнений у концтабір до закінчення війни.

ІЩЕНКО Леонід Васильович, 1920 р., уродженець м. Умань, мешканець с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, освіта - 7 класів, шофер МТС, безпартійний. Заарештований 11.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 13.07.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.06.1960 р.

ІЩЕНКО Полікарп Андрійович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Косари Кам'янського району, українець, освіта нижча, без певних занять, безпартійний. Заарештований 3.06.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 23.10.1938 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ.

ІЩЕНКО Семен Васильович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Байбузи Черкаської області, українець, 3 класи церковно-приходської школи, безпартійний, сторож у колгоспі. Заарештований 21.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 2.04.1938 р. приречений до розстрілу.

Розстріляний 7.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ІЩЕНКО Семен Пилипович, 1892 р., уродженець с. Кирилівка Шполянського району, мешканець с. Будище Городищенського району, учитель, освіта середня, безпартійний. Заарештований 17.09.1929 р. за ст.ст. 61, 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого КРО окрвідділу ДПУ 14.10.1929 р. звільнений з-під варти. Справу припинено.

ІЩЕНКО Яків Петрович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Ярова Кам'янського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 5.07.1941 р. за ст.ст. 58-10 ч. 1, 58-11 РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 14.03.1942 р. засланий у Красноярський край на 5 років. Реабілітований Прокурором Черкаської області 3.04.1990 р.

ІЩУК Антін Венедиктович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Катеринівка Кам'янського району, українець, малописьменний, колгоспник. Заарештований 14.04.1930 р. за ст. 56-17 КК УРСР. Постановою уповноваженого СОО Шевченківського округу ДПУ 24.05.1930 р. слідча справа припинена, підписка про невиїзд відмінена.

ІЩУК Михайло Миколайович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Катеринівка Кам'янського району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст. 56-17 КК УРСР. Постановою уповноваженого СОО Шевченківського відділу ДПУ 24.05.1930 р. слідчу справу припинено, підписку про невиїзд відмінено.

КАБАНИК Опанас Іларіонович, 1888 р., смт. Лисянка одноіменного району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малограмотний, конюх Лисянської лікарні. Заарештований 16.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 25.12.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 20.11.1937 р. Реабілітований 28.10.1059 р. Черкаським обласним судом.

КАБАНИЦЯ Михайло Кіндратович, 1921 р., с. Ступичне Катеринопільського району, українець, із селян, безпартійний, початкова освіта, червоноармієць. Заарештований 19.12.1941 р. за ст. 19, 58-1 п. „б" КК РРФСР. Звільнений з-під варти 28.12.1941 р. ОВ НКВС 52 армії.

КАБАНЮК Федір Трохимович, 1893 р., с. Розсішки Христинівського району, українець, малограмотний, безпартійний, одноосібник. Заарешований 9.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ОН ДПУ УРСР 29.04.1933 р. засланий у Північний край на три роки. 28.06.1989 р. реабілітований Прокурором Черкаської області.

КАБАНЯЧИЙ Григорій Михайлович, 1874 р., с. Козацьке Звенигородського району, українець, із селян-середняків, малограмотний, десятник Шевченківського лісництва. Заарештований 4.11.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-6, 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 4.12.1937 р. за рішенням НКВС СРСР від 17.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 6.06.1959 р.

КАБАЧЕНКО Хома Трохимович, 1890 р., с. Кобринова Гребля Тальнівського району, українець, грамотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. 22.05.1938 р. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 3.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

КАВИЦЬКИЙ Степан Федорович, 1890 р., с. Ярославка Катеринопільського району, мешканець м. Шпола, українець, малограмотний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 10.02.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 4.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 19.04.1938 р. Реабілітований 28.03.1959 р. Черкаським обласним судом.

КАВУН Микола Степанович, 19 років (1902 р.), с. Дубова Уманського району, українець, із селян, грамотний, хлібороб. Заарештований 21.02.1921 р. Колегія Київської губчека 8.04.1921 р. вирішила ув'язнити на три роки без застосування амністії.

КАГАН Аврум Шмулевич, 1903 р., уродженець с. Іваньки Буцького району, мешканець м. Умані, єврей, малограмотний, безпартійний, працював технічним секретарем працівників „Держторгівлі". Заарештований 1.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 3.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 23.04.1957 р.

КАГАНОВ Мойсей Пейсохович, 1910 р., уродженець м. Золотоноша, єврей, освіта середня, червоноармієць, зв'язківець 1003 СП, безпартійний. Заарештований 1.09.1942 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою НКВС Горківського гарнізону від 29.12.1942 р. кримін. справа закрита, з-під варти звільнений. Відомості про реабілітацію відсутні.

КАДЛЕЧЕК Йосип Іванович, 1896 р., уродженець м. Брен, Чехословакія, житель с. Христинівка, чех, малограмотний, нарядник ВЧ-6 ст. Христинівки, з 1930 р. кандидат в члени ВКП(б). Заарештований 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ДТО ГУДБ НКВС Одеської області від 26.02.1939 р. слідчу справу закрито, з-під варти звільнений.

КАЖУЛЬСЬКИЙ Емануїл Петрович, 1904 р., уродженсць м. Києва, житель ст. Корсунь, українець (поляк), безпартійний, освіта середня, працював майстром по виготовленню мінеральних вод. Заарештований 24.06.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійкою при УНКВС по Одеській області 29.11.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 23.01.1964 р.

КАЗАННИК Борис Маркович, 1894 р., уродженець с. Степанці Канівського району, мешканець м. Умань, росіянин, безпартійний, із службовців, освіта вища, бухгалтер Уманського лісгоспу. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Особливої нарада при колегії ДПУ УРСР від 6.05.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 24.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

КАЗБЕРОВ Михайло Ілліч, 1895 р., уродженець м. Самара (Росія), мешканець ст. Христинівка, росіянин, виключений із членів ВКП(б) в 1937 р., працював диспетчером відділу експлуатації ст. Христинівка. Заарештований 4.08.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 15.02.1939 р. постановою ВО справу направлено на дорозслідування.

КАЗНАДІЙ Пилип Никанорович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Рогова Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, тесля в колгоспі. Заарештований в березні 1932 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Інші дані відсутні.

КАЛАШНИК Іван Васильович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Голов'ятине Смілянського району, українець, освіта вища, безпартійний, вчитель н/с школи. Заарештований 21.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 15.05.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

КАЛАШНИК Павло Григорович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, із робітників, працював кочегаром цукрозаводу. Заарештований 12.11.1937 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Рішенням НКВС СРСР 2.12.1937 р. приречений до розстрілу. Страчений 22.12.1937 р. Реабілітований 14.02.1959 р. Верховним Судом УРСР.

КАЛАШНИК Ілля Андрійович, 1899 р., уродженець і мешканець с. В.Яблунівка Смілянського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 2.03.1933 р., за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 10.06.1933 р. висланий на три роки умовно. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

КАЛАШНИКОВ Яків Андрійович, 1894 р., уродженець і мешканець с. В.Яблунівка Смілянського району, українець, грамотний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 10.03.1933 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 10.06.1933 р. ув'язнений на три роки заслання умовно. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

КАЛАШНИК Тимофій Тимофійович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Вознесенське Золотоніського району, українець, освіта середня, робітник Пальмирської МТС, безпартійний. Заарештований 14.07.1938 р. за ст.ст. 54-10, ч. 1 і 54-11 КК УРСР. Постановою УНКВС Полтавської області 5.01.1939 р. з-під варти звільнений. Слідчу справу припинено.

КАЛЕНИЧЕНКО Іван Миколайович, 1827 р., уродженець м. Сміла, мешканець м. Одеса, освіта середня, столяр, безпартійний. Заарештований 16.09.1926 р. за ст. 67 КК УРСР. Постановою Черкаського окружного прокурора 28.01.1927 р. слідчу справу припинено.

КАЛЕНИЧУК Іван Павлович, 1875 р., уродженець і мешканець с. Іванівка Уманського району, українець, неписьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 24.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 10.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки.

КАЛИБЕРДА Андрій Михайлович, 1884 р., уродженець і мешканець х. Ставище Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 31.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 25.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

КАЛІВУШКО Іван Пилипович, 1919 р., уродженець і мешканець смт. Катеринопіль, українець, безпартійний, із селян, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.10.1944 р. без документів. Постановою начальника відділу „СМЕРШ" 8-го корпусу ПВО 10.01.1945 р. направлений у штрафбат.

КАЛИНА Антін Генрихович, 1887 р., уродженець м. Вчорайше Київської області, мешканець м. Умань, поляк, грамотний, ст. рахівник цегельного заводу, безпартійний. Заарештований 10.04.1938 р. за ст.ст. 54-1, 54-6, 54-9, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки при УНКВС Одеської області 13.10.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.10.1938 р. Реабілітований визначенням Військової колегії Верховного Суду СРСР 17.11.1954 р.

КАЛИНОВСЬКИЙ Григорій Іванович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Лисича Балка Катеринопільського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 27.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 16.08.1929 р. ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 9.03.1992 р.

КАЛИНОВСЬКИЙ Кузьма Микитович, 1873 р., уродженець с. Почапинці Лисянського району, мешканець с. Паланка Уманського району, українець, освіта - духовне училище, священик, безпартійний. Заарештований 19.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки Київського облуправління НКВС 5.11.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований Прокуратурою Черкаської області.

КАЛИНОВСЬКИЙ Матвій Григорович, 1909 р., уродженець і мешканець м. Панське, єврей, малописьменний, слюсар, безпартійний. Заарештований за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою розпорядчого засідання ВТ 21.09.1932 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

КАЛИНОВСЬКИЙ Костянтин Іларіонович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Лисича Балка Катеринопільського району, українець, безпартійний, малописьменний, колгоспник. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки КОУ НКВС 19.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.04.1959 р.

КАЛИТА Савелій Якович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Черняхівка Драбівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 15.04.1931 р. за ст.ст. 72 і 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 13.06.1931 р. висланий у Північний край на три роки.

КАЛИТА Яків Петрович, 1881 р., мешканець с. Черняхівка Драбівського району, уродженець с. Райківщина, українець, безпартійний, малописьменний. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 22.02.1930 р. справу припинено через смерть обвинуваченого 6.02.1930 р. в Прилуцькому БУПРі № 8.

КАЛИТЕНКО Феодосій Антонович, 1884 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, учитель, освіта вища, безпартійний. Заарештований 30.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 4.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Постановою зам. начальника відділу УДБ КОУ НКВС Бабича від 23.04.1939 р. з-під варти звільнений.

КАЛИНСЬКА Розалія Йосипівна, 1879 р., уродженка с. Волковинці Хмельницької області, мешканка ст. Христинівка, полька, безпартійна, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 18.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 21.06.1938 р. вирішила віддати під нагляд на два роки за місцем проживання, як соціально-небезпечний елемент. Реабілітована 10.01.1990 р. Прокурором Черкаської області.

КАЛИНСЬКИЙ Станіслав Антонович, 1875 р., уродженець с. Волковинці Хмельницької області, мешканець з 1931 р. ст. Звенигородка, з 1937 р. - ст. Христинівка, поляк, безпартійний, із робітників, малописьменний, працював машиністом вузькоколійки. Заарештований 16.05.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 29.05.1931 р. вирішила ув'язнити на три роки у ВТТ. Вдруге заарештований 27.07.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. За рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 5.11.1937 р. розстріляний. Реабілітований ВТ КВО 24.04.1959 р.

КАЛИНСЬКИЙ Франц Блажеєвич, 1915 р., с. Таркаруда (Польща), мешканець м. Тальне, поляк, безпартійний, початкова освіта, маляр Тальнівського цукрозаводу. Заарештований 19.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 25.09.1938 р. ув'язнити на 10 років ВТТ. 4.01.1940 р. слідча частина КОУ НКВС постановила рішення трійки відмінити, із концтабору звільнити.

КАЛІНІНЧЕНКО Григорій Кирилович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Боярка Лисянського району, українець, грамотний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 10.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 4.01.1957 р.

КАЛІНІЧЕНКО Іван Миколайович, 1897 р., уродженець і

житель м. Сміла, українець, із службовців. У 1929 і 1930 рр. був відданий під суд як офіцер царської армії. На час арешту не працював. Заарештований 3.12.1937 р., утримувався в Черкаській в'язниці. Приречений 8.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 30.12.1937 о 1 год. 10 хв. Реабілітований 16.08.1989 р.

КАЛЬНИБОЛОЦЬКИЙ Іван Андрійович, 1883 р., уродженець с. Ярошівка Шполянського району, мешканець с. Мокра Калигірка Шполянського району, українець, неписьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 16.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 18.11.1930 р. висланий у Північний край на три роки.

КАЛЬКУТКІН Григорій Іванович, 1898 р., уродженець м. Сталіно, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, росіянин, освіта вища, сезонний робітник, безпартійний. Заарештований 8.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Вінницької області 10.05.1938 р. ув'язнений на 8 років у ВТТ. Постановою управління НКВС Вінницької області 26.01.1940 р. звільнений з-під варти.

КАЛЬНИЦЬКИЙ Володимир Матвійович, 1875 р., с. Надточаївка Шполянського району, в 1935 р. мешкав у м. Шпола, українець, служитель культу, закінчив Київську духовну семінарію, на момент арешту був священиком у с. Надточаївка. Перший раз арештований 27.05.1935 р. і перебував під слідством. Повторно арештований 1.08.1937 р. Шполянським РВ НКВС. Утримувався у Черкаській в'язниці. Трійкою при КОУ НКВС УРСР 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.11.1937 р. о 2 год. 40 хв. Реабілітований 8.06.1989 р.

КАЛЬНИЦЬКИЙ Дмитро Матвійович, 1881 р., уродженець с. Надточаївка Шполянського району, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, освіта середня, службовець, з духовенства. Заарештований 17 жовтня 1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 18.01.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

КАЛЮЖНИЙ Петро Сидорович, 1878 р., уродженець с. Бузівка, мешканець с. Сабадаш Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 2.01.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.05.1938 р.

КАЛЮЖНИЙ Степан Миколайович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Бузівка Жашківського району, українець, освіта нижча, одноосібник, безпартійний. Заарештований 13.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 23.07.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.02.1959 р.

КАМША Данило Антонович, 1879 р., с. Загородище Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малописьменний, хлібороб. Заарештований 15.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 3.12.1930 р. вирішила вислати на три роки у Північний край. Реабілітований Прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

КАМША Катерина Омельківна, 1913 р., с. Загородище Чорнобаївського району, українка, малограмотна, колгоспниця. Заарештована як член сім'ї ворога народу, засудженого до ВМП. Особлива нарада при НКВС СРСР 28.04.1945 р. вирішила вислати у Джамбульську область на три роки з конфіскацією майна.

КАМША Ксенія Ісидорівна, 1887 р., с. Загородище Чорнобаївського

району, українка, безпартійна, малограмотна, хлібороб. Заарештована 6.02.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Черкаський РВ ДПУ 22.02.1933 р. справу припинив, з-під варти звільнив.

КАНДАЛЕЙ Клим Михайлович, 1875 р., с. Литвинівка Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний, із глитаїв, хлібороб. Заарештований 11.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 2.01.1931 р. вирішила вислати у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

КАНІВЕЦЬ Петро Степанович, 1894 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, із куркулів, малописьменний, робітник зеленого господарства. Заарештований 24.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР (у 1929 р. був висланий ДПУ терміном 5 років на Біломорканал). 26.09.1937 р. о 22 год. розстріляний за рішенням трійки при КОУ НКВС від 15.09.1937 р. Реабілітований 30.09.1959 р. Черкаським обласним судом.

КАНИШЕВ Микола Романович, 1893 р., уродженець м. Горький, мешканець м. Сміла, росіянин, освіта вища, безпартійний, старший лісничий Смілянського лісництва. Заарештований 11.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 26.10.1938 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на вісім років. Реабілітований 2.03.1957 р. Черкаським обласним судом.

КАПЕЛЮШНИЙ Свирид Іванович, 1876 р., уродженець с. Соболівка Шполянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 9.04.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при ДПУ УРСР 27.05.1931 р. вирішила вислати у Північний край на три роки.

КАПЕЛЮШНИЙ Іван Купріянович, 1894 р., с. Свинарка Уманського району, українець, безпартійний, малописьменний, бригадир рільничої бригади. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 8.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 29.03.1938 р. Реабілітований 23.10.1956 р. Черкаським обласним судом.

КАПЕЛЮШНИЙ Йосип Іванович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Бабанка Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.3.1933 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 10.08.1960 р. Верховним Судом УРСР.

КАПІНОС Петро Сергійович, 1895 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, освіта початкова, безпартійний, залізничник ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г.Шевченка). Заарештований 3.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області вирішила розстріляти. Реабілітований 4.05.1960 р. Черкаським обласним судом.

КАПІНУС Іван Оксентійович, 1892 р., с. Мошурів Тальнівського району, українець, безпартійний, із селян, початкова освіта, одноосібник. Заарештований 11.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 12.7.1929 р. вирішила вислати у Північний край на три роки. Реабілітований 19.03.1992 р. Прокурором Черкаської області.

КАПІНУС Михайло Антонович, 1900 р., уродженець с. Макіївка Смілянського району, українець, безпартійний, із селян-середняків, малописьменний, овочевод колгоспу „Червона Україна". Заарештований 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 16.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. Реабілітований 25.05.1959 р. Черкаським обласним судом.

КАПЛУН Іван Якович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний. Заарештований 23.12.1928 р. за ст. 56-21 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 19.04.1929 р., приречений до ув'язнення в концтаборі на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 1992 р.

КАПЦЕВИЧ Федір Петрович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Порадівка Лисянського району, українець, грамотний, ветеринар колгоспу, безпартійний. Заарештований 8.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 24.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 4.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

КАПШИТАР Гаврило Іванович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Тіньки Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 17.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 28.11.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований Прокурором Черкаської області 29.09.1991 р.

КАПУЛОВСЬКИЙ Улян Ілліч, 1884 р., уродженець і мешканець с. Озірна Звенигородського району, українець, малописьменний, пекар, безпартійний. Заарештований 13.02.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою транспортного прокурора Христинівської дільниці Південно-Західної залізниці 10.06.1936 р. слідча справа припинена. 20.03.1936 р. з-під варти звільнений.

КАПУСТЯН Борис Савович, 1895 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, грамотний, майстер шкіряного заводу. Заарештований 24.01.1944 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС Київської області 8.04.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

КАПРОВ Волько Янкелевич, 1877 р., уродженець і мешканець с. Юстинград Жашківського району, єврей, грамотний, безпартійний. Заарештований 21.01.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою облпрокурора м. Києва 23.02.1936 р. слідчу справу припинено.

КАРАБАН Степан Федорович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Чорнобай Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малограмотний, хлібороб. Заарештований 12.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР вирішила вислати у Північний край на три роки. Реабілітований 21.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

КАРАКАЙ Василь Васильович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Журавка Городищенського району, українець, безпартійний, малописьменний, із селян-середняків, колгоспник. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою УНКВС по Київській області від 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним Судом УРСР.

КАРАНТ Меєр Нухим Лейбович, 1884 р., уродженець м. Умань Черкаської області, житель с. Юстинград, єврей, освіта середня, безпартійний, різник. Заарештований 20.01.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою облпрокурора м. Києва 29.02.1936 р. карну справу припинено.

КАРАСЬ Григорій Іванович, 1875 р., уродженець с. Бирлівка Драбівського району, українець, безпартійний. Заарештований у 1937 р. Постановою Ковалівського РВ НКВС від 17.01.1938 р. з-під варти звільнений.

КАРАСЬ Йосип Йосипович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, безпартійний, грамотний, колгоспник. Заарештований 27.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 5.11.1937 р.

ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований 17.08.1960 р. Черкаським обласним судом.

КАРАГУН Мойша Шулимович, 1919 р., уродженець і мешканець м. Умань, єврей, малописьменний, безпартійний, заз. складом заготзерна. Заарештований 25.09.1938 р. за ст.ст. 54-7 і 54-11 КК УРСР. Постановою Прокурора Уманського району від 29.06.1939 р. карна справа припинена, з-під варти звільнений.

КАРБАН Максим Корнійович, 1882 р., уродженець с. Безбородьки Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 26.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 30.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ.

КАРБОВСЬКИЙ Семен Романович, 1913 р., уродженець с. Лесничі Вінницької області, мешканець м. Умані, українець, освіта середня, безпартійний, агроном Уманського райземвідділу. Заарештований 13.05.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Христинівського РВ НКВС від 1.06.1938 р. карну справу припинено, з-під варти звільнений. У 70-ті роки Карбовському Р. С. присвоєно звання Героя Соціалістичної праці.

КАРБОВСЬКИЙ Борис Тимофійович, 1892 р., уродженець с. Текуча Уманського району, мешканець м. Умань, українець, безпартійний, малописьменний, із службовців. Заарештований 12.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ СРСР від 3.09.1929 р. засуджений до заслання через ПП ОДПУ у Північний край на три роки. Реабілітований в липні 1993 р. Прокурором Черкаської області.

КАРБІВНИЧА Меланія Прокопівна, 1894 р., уродженка с. Сигнаївка, мешканка с. Матусів Шполянського району, українка, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 2.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Прокурора Шполянського району від 20.11.1938 р. карну справу припинено. Відомості про реабілітацію відсутні.

КАРДАШЕВСЬКИЙ Лука Федорович, 1884 р., уродженець с. Рубанка Козятинського району Вінницької області, мешканець смт. Христинівка одноіменного району, поляк, освіта початкова, безпартійний, машиніст депо. Заарештований 17.02.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 7.03.1936 р. висланий разом з сім'єю у Казахстан на 5 років. Реабілітований 3.04.1990 р. Прокурором Черкаської області.

КАРИОЗЕН Борис Васильович, 1897 р., уродженець м. Ленінград, мешканець смт. Драбів Драбівського району, росіянин, малописьменний, працював оперуповноваженим Драбівського РВ НКВС, кандидат у члени ВКП(б) з 1930 р., виключений у 1938 р. Заарештований 23.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою УНКВС по Полтавській області від 4.05.1939 р. з-під варти звільнений, слідча справа припинена.

КАРЛВІЦ Яків Павлович, 1889 (1892) р., уродженець і мешканець с. Надла Ново-Архангельського району Кіровоградської області, працював на ст. Звенигородка, робітник, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 19.05.1938 р. Реабілітований 21.06.1957 р. Черкаським обласним судом.

КАРНАФЕЛЬ Ганна Варфоломіївна, 1886 р., уродженка м. Полонне Вінницької області, мешканка м. Черкаси, полька, малописьменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 2.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Прокурора Черкаської області від 24.06.1938 р. слідчу справу припинено.

КАРПЕНКО Юхим Іванович, 1900 р., мешканець с. Коврай Чорнобаївського району, українець, безпартійний, малописьменний, без певних занять. Заарештований 4.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ УРСР від 15.09.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 2.04.1959 р.

КАРПЕНКО Гнат Васильович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Вільшана Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, із селян-середняків, колгоспник. Заарештований 27.4.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою УНКВС по Київській області від 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним Судом УРСР.

КАРВОВСЬКИЙ (Карловський) Петро Тимофійович, 1887 р., уродженець і мешканець м. Умань, українець, із священиків, закінчив Київську духовну семінарію, працював учителем у школі. Заарештований 9.10.1937 р. Приречений 2.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 25.12.1937 р. о 24 год. Реабілітований 30.03.1989 р.

КАШТЕЛЯНОВ Іван Тихонович, 1861 р., уродженець Литви, мешкав у м. Звенигородка, росіянин, із селян-куркулів, освіта вища – закінчив учительський інститут, священик. Заарештований 12.10.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Ув'язнений 16.10.1937 р. трійкою КОУ НКВС УРСР до 10 років ВТТ.

КИНИЧЕНКО Юхим Кирилович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Пальчик, Катеринопільського району, українець, із селян, малописьменний, без певних занять. Заарештований 2.12.1937 р. Приречений 4.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 31.12.1937 р. о 1 год. Реабілітований 13.04.1989 р.

КОВАЛЕНКО Мойсей Дмитрович, 1877 р., уродженець і житель смт. Лисянка, працював у райспоживспілці бондарем. Заарештований 17.11.1937 р. Приречений 20.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 25.12.1937 р. о 24 год. Реабілітований 27.04.1989 р.

КОВАЛЬ Йосип Потапович, 1875 р., уродженець с. Антонівка, Таращанського району Київської області, мешкав у м. Черкаси, українець, малописьменний, вол. унтер-офіцер царської армії, священик. Заарештований 29.10.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений 14.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 27.11.1937 р. о 1 год. 30 хв. Реабілітований 20.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

КОГОНОВСЬКИЙ Никін Михайлович, 23.03.1875 р., уродженець с. Вишівка Ставищанського району Київської області, мешкав в Умані, українець, із селян, освіта середня, закінчив духовну семінарію, працював в міськкомунгоспі на різних роботах. Заарештований 10.10.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10. Приречений 16.10.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 31.10.1937 р. о 1 год. Дані про реабілітацію відсутні.

КОЗАК Федір Мефодієвич, 1902 р., уродженець і житель смт. Чорнобай, українець, малописьменний, безпартійний, робітник Чорнобаївського радгоспу. Заарештований 18.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований 1.08.1989 р.

КОЗАК Захар Георгійович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Шепенці Чернівецького повіту (Румунія), українець, освіта – 4 класи, безпартійний, колгоспник. Заарештований 3.05.1940 р. за ст. 80 КК УРСР. Постановою УНКВС по Київській області від 19.10.1940 р. слідчу справу закрито, з-під варти звільнений.

КОЗАК Матвій Прохорович, уродженець і мешканець с. Трихуторівка Городищенського району, українець, безпартійний, малограмотний, із селян-куркулів, колгоспник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН УНКВС Київської області від 4.05.1938 р. приречений до розстрілу. Страчений 28.05.1938 р. Реабілітований 17.07.1990 р. Верховним Судом УРСР.

КОЗАК Нестір Федорович, 1897 р., уродженець с. Акмигетка Одеської області, мешканець м. Кривий Ріг, українець, малограмотний. Курсант „Совпартшколи", член ВКП(б) з лютого 1930 р. Заарештований 31.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою КОВ ДПУ від 10.08.1933 р. з-під варти звільнений, слідча справа припинена.

КОЗАРЕНКО Ольга Омельківна, 1896 р., уродженка і жителька с. Ковалі Канівського району, українка, безпартійна, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 21.06.1938 р. вирішила заслати на 5 років у Казахстан. Реабілітована 20.07.1989 р.

КОЗИНА Федот Тарасович, 1892 р., уродженець с. Старі Бабани Уманського району, мешкав в Умані, українець, із селян-робітників, безпартійний, малописьменний, працював каменярем. Заарештований 19.12.1937 р. приречений 25.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 14.01.1938 р. о 24 год. Реабілітований 1.05.1989 р.

КОЗЛОВСЬКИЙ Вільгельм Іванович, 1884 р., уродженець с. Шарнопіль Монастирищенського району Черкаської області, мешкав у с. Багва Звенигородського району Черкаської області, поляк, із селян, закінчив однокласне училище, не працював. Заарештований 23.04.1938 р., утримувався в Уманській в'язниці. Приречений за антирадянську діяльність 10.05.1938 р. трійкою при КОУ НКВС до розстрілу. Вирок виконано 27.05.1938 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

КОМАНЧУК Варнава Пилипович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Вороне Жашківського району Черкаської області, українець, із куркулів, письменний. Заарештований 30.07.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений 14.08.1937 р. трійкою при КОУ НКУС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 27.08.1937 р. о 2 год. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

КОНДРАТЮК Іларіон Кирилович, 1898 р., уродженець с. Паланка Уманського району, мешкав в Умані, українець, із селян, письменний, працював бухгалтером в Уманьторзі. Заарештований 26.10.1937 р. Приречений 20.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС до розстрілу. Вирок виконано 25.12.1937 р. о 24 год. Реабілітований 30.01.1989 р.

КОПАНСЬКИЙ Юхим Павлович, 1893 р., уродженець с. Фламанда Ямпільського району Вінницької області, мешкав у смт. Христинівка, Черкаської області, українець із селян, розкуркулений, закінчив Ямпільське вище училище, служитель культу. Заарештований 24.07.1937 р. Приречений 23.08.1937 р. трійкою при КОУ НКВС до розстрілу. Вирок виконано 17.09.1937 р. о 1 год. Реабілітований 20.07.1989 р.

КОПІЄВСЬКИЙ Микола Каленикович, 1894 р., уродженець с. Грузське Голованівського району, українець, службовець, експедитор на Ульянівському цукрозаводі. Заарештований 19.02.1932 р. за ст. 54-10, 54-3 КК УРСР. Постановою Особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 19.09.1932 р. до 3 років позбавлений волі. Реабілітований 8.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

КОРНІЄНКО Семен Іванович, 1898 р., уродженець с. В'язівок Лубенського району Полтавської області, житель х. Слиньки (с. Тарасівка) Чорнобаївського району Черкаської області, українець, безпартійний, одноосібник. Заарештований 33.03.1931 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 22.11.1931 р. приречений до 3 р.

позбавлення волі. Реабілітований 20.07.1989 р. Прокурором Черкаської області.

КОРКІШКО Іван Макарович, 1900 р., уродженець і житель с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, працював нач.цехового уч. Стеблівської суконної фабрики. Трійкою УНКВС по Київській області від 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.01.1959 р.

КОРКІШКО Микола Макарович, 1894 р., уродженець і житель с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, працював у колгоспі їздовим. Трійкою УНКВС по Київській області від 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.01.1959 р.

КОРКІШКО Мартин Олексійович, 1902 р., уродженець і житель с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, працював рахівником пункту прийому буряків ст. Таганча, трійкою УНКВС по Київській області від 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.01.1959 р.

КОРЧЕВНИЙ Дементій Миколайович, 7.08.1888 р., уродженець і мешканець с. Соколівка Тальнівського району, українець, із селян, неписьменний, без певних занять. Заарештований 20.12.1937 р. Приречений 22.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС до розстрілу. Вирок виконано 15.01.1938 р. о 2 год. Реабілітований 10.05.1989 р.

КОСАРЖИЦЬКА Марія (Юзефіна) Станіславівна, 1866 р., с. Дубова Уманського району, мешкала у м. Сміла, полька, із селян. Заарештована 21.10.1937 р. Приречена 22.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС до 8 років ВТТ, а 9.03.1938 р. трійка вирішила – розстріляти. Вирок виконано 11.06.1938 р. о 23 год. Реабілітована 10.05.1989 р.

КОСТЮКОВА Олена Федорівна, 1885 р., с. Попкове Калужської області, мешканка с. Сарни Монастирищенського району, росіянка, малописьменна, без певних занять. Заарештована 24.06.1937 р. по ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 3.09.1937 р. вирішила заслати на Північ на 10 років. Реабілітована 10.10.1989 р.

КОШЕЛЬ Семен Йосипович, 1902 р., уродженець і житель смт. Маньківка Черкаської області, українець, із селян, безпартійний, письменний, колгоспник. Заарештований 15.02.1938 р. Приречений за антирадянську діяльність 11.04.1938р. трійкою НКВС Київської області до розстрілу. Вирок виконано 5.05.1938 р. Реабілітований 29.06.1990 р. Прокурором Черкаської області.

КРАВЧЕНКО Яків Пархомович, 1907 р., с. Свічківка, житель с. Погреби Драбівського району Черкаської області, українець, безпартійний, трійкою УНКВС Полтавської області 17-19.11.1937 р. ув'язнений до 10 р. ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 1.04.1989 р.

КРАВЧУК Никифор Іванович, 13.13.1880 р., уродженець і житель с. Добра Маньківського району Черкаської області, українець, із селян, безпартійний, малописьменний, без певних занять. Заарештований 12.11.1937 р. Приречений за антирадянську діяльність 14.11.1937 р. трійкою НКВС Київської області до розстрілу. Вирок виконано 27.11.1937 р. Реабілітований Прокурором Черкаської області 22.06.1989 р.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Михайло Лаврінович, 1890 р., уродженець с. Глибочок Тальнівського району, мешканець с. Єрки Катеринопільського району, українець, священик. 9.09.1929 р. заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ 6.02.1930 р. вирішила ув'язнити на 5 років. Реабілітований 20.08.1989 р. за Указом ПВР СРСР від 16.01.1989 р.

КРОТ Христина Тодорівна (Федорівна) 1903 р., уродженка і мешканка с. Гереженівка Уманського райо-

ну, українка, безпартійна, неписьменна, домогосподарка. Приречена 15.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила заслати на 8 років у Казахстан. Реабілітована 22.07.1989 р.

КРОШЕНКО Єфрем Кирилович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району, українець, із селян, розкуркулений, малописьменний, працював сторожем маслобойки. Заарештований 20.10.1937 р. Приречений 14.11.1937 р. трійкою при КОУ КНВС до розстрілу. Вирок виконано 12.12.1937 р. о 2 год. Реабілітований 30.03.1989 р.

КРУПНИЦЬКИЙ Дмитро Улянович, 1867 р., уродженець с. Медведівка Чигиринського району Черкаської області, мешкав в м. Черкасах, українець, з духовенства, безпартійний, освіта нижча, дяк, без певних занять. Заарештований 6.01.1937 р. Приречений за антирадянську діяльність 31.12.1937 р. трійкою НКВС Київської області до розстрілу. Вирок виконано 15.01.1938 р. Реабілітований 25.07.1989 р. Прокурором Черкаської області.

КУДРИЦЬКИЙ Всеволод Антонович, 21.01.1880 р., уродженець с. Новоселиця Чигиринського району Черкаської області, мешкав у м. Каневі, українець із духовенства, освіта середня духовна, священик. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Ув'язнений 1.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до 10 років, а 9.03.1938 р. – до розстрілу. Вирок виконано 23.03.1938 р. о 24 год. Реабілітований 5.05.1989 р. Прокурором Черкаської області.

КУКСЮК Петро Петрович, 1895 р., уродженець с. Островичі, Польща, мешкав у с. В'язівок Городищенського району, поляк, із селян, малописьменний, працював геслею в колгоспі. Заарештований 13.05.1938 р. Городищенським РВ НКВС. Про зміст вироку, термін покарання і яким органом засуджений дані відсутні.

КУЛІБАБА Петро Лаврентійович, 29.07.1890 р., уродженець і житель с. Бабанка Бабанського району Київської (Черкаської) області, українець, із селян-бідняків, малописьменний, хлібороб, без роботи. Заарештований 31.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений 31.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 21.02.1938 р. о 24 год. Реабілітований Прокурором Черкаської області.

КУРАБКО Федір Васильович, 1910 р., уродженець с. Войтовці Тульчинського району Вінницької області, мешканець Прудянського кар'єру Шполянського району, українець, безпартійний, малописьменний, із куркулів, робітник кар'єру. Заарештований 12.06.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 15.09.1937 р. ув'язнити на 10 років. Реабілітований 1.08.1989 р.

КУРАШ Самсо́н Маркович, 24.06.1877 р., уродженець і житель с. Грушківка М. Калигірського району Черкаської області, українець, із куркулів, малописьменний, хлібороб, без певних занять. Заарештований 16.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений 13.08.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 22.08.1937 р. о 2 год. 30 хв.

КУЧЕРЕНКО Павло Романович, 1888 р., уродженець і житель с. Білозір'я Смілянського району Черкаської області, українець, безпартійний, працював їздовим. Ув'язнений 4.10.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до 10 років ВТТ. Реабілітований Прокурором Черкаської області 2.06.1989 р.

КУЧИНСЬКИЙ Іван Алеізович, 1916 р., уродженець с. Соболівка Житомирської області, мешканець с. Велика Яблунівка Смілянського району, поляк, безпартійний, із селян, робітник ст. ім. Постишева (нині Т. Г. Шевченка). Заарештований 15.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 15.11.1937 р. розстріляний 26.12.1937 р. о 1 год. 20 хв. Реабілітований 28.08.1989 р.

Біографічні довідки
про уродженців Черкаської області, реабілітованих Генеральною прокуратурою України, прокуратурою Києва та Київської області, Військовою прокуратурою Північного регіону України

АДЕЛЬГЕЙМ Павло Бернардович, 1872 р., уродженець с. Степанці Канівського району Черкаської області, українець, освіта вища, працював інженером Київського торфобрикетного заводу, мешканець м. Києва, Рейтарська, 6, кв. 3. Одружений, мав дитину. Заарештований 20.01.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою „Вищої двійки" від 27.03.1938 р. до ВМП. Страчений 29.04.1938 р. Реабілітований 16.05.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

АНКЕР Борух Гершкович, 1893 р., уродженець м. Біла Церква Київської області, єврей, із службовців, освіта початкова, працював експедитором МТС с. Монастирище (нині смт. Монастирище Черкаської обл.) Заарештований 13.09.1937 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою „Вищої двійки" від 13.11.1937 р. до ВМП. Страчений 25.11.1937 р. Реабілітований 10.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

АРХАНГЕЛЬСЬКИЙ Микола Володимирович, 1890 р., уродженець м. Черкаси, мешканець м. Києва. За постановою особливої наради при НКВС СРСР від 19.08.1942 р. за ст. 54-6 КК УРСР ув'язнений на 3 роки у ВТТ. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

БАБЕНКО Олена Гнатівна, 1891 р., уродженка м. Умань, мешканка м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 2.10.1938 р. розстріляна. Реабілітована Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

БАРАН-ФРАНЧУК Варвара Карпівна, 1886 р., уродженка с. Вишнопіль Тальнівського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 24.12.1930 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УСРР засуджена до 8-ми років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

БАРВІНСЬКА Віра Федорівна, 1896 р., уродженка с. Гербовець Уманського повіту, мешканка Київської області. За постановою особливої наради при ДПУ УСРР від 25.05.1931 р. за ст. 54-6 КК УРСР вислана з України на 3 роки. Реабілітована Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

БЕНЕДІКТОВ Борис Наумович, 1901 р., уродженець м. Кам'янка Черкаської області, мешканець м. Київ. Старший помічник прокурора УРСР, за вироком Військової колегії Верховного суду СРСР від 08.03.1937 р. за ст.ст. 54-8, 54-11 КК УРСР засуджений до ВМП. Вирок виконано в той же день. Реабілітований.

БЕРНШТЕЙН Густав Адольфович, 1867 р., уродженець м. Сміла Черкаської області. Охоронник Київської промартілі, просвітер релігійної общини СХБ. За вироком Київського обласного суду від 28.02.1936 р. за ст.ст. 54-11 ч.1, 54-11 КК УСРР засуджений до 10-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. По протесту заступника Генерального прокурора України реабілітований Верховним судом України в 1991 р.

БІЛЕЦЬКИЙ Микола Гнатович, 1908 р., уродженець м. Канів Черкаської області, мешканець Київської області. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 04.02.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР розстріляний. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

БОНДАР Яким Максимович, 1920 р., уродженець с. Теклине Черкаської області, мешканець Київської області, слюсар, колишній військовослужбовець. Військовим трибуналом Київського гарнізону від 18.06.1951 р. засуджений за ст. ст. 54-1 „б" КК УРСР до 10-ти років позбавлення волі у ВТТ. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу.

БОДНЯ-БОДНЕНКО Андрій Савович, 1893 р., уродженець м. Умань, мешканець м. Київ, Засуджений Військовою колегією Верховного Суду СРСР 10.04.38 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР до ВМП. Розстріляний 10.04.1938 р. Реабілітований Верховним судом СРСР у 1958 р.

БОРИСОВ Микола Андрійович, 1889 р., уродженець м. Черкаси, мешканець м. Київа, письменник. За вироком Військової колегії Верховного суду СРСР 2.09.1937 р. за ст.ст. 54-8, 54-11 КК УРСР засуджений до розстрілу. Вирок виконано 3.09.1937 р. Борисов М.А. обвинувачувався в участі у антирадянській терористичній організації есперантистів. Реабілітований прокуратурою Києва в 1992 р.

БОРОДІЙ Микола Іпатійович, 1902 р., уродженець смт. Монастирище однойменного району Черкаської області, учитель сільської школи. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до 5-ти років ВТТ. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

БОЯРЧУК Степан Мойсейович, 1895 р., уродженець с. Таганча Канівського району Черкаської області, мешканець м. Київ. Робітник воєнного кооперативу. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР засуджений до 5 років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Києва в 1989 р.

БРЖОВСЬКИЙ Станіслав Нарцизович, 1869 р., уродженець с. Пастерське Черкаської області, мешканець м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 25.09.1938 р. розстріляний. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

БУЛГАЧЕНКО Микола Іванович, 1900 р., уродженець с. Самгородок Черкаської області, мешканець Київської області. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 26.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР розстріляний. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

БУГЛАЧЕНКО Софія Феофанівна, 1892 р., уродженка с. Самгородок Черкаської області, мешканка Київської області. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 21.06.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР вислана на три роки з України. Реабілітована Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

ВАХНЮК Ілля Маркович, 1902 р., уродженець с. Лука, мешканець Київської області. За вироком Військового округу від 25.12.1935 р. за ст. 20-54-6 КК УСРР засуджений до 4-х років позбавлення волі. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ВІКТОРОВ Микола Іванович, 1896 р., уродженець м. Сміла Черкаської області, мешканець м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 1.10.1938 р. розстріляний 7.10.1938 р.

Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

ВОДЯНОЙ Яків Михайлович, 1886 р., уродженець м. Сміла Черкаської області, мешканець м. Київ. Засуджений ВТ КВО 10.05.1940 р. за ст.ст. 54-4, 54-6 КК УРСР до розстрілу. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1995 р.

ВОЗНЮК Іван Федорович, 1905 р., уродженець с. Шаулиха Тальнівського району Черкаської області, мешканець Київської області. Засуджений ВК ВС СРСР 19.04.1941 р. за ст. 54-3, 54-10 КК УРСР до розстрілу. Реабілітований Військовою прокуратурою КВО в 1994 р.

ВОЛКОВ Анатолій Костянтинович, 1898 р., уродженець с. Пищальники Канівського району Черкаської області. Завідуючий школою, учитель. Засуджений постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. до 5-ти років КТ за ст. ст. 54-10, 54-11 КК УСРР. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ГАЄВСЬКИЙ Олександр Лукович, 1890 р., уродженець с. Кам'яна Гребля Черкаської області, мешканець Київської області. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 05.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54 КК УРСР розстріляний. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

ГЕНРИХСОН Петро Густавович, 1899 р., уродженець с. Балаклея Черкаської області, росіянин, із службовців, освіта вища, працював інженером на Київському цукровому заводі, проживав у Києві, вул. Дмитрівська, 53, кв. 8. Одружений. Заарештований 3.06.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст.ст. 54-6, 54-13 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 28.09.1938 р. до ВМП. Страчений 4.10.1938 р. Реабілітований 4.07.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ГОЛЬДЕНБЕРГ Яків Мойсейович, 1888 р., уродженець м. Буки Уманського повіту Черкаської області, єврей, із службовців, освіта середня, працював в артілі „Метал", проживав у Києві, вул. Калініна, 3, кв. 17. Одружений, мав дитину. Заарештований 10.02.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 20.09.1938 р. до ВМП. Страчений 21.09.1938 р. Реабілітований 12.04.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ГОНИВОВК Трохим Онуфрійович, 1897 р., уродженець с. Хлистунівка Городищенського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 30.11.1948 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР засуджений до 10-ти років позбавлення волі з поразженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ГОНЧАРЕНКО Яків Миколайович, 1896 р., уродженець с. Попівка Звенигородського району Черкаської області, українець, із селян, малограмотний, працював у Київському дитячому комбінаті № 10, мешкав у Києві. Одружений, мав дитину. Заарештований 2.03.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 5.09.1938 р. до ВМП. Страчений 8.09.1938 р. Реабілітований 20.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р. Верховної Ради СРСР від 16.01.1989 р.

ГРАДОВСЬКИЙ Семен Прокопович, 1880 р., уродженець м. Канів Черкаської області, мешканець м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від

19.09.1938 р. розстріляний. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського Військового округу в 1989 р.

ГРОДА Анастасія Миронівна, 1887 р., уродженець с. Буки Маньківського району Черкаської області, мешканка Київської області. За постановою особливої наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР вислана на 5 років з України. Реабілітована Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

ГУРТОВЕНКО Харитон Власович, 1886 р., уродженець с. Єрки Катеринопільського району Черкаської області, українець, із службовців, освіта вища, працював старшим колектором Миропільської бурової партії „Укркомбудтресту", мешканець Києва, Львівська площа 4, кв. 8. Одружений. Заарештований у вересні 1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 21.09.1938 р. до ВМП. Страчений 23.09.1938 р. Реабілітований 12.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р. Верховної Ради СРСР від 16.01.1989 р.

ГУСЄВА-РОМАНІВСЬКА Віра Василівна, 1886 р., уродженка м. Золотоноша Черкаської області, українка, із службовців, освіта вища, працювала викладачем Київського річкового технікуму, мешкала в Києві, вул. Ш. Руставелі, 36, кв. 11. Незаміжня. Заарештована за ст.ст. 54-2, 54-6, 54-11 КК УРСР. Засуджена за постановою трійки УНКВС по Київській області від 10.05.1938 р. до ВМП. Страчена 26.05.1938 р. Реабілітована 3.09.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ДОМУШКІНА Наталія Павлівна, 1891 р., уродженка м. Городище Черкаської області, росіянка, із службовців, освіта вища, працювала вчителькою у Києві, проживала в Києві, вул. Светославська, 12, кв. 16. Незаміжня. Заарештована 20.02.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачена за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Засуджена за постановою трійки УНКВС по Київські області від 20.09.1938 р. до ВМП. Страчена 21.09.1938 р. Реабілітована 13.04.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР ЄРСР від 16.01.1989 р.

ДОЦЕНКО Стратон Федосійович, 1902 р., уродженець с. Зелений Ріг Маньківського району Черкаської області, охоронник. За вироком Київського обласного суду від 16.07.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Засуджений до 5-ти років позбавлення волі з пораженням в правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ЗАПАРОВАНИЙ Стефан Гаврилович, 1909 р., уродженець с. Верхнячка Христинівського району Черкаської області, мешканець Києва. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР засуджений до 5-ти років позбавлення волі у ВТТ. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ІВАНИЦЬКИЙ Леонід Андрійович, 1899 р., уродженець Воронцове Городище Черкаської області, українець, із службовців, освіта вища юридична та економічна, працював консультантом у Наркомюсті УРСР, мешкав у Києві, вул. 25-го Жовтня, 38, кв. 31. Одружений. Заарештований 30.10.1937 р. ГУДБ НКВС УРСР. Звинувачений за ст.ст. 54-1 „а", 54-13 КК УРСР. Засуджений за постановою „Вищої двійки" від 20.11.1937 р. до ВМП. Страчений 23.11.1937 р. Реабілітований 4.07.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

КАЛІШЕВСЬКИЙ Григорій Абрамович, 1891 р., уродженець с. Жаботин Черкаської області, вчитель середньої школи у м. Київ. За вироком Київського обласного суду від 22.11.1936 р. за ст.ст. 54-10 ч.1, 54-11 КК УРСР за

те, що він у 1917-1920 роках брав участь у створенні в Києві „Спілки українських вчителів", української гімназії для дорослих, а в 1921-1922 роках брав участь в релігійному автокефальному русі в Україні, засуджений до 10-ти років позбавлення волі з поразженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

КАНІНОС Василь Павлович, 1898 р., уродженець м. Сміли Черкаської області, мешканець м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 24.10.1938 р. страчений. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

КАЧУР Іван Іванович, 1891 р., уродженець м. Златопілля Черкаської області, робітник залізниці. За вироком Київського обласного суду від 9.06.1941 р. за с. 54-10 ч. 1 КК УРСР засуджений до 5-ти років позбавлення волі з поразженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

КЛЮПА Прокіп Іванович, 1888 р., уродженець м. Канів Черкаської області, мешканець м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 28.13.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

КЛИМЕНКО Левко Юхимович, 1907 р., уродженець с. Таганча Канівського району Черкаської області, мешканець м. Київ, студент. За поста-новою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 24.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР розстріляний. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

КОВАЛЕНКО Феофан Васильович, 1891 р., уродженець м. Чигирин Черкаської області, українець, з міщан, працював бухгалтером-ревізором моторноремонтних заводів Наркомзему УРСР, мешкав у Києві, вул. Декабристів 9, кв. 5, одружений, мав двох дітей. Заарештований 2.11.1937 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст.ст. 54-10, 54-11, 54-13 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 14.11.1937 р. до ВМП. Страчений 22.11.1937 р. Реабілітований 30.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

КОВАЛЬЧУК Микола Сидорович, 1921 р., уродженець м. Умань Черкаської області, мешканець м. Київ, водій Київського обкому КП(б)У, колишній військовослужбовець. Військовим трибуналом Київського гарнізону 12.06.1948 р. засуджений за ст. 54-1 „б" КК УРСР до 25 років позбавлення волі у ВТТ. Реабілітований в 1991 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу

КОЗЛОВСЬКА Віра Яківна, 1880 р., уродженка с. Дмитрівка Черкаської області, українка, з дворян-поміщиків, освіта незакінчена середня, працювала кур'єром народного суду 4-го району м. Київ, мешкала в Києві, вул. Совєтська, 27, кв. 10. Розлучена, мала дитину. Заарештована 15.03.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачена за ст.ст. 54-2, 54-6, 54-11 КК УРСР. Засуджена за постановою трійки УНКВС по Київській області від 10.05.1938 р. до ВМП. Страчена 26.05.1938 р. Реабілітована 4.07.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

КОЛОДЯЖНИЙ Роман Іванович, 1886 р., уродженець с. Юзефівки (нині Заліське) Тальнівського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 29.01.1940 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 3-х років позбавлення волі. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

КОЛОМІЄЦЬ Володимир Олексійович, 1956 р., уродженець

с. Ірдинь Черкаського району. Студент Київського інституту іноземних мов. У 1976 р. притягувався до кримінальної відповідальності за ст. 187-1 КК УРСР. Реабілітований прокуратурою Києва в 1992 р.

КОЛЯДА Данило Герасимович, 1877 р., уродженець с. Горобіївка Канівського району Черкаської області, колгоспник. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 24.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до розстрілу. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

КОЛЯДА Пилип Данилович, 1904 р., уродженець с. Горобіївка Канівського району Черкаської області, учитель СШ. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до 5 років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

КОЛЯДА Григорій Данилович, 1905 р., уродженець с. Горобіївка Канівського району Черкаської області, мешканець м. Києва, помічник оперуповноваженого обласного відділу міліції м. Київ. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 24.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до розстрілу. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

КОНА Фріц Едуардович, 1894 р., уродженець с. Шаулиха Тальнівського району Черкаської області, мешканець м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 28.09.1938 р. за ст. 54-1 „а" КК УРСР розстріляний. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1989 р.

КОРЖЕНЕВСЬКИЙ Семен Тарасович, 1885 р., уродженець м. Сміла Черкаської області, мешканець м. Київ. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 18.06.1931 р. за ст. 54-6 КК УСРР ув'язнений у ВТТ на 3 р. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

КОРІННИЙ Никандр Костянтинович, 1889 р., уродженець с. Цибулів Монастирищенського району Черкаської області. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до 5-ти років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

КОСТРИЦЬКИЙ Віктор Олександрович, 1912 р., уродженець с. Костянтинівка Смілянського району Черкаської області, мешканець Київської області, інструктор 13-го кавалерійського полку. За постановою особливої наради при колегії ДПУ УСРР від 12.02.1930 р. за ст. 54-6 КК УСРР ув'язнений на 2 роки у концтабір. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

КРАЄВИЙ Микола Васильович, 1889 р., уродженець с. Нове Життя, мешканець Київської області. За вироком Київського обласного суду від 11.02.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 3-х років позбавлення волі. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

КРАМЕР Лев Вольфович, 1895 р., уродженець м. Сміла Черкаської області, мешканець м. Київ, приймач взуття в майстерні Київського промкомбінату військторгу. За постановою НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 20.01.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР розстріляний 29.01.1938 р. Реабілітований у 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

КРАСНИЦЬКИЙ Іван Петрович, 1892 р., уродженець м. Чигирин Черкаської області, українець, з сім'ї священика, освіта середня, був священиком (без приходу) Української православної церкви, мешкав у м. Київ. Одружений. Заарештований 27.09.1937 р.

УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 19.10.1937 р. до ВМП. Страчений 4.11.1937 р. Реабілітовний 8.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

КРУЦЬ Іван Максимович, 1894 р., уродженець с. Шендерівка Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, мешканець Києва. Засуджений Військовим трибуналом 55 стрілецького корпусу КВО 17.07.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР до розстрілу. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1990 р.

КУДРИЦЬКИЙ Василь Матвійович, 1873 р., уродженець м. Черкаси, українець, із священиків, освіта вища, був священиком Набережно-Миколаївської церкви м. Київ, мешканець Києва. Одружений. Заарештований 24.06.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 1.09.1938 р. до ВМП. Страчений 2.09.1938 р. Реабілітований 28.04.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

КУБИНСЬКИЙ Михайло Іванович, 1892 р., уродженець с. Зарубинці Канівського району Черкаської області, інженер Київського хімікофармацевтичного заводу. За вироком Київського обл. суду від 22.11.1936 р. за ст.ст. 54-10 ч.1, 54-11 КК УСРР за участь в 1925-1927 рр. в Київському інституті народної освіти в гуртку „Гокус" (гурток культури українського слова) і гуртку „письменників-початківців", діяльність яких спрямована на виховання молоді в національному дусі, засуджений до 10 років позбавлення волі. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

КУТНИЙ Ілля Семенович, 1898 р., уродженець с. Киченці Корсунь-Шевченківського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 17.06.1939 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 1 року 4 місяців позбавлення волі. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

КУТОВИЙ Пилип Олексійович, 1879 р., уродженець с. Гречківка Смілянського району Черкаської області, робітник на залізниці. За вироком Київського обласного суду від 29.03.1939 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 5-ти років позбавлення волі з позбавленням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

КУХАРЧУК Федір Семенович, 1893 р., уродженець м. Городище, робітник. За вироком Київського обласного суду від 23.03.1937 р. за ст.ст. 54-10 ч.1, 69 КК УРСР засуджений до 5 років позбавлення волі з позбавленням у правах. По протесту заступника Генерального прокурора України реабілітований Верховним судом України в 1990 р.

КУШЛЯНСЬКА Лідія Миколаївна, 1849 р., уродженка м. Звенигородка Черкаської області, проживала в Києві. За постановою Особливої наради при колегії ОДПУ від 29.05.1925 р. за „зв'язок з монархістом" вислана у Володимирську область строком на 3 роки. Реабілітована прокуратурою м. Київ в 1997 р.

ЛАВРИНОВСЬКА Віра Савеліївна, 1909 р., уродженка с. Воронинці Чорнобаївського району Черкаської області, проживала в Києві. За вироком Військового трибуналу Київського військового округу від 17.06.1939 р. за ст.ст. 19-54-8, 54-10 ч.1 КК УРСР засуджена до 8-ми років позбавлення волі з позбавленням у правах. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ЛАВРИНЕНКО Георгій Михайлович, 1884 р., уродженець с. Юрківка Черкаської області, українець, із службовців, малограмотний,

працював спостерігачем Київської метеорологічної станції, мешканець Києва. Одружений, мав двох дітей. Заарештований 23.02.1938 р. ГУДБ НКВС УРСР. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 16.10.1938 р. до ВМП. Страчений 27.10.1938 р. Реабілітований 17.04.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р. ВР

ЛИХОЛАЙ Василь Павлович, 1919 р., уродженець с. Ташлик Смілянського району Черкаської області, учень середньої школи. За вироком Київського обласного суду від 4.09.1939 р. за ст.ст. 54-10 ч.1, 54-11 КК УРСР засуджений до 7-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ЛИХОЛАЙ Павло Тихонович, 1920 р., уродженець с. Ташлик Смілянського району Черкаської області, шахтар тресту „Лисичанськвугілля". За вироком Київського обласного суду від 4.09.1939 р. за ст.ст. 54-10 ч.1, 54-11 КК УРСР засуджений до 5-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ЛІННИК Михайло Петрович, 1910 р., уродженець с. Сигнаївка Шполянського району Черкаської області, проживав у Києві, студент інституту профосвіти. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР засуджений до 5-ти років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ЛІННИК Євдоким Леонтійович, 1901 р., уродженець с. Горобіївка Канівського району Черкаської області, колгоспник (швець). За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до 5-ти років концтаборів, котрі замінили висилкою на 5 років на Північ. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ЛІСНОВСЬКИЙ Григорій Львович, 1891 р., уродженець с. Сарни Монастирищенського району Черкаської області, проживав у м. Москва. За вироком Військового трибуналу Київського військового округу від 31.03.1939 р. за ст.ст. 54-8, 54-1 КК УРСР у Києві засуджений до 10-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ЛІСОВА Василина Захарівна, 1910 р., уродженка с. Коврай Чорнобаївського району Черкаської області, робітниця Київського обласного лісництва, член релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-1- ч.2, 54-11 КК УРСР засуджена до 10-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ЛУК'ЯНЕНКО Кирило Романович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Мала Бурімка Чорнобаївського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 9.10.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 8-ми років позбавлення волі з пораженням в правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ЛУНЯК Павло Васильович, 1911 р., уродженець і мешканець с. Сигнаївка Шполянського району Черкаської області, колгоспник. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР засуджений до 3 років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ЛУТ Явдоха Мартинівна, 1906 р., уродженка с. Мутихи Чорнобаївського району Черкаської області, член Київської релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За

вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 УРСР засуджена до 8-ми років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ЛЮТІК Олексій Михайлович, 1907 р., уродженець м. Канів Черкаської області, мешканець м. Київ. За вироком Військового трибуналу Київського військового округу від 7.10.1947 р. за ст.ст. 54-1 „а", 54-11 КК УРСР засуджений до 10-ти років позбавлення волі. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1994 р.

МАЄВСЬКА Ванда Богданівна, 1901 р., уродженка с. Кумейки Черкаської області, полька, із службовців, член ВКП(б) з 1920 р., освіта початкова, працювала у Київському управлінні зв'язку, мешкала в Києві. Неодружена. Заарештована 16.11.1937 р. ГУДБ НКВС УРСР. Звинувачена за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджена за постановою „Вищої двійки" від 16.11.1937 р. до ВМП. Страчена 22.11.1937 р. Реабілітована 22.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

МАНЬКО Наталія Прокопівна, 1889 р., уродженка с. Леськи Черкаського району, член релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 КК УРСР засуджена до 8-ми років позбавлення волі з пораженням в правах. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

МЕЛЬНИК Варвара Миколаївна, 1889 р., уродженка с. Берестовець Уманського району Черкаської області, вчителька. За вироком Київського обласного суду від 22.04.1935 р. за ст. 54-10 ч.1, 98 ч.2 КК УСРР засуджена до 3-х років позбавлення волі з пораженням у правах. За протестом заступника Генерального прокурора України реабілітована Верховним судом України в 1993 р.

МЕЛЬНИЧЕНКО Антон Гнатович, 1910 р., уродженець с. Іскрене Шполянського району Черкаської області, мешканець Києва, студент. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР засуджений до розстрілу, котру замінили на 10 років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

МИЧКОВСЬКИЙ Антон Пилипович, 1884 р., уродженець с. Мар'янівка Черкаської області, мешканець Києва. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 18.06.1931 р. за ст. 54-6 КК УСРР заборонено проживання в ряді міст. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

МІХНОВСЬКИЙ Юрій Михайлович, 1866 р., уродженець с. Піщане Черкаської області, українець, із родини священика. Освіта середня, працював службовцем культу. Мешканець Києва. Заарештований 11.06.1937 р. ГУДБ НКВС УРСР. Звинувачений за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області 16.10.1937 р. до ВМП. Страчений 16.10.1937 р. Реабілітований 10.07.1989 р. у відповідності з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16.01.1989 р.

МОЛОС-КРУПНИЦЬКА Марія Дмитрівна, 1900 р., уродженка м. Черкаси, мешканка Києва. За постановою Особливої наради при НКВС СРСР від 3.10.1941 р. за ст. 58-6 КК РСФСР ув'язнена у ВТТ на 5 років. Реабілітована в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

МОРКВА Макар Прохорович, 1890 р., уродженець с. Дмитрівка Золотоніського району Черкаської області, мешканець Києва. Засуджений ВК ВС СРСР 27.10.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР до ВМП. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1998 р.

МОТОРСЬКИЙ Марк Ізраїлович, 1897 р., уродженець с. Мошни Черкаського району, мешканець Києва, продавець магазину „Київриба". За постановою колегії Київського ГубЧК від 28.08.1921 р. за участь в організації Всеукраїнського повстанкому розстріляний. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1996 р.

МУХОВ Ісур Локманович, 1911 р., уродженець Черкаської області, мешканець Києва. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 28.06.1933 р. за ст. 54-14 КК УСРР ув'язнений на 5 років у концтабір. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

МУСІЄНКО Михайло Митрофанович, 1897 р., уродженець с. Юзефівки (нині Заліське) Тальнівського району Черкаської області, мешканець Київської області. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 29.10.1937 р. розстріляний 10.11.1937 р. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

НАУМЕНКО Максим Сергійович, 1901 р., уродженець с. Митьки Чорнобаївського району Черкаської області, мешканець Києва, військовослужбовець. За вироком Військового трибуналу 60 стрілецької дивізії від 26.03.1945 р. за ст. 58-1 „б" КК РРФСР засуджений до 15 років каторжних робіт з позбавленням у правах. Реабілітований прокуратурою Києва в 1998 р.

НІНКОВСЬКИЙ-ШЕНДРИК Степан Захарович, 1886 р., уродженець с. Ярове Кам'янського району Черкаської області, режисер театру в м. Полтава. За постановою трійки управління особливого відділу Південфронту і Південно-Західного фронту від 11.11.1920 р. за участь в контрреволюційній організації – Комітет визволення України – розстріляний. Реабілітований прокуратурою м. Києва в 1992 р.

НУДМАН Михайло Мусійович, 1906 р., уродженець м. Умань, мешканець Києва. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС СРСР від 2.10.1938 р. розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ОЛЕКСІЄНКО Петро Семенович, 1895 р., уродженець с. Леськи Черкаського району Черкаської області. Член Київської релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 КК УРСР засуджений до 6-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ОРИШКЕВИЧ Іван Сергійович, 1902 р., уродженець м. Черкаси, редактор газети „Пролетарська правда" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 22.11.1936 р. за ст.ст. 54-10 ч.1, 54-11 КК УРСР засуджений до 10-ти років позбавлення волі за те, що в 1925-1927 роках в Київському інституті народної освіти входив у гурток „Гокус" (гурток культури українського слова) і гурток „письменників-початківців", діяльність яких спрямована на виховання молоді в націоналістичному дусі. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ОСАДЧИЙ Микола Григорович, 1902 р., уродженець с. Білашки Черкаської області, мешканець Києва, військовослужбовець. Засуджений ВК ВС СРСР 04.09.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-8 КК УРСР до ВМП. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу в 1991 р.

ОСЕНКО Феліція Адамівна, 1903 р.. уродженка м. Сміла Черкаської області, мешканка Києва. За постановою Особливої наради при НКВС СРСР від 22.02.1937 р. вислана на 3 роки з України. Реабілітована в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ОЧЕРЕТЯНА Василина Андронівна, 1917 р., уродженка с. Вишнопіль Тальнівського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 24.12.1940 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджена до 5-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ПАПАХА Варвара Олексіївна, 1899 р., уродженка с. Н.Дмитрівка Золотоніського району Черкаської області, монахиня, член Київської релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 КК УРСР засуджена до 10-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ПАПАХА Марія Олексіївна, 1890 р., уродженка с. Н.Дмитрівка Золотоніського району Черкаської області, монахиня, член Київської релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 КК УРСР.

ПАШКІВСЬКИЙ Михайло Лук'янович, 1872 р., уродженець с. Вишнопіль Бабанського району Черкаської області, мешканець Києва, українець, із службовців, освіта початкова, працював касиром Київського медінституту. Одружений. Заарештований 23.08.1937 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою „Вищої двійки" від 1.10.1937 р. до ВМП. Страчений 4.10.1937 р. Реабілітований 15.08.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ПЕТРЕНКО Олександр Максимович, 1928 р., уродженець с. Орловець Городищенського району Черкаської області, мешканець Києва, військовослужбовець. За постановою Особливої наради при НКВС СРСР від 10.10.1951 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ПІДГАЙНИЙ Сергій Єрофійович, 1903 р., уродженець с. Вираїв Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, мешканець Києва, аспірант. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до ВМП. Реабілітований в 1989 р. прокуратурою Київської області.

ПІДГАЙНИЙ Матвій Єрофійович, 1892 р., уродженець с. Яблунів Канівського району Черкаської області, мешканець Києва, учитель школи № 35 ФЗС. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР засуджений до 10 років концтаборів. Реабілітований в 1989 р. прокуратурою Київської області.

ПОВЗУН Матвій Іванович, 1894 р., уродженець с. Таганча Канівського району Черкаської області, мешканець Києва, бухгалтер. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР засуджений до 5 років концтаборів. Реабілітований в 1989 р. прокуратурою Київської області.

ПОЛІЩУК Олександр Гордійович, 1906 р., уродженець с. Таганча Канівського району Черкаської області, мешканець Київської області, військовослужбовець 101 шляхового батальйону. Засуджений ВТ 10 Армії за ст. 54-10 ч.2 КК УРСР до ВМП. Реабілітований в 1995 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ПОЛІЩУК Феодосій Григорович, 1887 р., уродженець с. Юзефівка (нині Заліське) Тальнівського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 20.01.1940 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 3-х років позбавлення

волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ПРИЗ Антон Михайлович, 1901 р., уродженець с. Турія Полянського р-ну Кіровоградської області, мешканець Київської області. За вироком Київського обласного суду від 23.07.1938 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 6-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

РОМАНЕНКО Єлизар Якимович, 1895 р., уродженець м. Кам'янка Черкаської області, мешканець Києва. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 1.10.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР – розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

РОМАНЮК Сергій Єфремович, 1899 р., уродженець с. Вишнопіль Тальнівського району Черкаської області, директор школи. За вироком Київського обласного суду від 22.09.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 8-ми років позбавлення волі з пораженням в правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

САВЕНКО Степан Федорович, 1900 р., уродженець с. Дмитрушки Уманського району Черкаської області, мешканець Києва. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 4.03.1938 р. розстріляний 21.03.1938 р. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

САВИСЬКО Тихін Гордійович, 1889 р., уродженець с. Леськи Черкаського району, член релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 КК УРСР засуджений до 7-ми років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

СВЕНЦИЦЬКИЙ Андрій Микитович, 1891 р., уродженець м. Корсунь Черкаської області, українець, із селян, малограмотний, мешканець Києва. Одружений, мав дитину. Заарештований 27.08.1937 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Засуджений за постановою „Вищої двійки" від 20.10.1937 р. до ВМП. Відомості про виконання вироку відсутні. Реабілітований 20.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

СЕМЕНЮК Юрій Васильович, 1923 р., уродженець м. Сміла Черкаської області, студент Київського інженерно-будівельного інституту. За вироком Військового трибуналу Київського військового округу від 07.10.1947 р. за ст.ст. 54-1 „а", 54-11 КК УРСР засуджений до 10-ти років позбавлення волі з пораженням у правах на 5 років. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1994 р.

СЕРВЕТНІК Василь Єфремович, 1937 р., уродженець с. Громи Уманського району Черкаської області, охоронець гаража Київського держуніверситету ім. Т.Г. Шевченка. За вироком Київського міського суду від 19.12.1979 р. за ст. 187-11 КК УРСР засуджений до 3-х років позбавлення волі. Реабілітований прокуратурою м. Київ в 1991 р.

СЕРГІЄНКО Іван Трохимович, 1900 р., уродженець с. Райгород Кам'янського району Черкаської області. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС СРСР від 28.09.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР – розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

СЕРЕДА Семен Митрофанович, 1907 р., уродженець с. Мліїв Городищенського району Черкаської області,

мешканець м. Городище, викладач сільгосптехнікуму. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР засуджений до 5-ти років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

СКЛОВСЬКИЙ Яків Володимирович, 1891 р., уродженець с. М. Александрівка Чигиринського повіту Черкаської області, військовослужбовець французької армії. За постановою особливого відділу ВЧК Київського військового округу від 25.01.1922 р. за „участь в Савенковській організації" розстріляний. Реабілітований прокуратурою Києва в 1997 р.

СОБОЛЕВСЬКИЙ Станіслав Йосипович, 1879 р., уродженець с. Юзефівка (нині Заліське) Тальнівського району Черкаської області, мешканець Києва, працівник майстерні. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР 23.03.1934 р. за ст. 54-6 КК УСРР висланий на 3 роки з України. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

СОКОЛЕНКО Варвара Степанівна, 1927 р., уродженка с. Драбівці Золотоніського району Черкаської області, член релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 КК УРСР засуджена до 6-ти років позбавлення волі. Реабілітована Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

СТЕБЛОВСЬКИЙ Євдоким Олексійович, 1899 р., уродженець с. Тернівка Уманського округу Черкаської області, мешканець Києва, українець, із робітників, грамотний, одружений. Працював водієм Київської автобази № 1. Заарештований 1937 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою „Вищої двійки" від 11.12.1937 р. до ВМП. Страчений 17.12.1937 р. Реабілітований 19.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ТВЕРСЬКОЙ Ісаак Міхелевич, 1881 р., уродженець с. Ротмистрівка Смілянського району Черкаської області, мешканець Києва. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 21.09.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ТЕЛИЦЯ Михайло Онисимович, 1895 р., уродженець смт. Монастирище однойменного району Черкаської області, інструктор майстерні семирічної школи. За постановою судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до 3 років заслання на Північ. Реабілітований в 1989 р. прокуратурою Київської області.

ТЕПЛИЦЬКИЙ Леонід Арнольдович, 1883 р. уродженець м. Корсунь Черкаської області, мешканець м. Києва. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 01.06.1938 р. розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ТЕРДИЧ Володимир Драголюбович, 1905 р., уродженець м. Жашків Черкаської області, мешканець Києва, росіянин, із селян, член ВКП(б) до 1929 р., працював інженером-конструктором заводу „Більшовик". Одружений, мав дитину. Заарештований 20.07.1937 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. Засуджений за постановою „Вищої двійки" від 23.10.1937 р. до ВМП. Страчений 25.10.1937 р. Реабілітований 1.06.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ТЕРЗІН Володимир Драгоманович, 1905 р., уродженець м. Жашків Черкаської області, мешканець Київської області. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 23.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР розстріляний.

Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ТЕРТИШНІК Василь Тихонович, 1892 р., уродженець с. Мала Бурімка Чорнобаївського району Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 9.10.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 6-ти років позбавлення волі з пораженням в правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ТКАЧУК Терентій Іванович, 1904 р., уродженець с. Соснівки Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 27.10.1936 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УСРР засуджений до 5-ти років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ТКАЧУК Тихон Андрійович, 1902 р., уродженець м. Звенигородка Черкаської області, мешканець Києва. Засуджений Військовою колегією верховного суду СРСР 28.12.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР до ВМП. Реабілітований Військовою прокуратурою Київського військового округу 1999 р.

ТОЙСТЕР Євгенія Давидівна, 1905 р., уродженка м. Умань Черкаської області, мешканка м. Київ, військовослужбовець. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 19.11.1937 р. за ст.ст. 54-1 „б" КК УРСР – розстріляна. Реабілітована в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ТРЕЗВИНСЬКИЙ Юрій Костянтинович, 1886 р., уродженець с. Самовиця Чорнобаївського району Черкаської області, мешканець Києва, вчитель Київської трудшколи. За вироком Верховного суду УСРР від 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-3, 54-4, 54-8, 54-11 КК УСРР засуджений до 3-х років позбавлення волі. Реабілітований за постановою Пленуму Верховного суду УРСР від 11.08.1989 р.

ТУЗ Федір Павлович, 1879 р., уродженець с. Яблунів Канівського району Черкаської області, домогосподар, одноосібник. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР засуджений до 5 років концтаборів; котрі замінили на 5 років заслання. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ТУЛУБ Дем'ян Карпович, 1895 р., уродженець с. Богуславець Золотоніського району Черкаської області, рахівник. За вироком Київського обласного суду від 7.10.1937 р за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 7-ми років позбавлення волі з пораженням в правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ТУРЧЕНКО Панас Георгійович, 1883 р., уродженець м. Умань Черкаської області, мешканець м. Києва, фінансист-консультант фінансового відділу управління Південно-Західної залізниці. За вироком Військового трибуналу Південно-Західної залізниці від 27.09.1938 р. засуджений до ВМП. Реабілітований в 1958 р.

ФЕДІРКО Павло Петрович, 1878 р., уродженець с. Червоне Золотоніського району Черкаської області, мешканець Києва. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 21.09.1938 р. розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ФЕДОРОВ Лука Семенович, 1869 р. уродженець м. Канів Черкаської області, домогосподар, пасічник, одноосібник. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 23.01.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСР засуджений до 5 років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ХОМЕНКО Олександр Купріянович, 1908 р., уродженець с. Хацьки Черкаського району Черкаської

області, мешканець Києва, співробітник Науково дослідного інституту хімії при ВУАН. За постановою колегії ДПУ УСРР за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УСРР від 24.01.1933 р. засуджений до ВМП. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ХОМЕНКО-ДОЛЕНКО Василь Опанасович, 1891 р., уродженець смт. Стеблів Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, мешканець Київської області, вчитель школи ФЗН. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УСРР від 23.01.1933 р. засуджений до 5 років концтаборів. Реабілітований прокуратурою Київської області в 1989 р.

ЦИНКАЛОВСЬКИЙ Павло Миколайович, 1873 р., уродженець м. Черкаси, мешканець м. Київ. За постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 9.10.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ЧАПЛЯ Степан Павлович, 1903 р., уродженець с. Домантове Золотоніського району Черкаської області, член Київської релігійної общини „Істинно православна церква" в Києві. За вироком Київського обласного суду від 20.06.1950 р. за ст.ст. 54-10 ч. 2, 54-11 КК УРСР засуджений до 8-ми років позбавлення волі з пораженням у правах. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1993 р.

ЧЕРНЯХІВСЬКА Ганна Миколаївна, 1888 р., уродженка м. Жаботин Кам'янського району Черкаської області, мешканка Києва, українка, із службовців, освіта середня, працю-вала старшим інспектором Київського облсоцстраху. Вдова, мала дитину. Заарештована 17.12.1937 р. УНКВС по Київській області. Звинувачена за ст. 54-6 ч.1 КК УРСР. Засуджена за постановою „Вищої двійки" від 19.01.1938 р. до ВМП. Страчена 29.01.1938 р. Реабілітована 17.05.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ЧИТОВЕЦЬ Микита Григорович, 1888 р., уродженець с. Кам'яна Гребля Черкаської області. За вироком Київського обласного суду від 14.05.1938 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР засуджений до 5-ти років позбавлення волі. Реабілітований Генеральною прокуратурою України в 1992 р.

ЧОРНОМОРЕЦЬ Юхим Володимирович, 1885 р., уродженець смт. Лисянка Черкаського району, мешканець Києва, українець, із селян, малограмотний. Працював кустаремтеслею. Одружений, мав двох дітей. Заарештований 30.09.1937 р. УНКВС по Київській області. Звину-вачений за ст. 54-1 „а" КК УРСР. За-суджений за постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 5.11.1937 р. до ВМП. Страчений 16.11.1937 р. Реабілітований 19.05.1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ШИПУЛИНСЬКА Олімпіада Василівна, 1892 р., уродженка м. Сміла Черкаської області, мешканка Києва. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 15.12.1937 р. – розстріляна. Реабілітована в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ЩЕРБИНА Олексій Захарович, 1895 р., уродженець м. Черкаси, мешканець Києва, українець, із селян, освіта середня, працював бухгалтером Київського фотоапаратного заводу. Одружений, мав дитину. Заарештований 25.01.1938 УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-і КК УРСР. Засуджений за постановою трійки УНКВС по Київській області від 28.04.1938 р. до ВМП. Страчений 7.05.1938 р. Реабілітований 17.04.1989 р. у відповідності з Указом Президії ВР СРСР від 16.01.1989 р.

ЮРЧЕНКО Василь Кіндратович, 1908 р., уродженець Черкаської області, мешканець Києва, військовослужбовець. За постановою Судової трійки при колегії ДПУ УСРР від 4.07.1930 р. розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

ЯКИМОВИЧ Казимир Петрович, 1881 р., уродженець с. Златопілля Черкаської області, житель Києва. За постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 21.12.1937 р. (статті немає) – розстріляний. Реабілітований 18.03.1988 р. ВП КВО.

ЯЦЕНКО Семен Андрійович, 1895 р., уродженець смт. Драбів однойменного району Черкаської області, мешканець Києва, українець, із селян, малограмотний, неодружений, працював охоронником Київського міськвнутторгу. Заарештований 26.01.1938 р. УНКВС по Київській області. Звинувачений за ст. 54-6 КК УРСР. За постановою НКВС і Прокурора СРСР від 27.03.1938 р. розстріляний. Реабілітований в 1989 р. Військовою прокуратурою Київського військового округу.

Біографічні довідки
уродженців Черкащини, ув'язнених Акмолинського
та інших відділень Карлагу, переданих посольством
України в Казахстані

АФАНАСЕНКО Маріанна Олексіївна народилася 1896 р. в с. Гречківка Смілянського району Черкаської області, українка. Засуджена 21.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ТВ 10.10.1938 р. із тюрми м. Дніпропетровська. Звільнена 22.02.1941 р.

БЕЗВЕРХА Валентина Іванівна народилася 1901 р. в с. Тернівка Смілянського району Черкаської області, українка. Засуджена 26.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ТВ 14.06.1938 р. із тюрми м. Харкова. Звільнена 11.01.1946 р.

БЕРШАДСЬКА-ОРЛЬОНОК Есфір Мойсеївна народилася 1903 р. в м. Золотоноша Черкаської області, єврейка. Засуджена 26.03.1938 р. особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула в Карлаг 26.07.1938 р. із тюрми м. Одеси. Звільнена із Карлагу 28.09.1945 р.

БІБІКОВА-ЩЕРБАКОВА Марфа Платонівна народилася 1903 р. в с. Гусине Золотоніського повіту Полтавської губ, проживала в Уфі, українка. Засуджена 2.08.1938 р. особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. Прибула з Акмолинського ТВ 12.10.1938 р. із тюрми м. Сімферополя. Звільнена 20.12.1943 р.

БОДНЯ-БОБОДНЕНКО Катерина Степанівна народилася 1893 р, в м. Городище Черкаської області, проживала в Одесі, українка. Засуджена 20.05.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула в Карлаг 20.08.1941 р. Звільнена 18.04.1946 р.

БОРИЧЕВСЬКА Юлія Іванівна народилася 1901 р. в м. Сміла Черкаської області, проживала в м. Котовську, українка. Засуджена 10.01.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула в Карлаг 20.08.1941 р. Звільнена 21.09.1945 р.

БОРДАХ Нехама Давидівна народилася 1907 р. в м. Корсунь Київської обл, проживала в Києві, єврейка. Засуджена 27.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. Прибула в Карлаг 26.03.1938 р. із тюрми м. Київ. Відбула 04.10.1939 р.

БОЯРСЬКА Любов Володимирівна народилася 1901 р. в м. Черкаси, проживала у Вінниці, єврейка. Засуджена 27.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула в Карлаг 21.02.1938 р. із Вінниці. Звільнена 09.08.1943 р.

БРОН Клара Азаріївна народилася 1988 р. в м. Умань, єврейка. Засуджена 16.05.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ТВ 12.06.1938 р. із Бутирської тюрми м. Москви. Померла 25.01.1945 р.

БРАТКО Ганна Петрівна народилася 1898 р. в с. Худяки Черкаської області, українка. Засуджена 10.04.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ТВ 26.07.1938 р. із тюрми м. Умань. Звільнена з Кагалу 20.10.1945 р.

БУХІНА Мірра Анатоліївна народилася 1896 р. в м. Черкаси, єврейка. Засуджена Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ТВ 12.05.1938 р. із Таганської тюрми м. Москви. Відбула із Карлагу 8.10.1939 р. у Воркутлаг.

ВАРБАНЕЦЬ Марія Гнатівна народилася 1903 р. на ст. Бірзове Одеської обл., проживала на ст. Сміла Південно-Західної залізниці, українка. Засуджена 16.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула в Карлаг 24.05.1938 р. із Черкас. Звільнена 9.12.1945 р.

ВАСИЛЕНКО-ПОЛІКАРПОВА народилася 1901 р. в м. Черкаси, українка. Засуджена 16.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ТВ 1.02.1938 р. із Бутирської тюрми м. Москви. Звільнена з Карлагу 15.12.1942 р.

ВИЛИЧКО Єпастанія Артемівна народилася 1875 р. в с. Піщане Черкаської області, українка. Засуджена 16.10.1941 р. Військовим трибуналом військ НКВС Красноярського краю до 10 років ВТТ з позбавленням прав на 5 років. Прибула до Карлагу 22.07.1942 р. Померла 30.06.1943 р.

ВОЛИНСЬКА Ганна Бенціонівна народилася 1887 р. в м. Тальне, єврейка. Засуджена 4.01.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ВТТ 23.02.1938 р. із Бутирської тюрми м. Москви, Звільнена 21.12.1942 р.

ГЕРАСИМЕНКО Валентина Юхимівна, народилася 1910 р. в с. Красна Слобода Черкаської області, проживала в Києві, українка. Засуджена 11.11.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. Прибула до Карлагу 20.08.1941 р. Звільнена 21.01.1943 р.

ГУЗИНІНА Юлія Ісаївна народилася 1909 р. в м. Сміла Київської обл, українка, проживала в зерно-радгоспі ім. Володарського в Донбасі. Засуджена 8.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 3 років у ВТТ. У Карлазі перебувала до 4.10.1939 р.

ДЕМЧЕНКО Віра Кузьмівна народилася 1906 р. в м. Полтава, проживала в Черкасах, українка. Засуджена 10.07.1938 р. ОН при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. Прибула до Карлагу 14.11.1938 р. із тюрми м. Київ. Звільнена 21.02.1943 р.

ЖЕЛЕЗНЯКОВА Віра Самійлівна народилася 1901 р. в м. Умань, єврейка. Проживала в Москві. Засуджена 22.11.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Карлагу 20.08.1941 р. Звільнена 17.07.1945 р.

ЖУРИНСЬКА Рахіль Костянтинівна народилася 1900 р. в м. Звенигородка, єврейка. Засуджена 26.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ВТТ 29.05.1938 р. із тюрми м. Тобольська. Звільнена 17.11.1945 р.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Марія Кузьмівна народилася 1893 р. в с. Шендерівка Черкаської області, українка. Засуджена 11.05.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ВТТ 20.08.1938 р. із тюрми м. Ташкента. Звільнена з Карлагу 29.10.1945 р.

ЗАСЛАВСЬКА Розалія Іллівна народилася 1902 р. в смт. Драбів, єврейка. Засуджена 16.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років ВТТ. Прибула до Акмолинського ВТТ 9.02.1938 р. із Дніпропетровської обл. В Алжирі перебувала до 15.08.1938 р. Відбула до Середньоазіатського ВТТ.

ЗЛАТОПОЛЬСЬКА Раїса Львівна народилася 1896 р. в м. Сміла. Засуджена 27.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 21.02.1938 р. Звільнена 20.04.1944 р.

ЗОЛОТАРЕВИЧ Тетяна Йосипівна народилася 1907 р. в с. Москаленки Черкаської області, українка. Засуджена 7.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 22.08.1938 р. із в'язниці м. Новосибірська. Звільнена 9.09.1942 р.

ЗОРЬКА Софія Марківна, народилася 1899 р. в м. Золотоноша. Засуджена 31.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 29.08.1938 р. із в'язниці м. Хабаровська. Звільнена 8.10.1945 р.

КАПЕЛЬНІКОВА Ольга Володимирівна народилася 1908 р. в м. Сміла, єврейка. Засуджена 27.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ до 5 років ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 26.03.1938 р. із в'язниці м. Городня Чернігівської обл. В Алжирі перебувала до 5.07.1939 р. Відбула з Карлагу 8.10.1939 р. до Івдельлагу.

КАХНО Єфросинія Дмитрівна народилася 1915 р. в с. Білашки Черкаської області, проживала в м. Кам'янець-Подільському, українка. Засуджена 26.03.1938 р. ОН при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 5 років у ВТТ. В Карлазі перебувала до 28.01.1943 р.

КОЛЬЦОВА Берта Болеславівна, народилася 1898 р. в м. Звенигородка, єврейка. Засуджена 10.06.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 10.08.1938 р. із Бутирської в'язниці м. Москви. Звільнена з Карлагу 19.11.1943 р.

КОРБУКОВА Ханна Берківна народилася 1907 р. в м. Бобруйськ, проживала в Черкасах, єврейка. Засуджена 25.01.1947 р. ОН при МДБ СРСР як ЧСЗБ терміном на 5 років ВТТ. В Карлаг прибула 05.05.1947 р. з пересильного пункту м. Петропавловська. Звільнена 14.10.1951 р.

КОРНЕНКО Марія Харитонівна народилася 1903 р. в с. Коврай Черкаської області, українка. Засуджена 10.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 5 років ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 12.10.1938 р. із в'язниці м. Дніпропетровська. Звільнена 5.05.1943 р.

КОРОТЕНКО Ніна Романівна народилася 1912 р. в с. Діброва Лисянського району Черкаської області, українка. Засуджена 7.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 10.11.1938 р. із в'язниці м. Києва. Звільнена з Карлагу 28.04.1943 р.

НЮРЕНБЕРГ Клара Юхимівна народилася 1897 р. в м. Звенигородка, єврейка. Засуджена 19.04.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 5.06.1938 р. з Челябінської в'язниці. Звільнена з Карлагу 13.01.1946 р.

ОЗОЛІНА Євдокія Євдокимівна народилася 1895 р. в м. Умань, росіянка. Засуджена 1.05.1937 р. ОН при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 12.06.1938 р. з Бутирської в'язниці м. Москви. Звільнена 14.12.1945 р.

ОКОПНА Клеопатра Олексіївна народилася 1906 р. в м. Сміла. Засуд-

жена 7.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 18.10.1938 р. із в'язниці м. Чернігова. Звільнена 30.01.1943 р.

ОСІПЧУК Марія Вульфівна народилася 1900 р. в смт. Маньківка, єврейка. Засуджена 26.03.1938 р. ОН при НКВС СРСР як ЧСЗБ терміном на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 14.06.1938 р. із в'язниці м. Харкова. Звільнена з Карлагу 7.02.1946 р.

ПЕТРОВА Марія Єпіфанівна народилася 1900 р. в м. Черкаси, українка. Засуджена 22.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 14.06.1938 р. із в'язниці м. Харкова. Звільнена 18.01.1946 р.

ПОДВИЖЕНКО Зінаїда Купріянівна народилася 1895 р. в м. Сміла, українка. Засуджена 26.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 2.07.1938 р. з Одеської в'язниці. Звільнена з Карлагу 25.11.1942 р.

ПОДГУРСЬКА Стефанія Генріхівна народилася 1882 р. в м. Сміла, полька. Засуджена 16.01.1938 р. або 16.05.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР за к.-р. діяльність на 10 років у ВТТ. У Карлаг прибула 27.07.1938 р. Харківським етапом. Звільнена з Акмолинського відділення 28.06.1943 р.

ПРОЗОРА Марія Тимофіївна народилася 1896 р. в м. Черкаси, українка. Засуджена 10.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 9.03.1938 р. з м. Києва. Звільнена 5.11.1945 р.

ПРОХАСЬКО Марія Володимирівна народилася 1896 р. в м. Сміла, українка. Засуджена 10.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 19.10.1938 р. із в'язниці м. Вінниці. Звільнена 30.01.1943 р.

РІТТЕЛЬ Євдокія Іонівна народилася 1905 р. в м. Сміла, українка. Засуджена 16.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 25.05.1938 р. із в'язниці м. Києва. Звільнена 25.01.1946 р.

РУБАНЕНКО Марія Марківна народилася 1909 р. в с. Мошни Черкаського району Черкаської області, єврейка. Засуджена 26.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 14.06.1938 р. із Харківської в'язниці. Відбула з Карлагу 09.10.1939 р. у 1-ий спецвідділ НКВС Казахської РСР.

РИБАЧОВСЬКА Ядвіга Леонардівна народилася 1888 р. в с. Красносілки Уманського повіту. Засуджена 25.06.1940 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР за к.-р. діяльність на 8 років у ВТТ. До Карлагу прибула 11.11.1940 р. із в'язниці м. Мінськ. Звільнена 01.09.1941 р.

САВИЧ Магдалина Ієронімівна народилася 1895 р. в с. Мошни Черкаського району Київської губ. Засуджена 28.11.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 12.01.1938 р. із Бутирської в'язниці м. Москви. Звільнена 19.11.1945 р.

САВЧЕНКО Марія Василівна народилася 1906 р. в м. Черкаси, українка. Засуджена 9.04.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 6.06.1938 р. із Свердловської в'язниці. Звільнена 13.10.1945 р.

СЕРГІЄВСЬКА Олександра Іванівна народилася 1889 р. в м. Золотоноша, українка. Засуджена 27.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 26.07.1938 р. із Краматорської в'язниці. Звільнена 16.09.1942 р.

СКАРЖАНОВСЬКА Любов Петрівна народилася 1896 р. в м. Сміла, українка. Засуджена 27.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 9.03.1938 р. із Київської в'язниці. Звільнена з Карлагу 29.10.1945 р.

СКУГАР-СКВАРСЬКА Ольга Олександрівна народилася 1897 р. в с. Кумейки Черкаської області, українка. Засуджена 28.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 9.03.1938 р. із Києва. Звільнена з Карлагу 16.11.1939 р.

СОКОЛ Євдокія Іванівна, народилася 1908 р. в м. Канів, українка, мешкала у Вінниці. Засуджена 16.02.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років у ВТТ. До Карлагу прибула 20.08.1941 р. із Сегежлагу. Звільнена 30.08.1945 р.

СТАНКЕЄВА Надія Юхимівна народилася 1903 р. в м. Сміла, українка. Засуджена 28.11.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 12.01.1938 р. Вибула 27.01.1940 р. у Севураллаг НКВС.

ТАРАНЕНКО Любов Кіндратівна, народилася 1913 р. у смт. Драбів Черкаської області, українка. Засуджена 26.03.1933 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 14.06.1938 р. із в'язниці м. Харкова. Звільнена 29.01.1943 р.

ТУЛЬЧИНСЬКА Маня Мордківна народилася 1890 р. в м. Городище, єврейка. Засуджена 10.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР за к.-р. діяльність на 10 років у ВТТ. У Карлаг прибула 7.06.1938 р. Саратовським етапом. Померла в Акмолинському відділенні 13.04.1943 р.

ЧАГОВСЬКА Лея Меєрівна народилася 1900 р. в м. Умань, єврейка. Засуджена 29.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 8.03.1938 р. із м. Чити. Звільнена 23.11.1945 р.

ЧЕТВЕРИКОВА Марія Олександрівна народилася 1887 р. в с. Валява Черкаської області. Засуджена 4.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 11.01.1938 р. з Оренбурзької с/г ВТК-1. Звільнена 16.09.1942 р.

ЧУДНОВЕЦЬ Ксенія Сергіївна народилася 1894 р., в с. Бузівка Жашківського району Черкаської області, українка. Засуджена 6.01.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР за к.-р. діяльність на 10 років у ВТТ. У Карлаг прибула 7.03.1938 р. із в'язниці м. Сизрані. Звільнена з Акмолинського відділення 17.06.1943 р.

ЧУМАК Агафія Яківна народилася 1901 р. в м. Черкаси, українка. Засуджена 16.12.1937 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 14.02.1938 р. з Чернігівської в'язниці. Звільнена 16.10.1945 р.

ШВАРЦБУРД Ганна Аронівна народилася 1903 р. в м. Черкаси, єврейка. Засуджена 20.05.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 10.08.1938 р. з Новінської в'язниці м. Москви. Звільнена 13.05.1946 р.

ЯПРИНЦЕВА Віра Борисівна народилася 1903 р. в м. Шпола, єврейка. Засуджена 15.07.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 5 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 25.09.1938 р. із м. Куйбишева. Звільнена з Карлагу 29.10.1942 р.

ЯРМИЦЬКА Софія Наумівна народилася 1908 р. в м. Золотоноша єврейка. Засуджена 26.03.1938 р. Особливою нарадою при НКВС СРСР як ЧСЗБ на 8 років у ВТТ. В Акмолинське відділення Карлагу прибула 19.06.1938 р. із Київської в'язниці. Звільнена 7.09.1944 р.

Примітки:
ЧСЗБ – член сім'ї зрадника Батьківщини.
ВТТ – виправно-трудовий табір
ТВ – табірне відділення

Біографічні довідки
репресованих визначних державних діячів,
представників науки, культури, літератури –
уродженців Черкаської області

БЕНДЮЖЕНКО (Бен) Степан Федорович – 1900 р., уродженець с. Лозоватка Шполянського району, українець, поет. Заарештований у 1929 р. Черкаським ДПУ у зв'язку з СВУ, засуджений на 3 роки заслання на Крайній Північ. Повернувся додому, вчителював. Повторно заарештований 2 серпня 1937 р. НКВС УРСР, звинувачувався в участі у „шпигунсько-повстанській організації". Засуджений 22 жовтня 1937 р. до розстрілу. Вирок виконано 1 листопада 1937 р. опівночі. Реабілітований 1958 р. Військовим трибуналом Київського ВО.

БЕРГЕЛЬСОН Давид Рафаїлович – 12.08.1894 р., уродженець м. Умань, мешканець Москви, єврей, із заможних торговців, освіта вища, письменник. Член Єврейського антифашистського комітету (ЄАК). Заарештований у 1948 р. Розстріляний 12.08.1952 р.

БОРЗЯК Дмитро Семенович – 1897 р., уродженець с. Пищики Іркліївського (нині Чорнобаївського) району, українець, незакінчена вища освіта, письменник. 1929 р. був заарештований у зв'язку із процесом СВУ (Спілка визволення України). Через кілька місяців вийшов на волю. 21 квітня 1938 р. знову заарештований органами НКВС України. 31 грудня 1938 р. трійка при КОУ НКВС вирішила розстрілять. 5 травня 1939 р. Верховний суд СРСР замінив смертний вирок на ув'язнення до 10 р. і 5 р. заслання. Того ж 1939 р. Д. Борзяк помер у концтаборі. Реабілітований посмертно.

БУЛАТОВИЧ Микола Євгенович – 1909 р., уродженець Монастирищенського повіту, українець, незакінчена вища освіта, поет. 14 червня 1937 р. заарештований органами НКВС УРСР. Звинувачувався в „національно-фашистському тероризмі". 2 вересня 1937 р. Військова Колегія Верховного Суду СРСР винесла вирок – розстріляти. Вирок виконаний 3 вересня 1937 р. Реабілітований посмертно.

ВЛИЗЬКО Олекса Федорович – 1908 р., уродженець с. Коростень на Новгородщині, 1917 р. із сім'єю переїхав на батьківщину діда в с. Сигнаївку Звенигородського повіту (нині Шполянського району). Українець, освіта вища. Поет. Заарештований після вбивства Кірова разом з великою групою діячів української культури. 14 грудня 1934 р. виїзною сесією військової колегії Верховного Суду СРСР на закритому засіданні Влизьку винесений смертний вирок, який того ж дня було виконано. Реабілітований у кінці 50-х років.

ГЕНІН Яків Пилипович – 1892 р., уродженець м. Золотоноша, мешканець Ленінграду, єврей, член ВКП(б) з 1919 до 1937 рр., із службовців, заступник начальника артакадемії. Заарештований 11.06.1937 р. за ст.ст. 58-10, 58-11 КК УРСР. Справу припинено 24.08.1937 р. у зв'язку зі смертю. Реабілітований 29.08.1957 р. Військовим прокурором Лен. ВО.

ГОРЛІС-ГОРСЬКИЙ Юрій Юрійович (справжнє прізвище Городянин-Лісовський; псевдонім Залізняк) – 1898 р., уродженець с. Демидівка на Полтавщині, із родини російських офіцерів, українець, письменник-

мемуарист, активний громадський і політичний діяч, осавул 1-го куреня холодноярців. Перший раз був заарештований у 1923 р. Вдруге – 1924 р., 1932 р. вдалося втекти із психлікарні, куди його перевели із в'язниці. Цього ж року Горліс-Горський перейшов радянсько-польський кордон. Жив у Львові та Рівному. Видав низку мемуарів про холодноярських отаманів та Холодний Яр. 27 вересня 1947 р. у місті Аутбург (Німеччина) пропав безвісти.

ГРИБ Кузьма Кіндратович – 1910 р., уродженець с. Верхівка на Вінниччині, українець, освіта вища. З 1933 р. працював у Тальянківському сільськогосподарському технікумі. У 1941 р. під час окупації гітлерівцями організував підпільну патріотичну групу, яка з часом стала партизанським загоном. Письменник. 14 травня 1946 р. заарештований. 17 травня 1947 р. засуджений на 15 років. 18 жовтня 1955 р. був звільнений з ув'язнення. 18 лютого 1956 р. Військовий трибунал КВО скасував вирок від 17 травня 1947 р. за відсутністю складу злочину.

ГРУШЕВСЬКИЙ Марк Федорович – 1865 р., уродженець с. Худоліївка, Чигиринського району, мешканець Києва, із священно-служителів, українець, освіта вища духовна, священик, педагог, фольклорист. З 1921 р. єпископ Української автокефальної православної церкви. Видатний етнограф, краєзнавець. Автор всесвітньо відомої праці про народну педагогіку „Дитина в звичаях і віруваннях українського народу" (Л., 1906 р.) Заарештований 2 червня 1938 р. Розстріляний 2.09.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 9.08.1938 р. Реабілітований 16.05.1989 р.

ГРНИК Олексій Миколайович – 1912 р., с. Богородчани Івано-Франківської області, українець, із селян, активний член ОУН. Заарештований у 1940 р. Станіславським обласним судом засуджений на 8 років. В ніч на 21 січня 1978 р. спалив себе на Чернечій горі в знак протесту проти русифікації України.

ГУЦАЛО Роман Андрійович – 1.07.1894 р., уродженець с. Ситківці на Вінниччині, мешканець смт. Монастирище одноіменного району, українець, освіта вища, літпрацівник районної газети „Шлях колгоспника", вчитель, член спілки письменників „Плуг". Заарештований в грудні 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 11 квітня 1938 р. за рішенням трійки при УНКВС по Вінницькій області. Реабілітований посмертно у 1956 р.

ВОДЯНИЙ Яків Михайлович – 5.03.1886 р., м. Сміла, українець, з 1905 р. член партії есерів, освіта незакінчена вища, учитель, організатор Вільного козацтва, керівник повстанських загонів Холодного Яру. Автор драм „Право сваволі", „Холодний Яр". З 1922 р. перебував у Польщі. Заарештований у 1939 р. після возз'єднання Західної України. Засуджений ВТ КВО 10.05.1940 р. до розстрілу. Реабілітований Військовою прокуратурою КВО в 1995 р.

ДРАЙ-ХМАРА Михайло Опанасович – 1889 р., уродженець с. Малі Канівці Чорнобаївського району. Українець, освіта вища, поет, учений-мовознавець. Уперше заарештований 21 березня 1933 р. 11 травня 1933 р. випущений з-за грат. Повторно заарештований 5 вересня 1935 р., звинувачений у націоналістичній контрреволюційній діяльності. 28 березня 1936 р. особлива нарада при НКВС СРСР винесла вирок – 5 р. ВТТ. 27 травня 1938 р. постановою трійки УНКВС по Дальбуду додано Драй-Хмарі ще 10 р. Помер М. Драй-Хмара 13 січня 1939 р. в концтаборі. Реабілітований 28 листопада 1989 р.

ДУБОВИЙ Іван Наумович – 1896 р., уродженець с. Чмирівка Чиги-

ринського району, мешканець м. Харкова, українець, із селян, радянський військовий діяч, командарм 2-го рангу, з 1929 р. – заступник командувача військами Українського військового округу, з 1935 р. командувач військами Харківського військового округу, депутат Верховної Ради СРСР, член ЦВК СРСР, член ЦК КП(б)У, член Військової Ради при Наркомі оборони СРСР. Розстріляний 28.07.1938 р. у справі „учасників змови РСЧА". Реабілітований 1956 року.

ДУБОВИЙ Наум Іпатійович (Гнатович) – 1875 р., уродженець с. Чмирівка Чигиринського району, українець, із селян, активний учасник боротьби за владу рад на Україні, член ВКП(б) з 1905 р. З 1920 р. – на керівній радянській і господарській роботі в Донбасі, потім працював в органах РСІ, з 1933 р. голова Спілки войовничих атеїстів. Заарештований в травні 1938 р. Засуджений на 9 р. ув'язнення. Реабілітований 1956 року.

ЄФРЕМОВ Петро Олександрович – 1883 р., уродженець с. Пальчик, Катеринопільського району, мешканець Дніпропетровська, освіта вища, літературознавець, критик, професор, філолог, секретар Катеринославського(нині Дніпропетровського) відділу НАНУ. Заарештований 9 вересня 1929 р. Проходив у справі СВУ. Згідно зі статтями 54-11 та 54-1 КК УРСР одержав 5 років позбавлення волі з ураженням у правах на 2 роки. Реабілітований 1989 р.

ЄФРЕМОВ Сергій Олександрович – 1876 р., уродженець с. Пальчик Звенигородського повіту (нині Катеринопільського району), українець, із сім'ї священнослужителя, освіта вища. Академік Всеукраїнської Академії наук, віце-президент ВУАН з 1923 р. Заарештований 1929 р. за приналежність до СВУ. Засуджений на 10 років позбавлення волі. Помер 10 березня 1939 р. у таборі ГУЛАГу за 3 місяці до закінчення строку покарання. Реабілітований 11 серпня 1989 р. Верховним Судом УРСР.

КАРАСЬ-ГАЛИНСЬКИЙ Георгій (Юрій) Тимофійович – 1900 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, українець, із селян, освіта вища, працював вчителем, інспектором відділу освіти Уманського та Первомайського округів. Заарештований 31 жовтня 1929 р., проходив у справі СВУ. Одержав три роки концтаборів. Працював на будівництві залізниці Котлас-Усть-Сисольськ (нині Сиктивкар). У травні 1930 р. здійснив втечу і, подолавши понад 5 тисяч кілометрів – перебрався за кордон. Влітку 1931 року у Львівському видавництві „Червона калина" видав роман-спогад „Пекло на землі", а у 1934 р. – повість „Червоний чад". Загинув на початку 1944 р. у м. Корець Рівненської області.

КАС'ЯНЕНКО Іван Іванович – 1887 р., уродженець м. Черкаси, з родини думського чиновника, один з перших організаторів повітроплавання в Україні, інженер, авіаційний діяч. Закінчив Черкаську першу міністерську чоловічу гімназію (1904), Київський політехнічний інститут (1908), разом з братами Андрієм і Євгеном Івановичами сконструював 6 типів літаків (1910-1921) власної побудови, з яких два випробувані в Черкасах (1910, 1911), оригінальні по схемі та задуму, але залишені майже невідомими. Працював разом з відомими вченими в галузі повітроплавання та льотчиком П. М. Нестеровим. Учасник Першої світової війни, доброволець, служив старшим авіамеханіком загону під орудою штаб-капітана П. М. Нестерова (1914-1918), був свідком тарана ним ворожого літака, брав участь у похованні відомого льотчика в Києві на Аскольдовому цвинтарі. Після Жовтневої революції був обраний комісаром 143-го полку, згодом очолював електричний відділ Вищої Ради Народного господарства України,

працював головою Науково-технічного товариства УРСР (1921-1925). Голова і директор-розпорядник товариства Українських повітряних сполучень „Укрповітрошлях" (1928-1933) та ін. У 1937 р. репресований і загинув у сталінських катівнях.

КАС'ЯНЕНКО Андрій Іванович – 1888 р., уродженець м. Черкаси, з родини думського чиновника, один із перших організаторів повітроплавання в Україні, інженер, авіаційний діяч. Закінчив Черкаську першу міністерську чоловічу гімназію (1905), Київський політехнічний інститут (1909), разом з братами Іваном і Євгеном Івановичами сконструював 6 типів літаків (1910-1921 рр.) власної побудови, оригінальні по схемі та задуму. Учасник Першої світової війни (1914-1918 рр.). Член Ради Київського окружного відділу авіації і повітроплавання (1923 р.). Організатор проведення „тижнів авіації по Україні" та збору коштів на побудову від Черкащині літака для авіаескадрильї імені Ілліча (1922-1923 рр.). Організатор і голова Товариства повітроплавання України і Криму (1925 р.), голова президії ЦК Тсоавіахіму УРСР, редактор журналу „Авіахем" (1929 р.), заклав основи розвитку авіаційної думки й літакобудування на Україні. У 1937 р. репресований і загинув у сталінських катівнях.

КАС'ЯНЕНКО Євген Іванович – 1889 р., уродженець м. Черкаси, з родини думського чиновника, один із перших організаторів повітроплавання в Україні, винахідник перших вітчизняних літаків, партійний діяч, журналіст. З дитячих років мріяв про авіацію і у 1900 р. в губернській газеті дав повідомлення про побудову літака й шукав спонсора. Закінчив Черкаську першу міністерську чоловічу гімназію (1906 р.), продовжував навчання в Київському політехнічному інституті (1911 р.), працював разом з відомими вченими. Разом з братами Іваном і Андрієм Івановичами сконструював 6 типів літаків (1910-1921 рр.) власної побудови, з яких два випробував особисто влітку в Черкасах 1910 і 1911 рр. Листувався з „батьком російської авіації" М.Є. Жуковським, часто виступав у Києві і Харкові з лекціями-новинами про авіацію в Товаристві повітроплавання. Автор оригінальних авіаційних пропелерів. Вперше влітку 1914 р. запросив І.І. Сікорського, однокурсника по КПІ, винахідника перших гелікоптерів, до Черкас, де організував катання міщан та демонстраційні польоти. Учасник революційного руху в Україні. Спочатку входив до партії соціал-демократів. Член Центральної Ради УНР, намагався примирити більшовиків, до яких згодом примкнув. Мав партійний псевдонім „Ларик", яким підписував багато статей на різноманітні партійні і соціальні теми. Редактор Київської окружної газети „Більшовик" (1919-1920 рр.), повпред УРСР в Німеччині (1924-1925 рр.). Редактор газети „Вісті ВУЦВК" (1925-1930 рр.). Разом з видатними українськими пропагандистами авіації К.О. Калініним, В.Ф. Багровим та ін. усією душею віддавався будівництву Повітряного Флоту України. Один з організаторів та керівників добровільного оборонного Товариства друзів повітряного флоту в Україні (1923), потім Товариства друзів авіації і повітроплавання України і Криму (ТАПУК), що поклали початок славнозвісній історії ДТСААФ (тепер ТСОУ). Як журналіст залучався і був членом редакційної комісії з видання творів В. І. Леніна українською мовою, за що піддавався нападкам і критиці з боку Й. В. Сталіна, Л. М. Кагановича та ін., яким не подобався переклад, називали націоналістом. У 1937 р. репресований і загинув за мурами сталінських катівень.

КОРОЛЕВИЧ Олександр Дмитрович (літературний псевдонім Лесь Гомін) – 1900 р., уродженець м. Чер-

каси, українець, освіта вища, письменник. Дата арешту невідома. В архіві Спілки письменників України є копія довідки, виданої 4 грудня 1958 р. громадянці Королевич Ф.О. про те, що „постановою Президії Верховного Суду УРСР від 2.XII.1958 р. вирок Одеського обласного суду від 10.XI.1935 р., ухвала Верховного Суду УРСР від 27.01.1936 р. і постанова Президії Верховного Суду УРСР від 1.VII.1936 р. щодо Королевича Олександра Дмитровича, українського письменника скасовані, а справу припинено за недоведеністю складу злочину". Помер Лесь Гомін 16 січня 1958 р. в Черкасах.

КРИВОРУЧКО Микола Миколайович – 1887 р., уродженець с. Березняки Смілянського району, мешканець м. Мінськ (Білорусь), українець, із селян – військовий діяч. Комкор, член ЦВК УРСР, командувач Білоруським військовим округом, член ВКП(б) з 1919 р. Заарештований у лютому 1938 р. Розстріляний 7 липня 1939 р. Реабілітований в 1960 році.

КОТОВА Олена Костівна (літературний псевдонім Олена Журлива) – 1898 р., уродженка м. Сміла, українка, освіта вища. Поетеса. Заарештована 1938 р. в Москві. 26 квітня 1939 р. особлива нарада НКВС СРСР засудила поетесу на 3 р. у ВТТ. 23 листопада 1942 р. відбула покарання. Реабілітована. Померла 10 червня 1971 р. в Кіровограді.

КРИМСЬКИЙ Агатангел Юхимович – 1871 р., уродженець м. Володимир-Волинський, освіта вища, академік, учений-філолог, поет-лірик. Прозаїк. Володів більшістю поширених європейських і східних мов. Заарештований 20 липня 1941 р. Вивезений до Казахстану, звинувачений в антирадянській націоналістичній діяльності. Помер у тюремній лікарні 25 січня 1942 р. 8 травня 1957 р. справу щодо Агатангела Кримського КДБ при Раді Міністрів УРСР було припинено за відсутністю складу злочину, письменника, вченого реабілітовано посмертно.

КУЛИК Іван Юліанович, за паспортом Ізраїль Юделевич (літ. псевдонім – Р. Роллато, Василь Роленко) – 1897 р., уродженець м. Шпола, єврей, освіта середня. Поет. Член ЦК ВКП(б) і ЦВК УРСР. Заарештований 27 липня 1937 р. Звинувачувався в українському націоналізмі. 7 жовтня 1937 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 10 жовтня 1937 р. Реабілітований 12 жовтня 1956 р. військовою колегією Верховного Суду СРСР.

ЛАВРІНЕНКО Юрій Андріанович – 3.05.1905 р., с. Хижинці Лисянського району, українець, освіта вища, літературознавець, критик, публіцист. Заарештований у січні 1935 р. Особливою нарадою при НКВС ув'язнений на п'ять років у концтабір з ураженням у правах на 3 роки. Помер у США 14.12.1987 р.

ЛАН О. (Коршак Кирило Юхимович) – 12.05.1897 р., с. Дирдине Городищенського району, українець, безпартійний, із селян, освіта вища, поет, історик, археолог. Репресований у 1937 р.

ЛЕБЕДЕНКО Олександр Гервасійович – 21.06.1892 р. уродженець м. Черкаси, мешканець Ленінграду, українець, освіта вища, письменник. Автор близько 30-ти книг. Заарештований у 1937 р. за ст. 58-11 КК РРФСР. Трійка при УНКВС м. Ленінград вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований у 1956 р. Помер у 1976 р.

ЛИПКІВСЬКИЙ Василь Костянтинович – 1884 р., уродженець с. Попудня Монастирищенського району, мешканець м. Києва, українець, із сім'ї священнослужителів, безпартійний, вища богословська освіта, митрополит УАПЦ. Заарештований 22.10.1937 р.

за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 27.11.1937 р. о 24 годині за рішенням трійки при КОУ НКВС від 20.11.1937 р. Реабілітований у 1989 р.

ЛОЙЦКЕР Юхим (Хаїм) Борисович – 1898 р., уродженець Канева, освіта вища, єврей, літературознавець, учений секретар Інституту єврейської культури. 1950 р. заарештований. Особлива нарада при МДБ СРСР винесла заочно вирок – „15 років режимного спецтабору Степлаг". Реабілітований 1955 р. Помер 1 лютого 1970 р. у Києві.

МАЛОВІЧКО Іван Кирилович – 1909 р., уродженець с. Верещаки Лисянського району, українець, освіта середня, поет. Заарештований 21 вересня 1937 р. в Харкові. Слідство велося в Києві. Звинувачений у націоналістичній діяльності. 17 листопада 1937 р. трійкою НКВС УРСР по Київській обл. приречений до розстрілу. Вирок виконано 26 листопада 1937 р. Реабілітований Військовим трибуналом Київського ВО від 15 березня 1957 р.

ПАДАЛКА Іван Іванович – 1894 р., уродженець с. Жорнокльови Драбівського району, мешканець м. Києва, українець, із селян, художник. Заарештований 30.09.1936 р. 13.07.1937 р. військова колегія Верховного Суду СРСР винесла вирок – розстріляти. Реабілітований 1.02.1958 року.

ОСЬМАЧКО Тодосій (Тодось) Степанович – 3.05.1895 р., уродженець с. Куцівка Смілянського району, мешканець Києва, українець, безпартійний, із сім'ї ветеринара, поет, прозаїк, перекладач. Неодноразово піддавався репресіям. Перед війною був ув'язнений в психлікарню, звідки втік під час вступу німців. Помер в Нью-Йорку 7.09.1962 р.

ПОЛЯНКЕР Григорій Ісаакович – 15.02.1911 р., м. Умань, єврей, із бідної єврейської сім'ї, освіта вища, з 1930 р. член ВКП(б), учасник параду Перемоги 24.06.1945 р. Заарештований 15.11.1951 р. У 1952 р. одержав 10 років каторги в Інтському концтаборі. Реабілітований 21.11.1955 р. Верховним судом СРСР.

САВИЦЬКИЙ Олексій Васильович (літературний псевдонім Юхим Гедзь, Олесь Ясний) – 1896 р., уродженець м. Золотоноша, українець, незакінчена вища освіта, письменник, журналіст. Заарештований 2 листопада 1936 р. 14 липня 1937 р. Військова колегія Верховного Суду СРСР засудила Савицького до розстрілу. Вирок виконано 15 липня 1937 р. в Києві. Реабілітований 22 березня 1958 р. Верховним Судом СРСР.

СЕМИВОЛОС Іван Терентійович – 1909 р., уродженець с. Квітки Корсунського повіту, українець. Поет, журналіст. Заарештований 16 липня 1937 р. Звинувачений як учасник „української націоналістичної фашистської організації". 4 листопада 1937 р. Особлива нарада НКВС СРСР ув'язнила на 8 р. у ВТТ. 17 грудня 1943 р. в одному з лікарняних пунктів Каргопольтабору було складено акт про те, що цього дня о 3 год. 40 хвилин Семиволос І.Т. помер. Реабілітований 13 березня 1958 р. Військовим трибуналом КВО.

СИМИРЕНКО Володимир Левкович – 1891 р., уродженець с. Мліїв Городищенського району, мешканець Києва, українець, із династії садоводів, освіта вища, науковий директор Всеукраїнського науково-дослідного інституту плодівництва. Заарештований 6 січня 1933 р. особлива нарада при колегії ДПУ УРСР винесла вирок – ВМП, замінивши 10 роками каторги. 31 грудня 1937 року був звільнений, а 30 березня 1938 року знову заарештований. 2 вересня 1938 р. Прокурор СРСР і НКВС СРСР прийняли постанову – розстріляти. В ніч з 17 на 18 жовтня 1938 р. був розстріляний в Курську. Реабілітований в 1957 р.

СТОРОЖУК Андрій Антонович (Андрій Чужий) – 4(17).07.1897 р., уродженець м. Умань, мешканець м. Москви, українець, із робітників, освіта вища, письменник. Репресований у грудні 1934 р., засуджений на 5 р. у ВТТ. Реабілітований 1956 р. Помер 25.09.1989 р. у Москві.

СУРОВЦЕВА Надія Віталіївна – 18.03.1896 р., м. Київ, мешканка м. Умані, українка, доктор філософських наук. Заарештована у 29.12.1927 р. році. Звільнена після смерті Сталіна.

ТРУШ-КОВАЛЬ Василь Єлисейович – 1905 р., уродженець м. Городище, освіта вища, інженер-землевпорядник, поет. Заарештований 28.11.1934 р. за ст.ст. 121 і 56-6 КК РРФСР. Ув'язнений у ВТТ на 10 років. Помер 11 січня 1944 р. у концтаборі. Реабілітований ВС СРСР 30.11.1990 р.

ТЮТЮННИК Григорій Йосипович – 1891 р. уродженець с. Будище Звенигородського району, українець, із селян, генерал-хорунжий армії УНР, у 1921 р. емігрував. У 1926 р. повернувся в Україну. Заарештований 12.02.1929 р. Розстріляний 20.10.1930 р. у Москві.

ФИЛИПОВИЧ Павло Петрович – 1891 р., уродженець с. Кайтанівка Катеринопільського району, українець, освіта вища, поет, перекладач, критик, належав до літературної групи неокласиків. Заарештований 5 вересня 1935 р. Звинувачувався в контрреволюційній націоналістичній організації. 1-4 лютого 1936 р. військовий трибунал КВО виніс вирок Филиповичу – 10 р. ВТТ. Постановою особливої трійки УНКВС по Ленінградській області від 9 жовтня 1937 р. Филиповичу та письменникам Зерову, Вороному, Пилипенку винесено вирок про розстріл. Розстріляні 3 листопада 1937 р. Реабілітований П. Филипович посмертно 31 березня 1958 р. Військовою колегією Верховного Суду СРСР.

ЧИГИРИН Віталій Єлисейович – 1.05.1908 р., с. Липове Ново-Гергіївського району, мешканець м. Золотоноша (друкар Золотоніської друкарні), українець, освіта вища, письменник. Заарештований 22.04.1937 р. Виїзна сесія Військової колегії Верховного суду СРСР 14.06.1937 р. постановила – розстрілять. Вирок виконано 15.06.1937 р. Реабілітований 27.02.1957 р. Верховним судом СРСР.

ЧОРНОВІЛ В'ячеслав Максимович – 1937 р., с. Єрки Катеринопільського району, мешканець м. Києва, українець, освіта вища, активний діяч національно-визвольного руху „шістдесятників". Двічі (1967, 1972 рр.) засуджувався до ув'язнення у ВТТ за „антирадянську діяльність". У березні 1990 р. обраний депутатом Верховної Ради України, у 1991 р. кандидат у Президенти України. У 1999 році загинув в автомобільній катастрофі.

ШАРИЙ (Богунський) Антін Савич – 1.01.1899 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, із селян бідняків, незакінчена вища освіта, член РСДРП(б) з 1917 р., командир Богунської бригади. Розстріляний 1 липня 1919 р. в Кременчуці. 29.04.1990 р. кримінальну справу щодо Шарого А.С. постановою КДБ СРСР припинено на підставі відсутності складу злочину.

ШТАНГЕЙ Володимир Фокович – 1895 р., уродженець с. Мошурів Тальнівського району, освіта неповна середня, українець, письменник. Заарештований у грудні 1934 р. за політичними мотивами, за так звану „контрреволюційну діяльність". У січні 1935 р. перевезли до Києва, невдовзі відправили на Соловки. У 1937 р. розстріляний. В. Штангей реабілітований посмертно.

ШТЕРН Григорій Михайлович – 1900 р., уродженець м. Сміла, мешканець Москви, із службовців. Єврей,

освіта середня, член КПРС з 1919 р., член ЦК ВКП(б) в 1939-1941 рр., депутат Верховної Ради СРСР, начальник Головного управління ПВО НКО. Нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Червоної Зірки, Герой Радянського Союзу. Розстріляний 28.10.1941 р. Реабілітований 25.08.1954 р.

ФЕФЕР Ісаак (Іцик) Соломонович – 1900 р., м. Шпола, єврей, із сім'ї вчителів, письменник, член Єврейського антифашистського комітету (ЄАК). Заарештований у 1948 р. Розстріляний 02.08.1952 р. Реабілітований 1989 р.

ЯГОВ Володимир Якович (Шмушкін Шая Мейєрович) – 1900 р., уродженець м. Умань, мешканець м. Томськ, єврей, освіта вища, член РКП(б) з 1919 р. Із цього ж року – працює на радянській, профспілковій роботі, викладає у військових учбових закладах. Заарештований 9.09.1937 р. Виїзна сесія Верховного Суду СРСР 26.08.1938 р. постановила – розстріляти. Реабілітований 1957 року.

Біографічні довідки
громадян інших регіонів,
які після реабілітації проживають на Черкащині, переданих
обласною організацією „Меморіал"

м. Черкаси

АДАРКІНА (Переверзова) Ніна Олександрівна, 1924 р., уродженка с. Риковичі Іваничівського району Волинської області, мешканка с. Буйковичі Локачинського району Волинської області, українка, безпартійна, вчителька. Заарештована 17 вересня 1944 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Засуджена військовим трибуналом військ НКВС Волинської області 26 жовтня 1944 р. на 10 років ВТТ з конфіскацією майна. Звільнена з ув'язнення 3 вересня 1954 р. Реабілітована на підставі ст. 1 Закону „Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні" від 17 квітня 1991 р.

БАЛУШКО (Пащук) Ганна Михайлівна, 1927 р., уродженка і мешканка с. Воля-Старицька Яворівського району Львівської області, українка, безпартійна, продавець, освіта середня. Заарештована 11 березня 1946 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Засуджена ВТ Прикарпатського військового округу 10-11 червня 1946 р. на 8 років позбавлення волі й пораження у правах на 5 років. Звільнена з місць ув'язнення 27 жовтня 1953 р. Реабілітована 17 квітня 1991 р.

БАХОВЕЦЬ Олександр Силович, 1928 р., уродженець і мешканець м. Ковель Волинської області, українець, безпартійний, на час арешту учень середньої школи. Заарештований 23 січня 1946 р. Обвинувачувався за ст. 54-1а КК УРСР. Ув'язнений 18 березня 1946 р. ВТ військ НКВС Волинської області на 15 років каторжних робіт. Відбував покарання на Колимі. Звільнений з ув'язнення 4 липня 1955 р. Реабілітований на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

БОПП Петро Петрович, 1918 р., уродженець м. Маркс на Поволжі. Німець, безпартійний, освіта середня педагогічна. На час арешту 2 лютого 1942 р. працював у колгоспі ім. Кірова Казахської РСР. Обвинувачувався за ст.ст. 58-10 п. 2, 58-11 КК РРФСР. Позбавлений волі на 8 років постановою особливої наради при НКВС СРСР від 23 грудня 1942 р. Звільнений у лютому 1950 р. Реабілітований 25 березня 1993 р. Прокурором Цілиноградської області.

БОРУШЕВСЬКА (Посполіта) Віра Григорівна, 1929 р., уродженка і мешканка с. Княже Золочівського району Львівської області, українка, безпартійна, вчителька початкової школи. Заарештована у вересні 1948 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Позбавлена волі постановою особливої наради при МДБ СРСР 14 вересня 1948 р. на 10 р. ВТТ. Звільнена з ув'язнення 29 лютого 1956 р. Реабілітована 1993 р. на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р.

ВІТРІВ (Нрабницька) Текля Василівна, 1925 р., уродженка і мешканка с. Черемхове Ходорівського району Львівської області, українка, безпартійна. Заарештована 21 травня 1947 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Засуджена ВТ 17 липня 1947 р. на 10 р. ВТТ. Звільнена з ув'язнення 10 травня 1956 р. Реабілітована 10 березня 1992 р. на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р.

ВОРОЩУК Федір Ількович, 1927 р., уродженець с. Ганнівці Снятинського району Івано-Франківської області, українець, безпартійний, освіта середня технічна. Заарештований 8 серпня 1945 р. Обвинувачувався за ст. 58-10, ч. 2 КК УРСР. Засуджений ВТ військ НКВС Дрогобицької області 12 вересня 1945 р. на 10 років ВТТ. Реабілітований у 1989 р. Львівським обласним судом.

ГАВРИЛЕНКО Леонід Васильович, 1924 р., уродженець м. Ново-Українка Кіровоградської області, українець, безпартійний, освіта середня технічна. Під час арешту 9 травня 1945 р. перебував у Червоній армії. Обвинувачувався за ст. 58-16 КК РРФСР. Засуджений 22 червня 1945 р. Військовим Трибуналом 4-го Українського фронту з пораженням у правах на 5 років. Звільнений 24 серпня 1951 р. Реабілітований Військовою колегією Верховного Суду СРСР 28 листопада 1962 р.

ГЕРЕЛЕВІЧ-САЛЄВИЧ (Крочан) Ганна Михайлівна, 1923 р., уродженка і мешканка с. Костильники Заліщицького району Тернопільської області, українка, безпартійна, працювала у власному господарстві. Заарештована 21 січня 1947 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. 25 березня 1947 р. ув'язнена вироком ВТ військ МВС Тернопільської області на 15 років каторжних робіт з конфіскацією майна. Звільнена з ув'язнення 2 червня 1856 р. Реабілітована на підставі ст. 1 Закону України від 17 квітня 1991 р.

ДИКУША Текля Миколаївна, 1928 р., уродженка і мешканка м. Броди Львівської області, українка, безпартійна. Заарештована 20 липня 1946 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. ВТ позбавив волі на 10 років концтаборів. Термін відбувала в м. Інта, Комі АРСР. Звільнена з ув'язнення 17 квітня 1956 р. Реабілітована на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р.

ДОЦЕНКО Тихін Тихонович, 1914 р., уродженець с. Леміщиха Жашківського району Черкаської області, українець, безпартійний, освіта середня. На час арешту 8 березня 1937 р. служив у Червоній армії. Обвинувачувався за ст. 58-10 КК РРФСР. Позбавлений волі на 3 роки ВТТ вироком Військового Трибуналу 7 кавалерійського корпусу від 15-16 червня 1937 р. Термін відбував у м. Магадан. Звільнений з ув'язнення у березні 1940 р. Реабілітований 8 травня 1962 р.

ДУНАЄВСЬКИЙ Борис Григорович, 1913 р., уродженець і мешканець м. Москва. На час арешту 23 березня 1938 р. працював викладачем фізкультури в середній школі № 238 м. Москви. Обвинувачувався за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 2 червня 1938 р. ув'язнений на 5 років каторжних робіт. Місце відбування терміну – Каргопольлаг Архангельської області. Звільнений з ув'язнення 23 березня 1943 р. Реабілітований 19 квітня 1957 р. Військовим Трибуналом Московського військового округу.

ДУБЧАК (Мелешко) Анна Іллівна, 1930 р., уродженка і мешканка с. Хмільове Бродівецького району Львівської області, українка, безпартійна, началася у Бродівській середній школі. Заарештована 8 червня 1948 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Особливою нарадою МДБ СРСР 8 червня 1949 р. ув'язнена на 10 років без конфіскації майна. Звільнена з ув'язнення 18 червня 1955 р. достроково, як інвалід. Реабілітована 5 серпня 1992 р. на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р.

ДУТЧАК (Шапіренко) Марія Іллівна, 1928 р., уродженка і мешканка с. Хмільове Бродівського району Львівської області. Працювала у власному господарстві. Заарештована 21 вересня 1948 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Ув'язнена 8 червня 1949 р. на 10 років ВТТ

без конфіскації майна особливою нарадою МДБ СРСР. Звільнена з ув'язнення у липні 1956 р. Реабілітована 5 серпня 1992 р. на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р. „Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні".

КИРИЛАШ Іван Сидорович, 1920 р., уродженець с. П'ятигорці Лубенського району Полтавської області, українець, мешканець м. Харкова. Працював консультантом-методистом Харківської юридичної школи. Заарештований 23 липня 1948 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 24 вересня 1948 р. Харківським обласним судом на 10 років ВТТ. Звільнений з ув'язнення 5 січня 1955 р. Реабілітований на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

КОВАЛЬЧУК Адам Пилипович, 1927 р, уродженець і мешканець с. Куликовичі Колківського району Волинської області, українець, безпартійний, працював у власному господарстві. Заарештований 25 квітня 1944 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Ув'язнений вироком Військового Трибуналу військ НКВС Рівненської області 3 червня 1944 р. на 10 р. ВТТ з пораженням у правах на 5 років, з конфіскацією майна. Реабілітований 2 березня 1992 р. на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р.

КОВАЛЬЧУК Михайло Савович, 1922 р., народився і мешкав у с. Крупець Червоноармійського району Рівненської області, українець, селянин, безпартійний. Заарештований 13 липня 1994 р. Засуджений 21 квітня 1945 р. особливою нарадою при НКВС СРСР за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР на 10 років концтаборів без конфіскації майна. Звільнений 28 липня 1953 р. На підставі постанови президії Рівненського обласного суду від 14 березня 1990 р. справу Ковальчука М.С. закрито за відсутністю складу злочину, і він вважається реабілітованим.

КОЦОВСЬКА (Зарихта) Іванна Дмитрівна, 1927 р., уродженка і мешканка с. Великі Гаї Тернопільської області, українка, безпартійна, робітниця. Заарештована 20 квітня 1950 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Ув'язнена Військовим Трибуналом військ МВС Львівського округу 1 серпня 1950 р. на 25 років з конфіскцією майна. Звільнена з ув'язнення 17 квітня 1956 р. Реабілітована на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

КРИВОНІС (Процюк) Ганна Іванівна, 1927 р., уродженка с. Мшана Зборівського району Тернопільської області, мешканка м. Львова, до арешту – учениця кооперативного технікуму, українка, безпартійна, освіта середня технічна. Заарештована 12 січня 1948 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Ув'язнена ВТ Прикарпатського військового округу на 10 ВТТ. Звільнена з ув'язнення 27 березня 1956 р. Реабілітована на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

КРИВОНІС Микола Іванович, 1934 р., уродженець і житель с. Мшана Зборівського району Тернопільської області, українець, безпартійний, освіта середня. На підставі наказу НКВС СРСР № 7124 від 31 березня 1944 р. репресований як член сім'ї учасника підпілля ОУН-УПА разом з матір'ю Кривоніс М.І. Їх виселили на спецпоселення в Комі АРСР 14 січня 1945 р. з конфіскацією майна на суму 475 карбованців за курсом 1945 р. Виселення затверджено особливою нарадою НКВС СРСР 28 липня 1945 р. У листопаді 1946 р. Кривоніс М.І. здійснив втечу з поселення. У 1950 р. зняті з обліку спецпоселенців. Реабілітований на підставі ст. 3 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

КУЛИК Іван Іванович, 1925 р., уродженець с. Адамівка Віньковецького району Чернівецької області, українець, безпартійний, освіта середня спеціальна. На час арешту навчався у Чернівецькому будівельному технікумі. За-

арештований 14 липня 1948 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Засуджений 24 липня 1948 р. Чернівецьким обласним судом на 10 років з позбавленням у правах на 3 роки. Звільнений з ув'язнення 8 лютого 1954 р. Реабілітований на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

КУРПАС Олексій Григорович, 1917 р., уродженець Луганської області, українець, безпартійний, освіта неповна середня. Заарештований 18 липня 1941 р. На час арешту перебував на службі у військово-морському флоті в м. Полярне. Обвинувачувався за ст. 58 КК РРФСР. Засуджений на 5 років позбавлення волі з позбавленням у правах на 3 роки без конфіскації майна. 19 липня 1941 р. Військовим Трибуналом Північного військово-морського флоту. 5 грудня 1942 р. Кіровським обласним судом позбавлений волі на 10 років. Звільнений з ув'язнення 23 травня 1953 р. за указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 березня 1953 р. „Про амністію". Реабілітований 13 серпня 1990 р. Військовим прокурором Північного флоту.

КУЧЕРЕНКО Ганна Панасівна, 1922 р., уродженка с. Демки Драбівського району Черкаської області, українка, безпартійна. Заарештована 23 грудня 1949 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11. Засуджена Військовим Трибуналом на 25 років. Звільнена з ув'язнення 27 грудня 1954 р. Реабілітована на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

ЛУГІНА (Весельська) Юлія Мар'янівна, 1934 р., уродженка с. Полярка Житомирської області, освіта вища. На час репресії батьків у 1936 р. – виселення на спецпоселення – Лугіній (Весельській) було 2 роки. Звільнена від виселення в 1954 р. Реабілітована 6 січня 1995 р.

ЛУЦЕНКО Леонід Сергійович, 1929 р., уродженець с. Кейбалівка Пирятинського району Полтавської області, українець, безпартійний, освіта вища, закінчив Пермський будівельний інститут. 1930 року був висланий разом з батьками, розкуркуленими, у м. Красновішенський Молотовської (Пермської) області. У 1936 р. повернувся в Україну до бабусі. Реабілітований 1947 року.

МАЗУРКЕВИЧ Петро Васильович, 1921 р., уродженець і мешканець с. Опарижи Радзівілівського району Рівненської області, українець, безпартійний. Заарештований 2 квітня 1944 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-2, 54-11. Засуджений ВТ 13-ї армії на 10 років ВТТ. Відбував термін у м. Магадан. Звільнений з концтабору 30 грудня 1952 р., із заслання – 24 квітня 1956 р. Реабілітований згідно зі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р.

МАЗУРКЕВИЧ Марія Іванівна, 1922 р., уродженка і мешканка с. Пруси (Бистриця) Львівської області, українка, безпартійна. Заарештована 21 січня 1945 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Засуд-жена Військовим Трибуналом на 10 років ув'язнення і 5 років заслання. Термін ув'язнення відбувала в м. Ма-гадан. Звільнена з ув'язнення 1953 р. Реабілітована на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

МАЛИЦЬКА (Сороківська) Доміні́ка Іллівна, 1926 р., уродженка і мешканка м. Львів, українка, безпартійна, освіта незакінчена вища, студентка Львівського торгівельно-економічного інституту на час арешту. Заарештована 6 липня 1945 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при МВС СРСР від 16 серпня 1946 р. ув'язнена на 5 років ВТТ і засуджена до довічного заслання. Звільнена з ув'язнення 21 листопада 1956 р. Реабілітована 21 листопада 1956 р. на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17.04.1991 р.

МУРАСЬ (Лотоцька) Ольга Антонівна, 1924 р., уродженка і мешканка с. Генриківка Ново-Стрілищанського району Дрогобицької області,

українка, безпартійна, освіта – 8 класів. На час арешту працювала в господарстві батьків. Заарештована 23 травня 1945 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1а, 54-11 КК УРСР. Позбавлена волі Військовим Трибуналом Дрогобицької області 28 червня 1945 р. на 10 років у ВТТ з конфіскацією майна. Звільнена з ув'язнення 2 грудня 1954 р. Реабілітована в 1960 р.

НАСОНОВА (Гейко) Наталія Олексіївна, 1930 р., уродженка с. Личане Олексіївського району Волинської області, українка, безпартійна, освіта – 4 класи. Заарештована 12 червня 1948 р. Обвинувачувалася за ст. 58-10, ч. 1 КК РРФСР. Засуджена на 7 років ВТТ Архангельським обласним судом 18 серпня 1948 р. Звільнена з ув'язнення 26 січня 1955 р. Реабілітована 10 жовтня 1996 р. на підставі ст.ст. 3 і 5 Закону РФ від 18 жовтня 1991 р.

ПАХАУТДІНОВА (Семенчук) Анна Антонівна, 1931 р., уродженка і мешканка с. Руда-Брідська Заболотцівського району Львівської області, українка, безпартійна. Заарештована 26 жовтня 1948 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1, 54-11 КК УРСР. 16 квітня 1949 р. засуджена ВТ військ МВС Львівської області на 6 років ВТТ з конфіскацією майна. Звільнена з ув'язнення 19 січня 1955 р. Реабілітована 19 січня 1955 р.

ПОПОВ Володимир Ілліч, 1938 р., уродженець Красноярського краю. Росіянин, безпартійний, освіта вища, закінчив Красноярський університет. Батьки вислані 1938 р. на спецпоселення за ст. 58 КК РРФСР. Попов В.І. народився на спецпоселенні й там знаходився з батьками. Реабілітований 1991 р. на підставі Закону РФ від 18 листопада 1991 р.

РЕШЕТНЯК (Климчук) Марія Миколаївна, 1922 р., уродженка м. Глуск Бобруйської області Білоруської РСР. Білоруска, безпартійна, освіта незакінчена вища. Заарештована 14 вересня 1944 р. за ст. 63-1а КК Білоруської РСР. Позбавлена волі на 10 років вироком ВТ Білоруського військового округу від 28-29 січня 1945 р. Звільнена з ув'язнення 22 квітня 1953 р. Реабілітована 22 червня 1966 р. ВТ Білор. ВО.

СКРИПЮК Ілля Хомович, 1925 р., уродженець с. Родів Млинівського району Рівненської області, мешканець м. Дубно Рівненської області. Українець, безпартійний. На час арешту учень культосвітнього технікуму. Заарештований 4 жовтня 1948 р. Позбавлений волі 16 січня 1949 р. ВТ військ МВС Рівненської області. Звільнений з ув'язнення 15 грудня 1954 р. Реабілітований 12 грудня 1991 р.

СКРИПЮК (Позняк) Ганна Томівна, 1925 р., уродженка і мешканка с. Доброводи Монастирищенського району Тернопільської області, українка, безпартійна. Перед арештом працювала в особистому господарстві. Заарештована 29 січня 1945 р. Обвинувачувалася за ст. 54-1 а КК УРСР. ВТ військ МВС Тернопільської області від 13 жовтня 1945 р. позбавлена волі на 10 років ВТТ з конфіскацією майна. Звільнена з ув'язнення 14 жовтня 1954 р. Реабілітована 16 грудня 1991 р. на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

СОЛТИС Євгенія Андріївна, 1926 р., уродженка і мешканка с. Вовничі Демидівського району Рівненської області, українка, безпартійна, учениця. Заарештована 2 жовтня 1944 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Засуджена на 10 років виправно-трудових таборів з конфіскацією майна 22 січня 1945 р. Військовим Трибуналом військ НКВС Рівненської області. Верховним Судом СРСР 10 травня 1947 р. вирок було відмінено і справу повернено на дослідування. Особливою нарадою при МДБ РСР 16 жовтня 1948 р. Солтис Є.А. за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР присудили заслання на 5 років до Колими. Звільнена з ув'язнення 25 жовтня 1954 р. Реабілітована 29 листопада 1989 р. Прокурором Рівненської області.

СУРОВ Василь Іванович, 1918 р., уродженець і мешканець с. Кошелиха Первомайського району Горківської області, росіянин, безпартійний. Заарештований 8 вересня 1940 р. Обвинувачувався за ст. 58 КК РРФСР. Засуджений Військовим Трибуналом 26 стрілецького корпусу 20 жовтня 1940 р. на 10 років ВТТ. Термін відбував у Магаданській області. Звільнений з ув'язнення 11 жовтня 1949 р. достроково у зв'язку із застосуванням заліків робочих днів. Реабілітований 30 жовтня 1957 р.

ТЕМНЕНКО Марина Іванівна, 1939 р., народилася в с. Кудеча Читинської області, куди були вислані на спецпоселення батьки з дітьми. Українка, освіта середня технічна, безпартійна. Повернулася із заслання 1958 р. Реабілітована на підставі ст. 3 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

ТОМЧАК Ігор Миколайович, 1925 р., уродженець м. Тростянець Харківської області, українець, безпартійний, освіта вища (Всесоюзний машинобудівний інститут, м. Москва). На час арешту в травні 1944 р. перебував на службі в Червоній армії. Обвинувачувався за ст. 58, ч. 2 КК РРФСР. Засуджений ВТ Уральського ВО 8 червня 1944 р. на 6 років ВТТ з ураженням у правах на 3 роки. Термін відбував у м. Кунгурі Пермської області. Звільнений з ув'язнення 22 травня 1950 р. з поселенням у м. Кунгур Молотовської (Пермської) області. Реабілітований у 1958 р.

ФІЛЬКІНА (Гагаріна) Олександра Олександрівна, 1928 р., уродженка с. Погорєлка Шуйського району Івановської області. У червні 1931 р. була вислана разом з репресованими за політичними мотивами батьками на спецпоселення в м. Магнітогорськ. Реабілітована на підставі пункту „б" ст. 3 Закону РРФСР від 18 жовтня 1991 р.

ФОМІНСЬКИЙ Леонід Павлович, 1944 р., уродженець м. Володимир-Волинський Волинської області, українець, безпартійний, освіта вища. На час арешту 10 квітня 1975 р. працював у Новомосковському філіалі ДІАП. Засуджений за ст. 190-1 КК РРФСР із застосуванням ст. 44 КК РРФСР на 1 рік позбавлення волі умовно з випробувальним терміном 2 роки. Реабілітований Тульським обласним судом 5 квітня 1995 р.

ХИМЕНКО (Заяць) Ірина Миколаївна, 1928 р., уродженка і мешканка с. Берлін Бродівського району Львівської області, працювала в господарстві батьків, українка, безпартійна, освіта – 7 класів. Заарештована 7 грудня 1944 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Позбавлена волі вироком ВТ 18 липня 1947 р. на 10 років ВТТ і 5 років поселення. До суду відбувала покарання в м. Воркута, після суду – м. Унта. Звільнена з ув'язнення 18 травня 1954 р. Реабілітована 28 серпня 1992 р. на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

ЧЕРНЯВСЬКА Цезарія Адольфівна, 1923 р., уродженка Хмельницької області, безпартійна, освіта середня технічна. Разом із батьками була незаконно переселена „за національними мотивами" в 1936 р., у віці 13 років. Стояла на спец. обліку в органах МВС з 1944 до 1956 р. Примусове виселення громадян з місць проживання і направлення на спецпоселення визнається політичною репресією. Тому на підставі Закону „Про реабілітацію жертв масових політичних репресій" Чернявська Ц.А. реабілітована 2 липня 1994 р.

ШВЕЦЬ (Луцан) Марія Дмитрівна, 1927 р., уродженка і мешканка с. Боброїди Львівської області, українка, безпартійна. Заарештована 15 серпня 1947 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Засуджена ВТ прикордонних військ МВС Львівського військового округу 26 листопада 1947 р. на 10 років ВТТ. Відбувала термін у м. Інта. Звільнена з ув'язнення 28 лютого 1955 р. Реабі-

літована згідно зі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

ШУТ (Іконнікова) Надія Василівна, 1925 р., народилася і проживала в с. Терешів Острожського району Рівненської області, українка, освіта неповна середня, безпартійна. Займалася домашньою сільською працею. Заарештована 1944 р. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР. Засуджена ВТ на 15 років каторжних робіт і на 5 років поразження в правах. Рішенням комісії Президії Верховної Ради СРСР від 28 травня 1956 р. достроково звільнена з ув'язнення.

м. Сміла і Смілянський район

ВАСИЛЕНКО Людмила Артемівна народилася 24.06.1938 р., мешкає в Смілі, вул. Петровського, 15/74, освіта вища. Засуджена Тульським обласним судом за ст. 58-10 КК РРФСР. Залишилась в малолітньому віці без піклування репресованих батьків. Перебувала під політичним наглядом. Реабілітована в 2001 році Прокуратурою РФ.

ВІВЧАРИК Марія Степанівна народилась 21.07.1925 р. у с. Кривеньке Тернопільської області. „Багато моїх односельців вступило в ряди ОУН. 22 грудня 1942 р. і я прийняла присягу на вірність Україні. Цей день я пам'ятаю завжди і ніколи цій присязі не зраджую. Чесно виконувала всі доручення і завдання. Була заарештована в 1945 р. і засуджена на 10 років ув'язнення та 5 років позбавлення прав. Покарання відбувала спочатку на Донбасі, працювала на відбудові шахти, а потім в Комі АРСР, де працювала на важких земляних роботах, будувала дамби, корчувала ліс. Звільнена в 1954 році, але в Україну не дозволялось повертатись. Після великих труднощів у 1969 році вступила до кооперативу у м. Сміла, де і проживаємо нині."

ВІВЧАРИК Олександр Ілліч народився на спецпоселенні під час відбування покарання репресованими батьками, мешкає в м. Сміла, вул. Перемоги, 20/31. Реабілітований Прокуратурою республіки Комі (Російська Федерація) у 2003 році.

ВОЛЯК Наталія Василівна 1922 р., уродженка с. Сердині Щирецького району Львівської області, українка, безпартійна, освіта середня. На час арешту 12 жовтня 1949 р. працювала в обласній конторі ринків. Обвинувачувалася за ст.ст. 54-1 а, 54-11. Постановою особливої наради МДБ позбавлена волі на 15 років. Звільнена з ув'язнення 2 квітня 1950 р. Реабілітована 3 липня 1995 р.

ГРИЦАН Касіян Дмитрович нар. 10.09.1922 р., мешканець м. Сміла, пров. Пролетарський, 10. Освіта середня. Заарештований в Здолбунівському районі Рівненської області і засуджений ВТ за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР на 10 років ув'язнення з конфіскацією майна та 5 років обмеження громадянських прав. Відбував покарання з 1946 по 1954 рр. у м. Інта (Республіка Комі). Реабілітований у 1992 р.

ДРИНІВ Анна Михайлівна, нар. 16.06.1930 р., мешканка м. Сміла, вул. Мікояна, 11а. Освіта неповна середня. Разом з батьками була заарештована і засуджена в жовтні 1950 року Військовим Трибуналом Прикарпатського військового округу за ст. 54-11 КК УРСР на 25 років позбавлення волі. Відбувала покарання 5 років і 7 місяців. У 1956 році звільнена. Реабілітована в 1992 році.

ЗАБОЛОТНА Марія Федорівна, 1922 р., уродженка с. Піддубор Люблінського воєводства, Польща, мешканка с. Вержбиця Томашівського повіту. Українка, безпартійна, освіта середня, вчителька. Заарештована 25 січня 1945 р. 30 жовтня 1945 р. засуджена ВТ військ НКВС Львівської області на 10 років. Звільнена 1954 р. Реабілітована 17 вересня 1992 р.

ЗАБОЛОТНИЙ Андрій Антонович народився 9.12.1926 р.,

мешканець м. Сміла, пров. Пролетарський, 3, освіта незакінчена вища. Заарештований і засуджений у 1945 році ВТ Київського військового округу за ст. 54-1 КК УРСР на десять років ув'язнення, які відбував до 1955 року в м. Воркута. 17 лютого 1967 р. був засуджений вдруге Одеським обласним судом за ст. 54-1 а на 12 років позбавлення волі. Покарання відбував у спеціальній колонії для політв'язнів у м. Потша (Мордовія). Реабілітований у 1993 р.

КАРАКАТА Юрій Васильович народився 16.06.1928 р., мешканець м. Сміла, вул. Чубаря, 32. Освіта вища. Заарештований разом із сім'єю в квітні 1950 р., засуджений за ст. 58-10 КК РРФСР (антирадянська агітація і пропаганда). Відбував покарання в Красноярському краю. Звільнений у 1958 р. Реабілітований 15.04.1992 р.

КІЗАН Вікторія Степанівна нар. 18.12.1922 р., мешканка м. Сміла, вул. Тичини, 1. Освіта неповна середня. Заарештована 22 червня 1945 р. Засуджена Тернопільським обласним судом за ст. 58-11 КК РРФСР за участь в УПА на 10 років ув'язнення і 5 років позбавлення прав. Відбувала покарання в м. Інта, республіка Комі (Російська Федерація). Реабілітована 30 вересня 1992 р.

КІЗАН Данило Данилович нар. 1924 р., мешканець м. Сміла, вул. Тичини, 7. Освіта середня. Заарештований і засуджений в квітні 1945 р. в Івано-Франківській області за ст. 58-11 КК РРФСР на 10 років позбавлення волі та 5 років спецпоселення. Відбував покарання в м. Інта. Звільнений у березні 1955 року. Реабілітований у 1992 році.

КОГУТ Євгенія Якубівна нар. 11.04.1924 р., мешканка м. Сміла, вул. Семашко, 17. Освіта середня. Заарештована 8.11.1948 р. у Львівській області. Засуджена ВТ військ МВС Львівської області за ст. 54-10 до 25 каторги. Покарання відбувала в м. Воркута. Реабілітована 22 лютого 1993 р.

КОМАРНИЦЬКА (Богдан) Любов Федорівна 1920 р., уродженка і мешканка с. Догора Рогатинського району Івано-Франківської області. Українка, безпартійна, освіта – 8 класів. Заарештована 19 січня 1946 р. Особливою нарадою МДБ 10 березня 1946 р. виселена в Архангельську область РРФСР. Звільнена з ув'язнення 3 липня 1956 р. Реабілітована на підставі ст. 3 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

ПАНКЕВИЧ Анатолій Артемович нар. 31.08.1932 р., мешканець м. Сміла, вул. Павлова, 43/8. Освіта середня спеціальна. Засуджений Тульським обласним судом за ст. 58-10 КК РРФСР за антирадянську агітацію і пропаганду. Залишився в малолітньому віці без піклування репресованих батьків. Реабілітований у 2001 році прокуратурою Російської Федерації.

ПАНКЕВИЧ Артем Терентійович нар. 15.07.1907 р., освіта вища. Заарештований у 1938 р. і засуджений Тульським обласним судом за ст. 58-10 КК РРФСР на 10 років позбавлення волі і 5 років спецпоселення. Відбував покарання в м. Сусуман на Колимі. Працював на шахті, водієм, головним інженером. Реабілітований у 1958 році Верховним Судом РРФСР посмертно.

ПОЧТЕНОВА Тетяна Василівна нар. 15.04.1928 р., мешканка м. Сміла, вул. Перемоги, 20/8. Освіта середня. Заарештована в жовтні 1946 р. у Зборівському районі Тернопільської області. Засуджена за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР на 10 років позбавлення волі. Відбувала покарання в Мордовії та в м. Магадан. Реабілітована в 1992 р.

РЕВУЦЬКА Стефанія Дмитрівна нар. 7.02.1927 р., мешканка м. Сміла, вул. Дзержинського, 141. Освіта середня. Заарештована 17 листопада 1950 року в Львівській області. Засуджена особливою нарадою за ст.ст. 54-1, 54-2 КК УРСР на десять років позбавлення волі. Покарання відбувала в м. Інта (Республіка Комі, РРФСР).

Звільнена 6.05.1956 р. Реабілітована в 1993 році.

РЕВУЦЬКИЙ Григорій Іванович нар. 22.11.1922 р., мешканець м. Сміла, вул. Дзержинського, 141. Освіта незакінчена вища. Заарештований 4.10.1950 р. у Львівській області. Засуджений особливою нарадою 17.04.1951 р. за ст.ст. 54-1, 54-2 КК УРСР на 10 років позбавлення волі. Звільнений 16.05.1956 р. Реабілітований 12.05.1993 р.

ТАРАСЮК Катерина Ваврівна нар. 1927 р., мешканка м. Сміла, вул. Ростовська, 10. Заарештована 12.04.1950 р. за участь в УПА. Засуджена Військовим Трибуналом Тернопільської області за ст. 54-12 КК УРСР на 10 років ув'язнення. Відбувала покарання в м. Інта (Республіка Комі, РРФСР). Звільнена 28 квітня 1956 р. Реабілітована 10 грудня 1991 р.

УСІКОВА Ангеліна Олександрівна нар. 1934 р., уродженка і мешканка м. Роженьки Луганської області. Освіта вища. Донька репресованого офіцера Першої світової війни. Сімейна атмосфера неприязні до радянської влади, відгомін визвольної боротьби Західної України, молодяча романтика спонукали до підпільної роботи з режимом. Переїзд на Прикарпаття в 1959 році не увінчався успіхом у пошуках однодумців-націоналістів. Розгорнула роботу по розповсюдженню листівок, анонімних листів до Києва та Івано-Франківська. Була заарештована органами КДБ і за вироком суду вислана на 5 років до Красноярського краю. По поверненню в Україну захистила дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата сільськогосподарських наук. Працювала до виходу на пенсію селекціонером на Черкаській сільськогосподарській станції. Учасниця Народного Руху за перебудову, член НРУ.

ФІГЕЛЬ Анна Іванівна нар. 5.12.1926 р., мешканка м. Сміла, вул. Кармелюка, 39. Освіта середня. Заарештована разом з сім'єю 21.10.1947 р. Засуджена особливою нарадою за ст. 58-10 КК РРФСР на 10 років позбавлення волі та на 5 років позбавлення прав. Звільнена 2.06.1955 р. Реабілітована 1.06.1959 р.

ФІГЕЛЬ Стефанія Василівна народилась 9.01.1928 р. у селі Засадки Старосамбірського району Львівської області в селянській родині. Завдяки впливу старшого брата Михайла, у 1943 році вступила до рядів ОУН. Була зв'язковою та виконувала інші доручення. 21 листопада 1946 року була заарештована. 27 червня 1947 року Військовим Трибуналом була засуджена до 10 років позбавлення волі та 5 років позбавлення в правах. Покарання спочатку відбувала в Комі АРСР, а згодом в Мордовії. Звільнилась 28 вересня 1955 р. і поїхала до Сибіру, де проживали батьки. З 1968 року проживає у Смілі, бо на Львівщині відмовили в прописці.

ФІГЕЛЬ Стефанія Василівна, 9.03.1928 р., м. Сміла, вул. К. Маркса, 46, освіта середня. Заарештована 21.01.1946 р. у Львівській обл. Засуджена ВТ Прикарпат. ВО за ст.ст. 54-1 а, 54-11 на 10 років ув'язнення та 5 років позбавлення прав. Звільнена 20.08.1955 р. Реабілітована в 1992 р.

ЧЕРНЕНКО Віталій Данилович нар. 1935 р. у с. Лузанівка Кам'янського району Черкаської області. У 1952 р. сина і матір заарештували як членів сім'ї „ворога народу". Майно було конфісковане, дозволили взяти лише необхідне. Відбували заслання у Кустанайській області, нині м. Рудний. У 1953 р., після смерті „вождя" був амністований. Закінчив Магнітогорський педагогічний інститут. Працював учителем, лаборантом, на будівництві. Постійно знаходився під політичним наглядом.

м. Канів

ГОЧ Василь Петрович нар. 1921 р. у с. Зарічне Манавичського

району Волинської області. У 1946 році Військовим Трибуналом військ МВС Волинської області засуджений на 10 років позбавлення волі, звільнений у 1955 році. Реабілітований 1991 року.

ДУТКА Василь Петрович нар. 1928 р., мешкав у с. Василівці Гусятинського району Тернопільської області, працював у власному господарстві. Військовим Трибуналом військ МВС Тернопільської області засуджений до 10 років ув'язнення. Звільнений 5 липня 1954 р. З 1967 р. мешкає у м. Каневі. Реабілітований 1991 року.

ІГНАТЕНКО Микола Степанович нар. 1935 р., мешканець м. Канева, українець. Судовою колегією Черкаського обласного суду 1981 р. позбавлений волі на 6 років. Звільнений у 1987 р. Реабілітований 1991 року.

ЄФІМЕНКО Пимен Миколайович нар. 1898 р., мешканець Канева. Постановою НКВС СРСР 1937 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 1937 р. Реабілітований 1992 року.

КЛИМЕНКО Василь Романович нар. 1922 р., с. Буда-Горобіївська Канівського району, українець, військовослужбовець. Військовим Трибуналом Радянської групи військ у Німеччині 1946 р. засуджений на 10 років позбавлення волі. Реабілітований у 1990 році.

ЛОПАТА Боніфатій Митрофанович нар. 1870 р., мешкав у Каневі, українець. Заарештований 1937 р. і постановою трійки при УНКВС УРСР 1938 р. засуджений до страти. Розстріляний 23 березня 1938 р. Реабілітований 1989 р.

НІКУЛИЧЕВА (Кошель) Ганна Григорівна нар. 1929 р. у с. Лідихова Почаївського району Тернопільської області. Військовим Трибуналом військ МВС Тернопільської обл. 1946 р. засуджена на 10 років позбавлення волі. Реабілітована 1993 р.

НІКУЛИЧЕВ Василь Анатолійович нар. 1919 р. у с. Нікольське Усть-Кубинського району Вологодської області. Заарештований у діючій армії 4-м відділом Управління контррозвідки „СМЕРШ" Другого Українського фронту в м. Плоешти, Румунія. Засуджений 27 січня 1945 р. на 10 років позбавлення волі. Звільнений 1952 р. З 1976 р. мешкав у м. Каневі. Реабілітований 1991 р.

ПОПОВИЧ Федір Васильович нар. 1926 р. у с. Купчик Братушанського району Молдавської РСР, українець, військовослужбовець. ВТ Харківського гарнізону 1945 р. засуджений на 10 років позбавлення волі. Звільнений у 1952 р. Реабілітований 1990 р.

ПАРЧУК (Івашишина) Ганна Василівна,1925 р., уродженка с. Піщатинці Борщівського району Тернопільської області, до арешту мешкала за місцем народження. Заарештована і засуджена ВТ військ МВС Тернопільської обл. на 10 років позбавлення волі. Звільнена у 1955 році. Реабілітована 1992 р.

СМЕЯН Віктор Григорович, уродженець ст. Ханьдохвязи (Маньчжурія), росіянин, без громадянства. До арешту в 1948 р. мешкав у Харбіні. Органами КДБ таємно був вивезений у м. Читу, до особливого народного спецтабіру при НКВС СРСР у 1949 р. Засуджений на 10 років позбавлення волі. Реабілітований 1956 р. До смерті мешкав у м. Каневі.

СТРЕМИЦЬКИЙ Данило Дмитрович нар. 1889 р. у м. Канів Черкаської області. Арештований 1937 р. Постановою трійки при УНКВС по Київській області засуджений. Президією Черкаського обласного суду 1959 р. справа по обвинуваченню переглядалась. Реабілітований 1998 р.

ФАСТОВЕЦЬ Григорій Йосипович нар. 1938 р. у с. Туніки Богуславського району Київської обла-

сті. 3 травня 1945 р. знаходився в лавах радянської армії в м. Шванин. 1946 р. контррозвідкою „СМЕРШ" був засуджений до страти, яка була замінена 20 роками тюремного ув'язнення. Звільнений 1955 року. Мешкає у м. Каневі. Реабілітований 1992 р.

ФЕДОРОВ Лука Семенович нар. 1868 р., мешкав у Каневі. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР 1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 1937 р. Реабілітований 1989 р.

ФІЛЬ Іван Федорович нар. 1879 р. у м. Канів, українець. Заарештований і розстріляний 1938 р. за постановою трійки УНКВС по Київській області. Реабілітований 1993 р.

ЦУСКО Ганна Іванівна нар. 1926 р. у с. Яхники Лохвицького району Полтавської області, українка. Засуджена Дніпропетровським обласним судом у 1948 р. на 10 років позбавлення волі. Звільнена 1955 р. Реабілітована 1991 р.

ЧЕО-И-ФАН нар. 1907 р., китаєць. До арешту в 1937 р. працював губернатором Кашгарського округу в м. Син-Цзяні (Китай). Вивезений з Китаю нелегально. Засуджений у 1939 р. особливою нарадою при НКВС СРСР на 8 років позбавлення волі. Звільнений у 1946 р.

ЮЩУК (Самеун) Ірина Григорівна нар. 1931 р. у с. Тишиця Кам'янко-Бузирівського району Львівської області. Заарештована 1950 р. Військовим Трибуналом військ МВС Львівської області засуджена на 25 років позбавлення волі. Звільнена 1955 року. Реабілітована 1991 р.

Черкаський район

ПАВЛЕНКО Олександр Іванович, 1952 р., уродженець і мешканець м. Пирятин Полтавської області, українець, безпартійний, освіта середня. Працював у об'єднанні „Сільбуд". Заарештований 21 березня 1989 р. Засуджений Полтавським обласним судом за ст. 187-3 КК УРСР на 2, 5 р. ВТТ. Реабілітований 1992 р. на підставі ст. 1 Закону УРСР від 17 квітня 1991 р.

ДЕМЧЕНКО Єлизавета Вільгельмівна, 1953 р., народилася у селищі Палатка Хасинського району Магаданської області. Знаходилася разом з батьком Бартом Вільгелмом Яковичем, який відбував із сім'єю адміністративне покарання у вигляді спецпоселення за національною ознакою з 29 січня 1947 р. до 4 жовтня 1954 р. в Магаданській області. Реабілітована 27 квітня 2000 р.

КАРАСІЙЧУК Григорій Михайлович, 1936 р., уродженець с. Войнин Локачинського району Волинської області, українець, безпартійний, освіта вища, закінчив Ленінградський текстильний інститут. На час арешту 3 квітня 1953 р. був учнем Львівської профтехшколи. Засуджений Львівським обласним судом за ст. 54-10 п. 2 на 10 років ВТТ. Звільнений з ув'язнення 10 січня 1955 р. Реабілітований 1990 р.

ГРИЩУК (Стоннуте) Агата Петрівна, 1933 р., уродженка с. Брожи, Литовська РСР, литовка, безпартійна. На час арешту навчалася в медичному училищі. Заарештована 24 січня 1950 р. Засуджена за ст. 58-а на 10 років ВТТ. Реабілітована 1993 р.

РИБІНЦОВА Ганна Степанівна, 1926 р., уродженка і мешканка с. Голибіси Шумського району Тернопільської області, безпартійна, освіта – 5 класів. Заарештована 15 березня 1946 р. Засуджена за ст.ст. 54-1 а, 54-11 КК УРСР на 10 років ВТТ. Звільнена з ув'язнення 3 березня 1954 р. Реабілітована 10 квітня 1992 р. на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р.

АЛМАЗІВ Олекса Дмитрович (6.01.1886 р., м. Херсон – 13.12.1936 р., м. Луцьк). Військовий і громадський діяч, командир окремої гірської батареї Гайдамацького коша Слобідської України (1918 р.), Окремої гірської батареї Запорозького полку кінних гайдамаків ім. кошового отамана Костя Гордієнка (1918 р.), Окремого кінно-гірського гарматного дивізіону Армії УНР (8.12.1918 р.), Окремого кінно-гірського гарматного дивізіону 16-го загону (1919 р.), військове звання – генерал-хорунжий Армії УНР. В українській армії – від 1 січня 1918 року. Учасник боїв за Київ у січні 1918 р., коло Гребінки, за Лубни, Хорол, Полтаву, Харків, Кременчук. Учасник визвольного походу Петра Болбочана на Крим (у складі полку імені Костя Гордієнка). Під час гетьманщини охороняв кордон у районі ст. Сватове – Білокуракіне – Старобільська. 1919 року брав участь в успішному наступі Армії УНР із району Деражні на Вапнярку, в боях за Кам'янець-Подільський, Шатаву, Дунаївці, Проскурів, Летичів, Вінницю, Київ, у тому числі і проти Добровольчої армії. Учасник Першого зимового походу. 1920 р. брав участь у боях за Могилів, Ушицю, Дунаївці, Копичинці, Галич, Проскурів та інші міста. Частина Олекси Алмазова практично не знала поразок. Могила Олекси Алмазова збереглася. Вже в роки незалежності вдячні нащадки спорудили на ній пам'ятник.

Отаман Кость Блакитний (Осавуленко)

БЛАКИТНИЙ (Пестушко) Кость Юрійович (10.02.1898 р., с. Ганнівка Катеринославської губ., нині Петрівський р-н Кіровоградської обл. – 9.05.1921 р., с. Ганнівка). Військовий діяч; командир роти російської армії, повстанський отаман (1919-1921 рр., псевдоніми – Степовий, Блакитний), командир Середньодніпровської групи (1919 р.; 2500 багнетів, 17 кулеметів). Республіканського війська (1919 р.; 3000 багнетів), Степової (Олександрійської) дивізії (1920 р.; 20-30 тисяч козаків), після загибелі Василя Чучупаки – Головний отаман Холодного Яру (версень-жовтень 1920); військове звання – підпоручник російської (царської армії). „Середніх літ, кремезний чоловік, із помітною військовою виправкою, одягнений у простеньке убрання військового крою, але з „цивільного" темносинього матеріалу. Мав на собі лише револьвер, далековид і планшета з мапою" (Ю.Г.-Г., „Холодний Яр"). Навчався в Олександрівському механіко-технологічному училищі м. Олександрівка (нині Запорізький університет). У Першу світову війну рядовим воював на Турецькому та Західному фронтах. За хоробрість нагороджений двома Георгіївськими хрестами. Закінчив офіцерську школу в м. Гора. 1918 року мобілізований до Армії Української Держави. Служив у Білій Церкві, де й взяв участь у антигетьманському повстанні. Учасник повстання проти Добровольчої армії. Оперативним простором Середньодніпровської групи були міста Черкаси, Бобринська, Чигирин, Кременчук, Новогеоргіївськ, Знам'янка, Олександрія з напрямком дій на Білу Церкву. Один із керівників повстання літа-осені 1920 року. Діяв на Херсонщині, Катеринославщині, у Холодному Яру. У жовтні 1920 р., вирушаючи на Криворіжжя на чолі Степової дивізії склав із себе повно-

важення Головного отамана Холодного Яру. Зраджений. Загинув у перестрілці в рідному селі Ганнівка, де і похований. Точне місце могили не встановлено.

Брати БЛАЖЕВСЬКІ нар. в с. Ксаверове Черкаського повіту (нині Городищенський р-н). Батько – Теофіл Блажевський, дяк Покровської церкви. Старші брати – Михайло, Микола та Степан – активні учасники повстанського руху. Співдіяли із загоном от. Грозного. Діяли на території Холодного Яру, в Смілянському, Городищенському, Балакліївському, Шполянському, Корсунському районах. Після вбивства Грозного очолили рештки загону і доформували його з селян Ксаверового, Орловця, Буди-Орловецької, Хлистунівки, сіл Шполянщини. Пік активності загону – 1924 рік. У 1925 р. повстанська активність не спадає, подовжує поповнюватися й загін. Його кістяк склала молодь розкуркулених ксаверівських сімей Шевченків, Нещадимів, Снігурів. У 1925 році в перестрілці з ударгрупою під с. Сигнаївкою Шполянського району загинув Микола Блажевський. Похований у м. Шполі. Під час нападу на пошту в місті Городищі був смертельно поранений і Михайло Блажевський. Загинув згодом і Степан. Справу братів продовжив Андрій Блажевський. Але й він загинув. Найменший брат, Сашко, переховуючись, виїхав на Донбас. Доля його невідома. (А. Тегерешвілі)

БОГДАН. „Пішов на війну і повернувся відзначеним підстаршиною, а як почалась отут у нас боротьба, почав „коники викидати". Тай заливав же він гарячого сала за шкуру москалям! Пішла слава: отаман Богдан – отаман Богдан!.. А воно всього війська: сам отаман, візник – теж добрий хлопець, та пара добрих коней у тачанці. На тачанці у нього кулемет „Кольт", а до крила прив'язаний легкий німецький міномет. У візника ручний кулемет „Люїс". І ото під'їжджає було вночі під яку станцію, заповнену потягами та військом, найбільш, коли відступали більшовики, а потім денікінці, і пішов „воювати"! Лівою рукою стріляє з „Кольта", а правою одягає на міномет міни і пускає їх. Візник з „Люїса" строчить. Звичайно – паніка... Покидають все і тікають, хто потягом, хто пішки, а Богдан заїде на покинуту станцію і їде до найближчого села. Побудить кулеметом дядьків і посилає, щоб забрали собі майно та зброю. Звичайно, як хоче зробити якийсь напад, де треба більше людей, то тільки передасть одному-другому і до нього збіжиться півсотні добрих верхівців, – наших хлопців на це діло два рази запрошувати не треба, – але більше любить сам. А стріляє, бісова кров, – аж чудно!". (Ю.Г.-Г., „Холодний Яр") Загинув у бою з будьонівцями навесні 1920 р. на Чигиринщині. (Згідно з рад. джерелами).

БОЛБОЧАН Петро, полковник армії УНР, народився 5 жовтня 1883 р. у с. Гіждеу Хотинського повіту в Бессарабії. Герой україно-російської війни. Здійснив тріумфальний похід на Крим, визволивши його від росіян. Розгромив російські війська під Ромоданом. Противник демократії та соціалізму. Розстріляний 1919 року зі згоди С. Петлюри. Похований на ст. Балин, неподалік від Кам'янець-Подільського. „Убійство Балбачана, – сказав В. Андрієвський, – лишиться не тільки сумним епізодом в нашій історії, але ще і яскравим причинком до характеристики убогої т. зв. „демократії", Правлячі сили убили його з тої причини, що боялися перевороту, аби він не „захватив влади"! А захвату тої влади боялись тому, що він мав справді ширший світогляд і міг стати понад дріб'язкові партійні рахунки". (Р. Коваль)

БОНДАР Хведот, керував Звенигородським Вільним Козацтвом під час успішного бою (1918 р.) проти восьмої російської армії в районі ст. Бобринської. (Ю. Тютюнник)

ОТАМАН Бондарчук, співдіяв з от. Хмарою. (Згідно з рад. дж.)

ОТАМАН Бузенний, діяв на тер. нинішньої Черкащини. (Згідно з рад. дж.)

БУРКУТ Харитін, нач. штабу от. Голого. (А.Т.)

ВАСИЛЕНКО, військовий і громадський діяч; командир 2-ї сотні Першого (головного) куреня, Першого куреня Холодноярської бригади (1920 р.), член Холодноярського повстанського комітету; військове звання – сотник. Піддався на „амністію" у серпні 1921 року. (Згідно з рад. дж.)

ВІВЧАРЕНКО Я. Я., командир одного з григоріївських загонів. (Згідно з рад. дж.)

ВИННИЧЕНКО Володимир, нар. в околицях Холодного Яру – с. Веселий Кут. Письменник, соціаліст, талановитий демагог. Руїнник української держави. (Р.К.)

Отаман ВОВГУР, повстанець загону Голого. Пізніше очолював окремий загін, підпорядкований Голому. (А.Т.) Співдіяв також з Грозним в районі Городища, Корсуня та Балаклеї. Вбитий влітку 1921 року. (Згідно з рад. дж.)

ВОВК Павло, Павло Семенович Вовк – свідомий селянин з Великого Старосілля. Повстанець. (А.Т.)

ГАЛАЙДА, сотник 3-ї сотні Холодноярського куреня (осінь, 1920 р.). Не плутати з молодшим братом отамана Трохима Голого (Голенко, Гольонок).

Отаман ГОЛИЙ, справжнє прізвище – Трохим Іванович Бабенко. Нар. 1898 року в с. Хрещатик Черкаського повіту на Дніпрі. Військовий діяч; повстанський отаман (1919-1921 рр.). „Я уявляв його собі як солідного „дядька-отамана" і трохи розчарувався, коли побачив верхи на коні молоденького хлопця в однострої, студента київського університету. Лише замість поломаної „студентки" мав на голові кудлату козацьку папаху, а поверх чорного пальта з „петлицями" і блискучими ґудзиками красувався цілий арсенал зброї... Голий був здібний, енергійний ватажок, мав „добру голову" і вмів захоплювати масу. Великим мінусом для нього був брак військового знання і практики...". (Ю.Г.-Г., „Холодний Яр"). Керував „Мліївською республікою". Діяв на Мліївщині, в районі Городища, Канева, Корсуня. Переправлявся і на Лівобережжя: рейдував у районі сіл Домантове, Богушкова Слобідка (тепер Чапаївка), Хрести та ін. У вересні 1920 р. до Голого пристали повстанці с. Медвина. Наприкінці 1920 р. загін Голого нараховував близько 7000 бійців, а може і більше, бо у листопаді 1920 р. на обліку штабу 11-ї червоної дивізії в Черкаському повіті, де діяв Голий, було „27 тысяч бандитов и до 5 тысяч сочувствующих бандитизму местного населения". Загинув 15 грудня 1921р. (Згідно з рад. дж.)

У визвольній боротьбі брав участь і молодший брат от. Голого („Голенко", „Гольонок"). Ймовірне ім'я – Устим, нар. 1905 р., помічник от. Грозного. Замордований членами єврейської „самооборони" в урочищі Три Липи біля Городища. (А.Т.)

Отаман ГОЛИК-ЗАЛІЗНЯК, з 1918 до 1920 рр. – хорунжий Армії УНР. У лютому 1920 р. Залізняк вступив до загону от. Хмари. Займався організаційною роботою. У вересні 1920 р. Залізняк об'єднався з Олександрійською повстанчою дивізією. Організував самостійний загін до трьох тисяч осіб (переважно з селян Єлисаветградівки). З'єднався із загоном от. Завгороднього і от. Гупала. Мефодій Фокович Голик-Залізняк арештований спільно з іншими отаманами наприкінці вересня 1922 року. Разом з ними підняв 9 лютого 1923 р. повстання у Лук'янівській в'язниці м. Києва. Загинув під час придушення повстання. (Згідно з рад. дж.)

Отаман ГНИБІДА, керівник зах. групи (Київський загін та Олек-

сандрійська сотня) Олександрійської повітової дивізії. Заст. отамана Пилипа Хмари. (Згідно з рад. дж.)

Отаман ГОЛУБ, діяв у районі Корсуня, Канева. (Згідно з рад. дж.)

ГОРБЕНКО Яків, колишній поручник царської армії, полковник Цибулівського полку Холодноярців, піддався на „амністію". (М.Д.)

ГОРЛІС-ГОРСЬКИЙ Юрій, справжнє прізвище – Юрій Юрійович Городянин-Лісовський. Нар. 14.01.1898 р. у с. Демидів на Полтавщині. Військовий діяч, письменник; старшина 2-го Запорозького (збірного) полку 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР (1919-поч. 1920 рр.), осавул отамана 1-го (Основного) куреня полку гайдамаків Холодного Яру, псевдонім – „Залізняк" (1920-весна 1921 рр.), організатор українського підпілля на Поділлі (1922 - 1924 рр.). Автор книги „Холодний Яр". Орієнтовна дата смерті – 27 вересня 1946 року (за іншою версією – загинув 1948 року). (М. Слабошпицький)

ГОРОДЯНИН Павло, військовий діяч; командир Богданівського полку Армії УНР (початок 1920 р.). Учасник Першого зимового походу Армії УНР. Двоюрідний брат Юрія Городянина-Лісовського (Юрія Горліса-Горського).

ГРЕБЕНЮК Степан нар. 1 серпня 1897 р. у с. Тимошівка Кам'янського повіту. 1916 року призваний у царську армію, де служив під началом земляка-офіцера Василя Кваші. У роки визвольних змагань – ад'ютант от. Кваші. Помер 30.11.1967 р. у с. Тимошівка. (Г. Гребенюк)

Отаман ГРИГОР'ЇВ (Григор'єв), спр. прізвище – Никифор (Матвій) Олександрович Серветник (Згідно з „БСЭ" – Микола Олександрович). (9.02.1884 р. (1878 р.), с. Заставля (передмістя м. Дунаївці) Новоушицького пов. Подільської губ., тепер Хмельницької обл. – 27.07.1919 р., м. Сентове, тепер с. Родніковка Олександрійського району Кіровоградської обл.). Військовий діяч; повстанський отаман (із серпня 1918 р.), командир Херсонської дивізії Армії УНР (до 29.01.1919 р.), командир 1-ї Задніпровської стрілецької бригади 3-ї Задніпровської стрілецької дивізії (з 19.02.1919 р.), 6-ї стрілецької дивізії Красної армії (з квітня 1919 р.), Головний отаман Херсонщини і Таврії (1919 р.), головнокомандувач повстанської армії Реввійськради Нестора Махна (червень-липень 1919 р.), штабскапітан 59-го Празького піхотного полку російської армії (Бердичів, 1917 р.), полковник Армії УНР (1918 р.). „У мене 23 тис. багнетів, – говорив він, – п'ятдесят дві гармати, дванадцять бронепотягів, мільйони патронів, за мене маси. За мене Херсон, Миколаїв, Одеса". Закінчив державну двокласну школу в Новій Ушиці. Учасник японсько-російської війни (у складі козачої кавалерії). Після війни служив у поліції Проскурова. Із початком Першої світової війни пішов до армії добровольцем. Активний учасник українізації частин російської армії. На кінець 1918 р. об'єднав навколо себе 117 партизанських загонів (5000 козаків). Один з організаторів антигетьманського повстання (з серпня 1918 р.) та боротьби проти окупаційних військ Антанти. 7 травня 1919 р. в Єлисаветграді (нині Кіровоград) проголосив Універсал „До українського народу" із закликом до повстання проти комуни і ЧК. Успішно воював на півдні України проти Антанти. Воював проти більшовиків на південній Київщині (нині Черкащина та Кіровоградщина). Перебував у Чорному та Мотриному лісі, у лісах Чуті і Нерубай. Василь Чучупака і Коцур не погодилися на перебування військ Григор'єва в контрольованих ними районах. „Був невисокого зросту, зігнутий, мав обличчя трохи подзьобане віспою... З револьвера стріляв швидко і мітко". Підступно вбитий влітку 1919 року в с. Сентове Нестором Махном. (М.Д.) За книгою Б. Козельського, „один близький Махнові бандит у селі

Сентове Олександрійського повіту розрядив свій дев'ятизарядний „воблейскот" в отамана Херсонщини й Таврії". Така поінформованість автора наштовхує на думку про можливу причетність більшовиків (через своїх агентів в оточенні Махна) до смерті отамана Григор'їва. Похований у м. Олександрії (нині Кіровоградська область). Могила не збереглася. Григор'їв – постать суперечлива. Його свідомість була уражена соціалістичною пропагандою – своєю політикою він протиставляв українських селян українським панам, що шкодило національній справі. У той же час не можна не визнати його величезний внесок у повстанський рух. (Р.К.)

Отаман ГРИЗЛО, перший в Україні організатор Вільного Козацтва. На Першому З'їзді Вільного Козацтва в Чигирині, 3 жовтня 1917 р., обраний Генеральним Осавулом ВК. „Між прибувшими я зустрів декількох старшин в козацьких історичних одягах з кривими шаблями і пістолями за поясом. Це були полковник Звенигородський Гризло, полтавський полковник (прізвища не тямлю) та ще кілька невідомих мені сотників". – Л. Бодяний. Діяв на Звенигородщині, в районі Мокрот Калигірки. Наприкінці 1920 р. його загін нараховував 4000 бійців. (Згідно із рад. дж.)

ГРИЦАЄНКО (очевидно, Гриценко), громадський і військовий діяч; начальник штабу Холодноярської бригади (1920 р.), член Окружного повстанського комітету (м. Чигирин, 8.09.1920 р.).

Отаман ГРИЩЕНКО, діяв в Олександрійському районі принаймні до січня 1924 р. (Згідно з рад. дж.)

ГУЛИЙ-ГУЛЕНКО Андрій, генерал-хорунжий Армії УНР. Командир Першої повстанської групи, що діяла на Півдні України (Одеський, Тираспольський, Онан'ївський, Вознесенський, Миколаївський Херсонський, Верхнєдніпровський, Криворізький, Катеринославський, Лисаветградський, Олександрійський, Балтський, Ольгопільський, Брацлавський повіти). Під час Першого Зимового походу очолював Запорізьку групу, з якою був на території Холодноярської республіки. Група Гулого-Гуленка була тепло прийнята холодноярцями і вороже – Коцуром. Очевидець писав: „Нашу армію в „Зимовім поході" назвав один його учасник „ферментом нації"... Українська Армія своїм славним „Зимовим походом" сприяла кристалізації бажань, віри і надій українського народу біля одної ідеї – Самостійної України..." (Р.К.)

ГУПАЛО Денис Мусійович, у 1919 р. – в Армії УНР. Брав активну участь у Знам'янскому повстанні 1920 року. Був у загонах от. Хмари та от. Кібця, де був командиром півсотні. У березні 1921 р. Гупало організував загін. Згодом об'єднався із загоном от. Хвилі. В березні 1922 р. об'єднався з от. Завгороднім і от. Залізняком. Арештований наприкінці вересня 1922 року. Учасник повстання в Лук'янівській в'язниці м. Києва 9 лютого 1923 року. Загинув під час придушення повстання. (Згідно з рад. дж.)

Отаман ГРОЗНИЙ, Антін Макарович Грозний (спр. прізвище), побратим от. Голого. Нар. близько 1898-99 рр. Скінчив 4 кл. школи в с. Мале Старосілля, житель с. Буда-Орловецька. Після загибелі Голого очолив загін. (А.Т.) Вбитий в перестрілці з „красними мстітєлямі" на кутку Ковалівка біля Городища. (Згідно з рад. дж.)

ГУЦУЛЯК Микола, галичанин-холодноярець. Загинув смертю героя: під Бандурівкою, в останньому для себе бою застрелив семеро будьонівців. (Ю.Г.-Г.) Військовий діяч; вояка Українських січових стрільців, Української галицької армії та полку гайдамаків Холодного Яру.

Отаман ДЕРКАЧ. Іван Тимофійович Деркач (нар. після 4.08.1921 р.), військовий і громадський діяч; заступник Головного отамана Холодного Яру Василя Чучупаки (поч.

1920 р., 1921 р.). Згідно з С. Поліщею. Народився у селянській родині коло Жаботина. Після смерті В.Чучупаки заступив отамана (квітень 1920 р. – вересень 1920 р.; березень 1921 р.– 4.08.1921 р.). (Згідно з Ю.Г.-Г.) На кінець 1920 р. його загін нараховував 500 бійців. Піддався „амністії" 4 серпня 1921 р. (Згідно з рад. дж.)

ДЕРКАЧ-МОЛОДШИЙ, командир булавної сотні Холодноярської республіки. Брат Івана Деркача.

ДІГТЯР-ХОМЕНКО Іван, громадсько-політичний діяч; представник Всеукраїнського повстанського комітету, голова Холодноярського повстанкому, до складу якого входили Деркач, Ільченко, Отаманенко, Микитенко та Терехов. На думку Ю. Г.-Г., цей повстанком був непотрібною „інституцією", яка сприяла демократизації у військовий час. Незважаючи на гучне звання Дігтяра-Хоменка, влада в Холодному Яру продовжувала належати Василю Чучупаці – великому авторитету серед селян округи. Піддався на „амністію" у вересні 1921 року. (Р.К.)

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Олексій Трохимович, з 1920 р., „будучи в бандах Хмары и Зализняка, являлся одним из самых активных и преданных атаману Зализняку бандитов" („Приговор..."). Арештований наприкінці вересня 1922 року. Учасник повстання у Лук'янівській в'язниці м. Києва 9 лютого 1923 року. Загинув під час придушення повстання. (Згідно з рад. дж.).

Отаман ДОЛЖЕНКО, діяв у Черкаському та Зінов'євському (нині Кіровоградський) районах. (Згідно з рад. дж.)

ДРОБОТКІВСЬКИЙ Юрій, хорунжий Армії УНР. Дроботківський Юрій Володимирович, „происходящий из дворян, служил во всех контрреволюционных армиях, принимал активное участие в боях с Советскими войсками, отступал с войсками УНР за кордон, наступал с Польско-Петлюровськими войсками на Советскую Украину... По соглашению с атаманом Гонтой весной 1922 г. организовал свой отряд, влившийся в банду Гонты..." („Приговор...") Арештований наприкінці вересня 1922 року. Учасник повстання у Лук'янівській в'язниці м. Києва 9 лютого 1923 року. Загинув під час придушення повстання (Згідно з рад. дж.)

ДОРОШЕНКО Михайло, автор книги „Стежками Холодноярськими", учасник Холодноярських подій, псевдонім – Вернигора. Про себе пише: „Народився я 21 травня 1899 р. у великому селі Цибулеве на Херсонщині, нині Кіровоградщина. Вищої освіти не здобув... Пишу з перспективи більше як 50-ти літ, пишу, що сам бачив, що сам переніс і пережив, що чув від безпосередніх свідків або ж учасників кінця згадуваних і описуваних тут подій легендарної Холодноярщини 1919-23 років... Авторові цих скромних спогадів пощастило оселитися на вільній землі Вашингтона. І тут, одного радісного дня, несподівано трапилось зустріти побратима по зброї з Холодноярщини – Звенигородського отамана Івана Гонту. Чи треба більше радости?! Згадали минулі дні, давні події, а при цьому виявилось, що він, отаман Гонта, на тій окружній нараді участи не приймав... Він в кінці березня 1923 року встиг перейти кордон до Польщі". Зустрівся М. Дорошенко в США ще з одним холодноярцем – Грицем Довженком. (М.Д. „Стежками Холодноярськими").

ДЯДЮРА О. Л., учасник Холодноярщини. Землемір із Цвітної. (М.Д.)

Отаман ДЯЧЕНКО, Петро Гаврилович Дяченко (30.01.1895 р., с. Березова Лука Миргородського повіту Полтавської губернії – 23.04.1965 р., м. Філадельфія, США). Військовий діяч; сотник (з 23.11.1918 р.) та курінний (з 17.01.1919 р.) Окремого партизанського куреня імені Отамана Петра Болбочана, командир Окремого кінного

запорозького республіканського полку Запорозького корпусу, Першого кінного полку Чорних запорожців (з 27.06.1919 р. – 1920 р.), начальник штабу Поліської Січі Української повстанської армії (з 5.07.1941 р.), заступник командира Українського легіону самооборони (31-го охоронного батальйону СД, червень 1944 р.), командир УЛС (із серпня 1944 р.), 3-го Українського пішого полку (з лютого 1945 р.), Окремої української протитанкової бригади „Вільна Україна" (з 22.02.1945 р.; з 15.04.1945 р. у складі 4-ї танкової армії Вермахту), командир 2-ї Української дивізії УНА (поч. 1945 р.); військові звання – полковник Армії УНР (з 23.06.1920 р.), генерал-хорунжий (з 15.10.1929 р.; наказ Війську УНР, ч.6, 1 лютого 1961 р.), генерал-поручник УНР (після 1.01.1961 р.). Учасник Першої світової війни. Від 17 грудня 1917 р. на службі в українському війську, 1918 р. – учасник визволення Полтави та Криму під проводом полковника Петра Болбочана. Герой Першого зимового походу (6.12.1919 р. – 6.06.1920 р.), командарм якого, Михайло Омелянович-Павленко, назвав полк Чорних запорожців Петра Дяченка найкращим полком української армії. Командир повст. дивізії численністю близько 3000 бійців. „Банда полковника Дяченка вподобала собі Уманський повіт та не минала випадку погуляти й по всій Київщині, іноді одвідуючи й Поділля". (Згідно з рад. дж.) Лицар ордена Залізного Хреста. У 1921-1924 рр. – в таборах для інтернованих. Із 20.07.1928 р. – на службі у Війську польському. 1934 року закінчив Вищу військову школу. Учасник Другої світової війни. Похований на українському православному цвинтарі у Бадн-Бруці (штат Ньою-Джерсі, США).

ЖИТКЕВИЧ (Жидкевич), військовий діяч, начальник контррозвідки Степової дивізії.

Отаман ЗАБОЛОТНИЙ, оперував у Балтському селі. Співдіяв з Гонтою, Завгороднім. Воював з денікінцями та більшовиками. Учасник переможного бою під ст. Цибулеве в 1920 р. (І.Л.-Л.). Наприкінці 1920 р. його загін нараховував близько 200 бійців. (Згідно з рад. дж.)

Отаман ЛАРІОН ЗАВГОРОДНІЙ (Загородній). Завгородній Ларіон Захарович нар. 1897 р. у с. Кошарки Чигиринського повіту. Один з провідних отаманів Звенигородщини та Холодноярщини, командир Холодноярської дивізії. У 1918 р. організував повстанський загін чисельністю 500 бійців. Воював проти німців, білих та червоних москалів. Співпрацював з отаманами Дорошенком, Квашею, Гризлом, Хмарою. 15 березня 1921 р. чекісти розстріляли його батька, а 15 травня – дружину та тестя. Тоді ж був поранений. Згідно з даними ДПУ на початок 1921 р. загін Завгороднього нараховував до 220 чол. при 13 кулеметах. Діяв також під Лебедином, Капітанівкою (ліс Нерубай), у Черкаському, Чигиринському, Ставищнянському, Оситнянському, Златопільському та ін повітах. У березні 1922 р. з'єднався з отаманом Гупалом і Залізняком, і, як стверджує ворог, „совершил ряд кошмарных преступлений". Агентчекіст так описував отамана: „...Сам Завгородній одягнений у темносиню чумарку, шапку з чорним шликом, на правому рукаві нашито квадрат світлосинього сукна з жовтоблакитною стрічкою, український герб – тризуб і літери УНР. Герб вишитий сухозліткою. Поранений у ліву ногу. Ходить з великими зусиллями. Кінь під ним добрий, гнідої масті. Ліве стремено зроблено коротшим для лівої ноги. Чорна густа й широка борода. Обличчям кругловидий. Ніс ледь кирпатий. Зовні досить симпатичний, справляє враження доброзичливої, трохи наївної людини, зросту високого..." („Народна газета", № 32 (213), 1995 р.). Заарештований у вересні 1922 р. разом з іншими отаманами у Звенигородці. Спільно з побратимами 9 лютого 1923 р. підняв повстання у Лук'янівській в'язниці м. Києва. Загинув під час придушення повстання. (Згідно з рад. дж.)

ЗАКРЕВСЬКИЙ, учасник Холодноярщини. Комендант укр. поліції в 1942 р. в одному з Холодноярських сіл. Розстріляний німцями 1943 року. (М.Д.)

Отаман ЗАЛІЗНЯК, оперував у Холодному Яру та його околицях. Згідно з „СВЭ" наприкінці 1920 р. його загін нараховував близько 500 бійців.

ЗДОБУДЬВОЛЮ (Здобудь-Воля) Костянтин Якович, полковник Армії УНР, командир корпусу. З вересня 1921 р. співпрацює з Черненко – Чорним Вороном, вступає в його загін. Нач. штабу повстанської дивізії. Арештований наприкінці вересня 1922 р. в Києві. Проходив по одній справі з Холодноярськими отаманами. Учасник повстання у Лук'янівській в'язниці м. Києва 9 лютого 1923 року. Загинув під час придушення повстання. (Згідно з арх. ДПУ)

ЗЕ́ЛЕНЕНКО Іван нар. 1885 р. у с. Березняки Смілянського району Київської (нині Черкаська) обл., член Української партії соціалістів-революціонерів-боротьбистів. У 1918 р. брав участь у збройному повстанні проти радянської влади. У 1929-1930 і 1935 рр. арештовувався ДПУ за контрреволюційну діяльність. Свідчив на Я. Водяного. (Згідно з арх. ДПУ)

Отаман ЗЕЛЕНИЙ (Терпило) Данило (с. Трипілля, тепер Обухівського району Київської обл. – кін. листопада 1919 р., с. Стрітівка, тепер Кагарлицького р-ну Київської обл.). Військовий і громадський діяч; повстанський отаман Зелений (1918 р., 1919 р.). Під час повстання проти гетьмана Павла Скоропадського загін становив близько 4000 селян. Воював проти більшовиків на території Васильківського, Фастівського, Ржищевського, Обухівського та Переяславського повітів сучасної Київської області. У Переяславі 15 липня 1919 р. отаман Зелений урочисто, у присутності місцевого люду та свого війська, скасовував Переяславську угоду про „возз'єднання" з Росією. Влітку 1919 р. сили його вимірювалися близько 30 тисячами козаків і старшин. Смертельно поранений у боях проти денікінців під Каневом. Помер по дорозі до Трипілля у селі Стрітівці.

ЗІНЧЕНКО Дмитро, житель Сміли. Нач. повітової міліції в Чигирині в часи повстання Григор'єва. У „Сов. воєн. енцикл." є згадка про „банду Зінченка", яка наприкінці 1920 р. нараховувала 200 бійців. (Р.К.)

ЗІНКЕВИЧ Гнат, Грушківський сотник, нач. Холодноярського штабу. (Ю.Г.-Г.)

ІЛЬЧЕНКО Юхим Охтономович (с. Рублівка Чигиринського пов. Київської губ. – 7.09.1921 р., м. Катеринослав). Військовий і громадський діяч, начальник залізничної станції Зна́м'янка (кін. 1917 – поч. 1918 рр.), член Чигиринського повстанкому Свирида Коцура, курінний червоного Чигиринського полку, член Організаційного суду Холодного Яру (1920 р.), член штабу Холодноярської бригади, заступник голови Холодноярського окружного повстанкому (з серпня 1920 р.), повстанський отаман Чигиринського, Верхньодніпровського і Криворізького повітів (1921 р.). Один з керівників „Чигиринської республіки", після поразки якої перейшов до Холодноярської організації. Ю. Горліс-Горський характеризує його як свідомого українця. У „Сов. воєн. енцикл." є згадка про „банду Ільченка", яка наприкінці 1920 р. нараховувала 200 бійців. (Р.К.) Розстріляний більшовиками 7 вересня 1921 р. у Жандармській балці під Катеринославом. У Визвольних змаганнях брали участь родичі Юхима – дядько Яків Ільченко та його син Хома. У січні 1922 р. Яків Ільченко був заарештований як „бандит" у с. Суботові комбатом 221-го кавалерійського полку. Сестри Юхима Гашка і Христя, побоюючись репресій, виїхали до Сибіру.

КАРАСЬ, найближчий помічник от. Гризла. Вів пропагандистську ро-

боту в селах. Вербував селян у повстанські загони от. Гризла та от. Гонти. (І.Л.-Л.)

Отаман ВАСИЛЬ КВАША, уродженець м. Новоукраїнка. Військовий і громадський діяч; повстанський отаман, командир 2-го куреня Холодного Яру, член Окружного повстанського комітету (м. Чигирин, 8.09.1920 р.). Навчався на юридичному факультеті. Інше джерело твердить, що Кваша навчався в агрономічній школі. Під час Першої світової війни був мобілізований до російського війська. Мав офіцерський чин. Брав участь в українізації частин російської армії. Коли прийшов Денікін, Василя Квашу мобілізували у Добровольчу армію. Та довго він у ній не прослужив. Після вигнання денікінців пішов у Златопільський „каральний" (більшовицький) загін. Згодом порвав із „соввластью" і сформував партизанський загін. Як отаман діяв у районі Бондарівки (Бандурової), Тимошівки, Красносілки, Ставидел, Цвітної, Телепина, Чигирина, Бірок, Оситняжки, Пастирського, Новогеоргіївська. Наприкінці 1920 р. загін налічував 300 повстанців. Співпрацював з Отаманами Іваном Деркачем, Пилипом Хмарою, Чорним – Вороном, Ларіоном Загороднім та іншим. Коли на Златопільщину прийшла Степова дивізія Костя Блакитного, Василь Кваша зі своїм загоном на якийсь час приєднався до неї. (Г. Гребенюк). Вбитий більшовиками під Златополем (нині Кіровоградська область) у 1922 році.

КЕЛЕБЕРДА Охтанась, 1888 р., уродженець с. Вереміївка Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині Черкаська область). Військовий діяч, отаман Вереміївської козацької сотні Чигиринського полку, командир полку Середньодніпровської групи Костя Степового-Пестушка (1919 р.; 1000 козаків), повстанський отаман. У повстанському русі з 1918 року. Воював на Правобережжі та лівому березі Дніпра. Терен бойових дій: Черкаси, Чигирин, Кременчук, Олександрія, станції Бобринська і Знам'янка, Чорний ліс, від Золотоноші до села Жовнине, від Жовниного до Лубен і Хорола. Декілька разів визволяв повітове місто Хорол і встановлював у ньому українську владу. 1920 р. за старожитньою традицією підпорядкував Вереміївську козацьку сотню (300-400 старшин і козаків) колишній гетьманській столиці Чигирину, а точніше – Холодноярській організації. В останні дні серпня 1920 р. під хутором Гузичі (між селами Вереміївка і Жовнине) потрапив у засідку. Був поранений, за іншими даними – вбитий. Про цей бій і про долю отамана ходять найнеймовірніші легенди, часто вони спростовують одна одну, та всі збігаються в одному: ніхто – ні більшовики, ні селяни – не бачив убитого Охтанася (Панаса) Келеберди.

КІБЕЦЬ, (спр. прізвище – Микола Степанович Бондаренко), нар. 1896 р. в с. Цибулеве, нині Олександрівського району Кіровоградської області. Військовий діяч; повстанський отаман (1919-1921 рр.; загін кінноп'ший, до 300 козаків). Один з найуспішніших українських повстанців. „Партизани Кобчика виглядали імпонуюче. На переході будьонівців загін добре „підлатався": хлопці мали першорядні коні, сідла й зброю, усі були добре одягнені, у шинелях і рогатих шапках – будьонівках. Лише сам Кобчик був одягнений у скіряний комплект із скіряним летунським шоломом на голові. Приглядаюся до головного ватажка партизанів, як він на височенному воронóму огерові скакав через пліт, щоб задемонструвати нам „новокупленого" у будьонівців коня. Малого зросту, з розставленими в їзді ліктями, з гострим поглядом – Кобчик дійсно нагадував свойого одноіменника – малого степового хижака – пострах мирних пернатих мешканців степу" (Ю.Г.-Г., „Холодний Яр"). Відзначався надзвичайною сміливістю, винахідливістю та організаційним талантом. Завжди діяв у першій лінії, не боявся наражатися на смертельну небезпеку. Уславився надзвичайно вмілими засідками і несподіваними

нальотами на більшовицькі гарнізони, під час яких роззброював цілі військові підрозділи ворога. Співдіяв із отаманами Ларіоном Завгороднім, Пилипом Хмарою, Сергієм Клепачем, Максимом Терещенком та ін. Учасник Знам'янського повстання (1920). Провадив терористичну акцію на залізниці. Дружину Євгенію, дочку та півторарічного сина Миколу закатували москалі на початку листопада 1920 року. Загинув наприкінці 1921 року. Похований у Надлаку (нині Новоархангельського р-ну Кіровоградської обл). (М.Д.) За іншими даними загинув у бою 3 січня 1921 р. у с. Бузівка.

Отаман КЛЕПАЧ, ком. Південної групи Олександрійської повстанської дивізії в 1920 р. Діяв у районі Олександрії та Єлисаветграду (тепер Кіровоград). Керував загоном до 1500 осіб. (Згідно з рад. дж.)

Отаман КОВАЛЕНКО, діяв у Черкаському та Медведівському районах, принаймні до 11.1925 р.

КОМПАНІЄЦЬ Тимофій Архипович у 1920 р. брав участь у Знам'янському повстанні. Був в Олександрійській повстанській дивізії, воював у загонах Кібця, Хмари. Брав активну участь в боях з червоними частинами. Під час злиття загонів Завгороднього, Залізняка і Гупала в березні 1922 р. був ад'ютантом отамана Завгороднього. Арештований разом з іншими отаманами наприкінці вересня 1922 р. у Звенигородці. Разом з ними підняв 9 лютого 1923 р. повстання у Лук'янівській в'язниці м. Києва. Загинув під час придушення повстання. (Згідно з арх. ДПУ)

КОПЦЮХ – доктор права. Автор звернення Холодноярців. (А.Д.)

КОСЬМИНА Іван, житель с. Вергуни, учасник Холодноярської організації. Вів пропагандивну роботу, вербував повстанців. (Згідно з рад. дж.)

КОЦУР Спиридон нар. 30.01.1890 р. у с. Суботів Чигиринського повіту. Військовий і громадський діяч; отаман Суботівської червоної сотні Вільного козацтва (1917 р.), керівник Чигиринського повстанкому і Чигиринської „республіки" (1919-1920 рр.), повстанський ватажок. Підняв повстання проти Гетьмана Павла Скоропадського. Воював з Холодноярською республікою. Воював проти відділів УНР, проти Григор'єва, отаманів Струка та Ангела. „Зганьбив стару гетьманську столицю Чигирин". Перемішував українські гасла з більшовицькими, антиукраїнськими. Співпрацював з більшовиками. 30 березня більшовики завдали ударів по коцурівським загонам, за офіційною версією, Коцура було захоплено в полон і незабаром розстріляно на ст. Знам'янка, про що було оголошення в комуністичній пресі. Існує версія, що йому вдалося вирватися з полону та емігрувати в Болгарію, а потім до Франції. Вбитий ними ж навесні 1920 року. (Р.К.)

Отаман КРАВЧЕНКО-ВОВК, діяв у Матусовському районі. Мав до ста бійців наприкінці 1920 р. Загинув у бою. (Згідно з рад. дж.)

КУЛАБУХОВ Олексій Іванович нар. 1880 р. у станиці Новопокровська, Кубань. Священик, громадський діяч, дипломат; член Кубанської ради, член Кубанської законодавчої ради, міністр внутрішніх справ кубанського уряду. Народився в родині козака-лінійця. Після закінчення Ставропольської духовної семінарії служив 10 років священиком. Здобув велику довіру серед козацтва. Прихильно ставився до українського руху та ідеї тісного співробітництва з Україною. Після відставки Кіндрата Бардіжа очолив Міністерство внутрішніх справ кубанського уряду. У березні 1918 р. арештований червоногвардійцями, але з-під варти втік. Після звільнення Кубані від більшовиків знову обійняв посаду міністра внутрішніх справ (в уряді Луки Бича). Після відставки уряду (через незгоду з політикою А. Денікіна) призначений членом делегації від Кубанської законодавчої ради на

Паризьку (Версальську) мирну конференцію (1919 р.). Разом з іншими делегатами Кубані розробив і підписав проект Договору дружби з кавказькими горцями. У вересні 1919 р. кубанська делегація направила Кулабухова для доповіді Кубанській законодавчій раді з пропозицією затвердити договір. Це викликало гнів Антона Денікіна, який наказав арештувати Кулабухова. Військово-польовий суд із вірних Денікіну осіб на чолі з полковником Іполитом Кам'янецьким нашвидкуруч засудив Кулабухова до страти. 7(20) листопада 1919 р. його повісили коло могил Миколи Рябовола і Кіндрата Бардіжа. До грудей засудженого москалі причепили табличку: „За измену Росии и казачеству". Дві доби білогвардійська влада не дозволяла зняти тіло, врешті заборонила ховати і викинула тіло на смітник. Це вбивство викликало величезний резонанс серед кубанських козаків, які почали масово покидати Добровольчу армію. Вбивство Кулабухова стало однією з причин розвалу денікінської армії.

Отаман КУРІННИЙ, діяв у Златопільському районі, принаймні до кінця 1920 року. (Згідно з рад. дж.)

КУРКА (Орел) Дмитро Володимирович, військовий діяч, матвіївський отаман, який підпорядковувався Холодноярській організації.

ЛЕВАДНИЙ, військовий діяч; начальник кулеметної команди Чигиринської „республіки" Свирида Коцура (1919 р). Командир кулеметного відділу Холодноярців (1920 р.). „Граматики добре не знає, але нема кулемета, якого механізму він не знав би як свої пальці... Для нього кулемет – все. Ні один закоханий так коло дівчини не припадає, як він коло своїх Кольтів та Максимів. Невеликий собі, худощавий хлопець, та сила духа в нім велетенська... Знаєш, він же у Коцура був начальником кулеметів... Любить хлопець Україну, повірив у „червону правду" і пішов боронити її під червоними прапорами. Не один Холодноярець упав від меткої кулі з його кулемета. Та коли переконався, що бореться для Москви проти своєї ж Батьківщини, взяв на плече свого Люїса і прийшов до нас". Незважаючи на втрату правої руки, стіряляв навдивовиж влучно. (Ю.Г.-Г. „Холодний Яр")

ЛЕВЧЕНКО Іван, семінарист Черкаської семінарії, учасник Холодноярської організації, довірена людина Уварова, згодом – Семена Чучупаки. Агітатор. (Згідно з рад. дж.)

Отаман ЛИМАР, діяв у Черкаському районі.

ЛІХАРЕВ, командир кінного Смілянського повстанського загону, який влився до відділу Федора Уварова. Деякий час (ймовірно в 1919 р.) діяв на території Холодного Яру.

ЛИТВИНЕНКО (Морозенко, Солончак) Іван Данилович, (1891 р. у с. Хоружівка, тепер Сумської області – 1947 р.). Військовий діяч, командир куреня 1-го Київського вартового полку, помічник командира, командир 1-го Запорозького корпусу (1919 р.), командир 1-ї Запорозької дивізії, 6-го загону Запорозької дивізії (січень 1920 р.). Збірного запорозького кінного полку (поч. 1920 р.), 2-ї бригади 1-ї Запорозької стрілецької дивізії Армії УНР, голова військової делегації до Добровольчої армії Генерала Петра Врангеля (Крим, 1920 р.). Учасник Першого зимового походу Армії УНР. Герой бою за м. Вознесенськ (17.04.1920 р.). Лицар ордена Залізного хреста, в 1924 – 1935 роках вів розвідувальну роботу проти СРСР на користь уряду УНР і Польського генерального штабу. Радник Поліської Січі Тараса Бульби-Боровця (1941 р.). У другій половині 1943 р. очолював розвідувальний відділ Військового штабу УПА на Волині та Поліссі. Заарештований органами НКВС. Подальша доля невідома.

ЛЮТИЙ-ЛЮТЕНКО Іван Макарович (24.06.1897 р., Капустянське

лісництво біля с. Товмач Звенигородського пов. Київської губ. – 19.03.1989 р., США). Військовий, громадський і релігійний діяч, кооператор, підприємець, меценат; старший унтер-офіцер 8-го Московського гренадерського полку, помічник командира 12-ї роти 290-го полку російської (царської) армії (1917 р., м. Черкаси), командир 25-го Черкаського куреня (кін. 1918 р. – 1919 р., м. Сміла), старшина 3-ї Запорозької дивізії (літо 1919), повстанський отаман (псевдо – Іван Гонта, 1919-1922 рр., до 800 козаків), військові звання – унтер-офіцер російської армії, сотник Армії УНР. „Мій батько, Макар Минович Лютий-Лютенко, походив із бідної селянської родини. Був лагідної вдачі, поставний, вище середнього зросту, русявий. Замолоду ходив до дяка, щоб засвоїти писемну мудрість – „аз, буки, вєдь, глаголь, добро", бо шкіл по селах тоді не було. І ця наука в дяка стала і корисною, і дуже придатною в житті; знавши читати, писати й рахувати, він без труднощів і перешкод влаштувався на посаду об'їждчика Капустянського лісу на Звенигородщині. Мама моя, Євгена, навпаки, була дочкою заможної селянської родини Цибульських із с. Товмач. Я народився 24 червня 1897 року в Капустянському лісі, і хрестили мене в с. Капустянах... Згодом батька перевели з Капустянського лісу доглядати Скотаревський ліс. Тоді батьки купили в с. Товмач гарну садибу-хату з городом, гарний садок і три десятини землі. Село наше Товмач було все в садках, гарне, чепурне, як всі українські села, мало й кілька ставків, але було бідне". (І. Лютий-Лютенко, „Вогонь з Холодного Яру"). Закінчив 6 класів гімназії в Москві з відзнакою, як найкращий студент з математики, а також Омську школу прапорщиків. Учасник бойових дій на фронтах Першої світової війни. Учасник бойових дій у складі Армії УНР проти більшовиків, зокрема за станції Гребінка та Бобринська (1918 р.). Співпрацював з отаманами Семеном Гризлом, Яблочком, Ларіоном Завгороднім, Семеном Заболотним, Пилипом Хмарою, Чортом (Мелешком). Підхорунжий Чорноліського полку Михайло Дорошенко стверджував, що на нараді в с. Матвіївці, неприкінці осені 1921 р., Гонту було обрано Головним отаманом Холодного Яру (іншими джерелами не підтверджується). Бойові дії продовжував до осені 1921 р. У березні 1922 р. емігрував до Польщі. Жив на Поліссі, і с. Іванцевичі, де заснував Український еміграційний комітет, який розгорнув бурхливу діяльність: були створені український хор, самодіяльний театр, українська школа. Під час Другої світової війни допомагав землякам – військо-вополоненим Красної армії. Багато з них за його протекцією було звільнено з концтаборів. 4 червня 1942 р. заарештований гестапівцями. Відбув півроку тюрми в м. Лібліні (нині Польща). Жив у Мюнхені (Німеччина), згодом у м. Рабат (Марокко, 1951-1957 рр.), пізніше у США. Автор книги „Вогонь з Холодного Яру" (Детройт, 1986). Меценат української справи. Похований на українському цвинтарі у м. Бадн-Брук (США). Не плутати з Гонтою - Павлом Гайдученком, головою Козачої Ради Правобережної України, створеної у Білій Церкві у вересні 1921 року. Не плутати із отаманом Гонтою, що діяв у Кобеляцькому повіті Полтавської губернії, і Олександром Воїновим-Гонтою, який діяв в Олександрійському повіті. Слід зазначити, що і Юрко Тютюнник якийсь час (у 1918 р.) діяв під псевдонімом Гонта.

ЛЮТИЙ (Черевик) Ялисей Степанович (с. Водяне Криворізького повіту Катеринославської губ. – 1933 р.), військовий діяч, командир 2-го Олександрійського полку, 1-го кінного полку Степової дивізії (1920 р.), отаман повстанського загону „Сини ображених батьків"(1921-1922 рр.). У повстанському русі щонайменше від 1919 року. Підпорядковувався отаманові Андрієві Гулому-Гуленку. Оперував у Катеринославській, Київській і Херсонській губерніях. Під час всенародного повстання влітку 1920 р. його полк, зокрема, звільнив ст. Лікарівку і „приймав" червоні потяги зі Знам'янки та Кре-

менчука – з насильно мобілізованими до Красної армії, з автомобілями та мотоциклами тощо. Наприкінці 1920-го і на початку 1921 року Лютий – найближчий співробітник Костя Пестушка (Блакитного). 9 травня 1921 р. Лютий перебував разом з отаманом, коли, через зраду колишнього повстанця Кравченка, будинок, де вони знаходилися, було оточено червоними. Цей день виявився фатальним для Костя Степового-Блакитного. Лютому ж вдалося врятуватися. 1922 року відділ Лютого нараховував 70 кавалеристів, які діяли переважно п'ятірками на території трьох губерній: Катеринославської, Миколаївської та Кременчуцької. Чекісти з прикрістю для себе зазначали, що серед населення Лютий „користується великим авторитетом". На жаль, через його довірливість було розкрито Холодноярську організацію. Після поразки Визвольних змагань зумів легалізуватися. За твердженням Юрка Степового (Федора Пестушка, молодшого брата Костя Пестушка), Я. Лютий, змінивши прізвище, влаштувався працювати на Харківському механічному заводі, згодом став технічним директором ХМЗ. 1933 року під час партійної чистки був викритий та арештований.

ЛЯШЕНКО Іван Якович, у 1922 р. співпрацював з Чорним Вороном. „В середине 1922 г., будучи в Елисаветграде, через знакомого ему петлюровського подпольника Ильенко связался с атаманами банд Лютым, Гонтой и др., а также имел связь с Здобудь-Волей...". („Приговор..."). Арештований наприкінці вересня 1922 року. Проходив по одній справі з Холодноярськими отаманами. Учасник повстання у Лук'янівській в'язниці м. Києва 9 лютого 1923 року. Засуджений до смертної кари. Загинув під час придушення повстання. (Згідно з арх. ДПУ)

Отаман ЯКІВ МАМАЙ, спр. прізвище – Яків Опанасович Щириця. (8.10.1887 р., с. Боровиця Чигиринського повіту Київської губ. – 27.04.1929 р., м. Черкаси), військовий і громадський діяч, учитель, голова полкової (312-го Васильківського полку), потім дивізійної ради (78-ї „Української" дивізії) 26-го армійського корпусу російської армії (1918 р.), отаман сотні самооборони с. Тіньки (жовтень 1919 р.), отаман Білоярського полку Холодноярської організації, 2-го куреня Холодноярської бригади (1920 р.), Першої гайдамацької кінної сотні (1921 р.). Мамай – прізвище матері і водночас повстанський псевдонім. Навчався разом із братами Чучупаками в двокласній Головківській учительській школі. По її закінченні у 1906-1914 роках працював учителем у селах Бужині та Тіньках Чигиринського повіту. З 1914 року – на військовій службі. 1 червня 1917 року, по закінченню Київської військової школи, отримав звання прапорщика і вже, як офіцер, брав участь в українізації частин Румунського фронту царської армії. 24-27 квітня 1919 р. на повітовому учительському з'їзді був обраний членом шкільної ради. У травні того ж року, після ліквідації повстання Матвія Григор'єва, загони якого на короткий час захопили Чигирин, Яків Щириця „тимчасово завідував Чигиринським відділом народної освіти". Перебуваючи на цих посадах, проводив лінію на позбавлення всіх росіян права вчителювати в Україні, мотивуючи свою думку тим, що кацапи завжди вимагають більшої зарплати... під час учительської конференції. У тому ж році в травні чи червні місяці відверто виявив свою самостійність до того, що після закінчення конференції було заспівано „Заповіт" Шевченка, після якого Щириця запропонував проспівати „Ще не вмерла Україна", що видно із протоколу". Влітку 1919 р. Я. Щириця став членом партії соціалістів-революціонерів. 17 серпня 1921 р. піддався на „амністію" і одразу перебрався у м. Верхньодніпровськ, де працював під своїм прізвищем учителем Куцеволівської семирічки. У вересні 1921 р. вступив до Катеринославського інституту. Одночасно вчителював у 4-й залізничній

школі м. Катеринослава. Приховавши своє минуле, 5 квітня 1926 р. вступив у компартію кандидатом з дворічним стажем. Наприкінці жовтня 1926 р. перейшов на посаду учителя робітничої школи 2-го ступеня у Дніпропетровську, викладав суспільствознавство у Зем. технікумі. Перебуваючи на цій посаді, був заарештований Дніпропетровським ОДПУ. 26 серпня 1928 р. уповноважений слідчий відділом Шевченківського відділу ДПУ УСРР розглянув матеріали щодо „злочинної діяльності громадянина Щириці Якова Опанасовича". 19 квітня 1929 р. відбулося закрите судове засідання Кримінального відділу Надзвичайної сесії Шевченківського окружного суду. На лаві підсудних – Щириця Яків Опанасович, Романенко Федір Агафонович, Дешевенко Мина Порфирійович, Чубеко Карпо Якович, Великий Максим Гнатович, Великий Степан Іванович, Сіянко Гнат Петрович.

Суд постановив: „Щирицю Якова Опанасовича, 42 роки, за санкцією 54 2 арт. КК до вищого заходу самооборони – розстріляти; від конфіскату майна, як неімущего, звільнити". 27 квітня 1929 року о 23 годині 50 хвилин у м. Черкаси вирок стосовно Якова Щириці виконано, а його тіло поховано на міському цвинтарі. (Р.К.)

МАХНО Нестор Іванович (14.10.1888 р., м. Гуляйполе Катеринославської губ. – 25.07.1934 р., м. Париж), військовий і громадський діяч, повстанський отаман (1918-1921 рр.), голова Революційної повстанської армії України. Талановитий повстанський ватажок змінних політичних орієнтацій. Суперечлива постать. Один з лідерів анархістського руху в Україні. У роки революції 1905-1907 рр. неодноразово арештовувася поліцією. У 1911-1917 рр. перебував у Бутирській в'язниці м. Москви. У березні 1917 р. повернувся на Катеринославщину. Очолював місцеву раду робітничих і селянських депутатів. Перші загони створив наприкінці 1917 – на початку 1918 року. Влітку 1918 року збройно виступив проти Гетьмана України Павла Скоропадського. У грудні того ж року перейшов на бік червоних. Учасник братовбивчих боїв проти Армії УНР та повстанських загонів уенерівської орієнтації. Воював також проти військ Антанти, денікінців, врангелівців і більшовиків. Убивця Матвія Григор'єва. Неодноразово міняв свою політику у ставленні до червоних російських окупантів. Засновник повстанського руху, який увійшов у історію як „махновщина". На еміграції з 28 серпня 1921 р., спочатку в Румунії, потім у Польші та Франції (з 1925). Похований у Парижі на кладовищі Пер-Лашез. Могила № 6685. (Р.К.)

МІХНОВСЬКИЙ Микола, передвісник українського націоналізму. Організатор Українського війська. Автор праці „Самостійна Україна", автор гасел „Україна для українців!" та „Україна від Сяну по Кавказ!". Загинув 3 травня 1924 року.

МИКИТЕНКО, військовий і громадський діяч; член Холодноярського повстанського комітету.

Отаман МУЗИКА, діяв у Матусівському районі. Загинув у бою. (Згідно з рад. дж.)

МУШКЕТ Леонід Павлович, заарештований 27 вересня 1922 року. Проходив по одній справі з Холодноярськими отаманами. Засуджений до 10 років ув'язнення. (Згідно з арх. ГПУ)

Отаман НАГІРНИЙ, командир Наддніпрянського партизанського загону, що діяв на Чигиринщині, принаймні, до 1921 року. (Згідно з рад. дж.)

Отаман НЕСТОРЕНКО, організатор Єлисаветградського повст. комітету. Мав загін до ста бійців. У 1921 р. об'єднався із загоном Голика-Залізняка, став його помічником. (Згідно з рад. дж.)

Отаман НОЗДРЕНКО, співдіяв із Завгороднім, якийсь час був його помічником. Діяв у Кам'янському

районі в околицях Красносілки. (Згідно з рад. дж.)

Отаман ОВЧАРЕНКО, загинув близько 30.07.1921 р. в бою з совєтською кінною школою разом із своїм загоном (чи його частиною) біля хутору Реп'яшин. (Згідно з рад. дж.)

Отаман ОКО, командир Олександрійської повстанської дивізії орієнтовно до літа 1920 р. „Потім його заступив відомий отаман Хмара". (За Б. Козельським)

ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО Михайло Володимирович (8.12.1878 р., м. Тифліс – 29.05.1952 р., м. Париж), військовий, державний і громадський діяч, начальний вождь Української галицької армії (10 грудня 1918-1919 рр.), військовий радник диктатора ЗУНР (від 9.06.1919 р.), командувач Армії УНР Першого зимового походу (1919-1920 рр.), член вищої військової ради; директор музею Визвольних змагань (Прага, з 1925), голова Товариства колишніх вояків УНР, військовий міністр уряду УНР в екзилі (1944-19.07.1948 рр.), військові звання – генерал-майор російської армії, Генерального штабу, генерал-полковник Армії УНР. Лицар ордена Залізного хреста.

ТИХІН Мусійович Омельченко, заступник отамана Трохима Голого, був найбільш популярним месником серед населення „Мліївської республіки" після Голого. Йому безпідставно приписували вбивство Л.П. Симиренка (А.Т.)

ОРОБКО Йосип, холодноярець-галичанин. Тяжко поранений в бою під Капітанівкою. Застрелив себе, щоб не обтяжувати товаришів, які відступали. (Ю. Г.-Г.)

ОСТРЯНИЦЯ, (спр. прізвище Полтавець). Син учительки-вдовиці з с. Балаклеї біля Сміли. Значковий генерала П. Скоропадського. Організатор Вільного Козацтва. На Першому з'їзді Вільного Козацтва в Чигирині обраний Генеральним осавулом Вільного Козацтва. „Між ними звертав на себе увагу молодий старшина у однострою кубанського козацького війська". (Яків Водяний. „Вільне Козацтво в Чигирині")

ОТАМАНЕНКО Сергій (нар. після серпня 1921 р.), військовий і громадський діяч, осавул отамана Холодноярської бригади (1920 р.), член Холодноярського повстанкому (1920-1921 рр.), начальник штабу військ Холодноярської округи (з липня 1921 р.). Остання відома звістка про нього датується кінцем серпня 1921 р. „Отаманенко розповідав, – згадував член Холодноярського повстанкому Григорій Яковенко, – що він за три роки лісового життя до того виснажився від голоду і холоду, що, коли б була впевненість, що совєцька влада дасть вільне існування і не дивитиметься на нього як на бандита, він більше б нічого не хотів... (Отаманенко) страшно розчарувався в людях, які всі зробилися шкурниками..." „Так що, – казав Отаманенко, – я з'явлюсь (тобто здамся. – Ред.), хай би і загрожувала смерть, оскільки для мене тепер після цього тяжкого жаху важко прожити в такому стані навіть два дні... Хочу жити – ось моє кредо..."

ОТМАРШТЕЙН (Отмарштайн) Юрій Оттович (1890 р. – 1922 р., Щипйорно, Польща), військовий діяч, командир Лубенського кінного полку Сердюцької дивізії Армії Української держави (1918 р.), начальник штабу 2-ї (10-ї) дивізії Січових стрільців, Осадного корпусу Січових стрільців (1919 р.), УПА Другого зимового походу (листопад 1921 р.); військові звання – капітан російської армії Генерального штабу, полковник Армії УНР. Член Української військової організації (1920 р.). Вбитий у таборі для інтернованих у Щипйорні за до кінця не з'ясованих обставин. За версією Юрка Тютюнника, Ю. Отмарштейна вбито оточенням Симона Петлюри з метою вилучити документи, які „компрометували поляків та Петлюру". Його брат, сотник Борис Отмарштайн – також учасник Визвольних

змагань українського народу (Старший помічник командира 1-го Лубенського полку). „(1919 р.) відібрав собі життя з причини невиконання гонорового зобов'язання в стосунку до старшини полку". Похований у м. Шпиків біля ст. Рахни на Поділлі.

ПЕТЛЮРА Симон Васильович (10.05.1879 р., м. Полтава – 26.05.1926 р., м. Париж), державний, військовий і громадсько-політичний діяч, журналіст, редактор; член Української центральної Ради та Малої Ради (1917 р.), голова української фронтової ради Західного фронту (квітень 1917 р.), Українського військового генерального комітету (з 15.06.1917 р.), Всеукраїнського союзу земств (1918 р.), Головний Отаман Армії УНР (із листопада 1918 р.), Голова Директорії УНР (1919 р.). Після поразки Визвольних змагань – на еміграції в Польщі (1920–1923 рр.), Угорщині (1923 р.), Австрії (1924 р.), Франції (1924 – 1926 рр.). Вбитий 25 травня 1926 року Шварцбардом, ймовірно, агентом ДПУ. Похований на кладовищі Монпарнас у м. Парижі.

Отаман ПЕТРЕНКО Іван (помер після 4.08.1921 р.), військовий і громадський діяч, отаман Першого (основного) куреня полку гайдамаків Холодного Яру (1920 р.), отаман Холодноярської бригади (1920 р.), голова Холодноярського окружного штабу, Головний отаман Холодного Яру (1921 р.); військове звання – старшина армії УНР. Піддався на „амністію" 4 серпня 1921 року. (Ю. Г.-Г.)

ПОЛІКША Сергій, військовий діяч, начальник кулеметної роти повстанського загону отамана Федора Уварова (1919 р.). Автор спогадів про Уварова. „Кубанець Уварів – отаман Холодного яру в 1919 році" (Літопис Червоної Калини. – 1933. – Ч.5). (Р.К.)

ПОЛУДЕНЬ Лука, холодноярський старшина. (М.Д.)

ПОНОМАРЕНКО (нар. у с. Лубенці Чигиринського пов. Київської губ., помер у кін. 1990-х р., с. Лубенці тепер Черкаської області), військовий і громадський діяч, отаман села Лубенці, господар полку гайдамаків Холодного яру (1919 р.), член Холодноярського повстанського комітету. Арештований 1922 року. Під час допитів збожеволів. Нібито видав скарбницю Холодноярської організації. Іван Тимофійович Березюк, житель с. Грушківки, стверджував, що Пономаренко „прожив все життя „дурачком", ним же і помер... Проте дехто з місцевих жителів, – продовжував Іван Березюк, – обережно натякав, що його „напівбожевілля" було показним", – очевидно, з метою вберегти собі життя.

ПШЕНИЧНИЙ Марко, холодноярський старшина, чотовий. Загинув у бою під Красносільцями. (М.Д.)

РЯБОВОЛ Микола Степанович (17.12.1883 р., станиця Донська Кубанської обл. – 14.06.1919 р., м. Ростов-на-Дону). Державний і громадсько-політичний діяч Кубані, голова Кубанської військової ради (вересень 1917 р.), голова Кубанської крайової ради (з 24.10.1918 р.), голова Законодавчої ради (з листопада 1918 р.). Закінчив військово-інженерне училище у званні прапорщика. Брав участь у бойових діях. Вважав Кубань „частиною однієї козацької землі, що починалася над Дніпром, а кінчалася під Кавказькими горами" (оцінка бандуриста Василя Ємця). Застрелений денікінськими офіцерами. Похований у м. Краснодар. Могила не збереглася.

САГАЧ Дмитро, командир кінноти от. Голого. (А.Т.)

Отаман САДОВИЙ, наприкінці 1920 р. загін нараховував близько 150 бійців. Діяв у Мошенському районі щонайменше до вересня 1925 р. (Згідно з рад. дж.)

СІДЕНКО, повстанець загону отамана Хмари. Автор відозви до селян.

САТАНА, військовий і громадський діяч, член революційного

комітету Чигиринської республіки Свирида Коцура. Прихильник примирення з Холодноярською організацією.

СІМ'ЯНЦІВ (Сімянців, Сімянцев) Валентин Іванович (24.04.1899 р., слобода Великий Бурлук Вовчанського пов. Харківської губ. - після червня 1978 р., США), військовий, інженер-гідротехнік, скульптор, козак кінної сотні Богданівського пішого полку та 3-ї кінної сотні Першого кінного Чорних запорожців полку Запорозької дивізії; військове звання – сотник армії УНР (підвищений у повоєнні роки). В українській армії від 1918 року. Учасник Першого зимового походу. Лицар ордена Залізного хреста. 1920 року інтернований до Польщі. Навчався в Спільній юнацькій школі (1921-1923 рр.). Закінчив Українську господарську академію (Подебради, 20.08.1929 р.). Автор багатьох спогадів.

Отаман СІРКО, діяв з 1919 р. у Матусовському районі. У 1920 році командир куреня Олександрійської повст. дивізії. Загинув у бою. (Згідно з рад. дж.)

СКИРДА (Скирта). Військовий діяч; повстанський отаман, що діяв у Полтавській губернії.

СКОРОПАДСЬКИЙ Павло Петрович (3.05.1873 р., м. Вісбаден, Німеччина – 26.04.1945 р., м. Вісбаден), державний, військовий і громадський діяч; флігель-ад'ютант російського царя Миколи II, командир 20-го Фінляндського драгунського полку, 5-ї кінної бригади, 1-ї гвардійської кінної дивізії, командувач 34-го корпусу 7-ї російської армії, згодом 1-го Українського корпусу (до грудня 1917 р.), Військовий отаман Вільного козацтва (6.10.1917 р.), Гетьман Української Держави (29.04.1918 – 14.12.1918 р.), Верховний головнокомандувач Армії Української Держави; військове звання – генерал-лейтенант російської армії (1915 р.). Походив із стародавнього козацько-гетьманського роду. Дитячі роки провів у маєтку батька в Тростянці на Прилуччині. Закінчив Пажеський корпус (1893 р.). Учасник російсько-японської (за хоробрість нагороджений золотою Георгіївською зброєю) та Першої світової війн. 1917 року, виконуючи наказ Лавра Корнілова, організував 34-й корпус, перейменований пізніше на 1-й Український корпус (до 30 тисяч вояків). 16 жовтня 1918 р. відновив козацький стан. 1926 року завдяки заходам Павла Скоропадського у Берліні створено Український науковий інститут. Під час бомбардування англоамериканською авіацією був смертельно поранений. Похований у Вісбадені.

СОКОЛОВСЬКА Маруся (Олександра Тимофіївна) (1.12.1902 р, с. Горбулів Радомишльського пов., нині Черняхівський район Житомирської обл.). Отаман повстанської бригади ім. Дмитра Соколовського (Волинь, 1919-1920 рр.). Сестра отаманів – Олекси, Дмитра і Василя Соколовських. У повстанському русі були також батько (дяк) і брат Степан (священик).

Отаман СОЛОНЬКО Павло (с. Боровиця Чигиринського пов. Київської губ. – квітень 1920 р., м. Черкаси). Військовий діяч. Отаман с. Боровиця Чигиринського повіту, отаман Білоярського куреня полку гайдамаків Холодного Яру, військове звання – старшина російської армії. „Велетень, низько нагнувшись в дверях, заходить до хати. Одягнений у високі рибацькі чоботи, морську чорну куртку і смушеву шапку – „фінку". За плечима – „Люїс", на поясі револьвер і п'ять гранат. Знявши кулемет здоровкається з усіма. – Ну що, Солонько, багато „товаришів" на зиму засолив? – питається чорноліський отаман (тобто Пилип Хмара – Р.К.). – Це ви тут солите та в землю закопуєте. У нас простіш: за ноги і в Дніпро – пливи у Чорне море!" Заарештований 12 квітня 1920 р. – в день смерті Василя Чучупаки. Загинув у Черкаській ЧК. (Ю.Г.-Г., „Холодний Яр")

СОЧАВСЬКИЙ Григорій нар. 19.11.1884 р. у с. Студенець Канівського повіту Київської губернії. Освіту отримав початкову. Працював секретарем Черкаського окружного суду. Приєднався до есерівських партій. Після Лютневої революції призначений повітовим комісаром Тимчасового уряду в Черкаському повіті. Сприяв створенню загонів Вільного Козацтва. Брав участь у підготовці й проведенні виборів до місцевих органів влади і до Українських Установчих Зборів. Після жовтня 1917 р. став комісаром Центр. Ради у Черкаському повіті. За часів Директорії – Голова повітової влади. 22 січня після встановлення в місті советської влади був заарештований. Під час повстання під проводом отамана Григор'їва очолив повстанців у місті. У 1922 р. заарештований Черкаським ЧК і засуджений до вищої міри покарання. Під час ув'язнення був завербований ЧК, внаслідок чого смертний вирок було замінено на 10 р. заслання. Термін відбув на Далекому Сході. 1929 року нелегально (очевидно, за сприяння ДПУ) перейшов кордон з Польщею. Працював у середовищі Андрія Левицького. Помер 13 січня 1971 р. у м. Черкаси. (Андрій Демартино)

СУРЖКО Матвій, 17-літній Матвій Суржко всі доручення Холодноярського штабу, часто пов'язані з небезпекою, виконував старанно і вчасно. Коли ж утворювалося українське військо, залишив холодноярську округу, вступив у м. Черкаси до вільного Козацтва й пішов захищати Україну. (М.Д., „Стежками Холодноярськими")

СТАРОВ Харитін, житель с. Вергуни, вчитель с. Мельники. Учасник Холодноярської організації, вів пропагандистську роботу, вербував селян у повстанські загони. (Згідно з рад. дж.)

Отаман СТОДОЛЯ Назар, 1921 року об'єднався із загоном Залізняка. 15.08.1921 р. взятий у полон. (Згідно з рад. дж.)

ТЕМНИЙ („Біда") Сидір Іванович (1882 р., с. Грушківка Київської губ. – 14.01.1968 р., с. Грушківка Кам'янського р-ну Черкаської обл.), військовий і громадський діяч, сотник пішої сотні Першого куреня Холодного Яру, член Холодноярського повстанкому; військове звання – штабс капітан російської армії. Батьки мали 16 дітей (Харитон, Варивон, Сидір, Юхим, Карпо, Устя, Явдоха, Степан, Гаврило та ін.). Ще до першої світової війни був одружений з Мотрею. Мав дочку Зіну. Обидві відзначалися вродою. Повний Георгіївський кавалер. Якийсь час був у Червоній армії, але невдовзі з неї втік. Після поразки Холодного Яру переховувався в лісі та у Грушківці. Неодноразово арештовувався, але кожний раз вдавалося врятуватися втечею. Під час арештів зазнав жорстоких тортур. Була до смерті закатована його дочка Зіна, а дружина Мотря від пережитого збожеволіла. Врешті він перебрався на Дон, де одружився вдруге. Жив під чужим ім'ям і чужим прізвищем. Працював у радгоспі, але в „передовики" не вибивався, щоб не потрапити на сторінки газети і не бути опізнаним. Усі роки не розлучався з „Наганом". Коли під час Другої світової війни на Дон прийшли німці, повернувся в рідне село. Перебував у конфлікті в місцевою поліцією, внаслідок чого був поранений у ліве плече. У Косарській лікарні Сидору ампутовано руку. До 1948 р. жив у Грушківці. Влада до нього спочатку не чіплялася з огляду на те, що він став жертвою німецької поліції. Подальша доля (від 1948-го до середини 1960-х років) невідома. Існує неперевірена версія, що його було ув'язнено ніби через донос його другої дружини. До рідного села повернувся 1966 року. Похований у Грушківці.

ОТАМАН Терещенко Максим (травень 1921 р., ліс Чута). Військовий діяч; повстанський отаман, командир батареї Степової дивізії, помічник отамана Пилипа Хмари, начальник штабу та кулеметної команди об'єднаного повстанського загону (грудень

1920 р.), начальник Холодноярського повстанського штабу (з січня 1921 р.). Співдіяв з от. Хмарою, оперував переважно у районі Чорного лісу (біля с. Цвітна), а також у Холодному Яру. У грудні 1920 р., під час невдалої спроби холодноярців пробитися за р. Збруч (на „польський бік") був, начальником штабу об'єднаного повстанського загону та короткий час командиром загону. У січні 1921 р. на з'їзді отаманів Чигиринщини у с. Цвітній призначений начальником Холодноярського повстанського штабу. Вбитий Головним отаманом Холодного Яру Миколою Бондарчуком (Бондаруком) у травні 1921 р. в Чутянському лісі.

ТЕРЕХОВ-ТЕРЕЩУК (нар. 12.08.1921 р.), військовий і громадський діяч; член Холодноярського повстанкому. „Колишній політичний референт котрогось із українських міністерств". Перебував у загоні вереміївського отамана Івана Савченка-Нагірного. Згідно з бюлетенем таємно-інформаційного відділу СНР УРСР № 99, Терехова-Терещука вбито 12 серпня 1921 р. у бою, інше більшовицьке джерело зазначає, що Терехов воровся принаймні до травня 1922 року.

ТКАЧЕНКО Василь Федорович, „служил в Красной Армии и уйдя из нее в 1921 г., перешел в банду атамана Нестеренко-Орла, принимая участие во всех преступлениях указанной банды и в начале 1922 г. перешел в банду атамана Завгородняго, являясь одним из самых активных бандитов, принимал участие в бандитской деятельности Завгородняго до ареста" („Приговор..."). Після арешту у вересні 1922 року засуджений до смертної кари. (Згідно з рад. дж.)

ТОВКАЧЕНКО (Говкач), один з кер. Холодноярського Повстанського штабу. Піддався на „амністію" в серпні 1921 року.

Брати ТРЕПЕТИ, діяли в районі Канева. „(Доктор) Гелів... разом з видатним отаманом Трепетом керував значною бандою, що оперувала на території Київщини й Катеринославщини". (Згідно з рад. дж.)

ТЮТЮННИК Юрій (Георгій) Йосипович (20.04.1891 р., с. Будище Звенигородського пов. Київської губ., тепер Черкаська обл. - 20.10.1930, р., м. Москва). Військовий і громадсько-політичний діяч, публіцист, викладач; член Всеукраїнської ради військових депутатів (з 10.06.1917 р.) та Української Центральної Ради (1917 р.), звенигородський кошовий Вільного Козацтва, начальник штабу повстанських військ Головного отамана Херсонщини і Таврії Матвія Григор'єва (травень 1919 р.), отаман повстанського загону (1500 козаків), командувач Київської і Волинської груп Армії УНР, заступник командарма Першого зимового походу (6.12.1919 р. – 6.05.1920 р.), командир 4-ї Київської стрілецької дивізії (1920 р.), в. о. командувача Армією УНР (1920 р.), член Вищої військової ради Армії УНР, начальник Повстансько-партизанського штабу (1921 р.), командарм Української повстанської армії Другого зимового походу (листопад 1921 р.); військове звання – генерал-хорунжий Армії УНР. Учасник Першої світової війни. Один з ініціаторів створення Першого сімферопольского полку ім. гетьмана Петра Дорошенка (1917 р.). Делегат Другого українського військового з'їзду. Один з організаторів і керівників Звенингородсько-Таращанського повстання проти гетьмана Павла Скоропадського і німецької присутності в Україні (червень 1918 р.). Арештований ЧК. Пішов на співпрацю з совєтською владою. Викладав у Харківській школі червоних командирів курс „стратегія і тактика громадянської війни". Автор книги „З поляками проти Вкраїни" (Харків, 1924), спрямований проти Симона Петлюри та „петлюрівщини". Автор праць з історії Визвольних змагань українського народу та сценаріїв кінофільмів, зокрема до кінофільму Олександра Довженка „Звенигора" (1928 р.; у співавторстві з Михайлом Йогансеном і Олександром

Довженком). У художньо-документальному фільмі „П.К.П." („Пілсудський купив Петлюру") Тютюнник зіграв самого себе. Страчений.

УВАРІВ (Уваров) Федір, уродженець Кубані. Військовий діяч; повстанський отаман, військовий отаман Холодного Яру (червень – липень 1919 р.); військове звання – штабс-ротмістр російської армії. Під час повстання під проводом Матвія Григор'єва командував відділом силою у півтори тисячі чоловік. Мав бронепотяги, гармати, 24 кулемети. Полк Уварова відзначався високою дисциплінованістю. Звільняв від більшовиків м. Черкаси, ст. Бобринську та інші населені пункти, а від Чигиринського полку Свирида Коцура – м. Чигирин. У червні – липні 1919 р. на нараді у м. Медведівці обраний командувачем з'єднаними силами Холодного Яру, до яких увійшов відділ самого Уварова силою 1000 вояків і партизани Василя Чучупака (400 козаків і старшин). „Ідейного розходження між обома отаманами не було, – писав Сергій Полікша, – бо Чучупака боровся за незалежність України, а Уваров, хоч і не зовсім чисто балакав по-українськи, ставив за ціль боротьби незалежну українську державу вкупі з Кубанню". За версією Сергія Полікши, Уваров загинув неподалік ст. Знам'янки у бою проти більшовиків, вірогідно, у липні 1919 р.

ФИЛОНЕНКО, холодноярець, комендант укр. поліції в 1942 р. Розстріляний німцями 1943 року.

Отаман ФИЛЬ, діяв на Золотоніщині.

ХАЛЯВКА Василь, родом з с. Цибулеве. Василь Мусійович Халявка планувався делегатом Холодноярців до Центральної Ради.

ХВЕЩУК, один з керівників „Чигиринської республіки", після поразки якої перейшов до Холодноярської організації. Ю. Горліс-Горський характеризує його як свідомого українця. (Р.К.)

Отаман ХВИЛЯ активно діяв принаймні, до жовтня 1921 р. на Чигиринщині, в Знам'янському районі та Холодному Яру. На кінець 1920 р. загін нараховував 60-80 бійців. У 1921 р. об'єднався із загоном от. Гупала. (Згідно з рад. дж.)

ХІМІЧЕНКО, заступник повітового комісара м. Сміла часів УНР. Наказний полковник Вільного козацтва Смілянщини.

Отаман ХМАРА Пилип Панасович (1885/1886 р., с. Цвітна Чигиринського пов. Київської губ., нині Олександрівський р-н Кіровоградської обл. – 1922 р.), військовий діяч, один з найвидатніших Холодноярських отаманів, отаман 1-го Чорноліського повстанського куреня, полковник Чорноліського полку, військове звання – унтер-офіцер російської армії. Ріс сиротою. Мав три сестри – Марію, Федору (Тодорю) та Килину. Всі працювали в наймах. Пилип – красивий, кремезний у плечах, як говорили старі люди, був „отчаяний з дєтства", а „сили був неізмєрімої". З Першої світової війни прийшов повним Георгіївським кавалером. У повстанському русі щонайменше з 1919 року. Спочатку відділ Хмари називався 1-м Чорноліським повстанським куренем, мав власну печатку з гербом УНР. Згодом курінь переріс у Чорноліський полк. Станом на 25 березня 1920 р. полк Хмари нараховував 300 кінних козаків і 300 піших. У розпал Знам'янського повстання літа 1920 року загін виріс до 2000 козаків і старшин. Діяв у Чорному лісі, Холодному Яру, Чутянському лісі – на території Олександрійського, Чигиринського та Знам'янського повітів. Співдіяв з отаманами Василем Чучупакою, Іваном Деркачем, Ларіоном Загороднім, Костем Степовим-Блакитним, Іваном Гонтою (Лютим-Лютенком), Василем Квашею, Миколою Кібцем-Бондаренком, Семеном Гризлом, Чорним Вороном, Канатенком, Терещенком, Яблочком та іншими. „Був це стрункий, сильно збудований чоловік років 28-30-ти. Одя-

гнений був в темно-зелену чумарку черкеського крою, з дорогою срібною шаблею. Як я потім довідався, був він бувалий підстаршина кіннотник, палкий націоналіст, досить добрий організатор і командир, хоч на кожному місці відчувалося в нього брак освіти". (Ю.Г.-Г. „Холодний Яр"). Діяв щонайменше до осені 1921 року. У Цвіт-ній говорили, що Пилип Хмара загинув „під Шепетівкою чи Вапняркою – Дядюренки (тобто брати Дядюри) предательськи застрелили його за столом". Вони боялися Хмари, тому й пішли на цей крок. Підхорунжий Чорноліського полку Михайло Дорошенко у книзі „Стежками Холоднояр-ськими" писав, що Пилип Хмара, законспірувавшись, перейшов до цивільного життя. Чутки, що Хмара живий і мешкає в Криму, змінивши зовнішність та прізвище, ходили й у Цвітній. У Криму він буцімто і похований. Але двоюрідні племінники отамана Тимофій та Юрко Хмари стверджують, що Пилип Хмара, швидше за все, загинув 1922 року і похований у Цвітній – на своєму подвір'ї (що найвірогідніше) або на подвір'ї сестри – Марії Тимофіївни Пасічник. Дві сестри отамана репресовані, зокрема Федора відсиділа 10 років у Магадані.

ЦВІТКОВСЬКИЙ (Квітковський; нар. бл. 1889 р., Уманський пов. Київської губ. – 1923 р., м. Умань, тепер Черкаської обл.), Військовий і громадський діяч, старшина лейб-гвардії Волинського полку російської армії, отаман Виноградського і Боярського повстанських полків; військові звання – штабс-капітан російської армії, сотник Армії УНР. Діяв на Звенигородщині, Канівщині, Уманщині й Таращанщині. У „добрі часи" мав під рукою до 15 тисяч козаків. Учасник Першого зимового походу. Приховавши справжні наміри, у лютому 1920 р. влився до 60-ї совєтської дивізії й почав підготовку до виступу проти совєтської влади. Налагодивши зв'язок із „петлюрівськими діячами", братами Рендо і Дерещуком, одного дня Цвітковський гучно „легалізувався" - на чолі повстанського загону, з яким перебазувався на Звенигородщину. Значною мірою саме завдяки йому більшовицьку мобілізацію 1920 року у Звенигородському повіті було зірвано. Медвинська, Ісайська, Богуславська, Виноградська, Боярська та інші волості взагалі ухилились від мобілізації, не давши до Красної армії „жодної людини". До Цвітковського в ліс пішли селяни і козаки з Боярки, Винограда, Медвина, Писарівки, Порадівки, Шушківки, хутора Харченків, Брідок та інших сіл і містечок. Пропагандистським відділом у штабі отамана Цвітковського керував бандурист Антін Митяй (Петюх) із Медвина. „Цвітковський засудив на вогонь і меч цілу низку районів й без жалю нищив усе, що тхнуло радянським духом. Незабаром Цвітковський з'єднався з отаманом Сидоренком, що організував банду з дезертирів Медвинського району... Збільшивши свої сили, Цвітковський досить далеко поширив межі своєї руїнницької діяльності, охопивши цілих три повіти: Звенигородський, Таращанський та Канівський". (Згідно з рад. дж.). На початку грудня 1920 р. відділи Цвітковського з'єдналися із загонами Андрія Гулого-Гуленка, Семена Гризла та Петра Дерещука. Загальне командування над повстанцями Уманщини, Звенигородщини і Таращанщини (3000 багнетів, 600 шабель) обійняв Андрій Гулий-Гуленко. Бої вели проти частин 45-ї і 47-ї піших совєтських дивізій, Першої кінної армії Будьонного та бригади Григорія Котовського... 28 липня 1921 р. піддався на „амністію". Перебував в ув'язненні у Харкові на Холодній горі. Розстріляний після показового судового процесу 1923 року в Умані.

Отаман ЧОРНИЙ ВОРОН, „Меткий їздець і вояк, він був одночасно якийсь повільний, нерухливий. Коли згинав руку, здавалося, що гне штабу заліза. Зате його рухи мали в собі щось гіпнотизуючого... Але що Ворон мав дійсно особливе – це очі: темні, тверді, непорушні. Він зовсім не моргав повіками, а змінюючи напря-

мок погляду, повертав не очима, лише всією головою". (Ю.Г.-Г- „Холодний Яр"). У совєтських документах Чорний Ворон проходить як Черноусов, в іншому документі як Черненко. Не виключено, що існувало два отамани, які носили псевдоніми „Чорний Ворон". За книгою М. Дорошенка Чорний Ворон загинув 1920 року в лісі Раєвського разом зі своїм відділом. Згідно з сов. документами бачимо, що Чорний Ворон був живий, принаймні до серпня 1921 р. (Р.К.)

Отаман ЧОРНИЙ, с. Воронівки з-за Дніпра. Його прізвище згадується в „Сов. Воен. Энцикл." поруч з Марусею, як керівника спільного з нею загону, котрий на кінець 1920 р. нараховував 600 бійців. (Р.К.)

Отаман ЧОРНОТА Андрій, уродженець Кубані, військовий діяч, повстанський отаман, командир кінної сотні полку гайдамаків Холодного Яру і Холодноярської бригади (1920 р.). „Цей, на зовнішній вигляд необтесаний козарлюга, показався „ходячою енциклопедією": був добре ознайомлений з історією, археологією, фізикою, політичною економією, до того був прекрасним ковалем та римарем: кував коней, направляв сідла... Був надзвичайно мовчазливий". (Ю.Г.-Г., „Холодний Яр"). Після смерті В. Чучупаки прибрав псевдо „Деркач". Юрій Горліс-Горський висловив версію, що А. Чорнота загинув у Лук'янівській в'язниці в лютому 1923 року, але в рапорті „начальника ОАЧ" Фріновського від 10 лютого 1923 р. прізвища Андрія Чорноти серед вбитих під час повстання не значиться. Можливо, Чорнота – це псевдонім, відтак це могло стати причиною непорозуміння. Та все ж слід зазначити, серед справ ув'язнених холодноярських отаманів, які зберігаються в Державному архіві СБУ, справи Чорноти немає. Але Фріновський назвав прізвища лише 8 забитих, в той час як вбито 38 холодноярців. Отож версія Ю.Г.-Г. не заперечується рапортом Фріновського. Згідно з книгою М. Дорошенка, підхорунжого Чорноліського полку, А. Чорнота боровся в Холодному Яру до літа 1923 р., тоді ж ніби піддався „амністії". (Р.К.)

ЧУЧУПАК (Чучупака) Василь Степанович (1894 р., с. Мельники – 12.04.1920 р., х. Кресельці Чигиринського пов., тепер Мельники Чигиринського р-ну Черкаської обл.), військовий і громадський діяч, учитель. командир Мельничанської сотні самооборони (1919 р.), командир полку гайдамаків Холодного Яру (1919, 1920 рр.), Головний отаман Холодного Яру; військове звання – поручник російської армії. До 1914 р. вчителював у с. Тимошівці Чигиринського повіту. Учасник Першої світової війни. Після повернення з армії вчителював у с. Пляківці, а потім у с. Ревівці (нині Кам'янського району Черкаської обл.) Ю.Г.-Г. у книзі „Холодний Яр" характеризує його як „двадцятишестилітнього гарного блондина, в якого блакитно-сірих очах було забагато „молодости". 10 квітня 1919 р. підняв постання „проти комуни та Совітської влади за самостійність". Успішно воював проти білогвардійців, зокрема на початку січня 1920 р. брав участь у вигнанні їх із Черкас. За визнанням більшовицького історика Д. Кіна, „в районе Холодного Яра оперировал атаман Чучупак, здесь никакой деникинской власти не было". Організаційно підпорядковувався отаману Херсонщини і Катеринославщини Андрієві Гулому-Гуленку. 12 квітня (за н.ст.) потрапивши на х. Крісельці в оточення червоного ескадрону, застрелився. Похований у рідному селі.

ЧУЧУПАК (Чучупака) Петро Степанович (1885 р., с. Мельники – квітень 1920 р., м. Черкаси), військовий діяч, учитель, музикант; начальник штабу полку гайдамаків Холодного Яру (1919 р. – 12.04.1920 р.), начальника штабу Холодноярської повстанської округи (1920 р.); військове звання – підпоручик російської армії. Старший брат Ореста, Василя, Олекси і Дем'яна Чучупаків. Закінчив церковно-приход-

ську школу, потім – трирічну Головківську двокласну учительську школу. Вчителював у с. Вербівці. Організував хор, драматичний гурток. Навчання продовжив у Київській консерваторії, яку успішно закінчив, набувши фаху вчителя співів. Працював наглядачем 3-го Київського двокласного училища та міського училища № 1. У складі російської армії воював на Румунському фронті Першої світової війни. Розстріляний у Черкаській (Смілянській) ЧК.

ЧУЧУПАК (Чучупака) Олекса Степанович (після 1894 р., с. Мельники – після 4.08.1921 р.), військовий діяч, учитель, рядовий російської армії, повстанський отаман (1918 р.). Молодший брат Петра і Василя Чучупаків. До Першої світової війни вчителював у с. Рацевому на Чигиринщині. Служив у Петрограді, брав участь у Лютневій революції. Вже 1917 року вчителював у с. Мельники. На прохання ігуменії Мотронинського монастиря в 1917 р. (1918 р.) створив і очолив монастирську охорону із 22 чоловік – першу українську військову організацію в Холодному Яру нової доби. 4 серпня 1921 р. піддався на більшовицьку „амністію" і був знищений.

ЧУЧУПАК (Чучупака) Дем'ян Степанович (5.10.1902 р., с. Мельники – 1992 р., м. Рівне). Козак полку гайдамаків Холодного Яру. Найменший брат Петра, Василя і Олекси Чучупаків.

ЧУЧУПАК Степан Григорович (1861 р., с. Мельники – 1943 р.). Козак полку гайдамаків Холодного Яру. Батько братів Петра, Ореста, Василя, Олексія і Дем'яна. „...Височенний дідуган з довгою сивою боро-дою, з добре вичищеною рушницею з настромленим багнетом. Це старий Чучупака – отаманів батько". (Ю.Г.-Г., „Холодний Яр")

ЧУЧУПАК (Чучупака) Дем'ян Степанович (5.10.1902 р., с. Мельники – 1992 р., м. Рівне). Козак полку гайдамаків Холодного Яру. Найменший брат Петра, Василя і Олекси Чучупаків.

ЧУЧУПАК (Чучупака) Автоном Юхимович, уродженець с. Мельники Чигиринського пов. Київської губ. Священик, учасник визвольної боротьби. Вбитий більшовиками в 1920-х роках. Мав сина Леоніда й дочку Лідію. Леонід Автономович вчителював, викладав українську мову, розмовляв літературною українською мовою. Деякий час працював у Чернівцях, де жила його родина. Потім переїхав у Харцизськ Донецької області, звідки була його дружина. Мав синів – Юрія і Богдана. Перед смертю приїжджав до Рівного та Львова. Лідія живе в м. Кам'янка Кіровоградської області (тепер Черкащина).

ЧУЧУПАК (Чучупака) Гнат Юхимович (1902 р., с. Мельники – 1920-ті рр.). Козак полку гайдамаків Холодного Яру. Помер у молодому віці від туберкульозу.

ЧУЧУПАК (Чучупака) Михайло Юхимович (1880 р., с. Мельники – 1933 р.). Козак полку гайдамаків Холодного Яру. Не амністований. Помер під час голодомору. Мав восьмеро дітей. Ось їхні імена: Катерина, Ганна, Микола, Дмитро, Іван, Валентина, Василь, Марія. Микола був матросом (загинув 1942 року). Ганна з сім'єю жила у Грушківці, Катерина і Марія – у Мельниках, а решта – у Львові. Дмитро до війни був артистом Українського драматичного театру ім. Івана Франка (у Києві), а пізніше працював учителем історії у Львові.

ЧУЧУПАК Семен Юхимович, уродженець с. Мельники, військовий і громадський діяч, учитель, командир 2-ї сотні Першого куреня Холодноярської бригади (1920 р.), член Окружного (Холодноярського) повстанського комітету (1920 р.); заступник голови Холодноярського окружного штабу (1921); військове звання – прапорщик російської армії. Двоюрідний брат Петра, Василя, Олекси та Дем'яна Чучупаків. Піддався на „амністію" 4 серпня 1921 р. і був страчений більшовиками.

ШКУРА Прохір, повстанець загону отамана Пилипа Хмари. „Про холодноярців... такий побутовий штрих. Заприятелював я в ОЛПІ м. Салехарда в Заполяр'ї із земляком Пилипом Шкурою. Ровесник. Теж звідав німецького арбайтлагеря ще й концентрака. Зовнішністю, вдачею і зухвалістю – отаман. Звільнявся раніше мене й сказав: „Якщо на Україні щось почнеться і ти почуєш про отамана Хмару – то буду я". Справа в тім, що його батько Прохір воював у загоні Хмари і на честь отамана назвав свого сина Пилипом. Коли я вийшов на волю, ми покумалися, бував я в нього у Городищі і в тому лісі, звідки Хмара брав місто... Отже, як бачите, козаки називали своїх дітей іменами отаманів". (Михайло Іванченко)

ШТИЛЬ, військовий діяч, повстанський отаман, командир 4-го (запасного) полку Степової дивізії (1920 р.).

ШПИЛЬОВИЙ, діяв переважно в Мошенському районі, щонайменше до вересня 1925 р. (Згідно з рад. дж.)

ЩУСЬ Феодосій (1893 р., с. Дібрівка Олександрівського пов. Катеринославської губ., тепер Велика Михайлівка Покровського р-ну Дніпропетровської обл. – червень 1921 р., м. Недригайлів, тепер Сумської обл.). Військовий діяч; повстанський отаман (від червня 1918 р.), член штабу 3-ї Задніпровської бригади імені батька Махна (лютий-травень 1919 р.), начальник кавалерії загону Н. Махна (липень-серпень 1919 р.), командир кавалерійської бригади 3-го корпусу (вересень-грудень 1919 р.), член штабу Повстанської армії Н. Махна (травень 1920-квітень 1921 р.), начальник штабу 2-ї групи Повстанської армії (травень-червень 1921 р.). Народився в сім'ї наймитів. Від 1915 р. служив матросом на російському флоті. Активний учасник гуляйпільської "Чорної гвардії". Організатор дібрівської групи анархо-терористів. Вбитий у бою проти 8-ї дивізії Червоного козацтва.

Отаман ЯБЛУЧКО (Яблунько, Яблонько), діяв переважно в Матусівському районі. „Сам Яблучко – здоровий дідуган в розцяцькованому кожусі на доброму сивому коні – чиста тобі копія кошового Сірка – тільки булави бракувало. Загін у нього добрий – сто кінних, двісті піших, вісім кулеметів, гармата. Набоїв величезний запас". (Ю.Г.-Г-. „Холодний Яр"). На кін. 1920 р. загін нараховував 500 бійців. Роз-громлений у серпні 1921 року. Загинув у бою. (Згідно з рад. дж.)

ЯКОВЕНКО Григорій Федорович, організатор підпілля на Єлисаветградщині. Був у загоні Несторенка-Орла. Обраний членом холодноярського повстанкому. Арештований 2-го лютого 1923 р., засуджений до смертної кари. (Згідно з рад. дж.)

ОТАМАН Ярий, діяв у Матусівському районі. Загинув у бою. (Згідно з рад. дж.)

(З кн. „Героїзм і трагедія Холодного Яру". – К., 1996; З кн. Ю. Горліс-Горський „Холодний Яр" – К., 2005. (Біографічні дов. – Р.К.))

Розділ II

Нариси

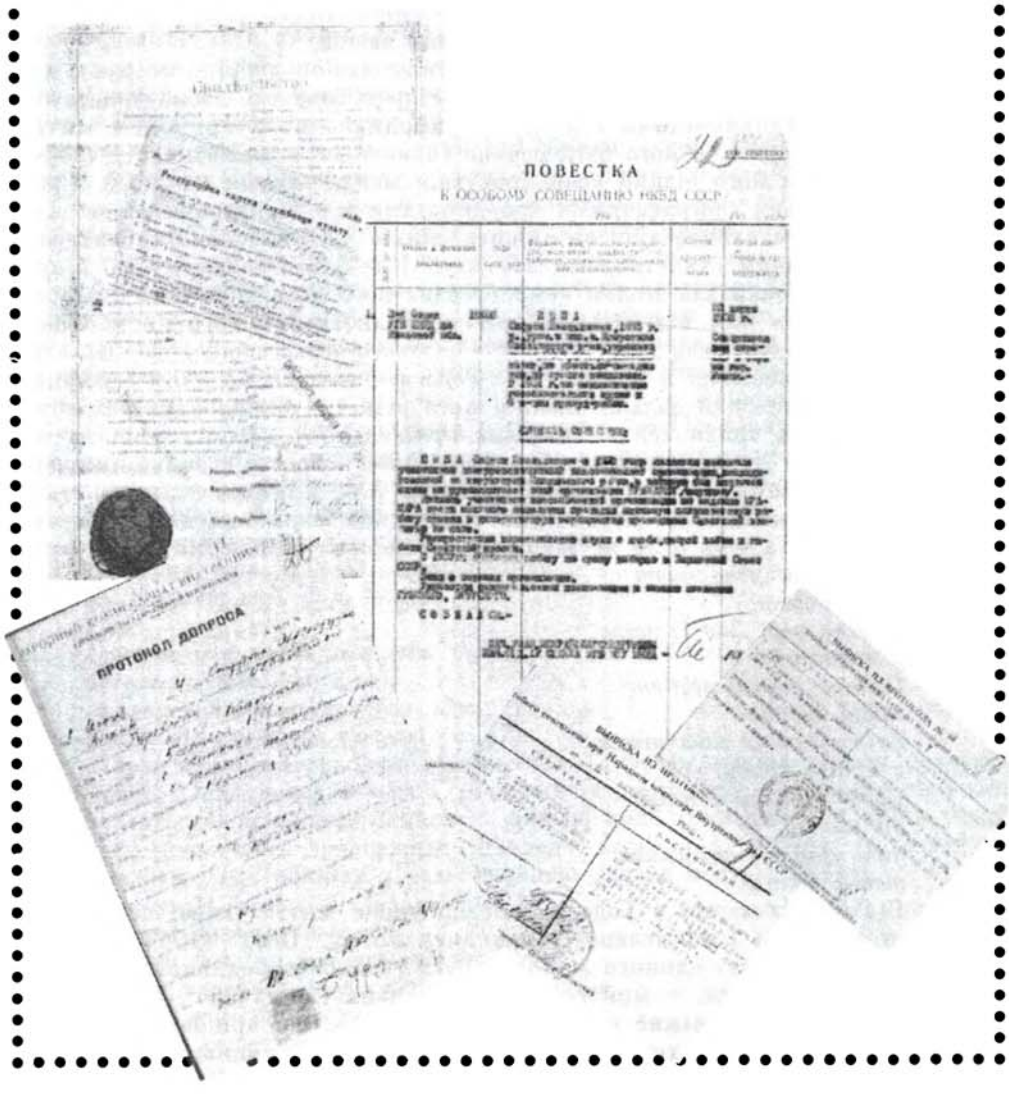

Володимир Поліщук

Хресна дорога самотності й неспокою (Тодось Осьмачка)

Тодосій (Тодось) Степанович Осьмачка народився 3 травня 1895 року в селі Куцівка на Смілянщині в родині ветеринара-самоука. Поет, прозаїк, перекладач. Неодноразово піддавався репресіям у 30-х роках. Перед війною був ув'язнений у психічній лікарні. З 1944 року – в еміграції, жив здебільшого у США і Канаді. Помер 7 вересня 1962 року поблизу Нью-Йорка. Там же й похований.

Тодось Осьмачка повертається в країну, до рідного краю, незмінну любов до якого проніс через усе своє страдницьке життя. Повертається в талановитих творах, у дорогих спогадах багатьох зичливих людей.

У цьому випадку слова про „незмінну любов до рідного краю" є не поширеним штампом життєпису, а дуже посутньою ознакою Осьмаччиного буття і творчості. Загальновідомо і цілком природньо, що з приходом митця в літературу „приходить" і його батьківщина (прикладів – безліч), але у творчості Тодося Осьмачки його рідний край присутній майже завжди і в такій мірі, що стає вже не тільки географічними координатами, але й духовним, естетичним виразником. „Романтична туга за омісцевленням" (Ю. Лавріненко) виступає в Осьмачки важливим стилетворчим засобом.[1] І де б не був поет, у які б країни і континенти не закидала згодом немилосердна його доля, ніби тисячі незримих струн тяглися за ним від батьківщини, звучали здебільшого ностальгічно і скорбно, він завжди бажав „почути голос з далекого черкаського села". Практично всі найзначніші поетичні й прозові речі Тодося Осьмачки сюжетом закорінені в Черкащину, у ближчі й дальші околиці його рідної Куцівки. Така романтична, де в чому навіть трохи сентиментальна прив'язаність поета до рідних країв може видатися й дивною, якщо зважати на дуже непростий, замкнутий і явно „некомунікабельний" характер Т. Осьмачки. Але можна думати й так, що загальновідома колючість поета була своєрідним захистом для його чулої, вразливої душі. Та і як було не закохатися в чарівні, казкові місця дитинства...

Як купала мене мати
у любистку,
трусив зорі Див із лану
у колиску.
Схиляв голову весняну
голий місяць
до маленьких моїх ніжок
в купіль свіжу,
Вода з місяця збігала
на малого,
ніби сріблом полоскала
тепле лоно...[2]

Від батька-матері в Тодося й перші уроки життя, перші почуття. Вже будучи в еміграції і написавши талановиту поему „Поет" (1947), Осьмачка присвятив її „Пам'яті єдиного мойого друга і найблагороднішої людини між людьми, мені знаними, – мойого батька Степана Осьмачки"[3]. До матері ж у митця було особливо ніжне почуття. Розповідають, що при його народженні мати втратила слух, і хоч пізніше він частково відновився, але почуття

мимовільної провини перед мамою у Тодося лишилося назавжди. Як і захоплення від того, як мати, проста селянка, домагалася, аби він говорив рідною мовою, і гнівалася, коли син приходив зі школи, де навчання проводилося російською, і намагався заговорити з нею по-чужинецьки: „Та говорив би ти, сину, по-християнському" або „Чому не говориш по-людському?" Ті давні мамині настанови і в літнього вже Т. Осьмачки викликали щире зворушення.

...А мати стояли
мої наді мною
і зорі знімали
із неба рукою...
У чуб мій вплітали,
мов зерно в колосся,
ще й лоб цілували
в заплаканих росах (с. 45).

Взагалі поет до своїх численних родичів, особливо батьків, братів і сестер ставився дуже тепло, та й вони відповідали взаємністю, а в лихі роки намагалися всіляко стати у пригоді.

Із немалої родини Осьмачок (крім Тодося було ще чотири брати і дві сестри) тільки йому, Тодосеві, який змалку виявив неабиякі здібності до навчання, батько спромігся дати початкову освіту. Дальші ж освітні щаблі майбутній поет долав самотужки, здобувши, зрештою, фах сільського вчителя. Із юних же літ відчув у собі потяг до віршування, став мережити папір „сумними рядками". Чомусь саме так виходило, що з-поміж віршів більшість було мінорних, кінець кінцем витворивши надто своєрідний тон лірики: „якщо, скажімо, в Сосюри, – відзначає Михайло Слабошпицький, – улюблені епітети „золотий" чи „блакитний", то в Осьмачки – „чорний", „сірий". Якщо Влизько... радісно засміється назустріч світові, вигукне йому своє зачудування й безжурний мажор усеможності молодої душі, то голос Осьмачки звучить на регістрах болю, обурення і гніву"[4]. Природу саме такого світобачення поета слід шукати і в його характері, і в його суспільних обставинах, які той характер формували. Обставини ж дуже цупко взялися за Тодося ще замолоду. Із початком світової війни юнака забирають до царської армії, вивозять з отчого краю: „а дума сльози із-над Волги на поле рідне глухо котить, де села сонячні ростуть" (с. 43). Ці рядки з ліричної поеми „Пісня з півночі" (перша назва „Думи солдата"). Саме за неї Осьмачку було віддано до військового трибуналу. У шовіністичному чаду великоросійського ура-патріотизму явною крамолою прозвучали щирі гуманістичні рядки поета-українця:

Чи я побачу ще Вкраїну,
Дніпро та жито на полях?
Чи може, тут, в Росії, згину,
Як пес забутий, у рядах?

І ще:

Стоять у колонах юнацтво, діди –
безгласиії вівці держави,
стоять і чекають, коли їм іти
в рови на бенкети криваві (с. 47).

Тільки Лютнева революція звільнила Т. Осьмачку від цілком реальної суворої кари. Юнак повертається в рідні місця, вчителює, продовжує творити, жваво цікавиться і по-своєму осмислює криваві події громадянської війни. Коли ж з'явилася можливість продовжити навчання, вступає до Київського інституту народної освіти. І ця розлука з батьківщиною далася поетові боляче:

Ішов я від батька з глухого села
У город далекий полями:
Обмиті дощами та шумами трав
Шляхи пригинались в степу до канав,
За гори під сонцем лягали.
І билося серце тривожно мені,
І груди боліли від жалю... (с. 73).

Київ став місцем активного прилучення Тодося Осьмачки до бурхливого літературного життя. Молодий поет увійшов спочатку до АСПИСу (Асоціації письменників), а з її розпадом – до нечисленної, але яскравої іменами „Ланки" (перейменованої згодом на „Марс" – Майстерню революційного слова), куди входили талановиті В. Підмогильний, Г. Косинка, Є. Плужник, І. Багряний, Б. Антоненко-Давидович та ін. 1922-й рік ознаменувався виходом першої поетичної збірочки Т. Осьмачки „Круча". І хоч вона була зовсім невеличкою, всього з 10 поезій, та це не завадило побачити в її авторові неабиякий талант. Саме за цією книжечкою академік Сергій Єфремов назвав молодого поета „серед нашого поетичного молодняку... однією з найбільш надійних сил".[5]

Ті десять віршів широко відкрили перед читачами поетову душу, повну болю й туги від споглядання навколишнього, і досить чітко визначили принципи художнього самовираження, дуже прикметного і своєрідного. „Він відроджував у поезії фольклорну традицію, яку в ній витісняли, творячи „високий" поетичний стиль, поети революційного пафосу"[6], – пише про Т. Осмачку Михайло Слабошпицький, вказуючи, зокрема, й на те, що від самого початку наш земляк не збирався пристосовуватись ні до широко облюбованих митцями художніх прийомів, ні до панівних ідеологічних постулатів. Вчитайтеся і вслухайтеся в рядки вірша „Колісниця", у якому поет передавав трагедію братовбивства і наближення голоду:

...Як на дощ ворони крячуть,
крильми небо чорне мрячуть,
За Батиєм хижо плачуть,
у долинах клюють очі, мертві очі парубочі...
Од пожеж у видні ночі
люди тінями блукають, над руїнами ридають,
їм лисиці та собаки із ярів одповідають... (с. 25).

Навіть ці кілька рядків, дуже характерних для поетики Т. Осьмачки, дають можливість зрозуміти оцінку художнього стилю поета-земляка, дану відомим дослідником Юрієм Лавріненком, і прийняти її. „Стиль його (Т. Осьмачки – авт.) поезії вражає цілковитою оригінальністю і незалежністю, – пише Ю. Лавріненко. – Це модернізм, але базований не на революційному розриві з попередниками, а навпаки, – він виходить із найглибших основ української поетичної традиції – народної пісні і казки, „Слова о полку Ігоревім", козацьких ліро-епічних дум та з Шевченка, якого Осьмачка ставить вище всіх поетів світу. Якимсь незбагненним чином його гігантська метафора і многозначний символістичний образ, несамовита експресіоністична напруга внутрішніх сил, романтична туга за омісцевленням і водночас за динамічним проривом в універсум поєднуються з розлогістю епосу і прозорим замкненим у собі ліричним малюнком".[7] Зрештою, багато хто з дослідників ставив Осьмачку поряд із геніальним раннім Тичиною, але в останнього маємо й багато світлих, музичних, „сонячнокларнетних" поезій, у нашого ж земляка трагедійні тони практично зовсім не стихають, хіба що міра вияву їх у різних віршах різна.

Одначе далеко не всі зустріли появу на літературному небосхилі України молодого поета схвальними оцінками. Це ж стосується і його творчої манери. Багатьом не сподобалося його вперте небажання співати „в тон" з багатьма сучасниками, які славили „звільнений труд" і марили світовою революцією. „Осьмачка виявляє відворотну тенденцію відходу від сучасности", – зазначав В. Коряк і продовжував, що „...в Осьмачки сильна націоналістична свідомість, і це затемнює його класове світовідчуття".[8] Дуже симптоматична оцінка. Але то ще був тільки початок.

Наступними своїми збірками „Скитські вогні" (1925) і „Клекіт" (1929) Тодось Осьмачка все більше й більше поглиблював конфлікт між власною позицією й офіційним політичним курсом, у якому все зримішими ставали уніфікаторські тенденції. „Клекіт" же взагалі викликав однозначну негативну оцінку з готовим ярликом: „Тодось Осьмачка у своєму жалюгідному „Клекоті"

виступає в ролі перекладача одверто антиреволюційних, куркулячих чи від куркульні інспірованих соціальних настроїв на мову, художньо трохи зашифровану і тому більш-менш друкабельну".[9]

В умовах, коли сталінська машина репресій була вже запущена, подібні характеристики не віщували нічого доброго. Заради справедливості треба зазначити, що всі ті Осьмаччині опоненти точно відчули його критичне ставлення до влади й більшовицького режиму, яке, правда, поет і не надто приховував, заявляючи у вірші „Деспотам":

...нехай у лапах вашої гордині
в безодню тріпає земля, –
на бій із вами виступить однині
душа знеможена моя! (с. 85).

Відтак зрозуміло, що „Клекіт" став його останньою збіркою, виданою в Радянській Україні.

Душа поета справді стала знеможеною за якихось два-три напружених роки. У середині 20-х ішлося ж наче й на добре: писалося, хоч і непросто, жевріли надії на краще буття України, мав коло добрих друзів, серед яких особливо зійшовся з Г. Косинкою. Вдова Косинчина, Тамара Мороз-Стрілець, написала виразний словесний портрет Осьмачки тих літ: „І ось він – Тодось Степанович Осьмачка. Високий, стрункий, волосся темно-русяве, очі карі, брови густі й широкі, аж ніби зрослися в одну брову, – красивий, файний хлопець. Погляд пильний, неначе з-під лоба, насуплений. Уста вигнуті у трохи аж ніби саркастичну посмішку. Хода – великими кроками, швидка, енергійна, – враження, ніби він завжди поспішає.

Твори свої Тодось читав приглушено-гортанно, спокійно, але виразно, чітко, емоційно". [10]

Але й невтішностей додалося в ці роки. Нервової напруги завдавав уже згадуваний постійний „пресинг" недоброзичливої критики. До цього додалися і трагічні обставини особистого життя: влітку 1928 року одне за одним померли батько й мати, а син не зміг навіть віддати їм останню шану, бо був у від'їзді. Перед тим розладналося особисте життя, розлучився з дружиною і сином. Усе це спричинилося до нервового захворювання, яке наклало відбиток на все наступне життя Тодося Осьмачки. Коли в Україні почалися масові репресії, то хвороба, можливо, врятувала його від загибелі, хоч і не позбавила арештів та тюрем. Арештів було кілька, перший – 1930 року. „У тому ж році, – пише у спогадах добра знайома Т. Осьмачки Марія Кейван, – знищено всі його книжки, що були в бібліотеках чи в продажу".[11]

Аби хоч якось уберегтися від щупальців енкаведистів, Осьмачка подається в рідні краї і тут переховується у ярах і скиртах соломи, лише зрідка навідуючись до братів і сестер, які робили все можливе, щоб допомогти Тодосеві Степановичу. Ось як про це згадують його небоги: „...Це я дуже запам'ятала, як він приходив до нас у свиті (жив він і спав у скиртах, у полі, про це говорили, я чула). Його боялися приймать у себе, бо за ним ганялися. Прийде було, витягне відро води з колодязя, простелить газету на сніг, стане босим, в одних штанях, і виллє воду собі на голову. Все на ньому замерзне, висять сосульки. Після цієї процедури він бере цибулину в кулак і їсть без хліба одну". І ще: „Я була малою, пам'ятаю, зимою дядько Тодось прийде з поля такий перемерзлий (а які раніше сніги та морози були страшні), зайде в хату і не може зігрітися. Простягає руки замерзлі з тонкими пальцями до лежанки, довго одходить. Він ходив степами у свиті й брилі, високий, тонкий і завжди багато книжок у торбі. Пам'ятаю, сидить було, очі примружить, дивиться в одну точку, наче мургичить якісь думки. Тут же записує щось".[12]

Хтозна, скільки „намургичив" і назаписував віршів Т. Осьмачка у 30-х роках. Друкувати його перестали зовсім, згадувати в літературі теж. Поет часом займався й художніми перекладами, зокрема, творів Шекспіра, адже знав кілька мов – англійську, французьку, німецьку, польську.[13] Знову ж таки все написане

клалося, мабуть, до згаданої торби, яку носив за плечима, або карбувалося в пам'яті. Хтозна, скільки не вдалося утримати „у торбі" і в пам'яті.

Бажання вирватися із земного пекла „зразка 30-х років" керувало Осьмаччиними спробами перейти західний кордон, але його було піймано й етаповано до в'язниць. Його познайомили і з московською Бутиркою, і з Кам'янець-Подільською тюрмою, і з київськими тюремними мурами. Від фізичного знищення поета врятувало лише те, що його вважали психічно хворим – не від світу цього. Відтак помістили до Кирилівської психіатрички в Києві, звідки Тодось Степанович вирвався тільки із захопленням Києва німцями. У житті поета-земляка настав новий етап.

Зі Львовом, куди подався Т. Осьмачка, пов'язаний вихід наступної, після 14 літ(!) вимушеного мовчання, збірки поезій „Сучасникам"(1943), до якої було включено твори, написані протягом років протистояння з нелюдським режимом. Оптимізму в цих віршах, звичайно ж, не додалося, частіше зазвучало слово „самота". Світ переслідував поета, а поет прагнув відособитися від світу:

І виглядає щохвилини
У мене з серця самота,
І наче в мертвої людини,
Навіки зціплені уста... (с. 136).

І ще одна риса, яка цілком зримо виступила з нової збірки, – це якісно змінена образність і віршова техніка. Майже повністю зникли „космічні" метафори, бриласті, прозаїзовані образи, нарочита приблизність римування. Натомість строфа стала відшліфованішою, м'якшою і прозорішою. Із викличного антинеокласика Осьмачка все більше зріднювався з поетикою неокласицизму, з'явилася форма сонета, полинули романсові звуки. Ця тенденція збереглася в поезії митця до кінця.

...поволі з вечірніх туманів
земля, засинаючи, п'є,
поволі до зір, океанів
життя відпливає моє... (с. 141).

Можливо, й несподівано звучить, але, здається, в окупованому фашистами Львові Тодось Осьмачка після репресивних жахів 30-х знайшов можливість бодай перевести дух і хоч ледь-ледь відчути в Україні Україну. Саме тут він уперше вдається до прози й одразу витворює прекрасну повість „Старший боярин" (1943). Шкодую, що не можу тут зацитувати всі захоплені оцінки, висловлені на адресу повісті відомими вченими. І все ж дві подам. Юрій Лавріненко: „Старший боярин" Тодося Осьмачки – книга, де немає пекла і де його талант дав зливу райдужного світла, гармонії, фантастики". Юрій Шерех: „За винятком, може, Шевченкових віршів і Гоголевих українських повістей, наша література ще не знала такої у к р а ї н с ь к о ї (розрядка Ю. Шереха – авт.) книжки, як „Старший боярин"...[14]. Додам те, що повість найтісніше „прив'язана до Черкащини", Смілянщини – місць, уздовж і впоперек сходжених Осьмачкою. Відтак рідні поетові краї буквально вриваються в його творчість і дуже часто символізують собою всю Україну.

А в Буді, в Ротмистрівці, в Санджарівці
та ще в Макіївці, і в Ташлику,
і в тихій Шполі, і на Сигнаївці,
і за Цвітковою у В'язівку,
і на скелястім Тясмині, в Тернівці,
мов на осиковім старім пеньку
у тиші вогкій, весняній, урочій
світилося з церков посеред ночі (с. 231).

Це вже октава із ще одного прекрасного твору Т. Осьмачки – поеми „Поет", де тема України поставлена як тема космічна, твір, що підносить справді кардинальні проблеми й загадки буття і де ми бачимо, що таке змагання за волю України..." [15]. Коли писався „Поет", Т. Осьмачка був уже в еміграції у

Німеччині, у таборах для переміщених осіб. Тут він писав і поезії, і прозу. „Баварський" поетичний цикл пронизаний гострою ностальгією за Україною і все тою ж невідворотною самотністю й невлаштованістю, коли поет навіть і комірчини не мав, „без свідків чужих прочитати хоч вірш".

...в Баварії я став, мов гострий колос,
або мов з хмари спущена стріла
з бажанням-тугою почути голос
з далекого черкаського села... (с. 181).

Важко навіть уявити, які розвихрені думи й почуття сповнювали поета на чужині. Періодично нагадував про себе викликаний хворобою демон переслідування, нестерпно пекла туга за рідною землею, бажання якомога більше розповісти про побачене й пережите. Кінець 40-х і перша половина 50-х років для Тодося Осьмачки видалися плідними у творчому плані. Він пише свої значні твори – повісті „План до двору" (1951) і „Ротонда душогубців" (1957), у яких зобразив трагедію українського народу в 30-ті роки – голодомор і репресії, видає вагомі збірки поезій „Китиці часу" (1953) та „Із-під світу" (1954), продовжує перекладати...

Важко уявити і стан душі митця, пригніченої незмінною самотиною серед маси людей („І тільки на тлі безконечного світу та сама й незмінна моя самота", – писав він), самотиною, до якої, проте, поет прагнув сам. Небагато співвітчизників-емігрантів могли похвалитися тривалою прихильністю Т. Осьмачки. Такий уже в нього був характер. Вірніше, таким непривітним зробило поета немилосердне життя. „Я уникав близькості, мов загину..." (с. 182), – зізнався він в одному з віршів.

Ще в кінці 40-х Тодось Осьмачка перебрався за океан, до США, тут побачили світ згадані його повісті й поетичні збірки, але шуканого спокою не було ніде. За останнє десятиліття кілька разів переїздив із США до Канади і навпаки, вирушав до Європи, але довго ніде не затримувався. Досить часто міняв помешкання й роботу, відтак його статки були більш ніж скромними. Знайомий Осьмачці поет Володимир Біляїв у спогадах описав „родове гніздо" нашого земляка: „Посеред кімнати стояв довгий вузький стіл з безліччю всіляких дрібних речей, потрібних охайному самотньому чоловікові: гудзики, ножиці, нитки, подушечка з голками, шпильками і наперстком, праскою. На цьому ж столі були також розкладені газети, журнали, папір, олівці, а до краєчку стола була прикріплена креслярська шарнірна лямпа з металевим абажуром. Коло стола стояло два металевих кухонних стільці з цератними сидженнями і спинками. В лівому, як увійти в кімнату кутку стояло одинарне, на солдатський лад застелене ліжко, а коло нього на стіні висіло світле габардинове пальто і фетровий капелюх. Оце, здається, було все земне багатство поета в багатющій Америці".[16]

Зрештою, Тодось Осьмачка не надто зважав на очевидну скромність свого побуту, дух його витав у письменстві, серед великих митців-класиків. Незаперечним авторитетом для поета був Тарас Шевченко. Осьмачка „твердив, – пригадує Марія Кейван, – що прийде час, коли світ поділиться надвоє – на Шекспіра і Шевченка".[17] Дуже високо ставив наш земляк Стефаника і Винниченка, Тичину й Домантовича, із зарубіжних – Байрона і Пушкіна.

Безперечно й те, що незмінною опорою Осьмаччиного духу була Україна, яка, віддалившись у просторі, стала для єства поета ще ближчою і дорожчою. У далекому 1926 році надрукував він поезію „Розкрила небо Україна", завершивши її проникливою строфою:

Моя тужлива Україно,
таку тебе я полюбив,
і за твою одну сльозину
навіки голову згубив.[18]

Відтоді образ України, її минуле й сучасне наскрізно проймали творчість Т. Осьмачки, виявляючи в ньому палкого й послідовного поета-патріота.

Земну дорогу Тодось Степанович Осьмачка скінчив у 1962 році, 7 вересня. Його кончину прискорила давня хвороба. Іван Багряний, ще одна трагедійно-велична постать в українському письменстві, потував: „Останній раз я бачив його (Осьмачку – авт.) в лікарні в Мюнхені, розбитого паралічем і безпам'ятного, в ліжку витягненого на весь зріст, суворого, як Данте. Всіма забутого і покинутого...

Ця разюча подібність задуманого в безпам'ятстві, вимученого і вже потойбічного Осьмачки до Данте потрясла мене до самої глибини душі. І я тоді мало не заломився навіки в моїй вірі в українську людину, для якої і найкращі сини нації – порожнеча..."[19].

Так і за життя, і довго по смерті в порожнечі безпам'ятства був Тодось Осьмачка в Україні. Наче й не існувало такого митця в нашому письменстві. А в США його могила „занедбана і забур'янсна", як це написав у вірші невідомий автор:

І не було ніде йому спокою.
Весь білий світ здавався чорним сном,
І ось тепер – цей камінь над тобою,
Над гробівцем, порослим бур'яном.

„Ніхто, ніхто не буде нас жаліти,
Коли крилом війне над нами тьма..."
Ну що ж, бур'ян. Він теж – немовби квіти,
Коли нічого іншого нема...

Цей хрест. І напис. Просто. Все до теми,
Ця вічна пам'ять – брама в забуття.
А він лежить – самотній і окремий,
Цілком такий, як був і за життя.[20]

Що ж, поетової самотності вже ніхто не порушить. Але пам'ять про талановитого митця-патріота житиме. Тодось Осьмачка лише починає відкриватися нам. Він прийде і стане на повен свій високий зріст. І в милій серцю Куцівці, і в до болю рідній Україні.

Література:

[1] Див.: Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933. – Мюнхен, 1959. – С. 221.

[2] Осьмачка Т. Поезії. – К., 1991. – С. 36. Далі, цитуючи твори, посилаємось на це видання, вказуючи в тексті сторінку.

[3] Див.: Жулинський М. Йому судилася доля Данте // Літ. Україна. – 1991. – 16 травня.

[4] Слабошпицький М. Сон про Україну // Українська мова і літ. в школі. – 1992. – № 2. – С. 55.

[5] Цит за: Жулинський М. Йому судилася доля Данте.

[6] Слабошпицький М. Сон про Україну. – С. 54.

[7] Лавріненко Ю. Цит. праця. – С. 221.

[8] Цит. за: Слабошпицький М. Сон про Україну. – С. 54

[9] Доленго М. Т. Осьмачка. Клекіт // Гарт. – 1929. – № 4. – С. 159-160.

[10] Мороз-Стрілець Т. Голос пам'яті. – К., 1989. – С. 158.

[11] Кейван М. У самотній мандрівці до вічности // Україна. – 1992. – № 33. – С. 14.

[12] Спогади племінниць Т. Осьмачки – Т.Х. Пушкарської та Н.Х. Осьмачко, взяті з їхніх листів до автора цього нарису.

[13] Див. про це: Скорська Т. „І не було ніде йому спокою"// Україна. – 1991. – № 1. – С. 18.

[14] Обидві цит. за: Слабошпицький М. Сон про Украіу. – С. 57.

[15] Там же.

[16] Біляїв В. Тодось Осьмачка // Березіль. – 1992. – № 7. – С. 122.

[17] Кейван М. Цит. праця // Україна. – 1992. – № 32. – С. 15.

[18] Життя й революція. – 1926. – № 6. – С. 6.

[19] Цит. за: Жулинський М. Йому судилася доля Данте.

[20] Див.: Мороз-Стрілець Т. Голос пам'яті. – С. 162.

Володимир Поліщук

Людина, учений, поет

Де ви, неокласики двадцятих,
Де ви, Филипович і Зеров...
Де ви, Рильський, Бургардт і Драй-Хмара,
Де ви, горді лицарі пера...

Олесь Лупій.

Драй-Хмара Михайло Опанасович, н. 1889 р., с. Малі Канівці Чорнобаївського району, мешканець Києва, із селян, українець, освіта вища, письменник, професор кафедри українознавства Київського медінституту, згодом працівник Науково-дослідного інституту мовознавства при ВУАН.

Заарештований 5 вересня 1935 р. Особлива нарада при НКВС СРСР 28.03.1936 р. вирішила ув'язнити в концтабір на п'ять літ. 27 травня 1938 р. трійка УНКВС по Дальбуду вирішила додати ще десять літ.

Помер у концтаборі 1939 р.

Реабілітований 28.11.1989 р.

Він був яскравою особистістю, неповторною індивідуальністю. Це мовиться не для красного слівця, а з огляду на вельми переконливий, дійсний стан речей, недвозначно зафіксований і в різногранній спадщині самого Драй-Хмари, і в численних наукових розвідках про ту спадщину та її автора. Хіба що епітети „яскравий" і „неповторний" стосовно Михайла Панасовича здаються дещо заемоційненими, бо ця людина якраз і не прагнула́ очевидної, а тим паче голосної публічності, віддаючи перевагу наполегливій „академічній" праці вченого чи усамітненій творчості митця.

Сьогодні, коли опубліковані праці й художні речі Драй-Хмари, коли проведено чимало досліджень за його спадщиною, вже можна складати цілком вірогідний особистісний і творчий портрет митця в „інтер'єрі" суспільних подій та літературної атмосфери його ж часу. У цьому перевага нинішньої історичної доби в Україні, щаслива перевага нинішнього покоління вчених порівняно з відносно недалекими часами, коли про того ж Драй-Хмару і схожих до нього трагічною долею сотень інших митців говорити й чути було „не велено". Скажімо, до мого слуху ім'я Михайла Драй-Хмари вперше дійшло восени 1984 року, коли я, викладач інституту, був зі студентами на польових роботах у колгоспі. За якимось дивним збігом сталося це на Чорнобаївщині, в селі Москаленки, недалеко від рідних Драй-Хмариних Малих Канівців. Ще не говорили за „перебудову", ще тільки натякали на „прискорення". Тоді й почув із транзистора „ворожий голос", який передавав спогади Бориса Антоненка-Давидовича, в яких згадувався і Драй-Хмара. Що перше, що друге прізвище мені – випускнику філфаку і вчителеві-словеснику з кількарічним стажем – нічого не говорило. Як на теперішній час, то і дивно, й соромно. Але так було: сотні письменників (і не тільки їх) були „призабутими", були силоміць викреслені з історії. Добре, що вони повернулися, що про них „згадали"...

* * *

Біографія Михайла Драя, а саме таким було справжнє (первинне) прізвище письменника, доволі добре відома й виписана в багатьох матеріалах про нього. Допомагають її знати і спогади рідних та знайомих. Правда, і в ній вряди-годи з'являються відкривавчі моменти, як це сталося, скажімо, з арештами вченого-митця. Одначе ж навіть повторити основні віхи життя талановитої людини не завадить.

Отже... Народився Михайло Панасович Драй-Хмара 28 вересня (10 жовтня за ст. ст.) 1889 року в селянській родині з козацькими коренями в селі Малі Капівці Чорнобаївського району Черкаської області (тоді – Золотоніський повіт на Полтавщині). З п'яти років лишився без матері, яка померла від тифу, й тільки в пізніших поезіях виповів Михайло свої почуття до неньки і її ранньої кончини:

Не розлучила матір з сином
І невблаганно люта смерть –
І він розцвів над нею кріном,
Любов'ю сповнений ущерть.
(„Мати").

І далі хлопцеві не судилося звідати повномірного родинного затишку й тепла, оскільки вже 9-річним його віддав батько вчителеві Циганкову з села Панського, що під Черкасами. Учитель готував Михайла до вступу в гімназію. Про той час набагато пізніше Драй-Хмара зробив один із перших записів до свого щоденника: „Спочатку „монастирське житіє" в Панському, від якого я, 9-літній хлопчик, буквально втік. Потім брудна Золотоноша. Далі гімназія (в Черкасах – В. П.)..." (1, 339). Враження, як бачимо, не надто веселкові, та цілком природні як для дитини, вирваної з ідилії сільського, родинного життя. Одначе ж схожий і назагал ефективний у сенсі освітньому шлях проходили й інші знані земляки Драй-Хмари: набагато раніше – Михайло Максимович, дещо пізніше – Наталя Лівицька-Холодна... До речі, пейзажні картини Панського згадаються Михайлові Панасовичу пізніше, вже на колимському засланні, де він споглядатиме схожі картини поселень

Навчання в Черкаській гімназії фактично поклало початок серйозній навчально-науковій роботі Драй-Хмари, його фаховому зростанню як філолога, передовсім як лінгвіста. І хоч сповнені були „черкаські" роки навчання класичними „бурсацькими" пустощами, про які й оповідає поет у вірші „Черкаси", але було й усвідомлення важливості, певної визначальності тих гімназійних літ, коли прокидалися в Михайлові здібності поліглота.

...сівши на дубовій шкільній лаві,
уперше став ламати свій язик
на кшталт столичний, і слова ласкаві
міняти на чужі...

* * *

Зробимо тут перший „ліричний відступ" до теми. Зазвичай у матеріалах про Михайла Драй-Хмару „мовний", лінгвіністичний аспект його наукової діяльності особливо не акцентується. Частіше і, як правило, принагідно називається той факт, що він оволодів 19 мовами. Та ще спрацьовує магія імен Шахматова, Бодуена де Куртене та ін., під чиїм науковим керівництвом певний час працював молодий дослідник, професорський стипендіат Михайло Драй.

Між тим, як свідчать документи, Драй-Хмара займав переважно посади, так чи інакше пов'язані з лінгвістикою. Перше ж після завершення Київського університету наукове відрядження до Південної Європи стосувалося вивчення слов'янських мов і літератур. „Як у Загребі, так і в Белграді, – звітував молодий науковець 1913 р., – я присвячував вільний від праці час вивченню живої сербо-хорватської мови" (1, 469). Відрядження до Петербурзького університету, яке припало на роки Першої світової війни, праця під керівництвом знаменитих

мовознавців тільки поглибили інтерес Драй-Хмари до лінгвістики, збагатили його інтелектуально й духовно. Власне, тут проросло в молодого вченого зерно національного (українського) самоусвідомлення: допомогли в цьому не тільки суто мовознавчі зацікавлення, зокрема до української мови та її історії, але й активна участь в університетському об'єднанні студентів-українців. Саме тут, у Петербурзі, з'явився у Михайла Панасовича „додаток" до його власного прізвища, і якщо вірити розповідям, причини появи „додатку" „Хмара" були, сказати б, патріотично-лінгвіністичними. Михайло Слабошпицький пише, що на тлі війни з Німеччиною чомусь для антинімецьки настроєних росіян прізвище „Драй" (по-німецьки, – „три" – В. П.) звучало як німецьке, тож, щоб не дратувати їх, Михайло Панасович „українізувався" (2, 520).

Те, що Драй-Хмара дивився на українську мову та її історію очима українського вченого, засвідчила його праця в Кам'янець-Подільському університеті, прочитані там лекції та інші заняття. Відносно недавно опублікований розгорнутий конспект Драй-Хмариних лекцій під назвою „Українці", який засвідчує неабиякі знання вченого в галузі історіографії, а також обстоювану ним концепцію історії української мови, яку він веде з дохристиянських і княжих часів (див.: 3, 67). Така концепція, особливо в підкомуністичну добу, однозначно трактувалася як „націоналістична" чи „буржуазно-націоналістична", що й було зафіксовано, зокрема, у судовій справі Драй-Хмари.

Активна лінгвістична праця вченого тривала протягом практично всього часу до першого арешту в 1933 році. Професор славістики у Кам'янець-Подільському університеті, член Комісії для складання словника живої української мови при Академії наук, штатний науковий співробітник комісії з дослідження живої української мови і керівник семінарів при науково-дослідній кафедрі мовознавства, завідувач кафедри загального мовознавства в Польському педагогічному інституті (м. Київ), спільно з академіком А. Кримським редагував „Збірник комісії для дослідження історії української мови" і т. д. А поряд із цим – велика просвітницька робота серед учителів, населення, в якій мовне питання посідало першорядне місце. „Він охоче брався за роботу такого типу, – пише донька вченого Оксана Ашер, – бо вважав, що цим помагає ширенню української культури і зростові національної свідомості – справі, якій він присвятив більшість своїх років і за яку фактично віддав своє життя" (4, 166).

Трохи дивно, але „мовна" праця Драй-Хмари мала продовження й після його арешту. Звісно, заярликований як „запеклий український націоналіст", він не мав жодних перспектив на полі української мови. Але ж будучи поліглотом і вченим європейського рівня, а до того ж, безсумнівно, людиною великої самодисципліни й волі, Михайло Панасович і в нелюдських умовах концтабірної Колими, даючи „стаханівську норму" виробітку, не тільки продовжував студіювати німецьку та англійську мови, але й навчав російської таких же в'язнів – представників „нацменшин". „Теперь у меня есть и новая работа, – писав дружині й доньці з Колими. – Вечерами я занимаюсь с 2-мя группами товарищей по русскому языку. Это националы: грузины, корейцы и пр. Изучаю английский язык..." (1, 427; див. також – 1, 417; 432).

Драй-Хмарине захоплення мовою, його глибокі й різнобічні лінгвіністичні інтереси реалізувалися і в художній поетичній творчості. Всім неокласикам притаманне вельми уважне ставлення до слова. Тим паче – слова образного, але в поезії Драй-Хмари ця душевно-інтелектуальна пристрасть означилася по-особливому, ставши одною з питомих індивідуальних рис його віршів і поем. На це звертають увагу всі, хто пише про Михайла Панасовича. Григорій Кочур відзначав як індивідуальну рису поетичної творчості Драй-Хмари „особливе багатство лексики" і наголошував, що „він ніби прагне зачерпнути якнайглибше з мовної скарбниці, пустити в обіг рідковживані чи призабуті слова... така барвистість надає особливої принади віршам М. Драй-Хмари" (5). Та і сам поет визнавав цю свою очевидну увагу до малознаних лексем:

Люблю слова, що повнодзвонні,
Як мед, пахучі і п'янкі,
Слова, що в глибині бездонній
Пролежали глухі віки.

Драй-Хмара вітав такі ж захоплення інших поетів-сучасників, того ж геніального „сонячнокларнетного" Павла Тичину, вельми схильного до словотворення: „радію кожному слову, що входить у твій словник". Активне використання Драй-Хмарою рідкісних слів диктувалося скоріше за все локальною метою – увиразнити й урізноманітнити власний словник, але й така мета є цілком виправданою, тим паче, що вона була поетом досягнута (див.: 6, 104).

* * *

...Так. Черкаська гімназія стала для Михайла Драя своєрідним початком початків майбутнього фахового – й саме філологічного! – вибору й зростання, скоріше за все доконечно ще не усвідомленого, бо ж дитяча й підліткова безтурботність ще не була подолана дорослішим сприйманням світу і життя. Навіть попри те, що Михайло через ранню втрату матері приречений був на прискорену усамостійненість. Можливо, ця біографічна обставина – зовсім ранній відліт із родинного затишку і любого серцю краю – згодом посприяла відносно безболісній адаптації юнака в тогочасній елітній Київській колегії Павла Галагана з її високими вимогами й до знань, і до духовного світу учнів. Михайло Драй став колегіантом на конкурсній основі як стипендіат, і жодних „мінусів" буття юнака в колегії ніде не зафіксовано. Навпаки, мовиться лише про його успіхи і фахове зростання. Тож якщо гімназія в Черкасах була часом певних неусвідомлених імпульсів майбутнього життя, то колегія Павла Галагана ті життєві орієнтири явно увиразнила й заакцентувала. Саме тут гостро відчулася майбутнім поетом і вченим любов до слова, до мов і літератур. Саме на колегіальні роки припадають перші Драй-Хмарині поетичні спроби, коли він, на хвилі моди і традицій, завіршував російською мовою. Власне, як і його друг та однокашник, теж виходець із Черкащини, теж майбутній поет-неокласик і професор Павло Филипович.

Цілком логічно, що Драй-Хмарі після успішного закінчення колегії проліг шлях до Київського університету на філологічний факультет. Сталося це 1910 року, і наступні кілька студентських років, частина з яких минала на тлі Першої світової війни, є роками вельми плідного наукового становлення під керівництвом авторитетних учених (В. Перетц, О. Шахматов, П. Лавров та ін.) і в різних поважних храмах науки.

Талановитого юнака-філолога 1913 р. відряджають за кордон для вивчення слов'янських мов і літератур. Драй-Хмара працює в архівах та бібліотеках Львова, Загреба, Белграда, Бухареста. Саме в цей час, студіюючи слов'янські мови, молодий дослідник чи не вперше виявляє інтерес до літературознавства, пише розвідку про творчість хорватського письменника А. Касіча-Міошича.

* * *

Варто, мабуть, зробити другий „ліричний відступ" до теми.

Сучасні вчені, пишучи про Драй-Хмару, означують певну складність у визначенні власне літературних його пріоритетів: поезія чи літературознавство було основним у його творчій роботі? (див.: 6, 105). Мабуть, про якусь „альтернативність" говорити тут не варто. І літературознавство, і поезія, і переклади, і лінгвістика були органічними сферами науково-творчого самовираження Драй-Хмари і витворювали доволі цілісний його творчий портрет. У кожній зі сфер Михайло Панасович вельми чітко означив свої інтереси і вподобання.

Якщо мовити про спадщину Драй-Хмари як літературознавця, то доволі очевидною рисою є не тільки „різновекторність" інтересів ученого, але і схильність до порівняльного студіювання літературних явищ, означення ширшого

літературного контексту. Власне, такий принцип властивий і мовознавчій, і поетичній практиці митця. Драй-Хмара-літературознавець теж виступав насамперед як славіст. Його наукові інтереси були спрямовані передовсім на літератури балканські (сербську, хорватську), західно- і східнослов'янські – білоруську, чеську і, звичайно ж, українську. Славістичне відрядження на Балкани, глибоке знайомство із сербським фольклором посутньо визначили проблематику і спрямованість Драй-Хмариних літературознавчих праць, навіть присвячених суто українським, здавалося б, літературним явищам. Особливо в цьому сенсі показові дослідження Драй-Хмарою творчості Лесі Українки, а з-поміж них стаття „Поема Лесі Українки „Віла-посестра" на тлі сербського та українського епосу". У цій праці чи не найконцентрованіше проявилися ідейно-естетичні позиції і принципи літературознавця. По-перше, – глибина розуміння літературної проблеми та її генези; по-друге, – активне й компетентне оперування семантикою епосу, його компаративний аналіз – сербсько-український; по-третє, – зіставлення й органічне перехрещення фольклорних і літературних площин; по-четверте, нарешті – зацікавлення тими фольклорно-літературними явищами, в яких художньо глибоко втілена й реалізована категорія національного, зокрема, ідея визволення з-під національного гніту, боротьби з поневолювачами. Філософська творчість Лесі Українки, передовсім її драматургія, в означеному сенсі була дуже вдячним матеріалом для дослідника. І доволі важко нині сказати, чи то глибокозмістовна Лесина спадщина формувала ідейно-естетичні й особистісні риси Михайла Драй-Хмари, чи він сам щасливо натрапив на суголосну його мистецьким і душевним устремлінням Лесину творчість, активно взявшись донести її глибинний гуманістичний і патріотичний зміст широкому читацькому загалові. Цілком можливо, що й перше, і друге разом узяті. Та як би там не було, а Драй-Хмарині лесезнавчі студії стали вельми помітними загальновизнаними літературознавчими подіями, поклавши початок цілому ряду напрямків у дослідженні спадщини Лесі Українки й до сьогодні не втративши наукової цінності.

Між тим, є достатньо підстав назвати Драй-Хмару фольклористом. Він справді дуже добре був обізнаний із фольклором балканських народів, дуже компетентно розбирався у сербському героїчному епосі, знайомому йому, до речі, і через студіювання перекладів сербських пісень і дум, здійснених Драй-Хмариним земляком Михайлом Старицьким. Природно, що й український народний епос Драй-Хмара знав досконало. В цьому переконує хоча б його дослідження „Генеза Шевченкової поезії „У тієї Катерини хата на помості", побудоване на зіставленні Шевченкового твору із рядом національних фольклорних джерел.

Що ж до інших літературознавчих інтересів Драй-Хмари, то вони спрямовувалися ще на творчість поляка Казіміра Тетмаєра, білорусів Максима Богдановича і Янки Купали, українських письменників – попередників і сучасників – Любові Яновської, Василя Чумака, Павла Тичини та ін. Знову ж варто відзначити аналіз українським дослідником і широкого літературного контексту, що засвідчувало його неабияку ерудицію і компетентність.

Переважна більшість літературознавчих досліджень Драй-Хмари припадає на 20-ті роки, коли він виявив особливу творчу активність, у т. ч. в мовознавчій роботі й на поетичній ниві.

* * *

...Поетичну частину спадщини Драй-Хмари складають оригінальні твори й поетичні переклади з різних авторів Західної і Східної Європи. Віршувати українською мовою і нею ж перекладати іншомовних авторів Драй-Хмара почав майже одночасно – у 1919-1920 роках. Відтоді його оригінальні твори й переклади доволі регулярно з'являлися на шпальтах різних періодичних видань, найчастіше – в журналах „Червоний шлях" та „Життя й революція", останній з яких небезпідставно вважався ледь не елітарним з погляду естетичного.

1926 року вийшла перша і, як виявилось, остання збірка його оригінальних поезій – „Проростень", отримавши неоднозначні оцінки, що для бурхливих 20-х зовсім не було дивиною. Ортодоксальна більшовицька критика вдалася до вельми гострих закидів у „позачасовості", у „дрімотній споглядальності" й под. Водночас були й компетентно-об'єктивні оцінки, в яких відзначався особливий, індивідуальний голос молодого поета: „...під обточеністю його вірша, вишуканістю рим... під усім тим „неокласицизмом", – писав тоді М. Рильський, – чується подих живої людини... Це не трагічний оптимізм Плужника, це щось сильніше, якась, може, „чорноземна сила" (7, 24).

Поезія Драй-Хмари і справді відзначалася цілим рядом виразних рис, які не тільки засвідчували гворчу індивідуальність автора, але й різнили його з-поміж близьких за духом інших неокласиків з „п'ятірного грона". У цілому ряді останніх за часом досліджень поезії Драй-Хмари йдеться про ті його особливості, передовсім стильові (див.: 8; 9 та ін.). Чи не першим їх підкреслив Юрій Шерех, зауваживши, що „поезія Михайла Драй-Хмари – це типова поезія символіста і притому видатного символіста, що має право на своє окреме місце поруч інших помітних представників нашого символізму" (8, 499). Згодом символістські риси Драй-Хмариної поезії означили й інші дослідники (див., напр.: 7, 26; 6, 101), а зовсім недавно з'явилися й інші обґрунтовані судження щодо стильового малюнка його лірики. „Аналіз поетичної спадщини М. Драй-Хмари, – пише Інна Мунтян, – вказує на її глибинну символічність... Його поезія позначена рисами сюрреалізму, елементами позараціоналістичної поетичної мови. Водночас об'єктивне світосприйняття, строга форма, традиційні алегорії – все це змушує визнати в особі М. Драй-Хмари поета-„неокласика". Отже, маємо своєрідний варіант „неокласицизму" М. Драй-Хмари, в якому синтезувалися елементи символізму, реалізму та класицизму" (9, 61). Між тим, на думку про символізм у власній творчості пізніших дослідників наштовхнув сам поет: „...я довгий час почувався символістом, – зазначав Драй-Хмара в одному з протоколів допиту, правда, російською мовою, – культивував символістів російських і українських (Блока, Тичину)" (1, 496). Поетика символізму, в якій „нічого випадкового не буває" (І. Дзюба), дозволила мистецьки глибоко втілити цілий ряд „своєчасних-несвоєчасних" думок і почуттів, які володіли поетом, вельми чутливим і прозірливим, і які засвідчили не тільки його великий талант, але й велику мужність. Класичним у цьому сенсі є знаменитий сонет „Лебеді", вже неодноразово і глибоко прокоментований (див.: 10).

Драй-Хмара, власне, як і інші неокласики, інші талановиті митці 20-х (Хвильовий, Куліш, Плужник, Осьмачка та ін.) гостро відчув наближення апокаліптичної пори і пророче провістив її в цілому ряді поетичних творів („На могилі Руданського", „І знов як перший чоловік", посма „Кошмар" та ін.), у щоденникових записах і листах. Від того – явно домінуючий настроєвий мінор у його віршах і поемах, легко відчутна сумовитість, котру недвозначно пояснює поет у листі до Івана Дніпровського: „Але мій „грустный" (як Ви пишете) світогляд не сходиться з офіційним оптимістичним, і через те я – несучасний" (1, 409). У цьому вельми важливому, навіть частково „програмному" листі Драй-Хмара зауважує на такому ж сумі багатьох інших письменників-сучасників і далі міркує: „Мабуть, є якісь об'єктивні причини, що викликають у всіх сум. В одному з останніх віршів, який не скоро побачить світ, я просто й одверто говорю про ці причини:

...а ти обідрана лежиш,
як квач од самогону, п'яна.

Це – про Україну. І той вірш, що ним Д(олен)го характеризує мою творчість: „Вона жива й нежива" – це теж про Україну" (1, 09) Пізніше дуже схоже про Україну напише на еміграції Євген Маланюк. Взагалі тема України в поезії Драй-Хмари 20-х років посідає вельми важливе місце, а вжиті поетом різностильові поетикальні засоби семантично збагачують і сам образ, і засоби його зображення. „Трагічно і благословляюче звучить тема України у віршах

Драй-Хмари, – пише В. Іванисенко, – так, як звучала тема Росії у Блока. І звідси ж – від символізму – багатоликість, мінливість і недомовленість образу України, який поет вималював то на грунті біблійної міфотворчості, то запозичуючи елементи східної поетики, то звертаючись до українських фольклорних джерел" (6, 101).

Доволі широко розроблювана всіма неокласиками тема культури у глибших підтекстах Драй-Хмариних творів („Київ, „Поділ", „Чернігів", „Чудо", „Кам'янець" та ін.) прочитувалася протестно-викривально в контексті руйнацько-аморального ставлення „нового світу" до культурних цінностей минулого і до цілеспрямованого нищення комуно-більшовицькою владою історичної пам'яті народу.

Те ж і з „пейзажною" лірикою поета, яка в нього далеко не тільки і не стільки пейзажна, а й така, що виповідає гостре прагнення до гармонії між людиною і природою, гармонії, котру заповзялися порушити „залізними тонами" соціалістичного будівництва, в якому губиться й нарочито ігнорується живе людське „я". „Це моя манера – говорити через природу про людське..." – зізнавався Драй-Хмара (1, 409). А тому, що й пейзажистика не яскравіла „бадьорим мажором", сприяв облюбований поетом хронотоп цієї лірики: Драй-Хмара писав переважно про осінь і вечір, котрим природно властиві смуток, задума, притишеність барв і почуттів.

Михайло Драй-Хмара, прагнучи якнайповнішого творчого самовираження, не зв'язував себе якимось вузьким колом тем, жанрових форм чи поетичних засобів. Свідомо прагнув він і самобутності, гостро реагуючи на закиди у наслідуванні когось іншого, навіть тих же друзів з „п'ятірного грона". В одному з листів до того ж І. Дніпровського Драй-Хмара писав: „Хуторян (Ант. Лісовий)... написав, що в мене всі вірші скомпоновано а-1а: „а-1а Тичина, а-1а неокласики, а-1а що хочете". Це безбожна брехня, бо я свідомо завжди уникав всяких наслідувань" (1, 408-409).

Друга поетична збірка, яку Драй-Хмара скомпонував до 1935 року і дав назву „Сонячні марші", включала вірші, написані в кінці 20-х – на початку 30-х. Але які саме твори, невідомо, бо книжка не вийшла друком і не збереглася. Звичайно, про її стрижневі ідеї можна було б казати, спираючись на слова самого поета, вміщені в його карній справі. Та мовлене й записане там ув'язнений поет адресував передовсім своїм катам, наївно сподіваючись на кращу долю. „Я перерождался в творчестве, – писав Драй-Хмара, – ...Книга „Сонячні марші", законченная к августу 1935 г., является документом, свидетельствующим о том, что я принял советскую жизнь целиком, безраздельно..." (1, 52). Одначе ж „літературознавці від НКВС" сентиментальністю не страждали... Такі і схожі „зізнання" поетові не допомогли.

Важливою складовою творчої спадщини Михайла Драй-Хмари є поетичні переклади, які в кількісному плані переважають його оригінальну поетичну творчість. Будучи поліглотом і добрим знавцем світової літератури, Драй-Хмара, як і його друзі-неокласики, посутньо збагатив українську перекладацьку школу. Перекладацтво розглядалося поетом як важлива культуртрегерська праця, як означення світових орієнтирів для українського письменства, як демонстрація необмежених творчих можливостей українського слова...

Мовлячи про перекладацькі інтереси Драй-Хмари, необхідно вказати на схожу з іншими неокласиками рису – увагу до творів російських і французьких поетів-романтиків і символістів. Перекладацькими ж „родзинками" поета стали переклади з білоруської літератури (твори М. Богдановича) і фінського епосу. Перекладав Драй-Хмара і з інших літератур. Вибір поетом творів для перекладів, аналіз їх ідейно-художньої семантики ще потребує серйозних і системних досліджень, але назагал можна з достатньою певністю казати, що Драй-Хмара перекладав ті твори, котрі були близькими до його власних думок і переживань, частіше зумовлених суспільними обставинами. Доволі яскравий цьому приклад – переклади з Лермонтова, датовані фатальним для митця 1935-м роком. Тут і

мотив самоти й розлуки з рідною стороною („Парус", „І скучно, і сумно.."), і мотиви волелюбності й нескореності перед силами зла („До...") тощо.

Високим поривом душі
Ти обдарований з природи;
Ти бачив зло, і перед злом
Ти горде не схилив чоло.
Співав про волю ти, коли
Тиран гримів, грозили страти;
Свідомий вічної хули,
Готовий і життя віддати,
Співав ти...

* * *

Можна не сумніватися, що багато з того „зашифрованого" Драй-Хмарою за символами й алегоріями було новою владою „розшифроване", і саме з тим текстовим і підтекстовим змістом, який укладав поет. Не випадково так гостро ополчилася проти Драй-Хмари ортодоксальна критика за його явно „опозиційний" сонет „Лебеді", не випадково саме Драй-Хмара (а дещо раніше – Максим Рильський) з-поміж „п'ятірного грона" був вибраний для профілактичного" арешту 1933 року, яким влада недвозначно сигналізувала про свої наміри, особливо стосовно надто непокірних і вільнолюбних. Безсумнівно, відповідні державні органи гласно й негласно „вели" Драй-Хмару, вбачаючи в ньому неабиякого супротивника режиму.

Наслідком першого арешту стала майже абсолютна соціальна ізоляція поета і вченого, Драй-Хмару звільнили практично з усіх посад, і влаштуватися на будь-яку роботу йому було дуже непросто. У такому своєму становищі Драй-Хмара не був винятком, адже в Україні вже кілька років набирав ходу маховик репресій, насамперед спрямованих проти інтелігенції – митців, учених, вчителів...

Тож і другий арешт Драй-Хмари 5 вересня 1935 року в тій атмосфері не був чимось незвичайним, як і висунуті проти нього звинувачення в належності до „контрреволюційної терористичної організації" – разом із Зеровим, Филиповичем, іншими талановитими українцями. Звичайно ж, не обійшлося і без „українського буржуазного націоналізму". Тобто все було вельми трагічно і... традиційно для тої жорстокої пори.

Нетрадиційним виявилося інше – мужня і фактично незламна поведінка Драй-Хмари під час слідства. У цьому безсумнівна особливість Михайла Панасовича й дуже небагатьох йому подібних, котрі знайшли в собі сили протистояти фізичним і моральним тортурам. І якщо ми не маємо права засуджувати тих, які зламалися, які не встояли перед силою інквізиції XX століття, то просто зобов'язані віддати честь і шану незламним. Драй-Хмара в їх числі. „Я перейшов через все, але не сказав нічого ні на себе, ні на інших", – сказав він дружині під час останнього з нею побачення.

Зі слідчою справою Драй-Хмари нині кожен може познайомитись, склавши власну думку про поета і його час (див.: 1, 477-558). Тому переповідати історію Драй-Хмариного шляху на Голгофу тут, мабуть, не варто. Слід хіба зауважити, що незвичайна поведінка призвела до виділення його „власної" „справи" в окреме проведення. І присуд йому був інакшим, аніж іншим „подільникам": „усього" 5 років Колими, на відміну від „розстрільних" вироків Зерову і Филиповичу, замінених 10-річкою Соловків (а розстріляли їх невдовзі, восени 1937-го). Та в кожному разі в'язничні самопочуття Драй-Хмари були вельми тяжкими. Він їх виповів в одному з останніх віршів, пересланому дружині:

І знов обвугленими сірниками
на сірих мурах сірі дні значу,
і без кінця топчу тюремний камінь,
і туги напиваюсь досхочу.

Цей нині широкознаний вірш наштовхнув одного з дослідників на глибше з'ясування трагічної долі поета. Вважалося, що цитовані рядки були написані під час другого арешту в київській в'язниці. Одначе увагу Василя Граба привернуло слово „знов", котре і стало поштовхом у пошуках, які увінчалися несподіваним відкриттям. Цитую В. Граба: „Знов", це дійсно було знов. На Колимі 2 квітня 1938 року поета знову арештували. Звинувачували у належності до контрреволюційної організації, яка начебто діяла на Колимі...

27 травня 1938 року УНКВС по „Дальбуду" ухвалив позбавити Драй-Хмару волі строком на десять років" (11, 12). Між тим, Драй-Хмара дуже сподівався на відбуття 5-річного строку і повернення додому, перевиконував норми, лаштував плани на майбутнє... Вирок 1938 року підкосив його сили, віру, здоров'я. В одному з останніх колимських листів дружині читаємо: „Я не можу тобі писати... Я падаю на роботі, і тоді мене підвішують... Ноги опухли...". Кончина була зовсім близько.

Але рідкісна Драй-Хмарина стійкість і мужність, навіть загибель його оповита легендою. Після публікації одної статті в „Літературній Україні" (див.: 12, 6) стали вважати, що Драй-Хмара прийняв кулю п'яного енкаведиста, заступивши собою молодшого в'язня-студента. Ця історія надихнула поета Івана Гнатюка на створення вірша „Аркагала". Одначе історія виявилася легендою. Загибель-смерть Михайла Драй-Хмари була значно буденнішою, але від того – не менш трагічною. Він помер 19 січня 1939 року від загального виснаження і серцевого нападу. Збереглися і знайдені документи про його смерть і поховання „на правому березі ріки „Паутової", могила № 3 за 300 метрів від ріки" (13, 304-305). Саме так загинув Драй-Хмара на Колимі.

* * *

У доволі численних дослідженнях життя і творчості Михайла Драй-Хмари натрапляємо на зернинки інформації про особистісні, суто людські, сказати б, побутові риси його вдачі, характеру, про його захоплення чи інтереси позалітературні й позанаукові. Природно, що найбільше про це написала донька поета – літературознавець Оксана Драй-Хмара-Ашер, вона ж і одна з найсумлінніших дослідниць творчої спадщини батька. Дружина Драй-Хмари Ніна Петрівна Длугопільська (одружилися 1914 року) теж зазнала репресій, а згодом емігрувала з СРСР разом із донькою, прожила понад 100 років. Однією з органічних рис Михайла Панасовича були теплі родинні почуття. Рано втративши матір, він пізніше щиро переймався долею батька, сестер і, звичайно ж, дружини й доньки. Людмила Старицька-Черняхівська, котра була знайома з родиною Драй-Хмар, стверджувала, що Михайло Панасович був ідеальним батьком. Утім, про це можна судити і з віршів, адресованих і присвячених доньці:

Привіт тобі, моє ластовенятко...

Та й Оксана Михайлівна у спогадах про батька вживає ніжне слово – „татуньо": „Татуньо був від природи спортсменом..." (до речі, грав у волейбол і крокет, плавав, бігав на ковзанах – В. П.), „Акуратність була характерною рисою татуні – у всьому відчувався аристократичний смак...", „Татуньо кохався у мистецтві..." і т.д. (див.: 14, 147-151). Щодо мистецтва, то щоденники й листи Драй-Хмари засвідчують його неабиякий інтерес і компетентність у кіномистецтві, у мистецтві вокальному й музичному, де йому подобалися і класика, й народні мелодії.

Ті, хто знав Михайла Панасовича, пишуть про його доброту, сердечність, людяність, про любов до природи, у якій особливо полюбляв ранню осінь. Не випадково ж ця риса, як, власне, й інші, помітно відбилися в його поезії. Щирий у всьому, Драй-Хмара пише у щоденнику і про свої мимолітні захоплення жінками, що, звісно, не знаходило розуміння в Ніни Петрівни.

Він був красивою людиною, красивою внутрішньо і зовнішньо. Відомі його фотопортрети. А Григорій Костюк, знаний літературознавець з діаспори, виписує у своїх спогадах і словесний портрет Михайла Панасовича, якого він

бачив і чув ще в Кам'янець-Подільському університеті 1921 року: „Це ім'я (Драй-Хмари – В. П.) я почув тоді вперше. Був це теж порівняно молодий чоловік, лише на кілька років старший за свого опонента (І. Дніпровського – В. П.). Середній на зріст, пікнічної конституції, в темно-синьому костюмі, в білій сорочці з краваткою (одяг не такий уже й звичайний серед тодішньої інтелігенції), ясний шатен (якщо не блондин), з приємним усміхненим обличчям. Говорив спокійним, „професорським" тоном... Справив він тоді враження солідного, вдумливого і проникливого дослідника" (15, 197).

Він таки справді був особливою людиною – Михайло Панасович Драй-Хмара. І серед письменників, у літературі, і серед людей у цілому житті, такому ним люблячому і грагічному...

Література:

1. Драй-Хмара М. Літературно-наукова спадщина. – К.: Наукова думка, 2002. – 592 с.

2. Слабошпицький М. Наближення до М. Драй-Хмари // Черкаський край – земля Богдана і Тараса: Культурологічний збірник. – К.: Укр. пропілеї, 2002. – С. 519-522.

3. Драй-Хмара М. Українці // Слово і час. – 2000. – № 2. – С. 68-71; № 3. – С. 66-71.

4. Драй-Хмара-Ашер О. Переглядаючи батьків архів // Київські неокласики: Сер. „Українські мемуари" / Упоряд. Віра Агєєва. – К.: Факт, 2003. – С. 161-174.

5. Кочур Г. „Сьогоднішнє, вчорашнє – незмінний круг" // Друг читача. – 1988. – 28 квітня. – С. 5.

6. Див.: Іванисенко В. Михайло Драй-Хмара // Дніпро. – 1989. – № 10. – С. 93-106. Тут літературознавець зазначає, що „здається, Драй-Хмара не ставить собі за мету, щоб словотвори неодмінно влилися в активний словник літературної мови, як це, скажімо, свого часу мав на увазі М. Старицький, коли виконував вдячну роботу по збагаченню української поетичної лексики. Словникові раритети Драй-Хмари призначені для одноразового використання, вони є тільки елементами конкретного, локального образу і не претендують на загальновживаність..."

7. Цит. За: Дзюба І. Він хотів „жить, творити на своїй землі..."// Драй-Хмара М. Вибране. – К.: Дніпро, 1989. – С. 5-39.

8. Шерех Ю. Поезія Михайла Драй-Хмари // Українське слово: Хрестоматія у 4 кн. – Кн. перша. – К.: Рось, 1994. – С. 499-505.

9. Мунтян І. Варіант „неокласики" Михайла Драй-Хмари // Слово і час.

10. Заславський І. „Лебеді" і їх творча історія // Українське слово: Хрестоматія у 4 кн. – Кн. перша. – С. 507-512.

11. Граб В. „На диких цвинтарях..." // Книжник. – 1991. – № 6. – С. 112.

12. Василевський П. Так загинув він на Колимі // Літ. Україна. – 1989. – 26 жовтня. – С. 6.

13. Долот П. Участь працівників управління КДБ УРСР по Полтавській області в з'ясуванні маловідомих сторінок історії та культури України // Тези доповідей і повідомлень 5-ї Всеукр. конференції „Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України". – Київ-Кам'янець-Подільський, 1991. – С. 304-305.

14. Драй-Хмара О. Його любов'ю зігріта... Спогади про батька // Дзвін. – 1993. – № 4-6. – С. 147-151.

15. Костюк Г. Михайло Драй-Хмара // Київські неокласики. Серія „Українські мемуари" – К.: Факт, 2003. – С. 196-198.

Ярослав Дашкевич

Надія Суровцова

Суровцова Надія Віталіївна – 18.03.1896 р., м. Київ, мешканка м. Умань, українка, освіта вища, доктор філософії, із службовців.

Заарештована 29.12.1927 р. Колегія ОДПУ 29.12.1927 р. вирішила ув'язнити на п'ять років. 16.10.1932 р. колегія ОДПУ продовжила термін ув'язнення на три роки. 03.09.1937 р. – новий вирок – п'ять літ Колими. 12.06.1950 р. – нове рішення – безтермінове заслання. Реабілітована 25.05.1956 р. ВТ КВО.

Померла в Умані 13.04.1985 р.

(Архів СБУ ФП 36584), УДА літератури та мистецтва, № 302.

Відділ рукописів в центральній науковій бібліотеці АН УРСР № 284.

Минуло одинадцять років з дня смерті Надії Віталіївни, як всі її називали, а мені ще далі важко взятися за перо. Бо Умань, з крученими провулками і невеликими будиночками на них, вуличка з чудернацькою назвою Коммолоді, де мешкала Надія Суровцова, Софіївка, з її ще недоруйнованою красою та чимсь новим, несподіваним за згином кожної стежини, а найбільше довгі дні та довгі вечори, заповнені розмовами – ще живо стоять перед очима. Бо й десятки листів, написаних характерним почерком та езоповою мовою тамтих часів, лежать невеликим стосом переді мною й перечитувати їх, ой, як нелегко, а, тим більше, розкривати їх нехитрий, але своєрідний код.

Видимі та невидимі нитки сердечної приязні з'єднували з Надією Суровцовою всіх нас: мою матір, Олену Степанів, університетську (та не лише університетську) приятельку з років спільної віденської еміграції часів після Визвольних змагань 1917-1919 рр.; мого батька, Романа Дашкевича, близького знайомого Надії з цього ж віденського періоду; мою дружину, Людмилу, що довгі, дуже важкі й тривожні тижні провела біля ліжка важкохворої 1985 року. У мене ж – майже двадцять два роки, 1963-1985, з частими поїздками до Уманя (якось намагався пригадати, як довго я мешкав, коли зібрати докупи всі дні, тижні, навіть місяці, у невеличкому будиночку на цій же вул. Коммолоді, 6, – вийшло, що місяців шість-сім, не менше), спільними блуканнями по зелених вуличках, з візитами до небагатьох знайомих (тих, які вже не боялися і не цуралися), та розмовами, спогадами, думками, ще й з годинами важких роздумів. А все про те, що було, як є, що буде. Чи надії Надії здійсняться і коли? І чи сподівання гарні, світлі про вимріяну вільну Україну переженуть час, чи час пережене надії? Як все закінчиться? Питання залишилися для неї без відповіді. Не судилося.

Перегортаючи листи (Надія Суровцова була великим майстром епістолярного жанру, в ньому відбилися її літературні таланти, для яких у 50-60-х рр. вже майже не було виходу назовні, в друк, не рахуючи того, що писалося для себе, для шухляди), нотатки з тамтих часів, я натрапив на те, що записував уривками, як відповіді на питання, як спроби простежити її дивовижне життя. Ці нотатки допомагають мені тепер реконструювати її життєпис таким, яким вона його бачила, немов у трохи поширенішій автобіографії – вже незалежно

від завершених раніше (у 1959 р.) спогадів. Мої нотатки (це була продиктована Надією Віталіївною коротенька автобіографія та відповіді на 21 питання складеної мною анкети) виникли в кінці 70-х – і я подаю їх у стислому викладі, не намагаючись докладно зіставляти зі спогадами або іншими джерелами (свідомо залишаючи це завдання пізнішим дослідникам), і майже не виправляючи помилки (або й перекручення, часом свідомі), що увійшли в писання тих, які були їй справді близькими, та в писання інших, які не те, що близькими, але й милими їй не були, але шати милих і близьких надівають залюбки, особливо від 1989 р. починаючи, коли це вже стало безпечним.

Надія Суровцова народилася 5 (17) березня 1896 р. у Києві. Батько Віталій, з дрібних поміщиків, по батькові – з Полтавщини; за родинною традицією – по мамі – з українізованих литовських князів-ізгоїв. Батька з політичних мотивів виключили з Київського університету і заслали. За фахом був адвокатом. Він був українським громадсько-політичним діячем в Умані (після переїзду туди 1903 р.), в роки реакції після революції 1905-1907 рр. захищав український суспільний рух, безплатно боронив селян перед судом; був гуманною людиною – рятував євреїв під час погромів. У 1917 р., за часів Центральної Ради, як авторитетна фігура, був обраний головою міської управи, не допускав її більшовизації, а від розправи при т. зв. радянській владі „спасла" його лише важка хвороба – кілька років лежав паралізований. Помер в Умані 1926 р. у віці 54 років, могила його загубилася. Мати – Ганна Іванівна Говердовська, по батькові з польської родини – дід Надії по цій лінії був учасником польського повстання 1863-1864 рр., засланим до Тули; баба Надії – кріпачка з Вороніжчини. Мати працювала вчителькою. (Не знаю, яким чином виникла побрехенька, що Надія Віталіївна була росіянкою; див., наприклад, Г. Гордасевич. Україна і тоталітаризм // Кур'єр Кривбасу. – Кривий Ріг.. – 1995. – № 29. – С. 19; і по крові, і за вихованням, і, тим більше, за національною свідомістю російського в ній було дуже мало; також немає підстав русифікувати її прізвище – має бути Суровцова, а не Суровцева).

Життя Надії починалося в Києві, на Великій Житомирській, у будинку, що належав Валентині Миколаївні Тіль, яка й стала хрещеною матір'ю дитини; хрещеним батьком був Кость Лазаркевич. Подальші дитячі роки пройшли, між іншим, також в будиночку на Козиному болоті, тому самому, де 1846-1847 рр. мешкав Тарас Шевченко (тому, коли реконструювали будинок-музей Т. Шевченка на теперішньому провулку Шевченка, 8а, Надію Віталіївну розпитували, яким був цей будиночок у кінці XIX ст. – на початку XX ст.). Середнє навчання розпочала у Фундуклеївській гімназії в Києві, але закінчувала жіночу гімназію в Умані 1912 р., а в 1913 р. склала матуральні іспити – потрібні для продовження вищої освіти – в уманській чоловічій гімназії. Вчилася на Вищих Бестужевських жіночих курсах (рівноцінних університетові) в Петербурзі 1913-1917 рр. на історико-філологічному факультеті. Тут належала до українських нелегальних студентських гуртків. У Петербурзі пройшла через Лютневу революцію. Як представник групи Євгена Нероновича, що виступала за поразку Росії у війні, виїхала до Києва, згодом до Умані. З осени 1917 р. – у Київському університеті на історичному та юридичному факультетах. 1918 р. – також навчання у Консульській академії в Києві.

Українська революція 1917 р. кинула її у вир громадської та державної праці. Спершу в Умані, де 1917 р. з'явилися її перші публіцистичні (й белетристичні) виступи в газетах „Голос провинции" і „Вільна Україна". За Центральної Ради Н. Суровцова – діловод у Секретаріаті внутрішніх справ (в Департаменті для справ біженців), пізніше – завідуюча загальним відділом Секретаріату (міністерства) закордонних справ (допомогло вільне володіння двома європейськими мовами – французькою і німецькою). У ці роки опинилася серед державно-політичної еліти України, деколи секретарювала при голові Центральної Ради Михайлові Грушевському, який через свій аподиктичний і авторитарний характер не подобався молодій дівчині. У часи Гетьманату –

начальник дипломатичного відділу (пізніше – відділу преси) Міністерства закордонних справ. Тоді через її „руки" проходила акредитація чужоземних послів, їх зустрічі з міністрами, інформація про Україну для закордону. За Директорії в кінці 1918 р. її призначили секретарем Інформаційного бюро дипломатичної місії Української народної республіки, яку скерували на Паризьку мирну конференцію. До Парижа Н. Суровцова не доїхала – в складі місії була у Відні, Берні, Лозанні, а у 1920 р. її звільнили з неї, й вона на п'ять років осіла у Відні.

Роки віденської еміграції (1919-1925 рр.) не були легкі, часом дуже важкі. Бо й для навчання в університеті й для самого проживання треба було здобувати матеріальні засоби. 1919-1920 рр. – завершення вищої освіти на філософському факультеті, дисертація (під керівництвом проф. Юберсбергера, керівника Інституту дослідження історії Сходу університету) „Богдан Хмельницький й ідея української державности", ступінь доктора філософії. Для заробітку – викладач російської мови у Вищій агрономічній школі у Відні, секретар-друкарка в газеті анархістів „Die Menschheit", приватні лекції російської. У Відні через розчарування темними сторонами життя української еміграції відбулася досить несподівана еволюція в бік радянофільства (таку еволюцію тоді пройшли, зрештою, також з трагічним кінцем, сотні українських інтелектуалів на чолі з М. Грушевським – та й незалежно від нього). Почалося від праці в Комітеті допомоги жертвам голоду на Україні (1921-1922 рр.), під керівництвом М. Грушевського. З'явилися контакти з українським радянським посольством у Відні – Юрій Коцюбинський, особистий чар якого також відіграв роль у цій еволюції, потім Михайло Левицький. Діяльність у міжнародному пацифістському русі – в Інтернаціональній жіночій Лізі миру і свободи (в українській та австрійській секціях, у міжнародній президії) та участь в її конгресах, зустрічах, нарадах (Відень, Дрезден, Фрайбург, Гаага, Амстердам, Париж, Вашингтон, ще й інші міста) – проходила спершу під українським, а потім вже під радянським прапором. Також агітаційно-пропагандистське турне („Поїзд миру") по США та Канаді у 1924 р. На завершення політичної еволюції – вступ до Комуністичної партії Австрії, також у 1924 р.

На віденський період припадає перший розквіт її літературно-публіцистичного та перекладацького таланту. Нариси, оповідання, статті та повідомлення у віденських „Новій громаді" (1923-1924 рр.) й „Arbe-iterzeitung", у північноамериканських „Українських щоденних вістях" (1924-1925 рр.), у канадських „Українських робітничих вістях", „Робітниці" (1924 р.), „Голосі робітниці" (1924 р.) та інших. Стала однією із засновників Спілки прогресивних журналістів. Чимало перекладала на українську мову, а також на німецьку – твори В. Стефаника, В. Короленка, збірку „Українські народні казки".

Не лише політичні, але набагато більше глибоко особисті мотиви (розрив з Олександром Шубертом-Полюгою, що виїхав згодом до Африки) стали причиною її виїзду у квітні 1925 р. з Відня на Схід. Спершу – на коротко – була Москва, пізніше Харків (1925-1927 рр.). Калейдоскоп посад і занять: редактор і завідуюча сектором дитячих сценаріїв ВУФКУ; редактор пресового бюро Наркомату закордонних справ (тут українська радянська дипломатична еліта: Олександр Шліхтер, Карло Максимович, Іван Кулик, останній – ще товариш з юнацьких уманських років – з єврейського напівгетто цього міста), де готувала пресовий спецбюлетень НКЗС УСРР; редактор РАТАУ; цензор закордонної преси в Головліті. Спроба повернення до історичної науки – під керівництвом Дмитра Багалія, до очолюваної ним кафедри історії культури України (так виникло дослідження про Олізарія). Для Держвидаву переклади з англійської, французької, німецької. Публіцистика і белетристика для Харкова (газети „Вісті ВУЦВК", „Культура і побут", „Робітнича газета", журнали „Всесвіт", „Червоний клич") та закордону („Українські щоденні вісті", „Робітниця"). Надійка своя у письменницьких та театральних колах (Микола Хвильовий, Микола Куліш, Павло Тичина, Володимир Сосюра, Михайло Яловий, Лесь Курбас), вона біля чи у

ВАПЛІТЕ. Надійку люблять, в неї закохуються (Григорій Петренко, високопоставлений урядовець НКЗС, але, здається, найбільше Михайло Баран, галицький комуніст, ректор Харківського університету, раніше також пов'язаний з Уманем, де був директором пізнішого Сільськогосподарського інституту), її втягує досить безжурний і бурхливий стиль життя харківської богеми, своєрідного бенкетування серед чуми. Але їй і не довіряють (тому не було завершено перехід з Комуністичної партії Австрії до ВКП(б)), за нею стежать, її намагаються використати і шантажувати. 1926 р. харківське ДПУ (тов. Черняк) пропонує стати секретним співробітником. Відмовилася.

29.09.1927 р. – арешт і перебування на московській Лубянці. Знову вмовляння: товариші Ягода, Артузов переконують піти на таємну співпрацю, бо треба ж стежити за Юрієм Коцюбинським, Михайлом Левицьким, Карлом Максимовичем... Рішуче відмовилася. Так виникла справа про шпигунство на користь Польщі та петлюрівської розвідки при посередництві польського генерального консула в Харкові, з яким вона справді не раз розмовляла. Крім шпигунства, її хотіли ще пізніше прив'язати до справи міфічного Українського національного центру, керованого, нібито, М. Грушевським, але з цього нічого не вийшло. Постановою Колегії ОДНУ з 28 травня 1928 р. її засудили на п'ять років ув'язнення. Це були роки в одиночці політізолятора Ярославської в'язниці.

Арешт, ув'язнення викликали широкий відгомін у харківському письменницькому середовищі. Михайло Драй-Хмара занотував у своєму щоденнику 28 лютого 1928 р.: „Після засідання я з Рильським пішов на чай до Филиповича. Говорили про Сур[овцо]ву, Петр[ен]ка й Од[ин]ця, про харківський літературний диспут тощо" (див.: „Літературна Україна". – 24 травня – 1990 р.: у публікації повні прізвища не розкрито; Г. Петренка арештували цього ж 29.09.1927 р.). І в Україні, і за кордоном розійшлися чутки, що Н. Суровцову розстріляли – думки ділилися на „так" і „ні". Олександр Ковалевський вмістив (під псевдонімом В. Розумовський) теплий, хоча й не в усьому вибачливий некролог у варшавській „Українській ниві" з 6 квітня 1928 р. Про Надію листувалися колишній міністр закордонних справ (під час гетьманату) Дмитро Дорошенко і колишній посол Української держави у Відні В'ячеслав Липинський. Д. Дорошенко писав 26 квітня 1928 р. з Берліну: „Ви питали про Суровцову; звістка про розстріл мала на увазі саме Надію Віталіївну С[уровцо]ву, яку Ви знали. Але в совітс[ьких] газетах було спростування, що її не розстріляно. Та я й сам одразу цій вістці, ніби її розстріляно, не повірив: не похоже на неї, щоб вона після свого „смєновєховства" вела себе так, щоб большевики мусіли її розстрілювати". І знову ж він 17 червня 1928 р.: „Приїхала з Києва пані Черняхівська – тепер Гекен [...] Надію Суровцову таки дійсно розстріляно в Москві разом з якимсь Петренком". Та ще 27 червня 1928 р.: "Пані Рона (тобто Черняхівська-Гекен – Я. Д.) мене трохи розчарувала щодо оповідань про Київ [...]. Суровцову таки дійсно розстріляно – в Москві" (цитую за виданням: Дорошенко Д. Листи до В'ячеслава Липинського. – Філадельфія, 1973. – С. 288, 296, 299-300). Не виключено, що чутку про розстріл чекісти поширили навмісне, щоб таким чином здобути ще додатковий звинувальний матеріал.

А далі пішли заслання і в'язниці одне за одним. Після Ярославля – заслання до Архангельська (постановою Колегії ОДНУ з 16 жовтня 1932 р.) на три роки, тобто формально на 1932-1935 рр. Тут у 1935 р. вона одружилася з сусідом по камері у Ярославському політізоляторі, видатним російським соціалістом-революціонером (євреєм за національністю) Дмитром Львовичем Олицьким (пізніше знову арештованим, розстріляний 3.11.1937 р.). З листопада 1936 р. другий арешт, вже у Архангельську (на Україну повернутися не дозволили), разом з групою українців, що також мешкали там, на Півночі. З вересня 1937 р. – вирок, п'ять років таборів. Так вона опинилася на Колимі, де її звільнили 29 травня 1942 р. 15.11.1950 р. – третій арешт, вже на Колимі, та присуд 12 липня 1950 р. – „безтермінове заслання". У 1954 р. амністована з зняттям судимості, але ще до весни 1957 р. залишалася на Колимі. У роки

заслання Н. Суровцова поміняла безліч професій: контролера, завідуючої, інспектора ощадкаси, сестри дитячого садка, наймички, обмотниці-перекладача в електромережі, рахівника, бухгалтера аптеки, швачки-вишивальниці, викладача англійської мови у вечірній школі, швачки в якутській факторії, працівника агробази. Заробляла приватними лекціями. І писала – офіційно для газет „Советская Колыма" і „Красный горняк"; неофіційно – для себе, для шухляди, про те, що бачила і пережила. Приятель – латиш, ветеринарний лікар з агробази, від'їжджаючи з Колими до Латвії, забрав на її прохання рукописи, щоб зберегти. За приятелем і рукописами слід простиг. Не вперше і не востаннє.

Після смерті Сталіна якось на деякий час проясніло на небосхилі. Навіть на колимському. Після амністії 1954 р. писала, багато писала, вимагаючи перегляду фіктивних слідчих справ. В Україні слідчі розпитували про неї колишніх харківських друзів. 22 травня 1956 р. Військовий трибунал Київського військового округу реабілітував Н. Суровцову „за відсутністю складу злочину", скасувавши присуд 1928 р. за шпигунство. Залишалися ще дальші два присуди, їх скасували 28 лютого 1957 р. (за документами Надії Віталіївни; існує ще справа 36584 ФП в архіві Служби безпеки України в Києві). Остаточний баланс (якщо я правильно підрахував): 13 років ув'язнення (з них п'ять у одиночці), 16 років заслання (з них вісім за присудами, решта – „без права виїзду"). 29 років невільного – в повному цього слова значенні – життя, повного знущань, цькувань, поневірянь і переслідувань. Але витримала.

Повернення до Уманя було сумним – на кожному кроці руїни молодости. Боротьба за батьківський будиночок, націоналізований після смерті матері, закінчилася успішно. Половину продала, щоб якось влаштуватися у своїй половині. Постягала по кусочках родинні пам'ятки, трохи вцілілих паперів. Збирала етнографічну колекцію та предмети старовини. Спровадила до себе сестру чоловіка, також відому есерку, Катерину Олицьку. Та енергії, незважаючи на роки неволі (а може саме вони й загартували), було ще багато. Поїздки до Києва, щоб розшукати давніх знайомих – Павла Тичину, Миколу Бажана, Юрія Смолича, дружину Остапа Вишні. Була короткотривала відлига, і ця еліта не боялася зустрічатися й дечим допомагати. Дома ще далі працювала над спогадами, доповнюючи їх тим, що пригадала або перевірила (наприклад, у Львові). В Уманському краєзнавчому музеї – над впорядкуванням фондів, над новою експозицією. В архівах (у Києві), бібліотеках (Києва, Львова) збирала історичні матеріали про Умань, про Софіївку, про уманську легенду – Софію Главані-де Вітте-Потоцьку, в честь якої було споруджено один з найкращих парків України. Всі архівні та інші матеріали передала (якось так трапилося, що при моєму сприянні) варшавському історикові Єжому Лоєкові. Без них не було б бестселлера польської історичної літератури „Історія гарної бітинки. Розповідь про життя Софії Віттової-Потоцької (1760-1822)", що вийшла вже, здається, п'ятим виданням. (Перше видання у Варшаві 1970 р., дальші 1972, 1982 рр. і т.д. Про цю допомогу Є. Лоєк лояльно згадує в передмові). Пам'ять далі була дуже цупкою, чимало людей скористалося з неї, з пам'яті, так як і з зібраних Н. Суровцовою матеріалів. Ровесників та ровесниць з шкільних та гімназійних років в Умані можна було перелічити на пальцях: Ніна Доманицька (родичка Василя Доманицького, письменника і громадського діяча), що працювала в аптеці; сестри і брат Комарницькі – він відомий в Умані та поза нею краєзнавець; сім'я євреїв Білінкісів – він добрий лікар, син і внук – знані російські літературознавці; ще лікар-педіатр Гудимо, в давні роки – близький до Івана Огієнка; історик і археолог Стефанович – цей з старшого (ще було й таке) від Н. Суровцової покоління. З Польщі приїздив товариш молодости, професор геодезії Станислав Петкевич. (Це люди, яких також я, завдяки Надії Віталіївні, пізнав особисто).

Поволі формувався „уманський салон" Надії Віталіївни. Мало хто, що приїздив до міста в кінці 50-х, у 60-х, не заходив туди, не вів там змістовних, а з боку Н. Суровцової – блискучих розмов, міг при потребі поїсти, відпочити, переночувати. Художники і скульптори (завдяки ним, за ідеєю Н. Суровцової,

й виникла Уманська художня галерея, хоча на момент її відкриття сама ініціатор стала знову persona non grata), архітектори і реставратори, археологи (наприклад, московський В'ячеслав Крапоткін, потім плеяда тих, що відкривали на Уманщині пам'ятки трипільської культури за аерофотознімками) й історики-архівісти (Іван Бутич, Людмила Проценко), літературознавці (Федір Сарана) і лінгвісти (тюрколог Ельвіра Груніна з Москви) та багато, багато інших. (Згадую знову тих, яких я на власні очі бачив в Умані). Книги відвідувачів не було, а записалися б до неї сотні непересічних імен. Для цікавих і почесних гостей була ще й прогулянка по Софіївці. Надія Віталіївна була тоді неперевершеним за жвавістю викладу та ерудицією гідом.

На початку 60-х простягнулися зв'язки до Львова. Почалося з експедиції до Уманя працівників Львівського музею етнографії та художнього промислу (Антін Будзан, Катерина Матейко). Так дійшло до поїздки до Львова – і зустрічі з приятелькою віденських часів Оленою Степанів, яка також не так давно, у 1956 р., повернулася з ув'язнення в мордовських таборах. Поволі відкрилося ще одне віконце в минуле і сучасне: подорож до Дубини на Львівщині, де доживав віку Михайло Скорик з дружиною Соломією Охримовичівною, також знайомою з Відня. Пізніше були ще мандрівки до Львова і поза Львів – для зустрічей з дружиною Михайла Левицького, колись посла у Відні, з членами Центральної Ради – Миколою Шрагом, професором Львівського політехнічного інституту, та Дмитром Ісаєвичем, вже важко хворим у Стрию. У львівському будинку старості віднайшла товаришку з Ліги миру і свободи.

Після державного перевороту, який довів до усунення Микити Хрущова, політичний клімат навіть у далекому від центрів Умані почав погіршуватися, що й вдарило, в першу чергу, по салоні Надії Віталіївни. Справа в тому, що в уявній книзі відвідувачів найбільше місця зайняли б колишні політичні в'язні різних напрямів (наприклад, і староста Катині з німецьких часів) та кандидати на новітніх політичних в'язнів. Уманський салон, де опозиційна молодь („шістдесятники") не лише могла побачити дуже живу і активну, немов реліквію часів Української революції та часів українізації 20-х рр., не тільки обмінятися думками, не лише передати самвидав, але й дістати пораду та навіть здобути певний політичний досвід, став сіллю в оці. Не буду перелічувати десятки імен київських і небагатьох львівських дисидентів, вони самі згадують про ці зустрічі також у друкові, але атмосфера уманських розмов ставала заразливою і, як здавалося окові, що наглядало, та вухові, яке підслухувало, загрозливою. Тим більше, що Н. Суровцова користувалася великим авторитетом в Умані та поза Уманем. Якщо у 60-х – на самому початку 70-х Н. Суровцова ще дещо друкувала – більші або менші нотатки – в „Уманській зорі", „Вечірньому Києві", в „Архівах України", і навіть у канадському комуністичному „Житті і слові" (відкіля відгукнувся ще давній знайомий Петро Кравчук); якщо її й деколи згадували навіть дуже благонадійні автори – А. Ярошенко (в книжці „Юрій Михайлович Коцюбинський". – Київ, 1965 – але в другому російському виданні, Москва, 1977, прізвище Н. Суровцової вже зникло), В. Півторадні (у збірці „Червоні квіти. Вірші та оповідання". – Київ, 1972, де вміщено передрук новели Н. Суровцової та нотатки про неї), П. Кравчук (стаття „Наша співробітниця. До 75-річчя Надії Суровцової" в „Житті і слові" за 24 травня 1971 р.), то незабаром на її ім'я в друкові було накладено табу. Наступили спроби ізолювати від оточення, шантажувати не лише телефонними дзвониками, але й залякувати тих, що до неї заходили, її жертовна безоплатна праця в Уманському краєзнавчому музеї виявилася непотрібною, на зустрічі в школах перестали запрошувати, батьків, що посилали дітей на приватні лекції чужих мов, відмовляли від цього. Знайшли майже однолітка, уманського краєзнавця (не Комарницького), який при нагоді й без неї пригадував, як голова міської управи Віталій Суровцов, нібито, арештовував і наказував розстрілювати більшовиків. Надію Віталіївну обплутували інформаторами, донощиками, сіткою пліток, підозр – все робилося для того, щоб зменшити доступ людей до неї і зменшити її духовний вплив.

Було дві причини, чому відновилися переслідування та цькування Н. Суровцової. Перша – салон, а в ньому чимраз більше не просто дисидентської, але „звичайної" національно (чи націоналістично) націленої молоді. Тогочасний політичний спектр в Україні був дуже бідний. Майже весь був заповнений червоним (а може брудно червоним, бо корупція вже пустила глибоке коріння), а десь на краєчках рожевіші відтінки дисидентів (бо хотіли вони соціалізму „з людським обличчям") та вже цілком окремо синьо-жовті промені в невеликому, затисненому з усіх боків, національному секторі спектру. У всьому цьому місця для Надії Віталіївни не було. Вона вперто вважала себе українською націонал-комуністкою типу Миколи Хвильового (не даремно його фотографія стояла в рамочці – поруч з фото Олени Степанів), тобто представником цілком винищеної і в умовах 70-х рр. дуже анахронічної течії, своєрідним міфом, останнім могіканином, після якого вже таких діячів бути не могло. До краху комуністичних ілюзій не могла признатися. Ставлення до дисидентів, як українських, так і російських (а бували тут і Марія Гаврилівна Под'япольська з дівочим прізвищем Петренко – близька родичка Григорія Петренка – М. Под'япольська пізніше емігрувала до США; і Віктор Некіпєлов, спершу уманський аптекар, непоганий російський поет і непокірний в'язень кінця 70-х – початку 80-х рр., разом з дружиною Ніною Комаровою – В. Некіпєлов помер 1985 р. в Парижі; та, врешті, сам Олександр Солженіцин, що два тижні тут студіював спогади Н. Суровцової, на які покликається десятки разів у „Архіпелазі ГУЛАГу" – присутність та перебування якого в Умані вся хитромудра кадебівська машина не була здатна викрити) було прихильним – бо, все ж таки, опозиція, – та поблажливим. Незважаючи на свій політичний ідеалізм у теоретичному плані, Н. Суровцова одночасно була настільки прагматичною в мисленні, що не вірила в результати боротьби з жорстоким режимом тими методами, якими це робили дисиденти, тим більше в ім'я абстрактних загальнолюдських принципів. У формулі „націонал-комунізм" її тепер чимраз більше притягала перша складова частина. Ще в роки перебування на засланні вона жадібно ловила всі відомості про український збройний національно-визвольний рух, за яким бачила майбутнє, майбутнє, що веде до незалежної Української держави. В Умані почали з'являтися люди з цілком іншим минулим та з цілком іншими поглядами. Галина Дидик, фактичний ад'ютант ген. Романа Шухевича, Дарія Гусяк, зв'язкова Центрального проводу ОУН, Катерина Зарицька, видатна діячка націоналістичного руху, люди до них близькі й з ними пов'язані. Вони внесли цілком інші віяння в будиночок на Коммолоді, 6. Та й я дивився з недовір'ям на теорію і практику дисидентства. Щоб загальмувати поширення небезпечних думок через уманський салон, органи всіма силами добивалися його ліквідації. Навіть під фальшивими інсинуаціями, що це ледве чи не конспіративний націоналістичний осередок.

Друга причина – це були спогади Н. Суровцової. Працю над ними вона формально закінчила у 1959 р., але продовжувала доповнювати, виправляти, шліфувати як найдорогоцінніший (а це справді так було) свій твір. Великої таємниці з спогадів вона не робила, маючи навіть, зрештою, дуже слабку надію, що зможе їх видати в часи відлиги. Тому й найдраматичніші моменти (наприклад, більшовицьку різню в Києві 1918 р., ряд таборових епізодів) вона пропускала та й кликала на допомогу ідеальний нереальний комунізм. Спогади давала читати Миколі Бажанові та Юрієві Смоличеві, але схвальних відгуків від них не отримала, їх дуже роздратувало, як це українські війська, український уряд – часів Центральної ради, Гетьманату, Директорії можна було називати „нашими". Був ще й окремий конфлікт з Ю. Смоличем. Надія Віталіївна дуже обурилася, що він у романі „Реве та стогне Дніпр широкий" набрехав на Софію Галечко, яка, нібито, розстрілювала з кулемета галичан, колишніх військовополонених (до речі, в час подій, які з апломбом описував Ю. Смолич, Софії Галечко вже не було в живих). Метр від політичних псевдоповістей-памфлетів, пізніший Герой Соціалістичної праці, дуже обурювався на таку критику. Читав спогади також Петро Кравчук(порівняй те, що писав він уже пізніше в журналі „Київ". –

1990. – № 4. – С. 120-121). Так чи інакше, при допомозі „колишніх друзів" видати спогади було неможливо, а без їхньої допомоги – тим більше. Від передачі спогадів для видання за кордон (такі пропозиції були) Надія Віталіївна відмовилася, хоча на її очах відбувся тріумф мемуарів чоловікової сестри Катерини Олицької (написаних в Умані), що стали дисидентсько-еміґрантською сенсацією. Носилася з думкою, щоб продовжити спогади до сучасних їй днів, але з цього вже нічого не вийшло.

На спогади органи безпеки почали полювати у 1972 р. Обшуки пішли за обшуками: 19 січня, 20 січня, 27 січня, потім 13 липня 1972 р. Видно, хтось доносив, що спогади мусять бути дома. За кожним разом брали якісь нотатки, чернетки, книжки, які потім не повертали. Кілька років перерви – і нові обшуки 28 вересня 1977 р. та 31 серпня 1979 р. (всі дати згідно з офіційними актами про обшук). Нова хвиля погоні за спогадами прокотилася вже не лише по Умані, але й по Києву (почалася хвиля в березні 1981 р. у Львові). 28 березня шукали їх в доброї знайомої Лесі Лук'янової та 31 березня в племінниці Н. Суровцової Ліди, про що вже широко заговорили в матеріалах самвидаву та в інших публікаціях за кордоном (див.: „Українська гельсінська група 1978-1982. Документи і матеріали". Ред. О. Зінкевич. – Торонто, Балтимор, 1983. – С. 276; „Ukrainian Quarterly" – 1981. – Vol. 37, No. 3 – P. 331-332). Та, очевидно, що власть імущих це не зупиняло.

Н. Суровцова виготовила кілька машинописних копій спогадів, які вона роздала на збереження, як вважала, вірним людям. Був ще рукописний оригінал у „товстих" зошитах, що таки потрапив до рук КДБ (його забрали в Умані під час останнього обшуку). Та ще у 70-х рр. Н. Суровцова вирішила найважливішу частину свого особистого архіву передати на державне зберігання. Так виникли два фонди - № 302 в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва УРСР та № 284 у Відділі рукописів Центральної наукової бібліотеки Академії наук УРСР. В обох фондах мали зберігатися спогади. Коли завідуючий Відділу рукописів Микола Візир віз з Уманя матеріали Надії Віталіївни до Києва, його по дорозі перестріла машина з кадебістами. М. Візир заявив їм: „А я і так везу ці матеріали для вас". Цей епізод давав би підстави вважати, що або за хатою постійно стежили, або що весь час підслуховували телефонні розмови (тому й знали, коли з Києва приїдуть за матеріалами) – це цілком імовірно, або що й сама хата прослуховувалася.

І так, насправді салон перестав існувати. В останні роки життя навідувалося чимраз менше дисидентів, а більше тих, гірших, націоналістів. Н. Суровцову цькували далі, бо вона намагалася скеровувати людей до тих патріотичних ідеалів, до яких сама змагала колись, і які здійснити їй не вдалося. Останні місяці життя виявилися дуже важкими, стан здоров'я погіршувався повільно, але невпинно. Тягарі піклування винесли на своїх плечах найстійкіші: звичайний робітник Дмитро Калюжний, що кілька років мешкав у будиночку на Коммолоді, 6, на правах комірника, з добрим та терпеливим серцем, Людмила Шереметьєва-Дашкевич і Дарія Гусяк. 13 квітня 1985 р. Надія Віталіївна померла.

Похорон був не просто сумний, а тривожний. На Коммолоді чергувала одна автомашина, на кладовищі, під ліском, недалеко викопаної могили – інша. Неможливо збагнути навіщо. Міф померлої не давав спокою. З Києва приїхала далека родина, а також Лариса Скорик. Зі Львова був я. Ще разів два-три приїздив на річницю на могилу. А потім відчув, що Умань вже не той. В Умані відзначали пам'ять Надії Віталіївни, тепер вже офіційно, святково. Відзначали люди інші, виступали з справжніми та несправжніми спогадами (це я суджу з преси), щоб відблиск легенди впав також на них. До Уманя вже ніхто не запрошував ні Людмилу, ні мене. Ознаки іншого часу – чи справді того, про який мріяла Надія Віталіївна?

Починаючи від 1989 р., в Києві почали відверто згадувати Н. Суровцову – 4 березня 1989 р. на організаційній конференції українського „Меморіалу"; 15 березня 1990 р. був вечір її пам'яті, який провела Лариса Скорик та Михайлина

Коцюбинська. Почали писати у відкритому друкові – чи не перша Михайлина Коцюбинська („Україна". – 1989. – № 32, 33). 25 травня 1990 р. Л. Скорик говорила у Верховній Раді України про рукописи Н. Суровцової, забрані під час обшуків 70-х – початку 80-х рр. Наскільки мені відомо, їх не збиралися повертати і не повернули. З шухляд почали витягати і публікувати її мемуарні етюди, нариси: Інна Кульська в „Україні". – 1990. – № 39 („Колимські силуети"); Надія Мудра в „За вільну Україну". – Львів, 1 листопада, 1990 р. („Їх ексцеленція. Спогади про митрополита Андрея Шептицького"), М. Євтушенко в „Слові і часі". – 1991. – № 8 („Перехрещені стежки – Остап Вишня", публікація з чотирома непоясненими перепусками), Леся Падун-Лук'янова в „Зоні". – № 1. – 1992. – № 3 (п'ять новел з циклу „Скалки") і т.д., і т.д. Цей перелік для ілюстрації, а не як зразок повної бібліографії. Почали писати про неї з точки зору фемінізму: Марта Богачевська-Хомяк в своїй монографії „Feminisis Despine Themselves: Women in Ukrainian Community Lite, 1884-1939" (Едмонтон, 1988; український переклад – Київ, 1995); з точки зору журналістики: О. Мукомела в „Українська журналістика в іменах. Матеріали до енциклопедичного словника" (Ред. М. Романюк. – Львів, 1994. – Вип. 1; В. Передирій у своїй же праці „Українські періодичні видання для жінок в Галичині (1853-1939 рр.). Анотований покажчик" – Львів, 1995. Майже всюди в переліченому вище є неточності, помилки, перепуски. Шкода, якщо вони залишаться надалі.

Такі помилки, наслідок неуважності, вже давніше стали частими. Олександр Мотиль, коментуючи „Щоденник" Володимира Винниченка, 50 разів безпідставно ідентифікував Надію, лікарку в Москві (йдеться про 1921-1925 рр.) з Надією Суровцовою і перетворив її, таким чином, у дуже близьку прихильницю письменника (див.: Винниченко В. Щоденник. – Едмонтон, Нью-Йорк, 1983. – Т. 2. – С. 695).

По суті, вивчення життя і творчості Надії Суровцової лише починається. Завершення на академічному рівні дуже бажане – але коли до нього дійде? Леся Лук'янова, що найкраще знає спадщину Н. Суровцової, зладила і передала також мені проект зібрання творів, для складення якого використала матеріали з обох згаданих вище особових фондів, тексти, що є у приватних руках. Тут є белетристика, публіцистика, спогади у вигляді окремих нарисів, листи. За попередніми підрахунками (без листів) яких 360 стор. машинопису. Це – велика частка написаного, але ще й далеко не все. Із спогадів-нарисів частину було опубліковано, частину – ні. Є мемуари про Леся Курбаса (видані), Гната Хоткевича, Павла Тичину, Олеся Досвітнього, Остапа Вишню (видані), Івана Кулика, Мирослава Ірчана, Олександра Олеся, Артема Хомика, Андрея Шептицького (видані), Олену Степанів (також видані). Великі зусилля потрібні, щоб зібрати відомості про розкинене буквально по цілому світу листування, обсяг якого навіть приблизно уявити не можна.

Та, все ж таки, основним твором Надії Суровцової залишаться її великі спогади про своє життя, які ось видаються вдруге в книжковому оформленні, але все ще без потрібного наукового апарату. Справа видання цих спогадів виринула у 1989 р. – вони побачили світ у трьох підряд щорічниках „Україна. Наука і культура" (1990-1993, вип. 24, 25, 26-27). Невеликий уривок спогадів надруковано в Москві („Доднесь тяготеет", вип. 1, 1989 р., публікація Дмитра Калюжного). Робив я також спробу в 1989-1990 рр. друкувати спогади в Росії (при допомозі історика Анни Хорошкевич) – потенційні видавці не зацікавилися, бо таборова тема, мовляв, вже остогидла. Та спогади в Україні таки вийшли. І стали великим надбанням української мемуаристики, символізуючи біг за недосягненим ідеалом.

З книги Н.В. Суровцової „Спогади". – К., 2002.

Валентина Жук

І струм високої напруги

Георгій (Юрій) Тимофійович Карась-Галинський (Віталій Юрченко), 1900 р., уродженець і мешканець с. Текуча Уманського району, із селян, українець, безпартійний, незакінчена вища освіта, вчитель. 31 жовтня 1929 р. заарештований, зісланий в Усть-Сисольськ (нині Сиктивкар) на будівництво залізниці.

28 червня 1930 р. втік із заслання і, подолавши більш як 5 тисяч кілометрів, наприкінці 1930 р. опинився у Львові.

У 1931 році Львівським видавництвом „Червона калина" видано його книгу про Соловки „Пекло на землі". Також співробітничав з часописом „Дніпро" у Львові.

Загинув у 1944 р. у м. Корець Рівненської області.

Хто першим підняв завісу над таємничим архіпелагом ГУЛАГ? Як хто? Здивується кожен пересічний мешканець планети Земля. Безперечно, російський письменник Олександр Солженіцин, за що і Нобелівську премію йому присуджено. Далебі не так.

Першим, хто відкрив для світової громадськості ГУЛАГ, був не Солженіцин з його повістю „Один день Івана Денисовича" (1962) і широкомасштабним документальним твором „Архіпелаг ГУЛАГ" (1970), і навіть не Іван Багряний зі своїми романами „Тигролови" (1946) та „Сад Гетсиманський" (1950), а вчитель із села Текучої Уманського району Георгій (Юрій) Тимофійович Карась-Галинський (Віталій Юрченко). Це він ще в 1931 році опублікував у Львівському видавництві „Червона Калина" документальну книгу „Пекло на землі", а у 1934 році триптих – „Червоний чад", в яких настільки рельєфно і образно описав події – „Шлях на Соловки", „Усевлон", „Зі Соловецького пекла на волю", – що світова громадськість не повірила у реальність існування такого пекла на планеті. З різким осудом книги виступили представники КПЗУ, зокрема брати Тарас та Іван Крушельницькі. Через два роки їм довелося на власних долях переконатися у реальності існування такого пекла, коли, після повернення з еміграції всієї родини Крушельницьких в 1934 р., Іван і Тарас були розстріляні, Антон одержав 10 літ, на п'ять літ відправлені у заслання і решта членів сім'ї – Володимир, Остап, Богдан і Вольдемара.

Гостросюжетні, детективно-пригодницькі книги Карася-Галинського вражають не лише реальністю, детальністю опису дев'ятьох кіл пекла, динамічністю розвитку подій, а насамперед невмирущою вірою в перемогу Добра над Злом, світла над ніччю, драматизмом зіткнення людей різних ідеологій, уподобань...

У своїй передмові до п'ятитомного видання творів Юрія Яновського лицар честі і совісті України Олесь Гончар писав: „У кожному з розділів „Вершників" – буде то „Шаланда в морі", „Лист у вічність" чи „Дорога армій" – читач ніби відчуває струми високої напруги, художня конденсація тут доведена до краю, кожна сторінка вражає густотою письма", (Ю. Яновський. Твори. – Т. 1. – К., 1982. – С. 8).

Це у повній мірі стосується і триптиха Юрія Карася-Галинського. І коли б ці твори були видані в одній країні, то можна було б запідозрити, що хтось комусь „позичив" сюжетну лінію, і навіть окремі фрази, факти.

Пам'ятаєте, у Яновського, як зійшлися у герці брати Половці, у герці, де лютували шаблі, а з неба палило сонце. І квиління матері-чайки, благання батька...

І трагічна розв'язка, – брат убиває брата, „точилися криваві бої, і Іван Половець загубив трьох своїх братів – одного роду, – сказав Герт, – та не одного з тобою класу".

Подібна трагедія мала статися і у братів Сави і Парфеня.

„Ми з Савою в повстанському загоні, а рідний брат його Парфень з червонцями гасає нам наздогін... Була запекла братня боротьба: не раз його шаблюка виблискувала в повітрі, занесена над головою рідного брата..." (Віталій Юрченко. Пекло на землі. – Л., 1994. – С. 330).

І ось повстанці зненацька захопили Парфеня в полі.

„Навшпиньки підлізли до воза й заскочили з обох боків, міряючи револьверами.

– Сав... Син. Схамен.. Я прокляну... – шугнув батько до Сави, вхопив за руку і впав на коліна лементячи.

Зворушило й мене квиління старого, стоячи з витягнутою на Парфеня рукою, не відважуючись натиснути курок. Тяглися прикрі хвилини мовчання.

– Зречешся комуни, бо помреш, – почав глухо-ненависно..

– Зречись отут, покинь червоних зайдів, бо ляжеш на місці! – заскреготав зубами Сава й націлився до самих грудей.

– Сини мої, діти рідні, пожалійте нещасного, помиріться, – слізно благав стоячи між ними на колінах батько.

–...Більшовиком і вмерти радий. Стріляйте! – затявся Парфень самопожертовно.

– Ну так... – зціпив зуби Сава, крутнувши мавзером"(С. 330).

Брати зійшлися в смертельному герці... Один за вільну Україну, інший – за інтернаціонал... А доля судилася інша... Вже в мирний час, на шляху поступу до „світлого майбутнього" чимось не вгодив своєму районному фюреру, потрапив у лімітний список „к.-р. елементів" Парфень – і вже, гідний вмерти від руки брата більшовиком – опинився разом з односельцями-петлюрівцями на Соловках. І помирав у страшних муках – і моральних і фізичних на руках своїх колишніх ворогів. „Лежить запухлий, чорний, трясеться й бухикає. Я до нього. Побачив він мене. Що тобі? Може їсти, може холодно? А він рясніше плаче; не стогне, не зітхає, а сльози б'ють ключем. Безсилий і безпорадний, не міг я його вгамувати... Заходжу другого дня – він ледве ворушиться; вже не плаче, лише тупо-страдницьки дивиться з докором і благанням..." (С. 328).

„Парфенова доля – це мученицький шлях тих, хто сміливо і активно шукав щастя пробудженій до життя нещасній Україні. Шукав Парфень уперто, болісно, офіруючи не раз життям...". (С. 331).

У своїй книзі Юрій Карась-Галинський першим у світі детально описав (чого не зумів зробити навіть Солженіцин) беззатратну технологію знищення тоталітарним режимом людей в концтаборах. Якщо, скажімо, у Німеччині витрачалися величезні кошти для спорудження бараків, газових камер, трималися спеціальні загони охоронників, то в країні, яка будувала безкласове суспільство, все робилося надзвичайно просто...

Ось чергова партія в'язнів прибула до кінцевої зупинки... Довкола сніги. На нелюдимому полустанку кілька колиб, – де розташувалося так зване управління...

„Вишикували. Старший скомандував:

– Кто служіл у войсках ГПУ – вихаді наперьод... – Вийшло 4 людей.

– Мало. Комсостав Красной армії – вихаді на левую сторону. – Вийшло 15. І цих „мало". Їх записали і повели до „управлєнія"...

– Кто желает служить в охранє – вихаді в сторону.

Нєт желающих? Здивовано запитав старший...

– Кто желает – вихаді. Жалеть не будєт. Лучше с винтовкой стоять, чем балана (дерево) таскать...

І по роздумі з лав потроху стали виходити. Набралось чоловік 80. Їх списали, оглянули, перепитали уважно – за що і на скільки літ засуджений, і декого в „управленіє", а декого назад у лави. Пішло до „управлєнія" найбільше босяків. Вони цілком відповідали вимогам „конвоїра", зате селянських хлопців, засуджених за контрреволюцію, не взяли: це „подозрительная" стаття (С. 127-128).

Так із колишніх чекістів було сформовано „рукскладу", із колишніх крадіїв „техскладу", „конвоїри".

„Стомлені, мокрі до голого тіла, аж опівдні другої днини приплентались ледве живі на „пересильний пункт"..., в середині пункту кипіла робота. Сотні сокир, плечей, здвигали будови...

Ще сьогодні ранком росла тут горда і розкішна сосна, безтурботно купаючись в снігах... І враз це споконвічне дике місце під немудрим цюком сокири і пилки перетворилося в житло людини" (С. 128-129).

Так було в тридцятих, так було і в сорокових роках. Концтабори зводили власними руками, охороняли їх в'язні. І керували ними також в'язні-гепеушники. Від холоду, голоду, непосильної праці щодня гинули каторжани... Але це мало хвилювало табірне начальство. На місце загиблих – щодня прибували нові партії. А мертвих присипали снігом на поталу рисям, песцям, вовкам.

Десь на початку 60-х років вийшла книга Солженіцина „Один день Івана Денисовича". Книга вражала жорстокістю дійсності архіпелага ГУЛАГ, безвихідністю головного героя. Табірні умови перетворили його у людиноподібну істоту, безвільну, безпорадну. Єдиним смислом для якої було будь-що вижити. За будь-яку ціну.

Герої Віталія Юрченка – звичайні селюки, вчителі, священики і просто босяки... Різні за віком, переконаннями. Це не бунтарі, ковані на смерть, не „вірні ленінці" і не романтично настроєні борці з існуючою владою... Це звичайні люди. Але всіх їх об'єднує одне – не лише вижити за будь-яку ціну, навіть за рахунок підлості, зради, перетворитися у людиноподібну тварюку – а найперше залишитися Людиною... Людиною.. І це надавало їм сил. У боротьбі за життя. У протистоянні Злу і Насильству системи.

Це згуртовувало і з'єднувало людей. Так, людей, а не масу зацькованих, знедолених, підпалих духом напівмерців.

І коли випадала слушна година, можливості для втечі – ще вчорашні напівмерці потяглися до волі. Втікали поодинці, групами. І навіть зі своїми конвоїрами... Їх ловили псами... Їх привселюдно розпинали для науки іншим на хрестах. Заживо спалювали на багатті.. Катували і розстрілювали привселюдно... Ці сцени описані Віталієм Юрченком. Читати страшно...

„...Над вогнищем збили троє риштувань, до них прив'язали трьох впійманих вояків-повстанців... Вони шкварчать, корчаться в муках. А Фірстов тут же на бочці промову каже: Ось вам приклад, як Усевлон дисципліну тримає. Горіли сердешні в'язні, пекло кожного коло серця. Один селянин, побачивши на вогні людину, ахнув і задубів. Не одному вночі снилася ця воістину звіряча розправа...".

Але, вже через кілька сторінок, переконуєшся: залякування привселюдними стратами ще більше утверджувало у каторжан упевненість: якщо із тисячі втеч, лише один випадок можливо буде успішним, то чому ним не скористатися.

Щоб залучити місцеве населення до боротьби з втікачами, система почала заохочувати „ловців" грошима, виплачуючи за кожну голову по 10-15 карбованців... Це майже місячна зарплата робітника.

І багато хто подався на цей мисливський промисел.

Та, подолавши тисячі кілометрів лісовими нетрями, болотами і злиденними хутірцями, автор з величезною любов'ю описує простих селюків, плотогонів і мисливців, зирян, самоїдів і росіян, які самі напівголодні, напівголі, всупереч залякуванню сексотів, міліції, чекістів, допомагали втікачам чим могли – порадою, куснем хліба, сушеною рибою..

А два плотогони – навіть на свій страх і ризик – сховали втікача на плоту, а опісля допомогли влаштуватися на пароплав, що рухався до Ульяновська...

Наслідуючи корифеїв української літератури, зокрема І.С. Нечуй-Левицького, автор одісеї втікача з надзвичайною точністю описує свій шлях із Соловків до України. Реалістичний опис настільки рельєфний, що, читач, мимоволі розгорнувши мапу, зможе перевірити кожен його крок за кожен день, відчути себе співучасником у переборюванні труднощей утечі.

Але ось втікач опиняється в Києві. І після перебування в своїх знайомих роздумує, який вибрати маршрут, щоб дістатися до родини. Як і ми колись в студентські роки, щоб проїхати додому без квитка – в пасажирських потягах – чіплялися на східці вагона чи на буфера не на центральному вокзалі, де було чимало стражів порядку, а добиралися до найближчої приміської станції – і вже там „атакували" пасажирський. Те ж саме робить і герой триптиху. З приміської станції він дістається до Фастова – і вже звідти вибирає маршрут, як доїхати до

с. Текучої, де проживали його брати і сестра, чи до дружини Марії Галинської, яка працювала в Первомайській містечковій трудшколі. Як і казковий герой, що зупинився перед каменем з написом – підеш праворуч..., підеш ліворуч...

Перед таким вибором опинився і втікач... Перші два найбільш короткі і здавалося безпечні шляхи: Фастів – Умань, Фастів – Бірзула (нині Котовськ) – відразу відкинув, „бо, мовляв", і в Умані, і в Бізулі міг натрапити випадково на знайомих... Отже, залишається єдиний більш-менш безпечний шлях: Фастів – Бобринська (нині станція імені Т.Г. Шевченка) – Помічна – Первомайськ...

Але... Сів на пасажирський і вранці опинився у Знам'янці. Що за божевільний вчинок? Адже у Знам'янці, яка знаходиться поблизу Холодного Яру, дислокувалися в той час значні військові формування, залізничний вузол знаходився під посиленим контролем міліції, співробітників транспортного відділення ДПУ.

Навіть в повоєнні п'ятдесяті роки волоцюги, безбілетники обминали Знам'янку десятою дорогою.. А тут – 30-ті роки, коли через неї гуркотіли на Північ товарняки з розкуркуленими спецпоселенцями. На кожному кроці – чекісти, сексоти, стражі порядку, спецохорона...

Це рівнозначно тому, що опинитися у вольєрі зі зграєю тигрів, шакалів, гієн... Найменший необережний крок – і знову Соловки чи влучний постріл мисливців за черепами втікачів...

Про цю небезпеку, яка чатувала на кожному кроці у Знам'янці, втікач знав – і тому, опинившись на станції, не став чекати чергового потягу, а відразу подався на привокзальну площу, де очікували на подорожніх візники... Йому пощастило – трапився візник, який повертався в Зінов'євськ (нині Кіровоград). Щасливий випадок – і через дві-три години опинився у Лелеківці (околиці міста). Але і тут не став чекати потяга в бік Помічної, а пішки попрямував на станцію Шостаківка.. Звідти на товарняках дістався до станції Любашівка...

Автор детально описує всі пригоди цієї незвичайної подорожі. Зустрічі, розмови з попутниками... Де сідав, де стрибав...

І все-таки, для чого потрібна була така заяча петля – коли ввечері сів, а вранці – міг опинитися із Фастова у Помічній. А звідти до Первомайська рукою подати.

Чому вибрав Знам'янку, потім добирався до станції Шостаківка...

Чому? А саме ці сторінки загадковості і розкривають протоколи допитів рідних і знайомих Карася-Галинського, проведених слідчими Уманського відділення ДПУ у 1931-1932 та 1937-1938 роках.

Зокрема, голова КНС с. Текуча Л.Ю. Бик, даючи покази 15 грудня 1931 року, наголошував: у 1922 році Г.Т. Карась-Галинський вчителював у с. Грузьке поблизу станції Голованівськ. Крім того, у с. Грузьке проживали його родичі і близькі, надійні друзі – брати Микола і Андрій Копієватські, Пилип Василевський та інші.

Л.Ю. Бик також стверджував, що під час втечі Карась-Галинський чомусь заїжджав у Харків, а звідти в село Грузьке до Копієватських. До речі, до села Текуча Георгія Карася-Галинського привіз на підводі Олексій Копієватський.

А колишній голова сільради с. Текуча Трохим Михайловин 31.03.1938 р. під час допиту свідчив, що Карась-Галинський надсилав родичам листи з Польщі через село Грузьке.

І тоді стає зрозумілим цей надзвичайно ризикований і в той же час правильний маршрут. Саме прибувши в село Грузьке, де його всі знали як вчителя, він міг перечекати деякий час, ознайомитися з обстановкою с. Текуча і м. Первомайська через своїх посланців, дістати бодай на перший випадок фальшиві документи.

І вже потім продовжувати свій шлях у рідні місця.

Герой триптиху Юрія Карась-Галинського – це пробуджені часом українці, які в борні за свої одвічні права і свободу ставали на прю зі злом на буремних просторах XX століття, щоб навіть ціною власного життя – утвердити себе в сьогоденні і майбутньому. „І не раз у сні мені сосни плачуть-шумлять, тріщать морозами північні сніги і ввижається тоді жахливий Усевлон, робота-каторга та бідолашні каторжники.

І згадую тоді я побратимів втечі – нещасних Рибченка, Галущака. Встає тоді живий і староста Варбаш, безжурно-жертвенний Гудзь, смиренний дідусь Юрась, великий мученик отець Гавриленко та всі страдники, засланці-земляки й друзі.

Я вірю, відчуваю! Моя кров, крик уярмленого мого народу бурлить і пристрасно шепоче: Скоро! Скоро настане день воскресний, день суду, час розплати! Сам Бог заступиться і пошле нам Визволення!" (С. 375).

І щоб цей час настав, Юрій Карась-Галинський не щадив себе ні в юності, ні в зрілості: – саме у ті буремні роки громадянської він разом з 20-ма сільськими юнаками пішов здобувати волю Україні. Воював у гайдамацькому кінному полку ім. К. Гордієнка. Брав участь у боях за Київ. Служив сотником у Івана Омеляновича Павленка. Після поразки УНР відмовився емігрувати. Став працювати учителем української мови і літератури. Використовуючи найменшу можливість, прищеплював учням велику любов до України. Вступає вчитися в інститут народної освіти. Співробітничає з окружною редакцією. Згодом працює інспектором відділу народної освіти Уманського округу.

Авторитет і популярність сільського вчителя зростали з кожним роком. І надзвичайно активний український інтелігент не міг не зацікавити агентів ДПУ. А після того, як очолювана ним комісія дала негативний відгук про вивчення української мови у всесильній окружній організації – ДПУ – йому пригадали все – і участь в повстанських загонах, зв'язок з отаманом Дерещуком, підтримку українофілів, захист учителів з родин священиків.

31 жовтня 1929 року Георгій Тимофійович був заарештований і невдовзі відправлений на Соловки – „освоювати безмежні багатства Півночі для побудови соціалізму". Будував залізницю Котлас-Усть-Сисольськ (нині Сиктивкар). Влітку 1930 року втікає з Усевлону і десь наприкінці 1930 року уже у Львові. Злидарював. Зазнав переслідування польської поліції. І все ж – не здався. Вступає на навчання до Вищої школи міжнародної торгівлі, яку закінчує у 1936 році. Видає у Львівському видавництві „Червона калина" роман-триптих „Червоний чад", співробітничає з Львівським часописом „Дніпро".

Згодом переїжджає в містечко Корець під Рівним, де влаштовується працювати в земельній управі.

Двічі, весною 1935 р., у травні 1937 року, нелегально приїжджає у рідні місця. Зустрічається з друзями юності Трохимом Михайловином, Іваном Ярошенком, Нестором Голядничуком, Всеволодом Кузьминським.

Востаннє Георгій Тимофійович побував у своєму рідному селі влітку 1943 року.

А вже взимку на початку 1944 року його не стало...

Та назавжди закарбувалися його віра у світле майбутнє Вітчизни. І сьогодні – звучить як дзвін застороги його пророче:

„Мітинги. Лунає українська мова, про Україну, про український люд – селянство. Фігурують боротьбисти, розпинаються за червону Україну...

Убий в собі дух націоналізму, ... буржуйське. Ставай під прапор інтернаціоналізму. – повчав мене Моргуненко – вчорашній запеклий націоналіст". (С. 27).

Та через кілька літ: „Війнуло крутим духом. Почалися арешти" (С. 29). „Я часто думаю про той страхіття-світ й здригаюся у болях" (С. 379).

„Я вірю, що... (світ – авт.), збагнувши грізну небезпеку, завчасно схаменеться і на вівтар рятунку культури людства кине хатню гризню за матеріальні добрипосідання, вірю, що він сконсолідується і знищить ще неоперене царство – пекло червоно-золотої орди" (с. 375).

Література:
ДАЧО. – Ф. Р-5625, оп. 1, спр. 2238 1666, 1665, 8953, 8954.
ДАЛО. – Ф. 94, оп. 1, спр. 1651, 1212.
Бульба-Боровець. Армія без держави. – Л., 1993.
Юрченко В. Пекло на землі. – Л., 1931.

Василь Захарченко

Вижити й розповісти світові

Баховець Олександр Силович, 1928 р., уродженець і житель м. Ковель Волинської області, українець, безпартійний. На час арешту – учень середньої школи.

Заарештований 23 січня 1946 р. Звинувачувався за ст. 54-1а КК УРСР. Ув'язнений 18 березня 1946 р. Військовим Трибуналом військ НКВС Волинської області на 15 років каторжних робіт. Відбував покарання на Колимі.

Звільнений з ув'язнення 4 липня 1955 р. Реабілітований на підставі ст. 1 Закону Української РСР від 17 квітня 1991 р., нині мешкає в м. Черкаси.

У юності він був життєрадісним, сповненим енергії, романтичних надій на життя, безмежно відданим Україні. Очолював підпільний молодіжно-шкільний осередок школи № 3 в місті Ковелі. Члени осередку виготовляли й розклеювали листівки в місті, розповсюджували газети, журнали, брошури українських повстанців, були зв'язковими в УПА, збирали й передавали дані пересування військ НКВС, попереджували підрозділ УПА про облави, збирали й передавали повстанцям медикаменти. Ця робота тривала під носом німців, потім енкаведистів у 1944-1946 роках.

У 1946 році восьмикласника Олександра Баховця, а разом із ним і ще 12 школярів (майже все шкільно-молодіжне підпілля) було заарештовано. Ось як про свій арешт згадує в книзі „Колима" О. Баховець:

„По Ковелі пройшли великі арешти, спочатку дорослих, а потім і до нас дійшла черга.

На великій перерві в клас прийшла вихователька та й сказала, що в нас буде якась комісія, то вона буде мене питати, то не завадить повторити, отже йди за мною та трохи підготуємося. Я пішов за вчителькою в перший корпус, ми вчимося в другому, зайшли в учительську, там багато вчителів, всі якось дивно дивилися на мене. Я ще подумав собі – від чого це? Але вчителька проходить вчительську і йде до дверей директора та жестом запрошує заходити, сама стала за мною. Тут я відчув щось недобре та озирнувся на двері коридору, яким тільки що йшов. Там стояв чекіст, тримаючи автомат, націлений на мене. Я постукав у двері та, почувши дозвіл, відчинив їх. Директор мирно сидів у своєму кріслі.

– Проходь, – кинув мені.

За нами двері зачинилися і тут я побачив трьох кагебістів. Двоє наставили на мене пістолети, а третій гукнув:

– Рукі ввєрх! Оружіє єсть?

Вчителька скрикнула, та її відразу виштовхнули за двері з окриком: – Молчать! – а мені заломили руки за спину, наклали наручники та професійно обшукали. Нічого не знайшли. Визвали назад вчительку і наказали принести мою сумку з книгами. В той день в мене було багато підпільної літератури: листівки, журнали. Вчителька принесла сумку. Всі книги та зошити уважно переглянули – нічого не знайшли. Вчителька полегшено зітхнула. Хтось з наших хлопців-підпільників забрав усю підпільну літературу з моєї сумки. Але кагебісти

забрали мене з собою. Коли проходили вчительську, то на очах вчителів я бачив жах. Як вийшли з першого корпусу, а він стояв причілком до другого, то у всіх вікнах другого корпусу були учні, вони дивилися на мене. В одних очах я бачив завзяття боротьби, а в інших жах. Це було 23 січня 1946 року, я тоді вчився у восьмому класі своєї незабутньої школи № 3 міста Ковель".

Неповнолітнього Олександра Баховця позбавили волі заочно, постановою військового трибуналу на 15 років каторги (саме так було визначено в постанові трибуналу!). Нарівні з дорослими він пройшов усі кола совєтсько-кагебістського пекла на етапах, у пересильних тюрмах, де в одній камері тримали 180 в'язнів, у концтаборах Колими, у рудниках на золотих приїсках, в уранових та свинцевих копальнях, там він став повнолітнім. Чудом вижив, пройшовши катування голодом, перемігши дистрофію, дизентерії, цингу, 50-65-градусні морози, сутички з кримінальними зарізяками-рецидивістами. „Ми не раз жалілися приїжджим начальникам, – згадує Олександр Силович, – але завжди одержували вичерпну відповідь: „Каторга – ето медленное унічтоженіе человєка фізічєскі і морально! Как відітє, нікто Кодекса нє нарушаєт".

З таким цинізмом совєтської системи зіткнувся цей юнак, але вижив, не зломився ні морально, ні навіть фізично, не втратив віри в добро, в людяність, у перемогу в майбутньому української ідеї, у майбутню зорю вільної України.

Після каторги Олександр повернувся в рідний Ковель, але не зміг там жити й працювати. Змушений був шукати з матір'ю пристановище й роботу в іншому місті. Там навчавсь у вечірній школі, закінчив 9-й і 10-й класи. Вступав у Львівський політехнічний інститут. Не прийняли. Згодом вступив до Київського політехнічного інституту, закінчив його, працював за спеціальністю.

Ще в шкільні роки Олександр мав схильність до слова. Писав замітки до підпільної газети. Пробував і віршувати. У концтаборах дехто зі старших віком в'язнів знав це його захоплення. Не витримавши табірних мордувань, перед смертю побратими просили :„Ти, Сашко, молодий, маєш вижити. Вернешся на волю, опиши про всі наші катування, щоб світ знав, як нас знищували за Україну".

В Олександра Силовича була робота, далека від літератури, тим паче художньої. І все ж він пам'ятав передсмертні прохання борців за незалежність України. І ось уже встала зоря над Україною. Розпався Радянський Союз – ця ненависна Російська імперія. Україна стала незалежною. І Олександр, виконуючи обов'язок перед побратимами, які не дожили до Незалежності, і перед живими, написав книгу „Колима". Цю книгу не можна читати без хвилювання, без душевного болю, без проклять комуно-радянській системі. Навіть коли б читач не знав тисяч і тисяч свідчень очевидців злодіянь того більшовицького пекла, а прочитав тільки цю правдиву книжку, він би зробив висновок, що комуно-радянська система була во стократ страшніша, цинічніша, брехливіша, людиноненависніша за диявольську німецько-фашистську. Ця, советська система, не щадила нікого. Ніхто не був застрахований від репресій і знищення. Система нищила не тільки своїх опонентів, а й найвідданіших їй громадян. І це наймоторошніше за всі мислимі пекла. Від неї не було нікому порятунку: ні міністрам, ні маршалам, ні найвищого рангу партійним бонзам, не кажучи вже про простих громадян цієї імперії. Тих душили масово, як мурашву. Це були дії смертельно враженої мозковою хворобою системи, яка працювала на самознищення, дії її, оті кампанії по винищенню „ворогів народу" різних мастей, скидаються на дії буйного божевільного. Про це ще й ще раз думаєш, читаючи книжку О. Баховця. Написана вона правдиво, талановито. Епізоди з цієї книжки місцями звучать, як клондайські оповідання Джека Лондона, навіть сильніше, бо тут зовсім немає ніякої белетристики, а лише жорстокі факти, але подані талановито. Думається, коли б по-іншому склалося життя цього чоловіка, сприятливіше для вільної думки, коли б не було довічного полювання кагебістів за його думкою, Україна могла б мати талановитого прозаїка Олександра Баховця.

Подаємо два епізоди з цієї книжки.

Олександр Баховець

Тілогрійка

Грудень 1946 року видався дуже холодним з легкими вітрами і зовсім-зовсім безсніжним. Занесла мене доля тоді на копальні золота у селище Уольчан за шістдесят кілометрів від Усть-Нера. Так як дуже мало людей живих знає ці місця, то скажу, що Уольчан знаходиться на Колимі за одну тисячу двісті кілометрів від Магадана на північ. Морози, як по наших мірках, дуже великі – п'ятдесят, шістдесят градусів майже завжди, але бувають дні і тижні, що морози досягають мінус шістдесят п'ять і багато більше. От тоді вже справді холодно. Привезли нас в червні-липні на цю похмуру копальню – одну тисячу шістсот чоловік, розмістили у таборі, в якому було двадцять безконвойних зеків, малострочників-рецидивістів. Бараки були зроблені взруб із сухостою, щілини зашпакльовані мохом, а де і не зашпакльовані. Наша бригада зайняла праву половину бараку, праву секцію. Налічувалось в бригаді сто двадцять чоловік, у бараці було два вікна. У вікнах шкла не було, але то не біда, ми потім взимку забили їх мішками з-під вибухівки і облили водою, вода замерзла – от тобі і вікно: світло пропускає, а вітер не дме. З лівого боку секції і з правого попід стінами, були двоярусні нари. Нари були збиті нашвидкуруч (а може навмисне) із кругляків. Те місце, де треба лежати, теж зроблене із кругляка і то не з однакового: той грубший, а той тонший. Ми всі, сюди привезені, мали великі строки, та ще і каторжних робіт, тому нам постіль не видали. Спали на тілогрійках і ними ж вкривалися. Так що тілогрійка – річ життєво необхідна. Радіо та газети нам були заборонені. Листи рідним писати або одержувати нам теж було заборонено перші два роки. Перш, ніж написати листа додому або одержати з дому, треба було вижити ці важкі два роки. Забіжу наперед і скажу, що через два роки нас залишилось всього двісті тридцять дев'ять чоловік, всі інші залишились в мерзлій колимській землі (хай їм земля буде пухом). На роботу нас ганяли здебільшого на полігон. А там робота відома: тачка, лопата, кайло. Земля мерзла. Яка земля? Галька-щебінь, тільки круглий з домішкою глини, піску та льоду; тут же вічна мерзлота. Оцю, так звану землю, тут називають породою – це означає, що земля має домішки золота. Золото на Уольчані велике, його видно неозброєним оком: маленькі шматочки, як мак, пшениця, квасоля, куряче яйце та більші. Але я більших не знаходив, хоча бачив. Таких, як квасоля, знаходив багато. Але там золото нікому не потрібне: з собою в табір не візьмеш – роблять кожен день труси (по місцевому – шмон), так що пронести в табір неможливо, та воно там й ні до чого – його ж їсти не можна. То вже потім, через рік, вольняшки в нас будуть купувати золото: за шматок хліба, за оселедець – півжмені золота. А вони здавали в банк за державною ціною, як старателі. Звідти вивезти золото, хто б він не був – майже неможливо. А зекові і взагалі неможливо з ряду причин. Працювали ми по дванадцять годин: возили тачками породу на пристрій, де миють золото, зсипали в бункер, а обліковець ставив тобі галочку проти твого номера. Прізвищами не користувалися, тільки номерами. Мій номер був К-820. Тут я мушу сказати, що номера були на шапці розміром п'ятнадцять на п'ять сантиметрів, на штанях такий же – на лівій холоші вище колін, і на тілогрійці – п'ятнадцять шириною і від рукава до рукава. Номер писався чорною фарбою на білій тканині і пришивався на вказані місця. Скільки вивіз тачок – увечері відповідну одержував пайку хліба і баланди або каші. Але я в свої вісімнадцять років і чотири місяці не міг заробити, та й не хотів, добру пайку: тачка, кайло та лопата не слухалися моїх, ослаблених голодом та тюрмами, рук. Так працювали, поки не замерзла вода, а замерзла – чим мити?

Тоді нас відправляли на полігон – оце вже справжня була каторжна робота. Приганяли на чисте місце, могла бути тайга або малолісся. Ми вирубували дерева, знімали лишайник, мох і з цього матеріалу робили тепляки. Обливали все це водою

знадвору, вода замерзала І закривала всі щілини. Змерзався мох на стінах: і міцне, і вітер не продуває. Майже так само робили і стелю, от тепляк і готовий. Всередині такого зимівника ставили трубу, яку знаходили, бажано, щоб була тридцять-п'ятдесят сантиметрів в діаметрі. Трубу ставили вертикально на каміння так, щоб знизу був отвір, який забезпечить тягу, та й попіл можна буде вигрібати. А другий кінець труби виводили вище стелі на метр. Зверху закидали дрова, або сухостій, не рубаючи. Знизу в трубі горить вогонь, дим іде по трубі, дрова підсихають, горять і падають вниз, зверху тільки добавляй. От тут можна і погрітися декілька хвилин, нагріти руки, розморозити соплі під носом, а то і перевзутися.

Зрубали ліс, зняли лишайник та мох, добралися до породи, розчистили великими квадратами метрів сорок на п'ятдесят. Тоді сюди наносимо дров і все це запалюємо. Мерзла земля розтає, тоді ми вибираємо породу і веземо в тепляки, де і промиваємо в ручних коритах теплою водою, тут же і нагрітою. На роботу іти було дуже далеко, дорога займала майже півтори години в один бік, а поки ще на вахті приймуть, то і всі дві години. От так: дванадцять годин в забої, чотири години на дорогу туди і назад, а ще треба і помитися так-сяк (у таборі води не було – сніг, що був випав та лежав у таборі, вже давно з'їли), поїсти в їдальні, де тебе і за людину не вважають, перейти перевірку в бараці, ще й поспати, а в п'ять підйом. От в такому колесі мусиш жити, а ще й хочеться і вижити. А годують дуже погано, всі голодні, як вовки. Я був прихворів і пішов у лабораторію на прийом до лікаря. Поки я був у лікаря, мою тілогрійку безконвойні вурки вкрали. Наші нізащо не вкрали б. Повернувся я в барак без тілогрійки і на вечірню перевірку став без неї. Наглядач, оглянувши шеренгу, дав наказ:

– Хто без тілогрійки, вийти три кроки вперед!

Я вийшов. Знову наказ:

– Кругом!

Я повернувся лицем до своїх товаришів. Наглядач довго ходив і вичитував тих, які, щоб не ходити на роботу, продають тілогрійки за тютюн:

– А хто ж буде робити? Завтра щоб була тілогрійка, а не буде згною в ізоляторі. Ясно? А щоб був розумніший – давай руки, – клацнули на моїх руках наручники, ще й кулаком пристукав до коліна, щоб сильніше в'їлися в руки, розпустив стрій, а сам пішов, зачинивши барак на замок.

Нас на ніч зачиняли в бараках до самого підйому. А в коридорі стояла діжка для потреб. Що можуть зробити товариші? А нічого, тільки поспівчувати. Але ж один підійшов, взяв шпильку, відчинив наручники і послабив їх. Рукам відразу стало легше. Я просидів цілу ніч біля пічки. Перед тим, як мав прийти наглядач, мені затиснули наручники.

Забряжчав замок у дверях, у бараці всі стали у шеренгу, зайшов наглядач, порахував усіх, зняв з мене наручники, а від самого так тхне спиртом, що не можна дихати.

– Щоб на вечірню перевірку була тілогрійка, а зараз бери в доходяги і марш на роботу.

Доходяга – це людина, яка залишається в зоні, на лікарняному. Але як йому бути без тілогрійки – холодно. Отже, і тут чекають на мене неприємності. Де візьмеш тілогрійку? Що я вже не передумав. Взяти там, де в мене взяли? Я не можу. Це вище мого розуміння, що хтось буде нести такі ж муки, як оце і я. Не підходить. Буває, що біля прохідної, як ідеш на роботу, лежить кілька вбитих, нам пояснюють, що це „беглец" і кожен буде тут лежати, як захоче втекти. Вбиті лежать у тілогрійках. Якщо сьогодні будуть вбиті, попрошу начальника лагерного пункту, щоб дав мені з убитого тілогрійку. От і вихід. Але вбитих сьогодні біля прохідної не було. Витерпів я цей робочий день, руки сині, болять – не життя, а справжня каторга. А ввечері? Що буде ввечері?

А ввечері було те, що було і вчора. Знов наручники. Знову безсонна ніч біля пічки. І так протягнулося три дні. Вночі наручники, а вдень непосильна робота з хворими руками. Я вже передумав всі сто п'ять варіантів. Але нічого не придумав. На четвертий день, як прийшов з роботи, одержав кілька штурханів від доходяги –

того, що брав у нього тілогрійку, може, одержав би більше, але підійшов днювальний, відвів мене вбік і сказав пошепки:

– Вихід є, – і розповів де можна взяти тілогрійку. Але сказав таке, що в мене волосся на голові піднялося, не дивлячись на те, що нас стригли під нуль.

– У стаціонарі (лікарні) вмирає багато людей, трупи зносять у морг, обов'язково всі повинні бути одягнені, перевіряє сам наглядач і ключ від моргу в нього. Я питав людей у стаціонарі, щоб дали тілогрійку – відмовили. Так що залишився один вихід. Піди сам у морг і візьми те, що тобі треба. Мертвим вона не потрібна, а тобі може врятує життя. Виживають сильніші. І Бог тобі простить. Ти начебто на слинька не схожий. Де морг – знають всі. Візьми з собою шмат дроту і декілька цвяхів. Цвяхи і дріт знайдеш на господарчому дворі біля кухні, там валяються ящики. На госпдвір зайти, знаю, це проблема. Але зайди з боку лазні. Там під парканом можна пролізти. Не лізь через паркан – „попка" може застрелити. Все, дій, – і пішов.

Знайомих у мене ще не було, щоб я міг когось попрохати допомогти мені, так що довелося покладатися тільки на себе. Як вияснилося, міг я попрохати людей, мені б допомогли. Але все це буде потім. Просто придивлялися до хлопчини: зломиться він чи ні? Чи може піде до кума (кумом називали оперуповноваженого, який вербував сексотів) і буде слізно просити допомоги. Йому допоможуть, але прийдеться тоді до самої смерті ходити з тавром сексота – співпрацювати з органами, допомагати вбивати своїх братів по зброї, своїх однотабірників.

Таких думок у мене не було, я хотів сам вийти з цієї пастки, в яку, на думку деяких людей, мене загнали зумисне, з однією метою – загнати в безвихідь хлопчину, зломити, а там можна з нього зробити що хочеш.

Я теж приблизно так і думав, отже вибратися на берег хотів сам. Просто я ще не знав, що і тут є люди, що і тут існує організація опору, що і тут, перед лицем смерті, допомагають один одному. Але мені треба поспішати, скоро буде вечірня повірка і відбій. Треба іти на госпдвір, туди теж нема дозволу ходити. Але я пішов непоміченим за лазню, там переліз по-пластунськи попід парканом і виліз в госпдворі. Сюди часто лазили зеки, тут дещо можна було знайти: часом в бочці залишиться оселедець, або десь в ящику – трохи крупи чи макаронів. Цих зеків називають шакалами, але вони здебільшого, взимку всі вимерли. Тут я знайшов два цвяхи, шматок дроту і з усім цим скарбом повернувся в свою зону. Вийшов я з-за вбиральні і пішов у бік стаціонару. По дорозі випадково мені зустрівся наш днювальний.

– Все знайшов? – запитав.

Я ствердно хитнув головою. Він узяв з моїх рук дріт і цвяхи, роздивився, віддав мені і сказав:

– Добре. Замочок там простенький. Як відчиниш – заходь; причини за собою двері та прив'яжи дротом. Знайдеш – візьми, що треба, і відразу виходь. Зачини за собою двері на замок, як було, щоб ніхто не міг здогадатися, а то біда. Валянок, штанів, шапок не бери, тобі потрібна тільки тілогрійка.

Пішов. А серце в грудях так бухає, що, здається, чути на прохідній. От дорогу перейшов наглядач з сусіднього бараку. А там хтось вийшов з стаціонару і неквапно пройшов близько моргу. „А може мене тут вже чекають?" – зародилася думка, та тут я її відігнав: „Ніхто не знає, тільки днювальний".

У зоні було досить темно. Освітлювалася тільки огорожа табору та вежі з „попками". (Так називали конвой, що стояв на вежах).

За десять метрів я вже нікого не міг бачити, та й мене, ніхто. Тихцем підійшов я до дверей моргу і тільки тоді розглянувся на всі боки. Я притулився до дверей моргу, майже злився з ними і почав цвяхом длубати замок. Тої надто легко відчинився. Я відхилив ледь-ледь двері і прослизнув до моргу, дротом зачепив двері і тут же прив'язав їх до одвірка. До дверей я повернутий обличчям і великих зусиль треба було, щоб повернутися лицем до моргу, до трупів, які тут лежали. До трупів, яких я прийшов грабувати. Я зібрав усі свої сили і повернувся. Темінь хоч в око стрель. Я почав шарити руками зліва, але тут нічого не було. Я пішов трохи вглиб і ногою намацав щось тверде, нагнувся і руками мацав – це були мерці, і

багато, але всі вони були голі. Мені стало лячно. А що, як хтось схопить за руку? Але мертвий не може схопити, а з живим розберемось. Навпомацки пішов далі. І тільки як наліво скінчився штабель тіл, трохи далі, в кутку лежало якесь лахміття. Я присів і почав руками перебирати його: штани, шапки, бурки, аж от у самому кутку лежали тілогрійки. Я вибрав поспіхом тілогрійку, одягнув її на себе і навкарачки поліз у бік дверей. Затаївши подих, я стояв біля дверей і прислухався, дивлячись на вулицю через шпарку в дверях. Ось чути чиїсь кроки: хтось підійшов, став біля дверей, постояв півхвилини, зблиснув вогник сірника і я побачив обличчя „кума", руки і ноги мої заніміли. Подумав я: „Тут тобі, Санько, і хана буде. За мародерство вб'ють, кинуть біля прохідної і на розводі, як йти на роботу, будуть говорити..., та що хочеш будуть говорити. Тихо, Санько, тихо, візьми себе в руки".

Але „кум" прикурив і пішов собі своєю дорогою. Я постояв ще декілька хвилин, прислухався, потім відхилив двері, роздивився – ніде і нікого не було. Я потихеньку вислизнув, зачинив двері, навісив замок і подався впевненим кроком у свій барак. Біля дверей бараку стояв табірний художник. Побачивши мене, сказав:

– Іди за мною, напишемо на тілогрійці твій номер.

Я мовчки пішов за ним. У майстерні ми випороли старий номер і вшили заздалегідь заготовлений мій номер К-820. Я подякував, на що художник якось так загадково всміхнувся, що мені стало ніяково. Я пішов до свого бараку, скоро мала бути вечірня перевірка і відбій.

На вечірній перевірці наглядач ще з порога гукнув:

– К-820, три кроки вперед.

Я вийшов. Він подивився, обійшов довкруг мене та кинув грізно:

– Де взяв? Хто дав?

– Моя віднайшлася, – відповів я.

– Скидай, побачимо, як пришитий номер.

Я скинув тілогрійку, він узяв, уважно роздивився. Але, що можна було побачити? Номер пришитий так, як і у всіх, все ж його брав сумнів. Та й знав він, що мою тілогрійку давно вже пропили, так що віднайтися вона аж ніяк не могла.

– Давай руки, – клацнули наручники, – на дві години, щоб знав, як старших дурити, – закінчив перевірку і пішов, зачинивши двері на замок.

Я, одягнутий в тілогрійку і з наручниками на руках, знову цього разу сидів біля пічки. Тільки ніхто до мене не підійшов, ніхто не відпустив мені наручники.

Сидів я години чотири. Аж відчинилися двері, зайшло два наглядача, зняли з мене залізяччя. А руки мої сині-сині, і з-під ран під наручниками іде кров.

– Чого скривився? Ачей не музикант, що руки береже понад усе? Не дивись косо, сволоч бандеровська, більше не візьмеш зброї в руки, не виступиш проти радянської влади. Мовчиш? Добре робиш, зуби будуть цілі. Спать, завтра на роботу в забій і щоб був план. Ясно? Не буде плана – всі ночі будеш в наручниках, до смерті. Ясно?

– Ясно, – відповів я вголос.

– Так краще, – сказав наглядач, – і вони вийшли з бараку.

Руки мої потерпли і не відходили, рани кровоточили. На роботі план я виконував регулярно. Правда, не знаю як, бо за кожну одну привезену тачку в мене було відмічено десять-п'ятнадцять.

Я до обіду привозив дві тачки і після обіду дві. А план у мене був. Наглядач перестав на мене звертати увагу, а потім і зовсім забув. Через деякий час я пішов в лабораторію – так звалася поліклініка. Подивився мене лікар – бандерівець Безкровний і, на моє щастя, був тут із стаціонару лікар – ворог народу Дубінін, хай вони простять мені, не пам'ятаю їхніх імен та по-батькові. Подивилися обоє на мої руки, скрушно похитали головами і винесли рішення: руки треба рятувати. Дякуючи цим мужнім людям і не тільки цим – руки мені зберегли і майже цілком вилікували, тільки безіменні пальці на обох руках навіть при найменшому морозі мерзнуть, німіють і стають зовсім білі...

(Баховець О. КОЛИМА. – Черкаси, 2003)

Затірка
(Дай, пусть жрут)

Колима, Індигірка. Копальня золота У-Ольчан. Один рік строку пройшов на Колимі. І залишилося нас, сюди привезених, половина, а ті відійшли вже в інший світ. Вже не відчувають холоду, голоду, знущань. Літо ми так-сяк пережили і надійшла холодна осінь-зима. Якщо сказати, що зима тут холодна, то значить нічого не сказати. Зима тут дуже холодна, морози короткочасно досягають до 70 градусів – тоді вже на роботу не виганяють. Тут є спеціально розроблена інструкція: температура повітря плюс сила вітру, і як виходить певна цифра, що переходить вказану межу, значить день актований і на роботу не виводять.

Почалися холода, почалися перебої з продуктами. І так цю скупу жалюгідну пайку, яку одержували регулярно, перестали давати. На копальні нема продуктів. Це не тільки ми, політв'язні, не одержували пайки хліба, а і всі, хто тепер перебуває тут. Борошна нема, круп нема. З водою величезна скрута. В зоні снігу нема – з'їли. Щоб забезпечити табір водою, створена спеціальна бригада з необхідним інструментом. Річка поряд протікала невеличка, отже вона промерзла до дна. Та цього льоду вистачало нам заледве на місяць, а потім лід привозили з полігона. В осінню повінь, як йшли дощі, полігон був залитий водою висотою до двох-трьох метрів, отже зимою льоду вистачало, тільки треба було його довбати та вивозити. Така ж проблема була і з дровами для кухні та наглядачів, та й бараки треба обігрівати, але в бараки давали дуже мало дров. І ми, щоб не замерзнути, носили дрова з роботи під бушлатами, але так багато не принесеш. А було дуже часто, що як приходимо з роботи, (а працювали ми по 12 годин), то з-під воріт табору йдемо в тайгу по дрова цілим розводом, це для наглядачів та конвою. І кожен повинен взяти в тайзі велику поліняку, а як візьмеш малу, то наглядач, тут же, в тайзі, заставить взяти більшу. В тайзі сухостою, поваленого вітром, валяється дуже багато. З цих нічних рейсів по дрова після роботи дуже часто декілька чоловік не поверталося – замерзали. Люди ж холодні, голодні, втомлені вкрай. Тільки присів або притулився до дерева, відразу зморює сон. Стає тепленько. Здається, що ти сидиш біля вогню або в хаті біля теплої пічки та дрімаєш. Робиться все тепліше та тепліше... От таку людину, як її не розбурхати, не примусити рухатися, вже не підніме ніхто. На другий день наглядачі з собаками та людьми з лісової бригади йшли на те місце, в тайгу, де вчора брали дрова, віднаходили мертвих та привозили їх в табір. Не було випадку, щоб котрийсь залишився живий. Ці нічні рейди були для нас дуже дошкульні, і ми не раз жалілися приїжджим начальникам, але завжди одержували вичерпну відповідь: „Каторга – ето мєдленноє уничтоженіє человєка фізіческі і морально! Как відітє, нікто Кодекса нє нарушаєт", – говорило начальство. На нашу копальню завезли комсомольців 600 чоловік, сказали їм, що на прорив.

Помістили їх в гарнізонні бараки та пообіцяли, що заберуть, як настануть морози. Це все хлопці з партшколи, вони були добровольці тому, що їм пообіцяли надати роботу після закінчення школи там, де вони захочуть. І всі будуть секретарями парткомів. Тільки треба відробити сезон за трудовою путівкою. Вони все брали на совість, адже були дуже молоді і їх легко можна було обманути. От вони і поїхали. На перших порах в них було що їсти та було що курити. До нас вони ставилися дуже вороже та інакше нас не називали, як контриками. Ми з ними працювали на одному полігоні. Возили по дерев'яних трапах тачками породу в один бункер. Тільки вони возили з правого боку, а ми з – лівого. На їхню вимогу на бункері поставили вартового, щоб не було конфліктів. Але час змінює все. Помалу вони почали дещо розуміти, полуда з очей почала спадати. Вони майже всі були моїми ровесниками. І я не раз звертався до них, але завжди зустрічав колючий та зверхній погляд. Одного разу, як я висипав свою тачку в бункер, з другого боку в цей же бункер висипав тачку один з комсомольців. А бункер невеличкий, наші тачки майже доторкуються. Ми з ним зустрілись очима. Потім він глянув на конвоїра, що стояв неподалік, той дивився в інший бік, тихо сказав: „На, маленькая контра, єслі хочеш, покурі" – та кинув мені під ноги, тільки що припалену самокрутку. Відразу повернувся та поїхав. Я подивився на конвоїра і похапцем підняв самокрутку, поїхав в свій забій. Самокрутка була груба, велика. За таку самокрутку можна

виміняти дві пайки хліба. Це був благородний жест з їхнього боку, і ми зрозуміли, що наші стосунки потеплішали. На їхню вимогу конвоїра на бункері зняли. Тепер ми з ними могли спілкуватися без присутності сторонніх. В забої я цю самокрутку віддав старшим за віком людям, які без курива не можуть. Вони її розібрали і зробили з неї три нормальні самокрутки. Але палили одну, по черзі. Ми всі дивилися на комсомольців, а вони дивилися на нас та схвально хитали головами. Прийшли перші морози, а їх не забирали, як їм обіцяли. А тут не стало продуктів. Починався голод. В жовтні місяці почалися перебої з продуктами. Але, якщо два дні не було пайки, а на третій підвезли продукти, то віддавали за ті дні. А потім перестали віддавати. Як не дають їсти три дні, а на четвертий підвезли продукти, то дають тільки за сьогодні, а за минулі дні пропадає. А ми всі дуже худі та виснажені, а тепер ставали дистрофіками. Нас перестали виводити на роботу. Стала гостріша проблема дров та води. Якщо в табір попадала хлібина, то старалися дати по пайці тим, хто ходить по дрова та лід. Іншим не давали нічого.

Якщо в селище привозили машину борошна, не має значення вдень чи вночі, то конвоїр з вишки біля табору обов'язково гукне: „Гей, мужикі. Цєлую машину, трі тонни мукі привєзлі. Сощітайтє, по сколько хлєба дадут" Були між нами люди, які вхитрялися, і майже безпомилково, вирахувати по скільки дадуть хліба. Хліб, який випечуть, то не тільки для в'язнів, це для всіх людей в селищі: в'язні, комсомольці, гарнізон, наглядачі та вільні, яких тоже було десятків п'ять. І всі ж голодні. Отже, практично всі були в одній упряжці. Конвоїри тоді були не з регулярної армії, а в'язні, малострочки, всі вони, без винятку, битовики. (Регулярну армію на Колиму привезли в 1948 році). Вмирали з голоду не ми одні, комсомольці теж почали вмирати, їх по числу вмирало не менше нашого. 25 грудня на складах, де колись були продукти, зірвали підлоги та позмітали все, що колись було розсипано. Все це зварили та ввечері дали всім по мисці гарячої баланди. Ніхто не дивувався, що там плавало: чи хвости чи ніжка миші, чи просто її послід. Люди дивилися великими голодними очима, в яких читалося одне лише бажання: „їсти". Але їсти не було що. 31 грудня зайшов в наш барак наглядач, потер з морозу руки, погрів їх біля пєчкі і сказав: „Мужикі! Нє вєшайтє нос. Не умєрайтє! Новий год встрєтім с хлєбом. По сколько, нє знаю, а хлєб будєт". І вночі, дійсно, дали хліб, але дуже мало. Дали по сто грамів на двох. Таж його треба ще й поділити. Не беруся я зараз описувати, як ділять голодні люди крихти хліба. Не хочу заставляти себе ще раз пережити цей біль. Отже, Новий 1948 рік ми зустрічали з хлібом.

Ми тоді спали на нарах по троє. По черзі мінялися місцями – той, що спить посередині, тому тепліше. Постелей на Індигірці два роки не давали, спали на голих нарах. Зате в нас в кожного була тілогрійка. Я тоді спав посередині, з одного боку в мене був калмик Бахчаєв, а з другого боку литовець Круглявічус. Я вночі проснувся від того, що було дуже холодно. Руками обмацав кругом себе, а литовець зовсім холодний. Я розбудив калмика:

– Посмотрі Бахча, – так звали Бахчаєва, – он совсєм холодний, – сказав я. Він встав, роздивився та сумовито мовив:

– Да, он умер. Надо єго сбросіть с нар. Только ми вдвоєм не осілім. Ей, днювальний, помогі, – гукнув він. Підійшов днювальний. Ми втрьох зіштовхнули мертве, холодне тіло з нар і воно з глухим стуком вдарилося об підлогу. А голова та так стукнула, як двопудовий камінь. Ми ногами підсунули холодне тіло під нари, щоб на проході не заважало.

– Ето уже третій за сєводняшнюю ноч – утром санітари забєрут, – сказав днювальний та й пішов мовчки підкидати дрова в пічку. Я з калмиком лягли на нари, вкрились тілогрійкою та й лежали, думаючи кожний свою гірку думу.

Вранці прийшли санітари, забрали мертві тіла і обов'язково ватні штани та тілогрійки. Записали, з наших слів, прізвища мертвих, а номера їхні нашиті на штанях та тілогрійках. Санітар сказав:

– Гукнув попка, (так звуть конвоїра на вишці), що привезли дві машини борошна вночі, так що сьогодні, може, будемо з хлібом.

За мертвих тут уже забули. Кожний почав подумки смакувати хліб, який, можливо, дадуть сьогодні.

Комсомольцям також було невесело, але чотири з них викрали в конюшні живих ще коней та й подалися в районний центр Усть-Нера. Але на перевалі в них забрали коней і далі вони пішли пішки. Дійшло їх двоє до Усть-Нери. Ходили чутки, що вони дали телеграму в Москву, в ЦК, повідомили, що тут голод та просили допомоги. Чи воно так, чи ні? Хто його знає. Але 4 січня прилетів літак, покружляв над селищем та приземлився на полігоні на лід.

(На Індигірці ці два роки, що я там був, снігу майже не було). Шість чоловік якогось високого начальства відвідали наш табір. Взяли з собою оперативників та декілька наглядачів і пішли по бараках, щоб на місці вияснити „обстановку".

Коли вони зайшли в барак, у праву секцію, де був і я, ми всі лежали на нарах, прикриті тілогрійками. І після попередження „вніманіє" ніхто з нар не підвівся. Бригадир Зайков вийшов назустріч і почав „докладивать":

– Гражданін начальник, бригада Зайкова, – тут він зробив маленьку зупинку, але чітко закінчив, – подихает.

Один з приїжджих направився до моїх нар, але дійшовши до мого сусіда, взяв рукою, обтягнутою рукавичкою, двома пальцями за тілогрійку, якою він був вкритий, смикнув її та різко вигукнув:

– Встать!

Але в'язень немічним, наче загробним голосом відповів:

– Не могу, гражданін начальник, нєт сил. Я давно нє євши. „Гражданін начальник" круто повернувся та вийшов з бараку, а за ним і вся тічка.

Нас перевели всіх у стаціонар ОП (особоє пітаніє). На другий день, вже в стаціонарі, нам сказали, що дадуть їсти. Високе начальство привезло з собою літаком продукти і нам через декілька годин дали по 300 грамів завареного крохмалу – ріденького, як молоко. Начальство вирішило нагодувати нас затіркою і дати нам відразу по одній літрі. На що табірний лікар сказав:

– Люді долго нє єлі. Надо дать по 200 грамів, а то до бєди не далеко.

Високий по рангу „гражданін начальник" різким голосом сказав:

– Дать по одной літре. Нє жалєть. Пусть жрут. Я знаю, што дєлаю. Виполнять.

Я був у бараці № 2 стаціонара в лівій секції. Коли принесли в бачках затірку, в бараці зробилося тихо-тихо. Всі очі були звернені на бачки. Очі промовляли: „їсти". Але днювальний Лебединський, згорблений, худий, високий, пройшовший всю війну в загонах УПА, з першого по останній день, сказав:

– Хлопці! Відпустили нам по одній літрі затерухи на людину. Я вам дам і собі теж візьму 300 грамів, а через годину іще дам по 300 грамів, а потім через годину віддам решту – 400 грамів. Хочете ви того, чи ні, а буде так.

Днювальний спокійно перерахував людей і так же спокійно і ретельно підходив до нар і кожному наливав по 300 грамів затірки – один маленький черпак. Коли всі одержали, він насипав собі в чашку один черпачок затірки та сів біля столу, щоб всі бачили, і виїв свою порцію. Затірка була без солі і на смак ніяка. Але вона була життєдайною, якою була смачною та солодкою. Я в своєму житті нічого смачнішого не їв. Ніякий шоколад не може зрівнятися з тією затіркою. Вона була Божим наїдком, врятувала мені та моїм друзям життя. І коли через годину ми одержували другий раз по 300 грамів затірки, із сусіднього бараку почулися душероздираючі крики. Там люди одержали по одній літрі затерухи та відразу всю з'їли і тепер вмирали у великих муках від завороту кишок. В таборі піднявся страшний крик, люди вмирали поголовно. Один тільки барак № 2 – ліва секція – вижили всі люди, не помер жоден. У інших бараках вимерло до 50 відсотків людей. Табірний лікар не мав змоги всім допомогти.

Нас на ту зиму залишилося в живих 242 чоловіка, з привезених сюди два роки назад 1600 чоловік.

Комсомольців за одну зиму залишилося в живих 68 чоловік, з привезених восени 600.

Великого рангу „гражданін начальник" знав, що робить: „Пусть жрут".

(Баховець О. КОЛИМА. – Черкаси, 2003)

Василь Захарченко

Зниклий у нетрях ГУЛАГу

Загоруйко Дмитро Каленикович, 1888 р., уродженець с. Ташлик, мешканець м. Умань. Заарештований у вересні 1937 р. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 25 жовтня 1937 р. позбавлений волі на 10 років ВТТ.

Помер у с/в Онелага НКВС Архангельської області 9 травня 1942р.

Реабілітований 21 травня 1989 р. Прокурором Черкаської області

В Державному архіві Черкаської області лежить справа № 9168, Ф. Р-5625, оп. 1 політв'язня Загоруйка Дмитра Калениковича, 1888 року народження. Справа на три десятка аркушів, типова справа ДПУ-НКВС України тридцятих років минулого століття. Це постанова прокурора про відкриття справи, ордер на арешт, акт трусу, анкета арештованого, один, усього один допит арештованого, допит одного свідка, ставка віч-на-віч ще з одним свідком, висновок слідчого, заочна постанова трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР – про розстріл чи певний термін ув'язнення в концтаборі – і все. Доля людини вирішена.

Хто ж такий Дмитро Каленикович Загоруйко, який антирадянський, контрреволюційний злочин проти радянської влади він учинив?

„Я син наймита, – як він сам про себе пише в скарзі до Президії Верховної Ради СРСР із місця ув'язнення. – Батько мій усе своє життя служив наймитом у поміщиків, і я з 12-річного віку наймитував і поневірявся по різних наймитських роботах".

Народився Дмитро Загоруйко в 1888 році в селі Ташлик Смілянського району. Після революції мешкав в Умані, працював лісівником, бригадиром на лісорозробках, охоронцем лісу, сторожем в урочищі „Ріжок" Уманського району.

Там в останній рік і мешкав із сім'єю в лісовій сторожці. Охороняв ліс од браконьєрів та самовільних порубок. Жив відлюдьком, скромно, тихо, роботу свою виконував сумлінно. І яке ж було його здивування, коли одного дня приїхали до сторожки два міліціонери з ордером на арешт. Учинили трус у сторожці, нічого не знайшли. Повезли до Уманської в'язниці.

І ось читаємо протокол першого (і єдиного) допиту заарештованого 6 жовтня 1937 року через значний час після арешту:

„Вопрос: Следствию известно, что вы являетесь участником контрреволюционной организации. Признаете ли себя виновным в этом?

Ответ: Да, признаю себя виновным в том, что я с 1930 года сентября месяца являюсь участником националистической контрреволюционной организации, в которую был завербован Шевченко Потапом Митрофановичем, бывшим участковым лесничим".

Людину, яка не знайомилася з іншими, однотипними, зліпленими з нічого, карними справами, тут нічого не здивує. Спійманий політичний злочинець, контрреволюціонер. І навіть те, що з першого ж запитання слідчого заарештований визнав себе винним в усьому, що йому пред'являється. Так і має бути з тим, хто вчинив злочин.

Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 25 жовтня 1937 року Д.К. Загоруйка заочно було засуджено на 10 років концтаборів, „считая срок с 14 сентября 1937 года".

Але є в справі лист-скарга „от з/к 1-го Волжского отделения Лагпункта № 8 Карлага НКВД" Дмитра Загоруйка до Президії Верховної Ради СРСР послана 15 травня 1939 року. Скарга відкриває страшну істину. У ній, зокрема, читаємо про те, що Дмитра зразу після арешту катували на допитах, поки він не зломився і не наговорив на себе, підписавши все, що йому, майже безпам'ятному, закривавленому, підсунули.

Ось так, проробивши чорнову катівську роботу, зломивши замордовану невинну жертву, слідчий писав протокол допиту.

Скаргу Д. Загоруйка було розглянуто аж у серпні 1940 року. У постанові помічника прокурора Київської області від 21 серпня 1940 року (тобто через рік і три місяці після написання ув'язненим скарги!) сказано:

„В своей жалобе Загоруйко отказывается от показаний, данных им на предварительном следствии, жалуется на то, что следователем были применены меры физического воздействия, вынужден был оклеветать себя.

Жалоба осужденного неосновательная, опровергается показаниями участника контрреволюционной организации Шевченко и свидетеля Ткаченко".

На ставці віч-на-віч заарештований Петро Митрофанович Шевченко, колишній дільничний лісничий показав, під диктовку слідчого, що завербував у контрреволюційну організацію Д.М. Загоруйка, давав йому доручення проводити шкідницьку роботу на виробництві. Один з прикладів такого шкідництва наводиться у справі: у 1935 році Загоруйко, будучи бригадиром на лісорозробці, „умышленно затягивал работы... не обеспечивая рабочих пилами, топорами". А тих пил і сокир просто не вистачало в бригаді.

Про якусь контрреволюційну роботу Загоруйка свідок Кирило Наумович Ткаченко, уродженець і мешканець с. Війтівка Уманського району на допиті 17 жовтня 1937 року нічого не повідомив. Єдине, що він посвідчив, що Загоруйко, мовляв, погано ставився до людей. Але в наступному абзаці сам собі заперечив, розповівши, що бригадир Загоруйко під лісом заорав 2 гектари колгоспної землі, роздавши її членам бригади під городи, тобто проявивши турботу про людей. Колгоспники обурилися цим захопленням їхньої землі. Але вона просто пустувала під лісом, роками не оброблялася. Якщо тут і було допущено певні порушення, то їх аж ніяк не можна з юридичної точки зору кваліфікувати як контрреволюційні, спрямовані проти колективізації.

Отака була законність у 30-ті роки в Радянському Союзі. На те ж, що до арештованого на попередньому слідстві були „применены меры физического воздействия", ніякий прокурор ніде в Україні, та й у всьому Союзі не реагував, адже катування на слідстві були дозволені офіційно. І тільки кожен ув'язнений ще вірив у те, що на факт катування саме його звернуть увагу в Президії Верховної Ради СРСР та в Прокуратурі Союзу.

Подальша доля незаконно репресованого Дмитра Калениковича Загоруйка не відома, як і мільйонів і мільйонів схоплених і без суду та об'єктивного слідства розстріляних чи ув'язнених і замордованих на каторжних роботах на Півночі Росії, в Сибіру, на Уралі, в Казахстані.

Дружина Дмитра Калениковича, Марія Вакулівна, у 60-ті роки кілька разів писала запити в різні інстанції про долю свого чоловіка, зниклого в нетрях ГУЛАГу, та всі інстанції відбувалися загальними відписками, посилаючись на те, що дата і місце смерті її чоловіка їм не відомі, але вони постараються „прояснити ситуацію". Але збігли роки, десятиліття, а дружині так нічого і не було повідомлено. Хоча в справі є повідомлення, що Загоруйко Дмитро Каленикович помер 9 травня 1942 року в спецвідділенні „Онелага НКВД" Архангельської області. Причину смерті не вказано.

21 травня 1989 року Загоруйко Дмитро Каленикович реабілітований (посмертно) прокурором Черкаської області.

Література:
ДАЧО. – Ф. № Р-5625, опп. 1, справа № 9168. Аркуші справи: 1-10, 122-13, 15-16, 30-31, 32-36.

Петро Жук

„Лаявся і тримав за барки..."

Хвостенко (Фостенко) Федір Максимович, 1906 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка Лисянського району, українець із бідняків, малограмотний, заготівельник Лисянської „Заготконтори".

Заарештований 13.11.1937 р. Трійка при КОУ НКВС 21.11.1937 р. прирекла до розстрілу. Розстріляний 25.12.1937 р. о 24 год.

Реабілітований 22.10.1958 р. Черкаським обласним судом.

Федір Максимович Хвостенко – не державний діяч, не організатор к.-р. повстанців. Не брав участі у громадянській війні, бо був підлітком. До того ж – рано залишився сиротою. Змалку довелося пізнати, по чім фунт лиха. Це, безперечно, відбилося на характері. Був дещо запальний, „язикатий", і, як говорять нині, третю чарку не залишав ворогу.

А так був звичайним селюком. І здобував собі кусень хліба традиційною родинною професією – заготівельником худоби.

Його батька знали як добросовісного скупщика товару – худоби. А тому селяни завжди здавали йому свиней, бузівок. Інші запрошували забити худобину, „розібрати" її. І, звичайно, батько завжди залишався на „вишкварки", а де „вишкварки", там і чарчина.

Отож, оволодівши майстерністю батька, Федір не відмовлявся і від запросин господарів на „вишкварки". Після яких, звісно, розповідали не лише про жінок, а часом переповідали різні новини, скаржилися на свою долю, лаяли „совєти", а часом і тих, хто там „засідав".

Лисянка – провінційне містечко, що належало до так званої „зони осілості євреїв". А як переважна частина з них мала непогану освіту – громада висувала їх, або верхи призначали в органи влади. Закономірно, що вихідці з єврейської громади Лисянки працювали в прокуратурі і райвідділі НКВС, в райраді і суді, сільській Раді...

Вони ж були шинкарями і крамарями, перукарями і газетярами...

І часом вони ставали об'єктом, як носії влади, підсвідомого ворожого ставлення сільської бідноти.

Отож, після чергової чарки, Федір не завжди міг тримати „язик за зубами".

„Протокол задержания

1937 года ноября 13 дня составлен мной Лысянской р/с милиции Криваченко цего числа проходил по местечку Лысянке увидел, что гр-н села Лысянке Фастенко Федко Максымович подвыпевшему ... среде группы граждан села Лысянки т.н. „нацменов" разводил шевенизм (так в оригіналі – авт.) тобто назевал евреев жидами та тартарами, а особенности Шмургуна Бен Берковича, а также намагався набити такого, за барки тримав.

Это могут подтвердить граждане курорез Бене Шморгун, Арон Борисович, Басовский, Ель Лейбович...

О чом и складено настоящего протокола.

Підписи..."

Протокол складено. І того ж дня – „підвипивший" заготівельник і забійник худоби опинився за гратами, щоб „опохмелився". Коли прийшов до тями – почався допит. Протокол – півтори сторінки, які й вирішили долю звичайного малограмотного селюка, любителя „вишкварок".

„Вопрос: следствие располагает, что вы занимались к/р агитацией.

Ответ: я когда ссорился с Шморгуном, я правда называл его жидом, но угрозами не занимался".

17.11.37 р. (тобто на четвертий день після затримання) з'явився звинувачувальний висновок...

А ще через три дні 20.11.1937 р. трійка при КОУ НКВС розглянула справу і всупереч фактам записала:

„Дело 14894. Лысянского РО НКВД по обвинению Хвостенко Федора Максимовича, 1890 р. (насправді 1906 р.) уроженца и жителя Лысянки, Лысянского района, Киевской области, сына крупного торговца-барышника скотом, без определенных занятий (насправді заготівельник „Заготконтори" – авт.) обвиняется в том, что, будучи враждебно настроен к Соввласти, вел паразитический образ жизни, нигде не работал, поддерживал связь с к/р кулацким и уголовным элементом и открыто проводил к/р агитацию против существующего строя..., проявлял антисемитизм и высказывал террористические настроения...

Постановили: Хвостенко Федор Максимовича – расстрелять. Лично принадлежащее ему имущество конфисковать.

Секретарь Альтзицер".

25 грудня 1937 р. о 24 годині куля, випущена з нагана енкаведиста, поставила крапку у звичайнісінькій побутовій суперечці куроріза Беня Шморгуна і заготівельника Федора Хвостенка.

Перечитуючи протоколи допитів, звинувачувальний висновок, свідчення ображених, постанову Трійки при КОУ НКВС щодо Хвостенка – напівграмотного заготівельника, селюка, я знову і знову в пам'яті повертаюсь до трагічної „бейлісіади" – дореволюційного (жовтень-листопад 1913 р.) судового процесу, який розглядав справу Менделя Бейліса, звинувачуваного в ритуальному вбивстві тринадцятилітнього підлітка Андрія Ющинського.

Нагнітаючи обстановку, спираючись на побутові чутки, брехливі свідчення двірників, приставів, чорносотенці вимагали найсуворішого покарання ймовірному вбивці Менделю Бейлісу...

І ось – всупереч офіційним свідкам, офіційним звинуваченням – суд присяжних, який складався з 11 київських селян, візників, конторщиків (які самі ще вчора сперечалися, тягали за барки єврейських лихварів, шинкарів, перекупників), відсіваючи плевелу від зерна, брехню від правди – на звернення захисника Бейліса Миколи Маклакова „всі ми, які служать справі російського правосуддя, всі ми, громадяни однієї Росії, ми всі повинні прохати вас про одне: бережіться засудити невинного.

Якщо ви це зробите, то це буде жорстоко для Бейліса. Це буде гріхом вашої совісті, але це не все. Це буде ганьбою для російського правосуддя, і ця ганьба не забудеться ніколи," – одноголосно виносять вердикт – не винен.

Так було в дореволюційній Росії. Так діяли присяжні – малограмотні українські селяни, візники, конторщики. Перед всією громадою вони знайшли в собі сили сказати: „Мендель Бейліс не вчинив злочину". Але для виконавців диктатури пролетаріату, для носіїв караючого меча Революції, слідчих Уманської оперслідгрупи Томіна, Борисова-Ліндермана і десятків їм подібних, для безкомпромісних членів Трійки – всіляких Шапірових, Шарових, Альтзицерів – поняття честі, совісті, розуміння канонів правосуддя – були буржуазними пережитками.

Винен чи не винен – так питання взагалі не ставилося. Проявив український „шевінізм" – знищити в ім'я інтернаціоналізму, дружби братніх народів...

На жаль, оте розуміння „шевінізму", уявної ксенофобії – живуче і досі. Воно часом проявляється й у ставленні до окремих подій, в оцінці трагічних моментів нашої історії. Той же Бабин Яр. Випущено вже кілька томів спогадів, документів про трагедію Бабиного Яру. Але чомусь видавці, та й влада також забувають, що, крім 50 з лишнім тисяч розстріляних гітлерівцями євреїв, там було знищено понад 150 тисяч українців, росіян, білорусів, в тому числі такі визначні постаті України, як розвідник Герой Радянського Союзу Максим Кудря, безстрашна оперна актриса Раїса Окіпна, легендарна поетеса, організатор оунівського підпілля в Києві Олена Теліга, цвіт українського дніпровського флоту, в'язні сирецького концтаботу. А у верхів'ях Бабиного Яру – засипані забуттям тисячі Хвостенків, закатованих в льохах енкаведистів в трагічні 1937-1938 роки. Чи не тому, що руками гітлерівців виконувався заповіт Фрідріха Енгельса – повсюдно нищити слов'ян, як скажених псів, не в ім'я інтересів Німеччини, а в ім'я світової революції.

Даючи відпір всіляким бузинам і любителям розпалювання ідеї ксенофобії українців, в тому числі Тараса Шевченка, президент асоціації „Крок до єднання" Вадим Рабинович підкреслив у своїй статті „Ксенофобія і творчість Тараса Шевченка": „Тепер ті, хто тримав його ім'я на флагштоці антисемітизму, повинні зрозуміти – серед видатних творів українського класика, однією з перлин є блискучий переклад на українську мову Псалмів Давида..., які є найважливішими в єврейській літургії". Хіба це не заповіт Кобзаря – шукати те, що нас об'єднує?

...Це ключ від дому, де в „сім'ї великій, в сім'ї вільній, новій" будуть жити всі народи всіх віросповідань". І для підтвердження цього редактор, відомий єврейський журналіст Володимир Кацман, відводить цілу сторінку у своїй газеті поезії Т. Г. Шевченка.

Ми мусимо пам'ятати про це, а не лише про „шевінізм", вигадану ксенофобію українців.

Сусід Хвостенка, Василь Арсентійович Стоцький, стверджував: „Господарство його було бідняцьким. Працював на бойні. Як людина – чудова, добра, приятельська, але іноді захоплювався спиртовими напоями...".

Його дружина, Марфа Назарівна, до війни і по війні не раз зверталася із скаргами і в райвідділ НКВС, і в Прокуратуру республіки – і незмінно одержувала відповідь: „Ваш чоловік засуджений на десять літ без права переписки...".

Минуло десять, п'ятнадцять, двадцять літ.

І лише в 1958 році одержала постанову Черкаського облсуду від 29 жовтня 1958 року:

„Постанову трійки УНКВС Київської області від 20 листопада 1937 р. по звинуваченню Хвостенка Федора Максимовича 1906 р., скасувати, а справу переведенням закрити за недоведеністю злочину...".

Література:
Столичные новости. – 2006. – № 16-17, № 42,
Кіевский телеграфъ. – 17.12.2003.
ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 2219.

Ольга Мазуренко

Голгофа автора „Голгофи"

Королевич Олександр Дмитрович (Лесь Гомін), 1900 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, освіта вища, письменник.

10.11.1935 р. за рішенням Одеського обласного суду був ув'язнений і висланий за межі України, де перебував до липня 1939 р.

Реабілітований 4 грудня 1958 р. Президією Верховного суду УРСР.

Королевич Олександр Дмитрович (літературний псевдонім Лесь Гомін) народився 30 березня 1900 р. в Черкасах, у сім'ї візника.

Про свої молоді роки письменник згадував: „Із 1918-го до 1924 року вчився в Києві. Під час громадянської війни (лютий 1920 р.) я добровільно вступив до Червоної армії, працював на відповідальних постах по мобілізації людей і транспорту, по боротьбі з бандитизмом і дезертирством. Як закінчилася громадянська війна, я потрапив до Київського всеобучу інструктором; тоді, працюючи, закінчував освіту (Київський ІНО). Демобілізований у червні 1924 року. Відтоді починається моя громадсько-літературна робота".

Щоправда, до літературного життя Олександр Королевич долучився ще в Києві, навчаючись на філологічному факультеті. 20-ті роки – це розквіт українського ренесансу. У тогочасних газетах і журналах нерідко публікувалися його вірші, нариси, статті. Ці твори пройняті оптимізмом, вірою у справедливість боротьби, яку вели робітники та селяни у роки революції.

Систематичну професійну роботу О. Королевич почав у черкаській окружній газеті „Радянська думка", куди він повернувся після Києва. Свої твори підписував псевдонімом Лесь Гомін. Був одним з організаторів у Черкасах філіалу Спілки пролетарських письменників „Гарт", представляючи його на з'їзді письменників.

У 1927 р. опублікував дискусійну статтю „Про фейлетони і взагалі", де піддав критиці творчість Остапа Вишні, авторитетного серед письменників і популярного в народі. Лесь Гомін зауважив, що деякі „гуморески Остапа Вишні не смішні сюжетом, а смішні формою, стилем, що для досягнення гумористичного ефекту Остап Вишня вдається до каліцтва мови, видаючи сміх не високого інтелекту".

У 1928 р. письменника переводять до Молдавії. У Тирасполі (1928-1929 рр.) Лесь Гомін працював у газеті „Красний пахарь", брав активну участь у громадському житті, розпочав роботу над романом „Голгофа". У 1929 р. переїздить до Одеси. Одеський період був тривалим і плідним. Працював у редакціях газет і журналів. Зокрема у літературно-мистецькому журналі „Металеві дні". Тут був відповідальним секретарем і завідуючим відділу прози. Співпрацював у журналі „Шквал", „Літературний Жовтень", альманасі „У дорозі" та багатьох інших, працюючи разом з І. Микитенком. Був одним із керівників письменницької організації ВУСПП.

В Одесі Лесь Гомін пише статті, виходять його повість „Куточок серця", збірки оповідань „Контрольні цифри" (1930), повість „Велетень з хворим серцем" (1932), п'єса „Маски" (1933), почав роботу над великим твором „Дружба". Слід

зауважити, що рання проза письменника „перехворіла" тогочасними вадами: схематизмом та заданістю образів.

У 1934 р. було підготовлено до друку Держлітвидавом України роман „Голгофа", тоді ж Лесь Гомін став членом Спілки письменників СРСР. Та невдовзі його літературна діяльність була на деякий час призупинена. Письменника репресували.

„В кінці 1936 року, – пише Лесь Гомін в одній зі своїх автобіографій, – я виїхав з Одеси до Москви, де багато працював у бібліотеці Леніна над матеріалами для роману-трилогії. У Москві жив до липня 1939 року, коли на пропозицію Міністерства освіти згодився на роботу в Ніжинському педінституті".

Сам наприцінці 1936 року і до кінця 1939-го, очевидно, письменник перебував на засланні чи ув'язненні. Про це ми могли б дізнатись із судово-слідчої справи, та її віднайти не вдалось. А письменник, як бачимо, пам'ятаючи про дану підписку про нерозголошення, своє безпідставне перебування у слідчих органах замовчує.

Підписку про мовчання давали всі, кому „пощастило" бути не розстріляним. Прикладів тому багато. Єдиний поки що документ, який зберігся в архіві Спілки письменників України, – копія довідки, виданої 4 грудня 1958 р. громадянці Королевич Ф.О, дружині письменника, про те, що „постановою Президії Верховного Суду УРСР від 2.12.1958 р. вирок Одеського обласного суду від 10.11.1935 р., ухвала Верховного Суду УРСР від 1.07.1936 р. щодо Королевича Олександра Дмитровича, українського письменника, скасовані, а справу припинено за недоведеністю складу злочину".

Все подальше життя письменника (з 1939 по 1957 рр.) пов'язане з Ніжином і педагогічним інститутом. Тут він працював викладачем кафедри української літератури і проректором заочного навчання. Тут розкривається ще одна грань його таланту – вченого і педагога.

Цікаві й ґрунтовні дослідження О.Д. Королевича з історії інституту: „До питання студентського страйку 1905 р. в Ніжині", „З минулого Ніжинського інституту" та ін. Не втратили свого значення дослідження з теорії літератури „Соціально-етична природа новели" (1939-1940), дослідження творчості І. Франка та І. Карпенка-Карого, часто друкувався в „Наукових записках інституту".

Велика Вітчизняна війна перервала працю письменника і вченого, що тільки почала налагоджуватись. Інститут було евакуйовано в м. Ленінськ Андижанської області Узбекистану. Тут Лесь Гомін працював учителем, завучем, директором школи, інспектором районного відділу народної освіти. Трудовий подвиг був відзначений медаллю „За доблесний труд у Великій Вітчизняній війні 1941-45 рр." та значком „Відмінник народної освіти".

Повернувшись з евакуації у квітні 1944 року, він продовжує працювати в інституті, займається науково-дослідницькою роботою в галузі української літератури і фольклору. Саме тут, у Ніжині, остаточно редагувався роман „Голгофа", писався роман „Люди", ґрунтовне дослідження „Українські народні пісні та історичні думи".

Та, на превеликий жаль, письменнику не пощастило тримати в руках свої друковані твори, куди вкладено весь розум, знання, талант. Романи, дослідження Леся Гомона побачили світ, коли митця не стало. Його справу довершила дружина.

Роман „Голгофа", виданий в 1959 р. і перекладений кількома мовами, розкрив страшний механізм деспотичної влади над долями й душами людей, що тримається на сліпій вірі і страхові перед розправою. Саме це становить основну художню цінність твору і досить прозоро може екстраполюватися на все тоталітарне суспільство, в якому довго жив сам митець і весь народ.

Лебединою піснею письменника став роман „Люди" (1964), присвячений інтелігенції, осмисленню її долі і шляхів у перші місяці війни.

В останній період життя письменник звертався до українського фольклору, досліджував героїчний епос свого народу, зокрема, висвітлення в народній творчості подій національно-визвольної війни 1648-1654 рр. Результатом цієї роботи стало видання книг „Українські народні пісні та історичні думи" (1959) і „Визвольна війна 1648-1654 років у народній творчості" (1960). Вражає в цих дослідженнях глибока обізнаність автора й ґрунтовний науковий аналіз, використання і посилання на джерела і дослідження 19 століття, на літописи Самовидця, Граб'янки, Величка, праці Максимовича, Житецького, Куліша, Антоновича, Крип'якевича, Колеси, Франка, Грушевського та багатьох інших видатних учених.

Лесь Гомін був тонким знавцем мовних скарбів і витонченим стилістом. А сам зачаровувався письменником Юрієм Яновським, не переставав захоплюватись і вголос милуватись його мовними знахідками.

Письменник був залюблений у театр, і цю свою любов проніс крізь усе життя. За молодих літ він писав для театру. П'єса „Маски" свого часу була надрукована і поставлена в Одесі. Працював митець актором і режисером. Приязні стосунки єднали його з Ю. Шумським, Г. Юрою, І. Паторжинським. Свій хист і досвід у цій царині Олександр Дмитрович щедро віддавав своїм вихованцям – членам драмгуртка Ніжинського педінституту. У 1952 році під його художнім керівництвом було здійснено постановку „Ревізора", у 1954 – „Дочки прокурора" Ю. Яновського. Після перегляду „Дочки прокурора" у Київському театрі російської драми ім. Лесі Українки відбулась цікава зустріч драмгуртківців з артистами, зайнятими у спектаклі.

Педагогічний хист Леся Гомона виявився в тому, що з його благословення деякі вихованці пов'язали своє життя з театром. Зокрема, Ліля Вінаковська, акторка Тюменського драмтеатру. „Люблю і пам'ятаю письменника Леся Гомона і мого дорогого педагога Олександра Дмитровича Королевича", – писала народна артистка СРСР Е. Бистрицька, яка свого часу навчалась в Ніжинському педінституті.

Юрій Смолич згадував: „У моїй пам'яті Лесь Гомін залишився світлим образом талановитого літератора й завзятого організатора літературного середовища, уважним редактором та добрим товаришем. ...Незабутніми залишилися для мене зустрічі й розмови з Олександром Дмитровичем. У них особливо проявляли себе людяність та витонченість його шляхетної натури".

Зовнішня елегантність і привабливість гармоніювали у нього з великою внутрішньою культурою, благородством душі. Це була людина великої духовної краси, невтомний трудівник і життєлюб.

Лесь Гомін підтримував тісні зв'язки з українськими літераторами – В. Сосюрою, С. Скляренком та іншими письменниками.

У 1957 році його було звинувачено в послабленні пильності, сприянні нездоровим настроям і звільнено з роботи. Письменник переїздить до Черкас. Та ще одного удару долі його серце не витримало: 11 січня 1958 р. Леся Гомона не стало.

Література:
Лесь Гомін. Люди. – Одеса, 1971.
Лесь Гомін. Голгофа. – К.: Радянський письменник, 1959.
Іщук А. Про Леся Гомона і його роман „Голгофа" // Післямова роману „Голгофа".
Дузь І. Гімн людині // Післямова роману „Люди".
Поліщук В. Вінок лавровий, вінок терновий. – Черкаси: Брама, 2000.

Ольга Мазуренко

Дотик згаслої зорі

Липківський Василь Костянтинович народився 1864 р. у с. Попудня Монастирищенського району, мешкав у Києві, українець, із духовенства, освіта вища богословська, митрополит УАПЦ.

Заарештований 22.10.1937 р. по звинуваченню за ст. 54-10 КК УРСР.

Трійка при КОУ НКВС 20.11.1937 р. вирішила розстріляти. О 24 годині 27 листопада 1937 року рішення трійки було виконано.

„Коли ви бачите, що відроджується наша Українська Церква, лунає в храмах і школах наша рідна мова, починається наша рідна освіта, то знайте, що це відроджується душа нашого народу та душа народна, якої нічим не можна замінити. І перш за все, душа народу – це є наша свята Українська Церква", – так оцінював значення національної церкви в національному відродженні видатний її сподвижник та будівничий Української Автокефальної Православної Церкви митрополит Василь Липківський (1864-1937). Відновлення УАПЦ – одна з найяскравіших подій національного духовно-культурного відродження XX ст. Воно було результатом церковно-визвольного руху, як частини визвольних змагань українського народу, і, разом з тим, виявом демократичних тенденцій до оновлення церковного життя, прагнення передових верств духівництва та мирян позбутися змертвілих форм казенної Російської православної церкви.

Складні обставини потребували своїх церковних проводирів, які могли б стати організаторами і рушіями багатогранного процесу – формування нової української церкви.

Серед видатних постатей українського національного відродження Василеві Липківському належить особливе місце: йому випала місія бути духовним проводирем народу, ставши на чолі УАПЦ.

Василь Липківський народився 7 (20) березня 1864 р. у с. Попудня Липовецького повіту (тепер Монастирищенського району Черкаської області) в сім'ї священика Костянтина Липківського, який, за родинним переказом, походив з Галичини, з країв, що лежать біля Золотої Липи. (Звідси і прізвище Липківський). Його дід Фотій в дванадцять років умів читати і писати і був посланий разом із молодшим братом до київського митрополита, який залишив братів у себе в хорі та канцелярії. Згодом митрополит дав Фотієві грамоту, щоб він шукав собі панну з парафією і став там за священика. Фотій знайшов свою долю в с. Дмитрашках коло Умані. Їхній син, Костянтин, і був батьком Василя Липківського. Батько Василя довгий час був священиком у Липовцях, а згодом і Василь – настоятелем Липовсцького собору.

Звідси, з села Попудні, він іде навчатися до Уманського духовного училища, а по закінченні – до Київської духовної семінарії, де він навчався з 1879 по 1885 рік. Після закінчення курсу духовної академії (1889 р.) Василя Липківського призначено законовчителем до Шполянського однокласного та двокласного сільських міністерських училищ (16 листопада 1889 р.), невдовзі переведено до Черкаського двокласного міського училища (27 травня 1890 р.), а в жовтні того ж року – до Черкаської чоловічої прогімназії. Разом з тим його було введено до складу Черкаського повітового відділення Єпархіальної училищної ради (29 жовтня 1891 р.). В. Липківського було рукоположено на священика для церкви при прогімназії, яку почали будувати. Проте, через деякий

час будівництво загальмувалось і затяглося. В. Липківського причислили надштатним священиком до Черкаського собору. Однак таке становище було не для нього. Його енергія і розум вимагали активної діяльності. „Я відчуваю себе зобов'язаним не лише за одягом, але за своїм обов'язком бути священиком" – писав він у листі до Київського митрополита 4 лютого 1892 р., просячи призначити настоятелем Липківського собору, оскільки там місце було вакантне.

16 лютого 1892 р. його призначають настоятелем у Липовець, а в травні того ж року – благочинним цього повітового міста. Як міський благочинний він був водночас і головою Липовецького повітового відділення Єпархіальної училищної Ради. 26 серпня 1896 р. Липківського призначено доглядачем (інспектором) церковних шкіл повіту. Крім того, йому доводилося виконувати обов'язки законоучителя в міських школах та деякий час і завідувача школою. Отже, коло його обов'язків було досить широким, особливо ж зважаючи на розлогість парафій. Характеризуючи його діяльність у справі церковної школи, треба відзначити, що навіть при обмежених можливостях тогочасної церковної школи В. Липківський дбав про розгортання мережі навчання (неписьменність), про виділення коштів на будівництво шкіл у повіті, допомогу грішми на придбання підручників. Із його клопотань та звітів дізнаємось про грошові винагороди для вчителів за сумлінну роботу і регулярне відвідування ним шкіл, звертає увагу на різні сторони життя школи: на зовнішній вигляд учителів, учнів, школи, на ведення звітності, журналів, про додаткову форму асигнування для створення фонду стипендій для учнів двокласних шкіл, які готували вчителів, про викладання циклу сільськогосподарських дисциплін у цих школах для піднесення освітнього рівня, для забезпечення праці українського селянина. І, по-друге, випускники цих шкіл мали не цуратися цієї праці, а добре знати її. Школам необхідно вести власне господарство та викладання сільськогосподарських дисциплін. Із скупих архівних документів можна судити про велику організаційно-освітню діяльність і ріст педагогічного та організаційно-методичного досвіду, про велику просвітницьку роботу, яку проводив інспектор.

В. Липківський був людиною надзвичайно зайнятою, поєднуючи дві важливі посади – голови повітового відділення і повітового доглядача церковних шкіл.

Як священик і педагог, він мав успіх завдяки своїй працелюбності, самовідданості, відкритій любові, близькості до народу.

Восени 1903 р. служіння на Липовеччині завершилось у зв'язку з призначенням його завідувачем нововідкритої в Києві церковно-вчительської школи. Закінчився один із періодів життя Липківського, де яскраво проявилась багатогранність його особистості, педагогічна, просвітницька і пастирська діяльність.

На початку двадцятого століття у 1903 р. шкільна рада при Священному Синоді призначає кандидата богослов'я на посаду завідувача київською церковно-вчительською школою, яка готувала кадри для церковно-парафіяльних шкіл. Проте тут отець Василь не затримався. У 1905 р. власті усунули його за „українофільство", за „ліберальні погляди" з викладацької роботи. В. Липківський служить настоятелем Солом'янської парафії у Києві і одночасно викладає в школах Закон Божий, як законоучитель Київського залізничного училища (1905), Київської жіночої гімназії М.Ф. Левандовської (з 15 вересня 1907 р.), Комерційного училища Товариства поширення в м. Києві середньої комерційної освіти (з грудня 1910 р.) та Технічного залізничного училища служби руху (з 1 жовтня 1912 р.), а з січня 1915 р. – залізничного вищого початкового училища. Наказом міністра освіти від 31 серпня 1918 р. „законовчитель згаданої гімназії панотець В. Липківський допускається до виконання обов'язків законовчителя в Київській хлоп'ячій гімназії 2-го товариства „Групи вчителів" з початку 1918-1919 року". У цьому архівному документі знаходимо його письмову присягу на вірність Українській державі: „Урочисто обіцяю вірно служити Державі Українській, визнавати її державну владу, виконувати її закони і всіма силами охороняти її інтереси і добробут. Законовчитель прот. В. Липківський. 22 жовтня 1918 р.".

Щойно подана хронологія працевлаштувань – то не лише зовнішня канва життя його клопотів про хліб насущний для сім'ї, що налічувала семеро дітей.

Разом з тим це був час напруженої інтелектуальної праці, визнання громадської позиції. Це була громадянська зрілість, зрілість священика і педагога. Саме в цей час він підходить до усвідомлення необхідності церковних реформ.

Його голос виразно лунає серед київського прогресивного духівництва, кращі представники якого вимагали від закостенілого російського Синоду грунтовних реформ, зокрема, звільнення церкви від виконання функцій органу державної влади.

З особливою силою розпочався церковний рух, спрямований на унезалежнення православної церкви в Україні, як церкви національної, після лютневої революції 1917 року. Весна і літо 1917 р. пройшли під знаком з'їздів, різноманітних зборів уповноважених від духовенства, церковного активу, мирян, парафій, повітів.

Характерною ознакою цього етапу національно-визвольного руху стало розгортання українського державного руху, який спочатку зосереджувався на вимогах: запровадження української мови в церковних школах та духовних семінаріях і загальної демократизації церковного життя, але згодом стали лунати вимоги про надання українській православній церкві автономного (автокефального) статусу.

В Україні мав місце як демократичний рух за церковне оновлення, відновлення парафіяльного життя й обмеження самовладності єпископату та консисторій, так і рух за відродження українських православних традицій. Цей рух мав внутрішню динаміку: національно-культурні вимоги швидко переросли у вимогу організаційного оформлення української православної церкви.

Вплив українського церковного руху поширювався дуже швидко. Центральним осередком руху був Софіївський собор у Києві, настоятелем якого ще з серпня 1919 р. був Василь Липківський. Йому належала провідна роль в українізації багатьох парафій Київського повіту, де він був благовісником, тобто організатором української церковної справи.

Основні вимоги українського церковно-визвольного руху найчіткіше були сформульовані в наказі виборним на Всеукраїнський православний церковний собор від українських православних парафіяльних церков Києва, ухваленому 9 жовтня 1921 р. в Софіївському соборі.

У наказі виборних зобов'язано:

1. „...святу віру нашу православну безбоязно боронити, а матір нашу – Українську православну церкву – з кайданів поневолення князями світу цього і від цареслужіння та панослужіння визволити";

2. „...твердо і непохитно обстоювати автокефалію української православної живої Христової церкви, всенародно-соборноправний устрій її, відокремлення церкви від держави і вживання при церковних відправах при виконанні треб живої української мови, українських церковних співів, звичаїв і обрядів";

3. „подбати, щоб найвищим керівничим органом Української православної автокефальної церкви була Всеукраїнська православна церковна Рада, як виборний колективний орган церковного керівництва, котрий в разі необхідності для вирішення найважливіших питань скликає Всеукраїнський церковний собор";

4. „...своєю волею і розумінням подбати про відновлення української церковної ієрархії. В тому разі, коли не буде ніякої можливості відновити ієрархію традиційним церковним ладом – попіклуватись про обрання й хіротонію на єпископів української церкви волею і молитвами Всеукраїнського православного церковного собору осіб із священнослужителів УАПЦ, котрі відповідатимуть всім тим завданням і здібностям, яких українська церква вимагає від своїх архіпастирів". (ЦДАВО. – Ф. 3984, оп. 1, спр. 58, арк. 23).

Як бачимо, провідні осередки українського православного церковного руху вбачали кардинальними своїми завданнями закріплення автокефальності Православної церкви в Україні й звільнення її від чужої церковної влади, відродження українських традицій у церковному житті та демократизацію внутрішнього життя автокефальної Української церкви шляхом запровадження в ній всенародно-соборноправного ладу. На противагу монархічному ладу Російської православної церкви з самовладдям її єпископату й безправністю мирян та рядового духовенства при вирішенні церковних справ, мала постати

своєрідна православна християнська республіка, у якій панував би дух братерства та рівностей, що нагадував лад давньої, апостольської церкви. Це був справді величний захід, перед яким питання про спосіб набуття єпископату відступало на другий план, хоча й було надзвичайно важливим та викликало гострі дискусії.

Організаційне оформлення УАПЦ відбулося на Всеукраїнському православному соборі (ВПЦР), який проходив в Києві у Софіївському соборі 14-30 жовтня 1921 р. Згідно з ухвалою передсоборного засідання ВПЦР, у якому брали участь представники від українських губерній, Собор обрав своїм почесним головою протоієрея Василія Липківського. (ЦДАВО. – Ф. 3984, оп. 1, спр. 57, арк. 1).

Спільна молитва, загальна сповідь, всенощна й наступне недільне причастя згуртували делегатів і налаштували на духовну єдність і взаєморозуміння.

Центральною подією того дня на Соборі була доповідь протоієрея Василія Липківського про церковні канони, яка мала пролити світло на принципові питання будівництва Української церкви. „Треба самовизначити, чи ми є Собор православний, чи Собор канонічний," – акцентував Липківський. Він зазначив, що цей собор має надзвичайне значення, подібного зібрання не було не тільки в Українській церкві, але й у церкві Вселенській.

Головні докори, які висували критики Української церкви, стосувались канонічних питань. В. Липківський показав, що це оперування канонічними мотивами мало передусім корисливий характер. „Голова церкви, як сказано у Святому Письмі, – це Ісус Христос. Віри в Ісуса Христа і Бога ми не порушуємо. Душа церкви – Слово Боже, ми Слово Боже не порушуємо. А тіло церкви – це ми всі, вся людність... завше живе, завше утворює різноманітність життя", а канони – це ті межі, „які встановлювалися всякий раз керівниками церкви, межі, за якими повинно було йти життя в ті чи інші часи". Для нього канони – це одіж, яку треба міняти хоча б тому, що з часом людина виростає з неї. „Зараз канонічним устроєм прикриваються всі реакціонери, які хотіли б, щоб церква Христова не розвивалась, щоб зашити її в залізний одіж. Російська православна церква не випадково особливо наголошує на канонах. Це виходить з її закостенілої, змертвілої суті.

Дух цих канонів – це звичайний дух монархічної влади єпископів. Це є спеціяльне панування єпископів в церкві. Коли ми перечитаємо всі ці канони, то ми побачимо, що в цих канонах єдиним чинником церковного життя являються єпископи. Єпископи висвячують єпископів. Єпископи судять єпикопів. Єпископи збираються на собори. Єпископи розподіляють між собою владу. Єпископи судять священиків і мирян" і т.д. Російська церква зробила канони незмінними, та життя диктує зміни, „замість монархічно-церковного устрою повинно заснувати народоправовий устрій". (ЦДАВО – Ф. 3984, оп. 1, спр. 59, арк. 6).

Наступного дня Собор заслухав співдоповіді Василя Липківського та Володимира Чехівського про автокефалію Української православної церкви. Перед церквою стояла дилема: чи бути підлеглою автономною, чи вільною автокефальною. „Наша церква може бути автокефальною, але мусить мати з другими церквами зв'язок моральний, братерський," – такою була основна теза доповіді. Триста років після народження Христа не було церков пануючих, між ними були лише зв'язки материнські. Лише у 4 ст., підкреслював В. Липківський, „коли держава взяла під свою опіку церкву", відносини між церквами змінилися. У церкві з'явилося панування, „з'явилися так звані патріархи", а це уже є лик державний", тобто невідповідний духу церкви Христової.

Київська церква, як найдавніша, є матір'ю для всіх церков України та Росії, у тому числі і для Московської церкви, яка є її дочкою, говорилося в доповіді. Але дочка виросла і, спираючись на силу російського царя, підбила під свою владу церкву-матір. Із зникненням російського самодержавства зникли юридичні підстави для підпорядкування української церкви Московській. Але чи слід при цьому українській церкві знову, як було до кінця XVII ст., повертатися під владу Царгородського патріарха? „На це треба сказати, що пройшло більше 300 літ, як зв'язок припинено, і що за цей час наша людність так підросла, що уже не потребує, щоб нами керували, вона може уже сама собою керувати", – зазначив він. Відносини ж з іншими православними церквами, в тому числі з

Царгородською і Російською, мають базуватися на засадах братерства, а не підлості. (ЦДАВО. – Ф. 3984, оп. 3, спр. 104, арк. 277).

Прийняття Собором ухвали про автокефалію Української православної церкви має величезне історичне значення. Воно стало важливою віхою на шляху формування помісної Православної церкви в Україні. Але ця ухвала має значення в історії Вселенської православної церкви: вона актуалізує повернення до братерських засад у взаєминах між православними церквами.

Тоді ж, 21 жовтня, відбулися вибори архієпископа УАПЦ. Закритим голосуванням першоієрархом національної церкви було обрано протоієрея Василя Липківського.

Даючи настанови делегатам Собору, митрополит В. Липківський сказав: „Звертаючись на прощання до Вас, коли роз'їдетесь додому, пам'ятайте про те, що на нас лежить великий святий обов'язок не тільки берегти церкву, а й ширити. Ми мусимо про це пам'ятати і день і ніч. Кожен з нас повинен бути апостолом церкви Української. (ЦДВАО. – Ф. 3984, оп. 3, спр. 104, арк. 76).

Виконувати цю місію благовісникам УАПЦ довелося в надзвичайно складних умовах. Влада докладала чималих зусиль для того, щоб розкласти церкву зсередини, головне її завдання зводилося до нейтралізації впливу всіх релігійних організацій, їх поступового знищення й перетворення радянського суспільства на одноманітний атеїстичний заповідник. Особливе занепокоєння режиму викликала УАПЦ як національна церква. Округовим відділам ОДПУ був розісланий шифрований таємний циркуляр, яким зверталася увага на „дедалі зростаючий вплив серед українського населення т.зв. української автокефальної церкви, очолюваної Київським митрополитом Василем Липківським". ОДПУ вказувало, визнаючи значення УАПЦ як чільного національного осередку, що Липківський і його сподвижники є „потайними пропагандистами українського сепаратизму" і не так прагнуть визволитись від Московського патріархату, як під цією завісою проповідують різні ворожі радвладі ідеї українського націоналізму.

Тому не дивно, що за митрополитом скрізь пильнувало око ДПУ. З нього неодноразово бралися підписки про невиїзд. За шість років він був майже половину часу під забороною виїзду, однак побував у п'ятистах парафіях різних міст і сіл України.

Для боротьби з УАПЦ ДПУ використовувало три основні прийоми: розкол УАПЦ, репресії щодо чільних її представників та правові обмеження щодо церкви. „Таким чином сподіватися, що за умови продовження політики натиску на липківців у розумінні відмови їм у легалізації, ДПУ вдасться підготувати у грудні кадри для захоплення в свої руки майбутнього складу ВПЦР – автокефалістів". Так формулювало ДПУ мету своєї стратегії щодо української церкви.

Головою Президії ВПЦР було призначено П. Ромоданова, „представника уряду", перед яким поставлено було завдання наглядати за церквою і виконувати завдання органів. Та довго не довелося чекати. 9 вересня Ромоданов зробив внесення „про потребу приступити до перевірки персонального складу єпископату УАПЦ, а для цього відкрити при Президії ВПЦР сесію Вищого церковного суду, який би розглядав і всі апеляційні справи, що виникнуть в округах під час перевірки персонального складу духовенства УАПЦ". (ЦДАВО. – Ф. 3984, оп. 4, спр. 167, арк. 165).

Але Президія не згодилася з ударними темпами чистки духівництва УАПЦ за сценарієм П. Ромоданова і відклала відкриття суду до Другого Всеукраїнського церковного Собору.

Другий Всеукраїнський православний церковний Собор відбувався з 17 по 30 жовтня 1927 р.

В „Інструкції по скликанню 2-го Всеукраїнського православного церковного Собору" зазначалося, що „перший ...Всеукраїнський Собор УАПЦ був собором відродження її. Другий – мусить бути Собором самопізнання певного самовизначення та можливого для дальшого спокійного життя церкви унормування внутрішнього і зовнішнього стану її" (там же, с. 205). Те, що владні структури називали „унормуванням життя церкви", означало усунення митрополита.

В обставинах тяжкого протиборства з агентурою ДПУ в Президії ВПЦР адміністративно-розпорядчі можливості були обмежені. Але він мав те, чого не мали дрібні фігуранти церковного буття та угодовці в рясах, – незаперечний авторитет серед церковного люду. „Важка ноша народного проводиря в час руйнування самого народу й відданість справі церковно-національного визволення України, – такою була його доля" – пише дослідник життя і служіння В. Липківського А. Зінченко.

Даючи відповідь на обвинувачення, які висунуло проти нього ДПУ у заяві до Собору, він зазначав: „Ні політичним революціонером, ні політичним контрреволюціонером я ніколи не був і зараз таким не є, бо ні в яку політику я ніколи не втручався і втручатись не хочу. Але я є церковним революціонером, бо Українська церква й виникла, і визволяється, і боротьбу з старим ладом веде в революційний спосіб й будь-якої реакції в себе – повернення назад – не допустить. Тому й політичну й соціальну революцію, визволення загальне і більш справедливе задоволення трудящих – я вітаю". Його кредо: „я завжди був і є сином свого народу, я мріяв про визволення Української церкви й народу від чужого державного керівництва..." (Спр. 175, арк. 22).

Читаючи ці документи, усвідомлюєш всю складність становища, в якому перебувала церква і її діячі.

Другий всеукраїнський православний Собор відбувався під керівництвом ДПУ, яке погрожувало, що коли церква „не зробить належних висновків", то „уряд поставлений буде перед необхідністю позбавити УАПЦ всіх набутих прав".

Ще перед Собором ДПУ чинило тиск на митрополита, щоб він відмовився від своїх обов'язків. „Христос будував церкву не лише тоді, коли вільно благовістив, але й тоді, коли на хресті страждав. Я мушу вважати керівництво церквою можливим при всяких умовах, коли на те буде воля Христова, воля церкви". Коли ж під загрозою розправи з усією церквою учасники Собору розгубилися, В. Липківський сказав: "Чого злякалися, чого перестрашились? Чи не знали раніше, куди і для чого йдете? По нашій волі Бог послав нам хвилеву радість духовного відродження, але за нетвердість нашої віри Бог послав випробування. Хто могутніший від Бога? Кого, крім нього, маємо боятися? Боятися може той, хто має сумнів у Божій правді нашої справи, боятись може той, хто ради втіхи тіла готовий занедбати душу, боятись може той, в кого впало зерно диявольської спокуси.

Не бійтесь, хто щиро хоче спасти свою душу! Не бійтесь і відганяйте сумнів! Коли наша справа правдива й угодна Богові, ніхто нас не переможе!" (Митрологія Українських церков. – Т. 1. – С. 431, 435).

Важку атмосферу тиску на Собор з боку більшовицьких спецслужб відзначив С. Єфремов. В його щоденнику за 22 жовтня 1927 р. записано: „В. Липківського таки не обрано на митрополита. ДПУ заявило соборові, що коли його оберуть, то зараз же він поїде на заслання до Наримського краю, а якщо не оберуть, то зможе спокійно жити в Києві. Теж самісіньке було заявлено і щодо Оксіюка. Собор послухався... Взагалі було два собори, не один. Перший засідав у Св. Софії внизу, був численний і багато говорив. Другий був на хорах, складався з трьох ДПУ-шпиків і мовчки слухав. Але ухвалював, власне, цей другий „собор". У відповідний момент з хору кивали пальцем, голова нижнього собору слухняно дибав на хори, там йому нашіптували, що треба, і потому внизу дружньо голосували так, як всепотужній палець накивував. Це називається „святая соборная и апостольская церков"... Більшого знущання над вірою ще, здається, не бувало. Але навіщо було за таких обставин собор скликати – не розумію".

Після тривалого й важкого обговорення Собор прийняв пропозицію, запропоновану В. Чехівським про „звільнення від тягаря митрополичого служіння" В. Липківського. Але при цьому за ним залишили титул митрополита і архієпископа. Ставилось питання про можливість його служіння на іншій єпископській кафедрі. Але проти такої можливості категорично заперечили представники ДПУ. На другий день ДПУ наполягло зняти з титулування слово „архієпископ", вбачаючи в тому можливість повернення митрополитові церковно-адміністративних функцій. Собор проголосував і за це. Але Собор не погодився на зняття з митрополита В. Липківського титула „митрополита".

Протоколи Собору передають гнітючу атмосферу його засідань, створену там присутністю й тиском з боку ДПУ та його агентури в середовищі делегатів, відзначає дослідник В. Липківського Л. Зінченко у своїй праці.

Після усунення митрополита від керування церквою, він продовжував брати участь у роботі Собору і виступив із доповіддю-звітом про його діяльність на чолі УАПЦ. „Буду говорити про рідну церкву не словами суворого дослідника, не присудом невблаганного судді, а почуттям вдячності сина до своєї любої матері, від якої одержали ми життя духовне, від якої вдруге народилися... Він порівняв становище Православної церкви в Україні до народження УАПЦ з тією роллю, яку стала відігравати нова церква в українському суспільстві. Слов'янська мова в богослужінні й російська – в промовах і бесідах, мертва заскорузлість обрядів, безправність церкви-громади, самовладство, свавільство і велике багатство вищого духовенства та монастирів – такими були основні риси старого церковного життя. Та ще і „повна підлеглість державі російській й рабське виконання її завдань". А наслідок – „величезна пропасть між зовнішньою величністю й внутрішньою нікчемністю церкви, яка трималася підтримкою державною, поліцейською".

УАПЦ принесла нове життя церкви, засноване на нових принципах: українській мові в богослужінні, автокефалії та соборноправності, „...рідна мова в Божих службах – це не лише українське, це вселенське принципове гасло, яке підняла Українська церква". Три причини – рідна мова, автокефалія, соборноправність, проголошені Українською церквою, об'єднуються одним величезним гаслом: визволення.

Ці основні положення визначають ідеологію УАПЦ, яка надає її життю динамізму й творчості, різноманітності й невпинного вдосконалення, здатність долати хиби в житті церкви. Таке постійне вдосконалення і є справжнім церковним життям.

Подякувавши присутнім та попросивши за християнським звичаєм у них прощення за заподіяні прикрощі, митрополит закінчив свою прощальну промову. Адміністративне служіння в УАПЦ В. Липківського закінчилось.

Та не завершилось його служіння духовне.

Останнє десятиріччя життя митрополита прослідковується, головним чином, за його листами, які він писав переважно до отця Маєвського, який проживав у Канаді, покинувши Україну. Листи охоплюють період 1933-1937 рр. Отець Петро Маєвський видав їх грунтовним виданням заходами Українського православного братства ім. митрополита Василя Липківського.

З листування довідуємось, що не всі листи доходили до адресатів, особливо шкодує за тими листами, де надсилав проповіді на неділі та свята, складені на прохання отця Маєвського.

Листування розпочалось в тяжку весну 1933 р. Становище митрополита було важким. Жив на Солом'янці з хворими матір'ю, дружиною та сестрою. Отець Петро підтримував митрополита матеріально, висилаючи по 10 доларів. Це було єдине джерело фінансування опального митрополита, що дало змогу вижити йому і його сім'ї.

Це не тільки була матеріальна підтримка, але й моральна, бо після ліквідації УАПЦ 1930 р. довкола Липківського утворилася зона страху і мовчання. Про це він пише в листах. „З часу свого оселення на Солом'янці я майже ніколи в Києві не буваю, живу справжнім анахоретом, мало коли і на вулицю показуюсь Ні з ким із сучасних церковних діячів я жодних стосунків не маю. Та найбільше мене гнітить „жахлива дійсність, душа ніколи не перестає боліти". В іншому листі читаємо: „Щиро дякую канадській церкві, що вона згадала і відзначила моє 70-ліття, бо в нас на Україні давно вже „замічено мене до тих, що в домовині". Ще в одному: „...відчувається тяжка духовна голоднеча, що ще гірше пригнічує, ніж матеріальна..."

Митрополит пише проповіді, перекладає церковні книги і пересилає в Канаду. Це свідчить про готовність працювати в ім'я Української церкви навіть в тогочасних умовах.

Завдяки цим пересиланням збереглися й переклади митрополита та результати видавничої праці ВПЦР часів його керівництва церквою. Завдяки цьому міцніла база української церкви в Канаді і США.

Важка моральна задуха підсилювалася матеріальною. Справа в тому, що у 1924 р., коли з нього „зняли тягар митрополичого служіння", він до 1929 р. залишався проживати в помешканні по вулиці Короленка, 14/2. З жовтня 1929 р. змушений був перебратися до сестри на Солом'янку, де вона мешкала з тяжко хворою матір'ю. Та в 1934 р. нове „переселення". У листі митрополита від 28 серпня 1934 р. читаємо: „Над нами насунули якісь чорні хмари, нас з Києва виселяють, десь на село, не знаю, куди Божа воля й сумна доля закине. Дружина майже недвижима, як і сестра, викидаємося звідси, де сестра вже 20 років прожила, а куди і самі не знаємо".

В Олександрівську слободу, у трьохкімнатний будиночок, де проживало вже дві сім'ї, поселили родину Липківського, до яких переїхала ще одна сестра митрополита. П'ятеро старих, хворих людей, двоє яких не піднімались, тепер мешкали в малюсінькій однокімнатці.

Та була в митрополита ще одна печаль – арешт трьох його старших дітей.

Першим у тенета каральної системи потрапив син Валеріан. 3 червня 1929 р. завели справу на вчителя В. Липківського, звинувачуваного в провокаційній політиці, організував хоровий гурток, який мав виражений націоналістичний відтінок, мав дружні відносини з куркульством села, яке вирішило вбити голову сільради, але було викрите ДПУ. Вчинено злочин, передбачений статтею 54-10 КК УРСР. 18 листопада 1929 р. прокурор з нагляду за органами ДПУ визнав В. В. Липківського „соціально шкідливим елементом" і визначив за необхідне задовольнити клопотання Київського окружного відділу ДПУ про адміністративне заслання його до концтабору терміном 3 роки.

Та 1 листопада 1937 р. було заведено другу справу на Валеріана Липківського за проведення шпигунської роботи на користь Польщі. Трійка при Київському облуправлінні НКВС УСРР 4 грудня 1937 р., заслухавши справу Валеріана Липківського, „українця, з дворян, сина київського архиєпископа", за контрреволюційну діяльність засудила до 10-річного ув'язнення в таборах. Та Валеріан боровся за себе. У 1939 р. справу передано на дорозслідування – нові матеріали, допит нових свідків. 3 квітня 1940 р. слідчий Управління НКВС по Київській області прийняв рішення погодитися з думкою обласного прокурора по спецсправах про звільнення Валеріана Липківського з-під варти.

Трагічною була доля старшого сина митрополита – Івана. Під час арешту він працював у Київському художньому інституті, належав до групи бойчукістів і „займався злочинною діяльністю, яка виявилася в тому, що він є активним учасником націонал-фашистської організації, безпосередньо пов'язаний з керівництвом цієї організації". Зізнання у своїй „вині" підписав. У звинуваченні І. Липківському інкримінувалось: „1) був активним учасником контрреволюційної націонал-фашистської терористичної організації, яка здійснила 1 грудня 1934 року вбивство тов. Кірова й готувала терористичні акти проти керівництва ВКП(б) та радянського уряду. 2) Входив до групи Бойчука, що була складовою частиною організації й стояла на терористичних позиціях. 3) Проводив шкідливу лінію в образотворчому мистецтві, тобто злочинах, передбачених ст.ст. 54-8, 54-10, 54-11 КК УСРР".

Ухвалою військової Колегії Верховного Суду СРСР від 13 липня 1937 р. Липківського І.В. було засуджено до вищої міри покарання – розстрілу з конфіскацією всього належного йому майна. Присуд був остаточний, оскарженню не підлягав і силою постанови ЦВК СРСР від 1 грудня 1934 р. підлягав негайному виконанню. Вирок виконано в Києві 13 липня 1937 р.

Ув'язненою була дружина Івана Липківського, Наталія П'ясецька, уродженка Звенигородки, з сім'ї священиків, закінчила Київську консерваторію, була піаністкою-акомпаніатором.

Заарештована 6 жовтня 1937 р. Особлива нарада при НКВС СРСР від 2 листопада 1937 р. засудила Н.П. П'ясецьку до 8 років виправно-трудових робіт.

Завдати удару митрополиту, зруйнувати родинне гніздо, де жив дух українського визвольного руху, – і це тільки частина репресивних заходів влади. У вересні 1937 р. В. Липківський вдруге одержує від отця П. Маєвського запрошення поїхати в Канаду, щоб стати на чолі Української церкви. Йому було надіслано закордонний паспорт і 49 доларів. Та він відмовився. Можливо, це запрошення стало приводом до арешту митрополита. 27 жовтня 1937 року було

дано санкцію на арешт, та арештували його раніше – 22 жовтня. Допит вів оперуповноважений 4 відділу управління держбезпеки НКВС УСРР лейтенант Гольдфарб. Митрополита звинувачували в „керівництві антирадянською фашистською організацією українських церковників", участь в СВУ, зв'язок з антирадянськими організаціями, від яких він отримував „значні суми грошей для потреб антирадянської фашистської організації українських церковників". Та Липківський відкинув звинувачення: „...ні в якій антирадянській організації церковників. я участі не брав", і далі: „Я з СВУ ніякого зв'язку не мав ... українська автокефальна церква не була філіалом СВУ, у політичні справи не втручалася". „Свою участь в активній антирадянські діяльності я заперечую, але визнаю те, що, як людина старого виховання, я не стою на радянській платформі".

Справу Липківського розглядала Особлива трійка при Київському обласному управлінні НКВС. Воно було затверджене начальником 4 відділу УГБ НКВС майором Хатеневером.

У звинувачувальному акті вказувалось: „Обвиняется в том, что являлся одним из руководителей националистической фашистской организации украинских церковников, ставившей целью отторжение Украины от СССР и создание самостоятельного государства фашистского типа. Был связан с заграничним эмигрантскими кругами и посылал им а/с информацию, за что периодически получал денежное вознаграждение. Содержится под стражей в Киевской тюрьме. Ухвал.: Липковского Василия Константиновича расстрелять. Лично принадлежащее ему имущество конфисковать. Альтзицер".

В заключному документі – виписці із акту записано: „Постановление тройки УНКВД от 20/X1. 1937 г. о расстреле

Липковский Василий Константинович

приведено в исполнение 27 ноября 1937 г. в 24 часов. Комендант НКВД УССР капитан госбезопасности Шашков".

Закінчився земний шлях великого митрополита, який самовіддано служив рідному народові і справі рідної церкви.

Продовженням його земного шляху стали його проповіді, які є однією з вершин творчості Василя Липківського. Як зазначає Л. Зінченко в своїй монографії, „цей давній вид духовного просвітництва був фактично відроджений ним наперекір зневір'ю й скепсису новітнього часу і доведений до рівня мистецтва". Його проповіді набули нині поширення в Україні завдяки виданням діаспори, вони стали ознакою глибокої суспільної потреби у правдивому й щирому священицькому слові, якого давно не чули в храмі. Яскрава проповідь з'являється там, де є яскрава особистість пастиря. Хто чув ці проповіді, міг сказати: „Ніхто не говорив так, як цей чоловік" (Іоан 7, 46). А говорив він з незвичайним запалом, з духовним горінням, благовістив ясну, як сонце, науку Христову, навчав, що „релігія – це основа моралі, бо ж не мораль творила релігію, а релігія творила мораль, і що віра і любов до Бога є найвищий ступінь моральности людини, найвища чеснота".

„Глибина й багатогранність, масштабність думки, – відзначає в своєму дослідженні Л. Зінченко, – і патріотична напруга, виразність і сердечність слова надають проповідям митрополита Василя Липківського значення непересічної історико-культурної пам'ятки". В цьому сенсі про них можна говорити в кількох аспектах; 1) як про пам'ятку української церкви 20-30-х років; 2) як про пам'ятку історичної епохи; 3) як про пам'ятку української мови; 4) як про пам'ятку українського національного-визвольного руху 20-х років; 5) як про пам'ятку української історіософської думки першої третини XX століття. При такій різноплановості кожна проповідь, проте, є цілісною й гармонійною композицією, а її сукупність охоплює найважливіші події в річному циклі богослужіння". На превеликий жаль, рамки статті не дають можливості навести приклади проповідей В. Липківського, які мали велику силу впливу саме тому, що будувались на євангельських ситуаціях страждання і визволення й духовній чи фізичній загибелі, він їх пов'язує з долею українського народу.

Проповіді приваблювали умінням пов'язати морально-християнські цінності з актуальними питаннями національного буття, подати провідну ідею глибокою образною мовою, яка торкала струни душі простолюду й освічених

людей. Доля народу глибоко трагічна: „Не будемо забувати й того, що ми діти бідолашного українського народу, який, мабуть, найбільше може похвалитися своїми могилами. Вся матір наша Україна, як намистом обгорнена могилами найкращих синів своїх, що за волю, віру й життя її своє поклали", тому він нагадує, що „ми, українці, будуємо своє рідне українське життя ... на праці, на боротьбі, на могилах, на кістках тих, що раніше нас працювали, раніше нас і Богові душу віддали".

Національний гніт, що терпів український народ, зумовив гірку долю рідної мови, і митрополит підкреслює, що збереглася вона саме в народних низах, на базарах і площах. Він підкреслює, що саме тому її треба зберегти і шанобливо ставитись до неї. Прийде час і Господь запитає українців: „А на якій мові славив ти Мене? Я чув молитви на всіх мовах, а от молитва на твоїй рідній мові не доходила до Мене." Що це таке? Що ми на це відповімо? Ми скажемо, молились до Тебе, Господи, на слов'янській мові... А чому ж не молився на своїй, – запитає Господь. Хіба я дав тобі свій найкращий дар – твою рідну мову, щоб ти тільки сварився на ній з сусідами чи лаявся на базарах, а не для того, щоб ти Мене на ній славив? Чого ж ти цей дар в землю закопував, а не віддавав на служіння Мені?".

Творення Української церкви, відправа служби Божої рідною мовою – це наш найперший обов'язок перед Богом, „за який наш народ повинен буде давати відповідь на суді Божому".

Глибина, змістовність, християнські та патріотичні звернення характерні проповідям митрополита. Вони прості, доступні і зрозумілі, легко запам'ятовуються, слова і почуття в проповідях зливаються воєдино.

Як зазначає Л. Зінченко у своїх дослідженнях, проповіді митрополита Липківського є надзвичайно яскравим оригінальним явищем в українській культурі. Маючи церковне призначення, вони за своїм характером і впливом мали національно-консолідуючу та просвітницьку функції. Вони досягали поставленої мети завдяки майстерному компонуванню, виразній і образній мові, переконливій апеляції до євангельських образів, сміливому зверненні до пекучих проблем сьогодення і завдяки особистості промовця. Вони вражають багатством думки, неповторною експресією, щирістю почуттів.

Куля енкаведиста обірвала життя неординарної людини, та їй не під силу було згасити наш день на розвидді. І сьогодні – попри намагання москвофілів, його ім'я зоріє на небосхилі українства.

Література:

Липківський В. Відродження Церкви в Україні. 1917-1930. – Торонто. 1959.

Митрополит Василь Липківський: матеріали до біографії (З фондів центрального державного архіву вищих органів влади та управління України) / Упорядник Л. Пилявець. – К., 1993.

Зінченко А.Л. Визволитися вірою. Життя і діяльність митрополита Василя Липківського. – К.: Дніпро, 1997.

Денисенко А. Християнсько-національній ідеал у проповідях Василя Липківського // Пам'ять століть. – 1997. – № 1.

Ольга Мазуренко

„Саме життя тепер поема"

Коршак Кирило Юхимович (О. Лан), нар. 1897 р. у с. Дирдине Городищенського району, із селян, українець, безпартійний, освіта вища, письменник. Заарештований 6.11.1937 р. за ст. 54-8, 54-11 КК УРСР. За рішенням Військової колегії Верховного Суду СРСР 21.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 22.12.1937 р.

Реабілітований 22.12.1960 р.

Він був безмежно відданий ідеї диктатури Пролетаріату, її співцем. За кожним рядком його поезії – романтичне оспівування сьогодення, звучить віра у світле майбутнє.

В степу жита дзвенять, мов струни,
Вітрець луну розносить.
Гей-гей! А в нашої комуни
Нова косарка косить.

(„Пісня про комунарів". 1925 р.)

Саме життя тепер поема,
І кожний день – дзвінкий сонет,
і кожний закуток – тема,
І кожний робітник – поет!

(„Поема", 1927 р.)

Світ розколовся під могутнім жестом:
два табори,
довічна боротьба.
О незабутні руки,
що змогли піднести
на верх історії раба!

(„Рука", 1927 р.)

Це були не слова. Не рима. Не проза. Це було його єство. Його душа – душа колишнього селюка-бідняка, що піднявся на вершину, звідкіля виднілися небачені горизонти творіння, дерзання.

Кирило Юхимович Коршак (літературний псевдонім О. Лан) народився 12 травня 1897 року в селі Дирдин Хутір Черкаського повіту Київської губернії (зараз Городищенський район) в родині селянина Юхима Арсенійовича та Дарини Іванівни.

Освітні щаблі здібного хлопця виявилися доволі традиційними: церковно-приходська школа в рідному селі , Спаська школа в Городищі і Черкаська учительська семінарія, яку закінчив 1918 року, одержавши фах учителя. „Шматок хліба" здобував учителюючи у Дирдиному, Млієві, Балаклеї, і не цурався хліборобства. Тим паче, що на той час помер його батько.

На початку 20-х років проявив себе як молодий поет і став членом літературної спілки „Плуг", філія якого зорганізувалася в Черкасах. Разом з іншими плужанами виступав з читанням своїх поезій і активно друкувався в більшості численних журналів 20-х років, і не тільки вузькогрупових („Плуг", „Гарт", „Молодняк"), але й серйозних – „Нова громада „Червоний шлях", „Життя і революція".

У період „українізації", в перші роки українського відродження, він вступає до найавторитетнішого вузу – Київського інституту народної освіти (колишнього Київського держуніверситету) на історичний факультет, де навчається у 1925-29 роках.

Це був етап творчого зростання молодого поета. Окрім студіювання історичних дисциплін, він поринув у літературне й науково-громадське життя, виявивши неабиякі дослідницькі здібності. К. Коршак стає слухачем літературного семінару підвищеного типу і членом правління ГУКСу (гуртка культури українського слова), яким керували відомі вчені і поети-неокласики Микола Зеров і Павло Филипович.

Літераторознавець Григорій Костюк пише: „Основна увага Миколи Костьовича, а з ним і Павла Петровича Филиповича, була зосереджена на праці літературного семінару підвищеного типу. Думаю, що ідея заснування цього семінару належить їм обом. У члени семінару приймались тільки студенти з 3-го і 4-го курсів інституту, або ті, що його закінчили. Кожен студент, що бажав стати членом семінару, мусів подати заяву на ім'я наукової ради інституту. Але кожного такого кандидата наукова рада затверджувала тільки після позитивної оцінки з боку Миколи Костьовича".

Захоплення літературою, знайомство з неокласиками проявилось у першій його поетичній збірці, що вийшла в 1928 р., – „Отави косять" – під псевдонімом О. Лан. Паралельно з літературною творчістю Коршак активно займається історією та археологією. Після закінчення КІНО молодий науковець став аспірантом Київського історичного музею, а згодом Археологічного музею ВУАН, брав участь у випуску журналу „Хроніка археології та мистецтва", а через два роки, по закінченню вузу, захистив дисертацію з археології.

У 1934, 1936-37 рр. брав безпосередню участь у розкопках поселення Трипільської культури в с. Халеп'є на Київщині, а в 1935 р. досліджує під Нікополем скіфські кургани.

30-ті роки – це період організації цілої низки наукових академічних установ. Молодий науковець виступив одним із засновників Інституту історії матеріальної культури, де стає науковим співробітником і займає посаду секретаря редакції Інституту. В ці ж роки він є науковим консультантом Центрального історичного музею. Кирило Коршак стає серйозним вченим. Перевагу було віддано науці, тим більше, що на літературному попищі більшовицька критика завдавала йому жорстоких і несправедливих ударів. Написана і опублікована рецензія О. Метеорного мала ознаки доносу. Все це змушує вченого відійти від літературної творчості. Видані в 1930 р. його дві збірки „Назустріч сонцю" та „Долоні площ", назви яких несли помітний відбиток неокласицизму, стали його останніми літературними творами. А вся наступна поезія була інтимно-особистого характеру і писалася ним в „шухляду".

На молодого літератора великий вплив мали гучні судові процеси, згортання українізації та злам українського села, голодомор.

Не склалося й особисте життя. Влітку 1936 р. він розлучився з дружиною і проживав одиноко в гуртожитку Музейного містечка в Лаврі.

У спогадах про О. Лана Г. Костюк пише: „У добу планового удушення села (колективізації) й масового терору він, без сумніву, пішов смертним шляхом переважної більшості української творчої інтелігенції – у тюрми й концентртаби, де, мабуть, і загинув. Офіційні радянські довідники тепер додають дату його смерті без позначення числа й місяця, 1943 р."

Це той містичний рік, коли раптом почали вмирати всі арештовані в добу терору діячі літератури, мистецтва й громадянського життя.

Не рятувало вченого і поета ні особисте знайомство з „класиками" радянської літератури, його земляками Іваном Ле, Олександром Корнійчуком, Яковом Савченком, листування з тогочасним редактором літературно-мистецького журналу „Червоний шлях" Павлом Тичиною не додавало оптимізму. 6 листопада 1937 р. в двері квартири № 7, корпусу № 7, де мешкав К. Коршак, „активний учасник української націоналістичної організації, що стояла на терористичних позиціях", постукали. Працівники управління держбезпеки НКВС УРСР на підставі звинувачення за ст. 54-8, 54-11 КК УРСР Коршака К.Ю. арештували.

У щоквартальному науково-документальному журналі „З архівів ВУЧК, ДПУ, НКВС, КДБ за 1997 р." вміщено витяги з архівної слідчої справи Коршака К.Ю. і короткі коментарі до них, які мало що змінені. Справа невелика за обсягом і містить матеріали засудження та матеріали реабілітації.

Писаних рукою К. Коршака документів небагато – це заява на ім'я начальника 4-го відділу УДБ НКВС УРСР, де висловлюється бажання „...чистосердечно и искренно рассказать о своей контрреволюционной деятельности", датована 21 листопада та недатовані „зізнання", що майже дослівно стали основою єдиного допиту К. Коршака, який оформлено 10 грудня оперуповноваженим 4-го відділу УДБ НКВС УРСР молодшим лейтенантом Пєнкіним.

Звертає на себе увагу витяг з протоколу допиту свідка, колишнього слідчого НКВС у Києві Точилкіна Михайла Абрамовича, вміщений у справі Коршака: „...в 1937-1938 гг. в наркомате существовала такая практика, когда почти от всех арестованных отбирали собственноручные заявления с той целью, чтобы видно было, что арестованные сами сознавались в совершении преступления. В тех случаях, когда арестованные не знали, что писать в заявлениях, то им подсказывали сами работники наркомата, а если и это не помогало, то применяли к арестованным физические или психические меры воздействия, как-то по двое суток держали в кабинетах на допросе, не давали спать и т.д.

Были такие случаи, что к арестованным применяли физические меры воздействия и бывшие нарпомы внутренних дел УССР Леплевский и Успенский" (арк. 183).

Іде допит людини, доля якої вже фактично визначена. Треба лише оформити це документально:

„Вопрос: Вы арестованы, как участник антисоветской националистической террористической организации. Признаете вы себя виновным в этом?

Ответ: Я признаю себя виновным в том, что я до дня ареста являлся участником антисоветской националистической организации, в которую был завербован в начале 1934 г. Козубовским – б. директором института истории материальной культуры Академии наук.

Вопрос: Но ведь и до вхождения в организацию вы были националистом и проводили националистическую работу?

Ответ: Да, это так. Националистические настроения были у меня еще в тот период, когда я учился в институте народного образования в Киеве (1925-29 гг.)" (арк. 7).

Допитуваний сам себе мусив обплутувати звинуваченнями:

„...Во время учебы я находился в крепком националистическом плену. Я не искал поддержки в партийных и советских организациях и не пробовал сбросить с себя грязь национализма и стать до конца преданным советским гражданином".

„...В стихах из сельской жизни разрабатывалась тема о жизни крестьянина-единоличника. После организации колхозов я перестал писать на сельские темы, так как жизнь колхозов для меня была чужда, я её не понимал и не старался понять. Во многих стихах из сельской жизни явно сквозила кулацкая идеология. В стихах из жизни рабочих я протаскивал клеветническую идею о том, что город, рабочие живут за счет села" (арк. 10).

То ж якою саме конкретно „злочинною діяльністю" займався К. Коршак? „...В одной из бесед в начале 1934 г. Козубовский у себя в кабинете заявил, что мы, украинские националисты, должны группироваться и проводить работу, направленную к развитию украинской науки, культуры, противопоставляя ее той культуре, которая насаждается на Украине партией и советской властью...

Разговор с Козубовским был мною воспринят, как директива для проведения националистической работы.

В следующей беседе Козубовский уже в более откровенной форме рассказал мне о существовании контрреволюционной и националистической организации, ставившей своей конкретной целью свержение советской власти, отторжение Украины от Союза ССР и создание самостоятельного государства с буржуазно-демократической формой правления.

На предложение Козубовского, примкнуть к организации, я дал согласие.

Вопрос: Какими путями организация пыталась осуществить свою конкретную цель?

Ответ: Козубовский в разговоре со мной указывал, что главным и решающим средством, путем, которого организация считала необходимым осуществить основную цель – это подготовка вооруженного восстания. При том

он указывал на проведение антисоветской агитации для создания базы в массах. Кроме того, широким проведением вредительства мыслилось озлобить население, которое в виде протеста выступило бы против советской власти.

Вопрос: А террористические замыслы организации вам известны?

Ответ: От Козубовского, а также впоследствии от участника организации Сугака мне известно, что организация стояла на террористических позициях.

Вопрос: Вы разделяли террористические установки организации?

Ответ: Да. Я разделял террористические установки организации" (арк. 11-12).

Реалізовував себе націоналіст-шкідник та терорист-науковець – в науці.

„...Козубовский поручил мне работу секретаря редакции института. На моей обязанности лежала читка работ и литературная их редакция. В этой работе по указанию Козубовского я оставлял ссылки на работы махровых буржуазных националистов (Антоновича, Грушевского, Данилевича, Макаренко, Вовка, Гаченко, Яворского). Кроме того, в самых работах в тексте сохранялись полностью концепции этих авторов. Так было, например, с работой Машуры, в которой были ссылки на Макаренко, Хвойку, поляка Костржевского и др. Так было и с работой Молчановского, в которой автор полностью повторил концепции контрреволюционера Яворского о разгроме в XII-XIII в. многих городов юга Киевщины не татарами, а князем Даниилом Галицким. Эта концепция противоречит определенным высказываниям Маркса о разрушительной деятельности татарского нашествия.

Козубовский давал темы абстрактно-схоластические, которые строились на вредном националистически обработанном материале. Темы были будто бы критические, а на самом деле они протаскивали националистические, враждебные марксизму положения. К числу таких работ принадлежат и мои работы о т. н. географическом материализме, где я вместо разгрома и разоблачения буржуазных и националистических теорий давал изложение их. Таким образом, я пропагандировал теории Грушевского об особом пути развития украинского народа, отличном от пути развития народа русского, теорию Вовка о принадлежности украинского народа к особой (динарской) расе, теории Рудницкого о резкой противоположности характеров народа русского и украинского, о большой одаренности украинского народа, о высшем его культурном развитии" (арк. 14-15).

„Все вредительские темы обсуждались всеми участниками организации. Обсуждения производились Козубовским или с каждым участником в отдельности или группами. Вырабатывались основные положения вредительских работ, намечались важнейшие материалы из археологии Украины, а так же украинская националистическая литература, которая должна была быть использована в работах и проч..." (арк. 20-21).

Вражає цинізм, з яким формувався звинувачувальний матеріал. Реальні події та їх об'єктивна оцінка виставлялася як ворожа антирадянська агітація та пропаганда. Звинувачуваний повинен був викрити себе в усіх видах ворожої діяльності, аби більшало пунктів „кривавої" 54 статті Карного Кодексу УРСР.

„Члены организации часто при всяком удобном случае вели контрреволюционные разговоры между собой. Так я с Дзбановским говорил о том, что аресты научных работников, писателей, художников ведут к уничтожению украинской культуры, что арестовывают только за то, что это украинцы...

Мы неоднократно вели контрреволюционные разговоры о будто бы тяжелом положении ученых, о низкой оплате труда научных работников. Высказывалось сожаление о невозможности писать работы так, как буржуазные ученые (без „методологии"), расхваливались работы буржуазных ученых и проч.

Помимо вредительской работы участники организации проводили широкую антисоветскую агитацию. Участники организации, в том числе и я, часто вели к.-р. разговоры с единоличниками и колхозниками, которые работали на раскопках, о тех безобразиях, которые творились в колхозном хозяйстве – на полях. Мы указывали на то, что хлеб высыпается на корню и гниет в покосах, и объясняли это не преступной бесхозяйственностью руководителей колхоза, а

тем, что колхозный строй не способствует улучшению хозяйства, а наоборот ведет к развалу его потому, что только единоличник будто бы заинтересован в развитии хозяйства" (арк. 21-22).

Не обійшлося і без вербовки. Кожен ворог мав завербувати до організації ще когось, а це ще додавався один пункт звинувачення:

„Вопрос: А вербовочной работой вы занимались?

Ответ: Да, я лично в 1934 г. в Халепье завербовал в националистическую организацию Лавриненко Гавриила Макаровича, бывш. учителя. С ним я познакомился во время работы в экспедиции в Халепье в 1934 г., говорил с ним о националистической работе института, выставлял ее как единственно правильную, давал читать издания института и другую националистическую литературу. ... Видя в нем националиста, я информировал его о наличии националистической организации, предложил ему проводить вредительскую работу, на что он согласился" (арк. 22-23).

Ну от і все. Робота зроблена. Справа оформлена. Все, що можна було сказати проти себе, сказано. Всі пункти і підпункти 54 статті заповнені. Свідчення „ворогів" Сугака М.М. і Теслі Т.Т. доповнили справу. Залишилось оформити юридично. І звинувачувальний висновок був затверджений вже 19 грудня 1937 року (арк. 95).

„...На основании изложенного обвиняется: Коршак Кирилл Ефимович 1897 г.р., уроженец с. Дердин Хутор, района им. Петровского, по национальности украинец, гражданин СССР, б/п, до ареста – научный сотрудник ин-та истории материальной культуры –

в том, что:

а) является активным участником антисоветской украинской националистической террористической организации, ставившей своей целью свержение советской власти и отторжение Украины от СССР;

б) полностью разделял террористические установки организации и высказывал террористические настроения;

в) лично вовлек в антисоветскую террористическую организацию Лавриненко;

д) проводил активную подрывную работу – т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-8 и 54-11 УК УССР.

Вследствие указанного, обв. Коршак Кирилл Евдокимович подлежит суду Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР в порядке закона от 1-го декабря 1934 г.

Оперуполномоченный 1У отдела УГБ
младший лейтенант госбезопасности
(Перкин)

Утверждаю: Начальник 1У отдела УГБ НКВС УССР
майор государственной безопасности
(Хатеневер)

Наступного дня відбулося підготовче засідання виїзної сесії Військової колегії Верховного Суду СРСР. Тоді ж підсудного ознайомили з обвинувачувальним висновком.

Настав судний день.

„Приговор

Именем Союза Советских Социалистических Республик выездная сессия Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР в составе:

Председательствующего Диввоенюриста А.М. Орлова.

Членов: Бригвоенюриста И.М. Зарянова и военного юриста 1 ранга Ф.А. Климина.

При секретаре военном юристе 1 ранга А.А. Батнер.

В закрытом судебном заседании в гор. Киеве 21 декабря 1937 года рассмотрела дело по обвинению:

Коршака Кирилла Ефимовича, 1897 г. р., быв. научного сотрудника института истории материальной культуры в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-8 и 54-11 УК УССР.

Предварительным и судебным следствием установлено, что подсудимый Коршак с 1934 года являлся активным участником антисоветской украинской националистической и диверсионно-террористической организации, действовавшей на Украине, и организационно был связан с одним из активных участников этой организации Козубовским.

Разделяя полностью террористические установки организации подсудимый Коршак высказывал террористические намерения в отношении руководителей ВКП(б) и советского правительства.

Кроме этого Коршак вел вербовку в к.-р. организацию новых участников.

Таким образом установлена виновность Коршака в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-8 и 54-11 УК УССР.

На основании изложенного и руководствуясь ст.ст. 296 и 297 УПК УССР Военная Коллегия Верховного Суда СССР, приговорила:

Коршака Кирилла Ефимовича к высшей мере уголовного наказания – расстрелу, с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества.

Приговор окончательный и в силу постановления ЦИК СССР от 1/XII-34 г. подлежит немедленному исполнению.

Председательствующий А. Орлов

Члены: Зарянов, Климин"

"Секретно

Справка

Приговор о расстреле Коршака Кирилла Ефимовича приведен в исполнение в гор. Киеве 22 декабря 1937 р.

Акт о приведении приговора в исполнение хранится в особом архиве спецотдела НКВД СССР том № 11 лист № 80.

Пом. нач. 12 отделения 1 спецотдела
НКВД СССР лейтенант госбезопасности
Филатов".

А нас не буде,
А нас не буде вже тоді,
Коли сміятимуться люди.
Веселі, молоді...
Хоч нас не буде,
Хоч нас не буде вже тоді,
Коли сміятимуться люди
Веселі, молоді, –
Але ніколи,
Але ніколи не зметуть
Ні дикі бурі, ні віхоли
Червону нашу путь... –

тривожно-боляче, підсвідомо відчуваючи отой кривавий шлях горя і крові – писав Кирило Юхимович в одному із свої віршів...

Він був романтиком, співцем мозолястої руки робітництва, пшеничного моря. Таким він і залишився на ниві землі-матері, яку він оспівував і безмежно любив.

Література:
Зб. „Із поезії 20-х років". – К., 1959.
Держархів СБУ № 52578 ф. п.

Тетяна Клименко

Надія і наполегливість – досягнення мети

Дорогу подужає той, хто йде.
В. Гюго

Масенко Клавдій Віталійович народився 1903 р. в м. Могилів-Подільський, мешканець м. Черкаси, українець, безпартійний, із службовців, вища освіта, викладач Черкаського педінституту.

Заарештований 12.10.1937 р. Трійка при КОУ НКВС 20.11.1937 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ.

Реабілітований 1962 року.

1930-ті роки масштабами і резонансом своїх трагедій перевершили вітчизняну історію всього сторіччя. Сьогодні переосмислюється трагічна історія нашого народу і повертаються з небуття імена багатьох яскравих представників суспільства. Кримінальні справи особливо виразно відтворюють нам деталі минулого. І часто вони надають наочності, перетворюють абстракції на конкретні образи, а тому залишають глибоке враження у тих, хто з ними знайомиться. Ті страшні роки торкнулись і Масенка Клавдія Віталійовича – старшого викладача кафедри російської мови і літератури Черкаського педінституту.

20 жовтня 1937 р. за постановою Черкаського РВ НКВС його було заарештовано й ув'язнено в Черкаську тюрму „як такого, що може вплинути на хід слідства", безпідставно звинувачено в приналежності до організації „Просвіта" – „разом з братами брав участь в петлюрівській банді та мав зв'язок з петлюрівською контррозвідкою, а саме, у злочинах, передбачених ст. 54-2-11". Необхідно зазначити, що приналежність його до петлюрівського угруповання було констатовано лише на підставі анкети заарештованого, в якій, крім біографічних даних, зазначалось, що К. Масенко заарештовувався у 1919 р. органами ДПУ. Проте, на підставі одного допиту К. Масенка, чотирьох свідків – його колег і учнів, та очної ставки, які відбулись лише через 23 дні після арешту, у постанові Черкаського РВ НКВС від 12 листопада 1937 р. було посилено його провину проведенням контрреволюційної агітації серед студентів шляхом звеличення ворогів народу та „протягування українського шовінізму". Приводом для цих звинувачень слугували єдиний протокол допиту К. Масенка, в якому зазначалося, що батька обвинуваченого було призначено петлюрівською владою завідувачем школи, за що його батька, брата і його самого у 1920 р. було заарештовано органами ДПУ і за відсутністю складу злочину звільнено, та його доповідь на засіданні літературного гуртка педінституту, якраз напередодні арешту, в якій він, за словами свідків, виголошував наступні висловлювання: „У нас в 1937 р. тільки побудували фундамент соціалізму" і „Бухарін зривав маску з контрреволюціонерів на літературному фронті". Що ж насправді спричинило арешт викладача? Мабуть, він відбувся не без активної участі його колег-„доброзичливців". Ймовірно, причиною цьому могло стати посилення „червоного терору" по всій країні впродовж 1937-1938 рр.

Не беручи до уваги „категоричні заперечення" К. В. Масенка щодо його провини та висловлювання припущення про зведення на нього наклепу, 13 листопада 1937 р. Черкаським РВ НКВС було винесено остаточне звинувачення „в тому, що він, бувши за переконанням українським націоналістом, систематично проявляв контрреволюційні настрої під час викладання серед студентів, протягуючи політичні перекручення, звеличуючи ворогів народу та український шовінізм, тобто у злочині, передбаченому ст. 54-10 УК УРСР". Справу було передано на розгляд Трійки УНКВС.

Рівно через місяць після арешту – 20 листопада 1937 р. – Масенка Клавдія Віталійовича за постановою Трійки при Київському облуправлінні НКВС

УРСР було засуджено до 10 років виправно-трудових таборів та відправлено відбувати покарання в „Севвостлаг" НКВС в м. Магадан Хабаровського краю. Оскільки справа розглядалася у закритому засіданні і без участі захисників, джерела свідчень викликали сумніви, речових доказів у справі не було, суттєві обставини діяльності обвинуваченого з'ясовано некваліфіковано і поверхово, отже, справа розслідувалася з грубим порушенням права. Перебуваючи в таборі, він упевнився в тому, що при існуючих у той час „формах дії культу особистості Сталіна не можна було прямо й відверто заявити про грубі порушення прав людини, не можна було в анкеті чи в автобіографії зазначити, що ти був репресований чи засуджений незаконно, а приймати на себе злочини – означає йти проти своєї совісті".

Не визнавши себе винним, він протягом шести років написав 70 заяв і скарг спочатку в редакцію газети „Правда", а потім на ім'я Народного Комісара Внутрішніх Справ СРСР,–і кожного разу його справа відправлялась на дорозслідування. Допитувались ті ж самі й нові свідки, коло яких розширювалось, але ж у всіх остаточних постановах зазначалося – „Рішення особливої трійки від 20.11.1937 р. про ув'язнення Масенка Клавдія Віталійовича в ВТТ строком на 10 років залишити в силі, в проханні про перегляд його справи відмовити". І тільки на 71 заяву, в 1943 році, яку він адресував на ім'я Генерального Прокурора СРСР, було повідомлено, що справу переглянуто і 23 вересня 1943 р. його було достроково звільнено.

Масенко Клавдій Віталійович народився 26 червня 1903 р. в м. Могилеві-Подільському в сім'ї вчителя. Школярем, у віці 14 років, його заарештували і звинуватили в антирадянських діях, але незабаром звільнили з-під варти. Як він зазначав: „...тоді я був підлітком і ніяких певних політичних переконань, поглядів у мене не могло бути, крім як базікання язиком". Отримавши середню освіту, він закінчив шестимісячні педагогічні курси і розпочав свою трудову діяльність вчителем в середній школі, пізніше викладачем кафедри російської мови Черкаського пединституту, одночасно навчаючись у Київському інституті народної освіти та на філологічному факультеті Київського університету ім. Т.Г. Шевченка, які закінчив у 1931 і 1936 роках. Під час навчання одружився і на момент арешту він, разом із дружиною, вчителькою Черкаської школи сліпих, виховував трьох дітей. Одразу ж після його арешту дружину було звільнено з роботи і сім'я залишилась без засобів до існування.

Упродовж довгих шести років під час перебування в таборі він переносив приниження і образи, але в цій безмежній покинутості не полишав надії на справедливість. Незважаючи на те, що надто довго, протягом шести страшних років, він добивався свого звільнення, все ж таки доля не оминула його своєю ласкою. І лише в 1962 р. він, вже будучи кандидатом філологічних наук, доцентом Карачаєво-Черкеського педагогічного інституту, звернувся до Генерального прокурора СРСР з проханням поновити його чесне ім'я і зняти з нього незаконну судимість. З огляду на протест Прокурора Черкаської області про скасування постанови трійки, в якій ішлося про „суперечливі матеріали справи", постановою президії Черкаського обласного суду 23 квітня 1962 р. його було реабілітовано. Постанову трійки УНКВС Київської області від 20 листопада 1937 року скасовано, а справу переведенням закрито за відсутністю складу злочину, про що йому негайно було повідомлено.

Трагізм його долі стає не слабшим, а сильнішим: коли людину нівечать вороги – це страшно, а коли ті, кого він відчуває своїми друзями, це ще страшніше. Надто довго нас змушували не згадувати про те, що є вартісним для українського народу. Але, попри все, ім'я Клавдія Масенка гідне на спомин писемним словом.

Література:
Держархів Черкаської області. – Ф. Р-56225, оп. 1, спр. 3835.

Михайло Брагінець

„Захоплювався бандурою"

Циганник Петро Петрович народився в 1885 р. у с. Вільхи Золотоніського району, мешканець смт. Чорнобай Чорнобаївського району, із селян, українець, учитель Чорнобаївської школи.

Заарештований в листопаді 1937 р. Трійка при КОУ НКВС своїм рішенням позбавила волі на 10 років у концтаборі.

Реабілітований у 1989 р.

Циганник Петро Петрович народився в бідній багатодітній родині. Місцевий дяк, помітивши здібності хлопчика до музики і співу, навчив його читати й співати. Дуже часто малий Петро читав „Псалтир" на похоронах біля покійника. Сільський священик домігся, щоб хлопця направили на навчання за казенний кошт в Лубенське реальне училище. Після закінчення училища в 1902 р. сімнадцятирічним юнаком був направлений вчителем в церковно-парафіяльну школу села Довга (нині Хрестителеве). У той час у школі навчалися діти різного віку. Так, у його класі були учні – ровесники вчителя. Через деякий час був переведений на роботу в Чорнобаївську школу. Тут він одружився і на зібрані ще до революції гроші купив десятину землі, побудував хату. А сад у Петра Петровича славився на все селище, бо налічував десятки видів дерев і кущів. До Першої світової війни відбув службу в армії і мав офіцерське звання.

У 1914 році пішов на фронт Першої світової війни. В часи громадянської війни працював у школі Червоних командирів м. Одеси. Після закінчення громадянської війни повернувся додому до родини і знову став займатися педагогічною діяльністю.

Працював завідувачем початкової школи в селі Савківка, директором семирічної школи села Крупське Золотоніського району, а в 30-х роках – Чорнобаївської семирічної школи. На роботу їздив велосипедом, який тоді був чи не єдиним в селі.

У 1932 році закінчив заочне відділення Черкаського педагогічного інституту, який тоді називався ЗІНО – Заочний інститут народної освіти, за фахом: викладач хімії та біології.

Володіючи хорошим тенором та граючи на багатьох струнних інструментах (бандура, скрипка, гітара, балалайка), викладав не тільки біологію та хімію, а й музику та співи, керував шкільним і сільським хорами в Чорнобаї.

У листопаді 1937 року Петро Петрович поїхав колгоспними підводами на станцію Пальмира за паливом для школи. Тут його насподівано заарештували працівники Чорнобаївського райвідділу НКВС.

У обвинувачувальному акті було написано: „Агітація проти Радянської влади на базарі".

Несправедливе обвинувачення Петро Петрович відмовився підписувати, тому після страшенних тижневих знущань його відправили у в'язницю м. Черкаси. Заочно трійка при КОУ НКВС без адвоката, без прокурора, без свідків постановила: 10 років позбавлення волі з правом переписки.

На початку війни в 1941 році був евакуйований на Урал в м. Свердловськ. У вересні 1942 року Циганника було звільнено з-під варти. Повернутися додому не було можливості через окупацію. Йому видали направлення в м. Мінусінськ Красноярського краю, де Петро Петрович влаштувався працювати сторожем на базарі, згодом завгоспом у дитячому будинку. Ця робота дала можливість вижити, бо було де жити і що їсти.

Директор дитбудинку, дізнавшись, що він педагог із 35-річним стажем, залучала його до роботи з дітьми, запрошувала на педагогічні ради.

У березні 1944 року, коли відновився вільний проїзд залізницею, Петро Петрович повернувся до родини.

За дозволом начальника КДБ районний відділ освіти прийняв його на роботу і направив в Лукашівську семирічну школу учителем хімії і біології, де він працював до грудня 1951 року. 3 грудня 1951 року помер у Малоканівецькій лікарні.

Борис Страшевич

Їх кликав п'ятий океан

Кас'яненко Іван Іванович, 1887 р., уродженець м. Черкаси, із сім'ї думського чиновника, українець, освіта вища, голова і директор-розпорядник товариства українських повітряних сполучень. Репресований у 1937 році.

Кас'яненко Андрій Іванович, 1888 р., м. Черкаси, із сім'ї думського чиновника, українець, освіта вища, редактор журналу „Авіахем". Репресований у 1937 році.

Кас'яненко Євген Іванович, 1889 р., м. Черкаси, із сім'ї думського чиновника, українець, освіта вища. Редактор газети „Вісті ВУЦВК", член редакційної комісії з видання творів В.І. Леніна та Й.В. Сталіна. Репресоваий у 1937 р.

В одному із залів чекання нового приміщення Черкаського аеропорту свого часу кожен із пасажирів, виглядаючи свій рейс, міг помилуватися величезним, на всю стіну, на два поверхи, красивим панно, роботи трагічно померлого митця Сергія Сосуліна. На ньому зображено схрещені гвинти літака і постать видатного льотчика Петра Миколайовича Нестерова в оточенні винахідників перших в Україні літальних апаратів черкаських братів Кас'яненків. Чудова співдружність: винахідники літаків та їх випробувач. Мало хто з авіапасажирів незадумувався над тим: хто ж вони?

І між тим, брати Іван, Андрій та Євген Кас'яненки були одними з перших в Україні та й усій колишній Російській імперії винахідниками літаків, або літальних апаратів, як раніше їх називали, а видатний російський пілот Нестеров був близьким другом і порадником братів та першим випробувачем їх літаків.

... На одній з тихих казбетських вулиць повітового містечка Черкаси, яким воно було в кінці 80-х років XIX століття, мешкала родина Кас'яненків. У сім'ї Івана Михайловича виховувалися сини, які згодом закінчили один за одним Черкаську першу міністерську гімназію та стали студентами Київського політехнічного інституту. Їх батько був освіченою на той час людиною, працював думським чиновником і навіть у 1910 році подавав „прошеніє" до думи з проханням дозволити видавати газету „Голос Придніпров'я", але за браком коштів цей намір не довелося здійснити. Проте друкованому слову родина Кас'яненків надавала великого значення, передплачуючи губернські газети та журнали з Києва і Москви.

З юних літ брати захопилися повітроплаванням, жадібно черпали відомості про перші польоти німця Лілієнталя, американців братів Райт, французів Вуазена, Фармана, Блеріо та інших, мріючи про завоювання повітряного простору.

Більше всього до авіації схилявся найменший з братів, Євген. 12-річний хлопчина у 1900 році задумав збудувати літак. З дитячою наївністю дав оголошення в одну з київських газет: „1000 рублів шукаю для побудови аероплана власної конструкції. Той, хто позичить, матиме добрий зиск. Кас'яненко". Підліток знав, що для побудови аероплана необхідні кошти на матеріал, двигун. Але, звичайно, меценатів з числа товстосумів не знайшлося.

Свою мрію брати Кас'яненки здійснили лише у 1910 році. Вихід був єдиний: будувати літак власним коштом і самотужки (ось чому черкасці так і не побачили своєї першої газети, бо батько, знаючи про шляхетний намір синів, віддав їм свої заощадження). План і креслення вже були готові, і влітку, будучи

ще студентами, перебуваючи вдома на канікулах у Черкасах, брати Кас'яненки приступили до побудови літака.

В інституті брати-студенти стали членами Київського товариства повітроплавання, організованого 29 жовтня 1909 року з ініціативи великого аматора авіації в Україні професора КПІ М.Д. Делоне. За 5 років існування Товариства було створено понад 30 типів літальних апаратів. Тут плідно працювали майбутні українські авіаконструктори Г.М. Адлер, Д.П. Григорович, О.Д. Карпека, брати Кас'яненки, О.С. Кудашев, І.І. Сікорський, П.М. Нестеров та інші.

Вже 25 травня 1910 року професор КПІ князь О.С. Кудашев на літаку власної конструкції і побудови пролетів всього кілька метрів. Але це було досягнення! Це був перший політ українця на літаку власної конструкції. А 16 червня 1910 року на першому російському моноплані системи Ф.І. Білинкіна на Куренівському аеродромі в Києві здійснив політ студент І. І. Сікорський, піднявшись на 10-12 метрів.

Льотне життя завирувало в Україні. Третіми у повітря серед українців піднялися брати Кас'яненки, які збудували перший свій аероплан. Про цю подію сповістили газети і журнали Росії: „1910 року 31-го серпня о 6-й годині 45 хвилин вечора ми, нижче підписані, склали цей акт, – говорилося в документі, поданому нижче. – На військовому плацу м. Черкаси Київської губернії було проведено пробу апарату – біплана системи братів Кас'яненків (збудованого ними ж у Черкасах)".

З цього польоту – пілотував Євген Кас'яненко – розпочалася хроніка черкаського неба. Збудований біплан був одним із перших в Росії розчалочних літаків із штовхаючою установкою двигуна „Анзані", потужністю в 15 к. с., із переднім кермом висоти, стабілізатором і кілем направлення на хвостовій фермі. Крім того, в акті зазначалося, що „пропелер виготовлений братами Кас'яненками".

„Проба проводилася при помірному вітрі, – згадувалося в акті, – причому, за першим пробігом апарат зробив невеликий плавний стрибок, який важко піддати вимірюванню, при наступному пуску апарата він пробіг близько 40 м., плавно відокремився від землі і піднявся на висоту трьох метрів, протримавшись у повітрі чотири секунди. Короткочасність польоту була наслідком того, що авіатор Євген Кас'яненко, виправляючи крен, який виник від обертаючого моменту пропелера, ненароком повернув кермо напрямку вбік і через це змушений був, зберігаючи апарат, спуститися на землю". Акт підписали студент Київського комерційного інституту М. Хоменко і службовець залізничної станції Черкаси І. Грезов.

Аероплан міг протриматися в повітрі і більше часу, але ніхто з братів не опанував ще пілотського фаху. Маючи слабосильний двигун, літак „Кас'яненко № 1" (так він ввійшов в історію авіації) не зміг здійснити тривалий політ.

З деякими новими доробками влітку 1911 року в Черкасах був збудований і випробуваний новий літак „Кас. №1-біс" братів Кас'яненків. А ось наступний „Кас. № 3" був двогвинтовим бипланом з „оживленим крилом" – в польоті змінював кут нахилу крил. Це стало новиною в тодішньому повітроплаванні.

Наступний літак був представлений на всеросійський конкурс 1912 року, але в ході випробувань, що проходили ввечері 28 жовтня в Петербурзі, пілот не справився з керуванням і зазнав аварії. Після неї брати літак „Кас'яненко – 3" не відновлювали.

Влітку 1914 року брати Кас'яненки запросили до Черкас погостювати свого друга і товариша з навчання та винахідництва Ігоря Сікорського. Він привіз з собою новий літак, сконструйований і випробуваний в київському просторі. Друзі на Митниці влаштували аеродром, продемонстрували показові польоти черкасцям.

Дух винахідництва був сильно притаманний братам Кас'яненкам і, незважаючи на Першу світову, а згодом і громадянську, війни (в яких кожен з братів брав участь у льотних частинах), до 1921 року вони сконструювали ще три літаки, які випробував знаменитий льотчик П.М. Нестеров і дав одному з них – авієтці – дорогу в життя. Цей літак ввійшов в історію авіації як перша в світі авієтка: маленький апарат важив всього 175 кг, набирав висоту до 50 м., але 15-сильний двигун не зміг продемонструвати всі його якості...

Наші земляки були не тільки авіаконструкторами, а й пропагандистами авіаційних ідей, патріотами своєї Вітчизни. Іван Кас'яненко під час Першої світової війни добровольцем служив старшим авіамеханіком в загоні П.М. Нестерова, був свідком його загибелі. Всі брати, до речі, брали участь у похоронах свого друга на Аскольдовому цвинтарі в Києві. Після революції Іван став комісаром 143-го полку, згодом очолив електротехнічний відділ Вищої Ради Народного Господарства України, а 1928 року був обраний головою і директором-розпорядником Українського товариства повітряних сполучень „Укрповітрошлях".

Андрій Кас'яненко у 20-х роках очолював правління Товариства авіації та повітроплавання України і Криму, а потім – президію Тсоавіахіму України та Криму, був редактором журналу „Аерохім".

Найталановитішим із братів був Євген. З його творчими думками і порадами рахувалися авіаконструктори України, з якими він був особисто знайомий і дружив, листувався з „батьком російської авіації" М.Є. Жуковським і був з ним особисто знайомий. Будучи українським соціал-демократом, входив до складу Центральної Ради, не раз намагався примирити більшовиків з членами Ради у жовтні 1917 року.

Згодом Євген Іванович редагував губернську газету „Більшовик". У 1925 році уряд України посилає його повпредом республіки до Німеччини, потім він стає редактором республіканської газети „Вісті ВУЦВК", веде значну громадсько-політичну роботу.

Як один з досвідчених літераторів, Євген Іванович за постановою Політбюро ЦК КП(б)У від 2 січня 1929 року ввійшов до складу комісії з видання ленінських праць українською мовою. До речі, „помічником головного редактора з видання зібрань творів Леніна українською мовою призначено т. Ларика" (партійне прізвисько Є. І. Кас'яненка).

Члени комісії гаряче взялися за переклад ленінської спадщини. Але то вже починалися 30-і роки, розгортався наступ на „ворогів народу".

Кривдники Є.І. Кас'яненка звинувачували у націоналізмі, перекрученні ленінських виразів, введені нових слів тощо. В червні 1933 року був оновлений склад редакційної колегії, але Є. І. Кас'яненко залишився в ній.

Знову посипалися нові звинувачення на адресу видавничої комісії за „націоналістичні перекручення" в перекладах. Справа дійшла до ЦК КП (б)У. На листопадовому (1933 р.) об'єднаному пленумі йшлося вже про розгром націоналістичного ухилу Скрипника (він у липні покінчив життя самогубством), ухилу, що змикався ніби з імперіалістичними інтервентами фашистської Німеччини й панської Польщі, які намагалися відірвати Україну від Радянського Союзу. Гострота звинувачень пояснювалася насамперед тим, що „в політичному редагуванні тих тез пленуму ... взяли участь Сталін, Каганович та інші члени Політбюро ЦК ВКП (б)".

Після цього дамоклів меч навис над усіма членами редакційної комісії. Проведена в листопаді 1937 року перевірка якості перекладів ленінських праць українською мовою призвела до нових репресій. Є. І. Кас'яненка було заарештовано, безпідставно звинувачено в антирадянській діяльності. Йому начепили ярлик „націоналізму" та засудили до розстрілу у 1937 році.

У братів Євгена Кас'яненка, Івана та Андрія, життя теж обірвалося трагічно: всі вони в 30-х роках стали жертвами сталінських репресій.

Для багатьох вітчизняних авіаконструкторів діяння талановитих братів Кас'яненків стало гідним прикладом і школою творчого пошуку. Все їх коротке життя було пов'язане з рідними Черкасами. Бажано було б одну з вулиць міста назвати на честь легендарних братів-авіаторів та встановити на одній з площ пам'ятний знак.

Олекса Мусієнко

Кузьма Гриб – партизан, учитель, письменник

Гриб Кузьма Кіндратович, 1910 р., уродженець с. Верхівка на Вінничині, мешкав у с. Тальянки Тальнівського району, із селян, українець, освіта вища, вчитель.
14.05.1946 р. заарештований. 13.05.1947 р. Військовий трибунал Київського ВО виніс вирок – 15 літ концтаборів.
18.10.1955 р. звільнений з ув'язнення. 18.02.1956 р. Військовий трибунал КВО скасував вирок від 17.05.1947 р. за відсутністю складу злочину.

Гриб Кузьма Кіндратович народився 30 жовтня 1910 р. в сім'ї сільських злидарів, які, не маючи ні хати, ні городу, працювали по найму. Малюкові не виповнилося й чотирьох літ, як його батька забрали на війну захищати „престол і отечество". Аби не сконати з голоду, мати змушена була з двійком малолітніх дітей батрачити поденницею в багатіїв. Ось так і перебивався по людях майбутній письменник до кінця громадянської війни. А в 1920 р. комнезам направив його в сирітський будинок при Бессарабській комуні в с. Ободівка. Там він закінчив семирічку і того ж року виїхав до Вінниці, де влаштувався на підготовчі курси. Потім вступив до Вінницького інституту соціального виховання, після закінчення якого в 1933 р. був відряджений на роботу в Ново-Архангельську середню школу. Рятуючись від єжовських репресій, таємно полишив село і після тривалих поневірянь опинився в Тальянківському сільськогосподарському технікумі.

У вересні 1941 р., коли Правобережна Україна була окупована гітлерівськими військами, організував з учнів технікуму підпільну патріотичну групу, яка з часом перетворилася в партизанський загін. Гриб особисто писав, друкував і розповсюджував серед населення листівки, відозви, заклики.

У грудні 1943 р. в одному з боїв, з якими загін проривався з оточення назустріч Радянській Армії, Гриб був поранений і захоплений у полон. На допитах в Уманській тюрмі фашисти скалічили його і прирекли на смерть. Та завдяки щасливому випадку Грибу з шістьма бойовими побратимами вдалося втекти і перебратися до своїх.

Після лікування К. Гриб написав і направив на адресу ЦК КП(б)У розширений звіт про діяльність свого загону на окупованій території. Той звіт засвідчили дванадцять райкомів партії, після чого він був затверджений Українським штабом партизанського руху (УШПР). Партизанам видали зарплатню, вручили бойові нагороди, а їхнього командира направили на роботу директором середньої школи № 133 м. Києва. Тільки не судилося йому там довго затриматися.

14 травня 1946 р. він несподівано був заарештований і без жодних пояснень кинутий в одиночну камеру внутрішньої тюрми.

Минуло кілька тижнів, перш ніж Гриба викликали на допит. Слідчий зустрів охлялого від голоду партизанського командира такими словами:

„Скажи на милість: чому тебе не повісили гестапівці?"

Та це була лише увертюра до драми. Потім почалося: за скільки сріблянників продався Бандері? Які настанови ОУН виконував очолюваний тобою

загін? Скількох комуністів видав німцям, а скількох розстріляв сам? І скільки хлопців і зброї переправив у бандерівську УПА? З яким завданням гестапо заслало тебе в радянський тил?.. Слідство тривало рік. І хоча Гриб не визнав жодного із звинувачень, 13 травня 1947 р. був призначений суд, на який беріївські поплічники викликали близько двох десятків штатних лжесвідків. Саме вони і підтвердили абсурдні звинувачення, як наслідок – Гриб був засуджений на 15 років позбавлення волі з подальшим пораженням у правах і конфіскацією приналежного йому майна.

Покарання відбував у мордовських таборах (ст. Потьма, п-в Явас) без права переписки й одержування посилок. Його сусідом по нарах виявився колишній заступник Шептицького отець Сліпий – майбутній кардинал Ватикану. Завдяки старанням гестапівців, які зробили Гриба інвалідом в Уманській тюрмі, на лісоповал його не посилали, а прилаштували в майстерні дантиста, що допомогло йому вижити.

Через два роки після смерті „вождя всіх трудящих" в зону прибула з Москви спеціальна комісія. Вона оперативно переглядала судово-слідчі справи і на підставі Указу Президії Верховної Ради Союзу РСР від 17 вересня 1955 р. достроково амністувала тисячі й тисячі в'язнів. 18 жовтня 1955 р. Гриб теж опинився на волі. А 18 лютого 1956 р. Військовий трибунал КВО скасував вирок від 17 травня 1947 р. за відсутністю складу злочину і реабілітував незаслужено поганьбленого партизанського командира.

Повернувшись на волю, Кузьма Гриб віддався літературній творчості. 1958 р. вийшла друком його перша повість „Бойове завдання". Потім побачили світ повісті „Побратими" (1960), „Зрадливі кульбаби" (1961), „Климко" (1964), „Перший постріл" (1974); збірки оповідань „В зоряну ніч" (1970), „Партизанські таємниці" (1977) та ін.

...За збірку повістей „Назустріч юності" Кузьмі Грибу в 1989 р. було присуджено літературну премію ім. Лесі Українки.

Зі зб. „З порога смерті". – К., 1991.

Наталя Буц

Щоб не втікав

Сіренко Семен Степанович народився 1883 р. у с. Богодухівка, мешкав у с. Тарасівка Чорнобаївського району, українець, із селян, малограмотний.

Заарештований 8.09.1937 р. Трійка при КОУ НКВС своїм рішенням 15.09.37 позбавила волі на 10 років.

Реабілітований 1989 року.

Коли організовувався колгосп (1929-1930 рр.), Сіренко Семен Степанович одним із перших подав заяву, відвів корову, коня, віддав млин, сівалку, борону, плуг. Але, коли повернувся і сказав про це дружині, та стала плакати, кричати, що не піде вона під спільне рядно в комуну спати. Постійні домашні чвари закінчились тим, що Семен Степанович забрав заяву з колгоспу, а дружина наступного дня забрала корову і коня, бо вдома було восьмеро дітей (7 синів і одна дочка). З тих пір почали дивитися на Семена Степановича, як на ворога народу. По селу пішла чутка, що таких людей будуть висилати до Сибіру.

Семен Степанович із дружиною та п'ятирічним сином втікає аж на Кавказ. Вдома залишились малолітні та старші діти: Орест, Павло, Григорій. Інші були вже одружені. Тяжко доводилося голодним дітям без батьків. А в одну зимову ніч під'їхав „чорний ворон" і трьох дітей (оскільки батьки втекли) взяли заручниками і повезли на станцію Золотоноша для відправки в Сибір. Та начальник поїзда виявився гуманною людиною і завернув дітей додому. Так і жили вони сусідськими подачками, та ще старші брати і сестри допомагали.

Згодом, коли стихла колективізація, батьки повернулися додому. Та біда чатувала неподалік. Через деякий час забрано батька. Було висунуто обвинувачення, що він у с. Франківка агітував людей проти Радянської влади. Хоча насправді він цього не робив і після говорив: „Мене за політику посадили, але я не знаю, що воно й таке".

Відмовлятися не було сенсу. Бо хто заперечував, того забивали на смерть, не довізши до місця призначення. Семен Степанович підписав протокол, що він згідний з обвинуваченням.

У Свердловській області він працював столяром на лісорозробці. Ті люди, що були разом з ним на засланні, приїздили до нього в гості уже після повернення додому.

Семен Степанович був хорошим батьком, сім'янином. Усім своїм дітям він дав прихисток в житті. Павло – коваль, Іван – швець, Галина – швачка, Орест – будівельник, Ілля – „універсал" – вмів усе робити.

Семен Степанович будував школи в селах Тарасівка та Нове Життя. Багатьом людям робив вікна, двері, рами, ставив хати на сохах, зводив дахи. Працював мірошником, сторожем. Був людиною веселої вдачі, любив збирати всю свою родину. І коли лунала пісня над селом, то говорили: „Це в Сіренка зібралася родина".

ДАЧО. – Р.-5625, оп. 1, спр. 793.

Віра Рубцова

Я не люблю самотнього зітхання

Филипович Павло Петрович. Народився 1891 р. у с. Кайтанівка (у слідчій справі Кастанівка) Катеринопільського району, із сім'ї священика, безпартійний, освіта вища, професор Київського університету, поет і літературознавець.

Заарештований 5.09.1935 р. ВТ КВО 1-4.02.1936 р., розглянувши на закритому засіданні судову справу по звинуваченню письменників М. Зерова, П. Филиповича, А. Лебедя, М. Вороного, Б. Пилипенка, Л. Митьковича, визначив міру покарання П. Филиповичу – „десять років позбавлення волі у ВТТ з конфіскацією майна". 9.10.1937 р. Особлива трійка УНКВС Ленінградської області, розглянувши справу № 103010 оперативного підрозділу Соловецької в'язниці, постановила: Филиповича П.П., серед 134 українських буржуазних націоналістів, розстріляти.

Вирок виконано на честь 20-ої річниці Жовтневої революції 3.11.1937 р.

Реабілітований 31.03.1958 р. Військовою колегією Верховного Суду СРСР.

Кайтанівка... Село як село, що розкинулося обабіч невеличкої степової річечки Вербівка за десять кілометрів від райцентру і за 17 кілометрів від станції Звенигородка. На пагорбі колись стояла невелика церква, уквітчана, як віночком, вишняками. Неподалік, під горою, місцеві селяни видобували буре вугілля. Згодом тут буде відкритий буро-вугільний розріз. До Гнилого Тікича, оспіваного в численних легендах і піснях, рукою подати. І ось тут – у глухомані – народився один із найталановитіших представників українського розстріляного відродження – Павло Петрович Филипович. До речі, в такому ж глибинному степовому селі – Малі Канівці – народився й інший видатний українець – Михайло Драй-Хмара, яким судилося пройти разом тернистий шлях. Обидва після навчання в місцевих гімназіях одночасно вступили за конкурсом до уславленої Київської колегії Павла Галагана, а потім, у 1910 році, були зараховані до Київського університету святого Володимира.

За дипломну роботу „Жизнь и творчество Е.А. Баратынского" у 1915 році Филипович був нагороджений золотою медаллю і, разом із Драй-Хмарою, залишений при університеті як професорський стипендіат.

Так протягом майже двадцяти літ доля пов'язала його з Київським університетом, де викладав історію новітньої української літератури. Працював над проблемами російсько-українських літературних зв'язків („Шевченко і декабристи", 1926; „Пушкін в українській літературі", 1927). Досліджував творчість

Івана Франка, Лесі Українки, Ольги Кобилянської („З новітнього українського письменства" 1929), питання літературознавства („Українське літературознавство за десять років революції", 1928).

Одночасно Павло Филипович активно виступає в різних часописах як поет-неокласик, літературний критик. Правда, друкуватися почав він ще в Колегії Павла Галагана. Зокрема, з 1910 року друкуються його вірші в петербурзьких і московських журналах („Вестник Европы", „Заветы", „Жатва") і Київському „Куранты". У 1917 році, коли вітер революційного відродження могутнім крилом захопив українську інтелігенцію, коли було поставлено круто: хто ми – малороси чи українці, Филипович починає писати тільки українською мовою. Його поезії друкуються в альманаху „Книгар", виходять збірки „Земля і вітер" (К., 1922), „Простір" (К., 1925), високо оцінені літературними критиками Б. Коваленком, А. Лебедем, М. Доленго та рядом інших.

Майже всі рецензенти сходилися на тому, що з кожним роком поезія Филиповича набирає дедалі більшої ясності, синтезуючи збагачені модернізмом поетичні засоби з класичними і навіть пісенно-фольклорними, сповнена тривожного передчуття.

Дивись, дивись: безмежні перелоги
І хмар насуплених погроза в далині
Приносить вітер виклики тривоги –
Шалений вітер і криваві дні.

(„Земля і вітер". – К., 1922).

І непомітно передай вікам
Оті пилинки сховані насіння.
Смерть не мине, і ти загинеш сам,
Та безліч раз зійдуть твої творіння.

(„Простір". – К., 1925).

Ще було далеко до сумнозвісної телеграми Й. Сталіна про розгортання рішучої боротьби з коренізацією і націоналістичними ухилами. Але вже гроза насувалася... Лазар Каганович – перший секретар ЦК КП(б)У – на червневому 1926 р. Пленумі, розвінчуючи неокласиків, символістів, наголошував, що це „охвістя петлюрівщини" прагне „спрямувати економіку України на шлях капіталістичного розвитку, тримати курс на зв'язок з буржуазною Європою". І ціла зграя всіляких партпристосуванців з небаченою енергією взялася за розвінчання тих, хто не вкладався у „прокрустове ложе" партійної лінії.

Нещадну відсіч цим співцям Москви першим дав Микола Хвильовий, опублікувавши серію статей „Камо грядеши", „Думки проти течії", „Апологети писаризму". Потім виступив із різкими памфлетами „Записки Холуя", „Іван Сенченко". Не залишився осторонь і рафінований професор Павло Филипович. 16.09.1926 р. з'являється його „Епітафія неокласикові":

Не Райн, не Волга, не Дніпро, не Висла –
його сховає вічності ріка.
Прощай – неокласичну руку стисла
Після Європ досвідчена рука:
Десь Дорошевич з ним вітався кисло,
Не раз скубла десниця Десняка.
Кінець! Мечем Дамокловим нависла
сувора резолюція ЦК.
Дарма, що він, у піджаку старому,
Пив скромний чай, приходячи додому,
І жив працьовником з юнацьких літ, –

О, муза аж здригнулась, як почула,
Що ті переклади з Гомера і Катулла
Відродять капіталістичний світ.

Безперечно, що всі ці твори накопичувалися в архівах ДПУ, потім НКВС. І коли після процесів над членами СВУ почалася нова хвиля політичних репресій, серед заарештованих був і професор, поет, речник українського відродження Павло Петрович Филипович.

Спочатку він проходив окремо від інших заарештованих. Потім його справу об'єднали із кримінальною справою М.А. Драй-Хмари. Згодом з кримінальною справою „політичної банди" М. Зерова, М. Вороного, А. Лебедя... „Нам все известно, – торочили слідчі з початковою освітою. – Неокласики! В классики захотели при жизни, а какая инстанция это вам разрешила? „Энеиду" переводили, рабовладельческий Рим пропагандировали, от Муссолини задание получили?"

Заарештований він був 5 вересня 1935 року. А вже через якихось п'ять місяців засідає Військовий трибунал КВО і виносить вирок – десять літ Соловків...

І там, на Соловках, за ним, як і за всіма українцями (а тут був зібраний цвіт української інтелігенції – Лесь Курбас, Матвій Яворський, Микола Зеров, Григорій Епік, Микола Куліш і сотні інших відомих і менш відомих поетів, письменників, політиків, священиків пильно стежить „недремне партійне око". В тюремних архівах Соловків зберігається чимало доповідних сексотів – з ким спілкувався П.П. Филипович, що говорив і навіть що мав думати...

Висновок для існуючої системи був один – „не роззброївся, не відмовився, соціально-небезпечний..."

А тому, коли перед новим колом масових репресій почалося так зване „розвантаження" в'язниць і концтаборів, першими у розстрільні списки потрапили Лесь Курбас, Микола Куліш, Валер'ян Підмогильний, Марко Вороний, Григорій Епік, Микола Зеров, Павло Филипович...

За п'ять днів (27 жовтня, 1, 2, 3 і 4 листопада 1937 року) капітан держбезпеки М. Матвеєв щодня власноручно іменем революції з револьвера в потилицю в урочищі Сандормох розстрілював не менше двохсот приречених...

Зеров, Курбас, Куліш, Филипович... Так розстрілювалося наше Відродження... Так від руки ката-неука загинув блискучий знавець літератур – української, західно-європейської, російської. Бездоганний перекладач поезій з французької і латинської, оригінальний поет і критик, професор, співробітник НАНУ.

Загинув у розквіті творчого злету...

Література:

Филипович П. Земля і вітер. – К., 1922.

Филипович П. Простір. – К., 1925.

Филипович П. Шевченко і декабристи. – К., 1926.

Филипович П. З новітнього українського письменства. – К., 1929.

Лавріненко Ю. Розстріляне відродження. Антологія 1917-1933. – К., 2003.

Зб. „Остання адреса" (в трьох книгах). – К., 1997, 1998, 1999.

Зб. „З порога смерті". – К., 1991.

Лідія Ромодан

Доля романтика

Семиволос Іван Терентійович народився 1909 року в с. Квітки Корсунь-Шевченківського району, мешканець м. Харкова, українець, із робітників, безпартійний, незакінчена вища освіта, письменник, літературний консультант Кабінету молодого автора при видавництві „Український робітник". Заарештований 16.07.1937. 4 листопада 1937 р. Особлива нарада при НКВС СРСР ухвалила – ув'язнити на вісім років у ВТТ.

Помер 17.12.1943 в Каргопольтабі.

Реабілітований 11.03.1958 р. Військовим трибуналом КВО.

Семиволос жив 34 роки, з них двадцять – роки дитинства і молодості минули в глухомані – глибинному селі Квітках. До райцентру – понад десять верств, до залізничної станції – півтора десятка. Подальші п'ять літ забрав Каргопольський табір НКВС. Та й дитинство і молодість проходили у скруті. Революція, громадянська війна. Голод 20-х, 30-х років.

І все ж – наперекір всьому – він не втратив ні віри в прийдешнє майбутнє, ні віри в Правду, перемогу Добра над Злом. То були роки українського Відродження і роки його розстрілу. Роки бурі і натиску. Роки, коли його земляк, Олекса Влизько, напівглухонімий після хвороби – закликав своїх колег:

– Нам треба пісні – бурі, грому,
Нам треба – бомбами слова!
Ні слова, – хто там? – про утому,
У кого скніє голова!
Нам треба кожного солдатом
На наші будні і фронти!
Поете, в бій – доволі ждати, –
Громами пісню рознести.

(Зб. „Із поезії 20-х років". – К., 1954. – С. 109).

І він рвався в бій, прагнув бути на вістрі епохи. Не випадково, мов перегук з Олексою Влизьком, була його перша збірка віршів „Мій призов" (1934). Вони – продовження життєвого кредо молодого поета, закоханого в життя, працю. Сповнені бадьорим духом і оптимістичним світовідчуттям. Адже молодий поет був не простим спостерігачем життя. Він був його активним творцем. Як і тисячі таких же романтиків, Іван Семиволос подався на заклик комсомолу – на будівництво Дніпрогесу. Тут він пройшов і робітничий гарт, і життєву школу.

Кружляє вітер,
День вихрить,
А я повитий –
Мріями...
Літа мої,
Мов кораблі
На парусах –
Розвіяні...

Після Дніпрогесу Іван Семиволос приїздить у Харків. Стає літературним консультантом Кабінету молодого автора при видавництві „Український робітник".

Одночасно навчається в Київському інституті народної освіти та Московському інституті світової літератури. Постійно друкується в часописах „Молодий більшовик", „Молодняк", „Літературна газета", „Комсомолець України". Юнак із сільської глухомані стає співцем робітництва, індустріалізації.

Хто передасть
Слова громоххі
про домни,
рудні
і Донбас.
І в мене серце,
рветься,
тьоххa,
Коли пригадую
я вас.

(Там же, с. 323).

Розіп'явся завод „Більшовик"
у подихах
вітру далекого
Про нього я марити звик...
Купатися в залізному клекоті...

(Там же, с. 326).

Він був відвертий і послідовний – як Правда. І навіть у божевільній маячні важко було запідозрити в ньому найменше відхилення від курсу партії чи якісь сумніви щодо правильності дій влади... І все ж оперуповноважений IV відділу НКВС УРСР Гольдман знайшов і на Сонці плями. 11 червня 1937 року він знаходить і в життєвому шляху співця робітництва плями: „І.Т. Семиволос є учасником української націоналістичної фашистської терористичної організації".

Висновок „лицаря" меча революції діяв нещадно. 16 липня 1937 року Іван Семиволос був заарештований. Відправлений у в'язницю на Холодну Гору. І висновок Особливої наради при НКВС СРСР – 4 листопада 1937 року – „Семиволоса І.Т. за контрреволюційну діяльність ув'язнити у виправний трудовий табір терміном на вісім років".

У своєму листі до сестри Люсі Іван Терентійович з властивим йому оптимізмом писав, що арешт і заслання – це якесь непорозуміння. І відповідні інстанції швидко розберуться, і він повернеться додому. Та доблесні чекісти – з гарячим серцем і холодним розумом – не поспішали переглядати справи „контри".

Зрештою 27 березня 1941 р. сержант держбезпеки Кобушко, розглянувши слідчу справу І.Т. Семиволоса, зробив висновок: варто зменшити термін покарання з 8 до 4 років, тобто, фактично, Іван Терентійович підлягав негайному звільненню з-під варти. Адже чотири роки він уже відбув...

Та почалася війна... І тут уже було не до якогось там поета-оптиміста. І лише 4 листопада 1942 року Особлива нарада при НКВС, розглянувши клопотання табірного начальства „за зразкову працю, сумлінне ставлення до вимог начальства" (а у праці був Семиволос воістину невтомним – завжди перевиконував норми виробітку у два рази), вирішила 4 листопада 1942 року зменшити термін ув'язнення на один рік.

Та разом з вірою у справедливість згасало і життя великого правдолюба і оптиміста... 17 грудня 1943 року у табірному лікпункті Каргополя перестало битися серце романтика трудових буднів Івана Терентійовича Семиволоса..

Згасла зоря, так і не встигши як слід розгорітися...

Література:
Семиволос І. Мій призов. – Х., 1934.
Зб. „Із поезії 20-х років". – К., 1959.
„Мала енциклопедія Корсунь-Шевченківського". – К., 2000.
Зб. „З порога смерті". – К., 1991.

Василь Страшевич

З любов'ю до людей

Петрушин Самуїл Архипович 1898 р., уродженець м. Черкаси, із сім'ї ремісника-лозомеблевика, українець, освіта середня, з 1929 р. – уповноважений Всеукраїнського Комітету по боротьбі з безробіттям (Комборбез), з 1935 р. – інструктор виробничого навчання в Ананьєвському будинку інвалідів.

Взимку 1937 р. арештований і звинувачений „у приналежності до контрреволюційної організації".

Засуджений трійкою до розстрілу, але потім вирок замінено 20-річним ув'язненням у ВТТ. 2 грудня 1941 р. С.А. Петрушина не стало.

Реабілітований у 1958 році „із-за відсутності складу злочину".

З родини черкаського ремісника Архипа Кузьмовича та Параски Омелянівни Петрушиних, що мешкали по Дніпровській набережній, перші троє синів після світової війни поріднилися з міліцією. Країна Рад формувала міліцейські кадри, які сприяли б охороні громадського порядку, зміцненню соціалістичної законності, боротьбі з різноманітними бандами, кримінальною злочинністю тощо, і їх залюбки запросили до організації міліцейських формувань на Черкащині.

У Музеї обласного управління внутрішніх справ є стенд, присвячений братам Петрушиним. На початку 20-х років минулого століття вони працювали в міліції: старший Андрій, який прийшов з турецького фронту прапорщиком і був нагороджений за мужність трьома хрестами та медалями, мав вдосталь бойового досвіду, обіймав другу міську дільницю; Самуїла призначили начальником водно-транспортної міліції Черкаської дільниці, а Сава працював уповноваженим окружного управління міліції. Усі були співчуваючими більшовикам.

Самуїл, як і Андрій, закінчивши Черкаське реальне училище, в роки Першої світової війни був зарахований вільнообраним в армію. Пройшовши курс молодшого офіцера і прийнявши військовий підрозділ під свій вишкіл, служив у Білорусії. Після Жовтневої революції, зрозумівши усю безглузду сутність імперіалістичної війни, повернувся в рідні Черкаси, де незабаром вступив на службу в міліцію Черкаського водно-транспортного району, який обіймав обидва береги Дніпра з притоками на дільниці понад сто кілометрів.

Самуїл завжди соромився свого імені. Під час хрещення сина батьки хотіли переконати священика, щоб той назвав сина Миколою, але священнослужитель, покопавшись в святцях, вимовив – „тільки Самуїл" і показав пальцем угору, мовляв, так Богом дано. Довго батьки не могли звикнути до іудейського імені сина, але зрештою звикли; лише мати інколи називала його Миколкою.

Родина Петрушиних була меблевиками. З простої лози, що росла по берегах річок, батько з матір'ю та юними синами виробляли чудові речі для домашнього вжитку – стільці, етажерки, дитячі люльки, столи, різноманітні кошики тощо. Навіть навчаючись в реальному училищі, хлопці продовжували допомагати батькам у виготовленні меблів з лози. Згодом вони стануть досвідченими майстрами своєї справи, що їм згодиться в подальшому житті.

А поки що просторами Черкащини гуляли різноманітні бандитські зграї, в країні була розруха, голод, сотні безпритульних дітей та й дорослих блукали містом, розперезалися кримінальні елементи, почастішало пограбування міщан, стало небезпечно ходити по Дніпру пароплавам, які піддавалися набігам „річкових флібустьєрів" тощо.

Ось і запросили Самуїла Архиповича Петрушина очолити водно-транспорту міліцію Черкаської дільниці. Сталося це у 1920 році після звільнення міста від денікінців. Маючи кілька швидкісних катерів та понад три десятки міліціонерів, молодий начальник, якому виповнилося лише 23 роки, зумів у короткий строк приборкати групу озброєних бандитів, які поночі із засідок нападали на рейсові пароплави, каравани барж, а то й окремі судна, грабували їх, вбивали пасажирів. Діставалося й рибним браконьєрам. Були сутички й втрати з обох сторін.

Дійову допомогу водній міліції надавали екіпажі кораблів Дніпровської військової флотилії, та особливо загін кораблів Черкаського узбережжя під керівництвом капітана О.І. Агеєва в складі канонерок „Вірний", „Передовий" та інші.

В одній із сутичок Петрушина було поранено, але операцію по захопленню не припиняв. А одного разу міліціонери перехопили групу озброєних грабіжників, які викрали вибухівку зі схрону управління дерев'яного мосту, призначену для знищення льодових заторів під час льодоходу. Займалися міліціонери й заготовкою дров для населення міста, допомагали в організації громадського порядку в нічний час, патрулюючи вулицями тощо.

Через кілька років Самуїла Архиповича направляють на роботу уповноваженим Всеукраїнського Комітету по боротьбі з безробіттям (Комборбез). Тепер йому згодилася його спеціальність меблевика, і він їздить по Україні, організовуючи промислові артілі, навчальні курси для безробітних, вчить сотні людей фаху лозомеблевика та лозоплетінню. Петрушин залишив помітний слід, навчаючи молодь новим спеціальностям в Звенигородці, Умані, Тульчині, у тодішньому молдавському Ананьєві тощо.

Перебуваючи в Ананьєві, Самуїл Архипович організовує артільне господарство з виготовлення лозових виробів, особливо кошиків різних розмірів для народних потреб безпосередньо в місцевому будинку інвалідів, залучаючи до цієї роботи навіть сліпих, за що заслужив повагу у городян. У колективі його поважали, він був уважним до кожного, де, крім слів, необхідно було демонструвати виробничі процеси й особисто, які інструктор лозоплетіння робив досить уміло.

Щоправда, декому з посадовців будинку інвалідів це не подобалося, до того ж Петрушин був непримиримим до негативних явищ, мав, як кажуть, вибуховий характер, не терпів окозамилювання, був мужнім у відстоюванні інтересів своїх підопічних. Це не подобалося й директору будинку; казали, що він перейшов йому дорогу. Хтось в державні органи написав листа, звинувачуючи Самуїла Архиповича у причетності до якоїсь контрреволюційної організації.

Цей донос і вплинув на подальше життя Петрушина. Взимку 1937 року інструктора виробничого навчання Ананьєвського будинку інвалідів вночі арештували. Сім'ї наказали протягом доби залишити відомчу квартиру. Дружина Віра Андріївна і восьмирічна дочка Вікторія опинилися на вулиці, але їх прихистила доброзичлива сім'я. „Трійка" винесла свій ганебний вердикт: розстріляти, але згодом замінила на 20-річний термін трудових виправних таборів.

Лише у 1940 році до родини Самуїла Архиповича в Черкаси надійшла звістка, яку передала людина з Півночі. Чоловік сповіщав, що він перебуває в трудових таборах, на лісоповалі у північних районах країни. Проте, зворотня адреса була відсутньою. Віра Андріївна писала у всі інстанції, сподіваючись дізнатися про долю чоловіка, але звідтіля була лише мовчанка.

Лише 14 січня 1942 року надійшло офіційне сповіщення, що „зек Самуїл Архипович Петрушин помер від завороту кишок в місті Щербакові Ярославської області". Сталося це 2 грудня 1941 року.

Сталінська репресивна машина зробила свою ганебну справу.

У 1958 році черкасця Самуїла Архиповича Петрушина було реабілітовано через відсутність складу злочину.

Віра Шията (Радченко)

Хай зникне минуле в ім'я будучини

Радченко Юхим Филимонович, нар. 1902 р. у м. Новоекономічне Донецької області, із шахтарів, українець, член ВКП(б) з 1919 р., військовослужбовець, старший політрук лазарету № 626.

Заарештований 7 липня 1942 р. 22 липня 1942 р. засуджений ВТ 21-ї армії на 3 роки у ВТТ.

Реабілітований 11 серпня 1977 року ВТ Північно-Кавказького ВО за відсутністю в його діях складу злочину.

Недавно в одній із обласних газет я прочитала статтю учасника бойових дій Великої Вітчизняної війни. Розповідаючи про складні перипетії минулих літ, автор всіляко виправдовував репресивні заходи щодо воїнів Червоної армії. Мовляв, час був жорстокий, і воюють не у білих рукавичках. Потрібні були і загороджувальні загони, і розстріли панікерів, дезертирів. Війна є війна. Жорстокий час, і потрібні були жорстокі заходи, і якщо розстрілювали, то так було потрібно... Нічого церемонитися...

Заради перемоги – всі репресивні заходи цілком виправдані.

Переможців не судять...

А мій знайомий, коли зайшла мова про репресії – так відверто і прямолінійно заявив: розстрілювали, кого було потрібно. І без такої генеральної чистки ми б ніколи не водрузили прапор Перемоги над банею рейхстагу.

Переможців не судять... Війна є війна...

Мій батько, Юхим Филимонович Радченко – колишній шахтар, колишній червоногвардієць. Його предки в пошуках кращої долі переселились на Донбас і стали спадковими шахтарями. В сім'ї було ще два брати, які загинули в роки громадянської. Батьки теж рано померли.

Родом із шахтарського містечка Новоекономічне, що за шість кілометрів від славнозвісної станції Гришине, де в роки громадянської війни формувалися загони Клима Ворошилова. Пам'ятаєте, триптих Олексія Толстого „Хожденне по мукам". Так ось, життя червоногвардійців – це частина життя мого батька. Тут, в шанхаях Новоекономічного пройшло його дитинство. Шахта № 1 „Центральна", шахта № 2, 3, 4... Кайло. Санки і саночник.

У січні 1918 року для охорони шахт і підтримання революційного порядку шахтарі-більшовики П.І. Журба, Г.П. Чистяков, М.М. Дмитрохін сформували червоногвардійський загін. Серед 265 робітників-добровольців із рудника та сусідніх хуторів був і шістнадцятилітній коногон Юхим.

А потім – наприкінці квітня – відступ до Царицина, так рельєфно описаний Олексієм Толстим... У лютому 1919 року разом з робітниками шахти № 1 „Центральна" і № 3 вливається в дивізію, якою командував П.Ю. Дибенко.

Чотири полум'яні роки шашкою, маузером і „люїсом" прокладав юнак шлях до світлого майбутнього зі щирою вірою і безмежною відданістю справі революції.

Не раз смерть чатувала на нього... І наперекір всьому залишився живим і неушкодженим. У с. Дивин Коростишівського району Житомирської області

познайомився з майбутньою дружиною, моєю матір'ю Березовенко Ганною Андріївною.

Зустрів дівчину, що несла на коромислі воду...

– Як звати? – поцікавився.

– Галя – зашарівшись відповіла дівчина. І як у тій пісні – несе Галя воду, коромисло гнеться...

Як найстарша в сім'ї, Галя замінила матір молодшим Филимону, Самійлу, Василині. Батько помер зовсім рано, залишивши дрібних сиріт, мати – коли найстаршій було 15 років. Батьки жили бідно, наймитували.

Зустрілись випадково, щоб опісля пройти спільно все життя. Саме через Галю – після демобілізації – не поїхав у свій шанхай. А зупинився у Квітках, де йому доручили оберігати громадський ліс...

Справа в тім, що, за роки війни, розрухи і голоду, кожен так звик „тягти" у власну садибу все, що траплялося під руки, що з довколишніх лісів могли залишитися одні пеньки...

Отож, раз в райпарткомі сказали – охороняти ліс, як свою зіницю, то він і охороняв. З молодою дружиною поселились у лісниковій хаті посеред лісу. Громада виділила коня, пса. Невеличку зарплатню, якої ледве вистачало на куриво. Мовляв, крутись. Вовка ноги годують...

І крутився – і вже через рік любителі щось поцупити з лісу десятою дорогою обходили квітчанський ліс... і, зачувши пісню, з якою ніколи не розлучався Юхим, намагалися пошвидше ретируватися з лісу...

Щоб мати якийсь заробіток, з таких же об'їздчиків створив кооператив, який з рубок догляду виготовляв вікна, двері, хвіртки, стільці, взимку – кошики з лози, віники, мітли... Мали і заробіток, та ще й невеличкий прибуток, на який закупляли необхідний реманент.

Організаторський хист Юхима помітили в районі. І невдовзі його обирають парторгом у щойно створеному Стеблівському радгоспі, потім налагоджував роботу на красильному заводі в Корсуні. З 1935 року був головою сільради в Киченцях. Тут особливо проявляються його організаторський хист і вміння працювати з людьми. Згуртовувати їх, допомагати. Часто, коли дружина докоряла, що не купив вчасно дочці чобітки чи фуфайку, відмахувався: ми обійдемося, а ось діти вдови Марини – і голі, і босі. То я вирішив їм дещо купити.

В центрі села за його головування було побудовано контору колгоспу та новий клуб – Будинок культури. Це була досить велика і добротна будівля, сцена мала привабливий вигляд і красиві штори. Відбулись урочисті входини. Зібралось все село. Батько запросив з Черкас бандуристів, інших артистів.

Його стараннями також створена сільська бібліотека. Батько багато книг привозив з Корсуня. І не тільки. Якось послали його на шестимісячні курси в столицю. Громада виділила кошти на проживання. Повернувся – і цілу валізу книг привіз.

– А де ж стільки грошей взяв? – запитали.

– Оті гроші, що ви виділили на проживання. А ще я найнявся на підробіток двірником... Рано-вранці довкола все поприбираю, попідмітаю – і на лекції. Ось і мав гроші – і на книги, і на харч.

А ще мріяв спорудити памятник загиблим в дні громадянської війни... „Жити треба серцем, – говорив він сільському активу, – і щоб наші герої стояли в бронзі на місці своєї кончини". Перед війною ця мрія почала здійснюватися – розпочалося будівництво пам'ятника героям громадянської.

Будинок культури став осередком культурного і суспільного життя. Біля клубу, на місці, де раніше паслися свині, обладнали майданчик, поставили лави, там було людно і дуже часто читалися лекції. Лекції і бесіди проводили лектори товариства „Знання", вчителі місцевої школи. Батько теж часто виступав перед односельцями, розповідав про міжнародне становище, про життя і політику.

Мав він великий авторитет у селі. А ще працював драматичний гурток, ставилися вистави, декламувалися вірші, змагалися у співі ланки колгоспу. Учні виступали з віршами і танцями. Батько сам танцюрист був неабиякий і красиво співав.

А мене ніколи не сварив, не бив. Скаже лише одне слово, але з наголосом (– Віра!), і я вже знаю, що щось не те зробила. Боялась батька, але й любила дуже.

Був такий випадок. Я дружила з ровесницею, Дунею. Якось Дуня каже: „Моркви хочу, моркви хочу, підемо по моркву? (А на колгоспне поле заборонено було заходити). Морква росла на полі біля контри, вище клубу. Місцевість там гориста. Пішли ми в моркву, та й сидимо там. Дуня їсть моркву. Темніє... Коли чуємо – йдуть члени правління і батько з ними, розмовляють. Нас як вітром здуло з того поля. Влетіла я в хату (а це поруч, через дорогу) й принишкла. Входить батько і посміхаючись каже: „Мамо, ти знаєш, де твоя донька була?" Попало мені тоді від матері, і урок цей я запам'ятала на все життя.

Батько жив чесно і працював для людей. Всього себе віддавав роботі.

Кожен рік військкомат мобілізовував його на навчання. Навчав молодих солдатів володіти зброєю, мистецтвом воювати, особливо в кінних загонах. Сам в минулому кіннотник – до коней у нього було особливе ставлення. Коня знав, як свої п'ять пальців, знав і розумівся на цій справі, як підійти, обійти, навчити.

А на початку 1940 року був направлений у Станіславську область. Сім'я залишилась у Киченцях.

З перших днів війни був мобілізований. Потрапив у 21-у армію. Старший політрук...

Його рота з боями відступала, захищаючи кожен клаптик землі. За Дніпром, під Лубнами, потрапив в оточення.. І все ж – бійцям роти, очолюваної старшим політруком, вдалося через лубенські і пирятинські болота прорватися до своїх.

В сорок другому – як старший політрук 626 лазарету – брав участь в Ізюмо-Барвенківській операції. Стояли під Вовчанськом. Готувалися визволяти Харків,... а також наступати на Гришине, щоб перерізати головну магістраль постачання Донбаського угрупування німецьких військ.

І нагло все полетіло шкереберть. Від Краматорська і Слов'янська танки Клейста ударили під саму основу Ізюмо-Барвенківського виступу... Інше угрупування німців наступало від Харкова... І кільце замкнулося...

Знову оточення. Ночі оточенські. Безперервні атаки. Прорив...

І вже опинившись за Доном, окопуючись на весь зріст, Радченко спересердя вголос висловився – мовляв, хіба в Краматорську, Слов'янську, Олександрівці чи Гришиному ліси непрохідні. Хіба не можна було бачити, що німці зосереджують танки, артилерію... Там же голий степ. Рівний, як стіл... Все видно, як на долоні...

Звичайно, хтось доніс у „СМЕРШ". А тут же й вийшла постанова ЦК ВКП(б), в якій піддавалися гострій критиці політруки, які, мовляв, не проводять мітингів, не роз'яснюють політику партії, не борються з панікерами, „пораженческими" настроями.

Був доведений відповідний ліміт на покарання політруків... І якраз у цей список потрапив старший політрук 626-го лазарету Юхим Филимонович Радченко... Слідчого не цікавили ні минулі заслуги, ні настрій – лише одне – чому не провів мітингу, збори, чому не проводив задушевних бесід з бійцями, не накреслив організаційні заходи, спрямовані на перебудову агітаційно-пропагандистської роботи, не добився, щоб заклик партії – зупинити ворога – був глибоко зрозумілий кожному бійцю.

Заарештований Радченко Юхим Филимонович на початку липня, а коли обстановка з відступом стабілізувалася, 21 липня відбулося засідання Військового Трибуналу 21-ї Армії. Був винесений відповідний вирок.

Я з мамою та ще одна сім'я (родинам комуністів не можна було залишатися в окупації) поїхали підводою через Полтавську область в Казахстан. В Лубнах чи в Полтаві односелець зустрів батька. „Десь тут має бути і моя сім'я". Цей чоловік і сказав мамі: „Ось тільки недавно я розмовляв з Юхимом Филимоновичем". Мама в сльози. Кинулися шукати, а поїзд уже пішов. Залишились слова: „Передайте моїм рідним – я обов'язково повернусь".

Потім я служила медсестрою в польовому госпіталі й серед цього горя і болю дуже хотіла знайти дорогу мені людину. Та мені сказали, не шукай, зараз не знайдеш, після війни.

По закінченню війни я написала багато листів у різні інстанції. Відповідь одна: пропав безвісти.

Так минуло більше 30-ти років. Потім знайшлася вперта людина – теж учасник та інвалід Великої Вітчизняної – Ф.І. Сіренко. Він сказав: „Людина – не голка, не може загубитися. Якісь сліди мають бути". І став писати. Приблизно через два роки його зусилля увінчалися успіхом. Військові владні структури були змушені підняти архівну справу і переглянути її. Прийшла відповідь, де було сказано, що вирок Військового Трибуналу і „определение" відносно Радченка Ю.Ф. відмінено, і справа припинена за відсутністю складу злочину.

У військкоматі мені було усно повідомлено, що батько помер у місцях позбавлення волі 6 лютого 1943 року.

Мій батько був комуністом. Був відданий партії. Чесно служив людям. І що? Що одержав? Ворог народу.

Війна все спише... Можливо, кому і „спише". Дружина втратила чоловіка, дочка – батька, а держава, суспільство – просто одного з мільйонів своїх членів – цікаву, творчу, іще повну сил, планів і мрій особистість.

Другим „ворогом народу" був брат мого чоловіка, Омеляна Герасимовича – Шиятий Михайло Герасимович, 1920 р., уродженець с. Яснозір'я Черкаського району. Батьки, Шиятий Герасим і Голосун Наталка, померли рано. Мати – до голоду 1932-33 рр., а батько після голодівки. Наївся першого гарячого печеного хліба і так помер. В голод їли буряки і моркву.

Михайло Герасимович навчався в Москві в 1927-1931 рр. Там його за підозрою в антирадянській діяльності заарештували і кинули в холодну. Там він захворів на сухоти. Два місяці пробув в ув'язненні Михайло, а вистачило на все життя. Виявилось, що заарештували не того. Відпустили і направили директором семирічки в Киченці, Корсунського району Черкаської області.

У льохах Луб'янки провів два місяці... Але цього було досить, щоб надзвичайно швидко згоріти... і рано пішов у вічність.

Коли почалась війна, директор був залишений в окупації для організації підпільної роботи. Михайлові довелось мешкати нелегально, переховуватись. Це ускладнило перебіг хвороби. Довелось лягти в Київську тублікарню. Звідти Михайло Герасимович вже не вийшов. 1945 року він помер. Місце останнього спочинку для родини залишилось невідомим. Дітям передав – тримайтеся подалі від партії, ні в якому разі не вступайте в її ряди. Молода дружина, дізнавшись про смерть чоловіка, у розпачі бігла, хотіла кинутись під поїзд. Опам'яталась, згадавши про дітей. Так і прожила весь вік сама до 1996 року.

Література:
Архів головного управління кадрів Міністерства оборони СРСР. – 173-4/И-116847.
Довідка ВТ Червонопрапорного Північно-Кавказського ВО від 17.08.1977 р. № 17-н.
Архів автора.

Володимир Журавель

Пам'яті холодноярців

У селах Медведівка і Мельники Чигиринського району на Черкащині проведені заходи з ушанування пам'яті учасників національно-визвольних змагань 1917-1922 років. Незважаючи на дощову погоду, участь у них взяли сотні людей – представників ряду партій та громадських організацій, формувань Українського козацтва. Віддати шану героям Холодноярської республіки прибули також гості з Києва, Рівного, Тернополя, сусідньої Кіровоградської області.

Символічно, що урочистості розпочалися мітингом біля встановленого у центрі Медведівки пам'ятника Максимові Залізняку. Адже розпростерлася Холодноярська республіка на тих же землях, що й Коліївщина. Мотронин монастир, Медведівка, Мельники, Буда, Жаботин... Як і в XVIII столітті, „повіяв огонь новий з Холодного Яру" – на Смілу й Черкаси, на Звенигородку й Умань. Керівництво Холодноярського окружного повстанського комітету визнавали лівобережні, полтавські отамани, Єлисаветградський повстанком, повстанці Криворіжжя, Херсонщини. У періоди найбільшого спалаху гніву народного збройні сили холодноярців, за різними даними, нараховували від 30 до 40 тисяч вояків. Тож, коли недавно стали відомими справжні масштаби антибільшовицького селянського повстанського руху, у новітній історичній літературі щодо нього стали вживати термін „Гайдамаччина XX століття".

„Ми вільні гайдамаки... Є у нас вільна ненька-Україна, і ми, її рідні сини, повинні битися зо всіма, хто простягне до неї руку". Ці слова отамана Василя Чучупаки – найвичерпніша характеристика військової організації холодноярців: і за умов тимчасових революційних союзів, і в період підпорядкування армії УНР вона завжди зберігала назву „Полк гайдамаків Холодного Яру". Кревний зв'язок поколінь борців за свободу України вбачали навіть тодішні чекісти і наслані з Петрограда та Москви більшовицькі комісари. Вони виправдовували власну неспроможність подолати масовий народний супротив радянській владі „одурманенням" селян „романтикою гайдамаччини", називали холодноярську організацію „чем-то вроде петлюровской Запорожской Сечи". Самі ж добре розуміли, що мають справу зі свідомими борцями за Українську державу.

Ні, не романтиками були повстанці. Тим більше, не ідеалізували вони ні минулого, ні дійсності: знали ж бо, якою жорстокою може бути боротьба за народні права, яку ціну слід заплатити за Волю. Ось що говорив легендарний отаман легендарної Степової дивізії Кость Степовий-Блакитний: „Вмирати зовсім не страшно, коли знаєш, за що. Вмерти за нашу священну національну ідею збираюсь тільки один раз. Такої смерті й шукаю вже три роки, і я її колись знайду". Говорив це двадцятидворічний юнак, який навесні 1920 року створив двадцятитисячну селянську армію, а восени того ж року був обраний Головним отаманом Холодного Яру й околиць. Він добровільно склав із себе ці повноваження, коли зі своїми степовиками змушений був вирушити на підмогу селам рідної Катеринославської губернії, де лютували будьонівці. У своїх звітах чекісти називають Степову дивізію „бандою". А це було справжнє військове формування – з чіткою бойовою структурою: головний отаман, штаб, контррозвідка, політична прибудова – повстанський комітет, полки, курені, сотні, підривна команда, кінний відділ, канцелярія, інспекторський відділ, комісія інженерного майна, збройовий відділ, комендатура, дивізійний суд, дивізійний шпиталь, господарчі частини, а також... спеціальна комісія по боротьбі з бандитизмом!

Кость Степовий-Блакитний таки знайшов ту смерть, яку шукав: виданий зрадником і поранений у перестрілці з чекістами, він, щоб не потрапити живим до рук ворогові, пустив собі кулю у скроню. Відомий дослідник повстанського руху письменник Роман Коваль наводить свідчення молодшого отаманового брата Федора, який був мимовільним свідком того трагічного бою. За його твердженням, останніми словами Кості Пестушка (справжнє прізвище героя) були: „Як буде Україна вільною, передайте привіт!".

Потрапивши в оточення у бою, поблизу Креселецького лісництва, вистрілявши всі набої, останнього залишив для себе і холодноярський отаман Василь Чучупака. Під час нерівного бою з кіннотниками Будьонного зробив вигляд, що здається у полон, отаман Чорний Ворон. Коли ж вороги наблизилися, впритул застрелив одного з червоних командирів і на очах решти отетерілих будьонівців вистрілив собі у скроню... Після підступного арешту й оголошення смертного вироку вдалися до відчайдушної акції холодноярські отамани Ларіон Завгородній, Мефодій Голик-Залізняк та Денис Гупало з побратимами. Їм вдалося обеззброїти варту Лук'янівської в'язниці, але вирватись із-за її мурів не встигли – підоспіла регулярна військова частина. Чотири години у центрі Києва тривав бій. Холодноярці, кому дісталася зброя, останній набій залишили для себе. Коли ж настав час, отамани стали парами в тюремному коридорі один навпроти одного. Кожен тримав однією рукою свою рушницю на спуск, іншою – направляв дуло товаришевої собі в серце. Останній залп пролунав разом зі словами „Живе Україна!". Шістнадцять тіл впало на підлогу.

Під час повстання у Лук'янівській в'язниці загинули також козаки-холодноярці Тиміш Компанієць, Олекса Добровольський, отаман Київщини Гайовий-Грисюк, полковник Костянтин Здобудь-Воля – всього 38 осіб. Скільки їх, відомих і невідомих повстанців, ні на мить не вагаючись, віддали своє життя, сповідуючи виписане на прапорі Холодноярської республіки гасло: „Воля України – або смерть!" але й досі, в уже вільній Україні, як це не цинічно, їх продовжують вважати злочинцями. Була війна. Хтось називає її „громадянською", ще хтось „визвольною". Жорстокими були всі, стріляли одні й другі, помста однаково затьмарювала очі й червоним, і жовто-блакитним. Але чомусь загиблі однієї зі сторін стали героями, а інших затаврували бандитами та грабіжниками. І біда не лише в живучості десятиліттями насаджуваних ідеологічних штампів. Усі п'ятнадцять з лишком років незалежності в нашій державі продовжує діяти закон неіснуючої стільки ж часу УРСР „Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні". За ним організація повстанських загонів для боротьби з радянською владою чи участь у них відноситься до категорії кримінальних злочинів. Через що засуджені за це реабілітації не підлягають.

Ану ж бо, пошукайте криміналу ось у цій сповіді – останньому листі до рідних розстріляного у Полтавській в'язниці вереміївського отамана Івана Савченка-Нагірного:

„Добрий день, любі мої рідні... Ви страждаєте... за те, що я мав щире і правдиве серце, щиро поважав свій рідний край і нарід й з одвертою душею пішов боронити його... Коли згадаю, як я вірив на людей і ніс за них своє молоде життя і нарешті одержав таку дяку, що хочеться прокляти той час і хвилину, в яку я клявся бути оборонцем. Правда, я і вмру оборонцем, але оборонцем не свори зрадників, а оборонцем тої святої ідеї, за яку я голову ніс і кладу її в могилу...

Історія колись скаже, хто я був, і де дівся...
Прощай, моя люба Вкраїно,
І ти замучений нарід її..."

Здається, Історія своє слово вже сказала. Тільки у Прокуратурі Черкаської області, куди родичі Івана Савченка ще 1998 року зверталися з клопотанням про його реабілітацію, того слова не чули. Як не почули його українські народні обранці чотирьох скликань, тодішні президент Л. Кучма і голова Верховної Ради І. Плющ, прем'єри Є. Марчук, А. Кінах, генпрокурор С. Піскун і ще з добрий десяток високопосадовців, до яких зверталися члени Історичного клубу „Холодний Яр", нащадки козаків і старшин доби УНР, представники історичної науки і громадськості з проханням переглянути недосконале законодавство і сприяти реабілітації учасників Визвольних змагань 1917-1922 років.

Щороку чимраз більше люду приїздить уклонитися героям Холодного Яру. Кладуть квіти до могил Василя Чучупаки і його побратимів, замучених карателями. Зусиллями громадськості встановлено пам'ятний знак на місці останнього бою отамана і споруджено пам'ятник холодноярцям у центрі села Мельники. Попри холодну байдужість зверхників живе народна пам'ять про українських патріотів, борців за святую правду-волю.

Сільські вісті. – 2006. – 20 квітня. – № 45 (17876).

Микола Негода

„Привітайте від мене вільну Батьківщину"

Боровицький парубок Панас Щириця, по-вуличному Бирка, привіз у село Явдоху Мамаївну, ніхто вже достовірно не скаже — звідки: чи то з Шевченкової Звенигородщини, чи то з козацького Степу, із-за порогів, де Мамаї пустили міцне коріння і де без Мамая з конем, при шаблі та кобзі, немає жодної селянської світлиці.

З прибережних сіл, з малоземельних дворів ходили гуртами на заробітки в Таврію, тоді-то і запримітив Панас вродливу дівчину з небесною голубизною в очах, женився на ній, чужій, привезеній здалека, а не з сусіднього села чи кутка.

Нажили Панас з Явдохою тринадцятеро дітей: троє дівчат і десятеро хлопців. Первістка Корнія та чотирьох пізніших поховали в дитячому віці, Макара вбито в Першу світову, Степана — в Другу, Павла стратили денікінці в дев'ятнадцятому, середульшого Якова розстріляли чекісти в двадцять дев'ятому... Саме через нього, Якова Панасовича — славнозвісного отамана Мамая, переслідувався й нищився до кореня увесь їхній рід. До наших днів дожила наймолодша Христина та пустив родову гілку, мов пагін порубаного дерева, Олекса Щириця — Степанів син, небіж дядька Якова.

* * *

Квітневого дня тисяча дев'ятсот сімнадцятого року, з початком навігації на Дніпрі, пришвартував до Бужинської пристані річковий пароплав з небагатьма пасажирами на палубі. Викинутим трапом зійшов на берег молодцюватий кряжистий чоловік, одягнений в прим'ятий чорний костюм і білу сорочку з краваткою, з плащем на лівій руці і валізою в правій. Він легко збіг на піщаний узгірок, перекинув через плече плаща, оглянувся й помахав рукою, і всі, хто стояв на палубі, помахали йому.

— Якове, не забувайте цих днів. Пишіть! — гукали до нього.

— Писатиму. Неодмінно! — відповідав і на руках показував, як він увесь переповнений почуттями і як вони потребують відповідного вираження. — Колись прочитаєте...

Яків стояв, аж поки пароплав одшвартував і відплив од пристані, довго проводжав поглядом катеринославців, з якими встиг заприятелювати за кілька днів, проведених у стольному Києві.

О, благословенні дні! Хіба їх можна забути? Одна маніфестація зібрала не менше ста тисяч учасників. Інтелігенти, робітники, солдати, студенти й учні в супроводі оркестрів, під жовто-блакитними знаменами, зібралися біля Володимирського собору. Над морем людських голів тріпотіли на вітрі полотнища з написами: „Вільна Україна — вільній Росії", „Душу й тіло ми положим за свою свободу", „Самостійна Україна з гетьманом на чолі", „Автономію Україні", „Хай живе федеративна республіка!" Маніфестанти прямували Фундуклеївською вулицею до Міської Думи. Попереду процесії йшли представники Української Центральної Ради та Українського Військового Генерального Комітету, група артистів переодяглася в старовинні гетьманські жупани. Біля приміщення Думи натовп вітали члени Виконавчого Комітету. Голова Центральної Ради Михайло Грушевський закликав усіх присягнути перед портретом Шевченка на вірність Україні. Процесія рухалася повз Думу на Софіївський майдан, де її зустріло при дзвонах з хоругвами й хрестами духовенство. Священик припросив помолитися за гетьмана Богдана Хмельницького, за Тараса Шевченка. Після панахиди освятили знамена Першого Українського полку і відкрили мітинг. Михайло Грушевський говорив, що настав час „утворити українське народовладдя і державне право України в спілці з іншими народами Східної Європи в федеративній республіці". Після виступів представників кооперації, студентства, українських соціал-демократів, прийняли резолюцію: „Ми, українці, зібрані в Києві на першім українськім святі свободи, вітаємо відновлення народовладдя, знищеного царським деспотизмом, і одностайно постановляємо: підтримати Центральний уряд... підтвердити йому наші сподівання негайного скликання установчих зборів, котрі мають ствердити автономний лад, який на

Україні заводимо... зажадати від Тимчасового уряду, аби він міцно зв'язав справу автономії України з інтересами нового ладу і заохотив людність її до всяких жертв, для чого негайно видав би декларацію, котрою з свого боку визнав би потребу широкої автономії української землі й зробив би одразу всі заходи, щоб надати український національний характер публічним установам... В справі переведення цих постанов у життя віче доручає Українській Центральній Раді порозумітися з Тимчасовим урядом".

Виписані цитати з газет і наспіх занотовані враження від пережитого на маніфестації й мітингу, на педагогічному з'їзді і Всеукраїнському конгресі здалися занадто скупими й куцими. Яків усамітнився на палубі пароплава, заримував експромтом складені рядки, що ними так захопилися колеги з Катеринослава, радили йому розвивати талант і взятися за щось велике, епічне.

„Чому б і не взятися" — міркував, ідучи просохлою наїдженою дорогою до Шабельників. Не кожному дано пережити історичні хвилини. А те, що він пережив, буває раз у кілька століть. Столиця не бачила на вулицях стільки люду, зібраного воєдино, з часів Хмельницького. І не було ще такого загального піднесення й вияву всеохоплюючої радості, як у ці дні. Революція! Воля! — хотілося найголосніше вигукувати й повторювати, а тут, на прибережному дніпровському просторі, де небеса й води, безмежжя луків і нив, пробуджених сонячною й глибинною енергією, — усе видзвонювало й співало, разом з Природою виспівувала душа з її найтоншими і найніжнішими струнами.

Земля прогрівалася, парувала і де-не-де лисніла свіжозораною ріллею між латками зазеленілої озимини. Хтось уже й засівав нивку яриною. Сіяч широко ступав і, розмахуючи руками, одним сівком захоплював кількааршинну загінку впоперек поля. До нього було далеченько від шляху, не догукатися, і як не приглядався, не впізнавав хто ж то. Правобіч, за Крутою балкою, виднілися люди з підводами, звичайно ж боровицькі, можливо є там хто-небудь з рідні. Кортіло звернути з шляху і попростувати до них, розпитати, хто дома, чи чути щось від Павла, чи не запечалилася мати за безвісти закинутими синами. Макара, вже знав, убито. Від Павла не одержав жодної вістки відтоді, як із школи прапорщиків його відправлено на російсько-австрійський фронт. І про себе нічого не сповістив ні матері, ні дружині. Не знають вони, що його після шпиталю комісували і що він — ось, повертається...

На тіньківських осокорах, шабельниківських ясенах гніздилося й каркало вороння. Чорними клубками ворушилися верхівки голих дерев і від каркання, лопотіння й шумовиння крил ставало лячно і моторошно.

— Хоч би хто з дробовика пальнув та відігнав те хмаровиння подалі, — сам до себе промовив уголос, щоб хто-небудь почув.

До шибок, зауважив, приплюснули дитячі носи, поприлипали дівчачі обличчя. Поява приїжджого на сільській вулиці — подія.

Не доходячи до Юхимової хати, Яків звернув до Мачульських. Учителі мешкали в будиночку при земській школі, саме вони — Іван Харитонович та Оксана Петрівна були його найпершими духовними наставниками, вони відчинили перед ним двері в світ. Про шкільні перекошені двері йому не раз потім нагадуватимуть, і він про них пам'ятатиме, доки й житиме. Малого Яшка з багатодітної родини взяв до себе за наймита диякон, то хлопець бувало упорається з роботою та й мерщій на шкільне подвір'я, в притишений коридор, стане під непричиненими дверима і слухає, як учитель навчає дітей. Одного разу його там угледів Мачульський, завів у клас. Після уроків повів до себе в затишну світлицю, підлога в якій застелена витканими полотняними доріжками, на стінах розвішано вишивані рушники, на покуті — іконка з лампадкою, а поруч з нею портрет Шевченка. „Оксано, приймай і частуй гостя", — сказав Іван Харитонович миловидній і чепурній дружині. Босоногому й патлатому гостеві йшов уже десятий рік, і перш ніж посадити за стіл, йому запропонували помити руки з милом, таким пахучим, що його він до того ні разу не нюхав. Перед ним поставили окрему тарілку (вдома всією сім'єю їли з одної миски), поклали ложку, виделку, і він не доторкнувся до страви, поки не почали їсти господарі. Поводилися і розмовляли з ним, як з дорослим. Яшко почув — Іван Харитонович хвалився дружині: „Такого тямущого учня в мене ще не було". Завдяки вчителям та церковнослужителю Яків екстерном закінчив церковно-парафіяльну школу, затим семінарію, університет. Будучи студентом, давав уроки дітям заможних родин. Учителювати повернувся в Шабельники.

Доріжка звертає з пришкільної алеї вбік, веде поміж скопаних уже грядок і впорядкованих клумб до ґанку з ґонтовим дашком, обвитими плющем, підпорами та затишним куточком, що літніми вечорами заміняє альтанку. Скільки тут мовлено-

перемовлено за чаюванням і тихими бесідами про заповітне! Говорили й озиралися, чи ніхто не підслуховує. Наглядачі й донощики не дрімали, нишпорили, допитувалися, хто збирається в Мачульських та про що вони розмовляють. Годі! Минулося. Ставай на майдані й промовляй голосно — нікого не бійся.

— Доброго дня, Іване Харитоновичу! — вітається Яків, здалеку загледівши вчителя в крислатому солом'яному брилі, по-домашньому зодягненого між оголеними яблуневими вітами.

— Добридень! — озивається Мачульський, виходить на стежку з оберемком обрізаного гілля, кладе на купку і, витираючи долоню об полу поношеного піджака, іде назустріч, короткозоро мружиться й приглядається, нарешті впізнає, простягає руки, по-батьківському обнімає й цілує. — З приїздом тебе, Якове. Живий, здоровий? Ну-ну, нівроку козак. Оксано, а поглянь, хто прибув.

Оксана Петрівна відчиняє хатні й сінешні двері, сама у вікно помітила і розпізнала гостя.

— Якове, ви... Звідки? — зупиняється на порозі.

— З пристані. І прямо до вас. Здрастуйте, Оксано Петрівно! — цілує їй руку, відчуває теплий і м'який доторк губів до його тім'я. Підводить голову і мимоволі вловлює бентежний неспокій у її погляді.

— Несподівано якось... для нас, — каже не те, що думає відводить очі, які не вміють брехати. — Заходьте, Іване Харитоновичу, припрошуйте.

У хаті, як завжди, прибрано й застелено від підлоги до нікельованого ліжка. Ті ж рушники на стінах. Та ж іконка з лампадкою, той самий портрет Шевченка на покуті. Час не вніс ніяких змін у вчительський побут, лише побілив голову Івану Харитоновичу, пригасив блиск очей молодої дружини, яка не відвикла звертатися до нього на „ви" — можливо, тільки в чиїйсь присутності, на людях. А втім, вона всіх величає, так вихована.

— То звідки ти, Якове? — з'ясовує для себе і водночас виправдовує помітне збентеження дружини Мачульський. — З фронту?

— Вас, бачу, спантеличив мій одяг. З фронту в такому не повертаються, — усміхається Яків. — Багато розказувати.

— І все-таки...

— Мене делегували на з'їзд. Замість військового потрапив на педагогічний. Серед солдатів і офіцерів були вчителі, всіх нас, військових, перевдягли в цивільне.

— Знай наших!

— Потім Всеукраїнський конгрес... Маніфестація...

— Ми це вміємо, — без будь-якого захоплення сприйняв почуте Мачульський.

— Яків не розуміє, що сталося з його учителем, чому він байдужий до останніх подій, про які вони могли колись тільки мріяти.

— З дороги ... Голодний, мабуть. Сідай до столу, поїж.

— Та ні, дома поїм. Не міг пройти повз вашу хату, не завітавши. Дякую. Я потім загляну, а зараз піду. — Яків уже взявся за клямку дверей.

— Не спіши. Сядь! — майже наказує Іван Харитонович. — Дома тебе не ждуть і навряд чи є там чим погодувати. Поїж у нас. І я з тобою чарчину перехилю.

На столі з'являється карафка, принесена Оксаною Петрівною з комірчини. Одна за одною ставляться миски з квашеною капустою, соленими огірками, моченими яблуками.

— Наливайте, закушуйте, потім гарячого всиплю, — каже Оксана Петрівна, сідає край столу й не зводить очей з Якова, коли він їсть і на неї не дивиться. Досить йому перехопити той погляд, як очі, немов спіймані на чомусь недозволеному й гріховному, враз опускаються чи перебігають на чоловіка, на двері, на причілкове вікно, що виходить на вулицю.

— Іване Харитоновичу, можна, я збігаю... З Уляною привітаюся, доньку побачу, — підводиться Яків.

— Хіба б ми тебе затримували, коли б Уляна дома була. Немає її.

— А де?

— У Чигирині. А може, в Черкасах. З дочкою Христя. Вона в неї за наймичку.

Холодом повіяло від тих слів. Очі Оксани Петрівни остаточно переконали Якова: причина її збентеженості якраз в Уляні. Учителька й раніше не схвалювала його захоплення Жураківською, поспішне одруження з нею відразу після повернення з навчання.

— Якове, не беріть близько до серця все, що почуєте, — хоче заспокоїти його Мачульська. — Люди можуть наговорити такого, що й не було. Не все їм видно... Лише те, що на поверхні лежить.

— А я й не беру, — вдає, ніби ніщо не дошкуляє йому. — Нехай побалакають...

Не став розпитувати й вислуховувати про Уляну. Підвівся з-за столу і вже не сів, як не впрошували його.

З розбурханим і невгамовним серцебиттям підходив до хати, поруділої, розгородженої, у вирубаному садку, з-під пеньків якою відростало й вибрунькувало вишневе й сливове пагіння від живих коренів. Яків пам'ятає цю хату не такою, як тепер, а побіленою, осяяною місячним сяйвом, з відчиненими вікнами в розквітлий сад. Одна з небагатьох на селі крита бляхою, пофарбованою в зелене, вона вписувалася в луговий обшир з ближньою левадою і задніпровою далиною. Той, хто її змайстрував, був добрий господар, від природи наділений чуттям краси, довершеності й доцільності. Нащадок вільнолюбних козаків мав ще й непокірну вдачу, не вживався з царськими чиновниками, урядниками й справниками, за що й поплатився каторгою та довічною висилкою в Сибір. А в Юхимову хату з дозволу сільського старости поселялися всякі заїжджі, приблуди, навіть цигани, якщо їх у Шабельниках заставала зима. З побудовою та відкриттям земської школи зросла потреба в учителях, і до подружжя Мачульських долучилася приїжджа Жураківська з дочкою. Вони й оселилися в пустці, яку спільними силами батьківської громади впорядкували, побілили, а якийсь відставний офіцер з розквартированого на Чигиринщині драгунського полку завіз матері й дочці необхідні речі для сервісу й умеблювання кімнат. Якраз тоді й нагодився з університетським дипломом Яків. Учителі пророчили йому велике майбутнє, а він, на їхнє здивування й невдоволення, закоренився в Шабельниках з приліпленою кличкою — приймак. Хата, в якій він замешкав з Уляною, не перестала бути Юхимовою.

„Господи, хоч би хто побілив її! Невже село звикло дивитися на ці облуплені стіни?" — сердиться Яків, підходячи до дверей з причілка.

Сінешні з середини защепнуті. Яків іде до вікна, стукає в шибку. Визирає й сахається мале дівча. До Якового слуху долинуло:

— Христе, не відчиняй! Хтось чужий.

— Донечко, я татко твій, не бійся, — голосно проказує Яків. — Христе, відчини. Я твій брат.

Хатні двері скриплять і в сінях тамується дихання, проривається голос:

— Дядьку, йдіть собі, бо кричатиму. Мої брати на війні.

— Я повернувся. Чуєш, Христинко. Це я, Яків. Павло ще воює, а я відвоювався вже.

— Побожись, що ти Яків.

— От хрест святий!

Двері відчиняються — і гінке, веснянкувате дівчисько прожогом кидається і вішається на шию йому.

— Боже, як ти виросла! — розглядає сестричку Яків. — Скільки ж це тобі?

— Уже чотирнадцятий пішов. А Нілі третій. Нілко, йди. Це справді татко твій.

Набурмосене, відлюдкувате дівчатко недовірливо зиркає спідлоба, мне пальцями пелену короткого платтячка і не поспішає до батька. Він сам бере на руки її, цілує в щічку, а вона підставляє йому й другу, торкає пальчиком вус, проводить по брові, зазирає в очі і, забачивши в них себе, прихиляється ближче, притискується, охоплює рученятами голову з відрощеним чубом.

— А як ти мене знайшов? — шепоче на вухо йому.

— Розпитав у лисички-сестрички і в зайчика-побігайчика.

— Ой, розкажи...

— Потім, Де мама?

— Її повезли бричкою...

— До злого вовчиська.

— Ти її знайдеш і привезеш, правда?

Яків здогадувався, де шукати Уляну. Її мати, віддавши йому дочку, перебралася до міста — відставний офіцер найняв для неї помешкання. Той, маючи заощадження, осів і зайнявся комерційною діяльністю. Відкрив крамницю в Чигирині, організував кооперативне товариство в Черкасах. Роз'їжджав бричкою.

— Тут був Хрустальов? — запитує Христю.

— Ні, прикажчик його.

Яків заніс донечку до хати, пригостив її цукерками в кольорових обгортках, рожевими півниками на паличках. Сестричку порадував набором стрічок для заплітання в коси, в дівочий вінок. Виклав привезені речі, пакунки.

— У вас є що їсти? Є чим топити? — спитав.

— Є гарбузи. Стовчу пшона, зварю гарбузової каші. Нажну зіноваті, назбираю сухого верболозу, тим і топлю.

— Може б, у Боровицю пішли.

— Там повна хата, а тут я сама собі хазяйка, — розважливо каже сестричка.

— Ну, хазяйнуй. Якщо не повернуся до вечора, не турбуйтеся. Не впускайте нікого, — сказав і вийшов з плащем на руці, з полегшеною валізою в другій.

* * *

Доки дістався Боровиці, зустрівся з кількома кінними й пішими односельчанами. Дядько Євмен з тіткою Вустею поверталися з поля підводою, підвезли до узвозу. Хтось їх випередив і сповістив Явдосі Мамайці про повернення сина. Яків зіскочив з воза і поспішив до матері, яка вже бігла назустріч йому.

— Яшенько, дорога дитино моя! Почув-таки Господь мою молитву, — впала на груди, гарячою й змокрілою щокою притиснулася до нього. — Думала, за батьком вашим на той світ піду, синів не діждавшись.

— Не плачте, мамо. Я ж повернувся. І Павло, дасть Бог, повернеться — втішав її, ведучи під руку до Бирківської хати. З-за плетеного тину повистромляли голови Софійка, Галька, Мишко, Степанко. З вигуками кинулися до брата, обліпили його, зацілували.

У хаті мати витерли сльози, сіли на лаві побіля столу, владно розпорядилися:

— Степане, біжи до тітки Наталки, нехай несе все, що має в запасі. Ти, Михайле, поклич дядька Сильвестра з дядиною. Ти, Ганно, сходи до дядька Євмена і дядини Вусті, вони хоч і знають, самі до нас не прийдуть, прохані. Софіє, клич Неживенків. Усіх, кого побачите з рідні, кличте.

— Мамо, навіщо? Я ненадовго. Хочу попросити коня і з'їздити в Черкаси.

— Нікуди ти не поїдеш, — відповіли рішуче. — Я тебе три роки ждала. А ти в хату та й з хати... Не буде так. Хай усе село знає, що син приїхав. Ходіть, діти, кличте рідню!

Материну вдачу він добре знав і не став сперечатися — все одно буде по-материному. Слухняно пішли виконувати їх доручення молодші.

Лишившись наодинці з матір'ю, Яків припав до їх колін, до сліз розчулився.

— М'який ти в мене, сину, душевний, — казали й гладили йому голову мати. Так нечасто бувало в дитинстві, коли Яшко знаходив зручний момент і лащився до матері, клав їм на коліна сверблячу голову, заплющував очі й дрімотно блаженствував: пучки їхніх пальців нащупували в чубові найдрібніші крихітки лепу, а ще, чого доброго, гниду чи вошу. Тоді мати гріли в казанах воду, всім підряд вимивали голови і стригли чуби. Материні долоні пахли любистком, канупером, були шорсткі, з натертими і затверділими мозолями, з вузлами випнутих жил на тильному боці. Руки їхні ніколи не відмивалися від чорноземлі й сажі, з лиця і шиї не сходила літня засмага. Несподівано побачена білина їхнього тіла настільки вразила малого Яшка, що він ще й ще раз хотів підглянути материне роздягання й переконатися, що йому не привиділося, не приснилось. І нерозгаданою загадкою була таїна зачаття й народження. Мати, коли жив батько, майже щороку ходили вагітною, гордо несли поповнілий стан між люди, до самих пологів трудилися в полі. Найчастіше братик чи сестричка з'являлися на світ посеред ночі: звечора приходила баба-повитуха, вся малеча нишкла на печі, не спала й дослухалася, коли пролунає крик новонародженого. За Яшкової пам'яті народилося шестеро, всіх їх няньчив, аж поки не пішов на „свій хліб". Від матері не чув ні окрику, ні лайки, вони ні з ким із сусідів не сварилися, не ворогували, знали безліч приповідок і, якщо в якійсь із них вживалося гостре слівце, заміняли його м'якішим, щоб не образити навіть дитину. „Мамо, гаряче", — було поскаржишся їм на подане з печі, вони скажуть не так, як прийнято, „студи, дураче", а — „студи, козаче". Щиро раділи, якщо кому-небудь робили добро, задовольняли прохання чи давали притулок подорожньому. Казали: „Чужа людина хати не перележить, а свіжим духом освятить". На того, з ким важко було порозумітися і дійти згоди, безнадійно махали рукою й приказували: „Говори до гори, як гора — горою".

— Мамо, в кого ви приказувати навчились?

— У своєї матері. Вони вміли до всього приказку знайти. Строгі і ласкаві були. Я не така, і діти мої не в мене. Вся моя ласкавість не в дочок, а в тебе, сину, пішла. Такому, як ти, нелегко в житті. Кожному довіряєшся, всякий тебе ошукає, не зчуєшся й коли. Побачив гарненьку крутихвістку і втратив розум. Обкрутила тебе, на вуздечку взяла й повела, куди захотіла. Прости мені, що втручаюся...

— Кажіть мамо, кажіть. Ніхто, крім вас, не скаже мені правди.

— Ти хоч і вчений, а слухай того, хто прожив більше за тебе. Мудрість людська — від Бога. А ти зневажив, сину, Божі закони, не спитав материного благословення, по-бусурманському вчинив: роблю, що хочу. От і поплатився за те. Уже, бачу, караєшся, мучишся... А ради чого?

— Правда ваша, мамо. Піддався слабості. Взяв те, що само легко в руки давалося. А я ж, мамо, любив... боявся торкнути її... ненароком образити. Леліяв її, мов квітку, що ще в пуп'янку... ось-ось розквітне. Яка вона тепер?

— Хто?

— Яринка Дяченкова.

— Ота б тобі до пари була. Мила й ласкава дівчина. Привітна до мене. А Дяченчиха свахою зве. Чого б то? Може, ще надію не втратила.

— Може...

Мати щось нащупали в Яковому чубові, під нігтем луснуло, і вони сполохалися:

— Сину, ти завошивів. Скупайся, перевдягнись. Твоє все пропарю. Голову змию. Неси воду мерщій.

Вони кинулися до печі, з-під припічка повитягали казани, виварку. Яків за відра — і з хати.

Криниця з цямриною під розлогою й дуплистою вербою. Щоб не нападало листя, накривали її дерев'яною кришкою, зверху лежав дрючок з пригнутим цвяхом, за нього зачіплялася дужка відра. Опустив, зачерпнув, одним ривком виніс повне відро й поставив на цямрину.

— Якове, ти? — почув знайомий голос за перелазом. — Яким тебе вітром?

— Весняним. Бачиш, потепліло. Запахло волею, — заусміхався до худого й високого однолітка, який підходив до нього.

— А я йду, дивлюся й очам не вірю — ти чи не ти? Здоров? — міцно потиснув руку. — Вцілів? Полатаний? — поплескав по бугристих плечах.

— Цілий, як бачиш. А ти?

— Кістки й шкіра є, а м'ясо понаростає, — казав і світив очима й зубами Павло Солонько. Схудле довгасте обличчя його брижувато морщилося, щоки позападали, очниці заглибилися, від чого він схожий був на уявленого казкового Кощія, войовничого й злого. Він справді на когось неприховано злився, сердито сплюнув і розтер плювок на піску чоботом. Нарешті прорвало його:

— Запахло волею, кажеш? Чорта з два! За волю ще треба поборотися. Ніхто її нам безкровне не дасть. Я вже бачу... Як сіли, так і сидять на наших шиях. У школах і церквах не хочуть і чути грубоє малоросєйськоє нарєчіє. Про єдіную і нєдєлімую тільки й чути в усіх прісутствених мєстах. Фінанси, торгівлю й кооперацію прибирають до рук нижнєновгородскіє, пєковскіє, брянскіє купці й комерсанти. Відставники осідають і гніздяться на наших землях, витісняючи тубільців і навіть закинутих до нас дітей Ізраїлевих. І непокірних як засилали, так і засилатимуть в неісходиму Сибір, бо і наші дурні коцури перегризуться й перерубаються, знову загримлять кайданами... Ось побачиш. Якщо не ми їм, то вони нам укоротять віку.

— Бачу: цілий вулкан гніву вирує в тобі, — промовив Яків. — Але гнів не завжди добрий порадник.

— Поживи, роздивись, то й сам розгніваєшся.

— Змию з себе окопний леп, а тоді, Павле, поговоримо. Зайду до тебе.

— Заходь. — Солонько виломив лозину вербову, стьобнув нею по халяві чобота й пішов до перелазу.

Яків наносив у хату води, поналивав нею порожню посудину. Мати тим часом розтопили в печі й грубі, приставили до полум'я горшки й казани, дістали з-під сволока березові віники.

Тут же, посеред хати, поставили шаплик, вилили в нього з казанів окріп, розбавили його холодною водою, розпорядилися:

— Роздягайся, залазь.

У відчинені хатні й сінешні двері завалувало парою, окутало хмарою маслакувате тіло, соромливо зіщулене й незахищене від прохолоди висипаними сиротами. Гаряча вода ошпарила, попеременно піднімав ноги, кректав, присідаючи й опускаючись на шапликове дно, призвичаївся й блаженствував у теплій купелі. Нечутно ззаду підійшли мати й заходилися милити йому голову й спину.

Внеслася в хату Софійка — їй недалеко було, через дві вулиці від них Неживенки живуть.

— Ой! — наполохано скрикнула, побачивши голого Якова, розвернулася й вибігла. Із-за дверей повідомила: — Хрещені вже йдуть. І тітка Наталка.

— Стій там і не впускай, поки не покличемо, — наказали мати. Вони чесали Якові голову, витирали його, вгортаючи в рушник, подавали свіжу білизну, примовляючи: — Чиста сорочка для синочка, щоб тіло не свербіло, а здоров'ям пашіло. Лізь на теплу черінь... Полеж, поки ми стіл накриємо.

— Чув голоси жіночі й чоловічі, розпитування й перепитування, материне притишене попередження, що син з дороги, зморився й помився, нехай спочине.

Блаженно розімліле тіло невагомо полегшало, повіки поважчали й злиплися, слух відключився.

Якова розбудили, коли вже родичами наповнилася хата, тітки загомоніли, дядьки задиміли, і всім нетерпеливилося побачити небожа, хрещеника, вцілілого на війні, єдиного з усієї родини освіченого й не прив'язаного до землі.

— Ніч для спання буде, злазь! — потягла за ноги небожа дядина Вустя. — Час і вечеряти, а ми з моїм Євменом ще й не обідали. — Сину, вставай, — почув голос матері. — Сідайте, дорогі мої, до столу. Сідаймо. Бо й Богові милостиня не вгодна, якщо своя душа голодна.

Ніхто не сів за стіл, поки не поручкалися з Яковом, обцілували й ощупали його до рубців на загоєному тілі. Посадили на покуті, одягненого при всіх у вийнятий із скрині парубоцький костюм котрогось із молодших братів. Дядько Сильвестр узявся за бутель, наповнений прозорою рідиною, на правах старшого заходився наливати в стопки. Підняв свою і виголосив:

— На свайбі твоїй не гуляли, проводів тобі не справляли, то хоч тепер почаркуємо з тобою, небоже. Слава Богу, живий вернувся. За твоє повернення, Якове Панасовичу! — поцокався і навстоячки випив.

До Якова потяглися руки з чарками, він вислуховував кожного, хто щось говорив, пригублював і ставив, ховаючи між мисками невипиту стопку, хрумкотів огірком чи капустяною пелюсткою.

—Ні-ні, так не годиться, хрещенику, — зловив його за руку і Карпо Неживенко.

— Чи ти не з козацького роду, чи нас, гречкосіїв, цураєшся? Випий до дна.

— Не силуйте, люди добрі, не треба, — заступилася мати. — Він за парубкування в рот не брав.

— Не п'є, казав мій батько, або-або... не вточнятиму хто.

— Гаразд, — Яків підвівся. — Я вип'ю раз і більш не просіть. Отож і мій тост буде один за всіх. За вас мамо, за братів і сестер, за хрещену й хрещеного, за всю рідню, що завузлила давні козацькі родоводи. Будьмо! — випив і сів.

— Закушуй, сину, закушуй, — підсовували мати миску з курятиною. — Бери скоромного. На великоднім тижні розговілися... Закушуй. Дядько Сильвестр облизав ложку після капусняку, поклав її, присунувся поближче до тітки Наталки, затягнув густим баритоном:

Ой, у лу-зі та ще й при бе-ре-зі
Чер-во-о-на-а ка-ли-на...

Тітчине сопрано підхопило мелодію й підняло її до височини, з якої Вустин альт і Євменів тенор легко понесли її розлого й широко. Вступили мати, і Наталка поступилася першим голосом, який виводив Яків, і Неживенки підспівували в злагодженому, ніким не керованому хорі.

Співали пісні одну за одною, тужливу й довгу припиняли, приказуючи: „Ми не старці, щоб доводити кінці". Починали ту, яка приходила на пам'ять і лягала на голос. Дужа звукова хвиля хитала вогняний язик в гасовій лампі, розгойдувала й вигонила з-під стелі й закутів цигарковий дим, від якого аж гіркло в горлі. Яків закашляв і вийшов з хати дихнути свіжим повітрям.

— Я не курець, — виправдався перед родичами, — вибачте.

— І на війні не навчився? — здивувались дядьки.

— Уявіть собі, ні, — відповів Яків.

За ним повиходили з цигарками надвір. З навстіж розчинених дверей валував дим.

Чоловіки шукали нагоди відокремитися від жінок, щоб відверто поговорити з Яковом, розпитати його про те, що діється в світі і що в нього в особистому житті, чому не з дружиною, чи як вона йому доводиться та, з якою зійшовся перед війною й прижив дитину? І де він думає поселитися, якщо Юхим повернеться з каторги. Інші, кажуть, вертаються. Суботівського Свирида Коцура випустили з в'язниці.

— Не суботівського, а суботівського, — поправив Яків і пояснив:

— Назва Суботова не від суботи, а від невеличкої річечки Суби, що витікає з холодноярських джерел і впадає в Тясмин. Суба від татарського су, що означає вода. Звідси Суба, Сула, Супій, тобто — бистра, чиста вода.

— Диви, який ти грамотний, Якове! І де ти все повичитував? Ніхто з дядьків нічого не читав зроду, газет і не бачили. Чули вони — в Києві нібито народна влада, а на місцях не видно її.

— Влада на Україні в руках Центральної Ради. Вона веде лінію на повну автономію України, за незалежність її від Росії.

— А як буде з землею? — не дослухав Євмен і запитав про те, що його найбільше цікавило. — Чи буде переділ її?

— Еге ж, — підхопив Сильвестр. — Як її наділятимуть? По душах чи так, як раніше за люстраційними списками: в кого худоби й тягла побільше — тому десятини, а в кого й конячини нема — тому сотки.

— Чого не знаю, того не скажу, — розвів Яків руками, тим самим розчарував дядьків: грамоти, виявляється, небіж набрався, та від їхніх практичних інтересів далекий він. Що стосується хати, то Яків ще не думав, де мешкатиме, дружини не бачив і не знає, куди поїхала, напевно до матері. Отож, чи не буде дядько Євмен такий добрий і чи не дасть йому на завтра коня, щоб з'їздити в Черкаси.

— Отакої! — щиро здивувався дядько Євмен. — У людей земля не орана, а йому дай коня на весь день. За чим і ради кого, питається?

— Ти, хрещенику, сам за бабами не бігай, нехай вони за тобою бігають, — порадив Неживенко. — їх у нас ого-го скільки. І молодих вдів, і переростків, і дівчат на виданні.

— І то правда. Нічого тобі по Черкасах роз'їжджати і чортзна-кого шукати.

Дядьки знову сіли і не встали з-за столу, поки не спорожнили бутля.

Яків ще постояв, дослухаючись до лунких голосів у вечоровій тиші. На далекому кутку вигукнули хлопці, з іншого озвались дівчата. Обидві його сестрички й молодші брати подалися на вулицю. Яків зітхнув, зайшов до хати. Мати постелили за грубою, він ліг. Не чув, коли розходились родичі...

Від автора. На цьому я припиняю подачу уривків з книги „Отаман Мамай". Переповім коротко, що Яків Панасович очолив загони самооборони в придніпровських селах Чигиринщини, був отаманом так званого Білого Яру. Правда, ніхто, крім найближчих його соратників, не знав, що отаман Мамай — то шабельниківський учитель Щириця. Козачі сотні під орудою отамана Мамая захищали села від нападу бандитських зграй, не давали грабувати й вивозити на чужину народне добро, відстоювали право народу на власну державу. Коли ж народна влада потерпіла поразку, Яків Панасович Щириця роззброївся, поїхав до Катеринослава і викладав історію в інституті освіти, нинішньому університеті.

Напровесні тисяча дев'ятсот двадцять дев'ятого навідався до Боровиці й Шабельників. Колишня дружина Уляна Жураківська заявила про нього, на Бужинській пристані Якова Щирицю арештували, судили і 29 квітня 1929 року розстріляли в Черкасах.

5 серпня того ж року у Якового брата Степана та Ярини (у дівоцтві — Дяченко) народився Олекса — єдиний з усього роду він дожив до наших днів, має чотирьох синів, працює ученим-геологом, член-кореспондент Української екологічної академії наук. Він розповів: „Так, я з Мамаївського роду. Прізвище моєї бабусі Явдохи — Мамай, а мій дядько Яків Панасович Щириця — отаман Мамай — прибрав дівоче прізвище рідної матері. Ідейний гарт холодноярців ішов саме від нього, історика за фахом, він добре знав добу козаччини, звичаї й традиції січовиків і кращі риси українського лицарства прищеплював козакам Холодного та Білого Яру — придніпровського побережжя. Мій дядько виступав проти політики викачування продовольства з України різними продзагонами та „чрезвичайками", проти розпалювання братовбивчої війни, за мир і злагоду. Та, на жаль, його сподівання не здійснилися. І тоді, зігравши певну роль у знаходженні взаємоприйнятних варіантів щодо роззброєння і невдавання до збройної боротьби між повстанськими загонами та органами тодішньої радянської влади, Яків Панасович Щириця (отаман Мамай) духовно роззброївся, почав викладати історію в Катеринославському інституті народної освіти, де був професором, а в 1929 році його арештували і розстріляли в Черкаському ГПУ (Ю. Горліс-Горський, „Холодний Яр", С. 49, 336-340). Ідейного борця за волю, честь і незалежність свого народу більшовицька пропаганда зробила „бандитом". Навіть фотокартки з дядька Якова понищені, бо після судилища над ним усіх саджали, обшукували. І після кожного такого трусу не залишалося нічого, що було б пов'язано з отаманом Мамаєм. Увесь рід переслідувався, нищився до кореня. З дванадцяти братів і сестер Якова Панасовича до наших днів дожила наймолодша Христина, одружена з двоюрідним братом Івана Піддубного. Та ось я пустив родову гілку".

Автор „Холодного Яру" Ю. Горліс-Горський свідчить: „Яків Панасович, йдучи на страту, сказав: „Доживете — привітайте від мене вільну Батьківщину. Для неї невільної, я зробив, що зміг..."

Уривки з книги: Негода М. Отаман Мамай. – Черкаси, 2005.

Священномученик Михаїл Волошкевич

Михайло Сатурнинович Волошкевич народився 19.09.1859 р. у с. Борисівка Липовецького повіту Київської губернії, мешкав у м. Черкаси, українець, закінчив Київську духовну семінарію, священик.

Заарештований 23 грудня 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 28 грудня 1937 р. трійкою при КОУ НКВС до розстрілу. Страчений 14 січня 1938 р. Реабілітований на підставі Указу ПВР СРСР від 16.01.1989 р.

Життя святого, про яке ми розпочинаємо розповідь, нагадує життя Іова Багатостраждального: це життя людини, якій до певного часу сприяв успіх у всьому, до чого б вона не бралася; яка мала, здається, усе, чого лише можна було бажати у житті матеріальному. Принаймні, так могло здаватися оточуючим, і так воно й видавалося – на протязі сорока років, які складали першу половину його довгого земного життя. Друга ж половина його життя стала прикладом поступових втрат, позбавлення, відняття тих благ, якими Господь наділяв його від народження і протягом подальшого самостійного життя. Хто знає, мабуть, не один раз священик Михаїл Волошкевич втішався словами біблійного страждальця: „Я вийшов нагий із утроби матері своєї, і нагий повернусь туди, в землю! Господь дав – і Господь узяв.. .Нехай буде благословенне Господнє Ім'я!" (Іов 1, 21).

Народився священномученик Михаїл у вельми заможній родині у день спомину чуда святого Архістратига Михаїла у Хонех і в святому хрещенні названий Михаїлом. Батько його – Сатурнин Волошкевич, священик Свято-Миколаївської церкви села Борисівка Липовецького повіту Київської губернії – був людиною вельми сталих ортодоксальних релігійних поглядів, виховував сина в дусі суворого додержання церковного уставу і устоїв Православ'я. Це був благословенний час, коли будь-яка віруюча душа могла упевнено вважати себе належною до істинної Церкви Христової, не побоюючись опинитися у розколі або у єресі.

Від малих літ Михаїл готувався до кар'єри священика, у згоді з родинною традицією і власним бажанням. Він зростав при церкві, в буквальному і переносному значенні слова. Виховання діти священиків отримували досить суворе, у вимогливості до себе, до навчання, до набуття знань, необхідних, чи просто корисних, для майбутньої професії: про таке серйозне ставлення йдеться у Свідоцтві, яке він отримав після закінченню повного курсу духовної семінарії. Ця вимогливість згодилася йому в подальшому, сповненому особистих і загальносуспільних скорбот житті.

Але це було згодом. А поки що він успішно закінчив школу, потім навчався у Київо-Подільському духовному училищі. У неповних шістнадцять років він – вже студент Київської семінарії: ця значна подія відбулася у 1875 році. Коли він виходив з її стін, сімома роками потому – у 1882 році – йому йшов 23-й рік. А у 25, тобто в 1884 році, за його власним свідченням, він був висвячений у сан священика. Відтоді протягом сімнадцяти років отець Михаїл служив у Різдво-Богородичному храмі села Межиричі Черкаського повіту. Тут у нього народилося двоє дітей – син (ім'я і рік народження нам невідомі) і дочка Людмила (1889), життя якої виявилося не менш трагічним, аніж батькове.

Все служіння отця Михаїла до останнього пов'язане з ім'ям Пресвятої Богородиці: у 1901 році його було переведено до храму – також Різдво-Богородичного у Черкасах, (одночасно було призначено наглядачем церковно-парафіяльних шкіл); останнім же місцем його пастирського служіння являлася церква Успіння Божої Матері, що на Соборному цвинтарі: на тому самому місці нині постав величний собор на честь його небесного покровителя святого Архістратига Михаїла.

Отець Михаїл у спогадах тих, хто його знав, постає людиною глибоких переконань, високоосвіченою і духовно зрілою. Навіть ті, хто з якихось причин недолюблював його, – а таких навколо людей благочестивих завжди чимало – були змушені визнати бездоганність його репутації. Штатний свідок НКВС, колишній вчитель і зрікшийся сану священик Михаїл Андрійович Л.., який був добре знайомий з духовним осередком Черкас і мав у свій час близькі стосунки з деким з тих, щодо кого свідчив у 1937 році (для нас нині це рідкі, і від того ще цінніші, крихти інформації щодо жертв репресій), так говорив про отця Михаїла, спростовуючи невірну інформацію інших джерел щодо його церковної орієнтації:

„Знаю Михайла Волошкевича с 1917 года как священника тихоновского течения Успенской православной церкви (це була тоді цвинтарна церква, згодом зруйнована). Несколько лет подряд я как член церковного совета тесно соприкасался с ним й знаю его как крайнє антисоветскую личность... Он не мог смириться с тем, что национализировали его дом й лишили обильного прихода" (З протоколу допиту).

Не будемо вступати у полеміку щодо прекрасного двоповерхового будинка, який і справді був націоналізований у 1929 році, і щодо „обильного прихода": парафія Різдво-Богородичної церкви була, за спогадами С.С. Нехорошева, самою заможною у місті: до неї належали „цукровий і кілька цегельних заводів, завод Гроссе, також багаті грабарі", які щедро жертвували на потреби храму. Все це, дійсно, так. Парафія була й чи не найчисельнішою у Черкасах – а це понад п'ять з половиною тисяч віруючих. Але ж парафія – то не вотчина настоятеля чи священика, за кожен карбованець належало звітувати перед єпархіальним управлінням.

Зловтіху людини, яка намагалася кинути тінь на священика, важко зрозуміти.

„Мне говорили, – з якимсь нездоровим задоволенням пише у сімдесяті роки автор спогадів, – что поп-миллионер умер чуть ли не под забором в тридцатых годах..." .

На жаль, цей пан не дожив до канонізації отця Михаїла, який вмер не під тином, і взагалі не вмер, а прийняв мученицьку смерть від руки ката, за що прославлений Богом у сонмі новомучеників і канонізований Святою Церквою. Святий Михаїл Волошкевич – і це беззаперечна істина – насамперед був справжнім духовним пастирем, відповідальним перед Богом. Саме цій меті він присвятив своє життя від початку і ніс свій хрест протягом довгих 55-ти років, двадцять з яких – у найскрутніший для Церкви час. Для кожного з членів своєї пастви він був і пастирем, і духовним наставником, і лікарем, і батьком – це може зрозуміти лише той, хто сам чесно і віддано належить Богу і Святій Церкві. А ще він був керівником великого господарства, яке являла собою у той час парафія: кліру і причту, церковно-парафіяльної школи і її педагогічного колективу. Був він ще і членом Повітового відділення Київської єпархіального училищної ради і законовчителем 4-класного міського чоловічого училища.

Така діяльність не давала часу на відпочинок, на сон залишалися лічені дві-три години на добу, а він ще займався і місіонерською працею, і богословсько-просвітницькою роботою. Він дуже любив свій храм – величний храм Різдва Богородиці, який вів славну історію від давніх часів, хоч заново відбудований він був лише у 1868 році. Стояв храм на тому місці, де в п'ятдесяті роки на зупинці „Вулиця Сєдова" був зведений п'ятиповерховий дім, попереду якого тепер розташований базар. Так і у ті давні часи, коли в глибині площі впродовж Старо-Чигиринської вулиці (бульвар Шевченка) поміж Пречистенською і Різдвяною здіймався у небо купол церкви поруч з дзвіницею, а перед ними щедро вирував і гомонів Сінний базар.

Неподалік від церкви, у кам'яному двоповерховому будинку, й жив отець Михаїл: частину будинку він здавав близьким знайомим – за чисто символічну платню. Мешкаючи поблизу храму, отець Михаїл мав можливість цілковито віддаватися своїм обов'язкам настоятеля, духовного пастиря, священика, у будь-яку годину з'являтися на поклик віруючих. На початку століття, певно, десь у році 1905-му чи 6-му, він переживає першу гірку втрату: трагічну загибель сина-студента Київської семінарії, який потонув у Дніпрі (про це згадує у своїх спогадах дослідник-фольклорист С.С. Нехорошев, добре обізнаний з життям черкаського духовенства). Відтоді, разом позбавлений надії виростити собі зміну, він нероздільно віддається пастирському служінню і, до деякої міри, вихованню доньки, яка, закінчивши приватну гімназію А.В. Самойловської, Вищі

жіночі курси з профілю французької мови, вже 1910 року служить в тій самій гімназії, яку нещодавно закінчила.

Наступною великою втратою для священика стала смерть дружини: у втратах, які почалися з трагічної загибелі сина, життя час-по-час набирало єдиного сенсу – приналежності Богу і пастві. Особистість отця Михаїла виявлялася у вимогливості до себе і до духовних чад. Він не вважав поблажливість цнотою духовного пастиря – про його єпитимії говорили як про надмірні: бодай той самий С.С. Нехорошев закидав у своїх спогадах отцю Михаїлу, що той давав парафіянам за їхні гріхи надміру нібито важку кару – п'ятдесят і навіть більше поклонів. Але хто може судити священика!

Спогади колишнього студента вищого духовного училища надають можливість побачити святого мученика очами нехай і упередженого, але живого сучасника подій, учасником яких був він сам. Ось така, здається, невеличка деталь: отець Михаїл, як витікає з спогадів С.С. Нехорошева, якому ми маємо завдячувати за кожне слово про святого, не користувався надмірною любов'ю з боку ліберально налаштованої молоді. Та це й зрозуміло: ортодокс за поглядами, він вважав церковну дисципліну обов'язковою для кожного члена Церкви, запорукою її сталості; він суворо дотримувався і добивався дотримання церковної дисципліни: за це автор спогадів, колишній парафіянин храму Різдва Богородиці і студент, певно, не один раз потерпав від священика і за свої „прогресивні" погляди, і за вільнодумство – через занадто, як на його думку, єпитимії, а, може, й не лише через єпитимії, за що ж інакше він і через десятки років так не любить його і називає його деспотом?

Священику випало на долю стати викупною жертвою за гріх народу, у числі тисяч і тисяч інших жертв. Йому належало втратити в житті все до останнього на цій землі, щоб увійти до Царства Небесного.

До 1929 року, коли отцю Михаїлу виповнилося 70, він втратив, здавалося б, все, чим володів ще десять-п'ятнадцять років тому – багату велику парафію, дружину, сина, землю, багатий маєток – він був змушений заради безпеки дочки і її сім'ї відмовитися від спілкування з ними. Дім, у якому мешкали його батьки і він сам, після націоналізації було передано під дитячий будинок, і це його втішало. Сам же священик винайняв куток у будинку по вулиці Гоголя, 277, де й мешкав аж до свого арешту. Дочка з сім'єю винайняла квартиру за адресою: вулиця Шевченка, 180.

Він отримав місце служби на цвинтарі, але треба було розуміти, з якою вдячністю до Бога він сприйняв дозвіл влади служити у невеличкій дерев'яній Успенській церквиці на Соборному цвинтарі! Колись, мешкаючи поблизу величного кам'яного Різдво-Богородичного храму у багатому двоповерховому будинку, він навіть уявити не міг радість від володіння можливістю правити будь-де, бодай хоч і на цвинтарі: адже десятки черкаських священиків у тридцяті роки були позбавлені такої можливості. А отець Михаїл мав щастя проводити життя у спілкуванні з Богом, мав радість бути в нагоді кожному з людей, що мали потребу в його допомозі. Скільки душ пройшло крізь його руки і душу в голодну зиму і весну 33-го! Він стояв на посту між життям і смертю, він завжди був на своєму місці, був потрібен людям і Богу.

Відтоді, як він трагічно втратив сина, може, вперше в житті він втішився. Він згадував свій відчай з приводу втрати сина тепер навіть з вдячністю до Бога, Який позбавив сина багатьох страждань цього безглуздого життя, а його самого не менш численних проблем, яких би йому було не уникнути. Премилосердий Бог, з притаманною Йому мудрістю, творив Свій Промисел щодо нього, як і до мільйонів інших людей.

Він рідко згадував минуле благополуччя, а з усіх скарбів свого дому жалкував лише за книгами. Книги були відзнакою його кабінету на другому поверсі, який аж під стелю був заповнений книжковими шафами з духовною, античною і класичною літературою. Але згадував він не ті книжки, про які через чверть століття писала у своєму листі до Головного Прокурора СРСР його дочка Людмила Михайлівна – не про багатотомні, у багатих, оздоблених золотом палітурках видань Достоєвського, Григоровича, Тургенєва, Чехова, Пушкіна тощо. І не про втрачені назавжди вилучені при обшуку і зниклі безслідно такі раритети, як старовинна іспанська гітара „Валенсія" – подарунок на день народження дочки – і сімейна дорогоцінна реліквія, ціни якій і нині не скласти навіть спеціалістам – скрипка великого майстра з Кремони Антоніо Страдиваріуса з автографом автора і датою під грифом: „Fasebat anno 1722". Він жалкував лише за своїми духовними друзями – творами святих отців.

На долю українського духовенства припали великі випробування. Богоборництво, як витікає з архівних матеріалів, набуло потворних форм і розмірів: воно не залишило у живих жодного священика, і це не метафора, не перебільшення: від 1938-го на Київщині, до складу якої входила Черкащина, не зустрічається жодного священицького прізвища з нам відомих. Знищували не лише священиків, а й членів їхніх родин: це ще вимагає свого дослідження. А якщо не знищували фізично, то створювали такі умови, за яких сама лише згадка про причетність до родини священика викликали потворний жах у всіх членів родини.

Інстинкт збереження роду примушував і самих священиків, і їхніх свідомих нащадків приховувати не тільки від навколишніх, а й від дітей і онуків їхню приналежність до родини, де був репресований священик. Рідні сподівалися таким чином убезпечити життя дітей, переїжджали у незнайомі місця, вважаючи, що приховують таємницю від певних органів. А так звані „компетентні органи" і не перешкоджали, навіть робили вигляд, що введені в оману. Та хіба можна ввести в оману диявола? Лише тепер виявляється, яка єзуїтськи винахідлива стратегія була знаряддям режиму: виросли покоління дітей і нащадків закатованих служителів Церкви і її вірних чад, очі яких були засліплені, і лише тепер відкриваються для істини.

Диявольською помстою святим подвижникам Божим за їх безмежну віру стало цілковите безвір'я у другому і третьому колінах їхніх нащадків. Ми вже згадували про дочку новомученика Юрія Новицького і про її заяву з приводу канонізації батька. А от гіркі рядки з листа нашої авторки, Ксенії Борисівни В.

„Мне уже почти 75, – пише жінка, взнавши про канонізацію. – В моем роду немало священников и служили они в основном на Черкащине. Дед мой, Иоанн Дроздовский, был членом Государственной Думы и заседал в ней в Петербурге. Отец, Дроздовский Борис Иванович, служил священником в Антиповке Золотоношского района,.. осужден как враг народа по ст. 58:10 лет без права переписки с отбыванием срока в северо-восточных лагерях (цей вирок умовною мовою означав терміновий розстріл – прим. авт.)...

В Золотоношском Благовещенском храме служил двоюродный брат отца о. Василий (Андрієвський – розстріляний 15.09.1937 року – прим. авт.). В какое-то время он тоже исчез бесследно. Все неопределенности в моей жизни связаны с тем, что родители наши решили уберечь нас, детей, от тяжелой доли, особенно после арестов родных, и ничего не рассказывали о прошлом. Так, в незнании прошла жизнь..." Гіркота цілком зрозуміла. Не зрозуміле лише одне: чому НКВС робило вигляд, що не помічає хитрувань жертв, коли у справах вказані імена і навіть адреси родичів ув'язнених? „Родители мои атеисты, особенно мама, – журиться праонука одного з черкаських новомучеників і продовжує, – После того, как дедушку репрессировали, его сын оказался в Чечне, где женился й прожил всю жизнь..."

Але перед тим, як таємно змінити місце проживання, йому довелося за допомогою хімічних засобів вивести запис у дипломі: „Син священика".

Він так і вмер у Чечні, лише перед самою смертю відкривши родині свою таємницю: що він син священика. Додамо, не лише священика, а священика-мученика – священномученика Варнави. Одним з найбільш жахливих прикладів, у повній мірі засвідчених архівними документами, є трагедія родини Волошкевичів – як самого отця Михаїла, так і його доньки Людмили, її чоловіка Зиновія та їхньої дочки, онуки святого – Ірини. Отець Михаїл, хоч і оселився після націоналізації будинку окремо й уникав спілкування з сім'єю дочки, не зміг запобігти трагедії, причиною якої він був. Причину ту можна вмістити в одне слово: „непоступливість". Ця риса була характерна для всіх святих, коли мова йшла про віру. Дехто нині вважає, що всі страчені служителі культу постраждали однаково за віру, але це пусті балачки. За віру істині вмирали ті, хто не змінив своїх ортодоксальних поглядів і не тільки не зрікся їх, не відійшов від Бога, а й залишився у складі Єдиної Святої Соборної Апостольської Церкви, визнаючи вірність дев'ятого члена Символу віри.

Успенська цвинтарна церква діяла десь до 1934 року й залишалася чи не єдиною діючою в Черкасах православною церквою. Ще донедавна в безпосередній близькості від неї діяв невеличкий храм-пам'ятник великомученика Георгія Переможця, побудований у 1916-17 роках. Зведений в пам'ять воїнів-героїв, які загинули в Австро-Угорській війні, він приваблював якоюсь особливою красою і витонченістю.

„Я бачив, – згадує один з старожилів Черкас, – велику кількість церков: і цивільних, і воєнних, і міністерських, і архієрейських, навіть митрополичих, та більш красивої і витонченої не зустрічав. За невеликі розміри і красу храм називали у народі лялечкою" (С.С. Нехорошев).

За свідченнями, церкву безглуздо зруйновано у 1933-му. „Хто її знищив? Навіщо? – з сумом запитує з сторінок своїх спогадів той самий Степан Нехорошев, який, повернувшись додому в тридцяті роки після десяти років відсутності, не знайшов навіть місця, на якому вона стояла. – Важко було усвідомлювати, що це чудо зникло і не воскресне ніколи! Стоячи на уявному місці колишнього храму, я не міг утриматися і дав волю сльозам".

А отець Михаїл, який у свій час брав участь у створенні цього „чуда", став очевидцем і його руйнування, сприймав його як втрату близької істоти. Це взагалі був час безкарних і безглуздих втрат, від яких серце запікалося кров'ю. Невдовзі було знищено і церкву Успіння Божої Матері, останній притулок святого на землі.

Життя підходило до фіналу: у 1934 році йому виповнилося 75. Але він не відступав від свого обов'язку і продовжував залишатися священиком серед тисяч розгублених овець; про це він на допиті свідчить сам:

„З 1934 року я здійснював треби і богослужіння по домівках – освячення, хрещення, поховання, цим і існую" (З протоколу допиту).

Його арешт відбувся 23 грудня. Але дошкуляти йому розпочали ще задовго до цього дня. НКВС розпочало з його зятя, чоловіка, дочки.

„В 37-м году 6 июня, – пише через 22 роки до Головного Прокурора СРСР Руденка Людмила Михайлівна, дочка священика, – был арестован мой муж Раковский Зимовий Иванович, 1890 г.р., который работал техником-строителем в РайЗО и в ОблЗУ (земське управління). Как говорили мне компетентные люди, мужу предстояла высылка на строительство года на два, не более, и только после самоубийства Предсовнаркома тов. Любченко его перевели из арестного дома в тюрьму, а затем вскоре вывезли из Черкасс как осужденного на 10 лет без права переписки (Зиновій Раковський був засуджений 7.10.1937 року „по первой категории" й у травні 1938-го розстріляний – прим. ред.). Я работала в то время учительницей в средней русской школе № 2 имени Горького. В сентябре 1937 года меня сняли с работы и через месяц арестовали за мужа и посадили в тюрьму (це сталося 28.10.). Все вещи конфисковали,.. а 10-летнюю дочь Ирину отдали в детдом. После десятимесячного тюремного заключения меня по постановлению Особого Совещания выслали в Казахстан на ст. Бурное" (Звинувачувальний висновок датований 30.05.1938, смерть же її чоловіка мала відбутися 31.05 того ж року – прим. ред.).

Окремо у цьому звинуваченні зауважено: „Следствием не добыто достаточных данных для предания Раковской Л.М. суду, однако, учитывая ее соц. опасность, руководствуясь приказом НКВД СССР от 15.08.1937г., постановил следственное дело Раковской Л.М., дочери попа, направить на рассмотрение Особого Совещания НКВД СССР..."

Таким чином, Людмила Михайлівна помилялася, вважаючи причиною свого арешту чоловіка: ув'язнили її не „за мужа", як вона пише, а як „дочь попа" – так, саме вона, дочка священика, мимоволі стала причиною арешту і смерті чоловіка. Уся її „соціальная опасность" полягала тільки і тільки у приналежності до родини священика. Чи здогадувалася вона про це?

Справа містить виписку з протоколу Особливої Наради при НКВС СРСР від 21.06.1938 року:

„Раковскую Людмилу Михайловну как особо опасный злемент сослать в Казахстан сроком на пять лет... Дело сдать в архив. И. Шапиро".

Лише через 60 років відкрилися нам інтриги навколо родини священика Михаїла Волошкевича. Його справа надзвичайно виразно свідчить про зненависть до його особи збоку влади і „компетентних" органів, угамувати яку вони й були здатні тільки таким чином.

„На мой запрос в Министерство внутренних дел СССР о судьбе мужа мне ответили, – пише далі у зверненні до Руденка Л.М. Раковська, – что он умер в ссылке 13 января 1942 г. от перитонита (вже майже 4 роки, як страчений – прим. ред.). Он всегда работал честно й добросовестно... Одновременно прошу реабилитировать и меня, ибо я не заслужила такого жестокого й позорного наказания. Я все лучшие годы жизни – 22 года, отдала воспитанию молодого поколения, которое ценило мое чуткое и отзывчивое к нему отношение,

пользовалась авторитетом как педагог и ни в чем предосудительном никогда не была замечена. За отсутствием средств не могу выехать в родной город й продолжаю жить в Казахстане".

І жодного слова про долю батька! Чи знала вона про його арешт? Не могла не знати, адже пише вона у січні 1959 року. Трагедія її власного життя, коли, навіть відбувши восени 1942 року покарання, вона, позбавлена можливості повернутися на батьківщину, заступає їй трагедію рідного батька: піклуючись про реабілітацію чоловіка і свою власну, вона жодним словом не прохоплюється про батька. Чи не видається дивною ця обставина?

...У вересні 1937 року священику виповнюється 78. На його очах відбулися арешти дочки і зятя, з його немічних рук було взято онуку і вміщено до дитячого будинку. З полегшенням сприймає священик свій власний арешт: нарешті він там, де йому вже давно призначено бути – його надто довго тримали в напрузі, у постійній невідомості щодо близьких людей.

Відомо, що з в'язниці не надходило на волю жодної звістки. Так само, як Людмила Михайлівна нічого не знала про долю чоловіка після його впровадження до в'язниці, її батько нічого не знав про неї – жертва НКВС, потрапляючи за грати, мала вмерти для світу і для рідних: вона просто щезала. Як точно зауважила у листі до нас праонука іншого новомученика священика з Умані Варнави Солоненка, – він зник по арешті, ніби канув у нікуди.

Арешт отця Михаїла стався у другій половині грудня, коли вибори до Верховної і місцевих рад були завершені. Цікавий момент: з 23 жовтня 1937 року до 18 грудня не здійснювалися арешти, принаймні, на терені Черкаської області і серед священнослужителів: влада не бажала хвилювати народ. Але з 18 грудня і аж до кінця місяця йшли повальні арешти: лише у Черкасах і лише серед канонізованих за неповні два тижні було заарештовано двадцять осіб.

23 грудня надійшла черга отця Михаїла: ввечері цього дня привели його на допит. Подробиці життя не цікавили слідчого – він, мабуть, знав його у дрібницях, бо навіть через двадцять два роки допитаний як свідок у справі про відшкодування вартості конфіскованих у родини Раковських речей, він у деталях пригадав усе, що було пов'язано з тими подіями. Він згадав і точну дату арешту чоловіка позивачки, на відміну від неї, яка помилилася на добу.

Свідком виступала не пересічна людина, але колишній начальник райвідділу НКВС, співпрацівник Спецвідділу дислокованої у Черкасах стрілецької дивізії НКВС – людина, яка сама згодом пережила арешт і покарання на Півночі. Він згадав імена своїх підлеглих, задіяних у арешті Зиновія і Людмили Раківських. Але про долю речей родини, у числі яких безслідно зникли не тільки столове срібло, книги та інші цінні речі, а й унікальні музичні інструменти. На запізнілий позив Людмили Михайлівни він заявляє, що „при аресте... имущество не изымалось, опись не производилась". При цьому Іван Григорович В-с (так звали цю людину) скаржиться на свою, справді, гірку долю – викликає співчуття доля його дружини, яку допитували після його арешту, „применяя к ней незаконные действия, и она на четвертий день скончалась" (З протоколу допиту: ДАЧО. – Р. 5625, оп. 1, спр. 2474). Це свідчення як найяскравіше підтверджує припущенням про тортури як засіб допиту в НКВС, якому не в останню чергу піддавалися наші святі мученики, ненависні безбожним катам. Назавжди залишиться для нас таємницею, як витримав свій допит фізично немічний, обтяжений тяжкими випробуваннями і скорботами майже 80-річний старець, та й чи взагалі витримав. Адже смерть на допиті була невиключена: вмер же на допиті у Лук'янівській в'язниці священномученик Костянтин, митрополит Київський і Екзарх всієї України, вмерли одночасно з ним ще двоє мучеників, і теж під час допиту. Життя людини тоді було не варте й гроша...

26 грудня 1937 року священику Михаїлу Сатурниновичу Волошкевичу було пред'явлено звинувачення:

„... Бродячий поп из духовенства, проводит антисоветскую агитацию с целью срыва мероприятий партии и правительства..."

На підставі цього звинувачення постановою Особливої Трійки при КОУ НКВС від 28 грудня 1937 року його було засуджено до страти. Якщо вірити документам, страта відбулася 14 січня 1938 року – лише трьома тижнями пізніше від арешту. І увесь цей час поруч з ним у в'язниці утримувалися його дочка і зять, та про це він, певно, міг лише здогадуватися: страждання підсилювала гірка свідомість, що саме він є причиною нещастя найближчих людей. Єзуїтська помста диявола!

Дочку і зятя тримали по його страті ще довгих п'ять місяців: судовий вирок Людмилі Михайлівні було винесено 30.05.1938 року, наступного дня було страчено її чоловіка: перебуваючи під одним дахом з коханою людиною, вона, як витікає з її листа-сповіді, й на мить не здогадувалася про це. А десятирічна Ірина Раківська, яка залишилася у світі повною сиротою, не маючи перед ким виплакати своє горе, пише, певно, за чиєюсь порадою свого листа. Можна уявити і зрозуміти все горе дитини, на імені якої викарбуване одразу три клейма „ворогів народу", двоє з яких були засуджені за вищою категорією. Хіба можна нормальній людині, яка сама не пройшла через це пекло, на мить уявити, які страждання випали на долю дівчинки, яка мала нещастя народитися у сім'ї священика?

Не можна! Але така сама дівчинка, якій нині вже понад 80 років, теж дочка репресованого православного священика з Деренківця, так згадує свій минулий стан:

„И отправили моего отца далеко, где много снега и леса. А у нас началась тяжелая, невеселая жизнь,.. мы остались бездомными, ютились кто куда пригласит (матушка Юлія і четверо неповнолітніх дітей – прим. ред.)... Когда моего отца арестовали, то меня из школы выгнали, но через два года разрешили учиться. Вожди сообразили, что несовершеннолетних детей „врагов народа" можно перековать, – надо только воспитывать по-новому, внушать сознание справедливости действий вождей мирового пролетариата, чтобы вишли идеальние павлики морозови.

Однако идейные школьные педагоги... помнили, чья я дочь. В это время (зима 1932-33 років) в школе варили пшенную кашу ученикам и в большой перерыв видавали. Некоторые (педагоги) добились, чтобы мне эту кашу не выдавали. Все ученики бежали в перерыв есть кашу, а я сидела в классной комнате одна..." (Мария Веремко. Печальная биография. Спогади дочки священика).

Це лише один маленький епізод з життя дівчинки-підлітка, батько якої – священик Лев Веремко – був спочатку репресований на сім років таборів на Півночі, а незабаром після повернення заарештований і страчений. А скільки дітей і онуків священиків вистраждали таке життя, важко уявити, адже сім'ї служителів церкви були чималі. Ірина Раківська, коли їй виповнилося 15 років, звернулася до НКВС з проханням на ім'я Берії, у якому вона слізно просить за своїх батька і матір. Лист-таки дістався адресата: на ньому стоїть штамп надходження – 19.08.1939 року. І поруч відповідь. Не особиста відповідь, але на її лист. І не відразу, а майже через два роки. Вражає льодяна холоднеча, якою так і віє від тієї відповіді на лист дитини. Йшов лише другий тиждень Великої Вітчизняної війни, але ніщо не пом'якшило сердець людей у комісарських шкірянках.

„Начальник Секретариата Особого Совещания НКВД. Постановление от 1 июля 1941 года. Жалобу Раковской Ирины Зиновьевны оставить без удовлетворения, о чем обьявить ей через 1-й Спецотдел НКВДСССР. Ниточкин, Корольков".

Отака відповідь п'ятнадцятирічній дівчині! Так коло замкнулося ще на довгих 18 років – до 5 січня 1959-го, коли мати дівчини з далекого Казахстану, звертається з листом до Москви і домагається реабілітації для себе і чоловіка. А їй вже сімдесят років, і тридцять два роки її дочці. Військова Прокуратура виходить з піклуванням: „Прошу отменить постановление Особого Совещания по делу Раковской Людмилы Михайловны и дело, за отсутствием состава преступления прекратить. Климов. 10.03.1959". А 26 червня 1959 року Військовий Трибунал „определил ...постановление отменить... дело прекратить". Але знов жодного слова про батька-священика. Трагедія Іова Багатостраждального мала дещо більш щасливий кінець. Складається враження, що священик Михаїл Волошкевич і такі, як він, були для диявола ненависнішими від Іова, а для богоборчої влади гіршими, ніж політичні „вороги народу". Його тихо реабілітовано на масовій хвилі „мер по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30-40-х и начала 50-х годов" (ст. 1 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16.01.1989 р.), яка чи не востаннє прокотилася по нашій землі понад десять років тому.

...Суд відмовив дочці святого у її позиві щодо відшкодування вартості втраченого при арешті майна рішенням від 19 квітня 1960 року.

З книги „Святі новомученики і сповідники черкаські: життя, подвиги, страждання". – Черкаси, 2001.

Алла Перепелиця

Священномученик Олексій Єримович

Єримович Олексій Автономович народився 17 лютого 1973 р. у с. Леськи Черкаського району, мешкав у м. Чигирин, українець, освіта середня духовна, із духовенства, священик.

Заарештований 27 жовтня 1937 р. Засуджений трійкою НКВС 14.11.1937 р. до розстрілу. Розстріляний 27.11.1937 р. Реабілітований Прокурором УРСР 20 червня 1989 р.

Одним з тих, хто не поступився вірою і не зрікся духовного сану, був священик Хресто-Воздвиженського собору міста Чигирина, член благочиння 1-го округу Чигиринського повіту, ієрей (певно, згодом протоієрей – ред.) отець Олексій Автономович Єримович.

Народився о. Олексій 4/17 лютого 1873 року в сім'ї православного священика Автонома Тимофійовича Єримовича, який після закінчення у 1867 році Київської Духовної семінарії прийняв священний сан і був направлений до Свято-Миколаївської церкви села Леськи Черкаського повіту Київської губернії, де й провів своє дитинство Олексій разом з братом-близнюком Петром.

Діти виховувалися в любові й духовній атмосфері, яка накладає на людину змалечку особливий слід приналежності до Церкви. Молитовна атмосфера в домі, природна інтелігентність батьків наклали свій слід на подальше життя юнаків, які суворо дотримувалися, як і батьки, уставу і канонів церковного життя. Отримана православна освіта і постійна участь в богослужінні та житті приходу, надбання церковного досвіду через прислуговування батькові-священику – таке виховання готувало Петра і Олексія до традиційної в сім'ї кар'єри духовного пастиря.

В 1900 році близнюки закінчили Духовну семінарію в Києві і були рукопокладені в сан священика. Їхній батько, о. Автоном, на той час вже священик Свято-Покровського храму села Топилівка і член благочинної ради 2-го Чигиринського округу, був для синів зразком пастирського служіння. Згодом він отримав нагороду – орден св. Анни 3-го ступеня.

На початку XX століття ієрей Олексій Єримович вже ніс послух священика в Чигиринському Хресто-Воздвиженському соборі, який залишився його першим і останнім місцем служби. Одночасно вів археологічні пошуки, займався науковою дослідницькою роботою, підготував цикл лекцій під загальною назвою: „Тайна погребения Богдана Хмельницкого как факт спекуляций историческим событием", з якими він виступав на засіданнях Чигиринського осередку організації „Просвіта". Ці дослідження свідчать про досить ґрунтовні знання з архітектури, історії, військової справи тощо. Він володів кількома мовами і вивчав наукові праці відомих на той час вчених-істориків: М. Грушевського, М. Аркаса.

Чигиринська земля прищепила йому любов до історії, і протягом свого життя він у вільний час займався археологією і палеонтологією. Вже при новій владі, яка на початку вважала за можливе приваблювати духовенство співпрацею в створених товариствах охорони пам'яток старовини і природи, він входив до складу такого Товариства на правах краєзнавця та знавця місцевих

старожитностей. Священик передав у дар „Просвіті" власну колекцію палеонтологічних знахідок.

В своїх наукових пошуках о. Олексій був змушений часто спілкуватися з жителями навколишніх сіл. Він зустрічався з літніми людьми з Суботова, Новоселиці, прилеглих хуторів тощо. По декілька днів він проживав у свого родича, священика з Новоселиці протоієрея Іларіона Кудрицького з відомого на Київщині священницького роду (один з них – о. Всеволод Кудрицький, канонізований як священномученик в числі 104-х новомучеників Черкаських у жовтні 1997 року – авт.).

Науково-дослідницька і пошукова діяльність о. Олексія дала йому змогу проаналізувати історичні події, які відбувалися на терені нашого краю. Отець Олексій Єримович належав до класу духовенства, представники якого у всі часи визначалися високим рівнем освіченості і духовності, будучи просвітителями свого народу. В оселі священика було багато не тільки духовних і богослужебних книг, але й науково-енциклопедичної літератури. Священику пропонували від імені влади відмовитися від пастирської діяльності і зайнятися науковою чи педагогічною діяльністю.

Але сану і Бога він не зрікся. Влада ж не полишала його своїми „турботами". Коли у 1929-30 роках проводилося „розкуркулення", отець Олексій не уникнув цієї участі. Одну хату, за спогадами старожительки села Топилівки Мотрони Олексіївни Крамаренко, ще 1925 року було реквізовано і віддано під сільраду. А у 1930 році священика з матушкою Оленою Євменівною і дітьми вигнали з другого будинку: туди влада заселила своїх керівників, і нині там проживають їхні діти і онуки.

За архівними даними, Хресто-Воздвиженську соборну церкву у 1935 році закрили і віддали у відання „Заготзерна" під зерносховище. Один з тих, хто займався переобладнанням приміщення храму під зерносховище, дав такі свідчення під час процесу над священиком:

„В 1935 году, когда я оборудовал зернохранилище из церковного здания, Еримович А.А. организовал группу женщин, человек 30, и направил ко мне с целью запрещения разбора оборудования внутри здания. Кроме того Еримович А.А. организовал группу монашек и самых отсталых колхозниц и в частной квартире бывшего (певно, вже покійного) Рясика Дмитрия Сергеевича два раз в семидневку, а именно в пятницу и субботу, проводит свою гнусную антисоветскую работу под видом богослужения" (із показань свідка).

Священик після закриття храму залишився „без определенных занятий". В маленькій хатині під Замковою горою він і жив, і хрестив багатьох чигиринців, дехто з яких живі й нині. Люди в той час, як ніколи, потребували пастирської допомоги, особливо на селі, де віра не згасала ніколи. І духовний пастир не міг відмовити людям у їхніх требах. Отцю Олексію доводилося нелегально виконувати свій священницький обов'язок. Як свідчать сучасники, Таїнство Божественної Євхаристії здійснювалося, наприклад, в будинку Дмитра Сергійовича Рясика, де на початку 20-х років після смерті дружини жила і наглядала дітей колишня насельниця Чигиринського Свято-Троїцького монастиря, закритого у 1923 році, Тетяна Іванівна, згодом дружина Рясика. Ця благочестива хата згодом стала притулком і для ігуменії монастиря матушки Рафаїли (Тартацької) та сестер у Христі. Тут, у імпровізованій церкві, віруючі чигиринці хоч зрідка могли прийняти Причастя Святих Христових Таїн – після Таїнства Святої Євхаристії, здійснюваної священиком Олексієм Єримовичем по неділях та святах.

Утиск неухильно вірних істині священнослужителів посилювався рік у рік. У 30-ті роки віруючі „країни Рад" перестали бути повноправними громадянами держави: вони стали людьми другого сорту, яких можна було позбавити не тільки майна і громадянських прав, але й волі. Цілими родинами висилалися православні за межі України, за кожним їхнім кроком стежили

таємні агенти НКВС та „допитливі" місцеві жителі. Звичайно, о. Олексій не був винятком, коли 27 жовтня 1937 року до нього прийшли з обшуком. На цей час серед черкаського духовенства вже було проведено десятки арештів, і половину з заарештованих розстріляно. Наступні два з половиною місяця мали стати остаточним ударом по місцевому духовенству.

Та кровожерливість богоненависників не знала меж. Навиклі в катівній справі чекісти, яких за попередні півроку розвелось у великій кількості, як жирних котів, шукали своїм рукам прикладання і застосування набутому кривавому досвіду. Залишити їх спрагу невтамованою було небезпечно, аби вони не обернулися і не пожерли своїх вождів. Адже за своїми дійсними можливостями так званий Нарком внутрішніх справ стояв над будь-якою владною структурою і кожним керівником зокрема. Неможливо уявити силу цієї створеної самим дияволом надбудови над державою, що утримувала в жахливій непевності весь навколишній світ, всіх і кожного окремо. Якщо комусь спаде на думку, що господарем ситуації в державі був Сталін (!), нехай ознайомиться з історично обґрунтованою книжкою Юліана Семенова „Заарештований в Кремлі", де наводиться надзвичайно вразлива картина діяльності відомої будови на Луб'янській площі і кухня вчиненого в країні розбою.

Залишати цю махину без прожитку не наважився навіть Сталін, хоча вже розробив справжню стратегію зміни керівництва НКВС. Щоб виграти час, він погоджується на пропозицію Миколи Єжова продовжити репресії. Рішення Політбюро більшовистського ЦК, датоване 31 січня 1938 року, визначає: *„Принять предложение НКВД СССР об утверждении дополнительного количества подлежащих репрессиям и предложить всю операцию закончить не позднее 15 марта 1938 года"*. Десь на цей час був відкликаний з Грузії і посаджений в крісло заступника Наркома внутрішніх справ сам видатний майстер інтриги і ревнитель чекістської чистоти Лаврентій Павлович Берія: жити Єжову залишалось лічені місяці...

Після обшуку в хаті, отця Олексія було заарештовано і відправлено під конвоєм до чигиринського відділу НКВС, де шість днів він перебував під вартою в очікуванні вирішення своєї долі. Лише 3 листопада його було допитано. Необґрунтовані звинувачення в антидержавній діяльності він відкинув: *„Контрреволюционной работы я не проводил и во всех предъявленных мне обвинениях виновным себя не признаю"*.

Пред'явлене звинувачення гласить, нібито о. Олексій Єримович був *„членом черносотенной организации Свято-Владимирского братства, имел связь с деникинской контрразведкой, которой выдавал коммунистов. На квартире у себя и у какой-то бувшой монашки собирал чуждый элемент кулачества, с которым под видом богослужения проводил контрреволюционную работу"*.

3-го листопада 1937 року слідчу справу було відправлено до УНКВС по Київській області на розгляд Окремої трійки, а самого священика в ніч на 4 грудня – до Черкаської в'язниці, де він і перебував до своєї страти.

Рішення Трійки НКВС щодо Єримовича Олексія Автономовича було неминуче – перша категорія – вища міра покарання (протокол засідання Трійки № 111 від 14 листопада 1937 року).

Виписка з відповідного акту про страту свідчить:

„Постановление Тройки от 14.11.1937 года о расстреле Еримовича Алексея Автоновича приведено в исполнение 27.11.1937 года".

Так на 64-му році свого життя православний священик Олексій Автономович Єримович прийняв мученицьку смерть за Христа і віру православну. Через 52 роки мученик посмертно реабілітований – рішенням Прокурора УРСР від 20 червня 1989 року.

Прославлений Українською Православною Церквою в соборі новомучеників і сповідників Черкаських в жовтні 2005 року.

Священномученик Михаїл Нечаїв

Михайло Павлович Нечаїв народився 21.11.1894 р. у с. Безпальче Гельмязівського повіту Полтавської губ., українець, освіта середня духовна, мешкав у с. Лукашівка Золотніського району. Заарештований 26 червня 1937 р. Розстріляний 15 вересня 1937 р.

„Дорогі дітки! Як дасть Бог милостивий здоров'ячка і погоду хорошу, то, думаю, переживши сю половину посту, прибуть до вас погостити на свята, і Пасху Христову повстрічати з вами, як слідує і як в старі часи бувало. Хоча тепер і не той час, що був, а все ж таки, думаю, у вас іще держится „преданіє старинне". Так що, як не буду вам в тягість – розділити це врем'ячко празднічне, то приїду.

А чи буде у вас порося, чи індик або гуска, щоб поласувати, як годиться, та ще й паска на увесь стіл з усілякими припасами, а чи сухарців мисочка, – то й то добре, можна погризти, намочивши у тепленькій водичці, то й то буде благодать Божа – аби з рідними. Бо я вже й забув, як паску печуть і як вона пахне; у нас уже вийшло з моди у людей пекти паску, а з людьми і мені невесело ті дні проводяться.

Хоча, бувало, спечу собі хлібинку: а воно – не свячене, не благословене, як подобає по церковному уставу. Домашнє ж правило молитовне не те, що церковне, хоч і можна виполнить, та своя рука неблагонадіжна.

Так що пиши, Михаїл Павлович. Як раді будете, то прибуду к Чистому Четвергу, аби побути на Богослужінні в ті дні, которі для мене вони були дорогі і пам'ятні.

Ваш дідусь і татусь, і дядя Коломийцев Г.А.".

Це світле, сповнене сумної батьківської любові і благодаті, послання написане чорнильним олівцем на клаптику паперу, вирваному із шкільного зошита, зберігається ось вже понад шість десятиріч у архівно-слідчій справі за номером 6272 у спеціальному конверті для речових доказів. Поруч з ним зберігається ще один складений учетверо аркушик паперу з листом тотожного змісту – ще одне яскраве свідоцтво тих, вже забутих нами часів. Ось його зміст:

„Многоуважаемый Михаил Павлович! Вероятно, Вы удивитесь, получив моє письмо... Судьба занесла меня на границу Херсонщины-Киевщины. Это бы еще ничего, полгоря, – если бы человек состоял из одного только тела, но есть у него еще душа, которую тоже питать нужно, а тут как раз напитать ее нечем: все закрыто.

И я подумал вот что: если у вас еще совершается Богослужение в церкви, если Вас не стеснит лишний рот, чтобы приехать к Вам в Страстную Пятницу, побывать на Пасхальном Богослужении и, конечно же, поговеть. Два года как я лишен этого духовного наслаждения. ... Пишите прямо, не стесняйтесь – это доставит мне громаднейшее удовольствие. Представьте, тянет, как говорят, на родину, недаром есть стихотворение: „но ближе к милому пределу мне все б хотелось почивать".

Это верно. Так что если для Вас приемлемо, пишите. Нижайший поклон Вашей матушке.

Иван Курдинов, птк. Златополь, с. Камяноватка". І цього, написаного з неприхованим почуттям щемного болю, листа надійно зберігають, і, певно, зберігатимуть вічно байдужі архіви в своїх мовчазних схоронах. Хто такий Г. А. Коломийцев, хто – Іван Курдінов? Кому були адресовані листи цих людей? Де мало відбутися те Великоднє свято і коли, і чи відбулося воно взагалі?

Обидва листи написані і потрапили до адресата напередодні святої для Церкви дати – Великодня 1937 року. Пасха припадала у цей рік на 19 квітня – 2 травня за новим стилем – на велике політичне свято „великої країни Рад". Можна бути впевненим – цей збіг не віщував віруючій людині добра. Йшов

завершувальний рік „безбожної п'ятирічки", і свято Великодня, яке прийшлося на травневі свята, наче протистало бісівському шабашу першотравневої Вальпургієвої ночі, навмисне чи без наміру обраній політичними безбожниками як таємний символ свята „всесвітньої солідарності трудящих".

Під перше травня, на яке цього року припадала Велика Субота, віруючий люд Божий оплакував смерть Христа Спасителя, який вільно вмер заради Свого створіння і зійшов на три дні до пекла, перш ніж воскреснути. У ніч з Великої П'ятниці на Велику Суботу на ранішньому богослужінні кожен рік Свята Божа Плащаниця обноситься навколо православних храмів з погрібальним плачем-співом: „Святий Боже..."

А храми по всій нашій святій землі стояли понівечені, наче цвинтарні склепи, без хрестів, з чорним проваллям замість вибитих вікон, з великими замками на закритих брамах. Німотно мовчали пограбовані дзвіниці, застигла у безпросвітній темряві духовної ночі сплюндрована земля. Лише у одному храмі – єдиному на сотні верст навколо – лунає спів і світить у вікнах світ. Це у храмі святого Архістратига Божого Михаїла, що у селі Лукашівка Золотоніського району, правиться вранішня служба Великої Суботи. Народу тут зібралося з усіх кінців, куди тільки змогла дійти радісна звістка про діючий православний храм. Незважаючи на державне свято Міжнародної солідарності трудящих усього світу 1 травня, православний храм заповнений вщент, як не завжди було й у кращі для Церкви часи.

Люди йшли з вечора, і йшли не з пустими руками: несли кошики з крашанками і пасками, які видавали тих, хто здалека прибув сюди зустріти Світле Христове Воскресіння. Свідчення про багатолюдне богослужіння, яке призвело до зриву чергової антирелігійної кампанії, також зберігають архівні матеріали.

З архівів ми дізнаємося й про те, що на всій Київщині, яка була всіяна до революції сотнями святих православних храмів, на початок 1937 року лишалося тільки шістнадцять діючих церков. До складу Київської єпархії входила і нинішня правобережна Черкащина – її сімсот храмів було закрито ще до початку 1935 року: архівні документи не зберегли й згадки хоч про один діючий у 1937-му році православний храм.

Село Лукашівка, як і вся Золотоніщина, належали у той час до Полтавської області. Якимось дивом і святим Божим Промислом тут зберігся недоторканим осколок щасливого минулого життя – церква, яка ще зберегла оте жадане людьми „древнє преданіє". У Черкасах, Золотоноші, Шполі, Умані, Чигирині, Каневі не діяв жоден храм. А в Лукашівці раптом – служба та ще й з дзвонами! Дзвони на Великдень тут гули до ранку, гули й калатали, будоражачи душі віруючих, а ще більше, боговідступників, – справжні, пасхальні дзвони, про які вголос заявляє з сторінок слідчої справи офіційний уповноважений органів НКВС!

Настоятелем цього унікального храму був сорокадворічний ієрей Михаїл Нечаїв. Отець Михаїл був – і це найбільше западає в душу при знайомстві з ним, точніше з його архівно-слідчою справою – священиком високого духовного обов'язку і одночасно безстрашною, сміливою людиною. Звинувачений у саботажі і зриві запланованих на травневі свята сільськогосподарських робіт, і не просто робіт, а боротьби з шкідником буряка – він кидає просто у вічі слідчому: *„Меня не интересуют ваши колхозные дела, – я знаю своє церковное дело, и от этого дела не отступал: да, я служил целую ночь против 1 мая, так что днем колхозники могли пойти на работу"*.

Це була його остання Пасха, і він добре розумів, що причина була не в докорах обуреного слідчого: *„Вы знали, что колхозники постановили вместо празднования 1 мая организованно въйти (!) на борьбу со свекловичными вредителями"*, а в тому, що протистояння Церкви з безбожною владою, Бога і диявола скінчилось цілковитою поразкою останніх. І не лише в Лукашівці.

Отець Михаїл надзвичайно прямо і відверто веде себе під час допитів. Жодного запобігання, жодного натяку на лицемірство: яке запитання, така відповідь. Складається враження, що допитуваний полегшує завдання допитувача, говорячи саме те, на що той очікує: але це не зухвальство, не зарозумілість – гола правда, якої він не пробує маскувати будь-якими мовними зворотами.

У в'язниці він мав чимало часу, щоб підготуватися до завершення свого короткого життєвого шляху. Він був людиною розумною і духовною, він не плекав іллюзій щодо свого кінця; він знав його і не запобігав перед смертю.

А народився Михаїл Павлович Нечаїв у 1894 році на велике свято Собору Архістратига Михаїла і інших Небесних Сил безплотних. Його батьківщина –

село Безпальче Гельмязівського повіту Полтавської губернії. Звідси розпочав свій короткий земний шлях, який привів його на небо. Відомо, що служити отець Михаїл починав ще до революції саме у Безпальчому, що отримав середню духовну освіту, тобто закінчив семінарію – все свідчить про його духовне походження. Певно, прийняв парафію від батька. Тут, у Безпальчому, одружився з матушкою Іриною. А у 1931 році був засуджений до двох місяців примусових робіт, нібито за „приневолення до релігійного культу".

Відтоді служив у селі Лукашівка. Сім'я мешкала у Золотоноші, де навчалася у середній школі п'ятикласниця донька Люба, а менша – Віра – вчилася у другому класі. Малий Михаїл, якому лише виповнилося сім років, мав піти до першого класу, а матушка вже ходила четвертим, коли сталися великодні події, які врешті-решт завершилися арештом чоловіка.

Золотоніська духовна громада, до якої був причетний і отець Михаїл, поділялася на два несумісних табори: тих, кого називали „тихонівцями" – до них належав і отець Михаїл Нечаїв, і тих, хто формально числився оновленцем, „синодалом", як презирливо вони себе називали, у душі сповідуючи староцерковні ідеали. Життя поділило їх на духовно сильніших і морально слабших. Священики Михаїл Нечаїв і Олександр Чубів були духовно сильними. І цим все сказано. Служачи у Лукашівці, молодий священик окормляв і навколишні села, де церкви були закриті: Зорівку, Хрущівку, Кривоносівку, Великий Хутір і, напевно, й інші, куди священик, хоч раз на тиждень, а ходив – виконував треби, хрестив, ховав, сповідував і причащав хворих, наставляв на останній шлях вмираючих. Це була його паства і його пастирська турбота, він ніколи не жив безтурботно. Вдома з господарством поралася одна матушка. „Жили середньо, прислуги не було", – занотовано в слідчій справі. Але це було справжнє життя справжнього священика, який добре знав свій пастирський обов'язок і користувався серед священиків і мирян доброю славою людини, яка в будь-яку хвилину готова прийти на допомогу.

...Закінчилася Великодня Світла седмиця, роз'їхалися щасливі гості, які просилися до отця Михаїла поговіти: від'їхали дядько Ірини Григорій до Гельмязева і Іван Курдинов до свого Златополя. Настав день Радониці – поминання покійних.

„После пасхальных дней в „проводы" вы опять сорвали сельскохозяйственные работы", – говорить на допиті слідчий НКВС.

„Крестьян я не собирал, – відповідає отець Михаїл, – *вони самі прийшли на голос дзвонів..."*

Люди дійсно самі, без остраху і примусу, йшли до святого храму. Жорстока система, яка протягом двох десятиліть вогнем і мечем винищувала віру, опинилася раптом у ролі старої з казки Пушкіна перед розбитими ночвами. Влада була змушена визнати, що потерпіла поразку, і коли? У рік 20-річного ювілею радянського режиму, вся діяльність якого була спрямована на викорінення імені Бога з пам'яті народу. Після такої ганебної поразки в столиці колишнього Радянського Союзу приймається таємне рішення про тотальне знищення духовенства. Його першою жертвою на нашій землі став православний священик Свято-Михайлівського храму села Лукашівка Михаїл Нечаїв. Заарештований 26 червня, на шостий день після Святої Трійці, у суботу напередодні дня Всіх святих, він поводиться на слідстві з гідністю людини, яка знає, за що приймає смерть.

„Следователь: Признаете ли себя виновным в том, что извращали содержание сталинской конституции й агитировали за посещение церкви в горячее рабочее время, чем наносили умышленный вред государству и колхозу?

Михаил Нечаев: Я действительно своєю деятельностью и в силу своих убеждений приносил вред и подрывал роботу в колхозах..."

За місяць до арешту він знов став щасливим батьком ще однієї дитини: 28 травня у нього народився син, якому він дав ім'я на честь святого благовірного царевича Димитрія. Невтішна матушка Ярина, яка залишилася одна, з чотирма неповнолітніми дітьми на руках, більше ніколи не побачила свого коханого Михайла. На свої запитати до всіх інстанцій вона незмінно отримувала одну й ту саму відповідь: засуджений до 10 років покарання (без права листування) у таборах Крайньої Півночі.

А він вже 15 вересня був страчений і ліг у черкаську землю. Хоча вже в повоєнні роки на запит дочки священика про долю батька надійшло повідомлення, що він нібито вмер у сталінських таборах смерті в 1943 році.

З книги „Святі новомученики і сповідники черкаські: життя, подвиги, страждання". – Черкаси, 2001.

Розділ III

Мовою документів

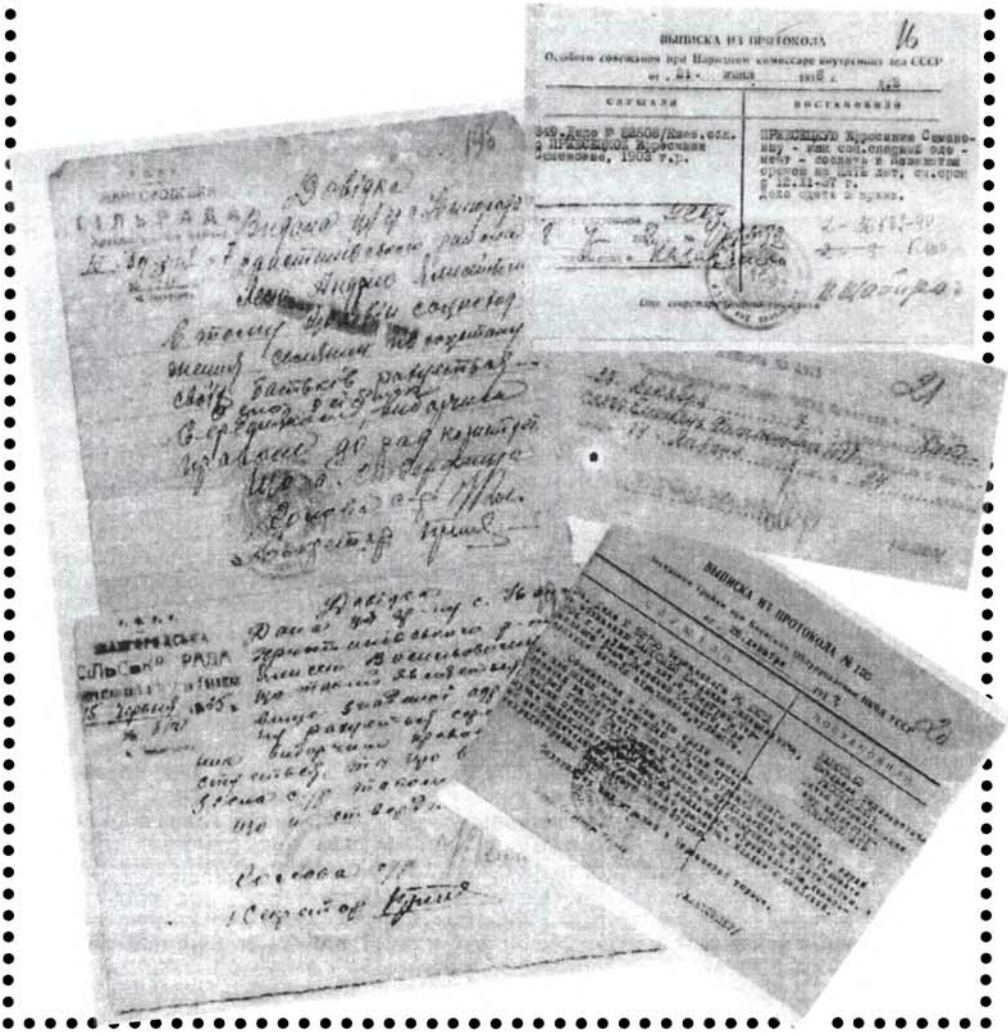

Читайте „И" як „Ы". І „Є" як „ЙЕ". І „Е" як „Э" — Ціна номера 7 коп.

ВІЛЬНА УКРАІНА

Виходе раз в тиждень. — Газета коштує до кінця року 3 р. 50 к. з пересилкою — четвер 4 травня 1917 року.

Гроші висилати по адресі: Умань, почтовий ящик № 14. — № 6.

Редакція контора газети „Вільна Україна" одкрита буває з 12 до 2 години в день і з 5 до 7 години вечора, поміщаеця на Садові ул. № 16 в Комерційні школі.

Домогаймося демократичної федеративної республіки для Росії і автономії для України!

Випускаємо нашу вільну газету нашою українською мовою. Робимо це на те, щоб все що в ній пишеться, міг зрозуміти у нас, на Україні, всякий письменний і неписьменний. На нашій мові вже багато виходило перше і тепер буде виходити багато газет та книжок усяких: писало і пише по нашому багато освічених людей—славних письменників та учених наших. Де-хто обзивав нашу прекрасну мову мужичою й сміявся з нас. Але це говорили або свідомі наші вороги, які повік хотіли зоставити нас темними, щоб до кінця віку збиткуватись та панувати над нами, або темні люди, таки ж часто наші перевертні й одуки. Ті сміятися тепер не посміють над вільним та великим (тридцять міліонів нас!) народом. Нема тепер мужиків, нема тепер і мужицької мови. Є тільки вільний Український Народ—Граждане і Українська мова. Хто хоче в злагоді і добрі з нами жити, той мусить поважати нашу честь і ім'я. Повинні і ми самі високо ставити свою честь і своє національне ім'я. Бо смішний і нікчемний той, хто сам з себе сміється, хто топче в болото свое та моте ім'я свого народу. Не вартий він ні доброго слова, ні самої свободи. Ніколи воля не засяє ясним сонцем над головами пахолків та запобігливих-льокаїв, що ласки шукают у когось під столом на кухні.

Редакція.

Передавайте нашу газету з рук до рук, од хати до хати.

Свято й будень

[illegible]

Мова – одна з найважливіших ознак людського суспільства, нації. Поки народ зберігає свою мову, доти зберігається самобутність народної індивідуальності.

Це добре розуміли царі, це добре розуміли й керманичі Радянського Союзу. У 1710 році Петро I видав перший указ про „заборону друкувати в Малоросії книги на малоруському „наріччі". І відтоді почалися репресії проти української мови. Це й заборона Синода Російської Православної церкви на український „Буквар", і циркуляр П. Валуєва (1863 р.), і Емський указ Олександра II і т.д.

У роки громадянської війни борці за „єдину і неділиму" не забували і про мову.

Нині ми подаємо ксерокопію наказу Денікіна „О государственном языке", який із солдафонською відвертістю визначив чітко: в Росії була, є і буде державною – російська мова.

Його позицію підтримали й „інтернаціоналісти". Зокрема, глава Українського уряду Христофор Раковський в тому ж серпні 1919 року заявив: „Визнання української мови як урядової могло б означати панування української буржуазії та куркульства".

Змінювалися уряди, тактика, але незмінним залишалося одне – за будь-яких умов позбавити народ його серцевини – мовної самобутності в ім'я спільності „совєтського народу", звісно, російськомовного.

І все ж народ жив, оберігав, боровся. Про це свідчать і заяви в газетах 1917 року, і навіть те, що в 30-х роках на Україні видавалися книги-підручники з військової справи українською мовою.

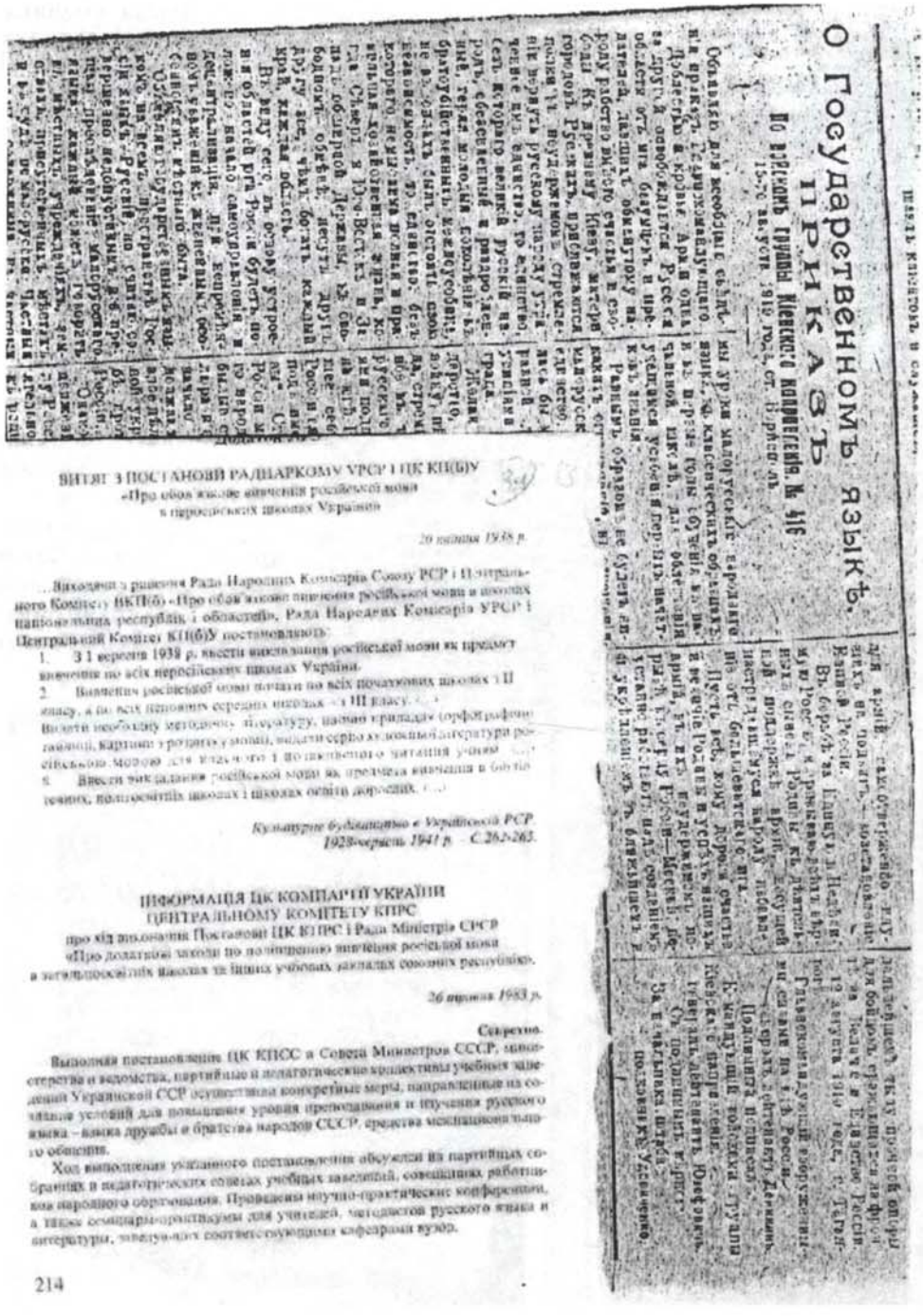

ВИТЯГ З ПОСТАНОВИ РАДНАРКОМУ УРСР І ЦК КП(б)У
«Про обов'язкове вивчення російської мови
в неросійських школах України»

20 квітня 1938 р.

...Виходячи з рішення Ради Народних Комісарів Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) «Про обов'язкове вивчення російської мови в школах національних республік і областей», Рада Народних Комісарів УРСР і Центральний Комітет КП(б)У постановляють:

1. З 1 вересня 1938 р. ввести викладання російської мови як предмет вивчення по всіх неросійських школах України.
2. Вивчення російської мови почати по всіх початкових школах з II класу, а по всіх неповних середніх школах — з III класу. (...)
Видати необхідну методичну літературу, наочно приладдя (орфографічні таблиці, картини з родинних мовів), видати серію художньої літератури російською мовою для класного і позакласного читання учнями. (...)
8. Ввести викладання російської мови як предмета вивчення в бібліотечних, політосвітніх школах і школах освіти дорослих. (...)

Культурне будівництво в Українській РСР.
1928-червень 1941 р. — С.262-265.

ІНФОРМАЦІЯ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТУ КПРС
про хід виконання Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР
«Про додаткові заходи по поліпшенню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших учбових закладах союзних республік».

26 травня 1983 р.

Секретно.

Выполняя постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР, министерства и ведомства, партийные и педагогические коллективы учебных заведений Украинской ССР осуществили конкретные меры, направленные на создание условий для повышения уровня преподавания и изучения русского языка – языка дружбы и братства народов СССР, средства межнационального общения.

Ход выполнения указанного постановления обсужден на партийных собраниях и педагогических советах учебных заведений, совещаниях работников народного образования. Проведены научно-практические конференции, а также семинары-практикумы для учителей, методистов русского языка и литературы, заведующих соответствующими кафедрами вузов.

214

На знімках – витяг із уманської газети „Вільна Україна", 4 травня 1919 р.
Витяг з газети „Черкаський голос", 19 серпня 1919 р.
Витяг з постанови „Раднаркому УРСР, ЦК КП(б)У „Про обов'язкове вивчення російської мови в неросійських школах України", 20 квітня 1938 р.
„Інформація ЦК Компартії України ЦК КПРС про хід виконання додаткових заходів по вивченню російської мови", 22 травня 1983 р.

РОЗДІЛ I

ПОПЕРЕДНІ ВІДОМОСТІ

1. ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ОГНЕСТРІЛЬНУ ЗБРОЮ ТА СНАРЯД

Кожна огнестрільна зброя складається з трьох основних елементів: ствола, снаряда і заряда (рис. 1). Відсутність одного з цих елементів не дає змоги вжити огнестрільної зброї.

Заряди, снаряди та пристрої для розриву їх мають загальну назву *огневих припасів*.

Рис. 1. Ствол сучасної гармати в розрізі.

1 — ствол, *2* — гілка з снарядом, *3* — сперед, *4* — цапфа, *Е* — дульна частина, *К* — казенна частина, *АБ* — дульний зріз, *ВГ* — казенний зріз.

Ствол призначається для викидання снарядів в певному напрямі. Він являє собою стальну трубу з досить міцними стінками.

Зовні ствол обмежений звичайно конічною, а в середині — циліндричною поверхнею. У стволі розрізняють дві частини: *дульну (Е)* і *казенну (К)*. Дульна частина закінчується дульним зрізом (дулом) *АБ*, казенна — казенним зрізом *ВГ*.

Ствол гармати звичайно кладуть на особливий *лафет* [1] (рис. 2).

Лафет в основному найчастіше складається з 2-колісного станка з противідкотними пристроями. Таким чином, колісний лафет служить одночасно і як повозка для руху гармати на поході і як станок для виконання стрільби.

Щоб ствол, який лежить на лафеті, був стійкий, треба, щоб він стикався з лафетом щонайменше у трьох точках (які не лежать на одній прямій). При цьому з'єднання ствола з станком повинно бути таким, щоб можна було піднімати або опускати дульну частину ствола. Досягається це тим, що на зв'язаній з стволом люльці

[1] Тепер з'являються окремі зразки огнестрільної зброї зовсім без лафета, але, власне кажучи, можна вважати, що в них лафетом служить людина, дітак і т. д.

Перша сторінка з підручника для піхотних і кавалерійських шкіл РСЧА „Артилерія", 1930 р.

Навіть правопис ставав ареною боротьби з націоналізмом.

Щоб спростувати працю Івана Дзюби, влада, як завжди, використала звичайнісіньке підтасовування фактів, відверту брехню.

Форма № 1

СПИСОК

лиц, не имеющих права избирать и быть избираемыми в Нечаевский Совет, согласно Конституции и инструкции по выборам в Советы ... района

... округа Киевской губернии.

Составлен 6 дня Ноября месяца 1923 года.

№ по порядку	Фамилия, имя и отчество	Возраст	Чем занимался до Октябрьской революции	Чем занимается в настоящее время	Имущественное положение	Причина отстранения от выборов

Председатель Сельской Избирательной Комиссии

(или Уполномоченный Районной Избирательной Комиссии)

Одним із надзвичайно ефективних репресивних заходів влади проти непокірних було позбавлення виборчих прав („лишенці"), накладання твердих підвищених продподатків („твердосдатчики", „експортники"). Перші – були першими кандидатами на Соловки, у других – при невиконанні податку майно розпродувалось, а глави сім'ї відправлялися до в'язниць чи на спецпоселення. А ярлик, незважаючи на соціальне становище, для всіх був один – „політбандит", „куркуль", „підкуркульник". Так, у Медведівській волості в листопаді 1923 року з 32 осіб, позбавлених виборчого права, 15 були бідняками, решта – середняки, і жодного заможного селянина.

На знімку – зразок подібного документа з Нечаївської волості, 1923 р. ДАЧО. Ф. Р-184, оп. 1, спр. 180, арк. 89.

У боротьбі з „інакомислячими" і тими, чий спосіб життя не вкладався в „прокрустове ложе" догм теоретиків і кормчих „світлого майбутнього", широко використовувалися публікації, які в буквальному розумінні впливали на підсвідомість широких верств населення, зомбували людей.

При цьому авторами таких публікацій нерідко виступали добре знані серед людей представники науки, культури, літератури, освіти. Тут наводимо рядки заголовків газетних і книжкових публікацій.

„Радянська думка". – 20-31 січня. – 1930.

„Радянська думка". – 30 березня. – 1930.

Із плаката 1933 року.

Із журналу „Вітчизна". – 1946. – № 7-8, № 9.

Із журналу „Дніпро". – 1946. – № 3.

Онищенко О. „Союз хреста і свастики". – К., 1962.

Бєляєв В., Рудницький М. „Під чужими прапорами". – К., 1956.

„Радянська Україна". – 12 червня. – 1991.

Єфременко П. В обіймах спрута. – Черкаси, 1962.

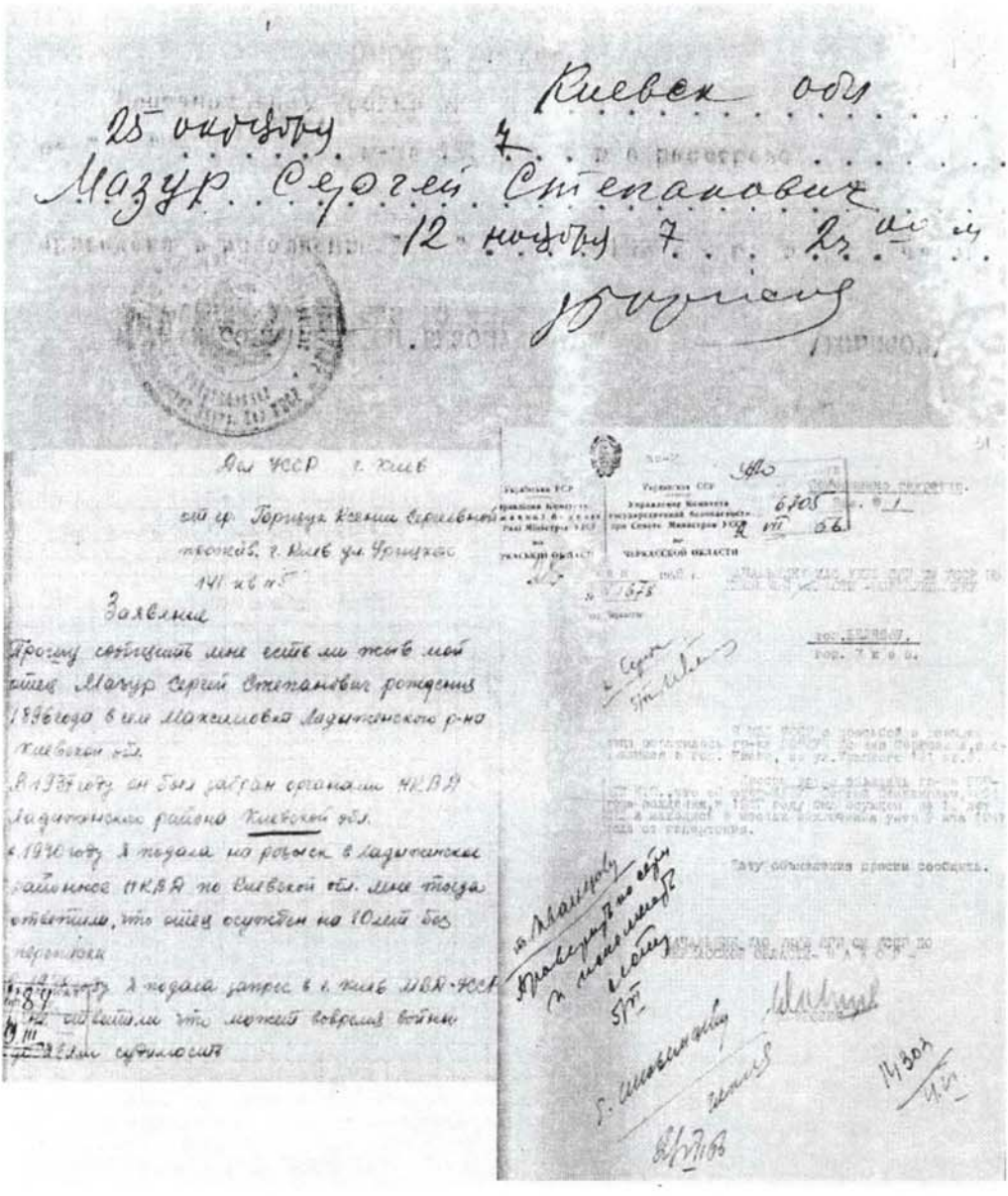

Мазур Сергій Степанович, 1896 р., с. Максимівка Ладиженського (нині Уманського) району, українець, безпартійний, малописьменний, середняк.

Заарештований 20.10.1937 р. Ладиженським РВ НКВС за ст. 54-10 КК УРСР. 25.10.1937 р. засіданням трійки при КОУ НКВС УРСР засуджений до розстрілу. Вирок виконано 12.11.1937 р. о 2 год. ночі.

Звернення до Міністра Внутрішніх справ доньки від 27.03.1956 р. і відповідь нач. УКДБ по Черкаській області про те, що батько помер 9.05.1941 р. від гіпертонії, а насправді був розстріляний в 1937 р.

Реабілітований 20.06.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8464, арк. 19, 23, 31.

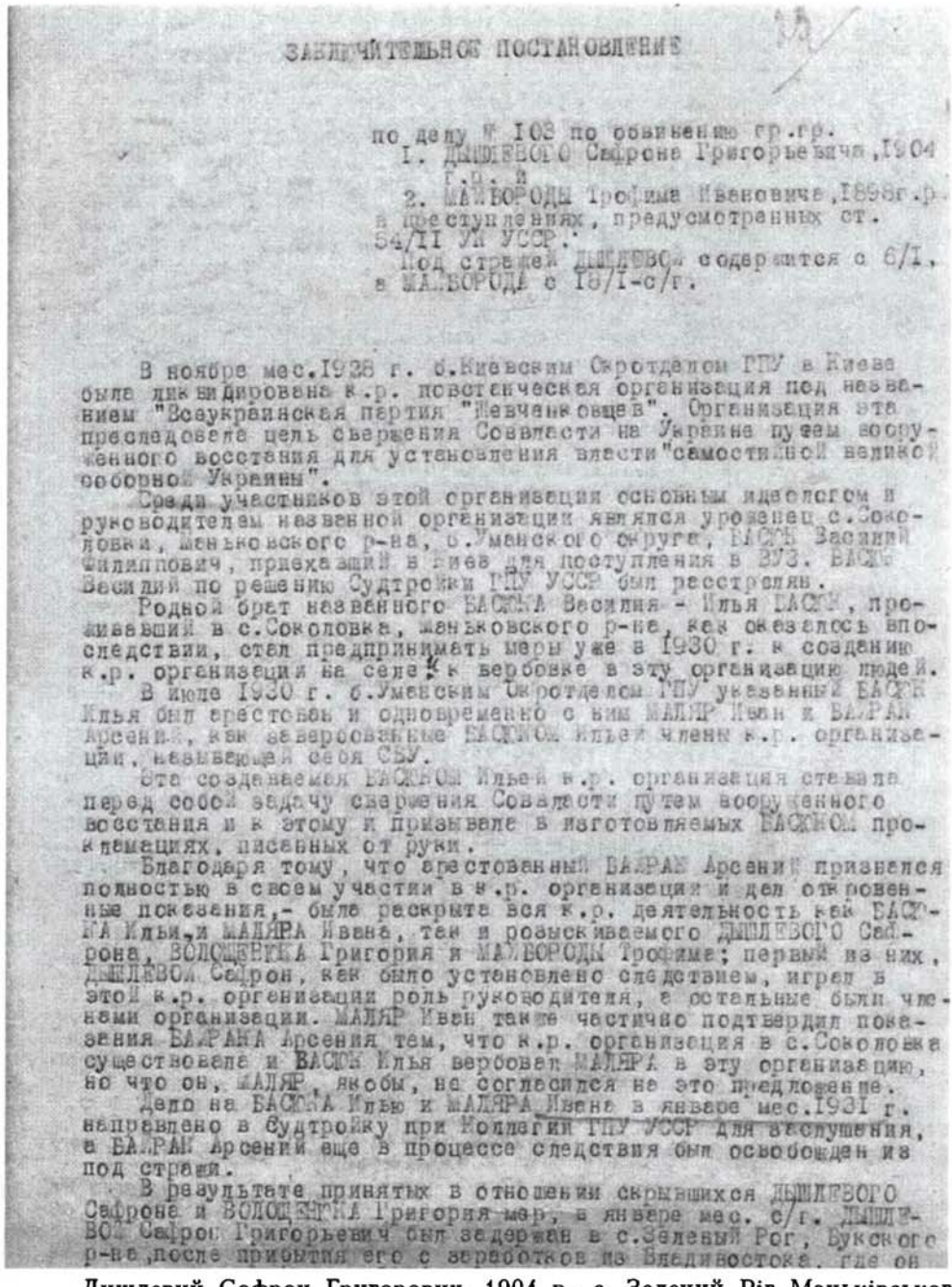

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

по делу № 103 по обвинению гр.гр.
1. ДЫШЛЕВОГО Софрона Григорьевича, 1904 г.р. и
2. МАЛЬБОРОДЫ Трофима Ивановича, 1898г.р.
в преступлениях, предусмотренных ст. 54/II УК УССР.
Под стражей ДЫШЛЕВОЙ содержится с 6/I, а МАЛЬБОРОДА с 18/I-с/г.

В ноябре мес.1928 г. б.Киевским Окротделом ГПУ в Киеве была ликвидирована к.р. повстанческая организация под названием "Всеукраинская партия "Шевченковцев". Организация эта преследовала цель свержения Советвласти на Украине путем вооруженного восстания для установления власти "самостийной великой соборной Украины".

Среди участников этой организации основным идеологом и руководителем названной организации являлся уроженец с.Соколовки, Маньковского р-на, б.Уманского округа, БАСЮК Василий Филиппович, приехавший в Киев для поступления в ВУЗ. БАСЮК Василий по решению Судтройки ГПУ УССР был расстрелян.

Родной брат названного БАСЮКА Василия - Илья БАСЮК, проживавший в с.Соколовка, Маньковского р-на, как оказалось впоследствии, стал предпринимать меры уже в 1930 г. к созданию к.р. организации на селе и к вербовке в эту организацию людей.

В июле 1930 г. б.Уманским Окротделом ГПУ указанный БАСЮК Илья был арестован и одновременно с ним МАЛЯР Иван и БАЛРАК Арсений, как завербованные БАСЮКОМ Ильей члены к.р. организации, называвшей себя СВУ.

Эта создаваемая БАСЮКОМ Ильей к.р. организация ставила перед собой задачу свержения Советвласти путем вооруженного восстания и к этому и призывала в изготовляемых БАСЮКОМ прокламациях, писанных от руки.

Благодаря тому, что арестованный БАЛРАК Арсений признался полностью в своем участии в к.р. организации и дал откровенные показания,- была раскрыта вся к.р. деятельность как БАСЮКА Ильи, и МАЛЯРА Ивана, так и розыскиваемого ДЫШЛЕВОГО Софрона, ВОЛОЩЕНКА Григория и МАЛЬБОРОДЫ Трофима; первый из них, ДЫШЛЕВОЙ Софрон, как было установлено следствием, играл в этой к.р. организации роль руководителя, а остальные были членами организации. МАЛЯР Иван также частично подтвердил показания БАЛРАКА Арсения тем, что к.р. организация в с.Соколовка существовала и БАСЮК Илья вербовал МАЛЯРА в эту организацию, но что он, МАЛЯР, якобы, на согласился на это предложение.

Дело на БАСЮКА Илью и МАЛЯРА Ивана в январе мес.1931 г. направлено в Судтройку при Коллегии ГПУ УССР для заслушания, а БАЛРАК Арсений еще в процессе следствия был освобожден из под стражи.

В результате принятых в отношении скрывшихся ДЫШЛЕВОГО Софрона и ВОЛОЩЕНКА Григория мер, в январе мес. с/г. ДЫШЛЕВОЙ Софрон Григорьевич был задержан в с.Зеленый Рог, Буковского р-на, после прибытия его с заработков из Владивостока, где он

Дишлевий Софрон Григорович, 1904 р., с. Зелений Ріг Маньківського району, мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, безпартійний, із селян, малограмотний, тесля на заробітках у Владивостоці.

Заарештований 25.01.1931 р. за підозрою, що був учасником контрреволюційної організації „Шевченківці". Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 25.04.1931 р. вирішила заслати на три роки в концтабір умовно.

На знімку – документи про існування в Соколівці організації „Шевченківці" із заключної постанови.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 5195, арк. 25.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 136

заседания Тройки при Киевском Облуправлении НКВД УССР

от 28 декабря 1937 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
Тел. дело № 15873 Корсунского РО НКВД по обвинению ГРАНЮК Лукьяна Михайловича, 1883 г.р.урож.с.Дубичи, Бельского уезда, /Польша/, жит.г.Корсунь, Киевской области, украинца, священника.	ГРАНЮК Лукьяна Михайловича - РАССТРЕЛЯТЬ. Лично принадлежащее ему имущество - КОНФИСКОВАТЬ

Обвиняется в том, что среди населения проводил к-р деятельность против Советской власти и ее мероприятий. Распространял провокационные слухи о предстоящей войне Германии и Японии против СССР и поражении Советского Союза. Агитировал против колхозного строительства, доказывая тяжесть работы в колхозе и необеспеченность колхозников. Выражал сожаление по поводу расстрела врагов народа-Зиновьева и др. Восхвалял фашистский строй Германии и Японии. Агитировал не голосовать за коммунистов при выборах в Верховный Совет.

Содержится под стражей в Черкасской тюрьме.

Верно Секретарь Тройки /АЛЬТЗИЦЕР/

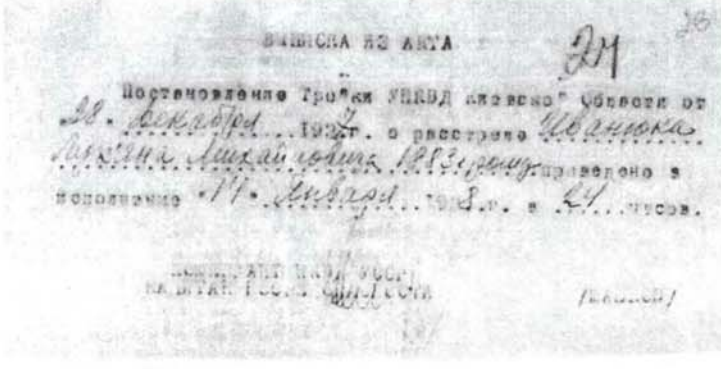

ВЫПИСКА ИЗ АКТА

Постановление Тройки УНКВД Киевской Области от 28 декабря 1937 г. о расстреле Иванюка Лукьяна Михайловича 1883 г. рожд. приведено в исполнение 14 января 1938 г. в 24 часов.

КОМИССАРИЙ НКВД УССР
КАПИТАН ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ /[illegible]/

Іванюк Лук'ян Михайлович, 1888 р., с. Дубичі (Польша), мешканець м. Корсунь-Шевченківського, українець, безпартійний, колишній священик, працював фотографом промартілі „Ударник".

Заарештований 26.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР.

Розстріляний 14.01.1938 р. о 24 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.12.1937 р.

Реабілітований 26.07.1989 р. Прокурором Черкаської області.

На знімку – головний доказ звинувачення – фото (засвідчив підозрюваний, що воно належить йому) у рясі священика і фото у формі поручника царської армії з георгієвським хрестом.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8470, арк. 22, 23, 24, 25.

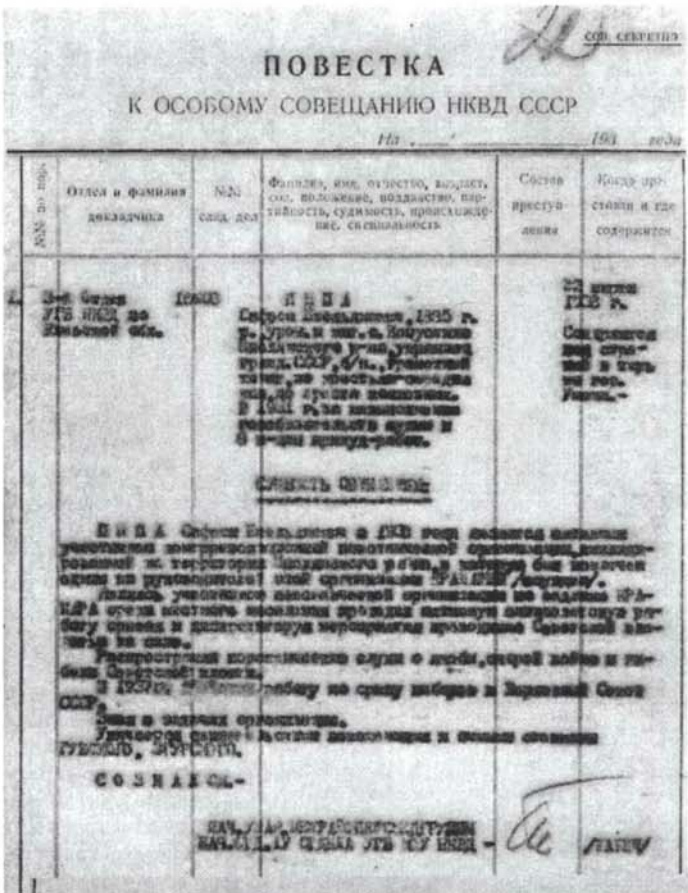

ПОВЕСТКА

К ОСОБОМУ СОВЕЩАНИЮ НКВД СССР

ПЫПА

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА

собого совещания при Народном комиссаре Внутренних Дел СССР

от „5" октября 1938 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
Дело № 16400/УССР - о ПЫПА Сафроне Емельяновиче, 1885г.р., судимый.	ПЫПА Сафрона Емельяновича за к.-р.деятельность - заключить в исправтрудлагерь сроком на ВОСЕМЬ лет, сч.срок с 22/Ш-38г. Дело сдать в архив.

Отв. секретарь Особого совещания

Пипа (Пепо) Софрон Омелькович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Капустине Шполянського району, із селян, малограмотний.

Заарештований 22.03.1938 р. за те, що піддав сумніву можливість впровадження у життя прав трудящих на відпочинок, освіту, лікування, записаних у сталінській Конституції. За рішенням особливої наради при НКВС СРСР ув'язнений на вісім літ, рахуючи термін з 23.03.1938 р.

Реабілітований 12.06.1989 р.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8513, арк. 31. 32.

Щибря Семен Гнатович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Петрівська-Гута Лисянського району, із селян-середняків, колгоспник, безпартійний.

Заарештований 4.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 5.10.1938 р. засуджений на 5 років ВТТ.

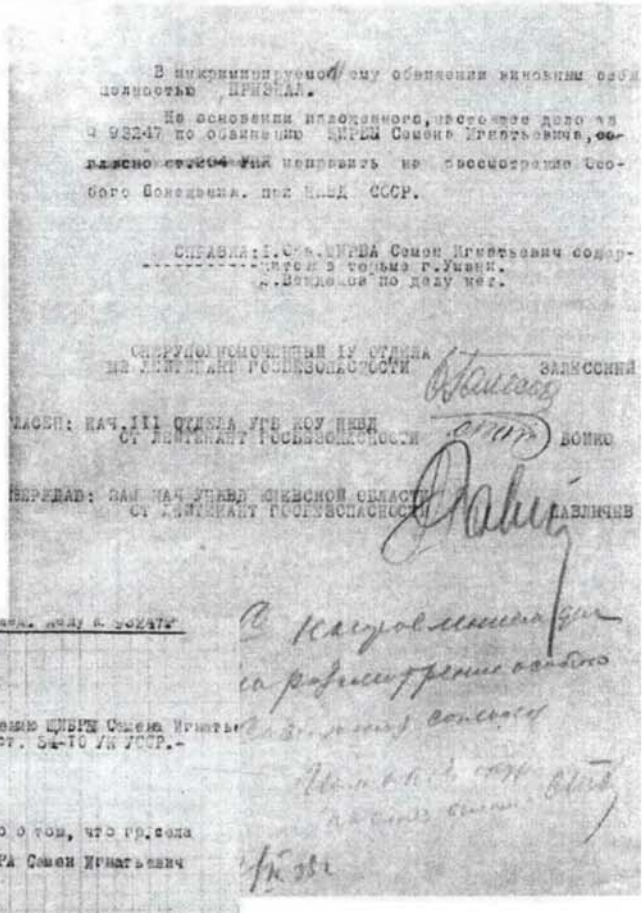

Реабілітований 25.05.1989 р. Прокурором Черкаської області.

У день виборів до Верховної Ради УРСР серед односельчан співав контрреволюційні пісні і хотів порвати газету, де було надруковано портрет кандидата в депутати ВР УРСР і звернення секретаря ЦК КП(б)У т. Хрущова.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8522, арк. 29, 30.

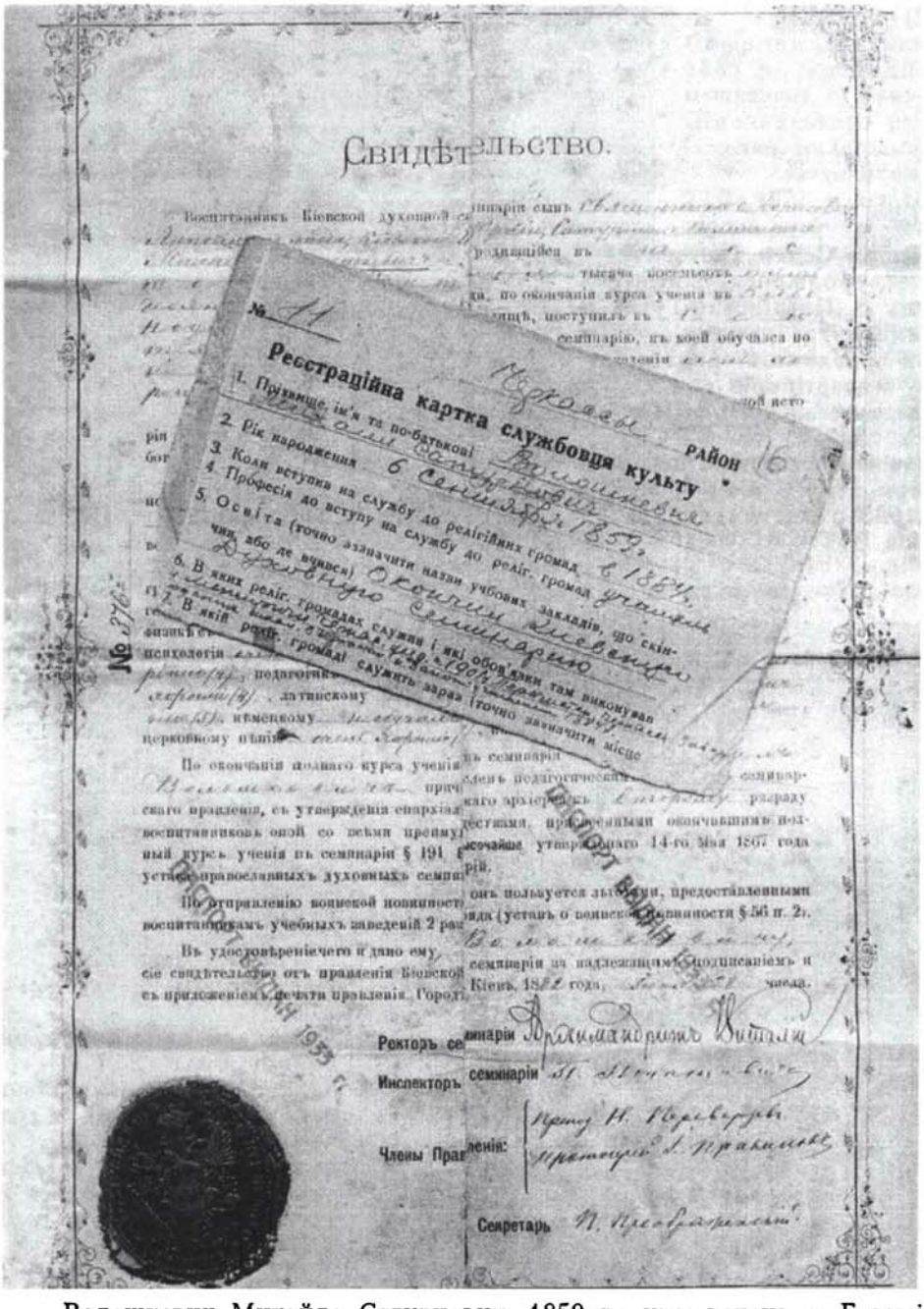

Волошкевич Михайло Сатурнович, 1859 р., уродженець с. Борисівка Липовецького району Вінницької області, мешканець м. Черкаси, українець, закінчив духовну семінарію, безприходний священик.

Заарештований 23.12.1937 р. Допитаний 25.12.1937 р.

Розстріляний о 24 годині 14.01.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.12.1937 р.

Реабілітований 27.04.1989 р.

На знімку – головні докази вини: свідоцтво про закінчення духовної семінарії та реєстраційна картка служителя культу.

УССР

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

К ДЕЛУ №

1938 г. июня мес. 4 дня Я, Сотрудник (должн., наимен. органа, фамилия) Аникин допросил в качестве обвиняемого

1. Фамилия Гуровского
2. Имя и отчество Ивана Ивановича
3. Дата рождения 5 сентября 1886 г.
4. Место рождения с. Житники Жашковского р-на
5. Местожительство с. Житники Жашковского р-на
6. Нац. и гражд. (подданство) Украинец, СССР
7. Паспорт Нет (когда и каким органом выдан, номер, категор. и место приписки)
8. Род занятий (место службы и должность)
9. Социальное происхождение кулак (род занятий родителей и их имущественное положение)
10. Социальное положение: (род занятий и имущественное положение)
а) до революции кулак
б) после революции кулак-раскулачен
11. Состав семьи (близкие родственники, их имена, фамилии, адреса и род занятий)
жена Надежда Яковлевна 49 лет.

Гуровський Іван Іванович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Житники Жашківського району, колгоспник, неграмотний. У 1930 р. був розкуркулений і висланий до Північного краю. Повернувся 1937 року. І негайно заарештований – 13.05.1938 р. Допитаний 4.06.1938 р.

Як члена української контрреволюційної націоналістичної організації особлива нарада при НКВС СРСР 2.10.1938 р. вирішила ув'язнити на 8 літ, рахуючи термін з 13.05.1938 р. А цей активний член к.-р. організації навіть розписатися не міг – і на протоколі замість підпису розписався відбитком пальця.

ДАЧО. – Р-5626, оп. 1, спр. 8586, арк. 11 (зв.).

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 89

ТРОЙКИ УПРАВЛЕНИЯ НКВД УССР ПО ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

от 19 ноября 1937 г.

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ:
8091 Дело Монастирищенского райотдела НКВД по обвинению- БОНДАРЯ Филиппа Иосифовича- 1892г. рождения, урож. и жит. с. Летичевки, Монастирищенского р-на, Винницкой области.	БОНДАРЯ Филиппа Иосифовича- за контрреволюционную деятельность- ЗАКЛЮЧИТЬ В ИСПРАВТРУДЛАГЕРЬ СРОКОМ НА ДЕСЯТЬ ЛЕТ, считая срок с ноября 1937 года.

Секретарь тройки Управления НКВД УССР по Винобласти
Сержант Госбезопасности ГОЛЬДШТЕЙН

Бондар Пилип Йосипович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Летичівка Монастирищенського району, українець, безпартійний, працював кочегаром Монастирищенського цукрозаводу.

Заарештований 9.11.1937 р. Звинувачувався в проведенні антирадянської агітації за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при НКВС УРСР по Вінницькій області від 19.11.1937 р. засуджений на 10 років ВТТ.

Реабілітований 29.05.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8618, арк. 16.

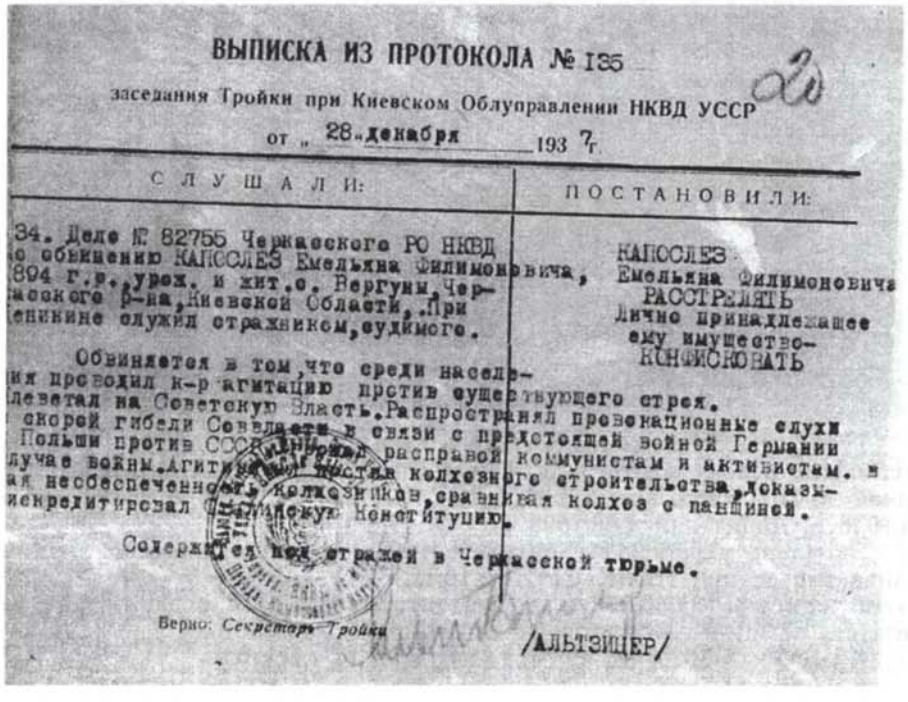

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 135

заседания Тройки при Киевском Облуправлении НКВД УССР

от „28" декабря 1937 г.

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ:
34. Дело № 82755 Черкасского РО НКВД по обвинению КАПОСЛЕЗ Емельяна Филимоновича, 1894 г.р., урож. и жит. с. Вергуны, Черкасского р-на, Киевской Области. При Деникине служил стражником, судимого.	КАПОСЛЕЗ Емельяна Филимоновича РАССТРЕЛЯТЬ Лично принадлежащее ему имущество- КОНФИСКОВАТЬ

Обвиняется в том, что среди населения проводил к-р агитацию против существующего строя. Клеветал на Советскую Власть. Распространял провокационные слухи о скорой гибели Совласти в связи с предстоящей войной Германии и Польши против СССР. Выражал расправой коммунистам и активистам в случае войны. Агитировал против колхозного строительства, доказывая необеспеченность колхозников, сравнивая колхоз с панщиной. Дискредитировал Сталинскую Конституцию.

Содержится под стражей в Черкасской тюрьме.

Верно: Секретарь Тройки /АЛЬТЗИЦЕР/

ВЫПИСКА ИЗ АКТА

21

Постановление Тройки УНКВД Киевской Области от «28» декабря 1937 г. о расстреле Капослеза Емельяна Филимоновича 1894 приведено в исполнение «14» января 1938 г. в 24 часов.

КОМЕНДАНТ НКВД УССР
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

/ШАШКОВ/

Капосліз Омелян Пилипович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Вергуни Черкаського району, одноосібник, українець, грамотний, безпартійний, середняк.

Заарештований 26.12.1937 р.

Розстріляний 14.01.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.12.1937 р.

Реабілітований 30.03.1989 р.

Про аргументи доказу видно з виписки з протоколу засідання трійки при КОУ НКВС, а щоб „замести сліди", влада і після розстрілу безневинного нахабно брехала рідним – дружині Капосліз Любові, синам Миколі, Дмитрові, Саві, дочці Варварі – невинно убієнного, про що свідчать ці ксерокопії.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8619, арк. 20, 21, 27, 28.

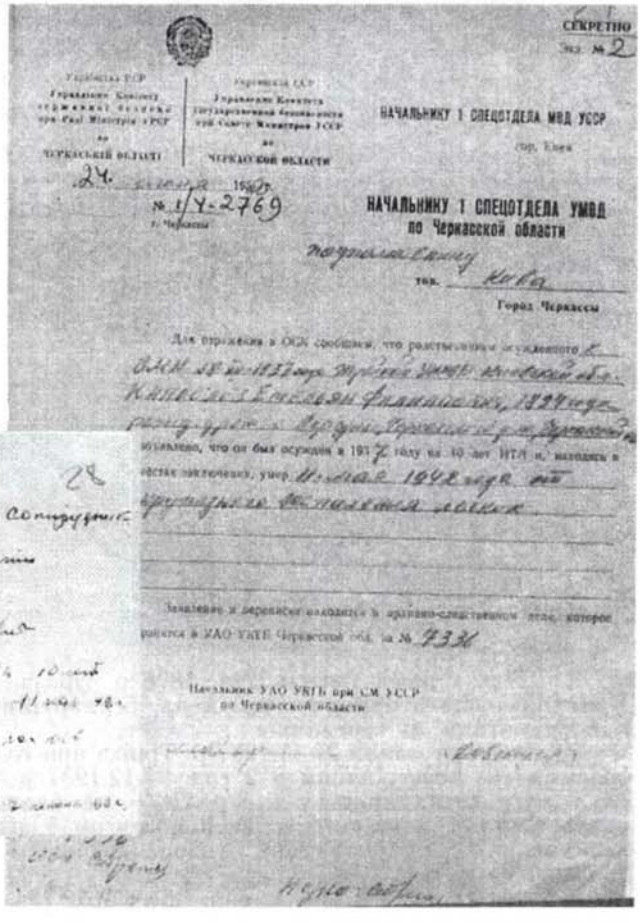

СЕКРЕТНО

Экз. № 2

Украинская ССР
Управление Комитета
Государственной безопасности
при Совете Министров УССР
по
ЧЕРКАССКОЙ ОБЛАСТИ

Украинская ССР
Управление Комитета
Государственной безопасности
при Совете Министров УССР
по
ЧЕРКАССКОЙ ОБЛАСТИ

24 июня 1960 г.
№ 1/4-2769
г. Черкассы

НАЧАЛЬНИКУ 1 СПЕЦОТДЕЛА МВД УССР
гор. Киев

НАЧАЛЬНИКУ 1 СПЕЦОТДЕЛА УМВД
по Черкасской области

подполковнику
тов. Кива
Город Черкассы

Для отражения в ОСК сообщаем, что родственником осужденного [illegible]

[illegible] объявлено, что он был осужден в 1937 году на 10 лет ИТЛ и, находясь в [illegible] заключении, умер 11 мая 1942 года от [illegible] дополнения [illegible]

Заявление и переписка находятся в архивно-следственном деле, которое [illegible] в УАО УКГБ Черкасской обл. за № 7336

Начальник УАО УКГБ при СМ УССР
по Черкасской области

[illegible]

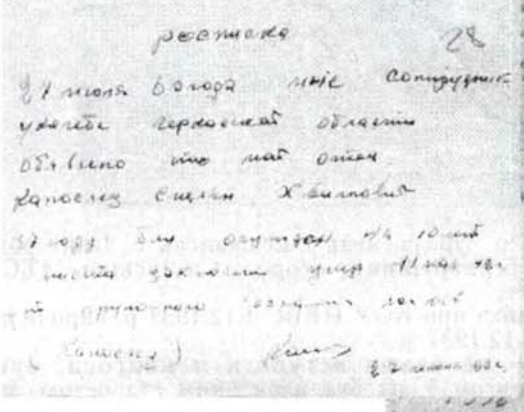

росписка

28

[illegible]

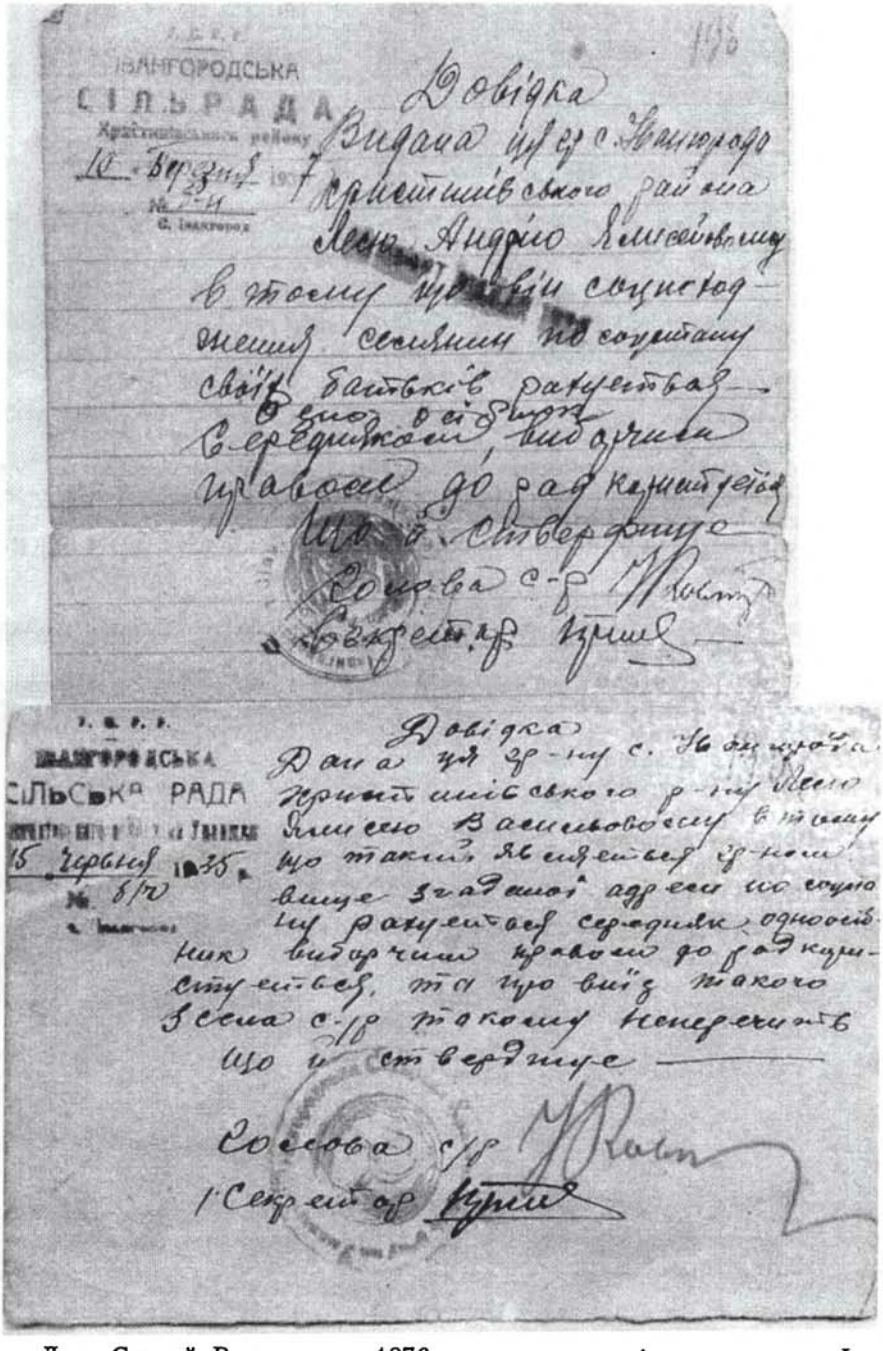

Лесь Єлисей Васильович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Івангород Христинівського району, українець, безпартійний, сторож Сичівської МТС, малограмотний, із середняків.

Заарештований 27.11.1937 р. Трійка при КОУ НКВС 1.12.1937 р. вирішила розстріляти. Розстріляний о 2 год. 27.12.1937 р.

Причина арешту і страти – не бажав вступати у колгосп, був одноосібником, а до того ж ще й протягом 8 літ був церковним старостою, за невиконання держзобов'язань був розпроданий і, крім цього, був противником державного займу.

ДАЧО. Р-5625, оп. 1, спр. 8645, арк. 19а.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА

Особого совещания при Народном комиссаре внутренних дел СССР

от „21" июня 1938 г. д.3

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
349.Дело № 82508/Киев.обл. о ПРЖЕСЕЦКОЙ Ефросинии Семеновне, 1903 г.р.	ПРЖЕСЕЦКУЮ Ефросинию Семеновну - как соц.опасный элемент - сослать в Казахстан сроком на ПЯТЬ лет, сч.срок с 12.XI-37 г. Дело сдать в архив.

Отв. секретарь Особого совещания

Пржесецька Єфросинія Семенівна, 1903 р., уродженка с. Брожеця Вінницької області, мешканка м. Сміла, українка, безпартійна, рахівник, одружена з поляком Анатолієм Хомичем, якого засуджено 23.05.1937 р. по першій категорії (ВМП).

Заарештована 12.11.1937 р. Допитана 14.11.1937 р.

Особлива нарада при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. вирішила заслати в Казахстан, як соціально небезпечний елемент.

Реабілітована 8.07.1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8720, арк. 2, 14, 15, 16.

По делу №

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о привлечении в качестве обвиняемого)

193 года. Я, уполномоченный

НКВД УССР

рассмотрев следственный материал по обвинению

в преступлениях предусмотренных ст. ст. 54-10 УК УССР, нашел, что произведенными следственными действиями установлено

Рогатін Георгій Полікарпович, 1913 р., уродженець с. Дмитрівка Воронезької області, мешканець м. Сміла, росіянин, грамотний, покрівельник спецмонтажу.

Заарештований 18.10.1937 р. ОДТО ГУГБ ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Г. Шевченка).

Зібрався їхати в Київ, щоб одержати зарплату, але квиток не придбав. Тоді взяв півлітри, випив. І по дорозі забрів на територію машскладу.

Під час затримання 7.09.1937 р. „в присутствии рабочих дескредитировал вождей Партии тов. Сталина и тов. Ленина, называя их кровопивцами рабочего класса, а так же ругал всевозможной площадной бранью тов. Сталина и тов. Ленина".

Допит 8.09.1937 р.

4.12.1937 р. трійка при УНКВС по Одеській області вирішила ув'язнити на вісім літ у ВТТ.

Реабілітований 29.05.1989 р.

ДАЧО. – Р-5625, оп.1, спр. 8692, арк. 3, 30.

Выписка из протокола №

заседания тройки при УНКВД по Одесской Области

193 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
[illegible]	[illegible]

Верно: Секретарь тройки

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА

Особого совещания при Народном комиссаре Внутренних Дел СССР

от „23" сентября 1938 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
218. Дело №18008/УССР с ЛАПУРА Зиновия Акимовича, 1892 г. р. из кулаков, служил в белой армии.	ЛАПУРА Зиновия Акимовича за к-р. деятельность – заключить в исправтрудлагерь сроком на РОСЕМЬ лет, считая срок с 8/УП-38 г. Дело сдать в архив.

Выписка направлена 10/X 1938 г. 8485124 Усовичъ

Отв. секретарь Особого совещания

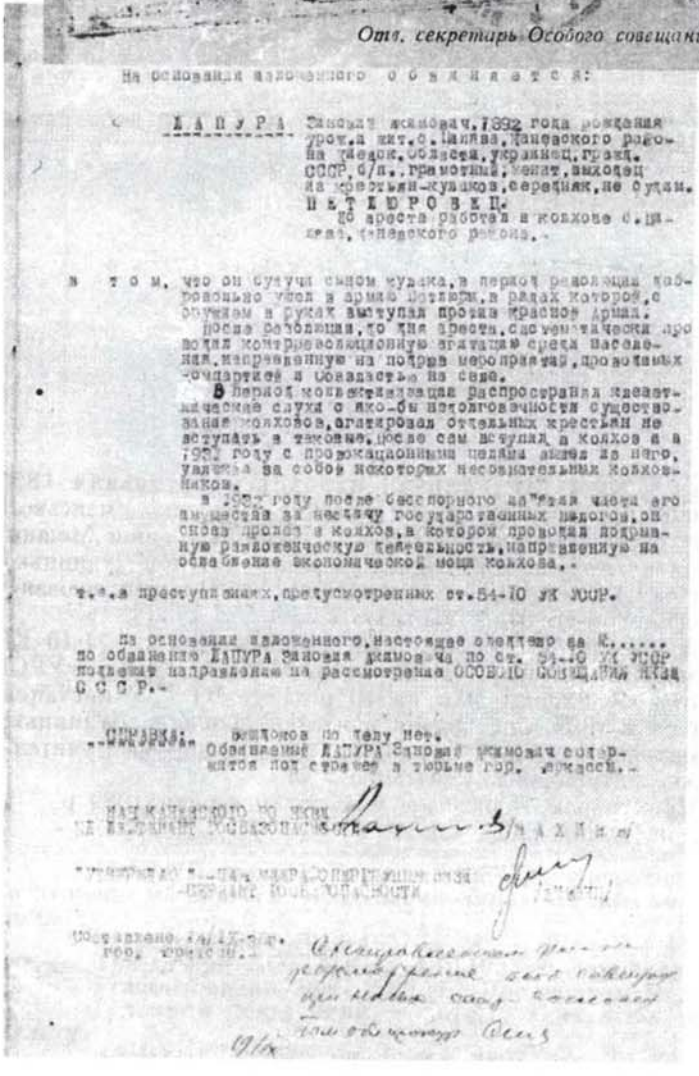

На основании изложенного обвиняется:

ЛАПУРА Зиновий Акимович, 1892 года рождения урож. и жит. с. Пилява, Каневского района Киевск. области, украинец, гражд. СССР, б/п., грамотный, женат, выходец из крестьян-кулаков, середняк, не судим.

ПЕТЛЮРОВЕЦ.

До ареста работал в колхозе с. Пилява, Каневского района.-

в том, что он будучи сыном кулака, в период революции добровольно ушел в армию Петлюры, в рядах которой, с оружием в руках выступал против красной армии.

После революции, до дня ареста, систематически проводил контрреволюционную агитацию среди населения, направленную на подрыв мероприятий, проводимых компартией и Совластью на селе.

В период коллективизации распространял клеветнические слухи о якобы недолговечности существования колхозов, агитировал отдельных крестьян не вступать в таковые. После сам вступил в колхоз и в 1937 году с провокационными целями вышел из него, увлекая за собой некоторых несознательных колхозников.

В 1932 году после бесспорного изъятия части его имущества за неплату государственных налогов, он снова пролез в колхоз, в котором проводил подрывную разложенческую деятельность, направленную на ослабление экономической мощи колхоза.-

т.е. в преступлениях, предусмотренных ст. 54-10 УК УССР.

На основании изложенного, настоящее следствие за №..... по обвинению ЛАПУРА Зиновия Акимовича по ст. 54-10 УК УССР подлежит направлению на рассмотрение ОСОБОГО СОВЕЩАНИЯ НКВД СССР.-

СПРАВКА: Вещдоков по делу нет. Обвиняемый ЛАПУРА Зиновий Акимович содержится под стражей в тюрьме гор. Черкассы.-

НАЧ. КАНЕВСКОГО РО НКВД НА ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ /МАХИНА/

УТВЕРЖДАЮ НАЧ. ЧЕРКАССКОГО ОПЕРГРУППЫ НКВД СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ /ЧЕРНЕЦ/

Составлено 14/IX-38 г. гор. Черкассы.-

Лапура Зіновій Якимович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Пилява Канівського району, безпартійний, малограмотний, українець працював у колгоспі ім. 20-річчя Жовтня.

Заарештований 14.07.1938 р.

Особлива нарада при НКВС СРСР вирішила ув'язнити в концтабір на вісім літ.

„Судді так поспішали, що у документах пишуть, що він виходець із селян-куркулів, а тут же констатують – середняк. У звинуваченні наголошують, що служив рядовим у Петлюри, під час засідання ОН при НКВС СРСР пишуть, що служив у армії білих".

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8693, арк. 28, 30.

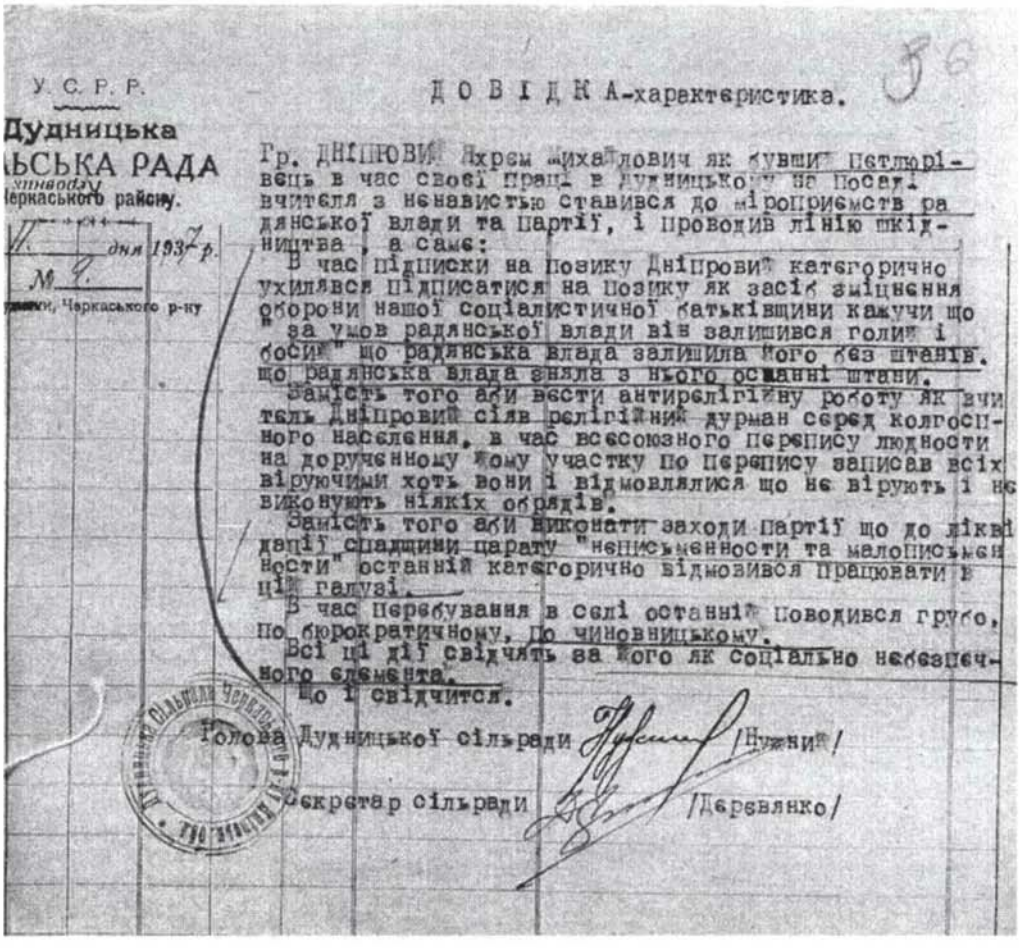

У. С. Р. Р.

Дудницька
ЬСЬКА РАДА
Черкаського району.

VI. дня 1937 р.
№ 9.

...ки, Черкаського р-ну

ДОВІДКА-характеристика.

Гр. ДНІПРОВИЙ Яхрем Михайлович як бувший Петлюрівець в час своєї праці в Дудницькому на посаді вчителя з ненавистю ставився до міроприємств радянської влади та партії, і проводив лінію шкідництва, а саме:

В час підписки на позику Дніпровий категорично ухилявся підписатися на позику як засіб зміцнення оборони нашої соціалистичної батьківщини кажучи що "за умов радянської влади він залишився голий і босий" що радянська влада залишила його без штанів, що радянська влада зняла з нього останні штани.

Замість того аби вести антирелігійну роботу як вчитель Дніпровий сіяв релігійний дурман серед колгоспного населення, в час всесоюзного перепису людности на дорученному йому участку по перепису записав всіх віруючими хоть вони і відмовлялися що не вірують і не виконують ніякіх обрядів.

Замість того аби виконати заходи партії що до ліквідації спадщини царату "неписьменности та малописьменности" останній категорично відмовився працювати в цій галузі.

В час перебування в селі останній поводився грубо, по бюрократичному, по чиновницькому.

Всі ці дії свідчять за його як соціально небезпечного елемента.

Що і свідчится.

Голова Дудницької сільради /Нужний/

Секретар сільради /Деревянко/

Дніпровий-Пацан Єфрем Михайлович народився 16 травня 1892 року в с. Кам'янече колишнього Бабанського району, нині с. Бабанка Уманського району Черкаської області. Мешкав на час арешту в с. Дудницьке (нині Мошни) Черкаського району. Українець, походить із селян. Працював учителем Дудницької школи № 2. Мав незакінчену вищу освіту. Безпартійний. У 1919 році воював у армії Симона Петлюри офіцером піхотної частини.

Заарештований 19 вересня 1937 року. Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 14 листопада 1937 р. позбавлений волі на 10 років у ВТТ. У постанові говориться: „Звинувачується в тому, що, будучи вчителем школи с. Дудницьке, систематично займався контрреволюційною діяльністю, проводячи серед учителів і трудящих села Дудницьке антирадянську агітацію".

Реабілітований Прокурором Черкаської області 10 червня 1989 р.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 5625, арк. 6.

№ 55 Район

Округа

Реєстраційна картка службовця культу.

1. Прізвище, ім'я та по-батькові

2. Рік народження

3. Коли вступив на службу до релігійних громад

4. Професія до вступу на службу до релігійних громад

5. Освіта (точно зазначити назви учбових закладів, що скінчив або де вчився)

6. В яких реліг. громадах

30

Справка.

Дана сия Киево-Печерской Лавры Иеродиакону Панкратию Ерхан, родившемуся в 1888 г., в том, что он в Лавру принят в 1911 г., в монашество постри-

Єрхан Панкратій Титович, 1887 р., уродженець с. Вікнено (Молдова), мешканець м. Черкаси, молдаванин, безпартійний, колишній монах, диякон без приходу.

Заарештований 10.09.1937 р. за ст. 67 ч. 2 і 110 КК УРСР.

Трійка при КОУ НКВС 4.10.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 літ.

Реабілітований 28.07.1989 р. Прокурором Черкаської області.

Головний доказ вини – фото, з яких чітко видно, що він служитель культу.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8807, арк. 26, 28, 29, 30.

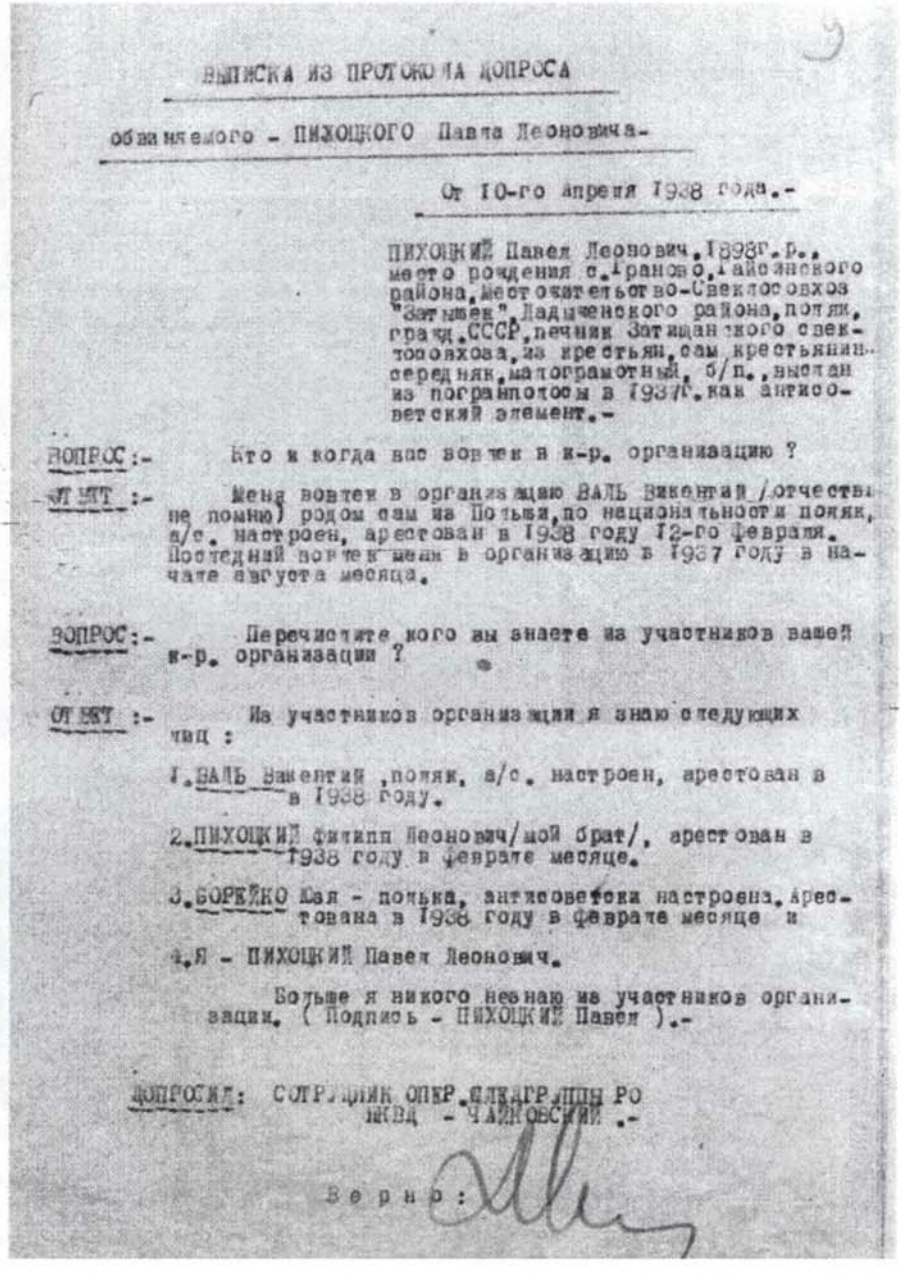

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА ДОПРОСА

обвиняемого - ПИХОЦКОГО Павла Леоновича.-

От 10-го апреля 1938 года.-

ПИХОЦКИЙ Павел Леонович, 1898г.р., место рождения с.Гранова, Гайсинского района, местожительство-Спецсовхоз "Затишек", Ладиженского района, поляк, гражд.СССР, печник Затишанского спецсовхоза, из крестьян, сам крестьянин-середняк, малограмотный, б/п., выслан из погранполосы в 1937г. как антисоветский элемент.-

ВОПРОС:- Кто и когда вас вовлек в к-р. организацию ?

ОТВЕТ:- Меня вовлек в организацию ВАЛЬ Виктор /отчества не помню/ родом сам из Польши, по национальности поляк, а/с. настроен, арестован в 1938 году 12-го февраля. Последний вовлек меня в организацию в 1937 году в начале августа месяца.

ВОПРОС:- Перечислите кого вы знаете из участников вашей к-р. организации ?

ОТВЕТ:- Из участников организации я знаю следующих лиц :

1. ВАЛЬ Виктор, поляк, а/с. настроен, арестован в 1938 году.

2. ПИХОЦКИЙ Филипп Леонович /мой брат/, арестован в 1938 году в феврале месяце.

3. БОРЕЙКО Ася - полька, антисоветски настроена. Арестована в 1938 году в феврале месяце и

4. Я - ПИХОЦКИЙ Павел Леонович.

Больше я никого не знаю из участников организации. (Подпись - ПИХОЦКИЙ Павел).-

ДОПРОСИЛ: СОТРУДНИК ОПЕР.СЛЕДГРУППЫ РО НКВД - ЧАЙКОВСКИЙ .-

Верно:

Виписка з протоколу допиту звинуваченого Піхоцького Павла Леоновича 10 квітня 1938 року.

Піхоцький Павло Леонович, 1898 р., народився в с. Гранове Гайсинського району Вінницької області. Мешкав на час арешту в бурякорадгоспі „Затишок" колишнього Ладиженського району, нині Уманського району Черкаської області. Поляк, пічник радгоспу.

Заарештований 12 лютого 1938 року. Звинувачувався за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 27 вересня 1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 7 жовтня 1938 р.

Реабілітований Прокурором Черкаської області 17 липня 1989 р.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8839, арк. 9.

К след. делу ?.....

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По делу обвинения гр. с.Н-Место ГОРОБЦА Кирила Устимовича, 1902 года рождения, в преступлениях предусмотренных ст.54-10 УК УССР.

Монастырищенское РО НКВД располагало данными о том, что гр.села Новое-Место ГОРОБЕЦ Кирил Устимович являясь руководителем секты Адвентистов систематически проводит а/с. агитацию направленную к подрыву мероприятий советской власти.

Произведенным следствием установлено, что ГОРОБЕЦ сын кулака, без определенных занятий, руководитель секты Адвентистов, систематически собирает сектантов, среди которых проводит а/с.агитацию.

Допрошенный в качестве свидетеля УМАНЕЦ показал, что ГОРОБЕЦ сын кулака, раскулаченного, все имущество передано в пользование колхоза, единоличник, является активным руководителем секты и во время подготовки к выборам в Верховный Совет СССР не посещал ни одного занятия по изучению положения о выборах, и во время выборов, несмотря на неоднократные приглашения голосовать отказался, заявляя

" Я голосовать за драконов не буду, они мне не нужны, пусть они голосуют за себя." Л.Д. 16.

Свидетель НАЗАРУК показал, что в разговоре с ним, ГОРОБЕЦ вел пораженческую линию говоря

" Эта власть существовать не будет, а также и колхозы, придет время, что люди обдумаются и сами выступят против совесткой власти" Л.Д.18

ГОРОБЕЦ вел а/с. агитацию направленную на срыв реализации займа. Л.Д.18.

Свидетель ДОЛГОШЕЯ показал, что ГОРОБЕЦ в период коллективизации призывал крестьян не вступать в колхоз, заявляя

" Колхозы эти разлетяться, в них больше будете голодать ибо весь хлеб заберут " Л.Д.20

Во время выборов он среди сектантов проводил работу о том, чтобы последние не голосовали за выставленных кандидатов. Л.Д.20.

А/с.агитация со стороны ГОРОБЦА подтверждена свидетелями ЛЮЛЯВОЙ БОЙКОМ и КОШОВЫМ. Л.Д.21, 22, 23, 24.

Допрошенный в качестве обвиняемого ГОРОБЕЦ Кирил Устимович виновным себя признал. Л.Д. 11 - 14.

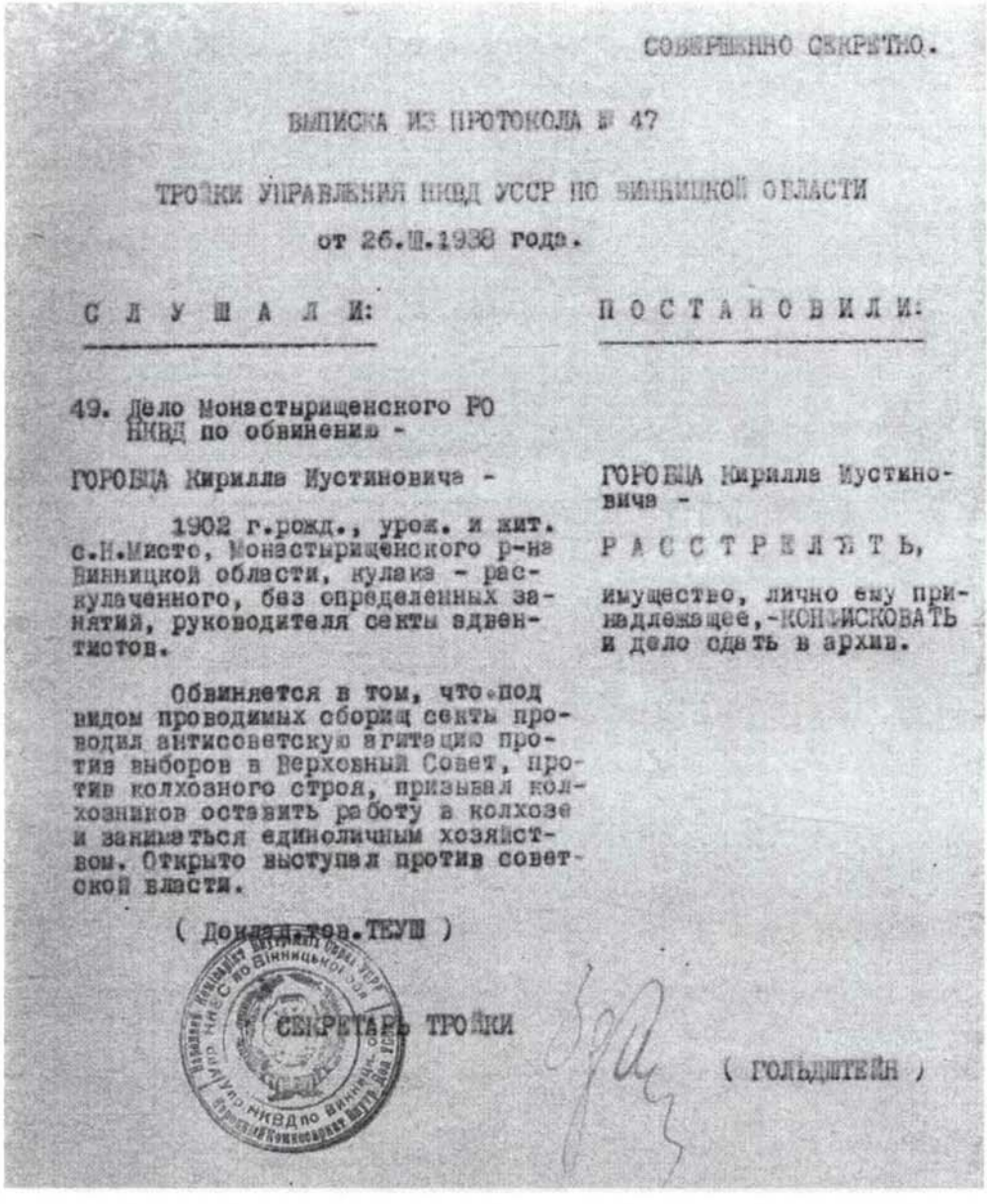

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 47

ТРОЙКИ УПРАВЛЕНИЯ НКВД УССР ПО ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

от 26.III.1938 года.

С Л У Ш А Л И:

49. Дело Монастырищенского РО НКВД по обвинению -

ГОРОБЦА Кирилла Устиновича -

1902 г.рожд., урож. и жит. с.Н.Место, Монастырищенского р-на Винницкой области, кулака - раскулаченного, без определенных занятий, руководителя секты адвентистов.

Обвиняется в том, что под видом проводимых сборищ секты проводил антисоветскую агитацию против выборов в Верховный Совет, против колхозного строя, призывал колхозников оставить работу в колхозе и заниматься единоличным хозяйством. Открыто выступал против советской власти.

(Доклад. тов. ТЕУШ)

П О С Т А Н О В И Л И:

ГОРОБЦА Кирилла Устиновича -

Р А С С Т Р Е Л Я Т Ь,

имущество, лично ему принадлежащее, - КОНФИСКОВАТЬ и дело сдать в архив.

СЕКРЕТАРЬ ТРОЙКИ (ГОЛЬДШТЕЙН)

Звинувачувальний висновок із справи Горобця Кирила Устиновича та виписки з протоколу № 47 про постанову трійки Управління НКВС УРСР по Вінницькій області від 26.03.1938 р. про розстріл Горобця К.У.

Горобець Кирило Устинович народився 1902 року в с. Нове Місто Монастирищенського району Черкаської області. Там же і мешкав на час арешту, без певних занять. Розкуркулений. Українець, безпартійний.

Заарештований 2 березня 1938 р. Звинувачувався в тому, що, будучи керівником секти вірників-адвентистів, систематично проводив антирадянську агітацію. 26 березня 1938 р. трійкою УНКВС УРСР по Вінницькій області приречений до розстрілу. Розстріляний 4 квітня 1938 р.

Реабілітований 22 травня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8865, арк. 25, 27.

У дні тоталітаризму українці не ставали на коліна, вели боротьбу. Про це свідчать листівки, які привезені Ковдієм Миколою Микитовичем у с. Терешки зі Златопілля.

Ковдій Микола Микитович, 1893 р., селянин, українець, малописьменний, безпартійний.

Народився і мешкав у с. Терешки Шполянського району нині Черкаської області. Там же і заарештований 20 листопада 1937 р. Звинувачувався у злочинах, передбачених ст. 54-10 КК УРСР, у тому, що серед колгоспників проводив контрреволюційну націоналістичну агітацію за самостійність Української держави. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР 27 листопада 1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 18 грудня 1937 р.

Реабілітований 15 липня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 8894, арк. 2а,б,в.

ня оборонної позики.

Макаров.

Слово за прокуратурою

В першій бригаді Гребінника Івана колгоспу „Комунар“ охоплено підпискою на оборонну позику лише 25 осіб, які підписалися на 570 крб.

Погано проходить реалізація позики в цій бригаді лише тому, що тут мешкає прислужник бандита Голого Склянко Василь та злодій самогонщик Педько Лука. Ці люди агітують серед колгоспників проти підписки на оборонну позику.

Голова сільської ради ч. 1 т. Ткаченко про цих „агітаторів“ передавав у прокуратуру та Райміліцію, але вони і до цього часу не вживають ніяких заходів. І. Прошко.

Редактор О. М. ШЕВЧЕНКО.

Райліт 472

Стаття доносу на колгоспника в районній газеті „Соціалістичний наступ“ за 20.08.1937 р.

Склянко Василь Кузьмович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Орловець Городищенського району, українець, безпартійний. Заарештований 1 вересня 1937 р. Звинувачувався в тому, що серед населення висловлював провокаційні чутки про скорий напад Німеччини на СРСР.

Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР 4 вересня 1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17 вересня 1937 року.

Реабілітований 25 липня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-56225, оп. 1, спр. 8967, арк. 8

Забудський Сергій Павлович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Охматів Жашківського району Черкаської області. Українець, у 1930 році разом із батьком розкуркулених вислано на Північ, у 1933 р. утік, у село не повернувся.

Заарештований 7 липня 1937 р. Засіданням трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР 29 вересня 1937 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ.

Реабілітований 20 червня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9053, арк. 27 а.

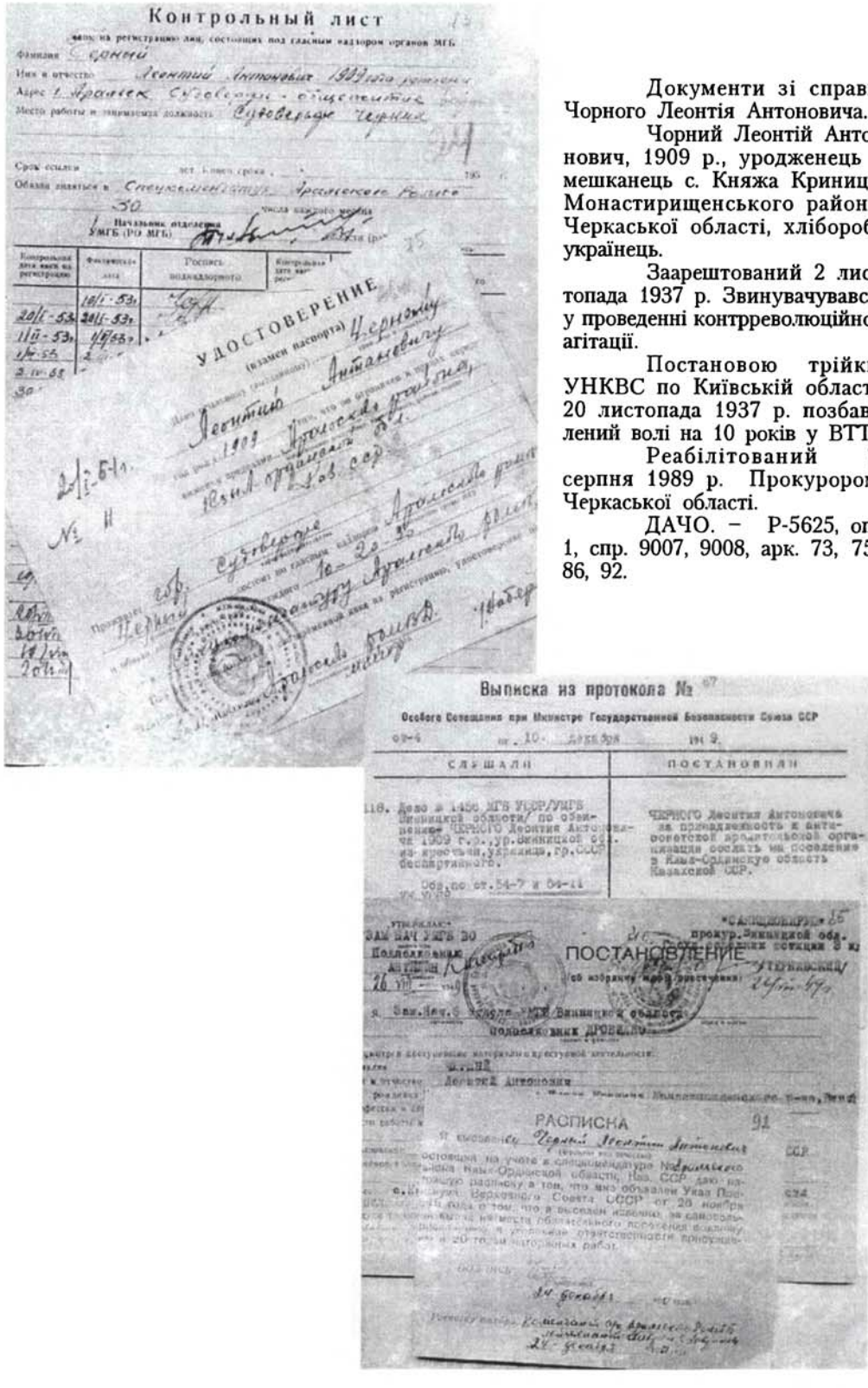
Контрольный лист

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Выписка из протокола №

Особого Совещания при Министре Государственной Безопасности Союза ССР

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

РАСПИСКА

Документи зі справи Чорного Леонтія Антоновича.

Чорний Леонтій Антонович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Княжа Криниця Монастирищенського району Черкаської області, хлібороб, українець.

Заарештований 2 листопада 1937 р. Звинувачувався у проведенні контрреволюційної агітації.

Постановою трійки УНКВС по Київській області 20 листопада 1937 р. позбавлений волі на 10 років у ВТТ.

Реабілітований 7 серпня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9007, 9008, арк. 73, 75, 86, 92.

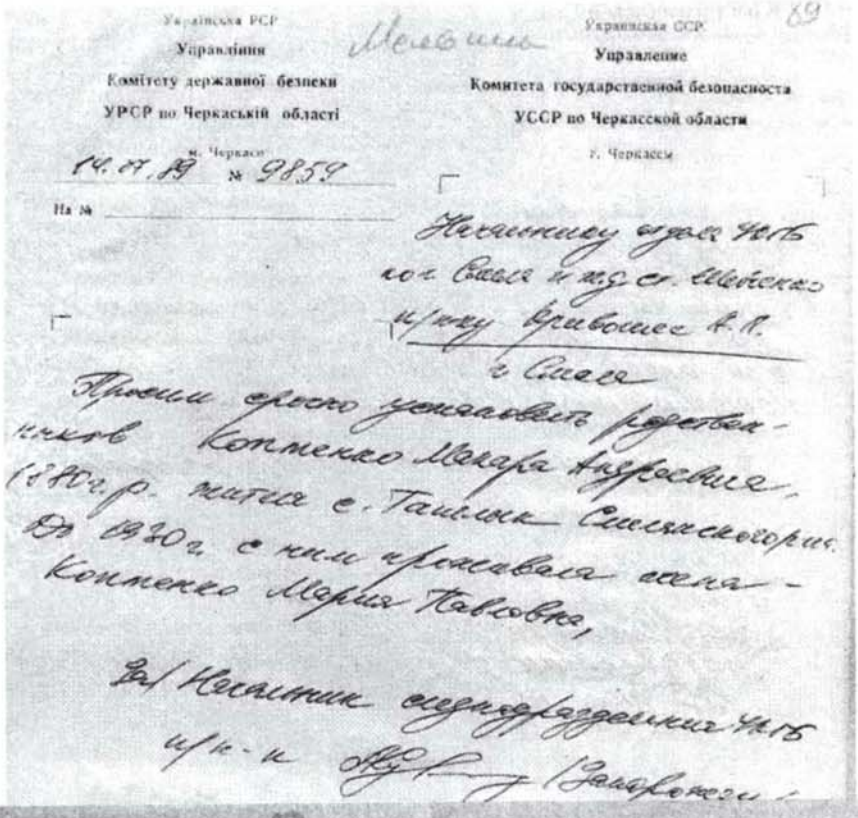

Українська РСР
Управління
Комітету державної безпеки
УРСР по Черкаській області
м. Черкаси

Мельник

Украинская ССР
Управление
Комитета государственной безопасности
УССР по Черкасской области
г. Черкассы

14.07.89 № 9859

На №

Начальнику отдела УКГБ
по г. Смела и ж.д. ст. Шевченко
п/п-ку Кривошеев А.П.
г. Смела

Просим срочно установить родственников Копченко Макара Андреевича, 1880 г.р. житля с. Ташлык Смилянского р-на. До 1930 г. с ним проживала жена — Копченко Мария Павловна,

За/ Начальник следподразделения УКГБ
п/п-к [illegible] /Запорожец/

ВИДОЗВА!

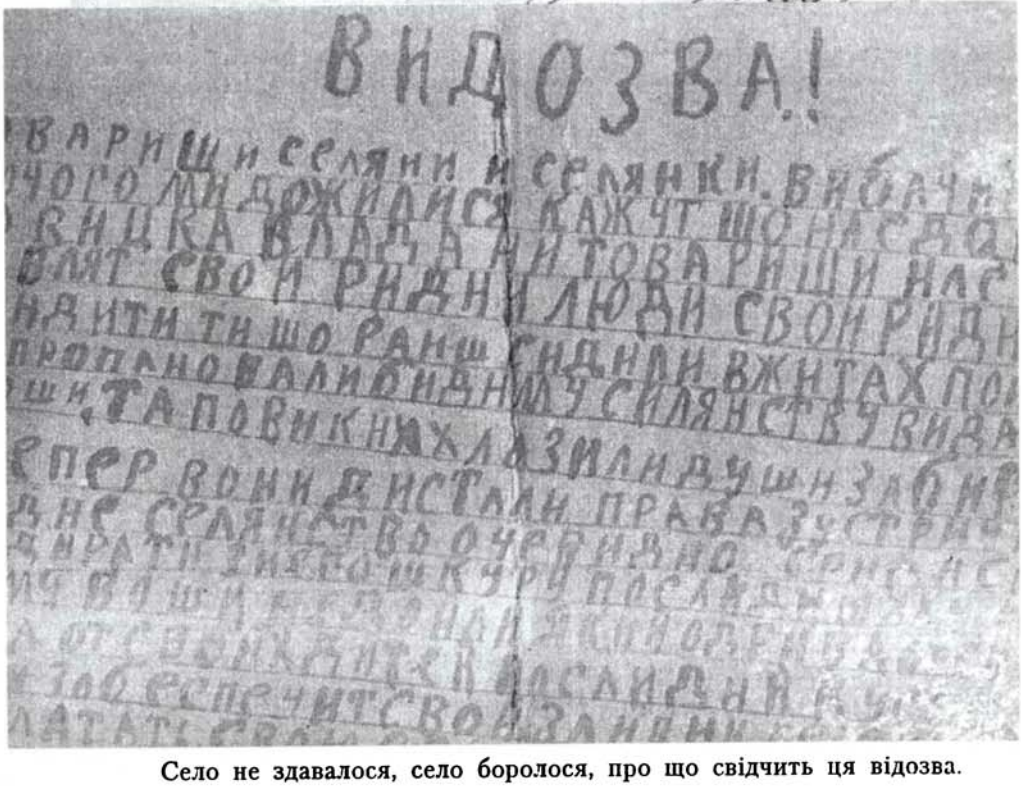

Село не здавалося, село боролося, про що свідчить ця відозва.

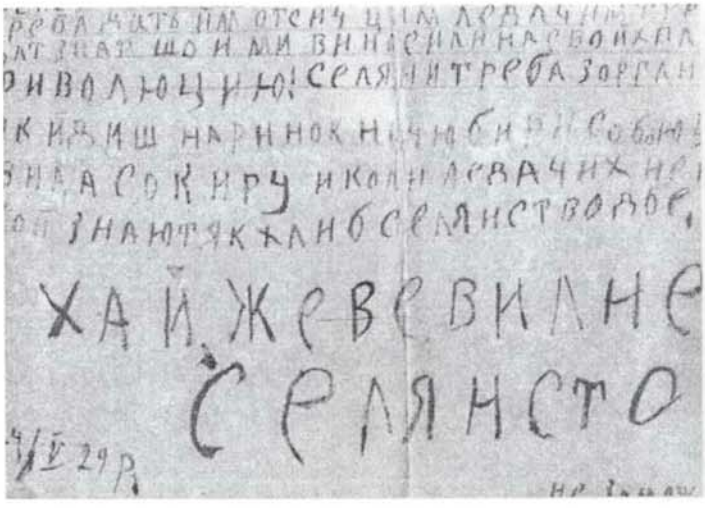

Коптенко Макар Андрійович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Ташлик Смілянського району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 28.01.1930 р. за ст.ст. 54-10 ч. 2 і 54-11 КК УРСР.

Постановою судової трійки при колегії ДПУ від 13.03.1930 р. приречений до розстрілу. Разом з ним засуджені від 5 до 10 років Мензула С.П., Корпань Р.П., Зубовський В.А., Козуб П.С., Лисенко А.К., Пономаренко М.І.

Реабілітовані 10.08.1989 року Прокурором Черкаської області.
ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9037, арк. 67а, 89.

А К Т.-

1937 г. _____ "14" дня, мы, нижеподписавшиеся, Комендант ХОУ НКВД – ЗЕЛЕНЫЙ, Прокурор – ДЫМИН и Нач. Спец. Корпуса № 1 – КАШИН, сего числа в "0 2" на основании приказания Зам. Нач. УНКВД по Харьк. обл., Капитана Госбезопасности тов. РЕЙХМАНА от "13" _____ 1937 г. привели в исполнение постановление Тройки при ХОУ НКВД от "19" _____ 1937 г. над осужденным к высшей мере наказания – РАССТРЕЛУ – Басанский Яков Емельянович 1897 г.

О чем составили настоящий акт.-

КОМЕНДАНТ ХОУ НКВД / ЗЕЛЕНЫЙ /

ПРОКУРОР / ДЫМИН /

НАЧ. СПЕЦ. КОРПУСА / КАШИН /

Акт о _____ 1937 г. получил.

Фото та акт про розстріл Басанського Якова Омеляновича.

Басанський Яків Омелянович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Яворівка Драбівського району. Українець, робітник Шрамківського цукрозаводу.

Заарештований 5.08.1937 р.

Постановою особливої трійки УНКВС по Харківській області 19.09.1937 р. приречений до розстрілу.

Реабілітований 30 липня 1989 р. Прокурором Черкаської області.
ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9014, арк. 34 а, б.

Гоняний Кузьма Степанович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Білашки Тальнівського району Черкаської області, українець, офіцер царської армії, активний учасник повстанських організацій, керівник секти євангельських християн, безпартійний, працював у Тальнівському держбанку кредитним інспектором.

Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС УРСР від 5.11.1937 р. позбавлений волі на 10 років у ВТТ.

Реабілітований Прокурором Черкаської області 17.05.1989 р.

Причина арешту – був надто розумний, а до того ж ще і прапорщик царської армії, був петлюрівцем. Про що й свідчать фото та довідки.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9107, арк. 96 а, б, в, г.

ПАСПОРТЪ

БЕЗПЛАТНО

ОТСРОЧКА

БЕЗПЛАТНО

Новохатський Григорій Федорович, 1890 р., с. Кривець Маньківського району, працівник колгоспу „Промінь Жовтня", безпартійний, українець, малограмотний.

Заарештований 23.10.1937 р. Трійка при КОУ НКВС 5.11.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 літ.

Реабілітований 29.07.1989 року.

Такі „пашпорти" свідчать про особу власника. А раз мав царський „пашпорт", який зберігав, значить підозрілий елемент. До того ж не вірив у могутність Країни Рад. Отже, є всі підстави – „Поганяй на 10 літ на перевиховання".

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9148, арк. 24а.

Горницький Семен Павлович, 1888 р., уродженець с. Дудницьке (нині Мошни) Черкаського району, мешканець м. Черкаси, безпартійний, українець, учитель школи № 5.

Заарештований 17.09.1937 р. Обвинувачувався за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки Київського облуправління НКВС УРСР 29.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років.

Реабілітований 31 серпня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9211, арк. 141.

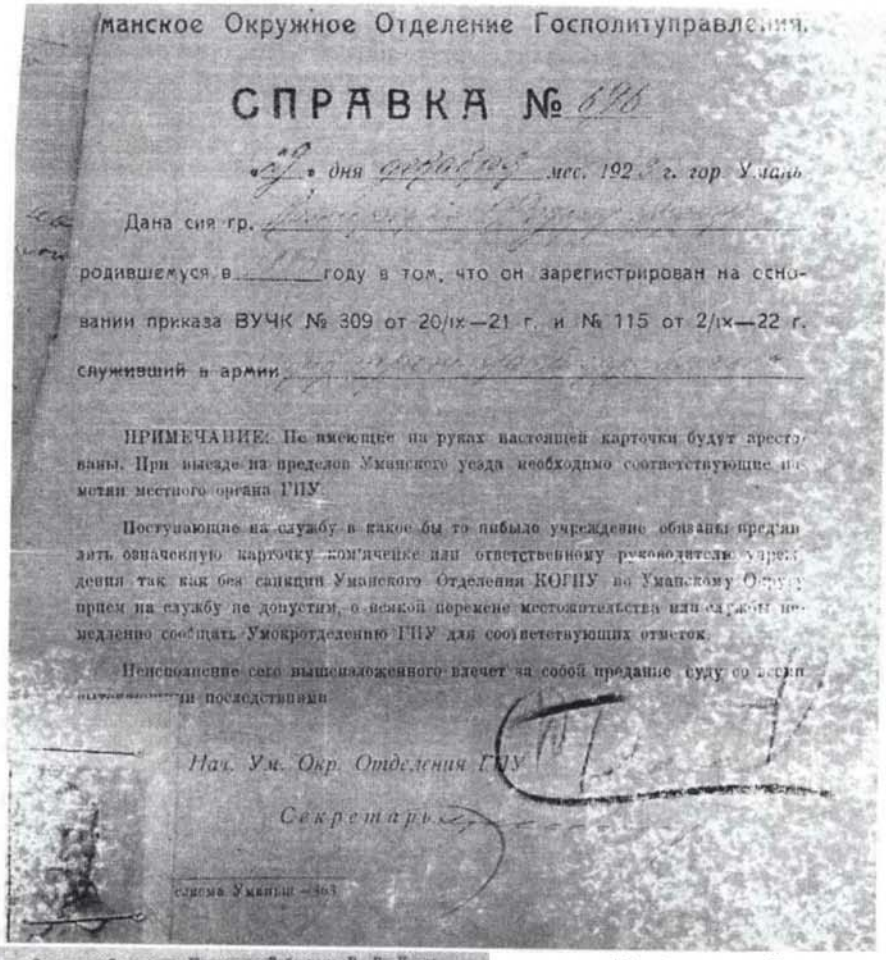

Уманское Окружное Отделение Госполитуправления.

СПРАВКА № 696

«29» дня [illegible] мес. 1923 г. гор. Умань

Дана сия гр. [illegible]

родившемуся в [illegible] году в том, что он зарегистрирован на основании приказа ВУЧК № 309 от 20/IX—21 г. и № 115 от 2/IX—22 г.

служивший в армии [illegible]

ПРИМЕЧАНИЕ: Не имеющие на руках настоящей карточки будут арестованы. При выезде из пределов Уманского уезда необходимо соответствующие изменения местного органа ГПУ.

Поступающие на службу в какое бы то нибыло учреждение обязаны предъявлять означенную карточку ком'ячейке или ответственному руководителю учреждения так как без санкции Уманского Отделения КОГПУ по Уманскому Округу прием на службу не допустим, о всякой перемене местожительства или службы немедленно сообщать Умокротделению ГПУ для соответствующих отметок.

Неисполнение сего вышеизложенного влечет за собой предание суду со всеми [illegible] последствиями.

Нач. Ум. Окр. Отделения ГПУ

Секретарь

[illegible] Уманьш—363

Уманское Окружное Отделение Киевского Губотдела Г. П. У.

АНКЕТА №

(представляется отдельным)

для бывших офицеров и военчиновников белых армий.

192 года.

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ:
1. Фамилия, имя и отчество	Коваленко Федор Афан.
2. Год, месяц, число рождения и какой местности уроженец	1886 г. 1 Июля
3. Сословная принадлежность до революции	Крестьянин
4. Национальность	Православного
5. Подданство	У.С.С.Р.Р.
6. Какое получили общее образование (перечислить учебные заведения)	Домашнее
7. Семейное положение	Холост
8. Из него состоит [illegible]	
9. [illegible]	
10. Какие и когда Вы занимали должности в гражданских и полицейских учреждениях до военной службы и [illegible] до поступления на [illegible]	Домашнее хозяйство

Коміренко Федір Опанасович народився 1886 р. у с. Рижавка Звенигородського району, безпартійний, українець, малописьменний, сторож Рижавської школи.

У 1929 р. за контрреволюційну діяльність був засуджений на 3 роки ВТТ.

Заарештований 27 липня 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС Київської області 14 серпня 1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 26 серпня 1937 р.

Реабілітований 27 квітня 1989 р. Прокурором Черкаської області.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9390, арк. 30, 31.

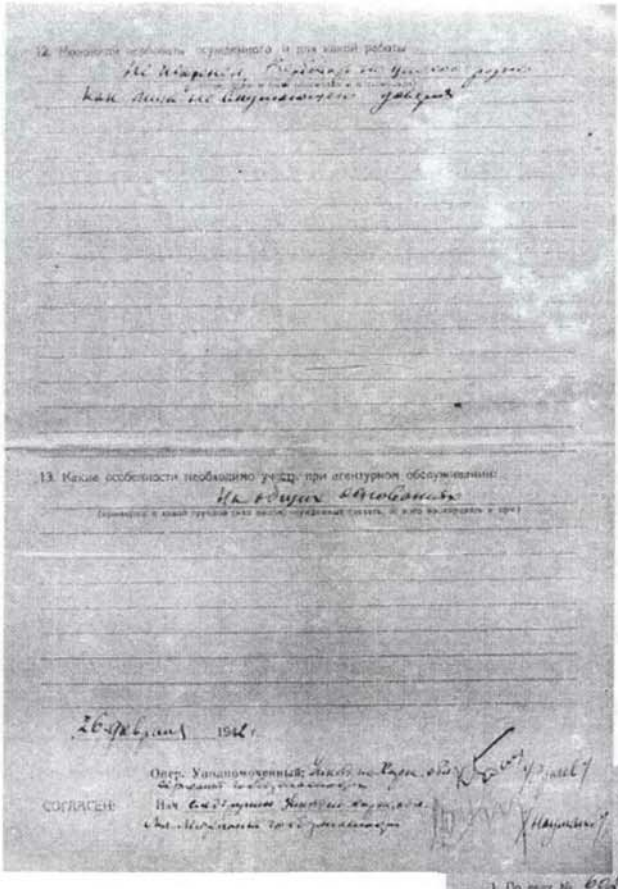

Меморандум прокурора і прохання Коверника Миколи Махтейовича, 1903 р., уродження с. Мала Бурімка Чорнобаївського району, українця, безпартійного, із селян-бідняків, малограмотного, робітника радгоспу Веселий Хутір.

Заарештований 23.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 27.05.1942 р. всупереч висновку прокурора, що компромат на Коверника відсутній і те, що він прохає відправити його на фронт – все ж вирішила ув'язнити на п'ять літ.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9401, арк. 34 (в)-зв.

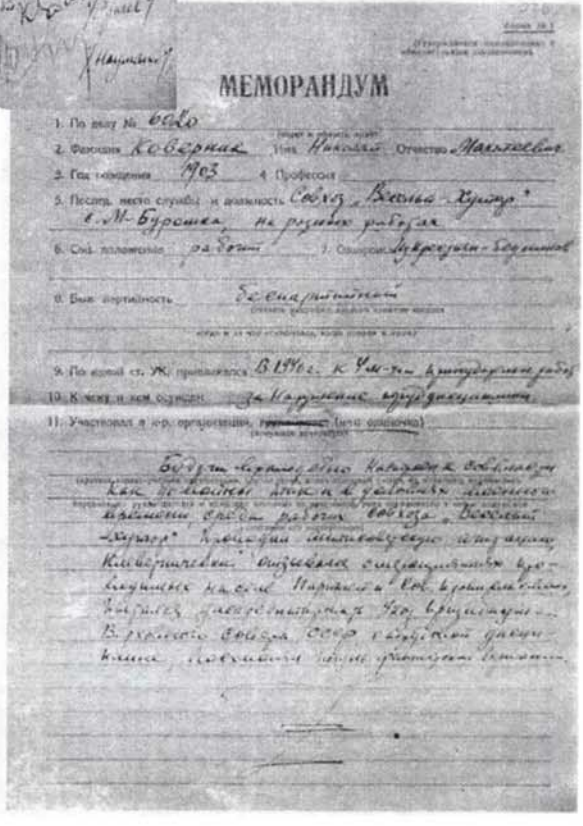
МЕМОРАНДУМ

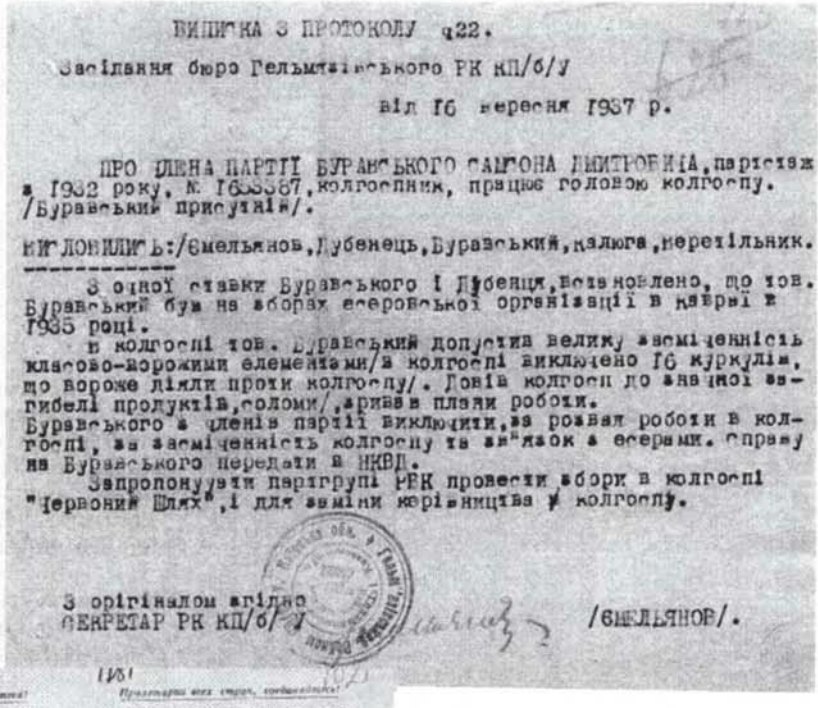

ВИПИСКА З ПРОТОКОЛУ ч22.

Засідання бюро Гельмязівського РК КП/б/У

від 16 вересня 1937 р.

ПРО ЧЛЕНА ПАРТІЇ БУРАВСЬКОГО САМСОНА ДМИТРОВИЧА, партстаж з 1932 року, № 1653387, колгоспник, працює головою колгоспу. /Буравський присутній/.

ВИСЛОВИЛИСЬ: /Ємельянов, Дубенець, Буравський, Калюга, Веретільник.

З одної ставки Буравського і Дубенця, встановлено, що тов. Буравський був на зборах есеровської організації в Каврі в 1935 році.

В колгоспі тов. Буравський допустив велику засміченність класово-ворожими елементами/в колгоспі виключено 16 куркулів, що вороже діяли проти колгоспу/. Довів колгосп до значної загибелі продуктів, соломи/, зривав плани роботи.

Буравського з членів партії виключити, за розвал роботи в колгоспі, за засміченність колгоспу та зв"язок з есерами. Справу на Буравського передати в НКВД.

Запропонувати партгрупі РВК провести збори в колгоспі "Червоний Шлях", і для заміни керівництва в колгоспі.

З оригіналом згідно
СЕКРЕТАР РК КП/б/У /ЄМЕЛЬЯНОВ/.

1181

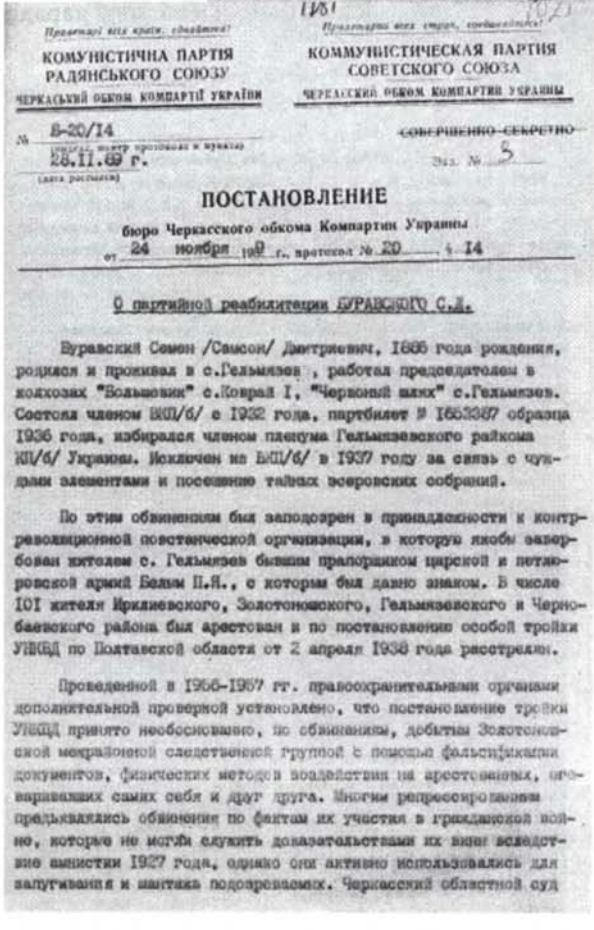

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБКОМ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ

№ Б-20/14
(підпис, контр протоколу и пункта)
28.11.89 г.
(дата рассылки)

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА
ЧЕРКАССКИЙ ОБКОМ КОМПАРТИИ УКРАИНЫ

~~СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО~~
Экз. № 3

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

бюро Черкасского обкома Компартии Украины
от 24 ноября 1989 г., протокол № 20, § 14

О партийной реабилитации БУРАВСКОГО С.Д.

Буравский Семен /Самсон/ Дмитриевич, 1886 года рождения, родился и проживал в с.Гельмязев, работал председателем в колхозах "Большевик" с.Коврай I, "Червоний шлях" с.Гельмязев. Состоял членом ВКП/б/ с 1932 года, партбилет № 1653387 образца 1936 года, избирался членом пленума Гельмязевского райкома КП/б/ Украины. Исключен из ВКП/б/ в 1937 году за связь с чуждыми элементами и посещение тайных эсеровских собраний.

По этим обвинениям был заподозрен в принадлежности к контрреволюционной повстанческой организации, в которую якобы завербован жителем с. Гельмязев бывшим прапорщиком царской и петлюровской армий Белым П.Я., с которым был давно знаком. В числе 101 жителя Ирклиевского, Золотоношского, Гельмязевского и Чернобаевского района был арестован и по постановлению особой тройки УНКВД по Полтавской области от 2 апреля 1938 года расстрелян.

Проведенной в 1956-1957 гг. правоохранительными органами дополнительной проверкой установлено, что постановление тройки УНКВД принято необоснованно, по обвинениям, добытым Золотоношской межрайонной следственной группой с помощью фальсификации документов, физических методов воздействия на арестованных, оговаривавших самих себя и друг друга. Многим репрессированным предъявлялись обвинения по фактам их участия в гражданской войне, которые не могли служить доказательствами их вины вследствие амнистии 1927 года, однако они активно использовались для запугивания и шантажа подозреваемых. Черкасский областной суд

Так виключали з партії в 1937 році.

Буравський Семен Дмитрович, 1886 р., с. Гельмязів Золотоніського району, українець, член партії з 1932 року, голова колгоспу „Червоний шлях", „Більшовик".

Заарештований 26.12.1937 р. за ст.ст. 54-10 ч. 1, 54-11 КК УРСР.

Розстріляний 25.05.1938 р. серед 101-го селюка Чорнобаївського і Золотоніського районів за рішенням Особливої трійки при УНКВС по Полтавській області від 2.04.1938 р.

Реабілітований 26.01.1957 р. Черкаським обласним судом.

А відновили в членах партії посмертно 24 листопада 1989 року.

Звернення до ВЦВК про перегляд справи. Романенко Петро Степанович, 1888 р., уродженець с. Подібна Маньківського району Черкаської області, українець, безпартійний, із бідняків, без певних занять, одноосібник. Заарештований 24.12.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР.

Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР від 16.04.1933 р. вирішила вислати у Північний край на три роки.

ДАЧО. – Р-5625, оп. 1, спр. 9016, арк. 26 (обкладинка зошита), 27, 122 (перший абзац).

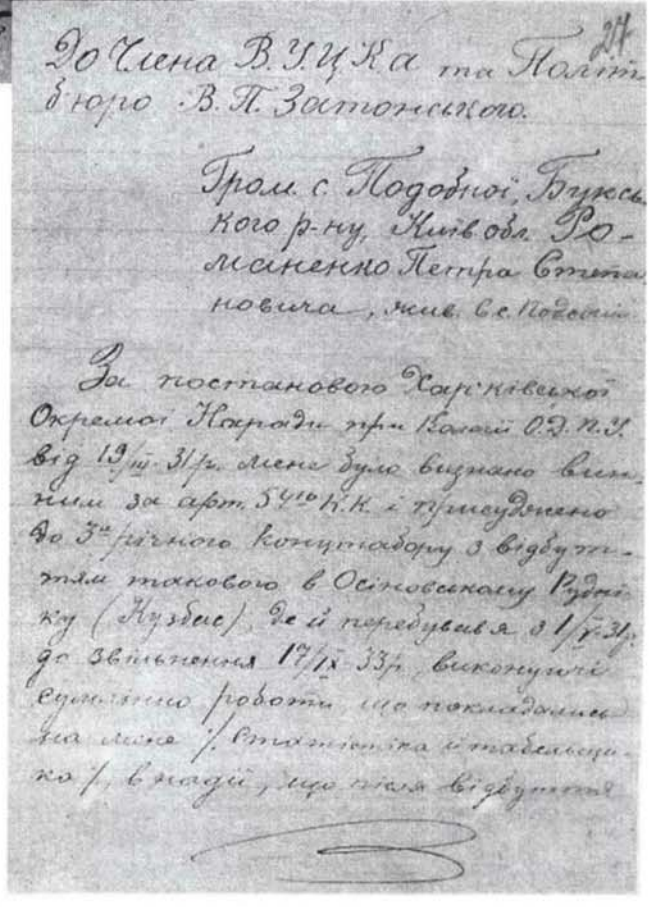

До Члена В.У.Ц.К.а та Політбюро В.П. Затонського.

Гром. с. Подобної, Буксь-кого р-ну, Київ обл. Романенко Петра Степановича, жив. в с. Подобній

За постанового Харківської Окремої Наради при Колегії О.Д.П.У. від 19/III-31 р. мене було визнано винним за арт. 54-10 К.К. і присуджено до 3-х річного концтабору з відбуттям такового в Осіновському Руднику (Кузбас), де й перебувався з 1/V-31 р. до звільнення 17/IX-33 р., виконуючі сумлінно роботи, що покладались на мене /статистика і табельщика/, в надії, що після відбуття

На знімку Самуїл Архипович Петрушин(1928 р.), народився 2 вересня 1898 року у м. Черкаси в родині ремісника, українець, освіта середня – Черкаське реальне училище. З 1929 р. – уповноважений Всеукраїнського Комітету з боротьби з безробіттям (Комборбез). З 1935 р. – інструктор виробничого навчання в Ананьєвському будинку інвалідів.

Взимку 1937 року заарештований і звинувачений „у приналежності до контрреволюційної організації". Трійкою засуджений до розстрілу, вирок замінено 20-річним ув'язненням у ВТТ, де загинув 2 грудня 1941 року. Реабілітований 1958 року.

Священики Першого Чигиринського благочиння. Тридцяті роки. Серед них – О. Єремович, зарахований до лику новомучеників. До кінця 1938 року мало хто з них уцілів.

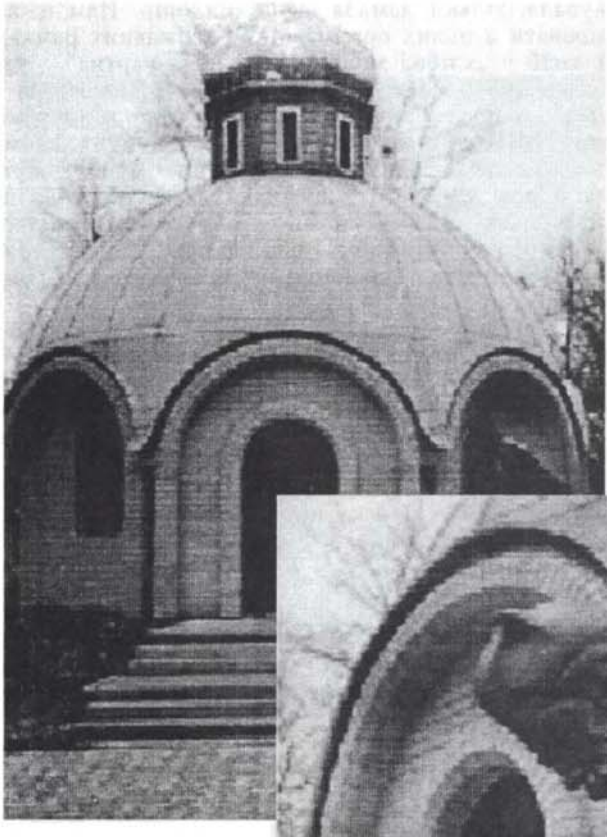

На фото – пам'ятник священикам – жертвам богоборної влади біля каплиці новомученикам і сповідникам Черкаським, який знаходиться в колишньому Першотравневому парку м. Черкаси біля Свято-Михайлівського собору.

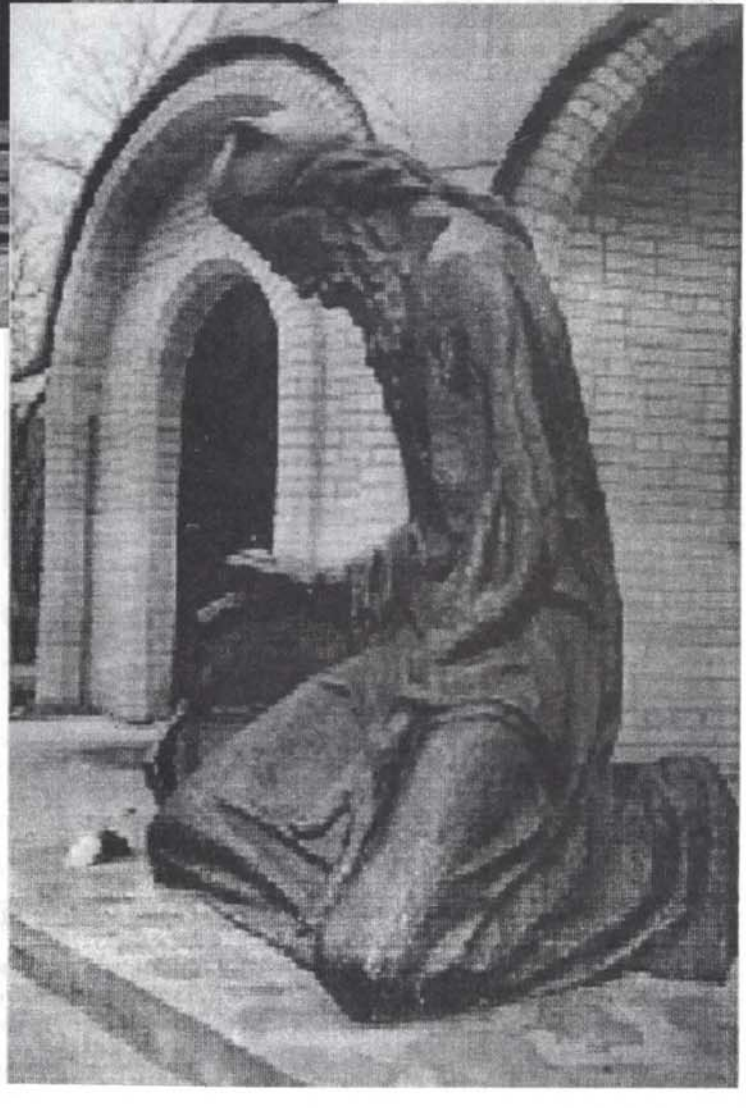

„Гільйотина тільки залякувала, тільки ламала активний опір. Нам цього мало... Нам треба примусити працювати в нових організаційно-державних рамках. І ми маємо засіб для цього. Цей засіб – „хлібна монополія, хлібна картка" – так визначив „вождь світового пролетаріату" В. Ленін основну лінію більшовиків у боротьбі за владу, основний вид зброї проти „ворожих" класів, станів, зокрема, проти селянства, якого всі лідери ВКП(б) вважали носієм дрібнобуржуазних пережитків, що надто гальмують „всепереможний" рух до світлого майбутнього.

З особливим цинізмом цю зброю масового нищення було застосовано до українського селянства в 1932-1933 роках... У цей час на екранах світу з'явилася кінокомедія „Веселые ребята". І під бравурну музику цієї комедії, в якій столи буквально прогиналися від всіляких вишуканих напоїв і страв, в українському селі щодня помирало 25 тисяч осіб, щогодини – тисяча, щохвилини – 17.

Тих, хто намагався втекти від голодної смерті, відловлювали загороджувальні загони і повертали назад у „гетто" для помирання...

Одночасно з голодомором лютували трійки, особливі наради при колегіях ДПУ, які добивали напівмерців за найменшу спробу опору. Тільки в березні 1933 року особлива нарада при колегії ДПУ УРСР винесла вирок 200 селюкам Уманського, Христинівського і Городищенського районів, з них половина – до ВМП – розстрілу. Тоді ж було засуджено і велику групу українських учених, серед них – видатного генетика, основоположника промислового садівництва В.Л. Симиренка.

Голод? – це казочки для дурнів.

Репліка Й.В. Сталіна на розповідь секретаря Харківського обкому партії Р.Я. Терехова про голод на Україні:

„Нам говорили, що ви, товаришу Терехов, добрий оратор. Виявляється, ви добрий розповідач, – вигадали таку казку про голод, думали нас залякати, але – не вийде! Чи не краще вам залишити поста секретаря обкому і ЦК КП(б)У і піти працювати до Спілки письменників – будете казки писати, а дурні будуть читати, якщо ви не в змозі виконати хлібозаготівлі, їх виконають інші".

(Зі зб. „Про минуле заради майбутнього". – К. 1989. – С. 101).

А. М. ГОРЬКИЙ
1928—1929 гг.

В лист Ромену Ролану
30 янв. 1933 г.

Ромену Ролану,
30 января 1933,
Сорренто.

...В предыдущем Вашем письме Вы спрашивали: правда ли, что в Союзе Советов не хватает продовольствия, предметов первой необходимости, крепка ли степень сопротивляемости населения этим недостаткам и есть ли причины для волнений?

Положение таково: психика миллионов крестьян и части рабочих, особенно молодых, приходящих из деревень, психика собственников-индивидуалистов, ее не изменишь в 15 лет. Все хотят иметь все, чем они никогда не обладали... Надо вспомнить, что до революции крестьянство самоснабжалось тканями и многим другим посредством кустарных промыслов. Молодежь не требовала зубных щеток, деревенские девицы – пудры и духов. Это – смешно? Нет, чтобы снабдить мелочами этими миллионы, нужно время такое же, как на производство гвоздей, бумаги и многого прочего, чего не хватает у нас.

Героическая, изумительная по богатству результатов деятельность рабочих не понимается старым, кулацкого духа крестьянством. Кулаки все еще вожди деревни, и они учат ее: требуй с города все, чего хочешь, и не давай ему хлеба! Разумеется, кулаков, в свою очередь, вдохновляют „внутренние враги" Советской власти, осколки буржуазии, вкрепленные в 163-миллионную массу и связанные с эмиграцией.

(М. Горький. Собрание сочинений. – Т. 30. – М. 1956. – С. 288-289).

Який голод? Просто не вистачає для сільських молодиць пудри і парфумів... А решта – витівки куркулів.

Экз. № 218. СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ОПЕРАТИВНЫЙ ПРИКАЗ

ПО ГОСУДАРСТВЕННОМУ ПОЛИТИЧЕСКОМУ УПРАВЛЕНИЮ УССР

ОТ 13 ФЕВРАЛЯ 1933 ГОДА

№ 2

СОДЕРЖАНИЕ:

Об очередных задачах агентурно-оперативной работы органов ГПУ УССР

ХАРЬКОВ 1933

СОВ. СЕКРЕТНО

ПРИКАЗ

Государственного Политического Управления УССР

№ 230

23 мая 1933 г. г. Харьков

ЦК ВКП(б) и СНК разослана инструкция всем партийно-советским работникам и всем органам ОГПУ, Суда и Прокуратуры о перестройке работы применительно к новой обстановке на селе.

ЦК ВКП(б) и СНК подчеркивают:

„Было-бы неправильно думать, что наличие новой обстановки и необходимость перехода к новым методам работы означают ликвидацию или хотя-бы ослабление классовой борьбы в деревне. Наоборот, классовая борьба в деревне будет неизбежно обостряться. Она будет обостряться, так как классовый враг видит, что колхозы победили, он видит, что наступили последние дни его существования,— и он не может не хвататься с отчаянием за самые острые формы борьбы с Советской властью. Поэтому не может быть и речи об ослаблении нашей борьбы с классовым врагом. Наоборот, **наша борьба должна быть всемерно усилена, наша бдительность — всемерно заострена.** Речь идет, стало быть, об усилении нашей борьбы с классовым врагом. Но дело в том, что усилить борьбу с классовым врагом и ликвидировать его при помощи старых методов работы — невозможно в условиях новой обстановке, ибо они, эти методы, **изжили себя.** Речь идет стало быть, о том, **чтобы улучшить старые способы борьбы,** рационализировать их и сделать наши удары более меткими и организованными. Речь идет, наконец, о том, чтобы каждый наш удар был заранее подготовлен политически, чтобы каждый наш удар подкреплялся действиями широких масс крестьянства. Ибо только при подобных способах улучшения методов нашей работы можем добиться того, чтобы окончательно ликвидировать классового врага в деревне".

СЕКРЕТНО

ПРИКАЗ

Государственного Политического Управления УССР.

№ 537

3 ноября 1933 года г. Харьков

„О запрещении производства арестов специалистов без санкции ГПУ УССР".

Несмотря на приказ Пред. ОГПУ тов. Менжинского № 167/97—1931 г., циркуляр ОГПУ № 272 от 21 августа 1931 г. и циркуляр ГПУ УССР № 72/ орг. от 30 августа 1931 г. до сих пор продолжаются аресты специалистов (инженерно-технических работников и агрономов) без согласования с Экономуправлением ГПУ УССР.—

ПРИКАЗЫВАЮ:

1. Прекратить аресты специалистов без санкции ГПУ УССР.

Аресты специалистов, работающих в промышленности и сельском хозяйстве (инженеров, техников, агрономов) предварительно согласовывать с Экономуправлением ГПУ УССР.

2. Начальнику УСО ГПУ УССР систематически проверять выполнение настоящего приказа и о каждом конкретном случае нарушения такового докладывать мне.

3. Начальникам УСО Областных Отделов установить жесткий контроль за соблюдением установленного порядка производства арестов специалистов на местах и не позднее 24-х часов с момента ареста специалистов представлять на них установленные приказом ГПУ УССР № 37—1932 г. анкеты в УСО ГПУ УССР.—

Зам. Председателя Государственного Политического
Управления УССР Карлсон

Тираж 475 экз.

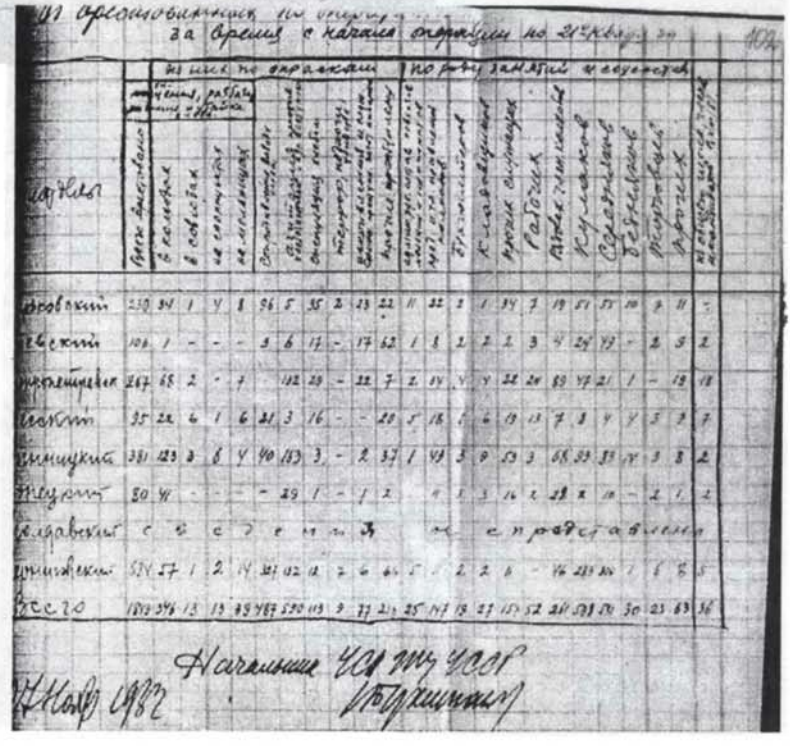

– 2 –

от чего некоторые имеют очень большие раны.
Ночных дежурных конюхов нет, кроме одного сторожа, который смотрит за 3 конюшнями. Председатель колхоза Гробыник и зав. хоз не то что ночью но и днем в конюшнях не бывают, лошадей не чистят, стоят больные лошади на которых не обращают никакого внимания и как конюха так и зав. хоз ждут что они скоро пропадут.
По колхозу вывозка гноя организовано плохо и работают в день 3-4 подводы, зав. хозяйством Д...В говорит что нет рабочей силы и нет кем работать. Среди колхозников никакой работы культурно-разъяснительной не ведется, никто не знает кто должен войти в колхозный актив, бригад не организовано, посевные планы хотя и имеются, но до колхозников еще не доведены, и не прорабатывались.

ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ СЕКТОР.

Село Капитановка. -Сыпка посевматериала еще не начиналось. Единоличники работающие на участках говорят что закончим другие работы, тогда начнем засыпку посевного.
Разъяснительная работа среди индивидуальников не проводится, и ограничивается лишь тем, что вручают карточки заданий.

Село Васильевка. -Выделенная для работы в бригаде ШАРЕНКО Марина, говорит, "що працювати не буду тому, що ми вже робили, але забезпечення не маємо й сидимо голодні, а тут що не працюй, все одно погибать все рівно приходиться, то я хотіла жити, вмерти трошки, хай погибають всі".

Село Листопадово. -Житель с. Листопадова СИЛЬВЕСТР КАРПО говорил так "от що посіваємо не будемо, щоб не було хліба, бо вони хочуть виморить народ, крім комуністів, у них запаси есть й людям не дають, хочуть щоб усі пішли в колгоспи, а я умру під тином, а до них не піду, ми вже бачимо яке там в колективах добро, прямо люди роблять й голодні й босі".
В этом-же селе Мальчиков Федор говорил -программа такая - чтобы все вступали в коммуны и коллективы, а потому ты коммуны реорганизовуют, вот например в с. Андреевка коммуну разогнали, в Лебединском монастыре тоже разогнали, раньше приглашали и возили народ на строительства и в города, теперь из городов рабочих разгоняют, они думают что эти рабочие теперь пойдут в села работать, ни в каком случае они на земли не вернутся, а будут переезжать з одного города в другой, когда бы были земли свои то они работали бы, а для других они пахать не будут.

Село Липянка. -индивидуальник КОЛЕНИК при вручении обязательства по севу говорил: "Сіять не буду нехай держава сама сіє, коли так зробила до чого дійшли, а не то що сіять, це зроблено с цілью щоб народ погиб."

Село Бурто-Машковка. В Бурто-Машковском колхозе тягла в плохом состоянии. Лошадям дают прошлогоднюю солому, конюхи не работают, которые этому не уделяют внимания, чем и доводится лошади до не работоспособности.

ДАЧО, П-446, оп. 1, спр. 219, арк. 2

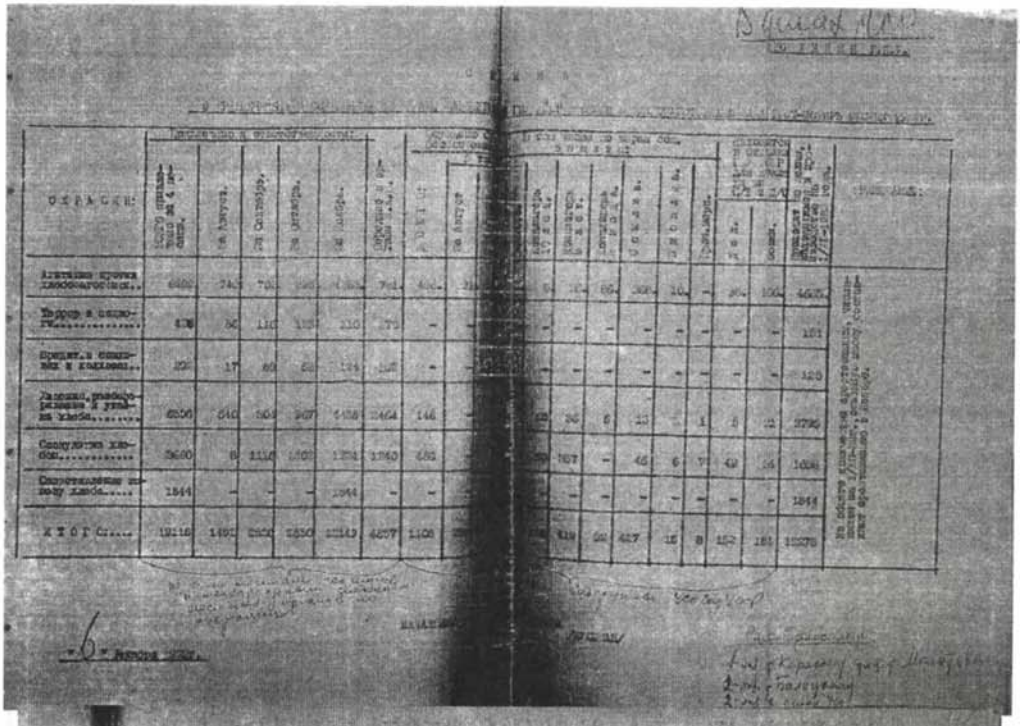

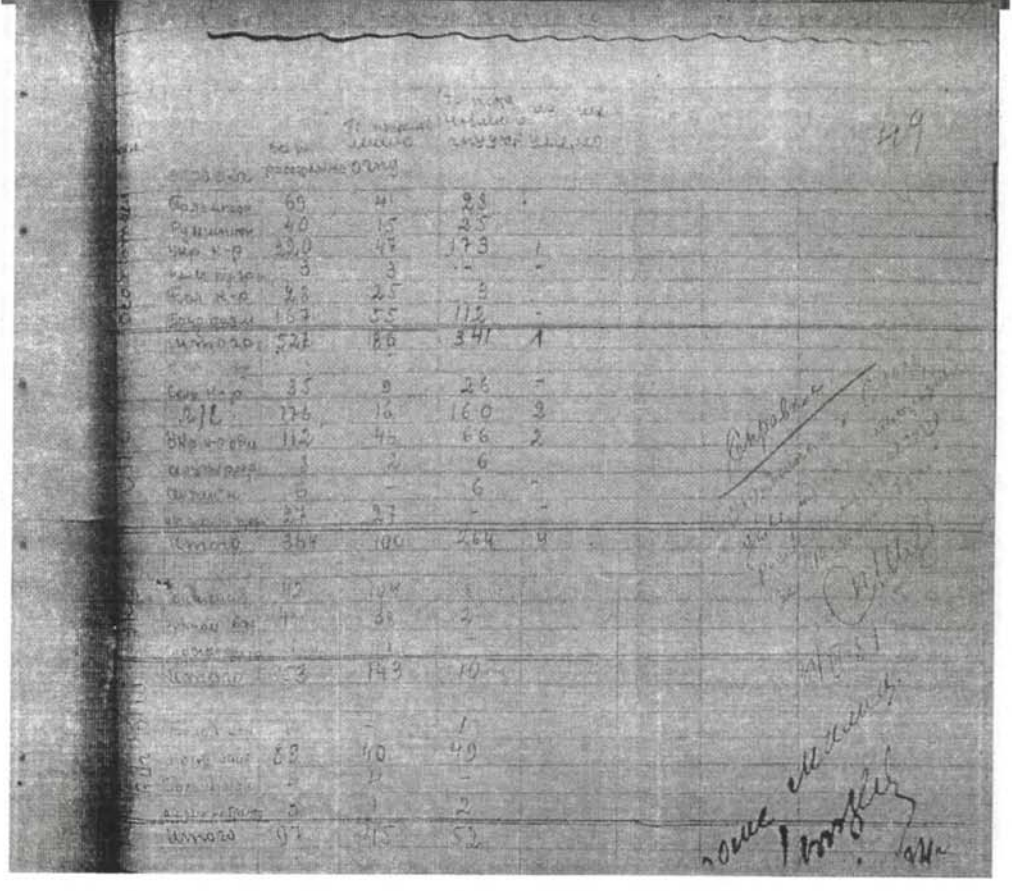

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО.

С П Р А В К А

о массовых выездах из сел Украины и оперативных мероприятиях по борьбе с ними, по состоянию на 2/П-1933г.

На протяжении декабря и января, в процессе проведения хлебозаготовительной кампании, отмечались массовые выезды из сел крестьян, главным образом злостных несдатчиков хлеба.

В целях пресечения выездов из сел, органами ГПУ был принят ряд решительных мер, заключающихся: в категорическом запрещении сельсоветам выдавать какие либо справки на выезд; мобилизации агентуры и сельского актива на выявление организаторов выездов; создании по линии транспортных органов ГПУ и по районам оперативных заслонов; арестов организаторов и зачинщиков побега; постановки вопроса перед районными органами о проведении массово-разъяснительной работы.

Результаты проведенных мероприятий за период с 23/I по 2/П характеризуются следующим образом:

районам
Всего по Украине заслонами задержано и профильтровано 3.861 чел: из них: возвращено по месту постоянного жительства - 3.521 ч., арестовано - кулаков, твердосдатчиков, бездокументных, уголовников и отказавшихся от возвращения к месту жительства - 340 чел.
На кулаков, твердосдатчиков и отказавшихся от возвращения оформляются дела на высылку, остальные проверяются и отсеиваются.

Арестовано 252 организатора и зачинщика побегов, по которых заканчиваются дела для заключения их в Концлагерь.

На железных дорогах за это же время задержано и профильтровано на Украине 16.733 чел., в том числе:

Колхозников.....	- 7.106
единоличников.....	- 7.870
кулаков и твердосдатчиков.....	- 507

143

У.С.О.

Серия "К".

НАЧАЛЬНИКУ УСО О.Г.П.У.

тов.ГЕНИНУ Л и ч н о.

г. М о с к в а.

В течении 1933 года по постановлениям Судебной Тройки при Коллегии ГПУ УССР расстреляно 805 человек, из них по делам территориальных органов ГПУ - 615 человек, по делам Транспортных органов ГПУ - 52 человека, по делам органов РК Милиции - 138 человек.

11

НАЧАЛЬНИК УСО ГПУ УССР: /БУКШПАН/

"31" Марта 1934г.
№ 32075
гор.Харьков.

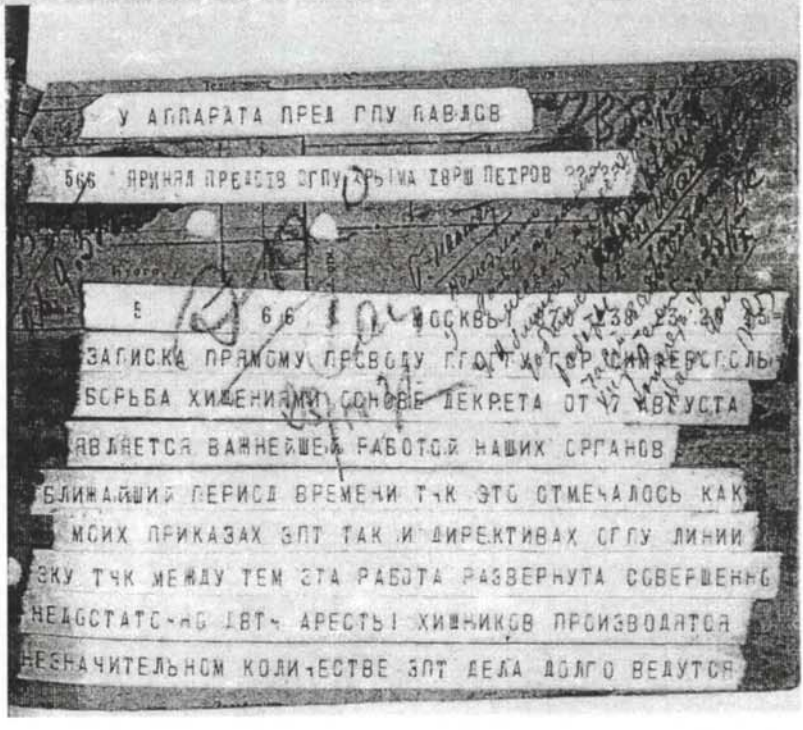

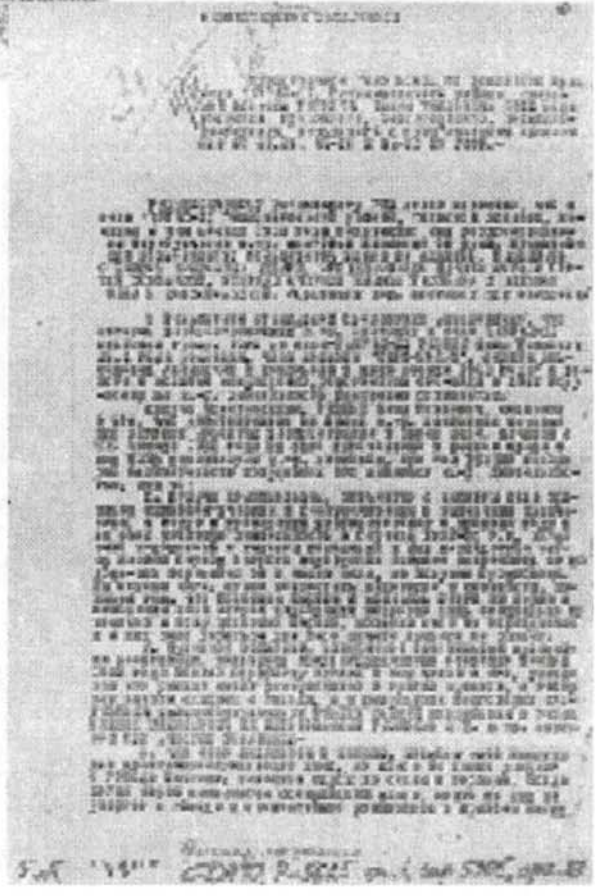

СІЛЬСЬКІ ВІСТІ

Газета захисту інтересів селян України

Четвер, 30 листопада 2006 року

№ 139 (17970)

Заснована в березні 1920 р.

Засновник і видавець — ПП «Сільські вісті»

Свідоцтво про реєстрацію серія АОО №020481 від 12 грудня 2005 року

Закон України

«Про Голодомор 1932—1933 років в Україні»

ВЕРХОВНА Рада України,

вшановуючи пам'ять мільйонів співвітчизників, які стали жертвами Голодомору 1932 — 1933 років в Україні та його наслідків;

шануючи всіх громадян, які пережили цю страшну трагедію в історії Українського народу;

усвідомлюючи моральний обов'язок перед минулими та наступними поколіннями українців та визнаючи необхідність відновлення історичної справедливості, утвердження в суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів насильства;

відзначаючи, що трагедія Голодомору 1932 — 1933 років в Україні офіційно заперечувалась владою СРСР протягом багатьох десятиріч;

засуджуючи злочинні дії тоталітарного режиму СРСР, спрямовані на організацію Голодомору, наслідком яких стало знищення мільйонів людей, руйнування соціальних основ Українського ...

удівська Аравія, Сирійська Арабська Республіка, Сполучені Штати Америки, Республіка Судан, Республіка Таджикистан, Туркменистан, Демократична Республіка Тимор-Лешті, Республіка Узбекистан, Україна та Ямайка, а також підтримали Австралія, Держава Ізраїль, Республіка Сербія і Чорногорія та 25 держав — членів Європейського Союзу;

виходячи з Рекомендацій парламентських слухань щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років, схвалених Постановою Верховної Ради України від 6 березня 2003 року № 607-IV, та Звернення до Українського народу учасників спеціального засідання Верховної Ради України 14 травня 2003 року щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років, схваленого Постановою Верховної Ради України від 15 травня 2003 року № 789-IV, в якому Голодомор визнається вк...

ру у навчальних закладах України;

вживати заходів з увічнення пам'яті жертв та постраждалих від Голодомору 1932—1933 років в Україні, в тому числі спорудження у населених пунктах меморіалів пам'яті та встановлення пам'ятних знаків жертвам Голодомору;

забезпечувати в установленому порядку доступ наукових та громадських установ і організацій, вчених, окремих громадян, які досліджують проблеми Голодомору 1932—1933 років в Україні та його наслідки, до архівних та інших матеріалів з питань, що стосуються Голодомору.

Стаття 4. Держава забезпечує умови для проведення досліджень та здійснення заходів з увічнення пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 ... Україні на основі відповідної загальнодержавної програми, кошти на виконання ...

За рубежем

...йбутнє СНД — ...умані

...ЛОРУСЬ. У Мінську вчора ...день тривав саміт Співдружності незалежних держав. ...часть брали всі лідери країн ... — за винятком, як завжди, ...идента Туркменистану. Го...ним питанням (а їх винесено ...обговорення понад 20) стало ...бутнє Співдружності, якій ни...повнюється 15 років. Як ві...о, вже кілька країн, у тому ...і Україна та Грузія, заявляли ...своє бажання вийти з СНД ...з неефективність, а відтак і ...идну непотрібність цієї орга...ції.

...е важливими є двосторонні ...ічі лідерів країн СНД. Що...да, найочікуванішій з них — ...йла Саакашвілі з Володими... Путіним — не судилося від...ся: Москва, в якої останнім ...и склалися непрості взаємин... Тбілісі, в останній момент ...вилася від двосторонніх пе...орів. Не обійшлося і без ...алу: всі російські журналіс...кинули будинок, де прохо...зустрічі на найвищому рівні. ...алося після того, як кількох ...не пустили на саміт.

...О поки ...ко розширюється

...ТВІЯ. У Ризі відбувся саміт ...нічноатлантичного альянсу. ...овним питанням була ситу...в Афганістані і можливе ...

25 листопада 2006 року в усіх містах і селах держави Україна відбулися мітинги-реквієми за жертвами голодомору і тоталітарних репресій.

Жертви голодомору та політичних репресій увічнені у пам'ятних знаках, встановлених у ці дні в 12-ти районах області.

Відзначення дня голодомору в м. Черкаси 25 листопада 2006 р.

Вшанування жертв голодомору і політичних репресій в Першотравневому парку м. Черкаси.

Мітинг-реквієм на Театральній площі м. Черкаси.

Освячення пам'ятного знака жертвам голодомору в с. Мошни Черкаського району.

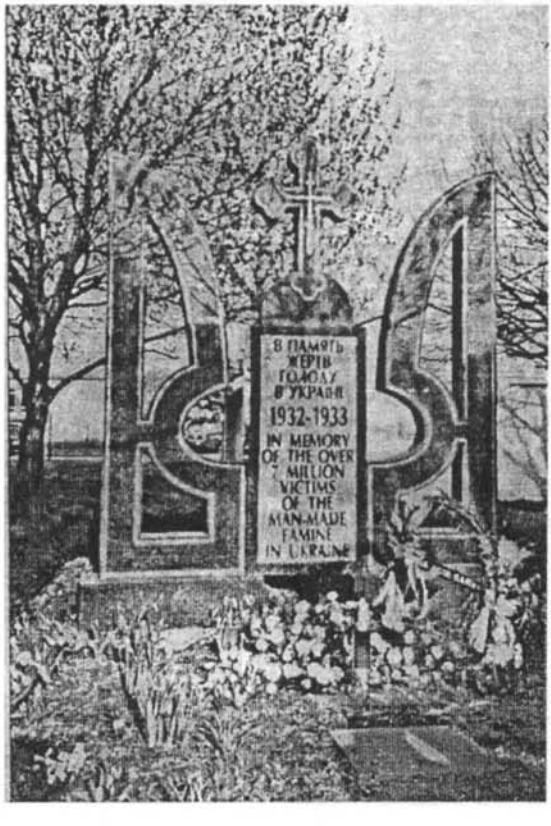

Меморіал, присвячений жертвам голодомору в містечку Парма, Огайо, США.

Розділ IV

Наші автори

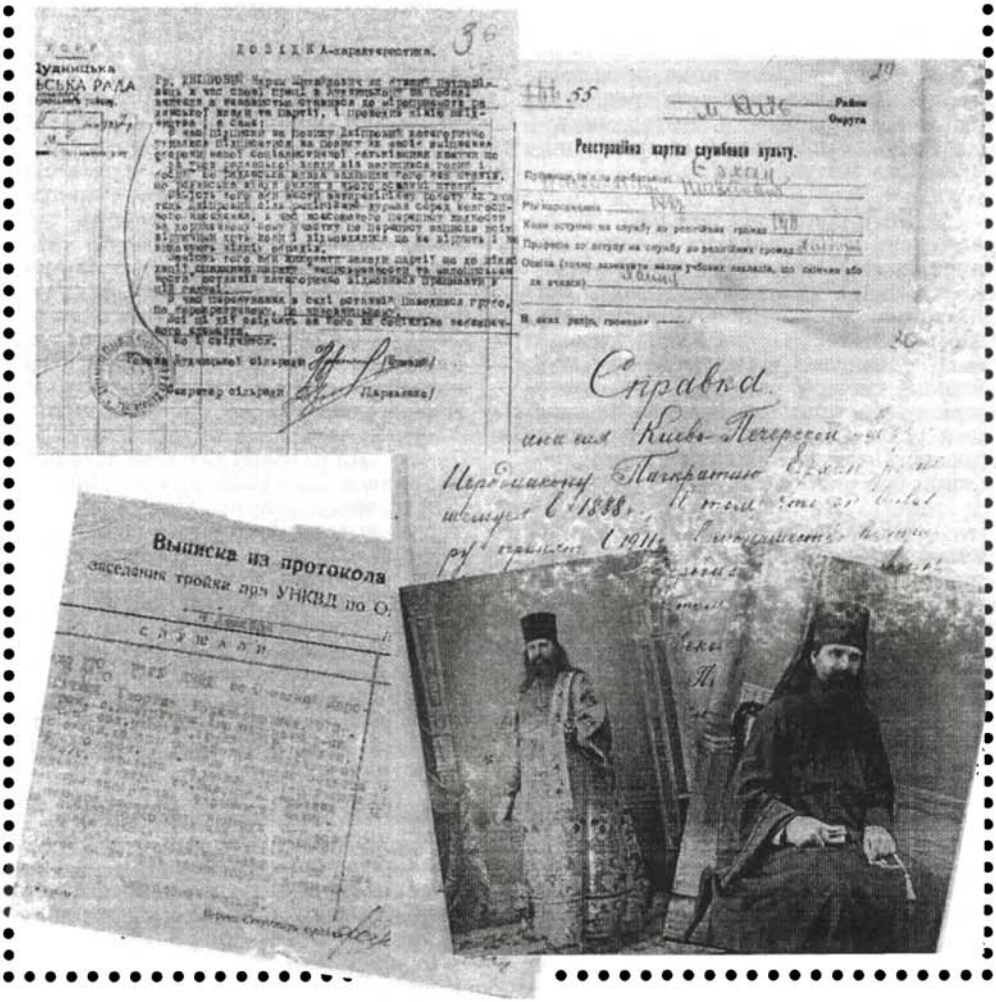

АРТЕМЕНКО Юрій Георгійович, українець, освіта вища, багато літ працював на педагогічній ниві в Жашківському районі, вів у районній газеті тематичну сторінку „Подвиг". Автор ряду краєзнавчих брошур. Зокрема, у 90-х роках ним видані брошури „Литвинівці", „Вороненці", „Хижняки", „Шляхами одного пошуку".

БАТУРА Людмила Андріївна, 1949 р., уродженка м. Городище, мешканка м. Чигирин, із вчителів, українка, закінчила факультет журналістики Київського державного університету (1977 р.). З 1966 р. – на журналістській роботі – літпрацівник Криничанської райгазети на Дніпропетровщині, заступник редактора Катеринопільської райгазети, редактор Чигиринської райгазети. Автор численних газетних публікацій із суспільно-політичного життя України.

БЕЛЕНЬ Андрій Іванович, 1932 р., уродженець с. Людавка на Вінниччині, мешканець м. Черкаси, із селян, українець. Закінчив філологічний факультет Київського державного університету (1956 р.). З 1956 р. – на журналістській роботі – завідував відділом Кам'янської райгазети, старший редактор Черкаського книжково-газетного видавництва, власкор газети „Сільські вісті", нині – редактор журналу „Педагогічний вісник", автор ряду книг про знатних людей Черкащини.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ Олександр Олександрович, 1919 р., уродженець с. Яланець на Вінниччині, мешканець м. Черкаси, із селян, українець. Закінчив історичний факультет Чернівецького державного пединституту (1950 р.). Працював у Черкаському обкомі партії, та в різних державних установах. З 1954 р. – позаштатний кореспондент обласних і ряду республіканських періодичних видань. Співавтор збірників „Герої-визволителі Черкащини" (1975 і 1980 рр.), автор книги „Останній бій монітора „Ударний" (2002 р.).

ВОЄВОДЧЕНКО Борис Якимович, 1939 р., уродженець с. Рижавка Уманського району, мешканець м. Черкаси, українець, із селян. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету (1966 р.). З 1966 р. працює в різних газетах. Автор численних нарисів про знатних людей Черкащини.

ДЕРГАЧОВ Василь Олексійович, 1927 р., уродженець с. Олександрівка на Донеччині, мешканець м. Ватутіне, із робітників. Закінчив Харківський політехнічний інститут (1952 р.), Московський енергетичний інститут (1962 р.). Працював на підприємствах Ватутіного, з 1959 р. – позаштатний кореспондент Звенигородської районної та обласних газет Черкащини. Автор книг „Мелодії рідних доріг" (1972 р.), „Ватутіне" (1977 р.), „Житнє поле" (1980 р.).

ДОРОШЕНКО Олександр Андрійович народився 1925 р. у с. Скориківка Золотоніського району нині Черкаської області. Під час Другої світової війни був примусово вивезений німецькими окупантами на каторжні роботи до Німеччини. За втечу з концтабору був закинений у штрафний табір. Після звільнення з концтабору в 1945 р. служив у Радянській армії. Закінчив Черкаський педагогічний інститут, працював на педагогічній ниві в школах Західної України, згодом учителем української мови та літератури, директором середньої школи у с. Великий Хутір Драбівського району на Черкащині.

ДУБОВИЙ Олексій Мусійович народився 2.05.1933 р. у с. Погибляк Лисянського району. Освіта вища, історик, колишній голова обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Лауреат Державної премії ім. Т.Г. Шевченка, Лауреат премії ім. В.Б. Антоновича. Працював завідувачем сільської бібліотеки, головою сільради. З 1954 по 1993 рр. – на комсомольській, партійній і радянській роботі. Автор публікацій з проблем краєзнавства, державного будівництва.

ЖУК Петро Миколайович народився 13 липня 1930 р. в с. Добровілля на Харківщині, мешканець м. Черкаси, із селян, українець, закінчив факультет журналістики Київського державного університету (1954 р.). З 1954 р. – на журналістській роботі – літпра-цівник газети „Черкаська правда", зав. відділом

газети „Молодь Черкащини", власкор „Молодої гвардії", редактор газети „Молодь Черкащини", власкор газети „Радянська Україна". Автор книг „Партизан Іван Калашник" (1972 р.), „Поєдинок з Вервольфом" (1990 р.), „Буремний березень" (1970 р.) та ін.

ЖУК Валентина Павлівна народилася 1930 р. в м. Лозова Харківської області в шахтарській сім'ї. Закінчила факультет журналістики Київського державного університету (1954). Нагороджена орденом „Знак Пошани". Заслужений журналіст України, лауреат обласної журналістської премії імені Аркадія Гайдара (1964 р.) і молодіжної премії імені Віктора Близнюка (1968 р.). Відзначена дипломом „Золоте перо" НСЖУ. На журналістській роботі з 1954 року – завідуюча відділом Черкаської районної газети, з 1960 року – літпрацівник, завідуюча відділом обласної газети „Черкаська правда" (нині – „Черкаський край"). З 1986 року – позаштатний кореспондент цієї газети. Автор книжок „Працею звеличені" (1967), „Дорогою батьків-хліборобів" (1970) та ряду інших. Друкувалася в газеті „Сельская жизнь" (Москва), у журналах „Україна", „Радянська жінка" та інших виданнях. Член Національної спілки журналістів України з 1957 р.

ЗАХАРЧЕНКО Василь Іванович, 1936 р., уродженець х. Гутирівка на Полтавщині, мешканець м. Черкаси, із селян, українець, закінчив факультет журналістики Київського державного університету (1958 р.), лауреат Державної премії імені Т.Г. Шевченка. З 1958 р. – на журналістській роботі – літпрацівник Кременчуцької міської газети, кореспондент донецької газети, кореспондент газет „Молодь Черкащини", „Черкаський край", автор книг „Співучий корінь" (1964 р.), „Стежка" (1968 р.), „Дзвінок на світанні" (1981 р.), „Лозові кошики" (1986 р.), „Довгі присмерки" (2002 р.) та ін.

КЛИМЕНКО Тетяна Анатоліївна, 1960 р., уродженка м. Володимир-Волинський Волинської області, мешканка м. Черкаси, із родини військовослужбовця, українка, архівіст, кандидат історичних наук. Закінчила факультет іноземних мов Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника (1983 р.), директор державного архіву Черкаської області.

КОНОНЕНКО Світлана Іванівна, 1942 р., уродженка с. Черлак Черлакського району Омської області, мешканка м. Черкаси, із родини військовослужбовця, росіянка. Закінчила Псковський державний педагогічний інститут ім. С.М. Кірова (1966 р.). До 2000 р. – директор державного архіву Черкаської області. Заслужений працівник культури (2004 р.). Викладач Східноєвропейського університету.

ЛІХЦОВ Михайло Степанович, 1929 р., уродженець м. Тирасполь, мешканець м. Черкаси, із службовців, українець, закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (1961 р.). З 1954 р. – на журналістській роботі – літпрацівник, відповідальний секретар Черкаської райгазети, заступник завідуючого відділом пропаганди та агітації Черкаського обкому партії. З 1990 р. – позаштатний кореспондент ряду періодичних видань. Автор книг „По Дніпру широкому" (1959 р.), „Шевченківські місця на Черкащині" (1962 р.), „Умілим рукам – для городу і саду" (1998 р.).

МАЗУРЕНКО Ольга Семенівна, 1951 р., уродженка м. Жмеринка на Вінниччині, мешканка м. Черкаси, із родини медиків, закінчила історичний факультет Ужгородського державного університету (1976 р.), співробітниця Черкаського краєзнавчого музею, з 1976 р. – позаштатний кореспондент обласних газет і журналу „Краєзнавець Черкащини". Автор ряду краєзнавчих статей.

НЕГОДА Микола Тодосійович, 1928 р., уродженець с. Бузуків Черкаського р-ну, із селян. Закінчив Московський літературний інститут ім. Горького (1956 р.) Учасник Великої вітчизняної війни (1941-1945 рр.). Працював у Черкаській райредакції, обласній газеті „Черкаська правда", очолював Черкаську обласну організацію СПУ. Автор поетичних збірок „Ростуть сини" (1955 р.), „Зерно на долоні" (1981 р.), автор романів „Холодний яр" (1971 р.), „Отаман Мамай" (1997 р.) та ряду інших книг.

НОВИЦЬКИЙ Анатолій Іванович, 1934 р., уродженець с. Плисков на Вінниччині, мешканець м. Черкаси, українець, із селян, закінчив факультет журналістики Київського державного університету (1961 р.). З 1962 р.– на журналістській роботі – літпрацівник Волинської обласної газети „Радянська Волинь", завідувач відділом газет „Молодь Черкащини", „Черкаська правда". Автор книг „Злийся вогнями" (1963 р.), „Оповіді про Агатангела Кримського" (1990 р.).

ПОЛІЩУК Володимир Трохимович, 1954 р., уродженець с. Сердюківка Смілянського району, мешканець

м. Черкаси, із вчителів, українець, закінчив філологічний факультет Черкаського державного педагогічного інституту (1979 р.), доктор філологічних наук, ректор Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького. Автор книг „Слава не вмре не поляже"(1996 р.), „Василь Захарченко" (1997 р.), „Вінок лавровий, вінок терновий" (2001 р.) та ін.

РОМОДАН Лідія Степанівна, 1949 р, уродженка і мешканка м. Черкаси, із службовців, українка. Закінчила середню школу № 5 м. Черкаси в 1967 р. Працює архівістом 1-ї категорії відділу інформації та використання документів НАФ державного архіву Черкаської області.

РОТАЧ Петро Петрович, 1925 р., народився в с. Слобідка Талалаївського району Чернігівської області. Закінчив у Полтаві учительський та педагогічний інститут, під час Другої світової війни був вивезений на примусові роботи до Німеччини, що спричинило постійні ідеологічні переслідування радянською системою аж до здобуття Україною державної незалежності. Поет, літературознавець. Автор книжок „Світло рідної хати", „Апостол правди і науки", „По духу брат Тараса", „Колоски з літературної ниви", „Біля гнізда соловейка", „Іван Котляревський у листуванні", „Грудочка любимої землі", „Василь Симоненко і Полтавщина", збірки віршів „Високі мислі – не випадкові" та ін.

РУБЦОВА Віра Григорівна, 1938 р., уродженка і мешканка м. Черкаси, із сім'ї робітника, українка. Закінчила Армавірський державний педагогічний інститут. До 1998 р. працювала архівістом 1-ї категорії держархіву Черкаської області. Науковий редактор редакційно-видавничої групи „Реабілітовані історією. Черкаська область".

СТРАШЕВИЧ Василь Борисович народився 3 лютого 1937 року в м. Черкаси в робітничій сім'ї. Закінчив Київський державний педінститут (1959 р.), відділення журналістики Заочної вищої партійної школи при ЦК КПРС (1976 р.). Нагороджений двома медалями. Лауреат обласної літературно-краєзнавчої премії імені М. Максимовича. Співпрацює з пресою з 1956 р. Друкувався в обласних газетах „Черкаська правда" (нині „Черкаський край"), „Молодь Черкащини", в республіканських газетах „Радянський спорт", „Спортивна газета", в журналі „Старт" та інших виданнях. Головні теми публікації – розвиток спортивно-масової роботи в краї, історичне краєзнавство, розповіді про героїчні і трагічні події минулої війни, про бережливе ставлення до кращих традицій минулих поколінь, увічнення світлої пам'яті захисників Вітчизни. Автор книг „Колектив виходить на старт" (1997 р.), „Вулиці Черкас" (1997 р.), серії книг-нарисів „Старі Черкаси" (2001 р.), „Під знаменами „Динамо" (2000 р.) та інших.

ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ Лев Костянтинович, 1937 р., уродженець Поділля, кілька десятків років мешкав у Черкасах, нині живе у США, із службовців. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету. З 1960 р. – позаштатний кореспондент газети „Молодь Черкащини", співробітник газети „Черкаська правда", кореспондент обласного радіо, нині – редактор відділу газети „Свобода" (США). Автор книги „Без матері".

ЧЕРНЕНКО (Жупінас) Жорес Пилипович, 1928 р., уродженець і мешканець м. Малин на Житомирщині, українець, закінчив Ленінградський гірничий інститут (1954 р.), працював інженером-конструктором у Запоріжжі, інженером на Житомирщині. Автор численних газетних публікацій про тоталітарний режим.

ШАПОВАЛ Іван Ярославович, 1954 р., уродженець с. Павлівщина Драбівського району на Черкащині, мешканець м. Черкас, українець. У 1978 р. закінчив фінансово-економічний факультет Київського інституту народного господарства ім. Д.С. Коротченка. Працює головним економістом Головного фінансового управління Черкаської обласної державної адміністрації.

ШАТАЙЛО Олег Леонідович, 1968 р., уродженець і мешканець м. Тального, із робітників, закінчив історико-філологічний факультет Ніжинського педагогічного інституту та Педагогічний інститут при Українському Вільному університеті (Мюнхен, Німеччина). Нині – старший науковий співробітник Тальнівського музею історії хліборобства. Автор книги „Генерал Юрко Тютюнник" (2000 р.).

ШКВАР Ганна Яківна, 1947 р., уродженка і мешканка м. Черкаси, із родини службовців. Закінчила філологічний факультет Черкаського педагогічного інституту (1969 р.). З 1970 р. – на журналістській роботі – літпрацівник, кореспондент газети „Черкаська правда" (нині „Черкаський край"), з 2000 р. – редактор багатотомного видання „Яскраві постаті України" („Золота книга України") у Черкаській області.

Розділ V

Іменний покажчик

Прізвище, ініціали	Книга	Сторінка
Абакумов	I	16
Абдула М.	I	37
Абрамович	I	17
Абрамович С.М.	I	30
Абрамович С.М.	I	524,525
Аверук А.С.	I	26
Аксимович	I	168
Александров С.Н.	I	570
А-Лі-Чан	I	31
Андреєв О.М.	I	19
Андрієнко П.С.	I	368-375
Андрюшенко В.	I	65,66
Андрюшенко Ф.	I	70
Арбутский	I	131-135
Аркадьєв	I	151
Армадеров Г.О.	I	172-177
Артеменко Ю.Т.	III	372
Атамась Д.А.	I	596
Ауковська О.Б.	I	527,528
Ауковська О.К.	I	527,528
Ауковський К.Я.	I	527,528
Бабенко (Сапенко)	I	71
Бабенко Ф.Р.	III	472
Бабійчук В.Р.	I	180-189
Баграмян І.Х.	IV	392,393
Багряний І.	III	425
Бадзьо Ю.	I	9
Бажан Т.	III	386,409,423
Бакалинський В.Я.	I	350-356
Бакановський С.В.	IV	478
Балас М.С.	I	304,305
Балашов	III	350
Балда П.Н.	II	449,476
Балицький	I	64
Балицький В.	I	146-156
Балицький В.	I	164
Балицький В.А.	I	16
Балицький В.А.	I	17
Балюбах О.С.	I	321-325
Бандурко В.Ф.	II	451,452,476
Бардадим Ф.Г.	I	80-90
Баришек Ф.М.	I	224,225
Батура Л.	I	6
Батура Л.А.	IV	403,440
Бевзюк Н.П.	I	471,472
Безброж А.-І. М.	I	379-381
Безносюк В.	I	180-189
Безуглий Д.А.	I	473,474
Бекаревич Б.І.	I	438-440
Бекман М.В.	I	31
Белень А.	III	378
Бельський	I	168
Бен (Бендюженко) С.	I	30
Бендюженко (Бен) С.Ф.	I	250-256
Бендюженко (Бен) С.Ф.	III	408
Бендюженко (Бен) С.Ф.	IV	425,463
Бергавінов	I	23
Бергавінов	I	74-77
Бергавінов С.А.	II	387
Бергельсон	III	418
Бергельсон Д.Р.	II	336
Бердак М.А.	I	39
Бердак О.А.	I	39
Березовський О.	I	545

Березюк Я.Ф.	IV	462
Берія Л.	I	16
Бетнер А.І.	II	388
Бєлобров Н.А.	I	350-356
Бик Л.Ю.	I	350-356
Биковець	III	423
Биненко К.	I	137
Біда Я.Т.	I	589
Білас І.	I	8
Білас І.	I	38
Білецький	I	94
Білецький	I	138
Білецький О.	III	423
Білик І.М.	I	189-191
Білобровий	III	373
Білоконь С.	I	8
Білоконь С.	I	16
Білоконь С.	I	17
Білоконь С.	I	18
Білоус П.Ф.	I	209-213
Білящівський М.	III	389
Бірко Ф.В.	IV	491
Бірн В.Я.	I	483-485
Блінов	I	51
Блонський П.Й.	II	461-466,477
Блоха Г.	I	94
Блюхер	I	16
Боголюбов К.Г.	I	583
Боженко В.	I	22
Божко С.	III	408
Бойко А.Г.	III	373
Бойко І.Л.	I	80-90
Бойко М.Г.	I	74
Бойко Н.Т.	I	201,202
Бойчук М.Л.	II	373,374
Бойчук Т.	II	373
Бойчук-Налепинська С.О.	II	374
Бондар М.	I	43
Бондар О.	I	451
Бондар С.	I	37
Бондаренко А.	I	97-127
Бондаренко І.П.	I	350-356
Бондаренко Ю.П.	I	350-356
Бондарєва З.П.	III	414
Бондар-Обміняний М.	IV	489
Бондарчук	I	62
Бондарь Н.Н.	I	350-356
Бонч-Бруєвич	I	16
Бордійчук П.С.	I	350-356
Борзяк Д.С.	III	407-411
Борисов	I	172-177
Борисов П.Б.	I	435-438
Борисов-Лендерман С.	I	16
Борисов-Лендерман С.	I	17
Борисов-Лендерман С.	I	30
Борисов-Лендерман С.	I	524,525
Бородай І.В.	I	378,379
Бородій М.І.	I	28
БороздінІ.А.	I	172-177
Боруцький І.Д.	I	350-356
Бочаєвський М.	I	138
Бочковська О.М.	II	383
Бояркін І.С.	I	80-90
Брагінець М.	I	534
Брасюк Г.	III	408
Братанін	I	23

Братанін	I	68
Бредуля М.М.	I	474-477
Брик Л.	I	37
Бродський М.М.	II	436,437,476
Брюховецький В.В.	I	512-514
Брюховецький В.В.	II	419,475
Брюховецький В.В.	III	408
Брюховецький П.	I	74
Бугай С.	I	73
Будько К.К.	I	52, 53
Будьоний С.	I	16
Будьоний С.М.	II	376
Буняка В.К.	I	6
Буравський	I	168
Буревій К.	III	408
Буркат А.Й.	I	302
Бурковський І.Ф.	I	32
Бурлака П.Н.	I	29
Бухарін	I	93
Бухарін М.	I	16
Бухарін М. І.	I	9
Бученко А.П.	I	346-348
Вавілов М.	II	393
Вайцман А.Г.	I	32
Варавва Г.П.	III	415
Варівченко Ю.Є.	I	275,276
Василенко	I	62
Василенко М.	I	37
Василига Р.А.	I	74
Васильєва	I	14
Васич В.М.	I	172-177
Ващук Ф.	III	373
Ведмеденки	I	39
Ведмеденко К.Ф.	I	415-418
Ведмеденко П.Т.	I	415-418
Вейс	I	16
Вейс	I	33
Вейцман	I	16
Вейцман А.Г.	I	480-482
Веретільник Д.	II	383
Верхоляк І.Г.	I	582
Вивдич М.К.	I	350-356
Виграєнко	I	69
Винниченко В.Г.	III	415,416
Виноградов	I	172-177
Висоцький	I	26
Висоцький С.Л.	IV	479
Вихоть О.	I	189-191
Вишня О.	III	404
Вівчар І.	I	37
Візітіні Л.Д.	III	413
Вітренко Є.	I	180-189
Власик Г.А.	I	598
Власюк О.І.	III	372,373
Влизько О.	I	10
Влизько О.	I	28
Влизько О.Ф.	IV	358-361
Вовк	I	180-189
Вовк Г.	I	74
Вовченко В.П.	I	524
Водяний Я.М.	I	23
Водяний Я.М.	I	386,387
Водяний Я.М.	I	519-523
Водяний Я.М.	IV	456
Воєводченко Б.	I	551
Возняк М.	III	421

Войницький І.Н.	I	32
Волосожар М.Є.	I	442,443
Волосожар О.Є	I	442,443
Волошин	I	177
Волошин А.	I	50
Волошин Г.О.	I	321-325
Волошин Д.Т.	I	321-325
Вольфсон	I	78
Воробченко Ф.	I	37
Ворошилов К.	I	14
Ворошилов К.	I	16
Ворошилов К.Є.	II	388
Врона І.І.	II	374
Вухналь Ю.	III	403
Гавриленко І.	I	137
Гаврющенко Р.О.	II	438-441,476
Гак А.	III	423
Галдин	I	180-189
Гамалія	I	55
Гафіз	III	385
Гацан К.Г.	I	42
Гацан О.К.	I	42
Гаць П.А.	II	370
Горідько Т.Я.	III	353,354
Гегельський Г.	I	80
Гейне	III	385
Гейченко В.Є.	I	97-127
Гендлер З.Я.	I	32
Гених Є.П.	I	569
Генін Я.П.	I	246-249
Геращенко І.	I	137
Геращенко О.Ф.	III	458-460
Геращенко П.	I	37
Гермайзе	I	97-127
Гермайзе О.	III	408
Герявенко О.	I	37
Гжицький В.	III	349
Гибало І.Ю.	I	80-90
Гиглавий Ф.А.	I	350-356
Гірник О.	I	44
Гірник О.М.	IV	453
Гірняк Й.	III	425
Гітлер	I	19
Гладкий А.М.	III	355
Гладкий Д.М.	I	368-375
Гладкий Д.М.	III	352-356
Гладкий М.	I	74
Гладков Ф.	I	11
Глухенький М.А.	I	39
Голик М.К.	I	350-356
Голик П.І.	I	596
Голик-Залізняк М.Ф.	I	56
Голобородькова Т.	I	97-127
Головко А.	III	424
Гольченко В.Р.	III	451
Голядничук (Голедничук) Н.Ф.	I	350-256
Гончар Ф.М.	I	16
Гончаренко П.Л.	I	581
Гончаренко С.М.	I	492
Гончаров М.П.	III	414
Горбаренко С.М.	II	450,451,476
Горбатов О.В.	II	376
Гордієвський	III	373
Гордієнко А.	I	52
Горенко М.А.	I	350-356
Горинь Б.	I	12

Горинь Б.	I	18
Горинь М.	I	18
Горідчук І.	I	180-189
Горідько Т.Є.	I	368-375
Горохов	I	170
Горький М.	I	10
Горький М.	III	385
Горячий І.П.	III	488
Горячко	I	180-189
Граціозі А.	I	152
Гребенников В.С.	IV	451
Грецов	I	76
Гречана Є.Х.	I	321-325
Гречкосит Г.	I	74
Гречуха	I	39
Гречуха А.А.	II	386
Гречуха І.І.	I	42
Гриб К.	I	38
Гриб К.	I	39
Григорьєв	I	56
Гризло	I	67
Гринько	I	23
Грицаченко Г.П.	III	483
Грицик Ю.Н.	I	80-90
Гришко М.Н.	I	12
Грищенко	I	168
Грищенко Д,Й.	II	409-415
Грищенко О.К.	I	52,53
Грінченко	III	386
Грінченко Б.	II	372
Гріценко В.І.	I	338,339
Гром Г.К.	I	350-356
Гружевська-Симиренко А.Є.	II	393
Грунтовий О.М.	I	216-218
Грушевський М.	III	421
Грушевський М.	IV	406
Грушко В.І.	I	30
Губар О.П.	I	41
Гудзенко К.Н.	I	469,470
Гуков В.М.	I	172-177
Гуменна Д.	I	11
Гуменна Є.	III	423
Гуменюк П.П.	III	373
Гупало Д.М.	I	56
Гурвиц	I	80
Гуріненко О.	I	37
Гурський	I	95
Гурський М.	I	487
Гуртовенко В.І.	I	493,494
Гусак М.Г.	IV	492,493
Гутман	I	171
Гуцало Р.А.	III	436
Гуцало Р.Т.	III	423
Данилейченко В.	IV	394
Даниленко В.	I	8
Данилінченко В.О.	I	6
Даукste Я.П.	I	30
Дворовий М.А.	I	80-90
Дев'ятка І.В.	I	32
Дедюш	I	180-189
Демешко Я.	I	37
Демихін	I	38
Демченко Є,Ф.	I	80-90
Демченко С.Г.	I	368-375
Демченко С.Г.	III	353
Денау	I	97-127

Денисенко	I	34
Денисенко (Динисенко) П.В.	IV	466
Дерикот Г.І.	I	294-296
Деркач	I	62
Деркач В.	III	391,397
Деркач О.Я.	I	597
Дерманчук І.	I	180-189
Дерманчук Ф.	I	180-189
Дехтерьов П.Г.	I	172-177
Джегалюк П.	I	180-189
Джура Л.С.	I	39,40
Джура Л.С.	I	434,435
Дзвонківська Г.Д.	I	568
Дзюба І	I	12
Дзюба І.	I	43
Дзюбенко С.Р.	I	180-189
Дзябренко С.З.	I	477,478
Диренко Г.	I	71
Дишловенко І.Л.	I	350-356
Дідаш І.	I	38
Діденко А.	I	38
Діденко Д.І.	I	26
Діденко Д.І.	I	168,169
Діденко М.А.	III	490
Діхтяр В.П.	III	355
Дмітренко М.С.	III	376
Добровольський О.Т.	I	56
Добрушин І.	II	366
Довгань Г.Н.	II	407,408
Довгань І.Л.	I	350-356
Довгань І.П.	I	350-356
Довженко О.П.	III	381
Долінський Й.О.	III	427,428
Дорошенко Д.Г.	I	593
Дорошенко О.	II	371
Дорошенко П.	II	395
Дояренко І.О.	I	514,515
Драгоманов	III	385
Драй-Хмара М.	III	408
Дрига Ф.С.	IV	403
Дроботківський Ю.В.	I	56
Дубина Г.	I	50
Дубина М.К.	I	39
Дубінський С.В.	I	32
Дубов В.І.	II	418,475
Дубова Є.Д.	IV	452
Дубовий І.Н.	I	34
Дубовий І.Н.	I	545-548
Дубовий І.Н.	IV	452
Дубовий Н.І.	I	545-548
Дубовий Н.І.	IV	452
Дученко Г.З.	I	570
ЕйгельС.М.	II	370
Ейдук	I	71
Еллан-Блакитний В.	III	403
Емільєв	I	97-127
Енгельс Ф.	I	8,9
Євтушенко Ф.	I	37
Єгоров	I	58,60
Єжов М.	I	14,15
Єжов М.	I	16
Єжов М.	I	29
Єжов М.	I	36
Єжов М.	I	271-273
Єнукідзе А.	I	58
Єнукідзе А.	I	189

Єфремов	I	97-127
Єфремов	III	385,407,415,420
Єфремов П.О.	III	420-421
Єфремов С.	II	372
Жабинський П.Л.	I	350-356
Жаботинський Я.Я.	I	177,178
Жаданюк А.И.	I	592
Ждан С.Н.	II	388
Жмако Я.	I	189-191
Жовтобрюх Я.І.	I	350-356
Жук	I	178
Жук	I	51
Жук А.	III	415
Жук П.	I	46
Жук П.	I	530
Жук П.	II	376,390
Жук П.	III	384,430
Жук П.	IV	389
Жуков Г.К.	II	376
Жуль Л.Г.	I	368-375
Жуль Л.Г.	III	353
Жупінас П.В.	IV	381
Жуплик К.	I	92
Журавель В.	I	137
Журак О.И.	I	50
Журба П. (П. Жук)	III	387
Журкова Є.	I	37
Журлива (Котова) О.	IV	413
Забадейко А.П.	III	463
Забаровський А.І.	II	423,475
Заболотний М.Ф.	I	56,57
Заболотній А.К.	I	189-191
Заболотній А.К.	III	457
Завальнюк О.М.	I	590
Завгородній	I	55
Завгородній Л.З.	I	56
Завірюха	I	55
Загороднюк М.М.	I	350-356
Заграничний П.А.	I	202,203
Задніпряний А.Д.	I	170,171
Задорожній М.	III	457
Заїка Г.О.	I	39
Зайкін	I	170
Зайферт Г.Д.	II	416,417
Зайферт Ю.А.	I	317-321
Зак Є.О.	I	312-317
Закаціола М.Ф.	I	261,262
Запорожець Я.Г.	III	452
Заранник	I	171
Заремба Я.П.	I	441,442
Зарудний М.С.	IV	477
Засядьвовк М.О.	IV	484
Затовський І.Т.	III	443
Затовський І.Т.	IV	484
Затонський	I	18
Затонський	I	60
Захаревич І.П.	I	32
Захарчеко В.І.	I	444-448
Захарчеко В.І.	I	551-554
Захарченко В.І.	I	10
Захарченко В.І.	I	18
Захарченко В.І.	I	43
Захарченко В.І.	I	44
Захарченко В.І.	I	45
Захарченко В.І.	II	368
Захарченко В.І.	III	352,405

Захарченко В.І.	IV	382,385,410,437
Зацаринна Н.І.	IV	481
Звержховський С.С.	II	423,424,475
Зволинський К.І.	I	432,433
Зволінський К.	I	37
Здір П.Д.	I	189-191
Здобудьволю К.Я.	I	56
Зелений К.	I	38
Зелинський Ф.В.	II	425,426,475
Зелінський М.	I	138
Зенченко О.П.	I	377,378
Зеренсдорф А.Є.	I	34
Зеров М.	III	408,420,421
Заць В.	III	423
Зинов'єв	I	9
Зінич В.В.	III	431
Змайська Ю.	I	172-177
Змієнко	I	180-189
Зобенко Л.В.	IV	480
Зозуля Д.С.	I	80-90
Зозуля М.	I	137
Золотарьов В.	I	61
Зорін-Криніман	I	172-177
Зоря О.Ф.	I	80-90
Зрайченко Я.П.	I	441,442
Зудин	I	17
Зудін М.П.	I	30
Зудін М.П.	I	524,525
Іваненко А.	I	71
Іванченко Г.Д.	II	467,477
Іванченко М.Г.	I	504-512
Іванчич Б.Г.	III	467
Ігнатчук Г.П.	I	269-271
Ігнатьєв О.О.	I	16
Ільєнко І.	III	386,408
Ільницький	III	353
Ільченко Н.	I	180-189
Ільченко С.	I	180-189
Ісус	IV	448
Ісько М.А.	I	350-356
Іустина	I	26
Іщенко В.	I	97-127
Іщенко С.С.	III	376
Йоненко П.С.	I	45
Каганович	I	79
Каганович	I	90
Каганович	I	93
Каганович Л.	I	11
Каганович Л.	I	27
Казбан А.М.	IV	461
Калашник І.В.	I	367
Калашник Т.М.	I	367
Каленіченко	I	76
Калиниченко	I	78
Калінін М.	I	58
Калінін М.	I	189
Калюжний Ф.І.	IV	465
Каляєв	I	22
Каменєв	I	93
Канарський В.Т.	I	384,385
Каневський И.И.	I	16
Каневський И.И.	I	515-518
Капітон И.	I	180-189
Карабіневич М.С.	I	256-261
Караванський С.	I	12
Карась-Галинський Г.Т.	I	451-458

Карась-Галинський Г.Т.	II	470-474,477
Карась-Галинський Ю.	I	25
Карась-Галинський Г.Т.	I	17
Карлсон	I	92
Карманський П.	III	421
Карпа В.Г.	I	29
Карпенко	I	22
Карпенко	I	52
Карпенко	I	54, 55
Карпенко М.	III	430
Карпінська Н.З.	III	376
Карташев В.М.	I	97-127
Касьянов Г.	I	8
Кациган П.	I	191
Качаловська С.Б.	I	479
Качан В.В.	I	297-300
Качан В.В.	II	467,477
Качур С.	I	188
Квахненко А.	I	73
Кваша	I	55
Квітка А.	I	36,37
Квітка А.М.	I	41
Квітка К.	I	97-127
Квітко А.М.	I	379-381
Квятек	I	78
Квятковський В.В.	I	300,301
Кензин В.Л.	I	30
Киба	I	15
Киба Ф.М.	I	339-343
Киба Ф.М.	II	434,435,476
Кирилюк Є.	III	407
Кириченко Р.	I	43
Кириченко С.	I	50
Кисіль Г.П.	I	178
Кисіль К.	I	74
Кіров	I	9
Кіров С.	I	28
Клєтишев	I	171
Климан Ф.А.	II	388
Клименко Г.	I	36
Клименко Т.	I	532,535
Клименко Т.А.	I	6
Клочча А.	III	409
Кнейб Є.І.	III	462
Кобець О.П.	III	417
Кобко І.О.	I	350-356
Ковалевський	I	70
Коваленко	I	172-177
Коваленко В.Я.	I	19
Коваленко Г.С.	I	80-90
Коваленко М.С.	I	421-427
Коваленко П.Є.	IV	373
Коваль І.І.	III	372-377
Коваль П.П.	IV	383
Коваль С.П.	I	333
Коваль С.Я.	IV	383
Ковальський	I	69
Ковальський	I	180-189
Ковінько О.	III	404
Коврига П.Т.	IV	383
Ковтун Є.	I	50
Ковтун І.М.	II	475
Ковтун С.А.	III	476
Ковтуненко І.Р.	I	556
Коган	I	180-189
Кожушко А.Я.	III	391-393

Козак М.З.	II	428,476
Козак М.П.	I	350-356
Козир А.	I	38
Козицький Ф.Є.	III	482
Козленко	I	70
Козодуб В.І.	I	559
Козодуб О.С.	IV	483
Козуб К.С.	I	414,415
Козьма	I	180-189
Козярчук А.Д.	I	350-356
Кокін	I	39
Колесник А.А.	III	469
Колесник В.	I	74
Колесса Ф.	III	421
Колєсник	I	128-130
Колісніченко М.Я.	IV	392
Колос С.	II	373
Коляда П.Д.	I	28
Комар Л.А.	I	29
Комарь Д.Й.	I	74
Компанієць Т.А.	I	56
Конденко С.П.	I	321-325
Кондратенко Л.Т.	I	169,170
Кондратюк Х.Д.	IV	460
Кононенко М.К.	IV	470
Кононенко С.І.	I	6
Кононенко С.І.	II	398
Кононенко С.І.	III	415
Конончук І.С.	I	598
Конопницька М.	III	422
Копарнак П.	I	188
Копитін	I	478
Корбут	I	38
Кореневич	I	18
Корнейчук С.Є.	I	131-135
Корницький А.А.	I	386,387
Корнієнко Д.	I	73
Корнійчук	III	386
Корнійчук Л.В.	IV	479
Корш Ф.Є.	III	385
Косаржевська Ю.С.	I	47
Косач-Кривенко О.	III	386
Косинка Г.	I	28
Косинка Г.	III	408
Косіор С.	I	11
Косіор С.	I	14
Косіор С.	I	33
Косіор С.	I	136,137
Косіор С.	I	141,147
Косіор С.	I	150,161,164
Косіор С.	I	275
Костюк В.В.	II	369
Костюк Г.	I	9
Костюк Г.	III	408
Косюга	I	93
Котко К.	III	404
Котляренко	I	189-191
Котовський	I	172-177
Котюк М.М.	I	180-189
Коцур С.	I	22
Коцюба А.І.	I	356
Коцюба М.С.	I	180-189
Коцюмбас І.І.	II	369
Коцюруба А.А.	I	6
Коцюруба М.І.	I	427-429
Кошелівець І.	III	425

Кравченко К.О.	I	128-130
Кравчук М.С.	I	180-189
Кравчук С.І.	I	273-275
Красій-Пересада О.М.	I	537-544
Крачковський С.В.	IV	490
Кривенко	I	22
Кривенко С.І.	IV	363,394
Кривець П.	I	180-189
Кривокобильський І.І.	III	456
Криворучко М.М.	IV	389
Криворучко О.Т.	II	453-455,476
Крижний Г.В.	I	92
Крикун Є.	I	43
Кримський А.	I	25
Кримський А.	I	38
Кримський А.Ю.	I	97-127
Кримський А.Ю.	III	384-389,491
Кримський Ю.	I	25
Кримський Ю.Ю.	I	97-127
Кримський Ю.Ю.	I	532-534
Кримський Ю.Ю.	III	385
Кричевський Г.	II	373
Кробань П.	I	38
Круць	III	373
Крушельницькі	I	28
Кудін В.	I	50
Кудрявцев	I	33
Кузенний М.Т.	IV	461
Кузнєцов В.С.	I	479
Кузьменко	III	373
Кузьмін А.І.	I	6
Кузьмінський А.В.	III	481
Кулеш І.	I	180-189
Кулеша І.	I	180-189
Кулик І.О.	III	378-383
Кулик П.	I	36
Кулінич Ф.І.	I	73
Куліш	III	386,421
Кульчицький С.	I	8
Купер В.	I	11
Купецький	I	67
Купфер Й.	I	38
Купченко М.Й.	IV	383
Курінний А.	I	97-127
Куропаткін	I	172-177
Кутєпов	I	172-177
Кутинська В.	II	373
Кучер Л.	I	39
Кушнір А.М.	I	350-356
Кузьминський В.С.	I	350-356
Коцюбинська О.П.	III	373
Лаврика С.І.	I	588
Лаврика Я.М.	I	588
Лавріненко К.	I	73
Лавріненко М.І.	IV	440
Лавріненко Ю.	I	467-469
Лавріненко Ю.	III	423-426
Ланчевський Ч.Ф.	I	571
Лапій	I	75
Лапченко П.М.	I	293,294
Латанський Г.В.	I	128-130
Лацис	I	128-130
Лебідь А.	III	408
Левін	I	180-189
Левкович	I	166
Левченко	I	128-130

Левченко Г.Я.	I	375-377
Левченко М.	I	97-127
Левченко О.С.	I	485,486
Левченко Я.М.	I	206,207
Левченко Я.М.	I	375-377
Левченко Я.С.	I	441,442
Лелека Г.М.	I	473
Лемешко А.	I	50
Ленін В.	I	9
Ленін В.	I	27
Ленін В.	I	58
Ленін В.	I	64
Ленін В.	I	95
Ленін В.	I	97-127
Ленін В.	I	130
Ленін В.	I	164
Ленський	I	24
Ленський	I	65,66
Ленський	I	78
Ленчик	I	16
Лепкий Б.	III	421
Леплевський І.	I	157
Леплевський І.М.	I	14
Леплевський І.М.	I	15
Леплевський І.М.	I	16
Лесманович	I	70
Лесневський	I	50
Лехан С.А.	I	74
Липківський І.	I	97-127
Липовенко І А.	I	567
Липяцький С.О.	I	580
Лисак-Рудницький І.	III	380
Лисенко Д.Ф.	I	566
Лисенко І.П.	I	582
Лисенко С.І.	IV	467
Листопад П.	I	73
Лихолай П.Т.	III	485-487
Лишень І.М.	I	180-189
Лі-Ван-Фа	I	31
Лінде	I	62
Лінде	I	74
Ліхцов М.	I	487-489
Ліхцов М.	IV	366,373
Ліхцов М.С.	I	6
Ліхцов М.С.	I	18
Ліхцов М.С.	I	43
Ліхцов М.С.	I	45
Лі-Шум	I	31
Ліщинський Р.А.	I	29
Лозовий П.	I	137
Лойцкер Ю.	III	418,419
Ломака П.Т.	IV	483
Лопата	I	23
Луковський	I	172-177
Луначарський	I	93
Лутак І.К.	I	19
Льопкало М.К.	III	376
Люборець Г.	I	180-189
Любченко П.	I	19
Люксембург Р.	I	21
Люпенко П.	I	180-189
Лядецький	I	70
Лямпицький О.Ф.	I	214
Ляпкало А.А.	III	467
Лященко І.Я.	I	56
Мазепа І.	I	20

Мазур Т.І.	I	574
Мазуренко О.	III	388,424
Мазуренко О.С.	I	6
Мазуренко Ф.Ф.	I	350-356
Май Дніпрович	I	25
Майборода Д.	I	25
Майфет Г.	III	349,350
Макаренко	I	52
Макаренко Г.Я.	I	191
Макаренко Г.Я.	III	471
Макаренко К.	I	37
Макаренко М.Я.	I	51
Макаров П.М.	I	584
Макарчук М.М.	I	350-356
Маключенко М.С.	I	128-130
Маключенко О.	I	128-130
Максимович М.О.	III	381
Маламуд	I	70
Малильо С.М.	I	494-497
Малиновський З.Й.	III	429,430
Малишев	I	45
Мальчик	I	93
Маляр І.К.	I	167
Маляр І.К.	I	594
Мамай	I	17
Мамай	I	291
Мамай Я.	I	26
Мамчій Г.М.	I	180-189
Мамчій Г.М.	II	449,476
Мандзієв С.Н.	I	585
Манило М.І.	I	227-236
Манило М.І.	II	376,377
Манило П.А.	I	34
Мантаг В.Є.	II	427,475
Мануйлов В.П.	II	387
Мануйлов П.	II	386
Марат	I	9
Маринкевич В.П.	I	6
Мариш І.М.	I	595
Маркевич	I	161
Маркс К.	I	8,9
Мартиненко М.Ф.	I	32
Марунич М.П.	I	321-325
Марченко Г.	I	97-127
Марченко К.Р.	I	470,471
Марченко М.Х.	I	329
Масич С.В.	IV	433
Масло Л.	I	50
Масловатий К.Я.	I	343-346
Масненко В.	I	46
Матвієнко	I	69
Матвієнко А.Г.	I	406-414
Матвійчук	I	180-189
Матвіюк К.	I	43
Матісс А.	III	380
Матус Л.С.	I	6
Матушевський Ф.	II	372
Махіня О.	I	25
Махляр	I	94
Махно	I	94
Медведчук К.С.	I	39
Мельник В.	III	421
Мельник В.О.	I	34
Мельник Є.С.	I	350-356
Мельник І.М.	I	586
Мельник К.Ю.	I	350-356

Мельник М.М.	I	350-356
Мельник О.Ф.	I	334
Мельниченко М.К.	III	430
Мельничук С.Ф.	I	350-356
Мельчевський А.І.	III	430
Менжинський	I	16
Менчинський П.В.	I	349
Мерзлий І.І.	I	578
Метелиця П.П.	I	131-135
Мефодіївський С.Г.	I	29
Мехтюк Д.Т.	I	350-356
Микола І.	I	172-177
Минешенко	I	90
Минко	III	423
Миронов	I	68
Миронюк	I	69
Мирошник К.	I	193-200
Мирошник Я.	I	193-200
Мирошниченко А.Г.	I	161
Мисик В.	III	408
Михайлов В.М.	I	482
Михайлова Є.С.	I	482
Михаличко В.Й.	I	326-328
Михаличко С.К.	I	326-328
Михлик І.Є.	III	477
Мицик В.	I	12
Мицик В.	I	43
Мицик В.	I	44
Міхновський Ю.	I	256-261
Могильний Ю.Є.	I	80-90
Могилянський М.	III	408
Мозгін С.В.	I	172-177
Мокієнко	I	50
Молотов	I	64
Молотов	I	80
Молотов В.	I	189
Монтаг (Монтач) В.Е.	I	307-311
Мороз В.	I	18
Мороз О.Г.	I	473,474
Морозенко	I	180-189
Морозенко	I	180-189
Морозов А.	I	46
Морход П.	I	138
Москаленко А.	III	423
Московий	I	69
Мотайленко Х.Я.	I	28
Мотузка Т.Ф.	I	131-135
Мошенський П.А.	I	80-90
Мошковська В.І.	II	368,369
Музиченко	I	38
Муравйов	I	20
Мусидрай І.К.	I	192,193
Мусидрака І.К.	I	28
Муссо Р.Р.	I	391,392
Мушкет Л.П.	I	56
Мушта П.	I	50
Нагірний	I	62
Назаренко І.	I	74
Назарій	I	20
Наконечний Г.М.	I	29
Наконешний	I	180-189
Нарадько П.Г.	I	364-367
Нарбут Г.	II	373
Наричкина М.Д.	III	425
Науменко Д. .	I	137
Небилиця І.	I	191

Негода М.	I	42
Недзельський П.М.	I	356
Недужко Й.	I	36
Недужко Й.С.	II	383
Нестеренко Т.Т.	IV	363
Нечипоренко Л.	I	74
Нізамі	III	385
Ніковський	I	97-127
Ніколаєв М.І.	I	13
Новаковський	I	180-189
Новицький А.	III	413,429
Новицький В.А.	I	312
Новікас Б.	I	97-127
Новіков В.	II	386
Новіцький О.	I	97-127
Нога І.Д.	III	468
Ногинчук А.	I	180-189
Овдєєв	I	180-189
Огієнко І.	III	421
Озюменко М.Т.	I	193-200
Олексієнко Л.В.	I	31
Олійник І.	III	373
Олійник К.В.	I	321-325
Олійник К.В.	IУ	430
Олійник Ф.М.	I	97-127
Олійник Х.М.	I	29
Оліна М.Р.	III	396
Ольдерог К.А.	I	172-177
Ольдероге В.О.	II	447,448,476
Омельчук А.	I	97-127
Онищенко С.	I	11
Онищенко С.Г.	I	306
Онищук С.М.	I	356
Оніщенко	I	137
Онойко В.	I	43
Опянов Д.	I	180-189
Орджонікідзе	I	152,160
Орлівська С.Д.	III	372
Орлов	I	68
Орлов А.М.	II	388
Орлов М.М.	II	429,430,476
Осадчук П.	III	419
Осинин	I	180-189
Осипов	I	151
Осипчук М.Г.	III	463
Осліковський М.С.	IV	392
Осьмачка Т.	III	408
Охрименко А.М.	I	50,51
П'ясецька Н.П.	I	97-127
Павленко Д.М.	IV	489
Павленко О.	II	372,373
Павлик	III	385
Павловська О.	I	43
Павловський	I	180-189
Павловський	III	373
Павловський М.П.	I	289,290
Павлюк Г.І.	I	97-127
Падалка І.Г.	II	371
Падалка І.І.	II	371,373
Падалка І.І.	III	492
Пай-Ти-Шан	I	31
Паламарчук С.	III	373
Паленко П.З.	I	590
Пальоха С.	I	39
Пальчик	I	18
Панів	III	423

Панченко В.С.	I	128-130
Панченко Г.Я.	I	450
Панченко М.А.	IV	476
Панченко О.С.	III	478
Параджанов С.	I	44
Пасенко М.І.	I	558
Пасічник І.Д.	I	45
Пасько М.Я.	II	373,374
Пахаревський	I	180-189
Пащенко Г.К.	II	376
Педоренко П.	III	352,356
Пераль Л.П.	I	478,479
Перепелиця М.Т.	I	267-269
Петльований И.	I	188
Петлюра	I	168
Петлюра	I	180-189
Петлюра С.	I	23
Петрашов	I	188
Петренко	I	22
Петренко	I	62
Петренко В.	I	23
Петро 1	I	20
Петров	I	17
Петров	I	92
Петров (Домонтович) В.	III	408
Петров Г.М.	I	30
Петров Г.М.	I	524,525
Петровський Г.І.	I	95
Петровський Г.І.	II	386
Петровський Г.І.	IV	398
Петруша М.	I	138
Пилипенко С.	I	11
Пилипенко С.	III	403
Півень Я.Я.	I	400,401
Підвальний З.М.	I	441,442
Підгрушна П.П.	I	331-333
Підгрушний І.Г.	I	331-333
Підмогильний В.	III	408,422
Пілат	IV	448
Пілсудський	I	96
Піненжик М.І.	I	444
Пінчук В.А.	I	357-359
Пінчук Ю.Г.	III	468
Піонтковський	I	51
Піонтковський	II	386
Піскун І.І.	I	580
Піскун М.П.	I	80-90
Платто О.О.	I	280,281
Плахотнюк М.А.	I	599
Плетнов О.В.	I	40
Плосконос В.	I	45
Плужник Є.	III	408
Плювака М.	I	189-191
Погребицький	I	169
Погребний	I	71
Подгрушний І.С.	I	97-127
Подзерний Д.К.	III	376
Полатайло К.О.	I	45
Полинчук Ф.Г.	I	565
Поліщук В.	III	402,408,419,421,436
Поліщук В.С.	IV	469
Поліщук В.Т.	II	366
Поліщук В.Т.	IV	358,413,419,425
Поліщук П.К.	I	561
Поліщук П.Ф.	II	432,433,476
Половецький В.	I	94

Полонська-Василенко	III	386
Полонський	I	168
Полторацький О.	III	409
Поляков І.М.	I	12
Пономар С.М.	II	383
Пономар С.М.	III	471
Пономаренко Ф.Л.	III	475
Пономарьов Н.П.	III	386
Попудрибко	I	52
Портянко І.	I	50
Портянко І.К.	I	583
Портяченко	I	21
Постоловська О.Ю.	IV	480
Постригань І.Г.	I	349,350
Постригань Л.Г.	I	26
Посунько М.	I	25
Потицький	I	180-189
Потявін	I	65
Похиленко М.С.	I	80-90
Правільський	I	92
Правосудович М.П.	I	97-127
Препияло І.	I	50
Приварський М.	I	39
Примаков В.М.	I	22
Принука М.А.	I	172-177
Пристайко В.	I	61
Присяжнюк Д.	I	188
Присяжнюк М.Т.	I	293
Притула М.	I	73
Приходько М.	I	15
Прокоп М.	I	8
Прокопенко М.Н.	I	28
Проценко Т.А.	I	73
Просєкова Є.М.	III	461
Прудкий У.К.	I	50
Прудковський Є.Ф.	I	80-90
Пугач Ф.	I	43
Пустовойт І.	I	188
Пушков О.В.	II	376
Пчельников Є.Л.	I	50
Пясецький І.Д.	III	430
Пятаков Л.Л.	I	16
Рабін Й	I	42
Рагінський М.Ю.	II	388
Радзивиль Г.	I	180-189
Радкевич К.Р.	I	330,331
Радченко О.А.	III	446
Раєцький М.В.	I	80-90
Рак Й.	I	72
Рак Й.В.	I	73
Раковська Л.М.	I	490
Раковський Х.	I	21
Раковський Х.	I	22
Раковський Х.	I	54
Раковський Х.	I	59
Ракша В. Г.	I	80-90
Ракша Т.Р.	I	80-90
Рафаїла	I	26
Рахуба Л.І.	I	131-135
Рачко Б.Ф.	I	80-90
Резніков	I	40
Решетньов	I	39
Рибак А.	I	36
Рибак К.С.	I	31
Рибаченко М.	IV	459
Рибчівський Г.Л.	III	453,454

Рижковський М.Х.	III	474
Рилин Г.	I	11
Рильський М.	I	11
Рівера Д.	II	373
Різник Т.С.	I	80-90
Різник Я.П.	I	214-216
Річардсон Г.Л.	II	392
Робесп'єр	I	9
Роженко М.	I	38
Розгін І.	II	392
Розенберг П.І.	III	472
Рокицький М.	II	373
Романенко С.П.	III	489
Романщак А.	I	38
Ромодан Л.С.	I	6
Ротач П.	III	348,351
Руденко Г.Н.	I	204
Руденко Й.П.	I	36
Руденко М.Д.	III	483
Рудковський П.І.	IV	486
Рудницький М.	III	408
Руперт Ф.Т.	I	30
Рябокінь Г.Н.	I	237-245
Рябокінь Г.Н.	II	376
Рябокінь Г.Н.	IV	458
Рябоконь Г.Н.	I	10
Рябоконь Г.Н.	I	33
Рябоконь Г.Н.	I	34
Рябоконь Г.Н.	I	36
Рябоконь Г.Н.	I	53
Рябоконь І.А.	I	356
Рясик Т.І.	I	26
Сааді	III	385
Савельєв	I	22
Савенко	I	68
Савицький О.В.	IV	462
Савицький О.В. (Юхим Гедзь, Олесь Ясний)	III	402-406
Савранський Я.С.	I	29
Савченко	I	23
Савченко	I	180-189
Савченко Д.Є.	I	303,304
Савчук Д.Ю.	III	479
Савчук Я.	III	373
Сажиєнко Д.Й.	I	350-356
Сажиєнко З.А.	I	350-356
Сайко В.	I	74
Самійленко В.	III	421
Самуйло О.О.	I	16
Сапфо	III	385
Сараєв	I	180-189
Саранюк	III	373
Сахацька П.М.	I	321-325
Сверстюк Є.	I	43
Світличний І.	I	18
Сегалович	I	156,163
Седляр В.Ф.	II	373,374
Селезень К.В.	I	357
Селецький П.Т.	III	430
Семененко А.С.	I	80-90
Семененко М.К.	I	31
Семененко С.Л.	I	80-90
Семенко М.	III	423
Семенко О.М.	IV	485
Семенов	I	164
Семенов	I	170,171

Семенюк І О.	IV	471
Семенюк О.А.	I	325,326
Семко В.Є.	III	376
Семко В.К.	I	579
Сенкевич Г.	III	422
Сенченко І.	I	11
Сенченко І.	I	17
Сербиченко	I	63
Сервіс Р.	I	8
Сергієнко Д.С.	I	429-432
Середа Г.С.	I	288,289
Середа С.М.	I	28
Сивак А.Н.	I	471,472
СидовськийМ.Г.	I	490,491
Сидоренко А.Є.	I	74
Сидорук	III	373
Сидорук Д.	III	373
Сильченко В.С.	IV	464
Симиренко В.Л.	II	390
Симиренко В.Л.	III	491
Симиренко Л.П.	I	24
Симиренко Л.П.	I	28
Симиренко Л.П.	II	390
СимиренкоТ.В.	II	392
Симоненко В.	I	17
Симоненко В.	I	18
Симоненко В.	I	42
Симоненко В.	III	381
Симонов	I	23
Синєбрюхов О.Ф.	I	32
Синько М.І.	I	350-356
Синявський	I	72
Сиротенко П.К.	I	40
Сікейрос Х.Д.А.	II	373
Сілецький Б.	III	373
Сілецький І.	III	373
Сіянка А.Я.	II	446,476
Скибинецький	I	180-189
Скляр	I	23
Скляр	I	23
Скляр	I	68
Скляр Є.Г.	I	350-356
Склярук Є.	I	188
Скопич Г.Т.	III	480
Скоропад С.Г.	II	468,469,477
Скрипник	I	18
Скрипник	I	79
Скрипник	I	164
Сланський	I	19
Сластіон (Сластьон) О.Г.	II	372
Слизь К.	I	37
Слинько Ф.К.	IV	487
Сліпачук О.	III	373
Слухай Я.М.	I	191-192
Смаглій	I	71
Смаль-Стоцький	III	420
Смашелюк Д.	I	180-189
Смолинський І.П.	I	73
Снегур	I	180-189
Собеський	I	23
Собеський	I	74-77
Собеський	I	78
Совченко А.Л.	I	180
Совчук П.	III	373
Соколенко О.М.	I	41
Соколов	I	42

Соколовський О.	III	408
Соленюк В.П.	I	29
Солженіцин О.І.	III	393
Солом'яний С.І.	I	73
Сом М.	II	390
Соса А.Я.	I	39
Сочавський Г.	I	25
Співак І.	III	418
Спориш В.А.	I	387-389
Ставинський	I	588
Сталін Й.	I	8,9,10
Сталін Й.	I	14
Сталін Й.	I	36
Сталін Й.	I	42
Сталін Й.	I	160
Сталін Й.	III	394,395
Сталін Й.	IV	492
Старов С.М.	I	459-467
Стасюк М.	I	97-127
Стеблина І.Т.	I	291,292
Стенчук Б.	I	12
Степаненко П.	I	97-127
Степаненко С.П.	III	477
Стеценко К.	I	20
Стеценко К.	I	24
Стецюра І.Д.	I	280
Стешенко О.	III	386
Стешенко О.Л.	I	19
Стоєцька М.	I	193-200
Столяренко	I	177
Стоноженко П.Г.	I	80-90
Стороженко А.П.	IV	366
Сторожко А.Й.	I	486
Сторожук А.А.	IV	419
Стратович М.С.	I	535,536
Строкач Т.	I	39
Стукало Ф.Д.	I	50
Ступаченко	I	11
Стус В.	I	18
Стус В.	I	46
Стус В.	III	381
Суббота Т.Є.	I	350-356
Сугак М.М.	I	32
Сукач П.А.	III	481
Сулінко М.	I	11
Супрун	I	189-191
Суржко С.	I	180-189
Суровцева Н.	I	43
Суровцова Н.	I	25
Суровцова Н.В.	I	458,459
Сухина М.	I	38
Танасійчук В.А.	I	471
Тараненко	I	33
Тараненко	I	57
Тараненко	I	172-177
Тараненко А.П.	II	383
Таранюк	I	78
Тарасенко	I	18
Тарасенко М.Д.	I	581
Тарасюк	I	136
Тарнович Г.І.	IV	471
Татаров С.М.	I	31
Телиця М.О.	I	28
Тенета Б.	III	408
Теплицький	I	22
Терещенко А.	I	73

Терещенко Г.	I	25
Терещенко Г.	I	25
Терещенко К.	I	25
Терещенко К.	I	97-127
Терещенко М.	III	388
Терещенко Н.	I	97-127
Терещенко Н.	III	388
Терещенко О.М.	I	40
Терещенко С.	I	25
Терещенко С.М.	I	97-127
Терещенко С.М.	III	388,389,490
Терлецький Т.Х.	I	32
Тертичний С.О.	I	159-160
Тесленко	III	386
Тесленко Г.Ф.	IV	467
Тесля Д.І.	I	40
Технарук	III	373
Тимофеєв	I	53
Тимченко Е.	II	372
Тимченко О.Л.	I	80-90
Тинкевич Л.І.	I	172-177
Тинькевич Л.І.	I	172-177
Тиркін	I	51
Титаренко Ф.О.	I	32
Тихонюк С.Г.	I	392-394
Тичина	III	386
Тищенко І.П.	IV	383
Тіто	I	19
Ткач А.А.	I	262-264
Ткач А.А.	II	434,476
Ткач О.П.	I	356
Ткаченко	I	38
Ткаченко	I	168
Ткаченко В.Ф.	I	56
Ткаченко Г.А.	III	358-360,366,367
Ткаченко Х.Л.	III	358
Товстоніс Ф.І.	I	282,283
Толстой Л.	III	385
Томин О.С.	I	524,525
Томіленко А.С.	I	6
Томін О.С.	I	30
Тонконогий	I	180-189
Топчій Т.А.	I	567
Торчинський	I	168
Травінський	I	76
Третяченко	I	70
Трофімов А.	I	97-127
Трохименко К.Д.	III	380
Трохимчук З.Д.	I	28
Троцький	I	9
Троцький	I	64
Троцький	I	93
Троцький Л.	I	16
Труба П.Н.	III	465
Труш В.	I	25
Труш-Коваль В.Є.	III	348-351
Туз М.Т.	I	47
Тулін М.А.	I	47
Тулуб З.	III	408
Турчанович С.О.	I	418-421
Тухачевський	I	16
Тютюнник	I	67
Тютюнник	I	97-127
Тютюнник	II	395
Тютюнник	III	492
Тютюнник Ю.	I	26

Тютюнник Ю.	IV	456
Українка Л.	III	373,386,425
Ульріх В.	I	28
Ульянов В.	I	58
Уманець	I	71
Урицький М.С.	I	16
Ухач-Огорович	I	47
Ухач-Огорович М.А.	I	172-177
Ухач-Огорович М.А.	IV	468
Ушаков	I	188
Ушаков	I	27
Ушаков З.М.	I	17
Ушаков З.М.	I	498,499
Уштан Т.М.	II	370
Фак І.Г.	I	29
Фарбер А.	I	11
Федоров	I	12
Федяй С.М.	III	455
Феклюнін	I	19
Фефер І.С.	III	494
Фещенко А.	I	38
Фещенко А.І.	I	405,406
Філоненко Ф.К.	I	587
Філь О.І.	I	32
Фільківський Д.	III	408
Фірдуосі	III	385
Фішер Л.І.	I	560
Флейшман	I	188
Флейшман Я.Ю.	I	498
Флейшман Я.Ю.	I	17
Флейшман Я.Ю.	I	27
Фокін П.	I	170
Фоменко	I	70
Фрайєр В.Х.	I	31
Франко І.	I	9
Франко І.	III	373,385,421
Франко І.	IV	407
Фролова М.	I	537
Фюк-Яковина А.В.	I	591
Хаїт	II	378
Хаїт Ю.	I	16, 17
Хайям	III	385
Халімон В.	I	137
Харевський П.	I	74
Харлан П.	I	37
Харченко В.І.	IV	482,496
Харченко І.М.	II	442-445,476
Харченко Я.С.	IV	458
Хвильовий М.	III	404,407-412
Хижняк М.	II	383
Хижняк О.І.	II	378
Хименко (Химко) А.І.	IV	385
Хименко А.І.	I	39
Хлевлюк О.В.	I	14
Хмара	I	55
Хмара	I	62
Хмельковський Л.К.	III	358
Хмельницький Б.	III	380
Ходулін С.К.	IV	488
Холоша В.	I	11
Хомик	I	65
Хомін	I	76
Хомко В.Є.	I	47
Хомко В.Ю.	I	80-90
Хоренко О.С.	I	398-400
Храбан Г.Ю.	II	402,405,406

Храбан Г.Ю.	IV	394
Христенко Ф.	I	128-130
Хрущов М.	I	12
Хрущов М.	I	36
Хрущов М.	I	41
Хрущов М.	I	47
Хрущов М.	III	393,394
Цапенко Н.Л.	I	73
Цаплюк	I	39
Цветківський	I	67
Целуйко В.К.	I	47
Циганник П.П.	I	534,535
Цикало В.А.	I	73
Цимбалов С.Я.	I	335,336
Ципріанович П.Є.	I	557
Цісельська (Бурій) Л.	I	492,493
Цісельський В.А.	I	492,493
Цуканов Т.	I	36
Цукерман	I	156
Чабан М.	III	422
Чайка Й.К.	III	430
Чайка К.	III	430
Чайковський Д.В.	IV	472
Чаков Г.І.	I	226,227
Чапалюк-Чапала	I	180-189
Чаюн Л.О.	I	131-135
Чекис І.В.	I	35
Ченцова В.	I	499-504
Чепанюк	I	161
Чепель М.Л.	I	350-356
Чепур І.	I	38
Чепурний Г.А.	II	456,457,476
Чепурний І.	I	36
Чепурний Л.	I	191
Чепурний М.І.	I	45
Чепурний Ф.Д.	I	227-236
Чепурний Ф.Д.	II	376,377
Череватюк С.А.	I	218-223
Чередник-Дубова Н.Д.	IV	452
Чередніченко	I	97-127
Черепін	I	10
Черненко	I	180-189
Черненко Ж.П.	IV	381
Черниченко М.	III	352-355
Чернігів М.О.	III	473
Черніков М.О.	I	336-338
Чернявський С.	IV	465
Черняк Т.	I	22
Черняхівська Л.	III	386
Черчіль	I	19
Черше І.Л.	I	284-287
Чехівський	I	97-127
Чехівський В.	II	372
Чечвянський В.	III	404
Чечель Ю.Д.	I	595
Чикаленко Є.	II	372
Чорненький Ф.	I	94
Чорний Ворон	I	55
Чорновіл В.	I	43,44
Чорновіл Т.В.	III	376
Чорновол В.	I	12
Чорновол В.М.	IV	457
Чорномаз Б.Д.	I	6
Чорномаз Б.Д.	I	38
Чорномаз Б.Д.	I	43
Чуб Д.Ф.	III	466

Чуб О.Т.	I	180-189
Чубар	I	18
Чубар	I	64
Чубов	III	464
Чужий А.	III	423
Чуйко І.	I	180-189
Чучупака	I	17
Чучупака	I	62
Чучупака С.І.	I	40
Шайкович	I	69
Шанкевич	I	68
Шапов	I	131-135
Шаповал	I	70
Шаповал	I	69
Шаповал І.С.	III	369,493
Шаповал Ю.	I	8
Шаповал Ю.	I	17
Шаповал Ю.	I	61
Шаповал Ю.	III	419
Шарий (Богунський) А.	I	22
Шарий (Богунський) А.С.	I	527-532
Шарий (Богунський) А.С.	IV	457
Шарий С.	I	180-189
Шаров	I	128-130
Шаров (Шавер) М.Д.	I	16
Шатайло О.	II	395
Шатлило О.	I	26
Шахлевич	I	191
Швайко	I	70
Швачко	I	69
Швед М.	I	73
Шведенко Г.С.	IV	410
Шебек Ф.	I	42
Шевцов А.	I	50
Шевцов О.	I	39
Шевченко М.	I	37
Шевченко П.	I	180-189
Шевченко Т.	I	97-127
Шевченко Т.	III	373,379,380,389,390,421
Шевченко Х.	I	97-127
Шелест І.К.	IV	482
Шелест П.	I	18
Шелест П.	I	19
Шелест П.	I	44
Шелудченко А.П.	III	487
Шелудько Б.	I	71
Шерстюк П.С.	I	35
Шестопал М.	I	12
Шестопал М.	I	43
Шестопал М.М.	I	525-527
Шиманський С.П.	I	97-127
Шиндар Г.С.	I	564
Шишка	I	69
Шкарій Я.М.	III	373
Шквар Г.Я.	I	6
Шквар Г.Я.	IV	443
Шкурат І.П.	I	28
Шкурат І.Т.	I	171,172
Шкуро І.М.	I	172-177
Шлапацький	I	10
Шлапацький	I	27
Шлапацький І.Г.	I	17
Шлапацький І.Г.	I	497
Шліхтер	I	18
Шмиголь А.	I	73
Шолом-Алейхем	III	418

Шпанка Г.Т.	IV	464
Шпанко Ф.І.	I	350-356
Шпарій	III	373
Шпаченко З.Л.	I	575
Штангей В.	III	423
Штангей В.	III	438
Штанько Д.М.	I	359-364
Штерн Г.	I	548
Штерн Г.М.	I	548-551
Штерн Г.М.	IV	453
Штромило	I	71
Штурм М.М.	I	35
Шувалова	I	97-127
Шулежко О.М.	IV	443
Шульга З.С.	IV	491
Шульга І.М.	II	375
Шульга М.	I	97-127
Шульга-Шульженко М.І.	III	389
Шулькевич	I	180
Шумко В.Т.	I	350-356
Шутько О.Ф.	I	41
Щегольський О.Є.	IV	466
Щербак А.Т.	I	47
Щербаківський	III	389
Щербань Г.Ф.	I	42
Щербатюк І.Т.	IV	473
Щербина Л.С.	I	30
Щербіна	I	17
Щербіна Є.А.	II	457-460,477
Щербіна Л.С.	I	524,525
Щибря Л.І.	I	389-391
Щигловська Л.	I	97-127
Щир І.А.	I	180-189
Щириця Я.О.	I	26
Щорс М.	I	22
Юрченко В.	I	17
Юрченко В.	II	472-474
Юрченко З.П.	I	321-325
Юрченко Н.К.	IV	497
Юхвиць	I	97-127
Ющенко А.Р.	I	97-127
Ющенко В.	I	45
Яблоновський Л.	I	72,73
Яворський Г.С.	I	32
Яворський М.П.	IV	437
Ягов В.Я.	II	398
Ягода	I	16
Якименко	I	34
Яковенко Г.Ф.	I	56
Яковлєв	I	138
Якубський Б.	III	408
Яновський Ю.	I	11
Янчук Л.І.	III	372
Ярич В.М.	II	430,476
Ярмола М.С.	I	32
Ярмоленко	III	373
Ярошевич	I	180-189
Ясниченко	I	180-189
Яхонтов П.М.	I	172-177
Яцевський	I	78
Яценко П.В.	I	306,307
Яцюсь В.І.	I	33

Розділ VI

Географічний покажчик

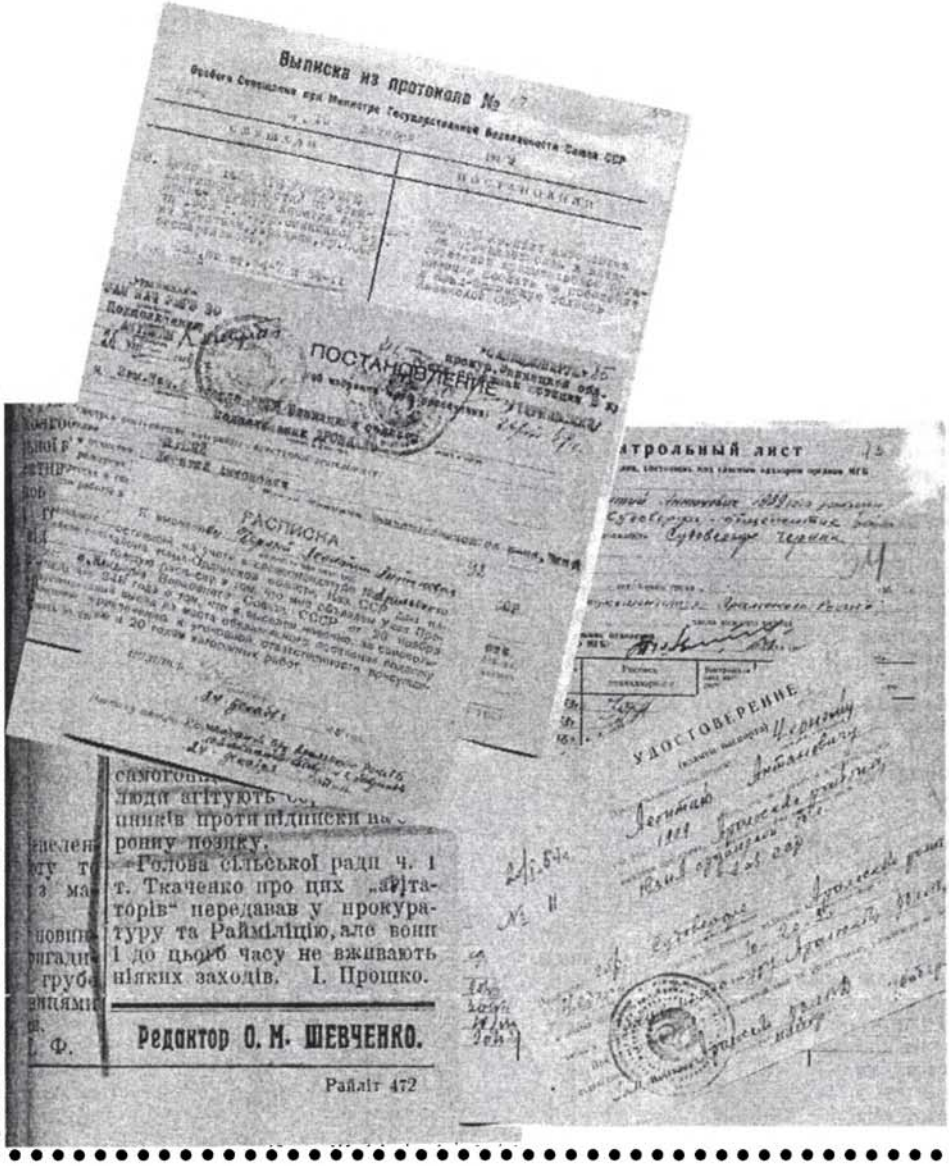

Назва	Адміністративна одиниця	Книга	Сторінка
Абхазія		IV	441
Австрія	кр.	I	18
Австрія	кр.	I	19
Адамівка	с.	I	291,292
Адамівка	с.	IV	385,461
Актюбинська	обл.	I	39
АМ ССР		I	92
Америка		II	392
Ананьєв	м.	I	93
Англія	кр.	II	374
Антипівка	с.	I	138
Артемівський	окр.	I	93
Артемівський	окр.	I	149-164
Астрахань	м.	I	180-189
Бабанка	с.	I	180-189
Бабанський	р.	I	33
Бабичі	с.	I	70
Байбузи	с.	I	33
Байбузи	с.	I	37
Байбузи	с.	I	338
Байбузи	с.	I	562
Байбузи	с.	II	376,382
Байбузи	с.	IV	458
Балаклея	с.	I	406-414
Бандурове	с.	I	73
Баришевський	р.	I	96
Басань	с.	I	95
Бахмацький	р.	I	96
Баштечки	с.	III	372-377
Безгуляки	с.	I	93
Безлюдівка	с.	I	357
Безпальче	с.	I	597
Белгород-Дністровський	м.	I	42
Бердичев	м.	I	172-177
Бердичевський	окр.	I	149-164
Бережани	м.	I	397,398
Березівка	с.	I	583
Березняки	с.	I	206,207
Березняки	с.	I	275,276
Березняки	с.	I	375-377
Березняки	с.	IV	484
Березняки	с.	IV	389
Березова Рудка	с.	III	380
Берестівець	с.	II	476
Беркозівка	с.	II	476
Берлін	м.	I	19
Берлін	м.	II	376
Бессарабія	рег.	I	28
Бєльск	м.	I	406-414
Біла Церква	м.	I	497
Біловодськ	м.	I	40
Білозір'я	с.	I	28
Білозір'я	с.	I	40
Білозір'я	с.	I	189-191
Білозір'я	с.	I	227-236
Білозір'я	с.	II	376-380,383,384
Білозір'я	с.	I	33
Білорусія	респ.	I	406-414
Білорусь	респ.	I	41
Білоцерківський	окр.	I	93
Білоцерківський	окр.	I	149-164
Біло-Церківський	окр.	I	88
Благовещенськ	м.	III	348
Бобринська	ст.	I	26
Бобринська	ст.	I	28
Бобринська	ст.	I	51
Бобринська	ст.	I	168,169

Богодухівка	с.	II	476
Богородчани	с.	IV	413
Богуслав	м.	I	50
Богуславець	с.	I	166
Богуславська	вол.	I	68
Боровиця	с.	I	26
Боровиця	с.	I	73
Боровиця	с.	I	76,79
Боровіково	с.	I	332
Босівка	с.	IV	479
Босівка	с.	IV	459
Ботвинівка	с.	I	180-189
Боярка	с.	I	304,305
Бранденбург	обл.	I	42
Брилівка	с.	I	37
Бровахи	с.	III	447
Буда-Бровахська	с.	I	591
Буда-Горобіївська	с.	I	70
Буда-Макіївка	с.	I	37
Будище	с.	I	26
Будище	с.	I	166
Будище	с.	II	395
Будище	с.	III	380
Будище	с.	IV	456
Бужанка	с.	I	302
Бужанка	с.	I	333
Бузівка	с.	I	37
Бузівка	с.	I	191-192
Бузівка	с.	III	372-377
Буки	с.	I	471
Буки	с.	I	570
Буцький	р.	I	293
Буцький	р.	I	343-346
Буцький	р.	I	356
В'язівок	с.	I	398-400
В. Верещаки	с.	I	74
В. Половецький	р.	I	93
В. Березняки	с.	I	71
Валява	с.	I	25
Валява	с.	I	589
Варшава	м.	I	180-189
Варшава	м.	I	312-317
Варшава	м.	III	427
Василиця	с.	I	92
Василівка	с.	I	74
Васильків	с.	II	476
Васильківський	р.	I	94
Васютинці	с.	I	138
Ватутіне	м.	I	18
Ватутіне	м.	III	391,394,396
Велика Бурімка	с.	IV	488
Велика Севастянівка	с.	I	38
Велика Севастянівка	с.	I	586
Велика Севастянівка	с.	IV	486
Великий Молодків	с.	IV	399
Великий Хутір	с.	IV	487
Величин	с.	I	96
Вербівець	с.	III	391,392
Вербівка	с.	I	73
Вербівка	с.	I	418-421
Вергуни	с.	I	10
Вергуни	с.	I	459
Вергуни	с.	IV	373
Вереміївка	с.	I	22
Вереміївка	с.	I	450
Вереміївка	с.	I	530
Вереміївка	с.	IV	480,483
Верхня Чебула	с.	III	396
Верхнячка	с.	I	181

Верхнячка	с.	I	567
Вершаці	с.	I	36
Виборг	м.	I	180-189
Виноградська	вол.	I	67
Вишнопіль	с.	I	43
Вишнопіль	с.	IV	460
Віknене	с.	I	294-296
Вільхи	с.	I	534
Вільхівець	с.	I	97-127
Вільшана	с.	I	36
Вільшана	с.	I	80-90
Вільшана	с.	I	280
Вільшана	с.	I	394-397
Вільшана	с.	I	414,415
Вільшанка	с.	III	373
Вільшанський	р.	I	33
Вільшанський	р.	I	34
Вільшанський	р.	I	80-90
Вільшанський	р.	I	97-127
Вільшанський	р.	I	282-284
Вільшанський	р.	I	332
Вінницька	обл.	I	256-261
Вінницька	обл.	I	377,378
Вінницька	обл.	I	5
Вінницька	обл.	I	15
Вінницька	обл.	I	444
Вінницька	обл.	II	368,369
Вінницька	обл.	III	436
Вінницький	окр.	I	149-164
Вінниця	м.	I	97-127
Вінниця	м.	I	180-189
Вінниця	м.	II	476
Вознесенське	с.	I	595
Волинська	обл.	I	172-177
Володимир-Волинський	м.	I	532
Володимирська	губ.	I	97-127
Ворнцово-Городище	ст.	III	358
Воронезька	обл.	I	435-438
Воронівка	с.	I	80-90
Воронівка	с.	I	359-364
Ворошиловградська	обл.	I	427-429
В'язівок	с.	I	72
Гайсин	м.	I	172-177
Галиція	рег.	I	97-127
Гамарня	с.	I	23
Гамарня	с.	I	70
Гамарня	с.	I	71
Гарбузин	с.	I	50
Гельмязів	с.	I	17
Гельмязів	с.	I	335
Гельмязів	с.	I	585
Гельмязів	м.	I	166
Гельмязівський	р.	I	135-136
Гельмязівський	р.	I	214-216
Гельстофорс	м.	I	180-189
Германівка	с.	I	384,385
Глухівський	пов.	I	60
Глухівський	окр.	I	97-127
Глухівський	окр.	I	149-164
Голов'ятине	с.	I	367
Головківка	с.	I	37
Голодоси	с.	I	180-189
Голубівка	с.	I	95
Горбаха	с.	I	269-271
Городище	м.	II	387,390,476
Горобіївка	с.	I	70
Городецьке	с.	I	31
Городецьке	с.	IV	485
Городище	м.	I	28

Городище	м.	III	348
Городищенський	р.	I	24
Городищенський	р.	I	27
Городищенський	р.	I	36
Городищенський	р.	I	40
Городищенський	р.	I	135-136
Городищенський	р.	I	216-218
Городищенський	р.	I	280
Городищенський	р.	I	359-364
Городищенський	р.	I	398-400
Городищенський	р.	I	414,415
Гребінка	ст.	I	51
Гребінка	ст.	I	52
Гродзеве	с.	I	209-213
Гродненська	губ.	I	260-271
Гусакове	с.	I	504
Гутирівка	с.	I	551
Дахнівка	с.	IV	467
Демки	с.	I	38
Демки	с.	I	68
Деренківець	с.	I	328,329
Джамбул	м.	III	389
Джезказган	м.	III	394
Дзензелівка	с.	I	473
Дибинці	с.	I	71
Дібрівка	с.	I	97-127
Дмитрівка		I	62
Дніпропетровська	обл.	I	11
Дніпропетровська	обл.	I	15
Дніпропетровський	окр.	I	93, 94
Дніпропетровський	окр.	I	140-164
Дніпропетровщина		I	95
Добра	с.	I	427-429
Доброводи	с.	I	401,492
Дон	рег.	I	16
Донбас	рег.	I	180-189
Донецьк	м.	II	476
Донецька	обл.	I	226
Драбів	м.	II	475
Драбівка	с.	I	166
Драбівський	р.	I	38
Драбівський	р.	I	40
Драбівський	р.	I	329
Драбівський	р.	I	574,580
Драбівський	р.	II	475
Дубіївка	с.	IV	481
Дубова	с.	I	38
Дубова	с.	I	350-355
Дубова	с.	I	401-405
Європа		I	41
Єгипет	кр.	II	374
Єлисаветград	м.	I	56
Єреван	м.	II	374
Єрки	с.	I	36
Єрки	с.	I	39
Єрки	с.	I	44
Єрки	с.	IV	457
Єрлікс	с.	I	97-127
Жаб'янка	с.	I	563
Жаботин	с.	I	357-359
Жаботин	с.	I	590
Жаб'янка	с.	IV	465
Жашків	м.	III	273,275
Жашків	м.	II	476
Жашківський	р.	I	37
Жашківський	р.	I	37
Жашківський	р.	I	131-135
Жашківський	р.	I	167
Жашківський	р.	I	191-192

Жашківський	р.	I	566
Жашківський	р.	I	594
Жашків	м.	I	11
Житомир	м.	I	284-287
Житомир	м.	IV	490
Житомир	м.	I	180-189
Житомирська	обл.	I	15
Житомирська	обл.	I	15
Житомирська	губ.	I	59
Житомирська	обл.	I	280
Житомирський	окр.	I	149-164
Жовнине	с.	I	39
Жовнине	с.	I	172-177
Жорнокльови	с.	II	371,375
Журавка	с.	I	80-90
Журжинці	с.	IV	471
Журовка	с.	I	375-377
Завалля	с.	II	475
Залевки	с.	I	321-325
Залевки	с.	IV	430
Зам'ятинці	с.	IV	403
Запоріжжя	м.	I	149-164
Запорізький	окр.	I	93,95
Західна Україна	рег.	I	15
Західна Україна	рег.	I	19
Західна Україна	рег.	I	28
Заяцковка	с.	I	180-189
Заячківка	с.	I	34
Звенигородка	м.	I	32
Звенигородка	м.	I	42
Звенигородка	м.	I	55,56
Звенигородка	м.	I	67
Звенигородка	м.	I	80-90
Звенигородка	м.	I	97-127
Звенигородка	м.	I	438-440
Звенигородка	м.	I	532
Звенигородка	м.	I	575
Звенигородка	м.	I	593
Звенигородка	м.	I	596
Звенигородка	м.	II	391,395,477
Звенигородка	м.	III	384,385,389,393,394
Звенигородський	п.	I	20
Звенигородський	р.	I	25
Звенигородський	р.	I	26
Звенигородський	р.	I	27
Звенигородський	р.	I	30
Звенигородський	р.	I	33
Звенигородський	р.	I	42
Звенигородський	р.	I	43
Звенигородський	р.		45
Звенигородський	пов.	I	66
Звенигородський	р.	I	97-127
Звенигородський	р.	I	179
Звенигородський	р.	I	267-269
Звенигородський	р.	I	405,406
Звенигородський	пов.	I	418-421
Звенигородський	р.	I	504
Звенигородський	р.	I	525
Звенигородський	р.	I	561
Звенигородський	р.	I	598,599
Зелений Ріг	м.	III	373
Зеленці	с.	I	39
Зіновьєвський	окр.	I	149-164
Зіновьєвський	окр.	I	180-189
Златопіль	м.	I	76
Златопіль	м.	I	289,290
Златопільський	р.	I	72
Златопільський	р.	I	135-136
Златопільський	р.	I	180

Златопільський	р.	I	375-377
Змагайлівка	с.	I	36
Змагайлівка	с.	I	262-264
Знам'янка	ст.	I	62
Золотоніський	п.	I	21
Золотоніський	р.	I	37
Золотоніський	р.	I	38
Золотоніський	р.	I	40
Золотоніський	р.	I	45
Золотоніський	окр.	I	51
Золотоніський	пов.	I	54
Золотоніський	пов.	I	62
Золотоніський	р.	I	135-138
Золотоніський	р.	I	172-177
Золотоніський	р.	I	179
Золотоніський	р.	I	214-216
Золотоніський	р.	I	346-348
Золотоніський	р.	I	534
Золотоніський	р.	I	585
Золотоніський	р.	I	595
Золотоноша	м.	I	31
Золотоноша	ст.	I	38
Золотоноша	м.	I	247-249
Золотоноша	м.	I	288,289
Золотоноша	м.	I	512
Золотоноша	м.	II	475
Золотоноша	м.	III	402
Івангород	с.	I	72
Івангород	с.	I	74
Іванівська	обл.	I	36
Івано-Франківська	обл.	IV	413
Івки	с.	I	68
Івківці	с.	I	73
Івківці	с.	IV	440
Ізюмський	окр.	I	149-164
Іляшивка	с.	I	88
Ірдинь	с.	I	40
Ірклiїв	с.	I	38
Ірклiїв	с.	I	394-397
Ірклiївський	р.	I	135-138
Ірклiївський	р.	I	169,170
Ірклiївський	р.	I	583
Іркутськ	м.	I	172-177
Ісайки	с.	I	71
Іспанія	кр.	I	18
Італія	кр.	II	374
Італія	кр.	III	413
Казахстан	респ.	I	25
Казахстан	респ.	I	39
Казахстан	респ.	III	386,389,391
Казахська РСР	респ.	I	379-381
Калиш	м.	I	180-189
Калуш	м.	I	44
Кам'янець-Подільська	обл.	I	15
Кам'янець-Подільська	обл.	I	15
Кам'янець-Подільський	окр.	I	149-164
Кам'яний Брід	с.	I	302
Кам'яний Брід	с.	IV	461
Кам'янка	м.	I	50
Кам'янка	м.	I	55
Кам'янка	м.	I	62
Кам'янка	м.	I	76
Кам'янка	м.	I	177
Кам'янка	м.	I	469
Кам'янка	м.	I	527
Кам'янка	м.	III	382
Кам'янка	м.	IV	477
Кам'янский	р.	I	177
Кам'янське	м.	I	95

Кам'янський	р.	I	37
Кам'янський	р.	I	72
Кам'янський	р.	I	135-136
Кам'янський	р.	I	349,350
Кам'янський	р.	I	357-359
Кам'янський	р.	I	590
Кам'януватка	с.	I	30
Камчатка		I	14
Канада	кр.	II	391
Кандалакша	ст.	III	357
Канів	м.	I	38
Канів	м.	I	44
Канів	м.	I	45
Канів	м.	III	415-418
Канів	м.	IV	413
Канівський	пов.	I	50
Канівський	пов.	I	50
Канівський	пов.	I	60
Канівський	р.	I	135-136
Канівський	р.	I	400
Карашино	с.	I	67
Катеринопіль	с.	I	218-223
Катеринопіль	с.	I	312
Катеринопіль	м.	II	395
Катеринопіль	м.	III	393
Катеринопіль	с.	I	37
Катеринопільська	вол.	I	70
Катеринопільська	вол.	I	71
Катеринопільський	р.	I	32
Катеринопільський	р.	I	33
Катеринопільський	р.	I	36
Катеринопільський	р.	I	39
Катеринопільський	р.	I	44
Катеринопільський	р.	I	218-223
Катеринопільський	р.	I	294-296
Катеринослав	м.	I	89
Катеринославська	губ.	I	59
Кашин	м.	I	180-189
Квітки	с.	I	20
Квітки	с.	I	50
Киіївський	окр.	I	93,96
Київ	м.	I	20
Київ	м.	I	34
Київ	м.	I	38
Київ	м.	I	41
Київ	м.	I	56
Київ	м.	I	172-177
Київ	м.	I	247-249
Київ	м.	II	368,371,374,382,392-398
Київ	м.	III	376,385,418,422,427
Київ	м.	I	97-127
Київ	м.	I	438-440
Київ	м.	I	527
Київська	обл.	I	5
Київська	обл.	I	15
Київська	обл.	I	37
Київська	губ.	I	52
Київська	губ.	I	59,60
Київська	обл.	I	179
Київська	обл.	I	261,262
Київська	обл.	I	282-284
Київська	обл.	I	292-294
Київська	обл.	I	384,385
Київська	обл.	I	535
Київський	окр.	I	16
Київський	р.	I	96
Київський	окр.	I	149-164
Кирилівка	с.	I	80-90
Кирилівка	с.	I	97-127

Киселівка	с.	I	192-193
Кислівка	с.	I	71
Китаєве	с.	II	392
Китай	кр.	I	31
Китай	кр.	I	35
Китай	кр.	I	95
Кичинці	с.	I	50
Кіровоград	м.	IV	413
Кіровоградська	обл.	I	5
Кіщенці	с.	II	477
Клечанівка	с.	I	138
Кліщинці	с.	I	485
Коломия	м.	I	397,398
Княжа	с.	I	429-432
Княжа	с.	II	476
Ковельський	р.	I	172-177
Ковельський	пов.	I	287,288
Коврай	с.	I	214-216
Кожарка	с.	I	349,350
Козацьке	с.	I	38
Козацьке	с.	I	71
Козацьке	с.	I	97-127
Козацьке	с.	I	405,406
Козацьке	с.	I	598
Козинська	вол.	I	68
Козлов	м.	II	393
Колима		I	10
Колима	рег.	I	19
Колима	рег.	I	47
Колима	рег.	I	458
Коломия	м.	II	370
Конела	с.	III	376
Кононча	с.	I	70
Конотопський	окр.	I	93,96
Конотопський	окр.	I	149-164
Константинополь	м.	III	413
Коритня	с.	I	29
Коритня	с.	I	471,472
Коритня	с.	III	429-432,437
Корнилівка	с.	III	446
Коростенський	окр.	I	149-164
Коростень	м.	IV	358,394
Корсунська	вол.	I	67
Корсунська	вол.	I	71
Корсунський	р-н	I	11
Корсунський	р.	I	20
Корсунський	р.	I	71
Корсунський	р.	I	135-136
Корсунський	р.	I	492
Корсунь	м.	I	31
Корсунь	м.	I	35
Корсунь	м.	I	71
Корсунь	м.	I	137
Корсунь	м.	I	287,288
Корсунь	м.	I	307-311
Корсунь	м.	I	567,568
Корсунь	м.	III	447
Корсунь-Шевчеківський	р.	I	328,329
Корсунь-Шевчеківський	р.	I	595
Корсунь-Шевчеківський	м.	II	475
Корчеватий	о.	I	22
Костянець	с.	IV	491
Кочержинці	с.	I	38
Кочержинці	с.	I	201,202
Кочержинці	с.	I	392-394
Кочубіївка	с.	I	28
Кочубіївка	с.	I	202,203
Кошеватська	вол.	I	71
Красилівка	с.	I	432,433

Красносілка	с.	I	74
Красноярський	край	I	37
Красноярський	край	I	37
Кременчук	м.	I	22
Кременчук	м.	I	63
Кременчуцька	губ.	I	59
Кременчуцька	губ.	I	62
Кременчуцька	губ.	I	65
Кременчуцький	окр.	I	149-164
Криворізький	окр.	I	149-164
Крим	рег.	I	59
Крупське	с.	I	179
Крути	м.	I	20
Крутьки	с.	I	169,170
Кубань	рег.	I	16
Кузьмина Гребля	с.	IV	464
Куликівка	с.	I	349,350
Куликівка	с.	IV	466
Куп'янський	окр.	I	149-164
Курськ	м.	I	28
Курськ	м.	II	393
Кустанайська	обл.	III	384
Кути	с.	I	69
Ладижинка	с.	I	570
Ладижинка	с.	IV	473
Ладижинський	р.	I	29
Ладижинський	р.	I	30
Ладижинський	р.	I	350-355
Латвія	кр.	I	483,484
Лебедин	с.	I	137
Лево-Розсошанський	р.	I	435,438
Ленінград	м.	I	180
Ленінград	м.	I	389
Ленінград	м.	I	400,401
Ленінград	м.	II	374
Ленінград	м.	III	373
Ленінград	м.	IV	477
Ленінградська	обл.	I	35
Леськи	с.	I	37
Лещинівка	с.	I	180-189
Лип'янка	с.	I	378,379
Листвине	с.	I	67
Лисянка	м.	I	67
Лисянка	м.	I	97-127
Лисянка	с.	I	556
Лисянська	вол.	I	70
Лисянський	р.	I	30
Лисянський	р.	I	39
Лисянський	р.	I	97-127
Лисянський	р.	I	302-305
Лисянський	р.	I	333
Лисянський	р.	I	389-391
Лисянський	р.	I	467
Лисянський	р.	I	588
Литвинівка	с.	III	373
Литинський	р.	I	444
Лісняне	с.	I	387-389
Лозуватка	с.	I	30
Лозуватка	с.	I	250-256
Лозуватка	с.	I	473
Лозуватка	с.	IV	425
Ломовате	с.	I	36
Ломовате	с.	II	476
Лотарі	с.	I	68
Лубенський	окр.	I	149-164
Лубенці	с.	I	62
Лубенці	с.	I	73
Луга	м.	I	35
Луганська	обл.	I	40

Луганський	окр.	I	93,96
Луганський	окр.	I	149-164
Лука	с.	I	70
Лука	с.	I	71
Лука	с.	I	400
Луцьк	м.	II	373
Львів	м.	I	25
Львів	м.	II	393,477
Люблинська	губ.	I	172-177
Люблинська	губ.	I	300,301
Любомирка	с.	I	74
Людгардин	с.	I	280,281
Лящівка	с.	I	138
Магадан	м.	I	537
Магадан	м.	II	381
Мадрид	м.	I	18
Майданецьке	с.	I	97-127
Макіївка	с.	I	357
Мала Іванівка	с.	IV	479
Мала Маньківка	с.	I	334
Мала Севастянівка	с.	I	180-189
Мале Старосілля	с.	I	406-414
Малин	м.	IV	381
Малі Канівці	с.	I	39
Малі Канівці	с.	IV	488
Мало-Михайлівка	с.	I	94
Манжурія	кр.	I	172-177
Маньківка	с.	I	214
Маньківка	смт	III	428
Маньківка	с.	IV	480
Маньківський	р.	I	29
Маньківський	р.	I	33
Маньківський	р.	I	69
Маньківський	р.	I	334
Маньківський	р.	I	350-355
Маньківський	р.	I	427-429
Маньківський	р.	I	473
Маньківський	р.	I	583
Маріупольський	окр.	I	93
Маріупольський	окр.	I	149-164
Марійка	с.	III	373
Маріуполь	м.	III	391
Марчихина-Буда	с.	I	97-127
Маслівка	с.	I	68
Матвіївка	с.	I	40
Матусів	с.	I	92
Матусів	с.	I	179,18
Матусів	с.	I	180
Матусів	с.	I	364-367
Матусів	с.	IV	433
Медведівка	с.	I	50
Медведівка	с.	I	73
Медведівка	с.	I	76
Медведівка	м.	I	166
Медведівський	р.	I	72,70
Медведівський	р.	I	135-136
Медвин	с.	I	50
Медвин	с.	III	424
Межирич	с.	I	70
Межирич	с.	I	490
Мелені	с.	I	535
Мелітополь	м.	I	149
Мелітопольський	окр.	I	149-164
Мелітопольщина		I	95
Мельники	с.	I	38
Мельники	с.	I	40
Мельники	с.	I	72
Мельники	с.	I	73
Мельники	с.	I	73

Мемель	м.	I	18
Мехедівка	с.	I	580
Мижиріцька	вол.	I	69
Мизинівка	с.	IV	458
Микитяни	с.	I	71
Миколаїв	м.	I	154,155
Миколаївська	обл.	I	15
Миколаївська	обл.	I	15
Миколаївський	окр.	I	149-164
Минтрезівка	с.	I	68
Миргород	м.	II	373
Миргородський	р.	I	514
Митлашівка	с.	I	329
Митлашівка	с.	I	580
Михайлівка	с.	I	76
Михайлівка	с.	I	97-127
Михайлівка	с.	I	336-338
Мінська	обл.	I	438-440
Млиїв	с.	I	368-375
Мліїв	с.	I	24
Мліїв	с.	II	390-392
Мліїв	с.	III	352,358,367
Могилівський	р.	I	256-261
Могилі-Подільський	окр.	I	93,96
Могілевський	окр.	I	149-164
Мокро-Калигірський	р.	I	135-138
Молдавська	АРСР	I	15
Молдавський	окр.	I	149-164
Монастирище	м.	I	28
Монастирище	с.	I	474
Монастирище	м.	II	476
Монастирище	с.	I	444
Монастирищенський	р.	I	29
Монастирищенський	р.	I	33
Монастирищенський	р.	I	349
Монастирищенський	р.	I	429-432
Монастирищенський	р.	I	472
Моринці	с.	I	71
Моринці	с.	I	72
Моринці	с.	II	395
Моринці	с.	III	378-380
Москаленки	с.	IV	466
Москва	м.	I	18
Москва	м.	I	19
Москва	м.	I	29
Москва	м.	I	38
Москва	м.	I	41
Москва	м.	I	43
Москва	м.		58
Москва	м.	I	172-177
Москва	м.	I	180
Москва	м.	II	370,374,398,399
Москва	м.	III	359,385,392,424
Мотилівка	с.	IV	497
Мотронинський	мон.	I	55
Мошенський	р.	I	52
Мошенський	р.	I	135-136
Мошни	с.	I	27
Мошни	с.	I	40
Мошни	с.	I	51
Мурзинці	с.	I	43
Мурзинці	с.	I	525
Надточаївка	с.	I	421-427
Нарим	м.	III	399
Неморож	с.	I	405,406
Несваткове	с.	I	177
Нехайки	с.	I	574
Нижнє-Боєво	с.	I	435-438
Німеччина		I	8

Ніжинський	окр.	I	149-164
Німеччина	кр.	I	19
Німеччина	кр.	I	21
Німеччина	кр.	I	32
Німеччина	кр.	I	34
Німеччина	кр.	I	35
Німеччина	кр.	I	38
Німеччина	кр.	I	167
Німеччина	кр.	II	374
Нова-Гребля	с.	I	37
Новоград-Волинський	м.	III	384
Новоград-Волинський	р.	I	180-189
Новоград-Волинський	р.	I	280,281
Норильськ	м.	I	36
Обухівський	р.	I	384,385
Одеса	м.	I	56
Одеса	м.	I	97-127
Одеса	м.	II	374,396
Одеса	м.	III	374,413
Одеса	м.	I	154,155
Одеська	обл.	I	15
Одеська	обл.	I	512
Одеський	окр.	I	149-164
Озірна	с.	I	267-269
Оксанине	с.	I	39
Оксанине	с.	I	41
Олександрівка	с.	I	72
Олександрівка	м.	I	73
Олександрівка	м.	I	76
Олександрівська	губ.	I	59
Олександрівський	р.	I	135-136
Ольгопільський	пов.	I	60
Орадівка	с.	IV	478
Орли	с.	I	97-127
Орловець	с.	I	216-218
Оситняжка	с.	I	76
Осітня	с.	II	368
Осота	с.	I	23
Острожани	с.	III	376
Охматів	с.	III	372,375
Очеретяна	с.	I	68
П'ятигорськ	м.	I	34
Павлівщина	с.	III	369,370
Паланка	с.	I	581
Пальчик	с.	III	420
Париж	м.	I	180-189
Париж	м.	II	373
Пединівка	с.	I	80-90
Пединівка	с.	I	97-127
Пекарі	с.	I	70
Первомайське	с.	I	189-191
Первомайський	окр.	I	149
Перещепинський	р.	I	95
Пермь	м.	I	180-189
Петербург	м.	I	172-177
Петриківський	р.	I	94
Петрівка	с.	I	434,435
Петрівка-Полівка	с.	I	434,435
Петрівський	р.	I	135-136
Петровське	с.	I	389-391
Петровський	р.	I	293,294
Петропавловськ	м.	III	394
Петрушки	с.	I	67
Петрушки	с.	III	447
Пищики	с.	III	407
Північ	рег.	I	138
Північний Кавказ	рег.	III	424
Північний Край	рег.	I	141
Північно-Кавказький	край	I	156

Підвисоцьке	с.	I	214
Підвисоцький	р.	I	29
Підвисоцький	р.	I	350-355
Піківець	с.	I	41
Плескачівка	с.	I	578
Плюваки	с.	I	189-191
Побійна	с.	I	31
Повіття	с.	I	287,288
Подільська	губ.	I	59,60
Подільський	окр.	I	88
Полствин	с.	III	447
Полтавська	обл.	I	5
Полтавська	обл.	I	15
Полтавська	обл.	I	15
Полтавська	губ.	I	59
Полтавська	губ.	I	63
Полтавська	обл.	I	180-189
Полтавська	обл.	I	389-391
Полтавська	обл.	I	514
Полтавська	обл.	I	551
Полтавська	губ.	III	402
Полтавський	окр.	I	93
Полтавський	окр.	I	149-164
Полтавщина		I	95
Полуднівка	с.	I	50
Полуднівка	с.	I	73
Польща	кр.	I	23
Польща	кр.	I	25
Польща	кр.	I	28
Польща	кр.	I	30
Польща	кр.	I	34
Польща	кр.	I	42
Польща	кр.	I	96
Польща	кр.	I	172-177
Польща	кр.	I	179
Польща	кр.	I	180-189
Польща	кр.	I	377,378
Польща	кр.	I	386
Польща	кр.	I	490
Польща	кр.	II	374
Польща	кр.	III	374,430
Полянецьке	с.	I	325,326
Попівка	с.	I	25
Попівка	с.	I	70
Попівка	с.	I	97-127
Попівка	с.	I	343-346
Попівка	с.	II	475
Попівка	с.	III	388
Посишки	с.	I	180-189
Постишева	ст.	I	31
Почапинці	с.	I	588
Поштова Віта	с.	I	96
Прилуцька	вол.	I	68
Прилуцький	окр.	I	149-164
Пролетарськ	м.	I	427-429
Проскурівський	окр.	I	149-164
Пугачівка	с.	I	37
Пугачівка	с.	I	131-135
Пугачівка	с.	IV	465
Радіхово	с.	I	172-177
Радомисльський	пов.	I	52
Рацеве	с.	I	50
Рижавка	с.	I	30
Рівне	м.	I	180-189
Розкопанці	с.	I	68
Розсошинці	с.	IV	476
Романівці	с.	II	373
Роменський	окр.	I	149-164
Ромодан	м.	I	514

Росія	кр.	I	21
Росія	кр.	I	22
Росія	кр.	I	24
Росія	кр.	II	392
Ротмістрівка	с.	I	378,379
Ротмістрівка	с.	IV	464
Ротмістрівський	р.	I	135-136
Ротмістрівський	р.	I	357
Саарська	обл.	I	18
Сабадаш	с.	III	373
Сагунівка	с.	I	39
Самбор	м.	I	397,398
Саморідня	с.	I	11
Саморідня	с.	I	71
Саморідня	с.	I	306
Свидівок	с.	I	36
Свидівок	с.	IV	478
Святошине	с.	I	87
Севастянівка	с.	I	564
Севкрай	рег.	I	193
Сегединці	с.	I	80-90
Сегединці	с.	I	282-284
Сегежа	м.	III	370
Селище	с.	I	50
Селище	с.	I	444
Селище	с.	I	492
Сердюківка	с.	I	269-271
Серебринці	с.	I	256-261
Середня Азія	рег.	I	156
Сибір	рег.	I	37
Сибір	рег.	I	41,42
Сибір	рег.	I	44
Сибір	рег.	I	47
Сибір	рег.	I	138
Сибір	рег.	III	396
Сигнаївка	с.	I	10
Сигнаївка	с.	I	92
Сигнаївка	с.	IV	358
Сидорівка	с.	I	595
Ситківці	с.	III	436
Сімферополь	м.	II	395,397
Сінгапур	кр.	I	172-177
Сквира	м.	I	180-189
Скотареве	с.	I	39
Сміла	м.	I	35
Сміла	м.	I	40
Сміла	м.	I	52
Сміла	м.	I	224,225
Сміла	м.	I	261,262
Сміла	м.	I	312-321
Сміла	м.	I	435-438
Сміла	м.	I	519-524
Сміла	м.	I	548
Сміла	м.	I	560,569,571
Сміла	м.	II	391,475,477
Сміла	м.	IV	413,456,490
Смілянський	р.	I	39
Смілянський	р.	I	72
Смілянський	р.	I	135-136
Смілянський	р.	I	269-271
Смілянський	р.	I	284-287
Смілянський	р.	I	321-325
Смілянський	р.	I	357
Смілянський	р.	I	367
Смілянський	р.	I	375-377
Смілянський	р.	I	378,379
Смілянський	р.	I	406-414
Смілянський	р.	I	578
Соколівка	с.	I	167

Соколівка	с.	I	594
Солікамськ	м.	I	379-381
Соловки	рег.	I	19
Соловки	рег.	I	25
Соловки	рег.	I	37
Соловки	рег.	I	41
Соловки	рег.	I	180-189
Соловки	рег.	I	458
Сорокотяги	с.	I	566
Сорокотяги	с.	III	373
Соснівка	с.	I	74
Сосновець	ст.	III	356
Сочі	м.	III	435
СРСР	кр.	I	25
СРСР	кр.	I	29
Ставищенський	р.	I	37
Ставищенський	р.	I	432,433
Сталіно	м.	I	40
Сталінська	обл.	I	15
Сталінський	окр.	I	93
Сталінський	окр.	I	149-164
Станиславчик	с.	I	179
Станіслав	м.	III	379
Стара Осота	с.	I	74
Старий Каврай	с.	I	13
Старобельськ	м.	I	149
Старобельський	окр.	I	149-164
Старобешеве	смт.	I	226
Старо-Костянтинівський	р.	I	39
Старосілля	с.	I	303,304
Старосілля	с.	I	306
Стеблівський	р.	I	135-136
Стебне	с.	I	97-127
Степанакерт	м.	II	382
Степанецька	вол.	I	68
Степанки	с.	I	27
Степанки	с.	IV	381
Степанці	с.	I	68
Степки	с.	I	71
Стецівка	с.	I	561
Стокгольм	м.	II	374
Стрельники	с.	I	96
Стрий	м.	I	397,398
Суботів	с.	I	22
Суботів	с.	III	380
Суботів	с.	IV	406
Судети	обл.	I	18
Судогорський	пов.	I	97-127
Сулимівка	с.	I	96
Сумський	окр.	I	149-164
Сухий Яр		I	38
Сухини	с.	IV	489
Сухолісся	с.	I	261,262
Сушки	с.	I	40
Суярва	м.	I	180-189
США	кр.	III	423
Таганча	с.	IV	407
Таганчанський	р.	I	135-136
Тальне	м.	I	12
Тальне	м.	I	297-300
Тальнівський	р.	I	33
Тальнівський	р.	I	39
Тальнівський	р.	I	43
Тальнівський	р.	I	97-127
Тальнівський	р.	I	180-189
Тальянки	с.	I	39
Тамбов	м.	II	399
Тарасівка	с.	I	47
Тарасівка	с.	I	97-127

Тарасівка	с.	I	179
Ташлик	с.	IV	467
Тбілісі	м.	II	374
Текуча	с.	I	17
Текуча	с.	I	350-355
Текуча	с.	I	451
Текуча	с.	II	477
Телепине	с.	I	31
Тернівка	с.	II	368,369
Тернопіль	м.	I	397,398
Тернопільська	обл.	II	373
Тимошівка	с.	I	37
Тимченки	с.	IV	457
Тинівка	с.	I	292,293
Тинівка	с.	I	356
Тіньки	с.	II	476
Томськ	м.	I	391
Томськ	м.	II	398
Томськ	м.	III	398
Торонто	м.	I	11
Трипілля	с.	II	380
Тульська	губ.	I	336-338
Тульчин	м.	I	172-177
Тульчинський	окр.	I	149-164
Турія	с.	IV	430
Туркенці	с.	I	67
Туркестан	респ.	I	22
Туркестан	респ.	I	92
Угорщина	кр.	I	19
Удачное	смт.	I	93
Ужгород	м.	I	43
Ужгород	м.	I	494
Україна		I	14, 15
Україна	кр.	III	374,375
Улан-Уде	м.	III	359-361,366,447
Уманський	р.	I	17
Уманський	окр.	I	24
Уманський	окр.	I	25
Уманський	окр.	I	26
Уманський	окр.	I	26, 27
Уманський	р.	I	27
Уманський	р.	I	28
Уманський	р.	I	29
Уманський	р.	I	31
Уманський	р.	I	33
Уманський	р.	I	34
Уманський	р.	I	38
Уманський	р.	I	39
Уманський	окр.	I	93
Уманський	окр.	I	97-127
Уманський	окр.	I	131-135
Уманський	р.	I	201-203
Уманський	р.	I	208-213
Уманський	пов.	I	208-213
Уманський	р.	I	350-355
Уманський	р.	I	392-394
Уманський	р.	I	401-405
Уманський	р.	I	491
Уманський	р.	I	581
Умань	м.	I	30
Умань	м.	I	31
Умань	м.	I	34
Умань	м.	I	38
Умань	м.	I	39
Умань	м.	I	40
Умань	м.	I	47
Умань	м.	I	97-127
Умань	м.	I	172-177
Умань	м.	I	180-189

Умань	м.	I	193-200
Умань	м.	I	256-261
Умань	м.	I	289,290
Умань	м.	I	325,326
Умань	м.	I	379-381
Умань	м.	I	391-394
Умань	м.	I	441,442
Умань	м.	I	458
Умань	м.	I	486
Умань	м.	I	525
Умань	м.	I	582,584
Умань	м.	II	368,370,390,398,475-477
Умань	м.	III	428
Умань	м.	IV	366,419,468,471
Урал	рег.	I	180-189,
Урал	рег.	I	15
Уральська	обл.	I	14
Усольлаг		IV	395
Уфа	м.	III	386
Ухожа	с.	I	41
Фастів	м.	I	88
Фінляндія	кр.	I	36
Фінляндія	кр.	I	180-189
Фінляндія	кр.	I	387-391
Франківка	с.	IV	483
Франція	кр.	I	44
Франція	кр.	I	180-189
Франція	кр.	II	374
Фултон	м.	I	18
Хабаровськ	м.	I	172-177
Хабаровськ	м.	II	387
Хабінська	вол.	I	52
Харків	м.	I	22
Харків	м.	I	22
Харків	м.	I	25
Харків	м.	I	59
Харків	м.	I	79
Харків	м.	I	95
Харків	м.	I	148,149
Харків	м.	II	373,374,395
Харків	м.	III	413,416,424
Харків	м.	I	17
Харківська	обл.	I	15
Харківська	обл.	I	394-397
Харківська	губ.	I	59
Харківський	окр.	I	149-164
Харківський	р.	I	357
Херсон	м.	I	154,155
Херсонська	губ.	I	59
Херсонський	окр.	I	149-164
Херсонщина	рег.	I	180-189
Хижинці	с.	I	67
Хижинці	с.	I	467
Хижинці	с.	III	423,424
Хлипнівка	с.	I	97-127
Хмельницька	обл.	I	39
Хмільна	с.	I	70
Ходоровська	вол.	I	50
Холм	м.	I	39
Холм	м.	I	172-177
Холодний Яр		I	5
Холодний Яр	рег.	I	24
Холодний Яр	рег.	I	55
Холодний Яр	рег.	I	56
Холодний Яр		I	61
Холодний Яр	рег.		67
Хохотча	с.	I	68
Христинівка	м.	I	15
Христинівка	с.	I	17

Христинівка	с.	I	34
Христинівка	с.	I	38
Христинівка	ст.	I	168
Христинівка	с.	I	180-189
Христинівка	ст.	I	565
Христинівка	м.	II	396,476
Христинівка	м.	IV	489
Христинівський	р.	I	33
Христинівський	р.	I	41
Христинівський	р.	I	564,567
Христинівський	р.	I	586
Хрущівка	с.	I	346-348
Худоліївка	с.	IV	406,470
Цвєтково	ст.	I	179
Цвітна	с.	I	74
Цибулів	с.	I	29
Цибульове	ст.	I	62
Чемериське	с.	I	598
Чернігівська	обл.	I	15
Червона Слобода	с.	II	476
Червоне	с.	I	583
Черея	с.	I	438-440
Черкаси	м.	I	15
Черкаси	м.	I	16
Черкаси	м.	I	18
Черкаси	м.	I	19
Черкаси	м.	I	21
Черкаси	м.	I	25
Черкаси	м.	I	33
Черкаси	м.	I	42
Черкаси	м.	I	43
Черкаси	м.	I	45
Черкаси	м.	I	64
Черкаси	м.	I	72
Черкаси	м.	I	79
Черкаси	м.	I	189-191
Черкаси	м.	I	237-245
Черкаси	м.	I	300,301
Черкаси	м.	I	307-311
Черкаси	м.	I	326-328
Черкаси	м.	I	330
Черкаси	м.	I	335,336
Черкаси	м.	I	418-421
Черкаси	м.	I	478-482
Черкаси	м.	I	487
Черкаси	м.	I	490
Черкаси	м.	I	514
Черкаси	м.	I	527,528
Черкаси	м.	I	537
Черкаси	м.	I	551
Черкаси	м.	I	556-559
Черкаси	м.	I	581,582
Черкаси	м.	I	587
Черкаси	м.	I	596
Черкаси	м.	II	377-380,391,475,476
Черкаси	м.	III	379
Черкаси	м.	IV	383,385,410,437,443,472,491
Черкаський	п.	I	21
Черкаський	окр.	I	23
Черкаський	окр.	I	24
Черкаський	п.	I	24
Черкаський	р.	I	28
Черкаський	р.	I	33
Черкаський	р.	I	36
Черкаський	р.	I	37
Черкаський	р.	I	39
Черкаський	р.	I	40
Черкаський	р.	I	45
Черкаський	р.	I	51

Черкаський	пов.	I	52-55
Черкаський	окр.	I	72,73
Черкаський	окр.	I	78,79
Черкаський	р.	I	92
Черкаський	р.	I	135-136
Черкаський	окр.	I	149-164
Черкаський	окр.	I	180-189
Черкаський	р.	I	189-191
Черкаський	р.	I	227-236
Черкаський	р.	I	338,339
Черкаський	р	I	387-389
Черкаський	р.	I	459
Черкаський	р.	I	490
Черкаський	р.	II	476
Черкащина		I	5,6
Черкащина		I	8
Чернеча гора		I	44
Чернігівська	губ.	I	59,60
Чернігівський	окр.	I	93
Чернігівський	окр.	I	149-164
Черново	м.	I	512
Чернявка	с.	I	339-343
Четков	м.	I	397,398
Чехословаччина	кр.	I	18
Чехословаччина	кр.	I	19
Чехословаччина	кр.	I	43
Чигирин	м.	I	20
Чигирин	м.	I	22
Чигирин	м.	I	24
Чигирин	м.	I	26
Чигирин	м.	I	62
Чигирин	м.	I	72,73
Чигирин	м.	I	76
Чигирин	м.	I	166
Чигирин	м.	I	50
Чигирин	м.	III	380
Чигиринський	п.	I	23
Чигиринський	р.	I	36
Чигиринський	р.	I	37
Чигиринський	р.	I	38
Чигиринський	с.	I	40
Чигиринський	пов.	I	50
Чигиринський	пов.	I	55
Чигиринський	пов.	I	62
Чигиринський	р.	I	72
Чигиринський	р.	I	135-136
Чигиринський	р.	I	291,292
Чигиринський	р.	I	339-343
Чигиринський	р.	I	349,350
Чигиринський	р.	I	545
Чигиринський	р.	II	476
Чиновка	с.	I	180-189
Чичиркозівка	с.	I	97-127
Чмирівка	с.	I	545
Чмирівка	с.	IV	452
Чорний ліс		I	62
Чорнобаївський	р.	I	22
Чорнобаївський	р.	I	39
Чорнобаївський	р.	I	45
Чорнобаївський	р.	I	47
Чорнобаївський	р.	I	135-138
Чорнобаївський	р.	I	169
Чорнобаївський	р.	I	450
Чорнобаївський	р.	I	485
Чорнобаївський	р.	I	530
Чорнобай	смт	I	534
Чортків	м.	I	38
Чубаровський	р.	I	95
Чугуєв	м.	I	172-177

Чулим	м.	III	399
Чусакова	с.	I	97-127
Чутівські ліси		I	62
Шабельники	с.	I	38
Шанхай	м.	I	31
Шаргородський	р.	I	96
Швейцарія	кр.	II	374
Швченківський	окр.	I	135-136
Шевченка	ст.	I	31
Шевченківський край		I	6
Шевченківський	окр.	I	26,27
Шевченківський	окр.	I	67,68
Шевченківський	окр.	I	92
Шевченківський	окр.	I	93
Шевченківський	окр.	I	97-127
Шевченківський	окр.	I	177
Шелепухи	с.	I	387-389
Шендерівка	с.	I	68
Шендерівка	с.	IV	484
Шендерівська	вол.	I	68
Шепетівка	ст.	I	168
Шепетівський	окр.	I	149-164
Шестакове	с.	I	96
Шпола	м.	I	38
Шпола	м.	I	67
Шпола	м.	I	79
Шпола	м.	I	438-440
Шпола	м.	I	592
Шпола	м.	III	391,394
Шполянський	р-н	I	10
Шполянський	р.	I	30
Шполянський	р.	I	30
Шполянський	р.	I	32
Шполянський	р.	I	33
Шполянський	р.	I	39
Шполянський	р.	I	135-137
Шполянський	р.	I	250-256
Шполянський	р.	I	364-367
Шполянський	р.	I	375-377
Шполянський	р.	I	378,379
Шполянський	р.	I	421-427
Шполянський	р.	I	473
Шполянський	р.	I	579
Штетін	м.	I	42
Шульгівка	с.	I	94
Шуляки	с.	III	373
Южськ	м.	I	36
Юрківка	с.	I	42
Юрчиха	с.	IV	469
Яготинський	р.	I	387-389
Ялтушківський	р.	I	96
Янич	с.	I	50
Янич	с.	I	74
Янич	с.	III	443
Японія	кр.	I	31
Японія	кр.	I	35
Яроватка	ст.	I	181
Яснозір'я	с.	II	376
Яснозр'я	с.	I	33
Ясси	м.	I	40

СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

арешт. — арештована (ний)
арк. — аркуш
бриг. — бригада
буд. — будівельний
БУПР (рос. ДОПР) — будинок примусов. робіт
ВДТВ — відділення дорожно-транспортного відділу
ВКП(б) — Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)
ВМП — вища міра покарання
ВМФ — військово-морський флот
ВНО — відділ народної освіти
ВО — військовий округ
вол. — волость
ВП — військовий прокурор (прокуратура)
ВПС ВМФ — Військово-повітряні сили Військово-Морського флоту
ВТ — військовий трибунал
ВТТ — виправно-трудовий табір
гол. — головний
губ. — губернія (губернський тощо)
ГубНК — губернська надзвичайна комісія
ГУДБ — головне управління державної безпеки
ГУТАБ — (рос. ГУЛАГ) — головне управління таборів
Дальбуд — Далекосхідне будівництво
ДАЧО — Державний архів Черкаської області.
Держбанк — державний банк
дільнич. — дільничний
ДПУ (рос. ГПУ) — Державне політичне управління
ДСК — Далекосхідний край
ДТВ — дорожно-транспортний відділ
ЄАО — Єврейська автономна область
ЄХБ — церква євангельських християн-баптистів
зав. — завідуючий (завідувач)
завком — заводський комітет
завшколою — завідуючий школою (неповною середньою)
заст. — заступник
засудж. — засуджена (ий)
звинувач. — звинувачена (ий)
ЗСД — запасна стрілецька дивізія
ЗСК — Західно-сибірський край
ЗСП — запасний стрілецький полк
ЗТВ — залізнично-транспортний відділ
Кавкорпус — кавалерійський корпус
КВО — Київський військовий округ
КДБ — комітет державної безпеки
КК — кримінальний кодекс
кл. — клас
КОВО — Київський особливий військовий округ
концтабір — концентраційний табір
КП(б)У — Комуністична партія (більшовиків) України
кр. — край
к.-р. — контрреволюційний
КРВ — контрреволюційний відділ
м. — місто, містечко
МВ — міський відділ
МВО — Московський військовий округ
МВС — міністерство внутрішніх справ
МДБ — міністерство державної безпеки
міжрайпрокурор — міжрайонний прокурор
міжрайсуд — міжрайонний суд
місц. пром-ть (місцевпром.) — місцева промисловість
МРВ — міськрайвідділ
Нарк. ВС — народний комісар внутрішніх справ
Нарсуд — народний суд
нач. — начальник
НК — надзвичайна комісія
НКВС (рос. НКВД) — народний комісаріат внутрішніх справ
обл. — область
ОВ — особливий відділ
ОдВО — Одеський військовий округ
ОДПУ (рос. ОГПУ) — об'єднане державне політичне управління
ОН — особлива нарада
окр. відділ — окружний відділ
ОСБ — особлива стрілецька бригада
ОСГ — оперативна слідча група

оперсектор — оперативний сектор
опертрійка — Оперативна трійка
Пд — південний
Півд.-зах. — південно-західна (-ий)
ПОВ — польська організація військова
пов. — повіт
пом. — помічник
ПрикВО — Прикарпатський військовий округ
прикорд. смуга — прикордонна смуга
прож. — проживав (ла)
ППО — протиповітряна оборона
прокур. — прокурор
р. — рік
райбюро — районне бюро
РПК — районний партійний комітет
райсуд — районний суд
райвиконком — районний виконавчий комітет
райвно — районний відділ народної освіти
райфінвідділ — районний фінансовий відділ
рег. — регіон
РВ — районний відділення
РВМ — районние відділення міліції
Реабіл. — реабілітована (ий)
ревтрибунал — революційний трибунал
РК — районний комітет
р.н. — рік народження
р-н, р-ну — район, району
рос. — російський (-ка тощо)
РРФСР (рос. РСФР) — Російська Радянська Федеративна Республіка
РСЧА (рос. РККА) — Робітничо-Селянська Червона Армія
РФ — Російська Федерація
с. — село
сб — стрілецький батальйон
СБУ — Служба безпеки України
сд — стрілецька дивізія
ск — стрілецький корпус
служит. реліг. культу — служитель релігійного культу
смт — селище міського типу
соц. — соціальний
сп. — стрілецький полк
ССТ — сільське споживче товариство
ст. 54-10 КК УРСР — стаття Карного кодексу УРСР
ст. — станція
с-ще — селище
ТВ — транспортний відділ
теп. —тепер
т.зв. — так званий
ТСОавіахім (рос. ОСОавиахим) — товариство сприяння обороні, авіаційному та хімічному будівництву в СРСР
ТСОЗ, СОЗ — товариство спільного обробітку землі
УДБ — управління державної безпеки
Укпшляхбуд — управління шляхового будівництва
Укрпостач — управління постачання при РНК УРСР
УМВС — управління міністерства внутрішніх справ
УМДБ — управління міністерства державної безпеки
УНКВС — управління народного комісаріату внутрішніх справ
УСРР, УРСР — Українська Соціалістична Радянська Республіка, Українська Радянська Соціалістична Республіка
учб. — учбовий
ФЗН — фабрично-заводське навчання
фельдекспедиція — спеціальний поштовий зв'язок
х. — хутір
ХВО — Харківський військовий округ
ЦДАВО — Центральний державний архів вищих органів влади і управління України.
ЦДАГО — Центральний державний архів громадських об'єднань України.
ЦДІАК м. Київ — Центральний державний історичний архів України.
ЦДІАЛ м. Львів — Центральний державний історичний архів України.
ЦДКФФА — Центральний державний кінофотоархів України ім. Г.С. Пшеничного.
ЦДАМЛМ — Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України.
центржитлоспілка — спілка житлових товариств.
ч. — частина
шлях. — шляхова
штрафбат — штрафний батальйон.

ЗМІСТ

Розділ І Назвемо всіх поіменно. 5

Біографічні довідки про реабілітованих черкасців, які не потрапили у попередні видання. 6

Біографічні довідки про уродженців Черкаської області, реабілітованих Генеральною прокуратурою України, прокуратурою Києва та Київської області, Військовою прокуратурою Північного регіону України. 170

Біографічні довідки уродженців Черкащини, ув'язнених Акмолинського та інших відділень Карлагу, переданих посольством України в Казахстані. 186

Біографічні довідки репресованих визначних державних діячів, представників науки, культури, літератури – уродженців Черкаської області. 192

Біографічні довідки громадян інших регіонів, які після реабілітації проживають на Черкащині, переданих обласною організацією „Меморіал". 200

Біографічні довідки холодноярців. 211

Розділ ІІ Нариси. 235

Володимир Поліщук. Хресна дорога самотності й неспокою (Тодось Осьмачка). 236

Володимир Поліщук. Людина, учений, поет. 243

Ярослав Дашкевич. Надія Суровцова. 253

Валентина Жук. І струм високої напруги. 262

Василь Захарченко. Вижити й розповісти світові. 267

Олександр Баховець. Тілогрійка. 269

Затірка. (Дай, пусть жрут). 273

Василь Захарченко. Зниклий у нетрях ГУЛАГу. 276

Петро Жук. „Лаявся і тримав за барки...". 278

Ольга Мазуренко. Голгофа автора „Голгофи". 281

Ольга Мазуренко. Дотик згаслої зорі. 284

Ольга Мазуренко. „Саме життя тепер поема". 294

Тетяна Клименко. Надія і наполегливість – досягнення мети. 300

Михайло Брагінець. „Захоплювався бандурою". 302

Борис Страшевич. Їх кликав п'ятий океан. 303

Олекса Мусієнко. Кузьма Гриб – партизан, учитель, письменник. . .306
Наталя Буц. Щоб не втікав. 308
Віра Рубцова. Я не люблю самотнього зітхання. 309
Лідія Ромодан. Доля романтика. 312
Василь Страшевич. З любов'ю до людей. 314
Віра Шията (Радченко). Хай зникне минуле в ім'я будучини. 316
Володимир Журавель. Пам'яті холодноярців. 320
Микола Негода. „Привітайте від мене вільну Батьківщину". 322
Священномученик Михаїл Волошкевич. 330
Алла Перепелиця. Священномученик Олексій Єримович. 337
Священномученик Михаїл Нечаїв. 340
Розділ III Мовою документів. 343
Розділ IV Наші автори. 397
Розділ V Іменний покажчик.. 401
Розділ VI Географічний покажчик.. 427

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга п'ята

Відповідальний за випуск	М. М. Величенко
Технічний редактор	М. О. Мовчан
Верстка	Є. С. Демиденко
Коректор	Т. Ф. Щириця, Н. В. Сегеда
Художник	Є. С. Демиденко

Здано до друку 19.11.2006. Підписано до друку 23.04.2007.
Формат 70x100 1/16. Друк офсетний.
Папір офсетний. Гарнітура Ukrainian TimesET.
Ум. друк. арк. 55, 96. Обл.-вид. арк. 55, 54.
Вид. № 8. Зам. № 9246. Наклад 1000 прим.

Видавництво „Черкаський ЦНТЕІ"
18002, Україна, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 205
Тел./ф.: (0472) 36-08-16
E-mail: cherkassy@cntei.ck.ua

Друкарня „Черкаський ЦНТЕІ"
18002, Україна, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 205
Тел.: (0472) 45-28-13
E-mail: poligrafia_cntei@mail.ru

КАРТА ГУЛАГА

Земля Франца Иосифа
о. Врангеля
Эгнекин
Певек
Среднеколымск
Норильск
Игарка
Яна
Индигирка
Колыма
Колымская трасса
Магадан
Туруханск
Якутск
Лена
Енисей
Подкаменная Тунгуска
Олекминск
о. Сахалин
Новосибирск
Красноярск
Зея
Буран
Амур
Комсомольск-на-Амуре
Сретенск
оз. Байкал
Барнаул
Иркутск
Чита
Улан-Удэ
Хабаровск
Кызыл
Владивосток